بعون و صنع خلاق زمین و آسمان و صناع مکین و مکان

الحمد لله و المنه که کتاب مستطاب آئینه مثال بدیع تمثال شگفته پذیری یعنی تاریخ عهد سلطنت نور الدین جهانگیر بادشاه

تزک جهانگیری

مرزا محمد هادی معتمد الخدمت که مسودات تحریر نموده شاه مرحوم را باضافه دیباچه و حالات مابعد ترتیب داده

در مطبع نامی منشی نول کشور واقع لکهنو بحسن خوبی طبع گردید

(باهتمام بابو منوهر لال بهارگو سپرنٹنڈنٹ)

اطلاع - اِس مطبع مین ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہو جسکی فہرست مطول ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہو جسکے معائنہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہین قیمت بھی ارزان ہو اِس کتاب کے ٹیٹل پیج کے تین صفحہ جو سادے ہین انمین بعض کتب تواریخ فارسی و اُردو کی درج کرتے ہین تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہو اُس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدردانون کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو۔

نام کتاب	قیمت
کتب تواریخ مختص بحالات انبیا و اولیا فارسی	
سفینۂ رحمانی۔ از حافظ عبد الرحمن صاحب۔	۴ر
سیر الاقطاب۔ تذکرہ اولیا از شاہ الہدیہ چشتی۔	۸ر
گنجینۂ سروری۔ حالات اولیا مع مصرع تاریخ ولادت	
و وفات از مفتی غلام سرور لاہوری مرحوم عمدہ کتاب ہو۔	۹ر
مجالس العشاق مصنفہ وزیر سلطان حسین صاحب سلطان تیموریہ	۹ر
وقائع شاہ معین الدین چشتی۔ مصنفہ منشی	
بابو لال صاحب۔	۲ر
خزینۃ الاصفیا۔ حالات انبیا و اولیا۔	عہ/ ۲ر
اسرار الاولیا۔ از مولوی نظیر اسحاق۔	۳ر
شواہد النبوۃ۔ از ملا عبد الرحمن جامی در احوال	
حضرت پیغمبر صلعم و آل و اصحاب۔	۸ر
معارج النبوۃ احوال نبوت مستند معروف از ملا معین الدین کاشفی	عہ/
تحریر الشہادتین شرح سر الشہادتین از مولانا سلامت اللہ	۳ر تا ۹
جامع طیبی۔ از شاہ طیب نعمت اللہی حالات ختم نبوت شرح تمام	۲ر تا ۹
تذکرۂ علمائے ہند۔ از حضرت رحمان علی صاحب کمشنر کونسل ریوان	۱۲ر ب

نام کتاب	قیمت
مدارج النبوۃ۔ از مولانا عبد الحق محدث دہلوی نہایت	
نفیس کتاب دو جلد مین۔	عہ/ ۴ر
جلد اول و جلد دوم علیحدہ علیحدہ بھی فروخت ہوتی ہین جیسا تفصیل ذیل	
ایضاً۔ جلد اول۔	عہ/ ۴ر
ایضاً۔ جلد دوم۔	عہ/ ۲ر
روضۃ الشہدا۔ احوال شہدائے کربلا از ملا حسین واعظ کاشفی	۱۲ر تا ۹
سفینۃ الاولیا۔ از شاہزادہ داراشکوہ بہادر مرحوم۔	۷ر
رشحات تذکرۂ اولیا۔ بالخصوص حالات اولاد	
سلسلہ نقشبندیہ از مولانا حسین واعظ کاشفی۔	۱۲ر
جامع التواریخ مؤلفہ عالم علوم غریبہ مولوی فقیر محمد صاحب	عہ/ ب
جذب القلوب الی دیار المحبوب مؤلفہ شاہ عبد الحق صاحب	۸ر
کتب تواریخ حالات انبیا و اولیا و اماکن متبرکہ اردو	
روضۃ الاصفیا ترجمۂ قصص الانبیا از مولوی محمد طاہر	۲ر ۹ ۹
ایضاً۔ مطبوعہ مطبع شعلۂ طور۔	۵ر ۹ ۹
تذکرہ علمائے حال۔ حالات مقدس علمائے	
حال مؤلفہ مولوی محمد ادریس صاحب نگرامی۔	۴ر ب

فهرست کتاب توزک جهانگیری

شروع تزک جہانگیری نوشتۂ خاص جہانگیر

بعون و صون خلاق زمین و آسمان و صناع مکین و مکان

الحمد لله والمنه کتاب مستطاب آئینه انتساب بدرستے جلوه پذیری یعنی تاریخ عهد سلطنت نورالدین جهانگیر بادشاه

موسوم به

تزک جهانگیری

مرتبه

مرزا محمد هادی معتمد الخدمت که مسودات تحریر نموده شاه مرحوم را باضافه دیباچه حالات مابعد ترتیب داده

در مطبع نامی منشی نولکشور واقع لکهنو بحسن و خوبی طبع گردید

و بے تکلفانہ نوشتہ است و پسند و مرغوب گردید و بخط خویش در رشتہ تحریر کشید دران وقت بخاطر ناقص رسید کہ چون لب تشنگان بادیہ اخبار بانیمقام رسند از تہ جرعہ زلال حکایات باقیہ متمتع نگردند و تشنہ استماع آن باشند بنا علیہ از اوایل سنہ نوزدہم جلوس تا آخر ایام حیات آن خسرو جمجاہ از چند نسخہ معتبر جمع و تالیف نمودہ با تمام رسانید چون خود از ابتدای تاریخ جلوس تحریر احوال فرمودہ اند راقم سطور از بدو ولادت تا روز جلوس بر اورنگ خلافت نیز نگاشتہ الحاق و مستزاد نسخہ اصل جہت تکمیل کتاب گردانید و من اللہ الاعانۃ والتوفیق القاب و اسامی گرامی آبا عظام و اجداد کرام حضرت شاہ جنت مکان باین ترتیب ست ابو المظفر نور الدین محمد جہانگیر بن جلال الدین محمد اکبر بن نصیر الدین محمد ہمایون بن ظہیر الدین محمد بابر بن عمر شیخ بن سلطان ابو سعید بن سلطان محمد بن میران شاہ بن قطب الدین صاحبقران امیر تیمور گورکان چون حضرت عرش آشیانی بجہت بقاء کارخانہ سلطنت و جہانبانی ہموارہ از درگاہ ایزد جان آفرین خلفی کہ شایستہ افسر و اورنگ و مسند آرائی دانش و فرہنگ باشد بمسألت می نمودند و باطن قدسی مواطن مقربان درگاہ صمدیت و مقبولان بارگاہ احدیت را وسیلہ این خواہش ساختہ منتظر طلوع کوکب جہان افروزمی بودند تا آنکہ بعضے از ایستادہاے پایہ سریر خلافت مصیر معروض داشتند کہ شیخ سلیم نام درویشے کہ در صفاے ظاہر و باطن از ایزد پرستان این دیار ممتاز ست و نفس متبرکہ او باجابت دعا مشہور و از روے نسب بہفت واسطہ بشیخ فرید شکر گنج میرسد در قصبہ سیکری کہ دوازدہ گروہے از دار الخلافت اکبر آباد واقع ست می باشد اگر آنحضرت این آرزوے گرامی با او در میان نہند امید کہ نہال مراد بآبیاری دعاے او برومند گردد و چہرہ مقصود در آئینہ ظہور رو نماید لاجرم آنحضرت بمنزل شیخ رفتہ بصدق و نیاز و خلوص عقیدت این راز را ظاہر ساختند و شیخ روشن ضمیر آگاہ دل بادشاہ صورت و معنی را بہ طلوع کوکب برج خلافت نوید سعادت بخشیدند عرش آشیانے فرمودند کہ من نذر نمودم کہ آن فرزند را بدامن تربیت شما اندازم باشد کہ بتائیدات ظاہری و باطنی شما بدولت بزرگی و بزرگی دولت رسد شیخ قبول نمودہ بر زبان گذرانیدند کہ مبارک باشد ماہم آن نونہال دولت و اقبال را ہمنام خود ساختیم از انجا کہ صدق نیت و رسوخ اعتقاد بود در اندک مدتے شجرہ امید بہ ثمرہ خواہش بارور شد و چون ہنگام وضع حمل در رسید والدہ ماجدہ حضرت شاہ جنت مکانے را از کمال عقیدت و فرط اخلاص بخانہ شیخ فرستادند و دران مکان میمنت نشان روز چہارشنبہ ہفدہم ربیع الاول سال نہصد و ہفتاد و ہفت ہجری بطالع میزان در موضع شیخو ربہ منزل شیخ سلیم آن آفتاب جاہ و جلال طلوع فرمود و این نوید روح افزا و بشارت نشاط آزاد در دار الخلافت اکبر آباد بہ سمع حضرت عرش آشیانے رسید جشن عالی و طوی عظیم ترتیب یافت و باستماع این مژدہ خرمن خرمن زر نثار شد و بجہت اداے شکر این موہبت حکم اطلاق جمیع زندانیان کہ در قلاع و مدائن بودند شرف ارتفاع یافت و بموجب قرارداد آن سلالہ دودمان خلافت و جہانگیری را سلطان سلیم نام گذاشتند اگرچہ شعرا و فضلا در تاریخ ولادت اقدس مضامین غریب و معانی عجیب یافتہ قصائد غرا در سلک نظم کشیدند از انجملہ یکے ع

درشهوار لجهٔ اکبر ودیگرے گوهر درج اکبر شاهی

یافته اما خواجه حسین مروی از قدرت طبع و جدت فهم قصیده گفته که کارنامه سخنوران توان دانست مصرعه اول هر بیت تاریخ جلوس آنحضرت است و دوم تاریخ ولادت حضرت شاهنشاهی و بالتزام این دو کار مشکل بمعانی رنگین و الفاظ نازک آراسته و این چند بیت ازان قصیده اوست که به تحریر در می آرد

حمد لله از پی جاه و جلال شهریار — گوهر مجد از محیط عدل آمد در کنار

گلبنی رنگینه بنمود بر دهر چمن — لالهٔ رنگینه بشکفت از میان لاله زار

آن هلال برج قدر و جاه و جود آمد برون — وان نهال آرزوی جان شاه آمد ببار

عادل کامل محمد اکبر صاحب قران — بادشاه نامدار و کامجوی و کامگار

سایهٔ لطف اله آن لایق تاج و نگین — بادشاه دین پناه آن عالم عادل مدار

نیر برج وجود و گوهر دریای جود — از هوای اوج دلها شاهباز جان شکار

کس نیارد پایهٔ زین به اگر دارد کسی — هر که دارد گو بیا چیزیکه داری گو بیار

تا بود باقی حساب روزها و ماه و سال — وان حساب از سال و ماه و روز و دوران مدار

طایری از آشیان جاه و جود آمد فرود — کوکبی از اوج عز و ناز گردید آشکار

شاد شد دلها که باز از آسمان علم و جود — باز دلها زنده شد کز مهر ایام بهار

شاه اقلیم وفا سلطان ایوان صفا — شمع جمع بیدلان کام دل امیدوار

کامل اناس قابل عادل شاهان دهر — عادل اعلی عاقل بی‌عدیل روزگار

مجلس پیرا سمائی چاربین آن عود سوز — مرکب ویرا سماک رامح آمد نیزه دار

بادشاها سلک گوهر نفیس آورده‌ام — هدیه از کان گرامی باز جوی و گوش دار

مصرعهٔ اول ز دو سال جلوس بادشاه — از دوم مولود نور دیدهٔ عالم برآر

شاه ما پاینده باد و باقی آن شهزاده هم — روزهای بی حساب و سالهای بیشمار

چون غنچه مراد از گلبن امید بشگفت و شاهد مقصود از نهانخانه خواهش قدم بجلوه گاه شهود نهاد بشکرانه آن عرش آشیانی بتاریخ دوازدهم شهر شعبان سال ولادت از اکبرآباد عازم زیارت روضه خواجه معین الدین چشتی سجزی قدس سره شده پیاده متوجه اجمیر گشتند و مسافت منزل دوازده گروه مقرر کرده شد روز هفتم بروضه منوره مقدسه ورود سعادت اتفاق افتاد و جبین اخلاص بر آن آستان سوده مراسم زیارت و لوازم عبادت بتقدیم رسانیدند و بخیرات مبرات پرداخته کشت زار معتکفان حواشی آن روضهٔ قدسیه را از سحاب مکرمت سیراب گردانیدند ٭ اکنون مجملی از محامد ذات و مناقب صفات خواجه بزرگوار نگاشته کلک بیان میگردد مولد آنجناب سیستان است از نجهت ایشان را سنجری نویسند که معرب سگزیست در پانزده سالگی خواجه والد بزرگوار که خواجه حسن نام داشت بعالم قدس رحلت فرمودند و از میامن نظر دوربین شیخ ابراهیم مجذوب قدرے در طلب دامنگیر همت خواجه شد و قطع تعلقات ظاهری نموده بسمرقند و بخارا شتافتند و چندے باکتساب علوم رسمیه پرداختند و از انجا بخراسان رفته دران سرزمین نشو و نما یافتند و در هارون که از نواح نیشاپور است به صحبت فیض موهبت شیخ عثمان هارونی رسیده دست ارادت بدامن سعادت او زده بیست سال در صحبت شریفش یافتند (وفات ۶۳۰)

شتافته رسیدند و باشارت شیخ سفرها و غربتها پیش نهاد همت ساخته بخدمت بسیارے از بزرگان وقت مثل شیخ نجم الدین کبری و دیگر مشائخ کرام و اولیاے عظام رسیده بزور بازوے فطرت کمند طلب به کنگره مراد انداختند و خدمت خواجه بدو واسطه بشیخ مودود چشتی پیر سند و بهشت واسطه بشیخ ابراهیم ادهم و قبل از آمدن سلطان معز الدین سام در عهد راے پتهورا به رخصت پیر خود در هند آمدند و در اجمیر اقامت گزیدند و خواجه قطب الدین اوشی اندجانی در ماه رجب سال ششصد و بیست و دو در بغداد به مسجد امام ابو اللیث سمرقندی بحضور شیخ شهاب الدین سهروردی و شیخ اوحد الدین کرمانی بارادت خواجه معین الدین فائز گشته اند و شیخ فرید شکر گنج که در پتن پنجاب آسوده اند مرید خواجه قطب الدین اند و شیخ نظام الدین اولیاے پیر امیر خسرو دست ارادت به شیخ فرید شکر گنج داده اند و سلسله چشتیه تمام به خواجه منتهی می شود القصه در ساعت خیر اشاعت عنان توجه بدار الملک دهلی انعطاف یافت که بجهت شکر این عطیه والا زیارت مرقد اولیاے عظام و مشائخ کرام که دران مصر کرامت آسوده اند نیز فرمایند بعد از سطے منازل و قطع مراحل در رمضان سال مذکور مرکب اقبال بآن سعادت گاه ورود اجلال فرمود و رسوم زیارت مراقد متبرکه و طواف مزار فائض الانوار جنت آستانے نور الله برهانه بتقدیم رسید آنگاه نهضت عالی بصوب مستقر خلافت اتفاق افتاد و در ششم ذی قعده بدار الخلافت اکبرآباد نزول اقبال روی داد چون ولادت فیض افادت حضرت جهانگیری در سیکری واقع شده بود حضرت عرش آشیانی آن موضع را برخود مبارک دانسته دران سرزمین طرح اقامت انداختند و در اواسط ماه ربیع الاول نهصد و هفتاد و نه هجری حکم گیتی مطاع بتاسیس حصارے والا و عمارت دلکشا شرف ارتفاع یافت و جمیع امراے عظام و ملتزمان رکاب سعادت درخور مرتبه و حالت خویش منازل اساس نهادند و باندک فرصتے شهری عظیم در نهایت آراستگی بر روی کار آمد و مساجد و مدارس و دیگر بقاع خیر و دکاکین و اسواق درکمال نفاست و تکلف همه از سنگ سرخ تراشیده مرتب گشت و انواع بساتین بهشت آئین با عشرت طراوت و نظارت آن عشرتگاه شده و بفتحپور سمت اشتهار گرفت[۱] و بعد از نزول اجلال درین قصر اقبال از تفاؤل این نام میمنت فرجام

---

[۱] بعد فتح دکن نام این معموره فتح پور نهاده شد کتبه بر پهلوے دروازه کلان درگاه حضرت شیخ سلیم کنده است درینجا ثبت میگردد ❊ حضرت شاهنشاه فلک بارگاه ظل الله جلال الدین محمد اکبر بادشاه فتح ملک دکن و دواندیس که سابقاً مسمی بخاندیس بود نمود سنه ۴۶ الٰهی موافق سنه ۱۰۱۰ هجری بر فتح پور رسید و عزیمت اکبرآباد فرمودند ❊ نظم ❊ تا نام زمین و آسمان است ❊ تا نقش وجود در جهان ست ❊ نامش به سپهر همنشین باد ❊ ذاتش بجهان ابد قرین باد ❊ قال عیسی علیه السلام الدنیا قنطرة فاعبروها ولا تعمروها ❊ فی الاخبار من تامل انه یعیش غداً تامل انه یعیش ابداً ❊ وقیل الدنیا ساعة فاجعلها طاعة بقیة العمر لاقیمة لها ❊ فی الاخبار من قام الی الصلوة ولیس معه قلبه فانه لا یزید من الله الا بعداً ❊ خیر المال ما انفق فی سبیل الله ❊ بیع الدنیا بالآخرة یربح ❊ الفقر ملک فیها محاسبه ❊ رباعی ❊ نامی چه شد ار تو تخت گاهے گردی ❊ وز قیصر ترا ندو چنا ہے گردی ❊ خوبی جهان بصورت آینه دان ❊ خود گیر تو هم در وزنگاہے گردی ❊ قایله و کاتبه محمد معصوم نامی بن سید صفائی الترمذی اصلاً والبکری سکناً والمنتسب انا الی سید شیر قلندر بن بابا حسن ابدال السبزواری مولداً والقندهاری موطناً ❊

فتوحات تازه قرین روزگار خجسته آثار شهریار معدلت کردار گردید. درهمین سال میمنت فال حضرت عرش آشیانی جشن تطهیر شاهنشاهی آراسته ابواب خورمی بر روے روزگار کشودند و روز پنجشنبه بست و نهم جمادی الاخری آن قدسی طینت والاگهر را پذیرای عشرت فرمودند و چون عمر گرامی بچهار سال و چهار ماه و چهار روز پیوست بقانون دانشوران باستانی و آئین دقیقه شناسان آسمانی در ساعت فیض اشاعت یعنی روز چهارشنبه بست و دوم رجب سال نهصد و هشتاد و یک آن مظهر عواطف سبحانی را مکتب نشین دانش ساختند و جشن هاے دلکش ترتیب داده عالمی را نقد مراد در دامن امید ریختند و تعلیم آن سواد خوان رموز انفسی و آفاقی بنقاوهٔ دودمان فضل و کمال صدر نشین مسند افاضت و افضال مولانا میر کلان هروی که بسلامت نفس و تهذیب اخلاق آراستگی داشت تفویض یافت و قطب الدین محمد خان کوکه بخدمت اتالیقی آن برگزیده دین و دولت خلعت امتیاز پوشید و چون او بحراست سرحد نامزد گشت میرزا خان خانخانان را شایستهٔ این منصب عالی دانسته عز افتخار بخشیدند و در سال نهصد و هشتاد و نه منصب ده هزاری ذات و سوار به حضرت شاهنشاهی ارزانی داشتند و بر زبان گوهر آمود گذشت که نظر بر وفور رضا جوئی و نیک سیرتی و بیدار دلی و بردباری تمامی جنود سماوی اعتصام با نونهال دولت وابستگی دارد و چون سنین عمر همایون به پانزده سالگی رسید صبیهٔ قدسیه راجه بهگوانداس را که از اعاظم امرای این دولت ابد مقرون بود و در زمرهٔ راجهاے نامدار بمزید شوکت و اعتبار اختصاص داشت بجهت آنحضرت خواستگاری نمودند و در دولت خانه خاص و عام را آئین بسته جشن بادشاهانه ترتیب دادند و بتاریخ پنجم اسفندارمذ ماه الهی سال نهصد و نود و سه هجری که مختار انجم شناسان بود حضرت عرش آشیانی بورود مقدم اقبال توام منزل راجه را پایهٔ آسمانی بخشیدند و آن بانوے حجلهٔ عصمت و عفت را گوهر یکتاے خلافت و سلطنت عقد ازدواج خجسته امتیاز بسته بدولتسراے جاوید آوردند و راجه لوازم نیاز و پیشکش بتقدیم رسانیده طوی در خور این نسبت که سرمایهٔ افتخار اسلاف و اخلاف اوست سرانجام داد و بجمیع شاهزادهاے عالیقدر و هر یکے از حضرات عالیات ضیافتهاے لائق فرستاد و احدے و شاگرد پیشه را نام نویسی کرده سرو پا داد و باین سعادت افتخار جاوید اندوخت + و در نهصد و نود و چهار هجری حضرت شاهنشاهی را بدختر فرخنده اختر راجه اودے سنگه که باصالت و جاه و لشکر و دستگاه از جمیع راجهاے هند ممتاز بود نامزد ساختند +

به ساعتے که تولا کند بد و تقویم

حضرت عرش آشیانی با مخدرات سرادق عصمت بمنزل راجه تشریف برده عقد ازدواج سعادت نتاج بستند و بر روے روزگار در عشرت و کامرانی کشادند

محتاج بود ملک به پیرایهٔ چنین

آخر مراد ملک روا کرد روزگار

اوراجه اودے سنگه پسر راجه مالدیو است که از راجهاے معتبر صاحب شوکت بود وشمار لشکر او بهشتاد هزار سوار رسیده اگرچه راناسانگا که باحضرت فردوس مکانی انار الله برهانه مصاف داده در دولت وحشمت عدیل ونظیر راو مالدیو بوده لیکن بحسب وسعت ملک وکثرت لشکر راو مالدیو فزونے داشت چنانچه مکرر میان لشکر او را با راناسانگا مبارزتها اتفاق افتاده هربار آثار غلبه وتسلط ازین جانب روے نموده ودهم ازین سال از دختر راجه بهگونت داس صبیه قدسیه بوجود آمده موسوم بسلطان النسا بیگم گشت ه ودر بیست و چهارم امرداد سال نهصد ونود وپنجم هجری هم از دختر راجه پسرے متولد شده حضرت عرش آشیانے او را سلطان خسرو نام نهادند ه ودر نوزدهم آبان سال نهصد ونود وهفتم در مشکوے اقبال از بطن دختر خواجه حسن عم زینخان فرزندے دیگر بر بساط وجود قدم نهاد او را سلطان پرویز نام نهاده آمده ودر بیست وسوم شهریور سال نهصد ونود وهشتم از دختر راجه کیشو داس راتهور صبیه بوجود آمده بهار بیگم نام کردنده وسلخ شهر ربیع الاول سنه هزار هجری بعد از انقضاے پنج ساعت ودوازده دقیقه از شب پنجشنبه که در عهد دولت جهانگیری بمبارکشنبه اشتهار یافته بطالع میزان بحساب اخترشناسان فرس وسنبله بشمار منجمان هند در دار السلطنت لاهور اختر برج خلافت از بطن صبیه قدسیه راجه اودے سنگه قدم براورنگ وجود نهاد تاریخ ولادت اشرف حامله چندین بشارت ست از آنجمله درین ماه مبارک تولد حضرت خیر البشر صلوات الله وسلامه علیه اتفاق افتاده واین موافقت از مساعدت اقبال ست وباستبشار سنت الٰهی که بر سر هزار سال در عالم جهانبانی بوجود آید که بمعاونت توفیق ازلی رسوم مذموم بغی وجهالت از عرصه جهان براندازد چنانچه قبل ازین بپانصد وشصت وپنج سال رموزشناس اسرار یزدانی افضل الدین حکیم خاقانی از طلوع این کوکب دولت واقبال خبر داده واز محرومی دریافت وحسرت نایافت آنوقت قطعه بر صفحه روزگار یادگار گذاشتنده

گویند که هر هزار سال عالم	آید بجهان اهل کمالے محرم	آمد زین پیش ما نزاده زعدم	آید پس ازین وما فرو رفته بعدم

روز سوم از ولادت اقدس حضرت عرش آشیانے بدولتسراے جهانگیری تشریف برده دیده را بجمال جهان افروز او روشنی افزودند ودران محفل جشنے عظیم ترتیب یافته بود که چشم روزگار از مشاهده آن سرمه حیرت میکشید وچون قدوم میمنت لزوم سبب خرمی ونشاط جد بزرگوار گردید بالهام غیبی بسلطان خورم موسوم فرمودنده واز وقایع این ایام آمدن خواجه عبد الله است بدرگاه حضرت جهانگیری آباے خواجه از سادات کباراند وجد چهارم ایشان قبله ارباب وجد وحال امیر سید عاشق ست که احوال ایشان در کتاب حبیب السیر ورشحات مرقوم شده ووالده خواجه خواهر خواجه حسن نقشبندی ست که نجیب النسا بیگم همشیره حضرت عرش آشیانے را در حباله نکاح داشت خواجه در سال هزار با دو برادر خود خواجه یادگار وخواجه برخوردار از ولایت حصار آمده ملازمت حضرت

عرش آشیانی دریافتند آن حضرت فراخور حال هریک منصب عنایت فرموده تعینات صوبه دکن فرمودند و چون بشیر خواجه قرابت داشتند حکم شد که در خدمات بادشاهی رفیق او باشند. و این والانژادان به دکن رسیده هرجا که کارے و ترددے پیش آمد مراسم مردانگی و جانسپاری به تقدیم رسانیدند و جوهر خود را دلنشین همگنان ساختند چون از همت بلند پرواز و اندیشه ترقی مراتب دور دراز بود متوجه آستان جهانگیری شده در سنه هزار و سه بخدمت پیوستند و رفته رفته بجوهر شناسی و قدردانی آنحضرت به مدارج بلند تصاعد نمودند + چون در سنه هزار و هفت هجری از عرائض دولتخواهان بوضوح پیوست که تسخیر ملک دکن بے نهضت رایات جهان کشائی حضرت عرش آشیانی صورت پذیر نیست بتاریخ ششم مهر که مختار انجم شناسان وقت بود بنفس نفیس بدان صوب توجه فرمودند و صوبه اجمیر را تیمناً و تبرکاً به تیول حضرت جهانگیری مقرر نموده راجه مان سنگه و شاه قلی خان محرم و بسیارے از امرا در ملازمت آنحضرت تعین فرمودند در همین ساعت مسعود به برکندن بیخ فساد رانا شرف رخصت ارزانی داشتند غرض از اختیار مفارقت آنکه چون مرکب اقبال به ممالک دوردست نهضت می فرماید هم مسند خلافت از شاهزاده ولی عهد خالی نباشد و هم حدود متعلقه رانا پے سپر عساکر کیوان شکوه گردد اگرچه راجه مان سنگه به خدمت حضرت جهانگیری دستورے یافت اما به التماس او بنگاله بدستور سابق بتیول او مقرر داشتند و راجه تعهد نمود که خود در ملازمت حضرت شاهی باشد و فرزندان و گماشتگان او سربراهی و پاسبانی بنگاله نمایند و جگت سنگه پسر کلان خود را به نگاهبانی آن ملک دستورے داد و در همان نزدیکی جگت سنگه را سفر ناگزیر پیش آمد و راجه پسر او مهاسنگه را جانشین خود ساخته بسرکردگی بنگاله فرستاد و چون خطه اجمیر مخیم سرادقات گردید افواج بحر امواج و سپاه نصرت پناه باستیصال رانا دستورے یافتند و بعد از چندے خود نیز سیرکنان و شکار افگنان تا اودے پور نهضت فرمودند و آن آشفته رائے بے راه رو از کوهستان برآمده چند جا را تاخت و چون مبارزان لشکر فیروزی اثر از پئے او شتافتند باز سراسیمه خود را بشعاب جبال انداخت و حدود متعلقه او لگدکوب عساکر اقبال گردید و بسیارے از کفار شقاوت آثار دران عرصه کارزار بر خاک هلاک افتادند و زن و فرزند آنها باسیرے رفتند درین وقت خبر شورش بنگاله و شکست مهاسنگه بعرض رسید +

و در پانزدهم تیر سال مذکور مادر سلطان پرویز بعالم علوی شتافت و پردگیان حرم خلافت را بغم انداخت چون خوشامدگویان واقعه طلب گاه و بیگاه چنان وا می نمودند که حضرت عرش آشیانی به تسخیر دکن مشغول اند و یکایک آن ملک را نا کشوده برگشتن از عزیمت بادشاهانه دور است اگر درین وقت خود حضرت برگردند و پرگنات آن روے آب اکبرآباد را که به معمورے و سیرحاصلی اشتهار دارد بگیرند از مخائل رشد و شمائل جرأت دور نخواهد بود و نیز فرونشستن غبار شورشے که در بنگاله بتازگی ارتفاع

یافته بود بے راجه مان سنگه صورت نمی بست راجه برگشتن ایشان عین مدعا دانسته سلسله جنبان این اراده گشت * ناگزیر مهم رانا بانجام نارسانده بطرف اله آباد برگردیدند قلیج خان که حراست آن قلعه آسمان سا سپرده بتفویض بود از صدق اخلاص و فزونی عقیدت از قلعه برآمده دولت ملازمت دریافت و بعضے هنگامه طلبان شورش انگیز باغراق و مبالغه بسیار عرض نمودند که اگر قلیج خان را بدست آورند گرفتن قلعه اکبرآباد که بدفاین و خزائن مالامال است به سهولیت میسر میگردد چون فتنه مخالفت هنوز سر بر بالین مدارا داشت حضرت شاهی سخن ظاهربینان را به سمع قبول جا نداده خان مذکور را دستورے فرمودند تا به قلعه درآمد و به نفس همایون از آب گذشته متوجه بجانب اله آباد گشتند مریم مکانی والده ماجده حضرت عرش آشیانی که در قلعه اکبرآباد بودند بر هودج عزت نشسته روان شدند تا آن خلف الصدق خلافت و درة التاج سلطنت را ازین عزیمت مانع آیند حضرت شاهی ازین معنی آگاهی یافته پیش ازینکه مریم مکانی برسند سواری کشتی اختیار فرموده بسرعت تمام بجانب مقصد شتافتند و مریم مکانی آزرده خاطر به قلعه برگردیدند و به تاریخ غره صفر سنه هزار و نهم نزول رایات در قلعه اله آباد اتفاق افتاد و اکثر جاها که آن روے آب اکبرآباد بودند بدست آورده به ملازمان خود جاگیر دادند از ان جمله صوبه بهار را به شیخ خوبو مخاطب بقطب الدین خان کوکلتاش عنایت نمودند و سرکار جونپور را بلاله بیگ مرحمت کردند و سرکار کالپی را به نسیم بهادر کرامت فرمودند و نامبردگان را بمحال متعلقه دستورے دادند و از رائے کهنسور دیوان سی لکه روپیه خزانه که از حاصل خالصات صوبه بهار فراهم آورده بود گرفتند * و چون این وقائع مکرر متوالی بعرض حضرت عرش آشیانی رسید از وسعت حوصله و قوت بردباری و نهایت دلبستگی که بآن جانشین خلافت داشتند اصلا از جا درنیامدند و شریف پسر عبدالصمد شیرین قلم را که از خدمتگاران حضور بود و بخدمت شاهی نیز اخلاص بسیار داشت با فرمان عطوفت نشان مشتمل بر نصائح گرانمایه و طلب حضور فرستادند چون فرمان مرحمت عنوان رسید آداب استقبال و لوازم تعظیم و اجلال به تقدیم رسانیده خواستند که روانه ملازمت شوند لیکن بنابر ملاحظه همین معنی را در توقف انداختند و شریف را نگاه داشته دستورے معاودت نه دادند و او به چاپلوسی و خوشامد گوئی در مزاج اقدس جا کرده در اندک مدتی وکیل السلطنت شد و حضرت عرش آشیانی فرونشاندن فتنه خانه خیز را اهم دانسته دل از کشایش ملک دکن که نزدیک بکار شده بود برگرفتند و بتاریخ پانزدهم اردیبهشت سنه هزار و نه هجری کارسازی آن ملک را بمردانگی و کاردانی خانخانان سپه سالار و سزاولی و جانسپاری علامی شیخ ابوالفضل بازگذاشته بصوب دارالخلافت اکبرآباد عنان مراجعت منعطف گردانیدند و بتاریخ بستم امرداد سال مذکور بآن مصر دولت و اقبال نزول اجلال فرمودند درین ایام حضرت شاهی خواجه عبدالله را بخطاب عبدالله خانی نامور ساختند در شهور سنه

هزار و ده هجری که رایت آسمان سای حضرت عرش آشیانی در دار الخلافت اکبرآباد بود حضرت جهانگیری با سی هزار سوار آماده پیکار
و فیلان نامدار روانه دار الخلافت گشتند اگرچه در ظاهر ارادهٔ دریافت حضور والد ماجد باز می نمودند. اما در باطن اندیشهٔ دیگر که از لوازم
سلطنت پژوهی و ملک جوئیست مرکوز خاطر خورشید مناظر بود چون خبر توجه مرکب ظفر قرین باین آئین به عرض حضرت عرش آشیانی
رسید مسرت و انبساطی که از رسیدن آن قرة العین داشتند بوحشت و تفرقه بدل شد و بعضی از امرا که سخنان نفاق آمیز از آن
درة التاج سلطنت بسمع آنحضرت میرسانیدند بواهمه در افزودند خصوصاً جعفر بیگ آصف خان که خدمت دیوانی داشت از
بیم هرزه درائی و بی صرفه گوئی نزدیک بآن رسید که قالب تهی کند و چون مرکب شاهی در قصبه اٹاوه که در جاگیر خان مذکور بود نزول
اجلال فرمود لعلی گران بها مصحوب یکی از معتمدان خود برسم پیشکش فرستادند درین اثنا فرمان قضا جریان شرف صدور یافت که آمدن
آن فرزند با لشکر انبوه و فیلان کوه شکوه خاطر مهر ناظر ما را باندیشه دیگر رهنمونی می کند. و آمدن پسر بخانه پدر باین شوکت و حشم
رسمی نیست که از آن خلف الصدق بروی کار آمده اگر مطلب اظهار جمعیت و عرض سپاه بود مجرای او شد. مردم را بمحال جاگیر رخصت
نموده جریده بخدمت شتابد و اگر شائبه توهم باقی ست و هنوز مطمئن خاطر نیست عنان معاودت به آله آباد معطوف دارد در هرگاه نقوش
توهم و تفرقه از حواشی خاطر آن فرزند زدوده شود بملازمت شتابد چون این مثال واجب الامتثال بحضرت شاهی رسید متحیر و اندیشه مند
گشتند و در اٹاوه توقف نموده عرضداشتی مرقوم قلم اخلاص گردانیده به پایهٔ سریر خلافت مصیر ارسال فرمودند مضمون اینکه این مرید
با جان جهان نیازمند و منهٔ احرام کعبه مقصود بسته میخواست که درین زمان سعادت آستانبوس دریابد در اٹاوه فرمان رسید که
قدم جرأت پیش نه نها بآله آباد معاودت نماید عجب که اخلاص این نیازمند در باطن آنحضرت اثر نکرده و مشتی فتنه سرشتان خدای
مجازی را در حق این بندهٔ حقیقی بدگمان ساختند در روزی چند این مرید را از سعادت خدمت محروم داشتند امید که صدق باطن
این نیازمند در مرآت خاطر غیب ناظر پرتو افگند آنگاه روزی چند در اٹاوه توقف فرموده کوس معاودت به صوب آله آباد بلند آوازه
ساختند مقارن آن فرمان شد که صوبه بنگاله و اوڈیسه را بجاگیر آن فرزند مرحمت نمودیم کسان خود را فرستاده متصرف گردد حضرت
شاهی صلاح دولت در فرستادن لشکر بآن صوب ندیده عذرهای دلپذیر معروض داشتند و چون به بلدهٔ آله آباد نزول سعادت ارزانی
فرمودند آنچه از لوازم سلطنت و مخصوص فرمانروایان والا شکوه است بروی کار آمد و ملازمان درگاه خطاب خانی و سلطانی
یافتند * از وقایع این ایام کشته شدن شیخ ابوالفضل ست اگرچه او از شیخ زاده های هندوستان بود و لیکن از خرد خورده دان
و طبع وثیقه سنج نشئهٔ یونانی در سر داشت و در تهذیب اخلاق و آداب دانی خدمت ملوک قصب السبق از اقران ربوده بود و بالجمله

چون ناسازگاری حضرت شاهی بروی روز افتاد همگی ملتزمان درگاه عرش آشیانی از پیش بینی و عاقبت اندیشی بجانب آن سریر آرای سلطنت گرائیدند. از انجا که آنحضرت شیخ را باخود یک رنگ و باحضرت شاهی یک رو فهمیده بودند فرمان قضا جریان شرف صدور یافت که لشکر و حشم را باپسر خود شیخ عبدالرحمن در دکن گذاشته بسرعت هرچه تمامتر متوجه دریافت سعادت ملازمت گردد چون خبر طلب او بعرض شاهی رسید به یقین و جزم دانستند که اگر شیخ نزد آنحضرت رسید بترتیب اسباب فتنه خواهد پرداخت و تاقدم او درمیان ست رفتن ما بدربار صورت نخواهد بست درین صورت علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد باین اندیشه صاحب راجه نرسنگهدیو را که بجمعیت و مردانگی از اقران خود امتیاز داشت و وطن او بر سر راه بود باستیصال شیخ برگماشتند و او دل باین کار بسته در کمین فرصت نشست چون شیخ به سرای پرگنه که در ده کروهی گوالیار واقع ست رسید راجه با جمعیت بسیار از سوار و پیاده شیخ را باچندی از خدمتگاران که همراه داشت گرد گرفت و شیخ ننگ گریختن را اگرچه ممکن بود برخود نه پسندیده تن بمردن داده به قتل رسید. و راجه سر او را باله آباد فرستاد اگرچه از کشته شدن شیخ خاطر قدسی مظاهر عرش آشیانی به آزردگی فراوان و تفرقه بیکران درافتاد اما ازین کارنامه دلیری و مردانگی حضرت شاهی بی ملاحظه عزیمت آستان بوس بدرگاه پدر بزرگوار نمودند در رفته رفته آن کدورتها بصفا مبدل شد. چنانچه بجای خود رقمزده کلک وقایع نگار خواهد شد و چون آن والاگوهر اکلیل خلافت از واقعه شیخ ابوالفضل بغایت محجوب شدند حضرت عرش آشیانی مهد علیا سلیمه سلطان بیگم را نزد ایشان فرستادند تا بنوازشهای بادشاهانه دلجوئی نموده و از حجاب برآورده به ملازمت آورند و فتح لشکر نام فیلی و خلعت و اسپ خاصه عنایت فرموده مصحوب بیگم ارسال داشتند و چون بیگم یک دو منزلی اله آباد رسیدند حضرت شاهی به استقبال برآمده به آداب بندگی ملاقات نمودند و سجدات مراحم بیکران حضرت عرش آشیانی تبقدیم رسانیده به تجمل تمام در خدمت بیگم به شهر معاودت فرمودند و مهد علیا سلیمه سلطان بیگم آن سرشت منقلب را بنوید عواطف گوناگون امیدوار ساخته زنگ توهمات از مرآت خاطر زدودند و حضرت شاهی در مرافقت والده معظمه متوجه درگاه عرش اشتباه گشتند چون بحوالی دارالخلافت اکبرآباد رسیدند عرضداشتی مرقوم قلم اعتقاد رقم ساخته مصحوب خواجه دوست محمد به ملازمت اشرف ارسال داشتند مضمون آنکه چون آن خداوند حقیقی و خدای مجازی رقم عفو بر دامن تقصیرات این بنده کشیده اند امیدوار است که از حضرت مریم مکانی التماس فرمایند که از روی فرزند پروری این نیازمند را به ملازمت اشرف اقدس مشرف سازند تا رفع توهمات این فدوی گردد حکم شود که منجمان حضور را اختیار ساعت سعید نمایند. بعد از رسیدن این عریضه حضرت عرش آشیانی بدولتخانه والده ماجده خود تشریف برده التماس شاهی را بعرض آن عفت قباب رسانیدند و پس از آنکه

خواهش ایشان درجه قبول یافت فرمان عاطفت عنوان مشتمل بر نوید استقبال مریم مکانی بفرزند اقبال مند نوشته این رباعی که از واردات طبع جعفر بیگ آصفخان ست دران منشور سعادت قلمی نمودند ع

ای جسته زما برسم عادت ساعت　　ادراک وصال راچه حاجت ساعت
از وصل کند کسب سعادت ساعت　　ساعت چه کنی بهانه ساعت ساعت

و این نوازش نامه را به خواجه دوست محمد سپرده او را رخصت معاودت فرمودند بعد از ورود این فرمان رافت عنوان حضرت شاهی بسرعت هرچه تمامتر بنواحی دار الخلافت رسیدند و حضرت مریم مکانی یک منزل پیشتر شتافته آن گوهر اکلیل سلطنت را بمنزل خود در آوردند و بورود قصراے ایشان قران السعدین اتفاق افتاد و حضرت شاهی فرق نیازمندی بپاے آسمان ساے قبله حقیقی گذاشته تارک دولت برافراختند حضرت عرش آشیانی دیدۂ اشتیاق به جمال جهان آراے فرزند اقبالمند نورانی نموده ایشان را بدولتخانه آوردند و بحکم اشرف نقارۂ شادمانی نواخته آوازۂ نشاط وانبساط را بگوش دور و نزدیک رسانیدند و حضرت شاهی دوازده هزار مهر بصیغه نذر و نهصد و هفتاد و هفت زنجیر فیل نر و ماده برسم پیشکش گذرانیدند از آنجمله سه صد و پنجاه و چهار زنجیر فیل درجه پذیرائی یافت و تتمه را بایشان بخشیدند و بعد از دو روز یون نام فیلی از غنایم فتح دکن که در فیلان خاصه به سبک پائی و خوش فعلی بی همتا بود بایشان مرحمت شد و دستار مبارک از فرق مقدس برداشته برسر اشرف شاهی گذاشتند و نوید جانشینی را بگوش امید آن خورشید آسمان سلطنت رسانیدند چون حضرت عرش آشیانی در هنگام توجه رایات عالیات بصوب دکن حضرت شاهی را بر سر رانا مقهور رخصت فرموده بودند و بسبب امرے که رقم زدۂ کلک وقایع نویس شد آن حضرت مهم رانا را بانصرام نارسانیده باله آباد شتافتند درین صورت راے صواب انتماے حضرت عرش آشیانی چنان تقاضا فرمود که مهم رانا نامزد آن فرزند بود لائق دولت آنکه به نیروے همت آن قرة العین خلافت صورت اتمام پذیرد لاجرم در جشن دسهره آن گوهر اکلیل سلطنت بموجب حکم پدر بزرگوار رایات نصرت سمات بدانصوب برافراشتند و جمعی از امرا که اسامی آنها نوشته میشود بنوازش خسروانه سرافراز گشته در خدمت آن درة التاج سلطنت دستورے یافتند جگناتهه راے راے سنگه مادهو سنگه راے درگا راے بهوج هاشم خان قرابیگ خان افتخار بیگ راجه بکرماجیت سکت سنگه و دلیپ پسران موته راجه خواجه حصارے راجه شال باهن لشکری پسر میرزا یوسف خان شاه قلی برادر آصف خان شاه بیگ گولائی چون فتحپور مخیم سرادقات اجلال گشت روزے چند دران دار السعادت بجهت سامان ضروریات توقف اتفاق افتاد و خزانه و لشکرے که بآن کار دشوار گذار وفا کند التماس نمودند و ارباب دخل در سرانجام آن

ایستادگی

استادگیهاے بیجا ظاهر ساختند ناگزیر حضرت شاهی عرضداشت نمودند که این مرید حکم آنحضرت را نمونهٔ حکم الٰهی دانسته به شوق هرچه تمامتر دل برین خدمت نهاده لیکن کفایت اندیشان سامان این مهم را به روشنی که سرانجام پذیر گردد نمی نمایند و بیهوده خود را سبک ساختن و اوقات ضائع کردن چه لائق ست مگر معلوم آنحضرت شده باشد که رانا از کوهستان بر نمی آید و هر روز به محکمه پناه برده تا ممکن باشد به جنگ نمی پردازد تدبیر کار او منحصر درین ست که افواج نصرت امواج از هر سو درآمده کوهستان او را قمرغه وار در میان گیرند و هر فوجی آن قدر باید که هرگاه بان مقهور دوچار شود از عهدهٔ او تواند برآمد و اگر دولتخواهان بروش دیگر صلاح دیده اند چون مردم بنده بغایت پریشان احوال اند حکم شود که این نیازمند جبین سعادت را به سجود اخلاص روشن ساخته به محال جاگیر خود شتابد و در خور این مهم سامان نموده با جمعیت فراوان متوجه استیصال او گردد و بعد از آنکه عرضداشت حضرت شاهی بسامع عز و جلال رسید بخت النسا بیگم همشیرهٔ قدسیهٔ خود را نزد آن گوهر اکلیل خلافت فرستاده پیغام فرمودند که چون آن فرزند در ساعت مسعود رخصت شده و ارباب تنجیم بحبت قرانے که درین نزدیکی واقع میشود تجویز ملاقات نمی نمایند باید که به خجستگی متوجه الٰه آباد شود و هرگاه خواهد باز دولت ملازمت دریابد حضرت شاهنشاهی بورود منشور لامع النور از فتح پور کوچ فرموده نزدیک متهرا از آب جون عبور نموده روانه الٰه آباد شدند مقارن این حضرت عرش آشیانے یک پوستین روباه سیاه و یک پوستین روباه سفید مصحوب روپ خواص بآن حضرت فرستادند و آن مسرت الصدر سلطنت عرضداشتے مشتمل بر سپاس گزاری این مرحمت نوشته این بیت را در انجام مرقوم ساختند. ع

گر بر تن من زبان شود هر موئے
یک شکر تو از هزار نتوانم کرد

و بروپ خواص سپرده او را رخصت معاودت ارزانی داشتند و چون به الٰه آباد رسیده روزے چند بشادکامی گذرانیدند قضارا والدهٔ سلطان خسرو نقاب آراے نهانخانهٔ عدم گشت تفصیل این اجمال آنکه در نیولا پیوستے در دماغ آن عفت سرشت بهم رسید و سودائے بر مزاج استیلا یافت و چون خسرو از بیراه روی در ملازمت حضرت عرش آشیانے همواره به شکوه شاهنشاهی می پرداخت این غم سربار آن گشت در روزے آنحضرت به شکار تشریف برده بودند پوشیده از پرستاران افیون خورده سر بجالیین فنا نهاد و چون سرآمد پردگیان حرم سراے سلطنت بود و انس و الفت تمام باو داشتند خاطر قدسی مظاهر ازین سانحه به نهایت ملول و بغایت اندوهگین شد و بر دل مهر منزل این مصیبت سخت گرانی کرد و حضرت عرش آشیانے از استماع این حادثهٔ ناگزیر و آشفتگی ضمیر فیض پذیر فرمان از روے کمال مهربانی و غمگساری فرستاده تسلی بخش خاطر عاطر شدند ٭ و از سوانح این ایام رفتن عبد الله خان ست بدرگاه عرش آشیانے چون شریف خان وکیل السلطنت شد صحبت عبد الله خان با او درنگرفت و

ادیپوسته در خدمت شاهنشاهی شکوه ایشان میکرد ناگزیر برفاقت خواجه یادگار روے امید بدرگاه بادشاه جمجاه نهادند و آنحضرت جوهر اصالت و شجاعت از سیماے خان مذکور دریافته و شایسته تربیت دانسته بمنصب هزار و پانصدی و خطاب صفدرخانی امتیاز بخشیدند و خواجه یادگار را نیز بمنصب عزت برافراختند در هنگامیکه مرکب شاهی از فتح پور متوجه آله آباد گشت اگرچه حضرت عرش آشیانی رخصت گونه ارزانی داشته بودند لیکن از صمیم دل بجدائی آن قرة العین خلافت راضی نبودند بلکه ازین در رسے نهایت دل آزردگی داشتند و جمعی از فتنه جویان واقع طلب هر روز مقدمه ترتیب داده وحشت افزاے خاطر قدسی مظاهر میگشتند و درین ایام از دوام باده گساری آنحضرت به لباس دلسوزی شکایت میکردند و از مویدات خواهش اهل غرض آن شد که یکی از واقعه نویسان شاهی به خانه زادے که در سلک خواص منسلک بود نسبت تعشق بهم رسانیده و آن بے ادب شیفته خدمتگار دیگر شد و هر سه باتفاق بگریختند و خواستند که خود را بدکن رسانیده در حمایت شاهزاده دانیال روزگار بسر برند و چون حقیقت حال بمسامع جلال رسید فی الفور جمعی از سواران چالاک بجهت گرفتن آنها تعین شدند اتفاقاً هر سه را بدست آورده در دقیقه آتش قهر شاهنشاهی در اشتعال بود بحضور عالی حاضر ساختند و بموجب حکم واقعه نویس را در حضور پوست کنده یک خدمتگار را خواجه سرا کردند و دیگرے را چوب کاری نمودند ازین سیاست رعب و هراس عظیم در دلها جا کرد و راه گریختن مسدود شد و این قضیه را ارباب غرض بعد آب و تاب بعرض حضرت عرش آشیانی رسانیدند و خاطر مهر ناظر آنحضرت سخت برآشفت و بر زبان الهام بیان گذشت که ما تا امروز جهانے را به شمشیر تسخیر کرده ایم حکم کندن پوست گوسفندے در حضور خود نکرده ایم فرزندان ما عجیب قسی القلب اند که آدمی را در پیش خود پوست میکنند همین هرزه درایان فتنه انگیز بعرض رسانیدند که شراب را با افیون ممزوج فرموده زیاده از انچه طبیعت برداشت تواند کرد نوشجان می نمایند و در هنگام طغیان کیف و استیلاے نشه سورش مزاج بهم رسیده احکام ندامت انجام سر میزند و دران وقت هیچکس را یاراے چون و چرا نیست اکثرے خود را بگوشه کشیده مخفی می سازند و چندے که ناگزیر باشند حکم نقش گلیم و صورت دیوار دارند چون خاطر فیض مآثر نگران احوال ایشان بود و تعلق مفرط بآن درة التاج سلطنت داشتند راے صواب نماے چنان تقاضا فرمود که به آله آباد خود تشریف برده و جگرگوشه را همراه گرفته به دارالخلافت بیاورند و به این اندیشه شب دوشنبه یازدهم شهریور سنه هزار و دوازده هجری رایات اقبال به صوب ارتفاع یافت و بر کشتی نشسته متوجه پیشخانه که در سه کروهے شهر برلب آب چون ترتیب پذیرفته بود شدند قضارا در اثناے راه کشتی بر زمین نشست و هرچند ملاحان دست و پا زدند دران نیم شب نتوانستند کشتی را در آب انداخت ناگزیر تا سفیده صبح درمیان دریا توقف

واقع شد و بعد از طلوع آفتاب امرای عظام کشتی‌های خود را پیش رانده سعادت کورنش حاصل نمودند و نزد رموز خوانان انفس
و آفاق ظهور این کریمه غیبی اشارتی بود بر فسخ این عزیمت لیکن شکوه آنحضرت زبانها را لگام بسته بود بالجمله از آن جا به پیشخانه نزول
اتفاق افتاد روز دیگر باران به شدت بارید و مقارن این خبر بیماری حضرت مریم مکانی رسید و چون ایشان با این یورش راضی نبودند
عرش آشیانی حمل بر تمارض فرمودند و درین دو سه روز به سبب افزونی بارش هیچکس خیمه بیرون نتوانست کرد و غیر از دولتخانه خاص
و پیشخانه چندی از بندهای نزدیک دیگر چادری بنظر درنمی آمد و شب چهارشنبه خبر رسید که حال مریم مکانی دگرگون شد و اطبا قطع
امید نموده دست از معالجه باز کشیده اند آنحضرت بامید آنکه دیدار واپسین دریابند عنان معاودت معطوف داشتند و بعیادت قبله
خویش رفته احوال ایشان را بسی پریشان یافتند و هرچند خواستند که اندرزی و سخنی از آن عفت سرشت واکشند زبان یارای
گویائی نداشت ناگزیر بقضای ایزدی رضا داده خلوت گزین کلبه اندوه گشتند و شب دوشنبه هژدهم شهریور سال هزار و دوازده
بارگاه عصمت از کدورت کده دنیا در کشیده نقاب گزین خلوتسرای نزهت گشت و ازین سانحه جهانی شوریده و روزگار بسوگواری
درآمد. حضرت عرش آشیانی موی سر و ریش و بروت سترده لباس ماتم پوشیدند و چندین هزار کس از امرا و منصبداران و احدیان
و شاگرد پیشه بموافقت آنحضرت رخت مصیبت اختیار نمودند و بادشاه جم جاه نعش را بر دوش گرفته قدمی چند راه پیمودند و بعد از آن
امرا نوبت نوبت برداشتند و تابوت را روانه دهلی ساخته با دل زار و دیده خونبار بدولتخانه معاودت فرمودند و روز دیگر خود از کثرت
سوگواری برآمده و جمیع بندگان را از آن لباس برآورده هریکی را فراخور پایه خلعت عنایت فرمودند و جسد گرامی در عرض پانزده
پهر بدهلی رسید و در مزار فائض الانوار حضرت جنت آشیانی مدفون گردید. و چون خبر نهضت موکب اقبال عرش آشیانی بصوب
اله آباد و فسخ آن عزیمت بجهت عارضه مریم مکانی و رحلت آن عفت قباب بقدسی سرای جاودانی بحضرت شاهی رسید بیتحاشی
و تامل شریف خان را بحکومت بهار دستوری فرموده رایات نصرت آیات بدریافت ملازمت پدر بزرگوار افراشته متوجه دارالخلافت
اکبرآباد شدند تا غبار کدورتی که بر مرآت خاطر حقیقت مناظر نشسته بود زدوده شود و درین مصیبت والده ماجده شریک باشند
و عرش آشیانی نوید حضور وافر السرور آن مسرت القلب را غم زدای این ماتم دانسته جهان جهان نشاط و شادکامی در سر گرفتند
و حضرت شاهی در ساعت مسعود سال مذکور بادراک دولت ملازمت سعادت اندوختند و بعد از آنکه رسوم توره و آداب بجا
آوردند عرش آشیانی فرزند اقبالمند را در آغوش عطوفت و مهربانی کشیده فرح بخش دل اندوهگین شدند و بندهای اخلاص آئین
بعیش و شادی قرین و سنانقان واقعه طلب خجلت زده غمگین و اندوهگین گشتند جهان را رونق دیگر پدید آمد روزگار که سرشوریدگی

در سر داشت آرام و تسکین یافت فتنه که چشم گشوده منتظر فرصت می بود بگران خواب غفلت افتاد نقاره شادی بلند آوازه
شد حضرت شاهی دو صد عدد مهر صد تولگی و چهار مهر پنجاه تولگی و یک مهر بست و پنج تولگی و یک مهر بست تولگی و سه مهر پنج تولگی
بصیغه نذر و یک قطعه الماس که یک لک روپیه بها داشت و چهار زنجیر فیل برسم پیشکش گذرانیدند بعد از فراغ این مجلس حضرت
عرش آشیانی از بارگاه خاص و عام برخاسته متوجه حرم سرای خلافت شدند و چون خاطر قدسی مظاهر از بعضی اطوار و اوضاع
حضرت شاهنشاهی تند رگرانی داشت باطن شکایت آگین ذخیره های کهن را بیرون فرستاد و زبان معجز بیان بگویائی در آمد و
بعد از انکه سخنی چند عنایت آمیز گذارش یافت فرمودند که بابا چنان ظاهر میشود که از افراط باده پیمائی دماغ شما خلل پذیرفته بهتر
آن ست که روزی چند بدولتخانه ما بسر برید تا تدبیرات بکار برده باصلاح مزاج شما پردازیم و ایشان را در عبادت خانه
نشانده بعضی از خدمتگاران معتمد را بطریق دیدبانی گماشتند و هر روز والده ها و همشیره ها نزد ایشان آمده دلدهی و خاطر جوئی
میکردند تا ده روز دران سعادتکده بسر بردند و چون معلوم شد که از دوام باده گساری و آشفته دماغی ایشان انچه بعرض رسیده
بود وقوعی نداشت دستوری شد که بدولتخانه تشریف برند و چندی از ملازمان ایشان که از غضب حضرت عرش آشیانی
بیم و هراس بخاطر راه داده بگوشه ها خزیده بودند باز آمده سرگرم خدمت گردیدند و حضرت شاهی هر روز به کورنش والد بزرگوار
خود استسعاد یافته مشمول مراحم می گشتند درین ایام مکتوب های هادی شاه راه شیخ حسین جامی که در سلسلهٔ علیه خواجهای بزرگوار
بگذارش جان و تن داد رس بالنفس هزار فن بی همتا بود بحضرت شاهی رسید بمضمون آنکه حضرت خواجه بهاء الحق والدین قدس الله
سره العزیز را در خواب مشاهده کردم فرمودند که درین زودی سلطان سلیم بر اورنگ فرماندهی بر آمده روزگار را بداد و دهش
آباد گرداند و غمزدگان عالم را به بخشش شاد سازد * و از غرایب حکایات که دران روزها رو داد آنکه حضرت شاهی گران بار نام فیلی
داشتند که در جنگ فیل بی همتا بود و فیلی که در برابر صدمات او پا استوار کند در فیلخانهٔ بادشاهی نشان نمی دادند و همچنین خسرو آب روپ
نام فیلی داشت که او نیز در جنگ فیل سر آمده بود حضرت عرش آشیانی حکم فرمودند که آن دو کوه گران سنگ را باهم در جنگ
در اندازند و رن تهمن نام فیلی را از حلقهٔ خاصه بکمک مقرر فرمودند که هرگاه یکی از انها بر دیگری غالب آید و فیلبانان از نگهداشت
آن باز مانند فیل مذکور از کمین بر آمده کمک کند این فیل را باصطلاح فیلبانان طبانچه می نامند و این از تصرفات حضرت عرش
آشیانی ست که در وقت جنگ بجهت جدا ساختن فیلان سرکش بخاطر آورده اند و لود لنگر و چرخی و داد چاری نیز از اختراعات
آن حضرت ست بالجمله حضرت شاهی و خسرو التماس نمودند که بر اسپان سوار شده از نزدیک تماشا کنند حضرت عرش آشیانی

در جهروکه نشسته شاهزاده خرم را نزدیک خود حکم نشستن فرمودند۔

	دو کوه آهنی از جاے جنبید		زمین گوئی ز سرتا پاے جنبید	

بعد از زد و خورد بسیار فیل گرانبار آثار چیرگی ظاهر ساخت و حریف خود را عاجز و زبون ساخت درین وقت بموجب قرارداد فیل رنتهمن را به کمک آوردند و جمعی از بندهاے حضرت شاهی فیلبان را از پیش آوردن مانع آمده کلوخے و سنگے چند بجانب فیلبان انداختند و او بے محابا بموجب حکم فیل را پیشتر رانده روبرو کرد اتفاقاً سنگے بر شقیقه فیلبان رسید و قطره چند بر روے و سینه او چکید خسرو با جمعی از هرزه درایان بخدمت آنحضرت رفته گستاخی مردم شاهی و مجروح شدن فیلبان را به مبالغه معروض داشتند و اندکے را بسیار وانمودند حضرت عرش آشیانی ازین گستاخی و بیباکی متغیر و متوحش گشته به شاهزاده خرم فرمودند که نزد شاه بهائی خود رفته بگویند که شاه بابا میفرمایند که در حقیقت این فیل هم از شماست سبب عنف و بے اعتدالی چیست شاهزاده خرم بحکم جد بزرگوار شتافته بلطف بیان و حسن ادا گذارش این پیغام نمودند حضرت شاهی در جواب فرمودند که ما را ازین مقدمات اطلاعی نیست و اصلا بزدن فیل و فیلبان راضی نبوده ایم و نه فرموده ایم آنحضرت عرض کردند که اگر چنین است حکم شود که ما خود توجه نموده بآتشبازی و دیگر تدبیرات فیلان را از هم جدا سازیم حضرت شاهی به شگفته پیشانی اجازت دادند و آن حضرت حکم بگذاشتن چرخی و بان فرمودند هر چند تدبیرات بکار بردند اثرے ازان مترتب نگشت تا آنکه فیل رنتهمن هم زبون شده رو بهزیمت نهاد و هر دو بآب جون در آمدند و فیل گرانبار برو پیچیده بود و دست باز نمی داشت ناگاه کشتی کلان درمیان حائل شد و گرانبار از شدت باز ماند شاهزاده خرم بخدمت جد بزرگوار شتافته مراتب آداب را پاس داشته عرض نمود که شاه بهائی باین جرات و گستاخی رضا نداده اند و بدانستگی ایشان واقع نشده در اصل سخن را بتفاوت عرض کرده اند ٭ و در همان ایام واقعه هایله حضرت عرش آشیانی رو داده آنحضرت را در مدت پنجاه و یک سال سلطنت هرگز نسیم ناکامی بر طره اعلام دولتش نه وزیده و هیچگونه پاے یکران دولت و اقبالش به سنگ در نیامده بهر جانب که عزیمت نمودے اقبال بسان دولت ملازم رکاب میمنت انتسابش بودے و بهر طرف که قصد فرمودے بخت مانند تخت سر در پاے عرش فرسایش داشتے آسمان بکام او گردش گزین بود و زمین به مرام او در تمکین تا آنکه روزگار خود پرداخت و آن پادشاه جهانجاه را از تخت فرمانروائی بر تخته ناکامی کشید اجمال این حادثه آنکه روز دوشنبه بستم شهر جمادی الاول سنه ۱۰۱۴ هزار و چهارده هجری مزاج اعتدال سرشت از مرکز صحت انحراف پذیرفت و عارضه تب اشتداد یافته منجر باسهال گشت شاهزاده خرم از کمال سعادتمندی متکفل خدمت بیمارداری گردید و حکیم علی که سرآمد اطباے عهد بود متصدی علاج شد و چون زمان قضیه ناگزیر رسیده بود هر چند بمعالجه و دوا پرداخت

وتدبیرات بکار بردند اثرے ازان مرتب نگشت وروے بهبود در آینهٔ حال مرئی نشد. وچون سلطان خسرو خواهرزاده راجه مان سنگه ودامادخان اعظم درین دولت خصوصاً درین وقت حل وعقد امور سلطنت باین دو کس تعلق داشت بخاطر حق ناشناس قرار داده که باوجود حضرت شاهی چنین ناخلفی را به سلطنت برداشته به ترتیب اسباب فتنه وفساد پردازند وآنحضرت از غدر معاندان وقوف یافته بنابر حزم واحتیاط که از شرائط جهانداری ست درچنین وقت خود را از سعادت خدمت پدر عالی قدر محروم داشته ترک آمد ورفت بدرون قلعه فرمودند وشاهزاده خورم بادل قوی وعزم درست درمیان دشمنان وبدایشان پاے همت افشرده دولت ملازمت جد بزرگوار را از دست نداده اگرچه مکرر والدهٔ ماجدهٔ آن قرة العین پیغام فرستاده که درین آشوبگاه بے تمیزے وتلاطم امواج فتنه بسر بردن صلاح وقت نیست قطب وار قدم همت برجا داشته ترک عزیمت نفرمودند تاآنکه بفرموده پدر نامور ومادر بلند اختر آنسر برآراے سلطنت نزد آنحضرت شتافتند وهرچند در بردن شاهزاده مبالغه نمودند برفتن راضی نشدند ودر جواب معروض داشتند که تا رائحهٔ حیات جد بزرگوار بمشام جان میرسد. امکان جدائی در تصور نمی گنجد از انجا که حافظ حقیقی در همه حال حارس آن عزیز دین ودولت بود دران طوفان حوادث از آسیب عین الکمال چنانچه باید حراست نمود. ودرین ایام از کنیزان حضرت شاهی دو پسر متولد شدند وبجهاندار وشهریار موسوم گشتند. وچون قضاے قادر قدیر وحکیم خبیر بران رفته بود که آنجا مکارحق بمرکز قرار گیرد وجهان تیره از خلافت وارث حقیقی ملک روشنائی پذیرد این طائفه حق نشناس از ارادهٔ باطل ندامت گزیده شرمنده وسرافگنده بخدمت حضرت شاهی شتافتند وآنحضرت روز دیگر بملازمت حضرت عرش آشیانی تشریف برده درحالت نزاع بدولت دیدار سعادت اندوختند وبرحسن استقامت شاهزاده خورم تحسین وآفرین فرمودند وآن سرو جویبار خلافت راهمراه خود برده بدولتخانه آوردند. شب چهارشنبه سیزدهم جمادی الاخری سنه هزار وچهارده هجری آن شاهباز اوج خلافت ازین سراے فانی به نزهت سراے جاودانی شتافت وروز دیگر بلوازم تجهیز وتکفین پرداخته درباغ سکندره بجوار رحمت الٰهی سپردند ولادت گرامی درنهصد وچهل ونه روے داد وجلوس درنهصد وشصت وسه اتفاق افتاد وآنحضرت راسه پسر دالاگهر وسه صبیه قدسیه بودند نخستین شاه عادل باذل نورالدین محمد جهانگیر که سریرآراے خلافت شد. دوم سلطان مراد که درسنه هزار وهفتم مطابق سال چهل وچهارم اکبرشاهی بادمان شراب در ولایت دکن درگذشت سوم سلطان دانیال که در سنه هزار وسیزدهم هجری موافق سال چهل ونهم اکبرشاهی اونیز بافراط شراب خواری وباده گساری در ملک دکن وفات یافت واسامی صبیه باینست شاهزاده خانم شکرالنسا خانم آرام بانو بیگم بعد ازین انچه مرقوم قلم مشکین رقم گردیده تالیفی ست که

حضرت جنت مکانی جهانگیر بادشاه تا اوایل سنه نوزده جلوس خود متوجه جمع و تحریر آن گشته اند و از انجا تتمه اخبار را تا آخر ایام حیات و انجام مدت سلطنت که کلهم بیست و یک سال و هشت ماه و بست روز بوده باشد طرفے از اوایل احوال حضرت صاحبقران ثانی شاهجهان بادشاه که بعد از استماع واقعه والد نامدار از قلعه جنیر دکن بجانب دار الخلافت اکبرآباد متوجه گشته تا بر تخت سلطنت فرخنده جلوس فرموده اند راقم سطور دلیل طریق نامرادی محمد هادی جهت تکمیل کتاب چنانچه در دیباچه ایمائے بآن رفته الحاق نموده و اراده و خواهش دارد که اگر اجل امان دهد و فرصت دست بهم داده دماغ یاوری نمود مجملی از احوال آن بادشاه فریدون فر جم جاه که رب النوع سلسله سلاطین تیموریه است داستان بوده من اوله الی آخره به سلک تحریر کشیده در ذیل این نسخه مندرج سازد تشنه لبان جویاے اخبار را به شادابی اظهار حقیقت سیراب گرداند و منه الاعانة والتوفیق ؏

ذکر وزرای حضرت جنت مکانی جهانگیر بادشاه در زمان شاهزادگی

نخست رائے گھنسور خدمت دیوانی آنحضرت داشت بعد ازان بایزید بیگ باین خدمت پرداخت بعد ازان خواجه محمد دوست کابلی که در ایام سلطنت بخواجه جهانی روشناس گشت دیوان شد. بعد ازان خان بیگ باین منصب امتیاز یافت اما مدار مهمات بر شریف خان پسر عبد الصمد شیرین قلم بود که پس از جلوس بخطاب امیر الامرائی و والا پایه وکالت سر عزت بر فلک سود و چون لب سنگهه بنام نامی خسروان شد و فرق منیر بالقاب گرامی ارتفاع پذیرفت چندے کار دیوانی بر وزیر خان محمد مقیم بدستور عهد حضرت عرش آشیانی بحال داشته بعد از چند روز وزارت نصف ممالک محروسه بوزیر الملک خان بیگ والا شاهی مذکور مرحمت فرمودند و وزارت نصف ممالک میرزا غیاث بیگ طهرانی را بخطاب اعتماد الدوله امتیاز بخشیده تفویض نمودند لیکن اعتماد الدوله اختیارے در وزارت نداشت گویا پیشکار امیر الامرا بود و بیرم خان امیر الامرا وکیل و مدار علیه بود و چون او به بیماری مزمن گرفتار آمد و مرکب مسعود بصوب کابل نهضت فرمود جعفر بیگ قزوینی مخاطب بآصف خان بخدمت جلیل القدر وکالت سوم صفر سنه یک هزار و پانزدهم هجری چهره سعادت برافروخت خواجه ابو الحسن تربتی را بهمراهی خود التماس نمود تا سررشته دفتر دکاغذ نگاه دارد و خواجه اگرچه مرد راست و درست کارگذار بود اما به ترشروئی و درشت خوئی اتصاف داشت و بعد ازانکه آصف خان بمهم دکن همراه شاهزاده پرویز رخصت یافت بست هفتم جمادی الاولی سنه یک هزار بست هجری خدمت دیوانی به اعتماد الدوله بازگشت داد تا آخر ایام حیات به استقلال تمام بلوازم امر خطیر پرداخت و بعد از رحلت آن دستور معظم نوبت دیگر بتاریخ دوازدهم جمادی الثانی سنه یکهزار سی و یک هجری خواجه ابو الحسن خلعت وزارت پوشیده بعد ازانکه جهانبانی

از درگاه معلی اخراج نمودند یمین الدوله آصف خان خلف الصدق اعتماد الدوله را تا پانزدهم صفر سنه یک هزار سی و پنج هجری بمنصب بزرگ وکالت اختصاص بخشیدند و همچنان خواجه ابو الحسن بخدمت دیوانی مشغول بود و خلعت استقلال یافت تا آن که حضرت جنت مکانی از جهان فانی بقدسی سرای جاودانی شتافتند ❊

اولاد امجاد آنحضرت

آن شاه جنت مکان را پنج پسر والا گهر و دو دختر قدسی اختر بودند اول سلطان خسرو دوم سلطان پرویز سوم سلطان خرم چهارم سلطان جهاندار پنجم سلطان شهریار دختر کلان سلطان نثار بیگم و خورد بهار بانو بیگم خسرو و جهاندار و پرویز در حین حیات پدر بزرگوار بعالم بقا شتافتند و تاریخ آن مسافران ملک بقا در محل خود رقم زده کلک بیان گشته و از خسرو دو پسر و یک دختر مانده بود بعد از شنقار شدن آنحضرت بطریقی که نگاشته شده راه ممات پیش گرفتند دختر تا حال در قید حیات ست و از سلطان پرویز طفلی و صبیه بود طفل از پدر بزرودی رحلت نمود و صبیه در عقد ازدواج شاهزاده دارا شکوه است و از شاهجهان چهار پسر اقبالمند و سه دختر قدسی اختر روشنی افزای دیده پدر بزرگوارند اول سلطان دارا شکوه دوم سلطان شجاع سوم سلطان اورنگ زیب چهارم سلطان مراد بخش و دختر اول سریه بانو بیگم دوم جهان آرای بیگم سوم روشن آرای بیگم و از جهاندار اولاد نماند و از شهریار دختری هست ارزانی بیگم نام ❊

ذکر فضلای معتبر آنحضرت

ملا روز بهان تبریزی ملا شکر الله شیرازی بقا سری میر ابو القاسم گیلانی ملا باقر کشمیری ملا محمد سیستانی ملا مقصود علی قاضی نور الله ملا فاضل کابلی ملا عبد الحکیم سیالکوتی ملا عبد اللطیف سلطانپوری ملا عبد الرحمن بهوره گجراتی ملا فاضل کابلی ملا حسن مرغی ملا محمود جونپوری

ذکر حکمای آنحضرت

حکیم رکنا کاشی حکیم صدرا الملقب بمسیح الزمان حکیم ابو القاسم گیلانی ملقب بحکیم الملک حکیم مومنائی شیرازی حکیم روح الله کابلی نعیم بید گجراتی حکیم تقی گجراتی ❊

ذکر شعرا که نزد آنحضرت بودند

بابا طالب اصفهانی حیاتی گیلانی ملا نظیری نیشاپوری ملا محمد صوفی مازندرانی ملک الشعرا طالبا آملی سعیدائی گیلانی زرگرباشی میر معصوم کاشی فول شوره کاشی ملا حیدر حصائی شیدا ❊

ذکر حافظان که در خدمت بودند

حافظ نادعلی حافظ کتب مقامات اخری حافظ عبدالله استاد محمد مالی حافظ چیله ❊

ذکر نغمه سرایان هند

چتر خان پرویه داد ماکو خمره ❊

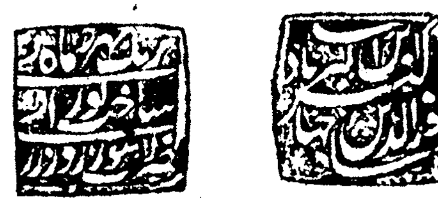
ذکر خواستگاری نورجهان بیگم در سال ششم

میرزا غیاث بیگ پسر خواجه محمد شریف طهرانیست خواجه در مبادی حال وزیر محمد خان تکلو حاکم خراسان بود بعد از فوت محمد خان بخدمت شاه جمجاه شاه طهماسپ صفوی پیوست شاه وزارت مرو را به خواجه محمد شریف تفویض فرمود خواجه را دو پسر بود نخستین آقا طاهر دوم میرزا غیاث بیگ و خواجه صبیه میرزا علاء الدوله پسر آقا ملا را بجهت فرزند خویش میرزا غیاث بیگ خواستگاری نمود و بعد از فوت پدر با دو پسر و یک دختر متوجه هندوستان گشت و در قندهار صبیه دیگر حق تعالی بوی ارزانی داشت و در فتحپور بسعادت زمین بوس حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه ناصیه اخلاص نورانی ساخت و در اندک فرصت بدوام خدمت و جوهر رشد و کاردانی بوالا پایه دیوانی بیوتات فرق عزت برافراخت میرزا غیاث بیگ با نویسندگی و معامله فهمی بغایت نیک ذات و کار گذار بود در تتبع شعر قدما بسیار نموده از سخن سنجان روزگار بود شکسته را بغایت متین و آبداری نوشت بعد از فراغ خدمات مرجوعه خلاصه اوقاتش صرف شعر و سخن میشد سلوک و معاش او با اهل حاجت بمرتبه بود که هیچ صاحب غرضی بخانه او نرفت که آزرده برگشته باشد لیکن در رشوت گرفتن سخت دلیر و بیباک بود در هنگامی که حضرت عرش آشیانی در لاهور تشریف داشتند علیقلی بیگ استجلو که از تربیت کرده های شاه اسمعیل ثانی بود از عراق آمده در سلک بندهای درگاه منتظم گشت و بحسب سرنوشت دختر میرزا غیاث بیگ را که در قندهار بوجود آمده بود بوی نسبت فرمودند و در آخر بخدمت جهانگیر بادشاه پیوسته بخطاب شیر افگن و منصب مناسب ترقی و تصاعد نمود و بعد از جلوس اشرف در صوبه بنگاله جاگیر عنایت نموده بدانصوب رخصت فرمودند و خاتمه کار آن بعاقبت و کشتن قطب الدین خان بجای خود رقم پذیر گشته و چون شیر افگن بجزای عمل خویش گرفتار گشته آواره بادیه عدم گردید بحکم اشرف متصدیان صوبه بنگاله صبیه میرزا غیاث بیگ را که بعد جلوس به خطاب اعتماد الدوله سربلندی یافت روانه درگاه والا ساختند و آنحضرت بنا بر غبار آزاری که از کشتن قطب الدین خان بر حواشی خاطر اشرف نشسته بود برقیه سلطان بیگم والده ماجده خویش بخشیدند مدتی در خدمت ایشان بناکامی گذرانید و چون هنگام سطوع کوکب بخت و طلوع اختر مراد در رسید اقبال باستقبال شتافت طالع از گران خواب بیدار شد و سعادت

سکہ ہائے عہد جہانگیری کہ بعنایت جناب فیضمآب مسٹر تھارنہل صاحب بہادر جج میرٹھ از نظرم گذشتند نقش آن سکہ ہا بعینہ در ینجا ثبت ست۔

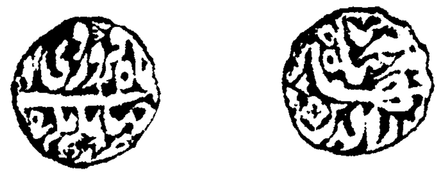
سکہ اشرفی

شاہ نورالدین جہانگیر ابن اکبر بادشاہ
روئے زر را ساخت نورانی برنگ مہر و ماہ - ۱۰۱۵ - ضرب لاہور

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ فروردی الٰہی ضرب جہانگیر نگر سنہ ۵

سکہ روپیہ

ز نام شاہ جہانگیر شاہ اکبر نور سنہ ۱۲
ہمیشہ باد ابر روئے سکہ لاہور

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
بہمن الٰہی ضرب برہانپور سنہ ۱۰۲۰

سکہ روپیہ

ز نام شاہ جہانگیر شاہ اکبر نور سنہ ۱۴
ہمیشہ باد ابر روئے سکہ لاہور ۱۰۲۸

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ مہر الٰہی سنہ ۱۰۳۱ ۱۸

سکہ روپیہ

ز نام شاہ جہانگیر شاہ اکبر نور ۱۰۳۲
ہمیشہ باد ابر روئے سکۂ لاہور سنہ ۱۹

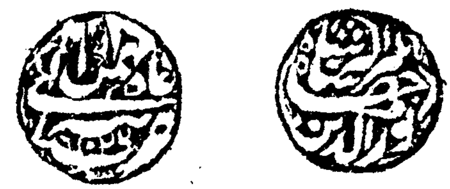
سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ آذر الٰہی ضرب سنہ ۱۰۳۲ ۱۷

سکہ روپیہ

نور الدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ بہمن الٰہی ضرب سیسرام ۱۰۲۶

سکہ روپیہ

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ ضرب
نور الدین محمد جہانگیر بادشاہ

سکہ روپیہ

نور الدین جہانگیر بادشاہ
تیر الٰہی ضرب سورت سنہ

سکہ روپیہ

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ ضرب
نور الدین محمد جہانگیر بادشاہ غازی

سکہ روپیہ

نور الدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ اردی بہشت الٰہی ضرب سیسرام

سکہ روپیہ

ز جہانگیر شاہ اکبر شاہ سنہ ۱۴
سکہ قندہار شد دلخواہ

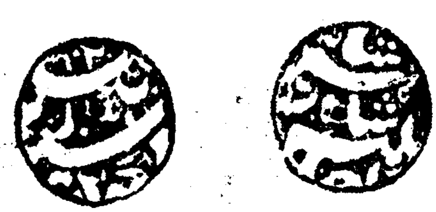
سکہ روپیہ

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ ضرب
محمد جہانگیر بادشاہ غازی

سکہ روپیہ

ز جہانگیر شاہ اکبر شاہ
سکہ قندہار شد دلخواہ

به عون و صون خالق زمین و آسمان و صناع مکین و مکان

الحمد لله والمنة کتاب مستطاب آئینهٔ شاهد نمای شکوه پذیری یعنی تاریخ عهد سلطنت نور الدین جهانگیر بادشاه

تزک جهانگیری

مرزا محمد هادی معتمد الخدمت که مسودات تحریر نمودهٔ شاه مرحوم را باضافهٔ دیباچه و حالات مابعد ترتیب داده

در مطبع نامی منشی نولکشور واقع لکهنو بحسن و خوبی طبع گردید

بسم الله الرحمن الرحيم

از عنایات بیغایات الهی یکساعت نجومی از روز پنجشنبه هشتم جمادی الثانی هزار و چارده هجری گذشته در دار الخلافت آگره در سن سی و هشت سالگی بر تخت سلطنت جلوس نمودم پدرم را تا بیست و هشت سالگی فرزند نمی زیست و همیشه بجهت بقاے فرزند بدرویشان و گوشه نشینان که ایشان را قرب روحانی بدرگاه الهی حاصل ست التجای میبردند چون خواجه بزرگوار خواجه معین الدین چشتی سرچشمه اکثر اولیاے هند بودند بر خاطر گذرانیدند که بجهت حصول این مطلب رجوع بآستانه متبرکه ایشان نمایند با خود قرار دادند که اگر الله تعالے پسرے کرامت فرمایند او را این ارزانی دارد از آگره تا بدرگاه روضه منوره ایشان که یکصد و چهل کروه است پیاده از روئے نیاز تمام متوجه گردم در سنه نهصد و هفتاد و هفت روز چهارشنبه هفدهم ماه ربیع الاول هفت گهڑی از روز مذکور گذشته بطالع بست و چهارم درجه میزان الله تعالی مرا از کتم عدم به وجود آورد و دران ایام که والد بزرگوارم جویاے فرزند بودند شیخ سلیم نام درویشے صاحب حالت که طے بسیاری از مراحل عمر نموده بود در کوہے متصل بموضع سیکری از مواضع آگره استقامت داشت و مردم آن نواحی به شیخ اعتقاد تمام داشتند چون پدرم بدرویشان نیازمند بودند صحبت ایشان را نیز دریافته روزے در اثنای توجه و بیخودی از ایشان پرسیدند که مرا چند فرزند خواهد شد فرمودند که بخشنده بی منت سه پسر به شما ارزانی خواهد داشت پدرم میفرمایند که نذر نمودم که فرزند اول را بدامن تربیت و توجه شما انداخته شفقت و مهربانی شما را حامی و حافظ او سازم شیخ این معنی را قبول میفرمایند و برزبان میگذرانند که مبارک باشد ما هم ایشان را همنام خود ساختیم چون والده مرا هنگام وضع حمل نزدیک میرسد بخانه شیخ می فرستند تا ولادت من در انجا واقع گردد بعد از تولد نام مرا سلطان سلیم نهادند اما من از زبان مبارک پدر خود نه در مستی و نه در هوشیاری شنیدم

که مرا محمد سلیم یا سلطان سلیم مخاطب ساخته باشند. بهمه وقت شیخو بابا گفته سخن میکردند والد بزرگوارم موضع سیکری راکه محل ولادت من بود برخود مبارک دانسته پایه تخت ساختند و در عرض چهارده پانزده سال آن کوه و جنگل پر دد و دام شهرے شد مشتمل بر انواع باغات و عمارات و منازل متنزه عالی و جاهاے خوش و دلکش بعد از فتح گجرات این موضع بر فتح پور موسوم گشت چون بادشاه شدم بخاطر رسید که نام خود را تغییر باید داد که این اسم بمحل اشتباه است بنام قیاصره روم ملهم غیب بخاطرم انداخت که کار بادشاهان جهانگیری ست خود را جهانگیر نام نهم و لقب خود را چون جلوس در وقت طلوع حضرت نیر اعظم و نورانی گشتن عالم واقع شده نورالدین سازم و در ایام شاهزادگی نیز از دانایان هند شنیده بودم که بعد از گذشتن عهد سلطنت و زمان جلال الدین اکبر بادشاه نورالدین نامے متصدی امور سلطنت خواهد گشت باین معنی نیز در خاطر بود بنا برین مقدمات نورالدین جهانگیر بادشاه اسم و لقب خود ساختم۔ چون این امر عظیم در شهر آگره واقع گشت ضرور است که مجملی از خصوصیات آنجا مرقوم گردد۔ آگره از شهرهاے قدیم بزرگ هندوستان ست بر کنار دریاے جمنه قلعه کهنه داشت پدرم پیش از تولد من آنرا انداخته قلعه از سنگ سرخ تراشیده بنا نهادند که روندهاے عالم مثل آن قلعه نشان نمیدهند در عرض پانزده شانزده سال باتمام رسید مشتمل بر چهار دروازه و دو دریچه سی و پنج لک روپیه که یکصد و پانزده هزار تومان رایج ایران و یک کرور و پنج لک خانی بحساب توران باشد خرج این قلعه شده آبادانی این معموره به هر دو طرف دریاے مذکور واقع شده جانب غرب رویه آنکه کثرت و آبادانی بیشتر دارد دور آن هفت کروه است طول آن دو کروه و عرض یک کروه و دور آبادانی آن طرف آب که بر جانب شرقی واقعست دو نیم کروه است طول یک کروه و عرض نیم کروه اما کثرت عمارات بنوعیست که مثل شهرهاے عراق و خراسان و ماوراءالنهر چند شهر آباد توانند شد۔ اکثر مردم سه طبقه و چهار طبقه عمارت کرده اند و انبوهے خلق بحدیست که در کوچه و بازار بدشواری تردد توان نمود از اواخر اقلیم ثانی ست شرقی آن ولایت قنوج و غربی ناگور و شمالی سنبهل و جنوبی چندیری ست۔ در کتب هنود مسطورست که منبع دریاے جمنه کوهیست کلند نام که مردم را از شدت سردی عبور در آنجا ممکن نیست جائے که ظاهر میشود کوهیست قریب به پرگنه خضرآباد۔ هواے آگره گرم و خشک ست سخن اطبا آنست که روح را به تحلیل می برد و ضعف می آرد به اکثر طبایع ناسازگارست مگر بلغمی و سوداوی مزاجان را که از ضرر آن ایمن اند و ازین جهت حیوانات که این مزاج و طبیعت دارند مثل فیل و گاومیش و غیر آن درین آب و هوا خوب میشوند پیش از حکومت افغانان لودی آگره معموره کلان بود و قلعه داشت چنانچه مسعود سعد سلمان در قصیده که بمدح محمود پسر سلطان ابراهیم بن مسعود بن سلطان محمود غزنوی در فتح قلعه مذکور املا نموده مذکور ساخته است ع

	حصار آگره بید افتد از میانه گرد		بسان کوه بر دبار هاے چون کهسار

چون سکندر لودی اراده گرفتن گوالیار داشت از دهلی که پایه تخت سلاطین هندست به آگره آمد وجاے بودن خود آنجا قرار داد و از آن
تاریخ آبادانی معموره آگره روے در ترقی نهاد و پایه تخت سلاطین دهلی گشت چون حضرت حق سبحانه تعالی بادشاهی هند باین سلسله والا
کرامت کرد - حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه بعد از شکست دادن ابراهیم ولد سکندر لودی و کشته گشتن او و فتح رانا سانگا که کلان
ترین راجها و زمینداران ولایت هندوستان بود بر طرف شرقی آب جمنه زمینی خوش کرده چار باغی احداث فرمودند که در کم جائے بآن لطافت
باغ بوده باشد نام آن گل افشان فرمودند و عمارت مختصری از سنگ سرخ تراشیده ساخته اند و مسجدے بریک جانب آن باغ به اتمام رسیده در
خاطر داشتند که عمارت عالی بسازند چون عمر وفا نکرد از قوه بفعل نیامد درین واقعات هرجا که صاحب قرانی نوشته شود مراد امیر تیمور گورگان است
و هرجا که فردوس مکانی بقلم درآید حضرت بابر بادشاه است و چون جنت آشیانی مرقوم گردد حضرت همایون بادشاه است و چون عرش
آشیانی مذکور شود حضرت والد بزرگوارم جلال الدین محمد اکبر بادشاه غازیست خربوزه و انبه و دیگر میوه ها در آگره و نواحی آن خوب
میشود و غایتاً از میوه ها مرا به انبه میل تمام ست در ایام دولت حضرت عرش آشیانی اکثر میوه هاے ولایت که در هند نبود بهم رسید اقسام انگورها
از صاحبی و حبشی و کشمشی در شهرهاے معظم شایع گشت چنانچه در بازارهاے لاهور در موسم انگور آنقدر که خواهند از هر قسم و هر جنس بهم میرسد
از جمله میوه ها میوه ایست که آنرا اناناس می نامند در بنادر فرنگ میشود در غایت خوشبوئی و راست مزه گی ست در باغ گل افشان آگره
هر سال چندین هزار بر می آید از طیب ریاحین گلهاے خوشبوئی هند را بر گلهاے معموره عالم ترجیح میتوان داد چندین گل ست که در هیچ
جاے عالم نام و نشان آن نیست اول گل چنپه گلی ست در نهایت خوشبوئی و لطافت بهیأت گل زعفران لیکن رنگ چنپه زرد مائل
بسفیدی ست درخت آن در غایت موزونی ست و کلان و پر برگ و شاخ و سایه دار میشود در ایام گل یک درخت باغی را معطر دارد و از آن
گذشته گل کیوره است که بهیارت و اندام غیر مکرر ست بوی او در تندی و تیزی بدرجه ایست که از بوے مشک هیچ کمی ندارد دیگر رای بیل
که در بو از عالم یاسمن سفید ست غایتاً برگهایش دو سه طبقه بر روے هم واقعه شده دیگر گل مولسری ست که درخت آن نیز بسیار خوش
اندام و موزون و سایه دار ست و بوے گل آن در نهایت ملایمت دیگر گل سیوتی که از عالم گل کیوره است غایتاً کیوره خاردار ست و
سیوتی خار ندارد و رنگ آن بزردی مائل ست و کیوره سفید رنگ ست ازین گلها و از گل چنبیلی که یاسمن سفید ولایت ست روغنهاے
خوشبو میسازند و دیگر گلهاست که ذکر آن طولی دارد و از درختان سرو صنوبر و چنار و سفیدار و بید موله که هرگز در هندوستان خیال نکرده بودند
بهم رسیده و بسیار شده و درخت صندل که خاصه جزایر بود در باغات نشو نما یافته ساکنان آگره در کسب هنر و طلب علم سعی بلیغ دارند

و علوفهٔ جمیع احدیان را از فراز ده پانزده و ماهیانهٔ کل شاگردپیشه ده دوازده فرمودم و بر راتبه پردگیان سراپردهٔ عصمت والد بزرگوار خود بقدر حالت و نسبتی که داشتند از ده دوازده تا ده وبیست افزودم و مدد معاش اهالی ائمه ممالک محروسه را که لشکر دعا اند یک قلم مطابق فرامین که در دست داشتند برقرار و مسلّم گذاشتم و بمیران صدر جهان که از سادات صحیح النسب هندوستان ست و مدتها منصب جلیل القدر صدارت باو متعلق بود امر نمودم که همه روزه ارباب استحقاق را بنظر بگذراند - دوازدهم جمیع گنهکاران که از دیر باز در قلعها و زندانها مقید و محبوس بودند آزاد نموده خلاص ساختم - و بساعت سعید فرمودم که سکه بر زر زدند و از طلا و نقره بوزنهای مختلف زر را مسکوک ساختند و هر یک را جداگانه نامی نهادم چنانچه مهر صد توله را نور شاهی و پنجاه توله را نور سلطانی و بست توله را نور دولت و ده توله را نور کرم و پنج توله را نور مهر و یک توله را نور جهانی و نصف آنرا نورانی و ربع آنرا رواجی نام کردم و آنچه از جنس نقره سکه شده صد توله را کوکب طالع و پنجاه توله را کوکب اقبال و بیست توله را کوکب مراد و ده توله را کوکب بخت و پنج توله را کوکب سعد و یک توله را جهانگیری و نصف را سلطانی و ربع آن را نثاری و دهم حصه را خیر قبول نام گردانیدم و همچنین از مس نیز برین حساب سکه کرده هر یک را بنامی معروف کردم و بر مهرهای صد توله و پنجاه توله و بیست توله و ده توله این ابیات آصف خان را فرمودم که نقش نمودند. و بر یک روی آن این بیت سکه شد ؎

بخط نور بر زر کلک تقدیر	رقم زد شاه نورالدین جهانگیر

و در فاصلهٔ مصراعها کلمه و بر طرف دیگر این بیت که مشعر بر تاریخ سکه است منقوش گشته ؎

شه چو خور زین سکه نورانی جهان	آفتاب مملکت تاریخ آن

و در میان هر دو مصراع ضرب مقام و سنه هجری و سنه جلوس و سکه نور جهانی که بعوض مهر معمول ست و در وزن ده دوازده زیاده بران این بیت امیرالامرا قرار گرفت ؎

روی زر را ساخت نورانی برنگ مهر و ماه	شاه نورالدین جهانگیر ابن اکبر بادشاه

چنانچه بر هر روی یک مصراع نقش گشت و قید ضرب مقام و سنه هجری و سنه جلوس شده سکه جهانگیری نیز که در وزن ده دوازده زیاده است در برابر روپیه اعتبار شده بدستور نور جهانی مقرر گشت و وزن توله مطابق دو نیم مثقال معمول ایران و توران ست - تاریخها بجهت جلوس من گفته بودند همه را نوشتن خوش نیامد همین تاریخی که مکتوب خان داروغه کتاب خانه و نقاش خانه که از بندهای قدیم من ست گفته بود اکتفا نمودم ؎

ماه ظفران

صاحبقران ثانی شاهنشه جهانگیر	با عدل و داد نشست بر تخت کامرانی	اقبال و بخت و دولت فتح و شکوه و نصرت	پیشش کمر بخدمت بسته به شادمانی
	سال جلوس شاهی تاریخ شد چو نهادم	اقبال سرپای صاحبقران ثانی	

بفرزند خسرو یک لک روپیه مرحمت شد که در بیرون قلعه خانه منعم خان خانخانان را بجهت خود عمارت نماید و ایالت و حکومت پنجاب را به سعید خان که از امرای معتبر و صاحب نسبت پدر من بود عنایت نمودم اصل او از طائفه مغل ست پدران او در پیش پدران ما خدمت کرده اند و در وقت رخصت چون مذکور می شد که خواجه سرایان او ستم پیشه اند و بر زیردستان و مسکینان تعدی می نمایند باو پیغام فرستادم که عدالت ما از هیچکس ستم برنمی دارد و در میزان عدل خوردی و کلانی منظور نیست اگر بعد ازین از مردم او بر کسی ظلم و تعدی رود گوشمال بی التفاتی خواهد یافت. دیگر به شیخ فرید بخاری که در خدمت پدر من میر بخشی بود خلعت و شمشیر مرصع و دوات و قلم مرصع لطف نموده بهمان خدمت مقرر داشتم و بجهت سرفرازی او فرمودم که ترا صاحب السیف و القلم میدانم و مقیم را که پدر من در آخر عهد خود خطاب وزیر خانی داده بوزارت ممالک محروسه سرفراز ساخته بود بهمان خطاب و منصب و خدمت ممتاز گردانیدم و خواجگی فتح الله را نیز خلعت داده بدستور سابق بخشی ساختم و عبد الرزاق معموری را هم با آنکه بی سببی و جهتی در ایام شاهزادگی خدمت مرا گذاشته نزد پدرم رفته بود بدستور قدیم بخشی ساخته خلعت دادم و امین الدوله که در ایام شاهزادگی خدمت بخشی گری داشت و بی رخصت من گریخته بخدمت پدر بزرگوارم رفته بود نظر بر تقصیرات او نکرده خدمت آتش بیگی که در ملازمت پدرم داشت باو فرمودم و ارباب خدمات و مهمات از بیرونیان و درونیان بدستوری که در خدمت پدر من بودند همه را بحال خود گذاشتم و شریف خان که از خوردسالگی با من کلان شده و در ایام شاهزادگی او را خطاب خانی داده بودم و در وقتیکه از اله آباد متوجه خدمت والد بزرگوار خود شدم نقاره و تومان و توغ باو مرحمت نموده بمنصب دو هزار و پانصدی او را سرفراز نموده و حکومت و دارائی صوبه بهار که حل و عقد آن ولایت بقبضه اختیار او گذاشته بآن صوب مرخص گردانیده بودم پانزده روز از جلوس گذشته در چهارم رجب سعادت ملازمت دریافت از آمدن او خاطر بغایت فرحناک گشت چرا که نسبت بندگی او بمن جائیست که او را بمنزله برادر و فرزند و یار و مصاحب میدانم چون اعتماد کلی بر اخلاص و عقل و دانائی و کاردانی او داشتم او را وکیل و وزیر اعظم ساخته بخطاب والای امیر الامرائی که در نوکرها خطابی مافوق این نباشد و بمنصب پنجهزاری ذات و سوار سربلند گردانیدم هرچند منصب او گنجایش داشت که زیاده برین مقرر گردد غایتاً خود بعرض رسانید که تا از من خدمت نمایانی بوقوع نیاید از منصب مذکور زیاده نخواهم گرفت چون حقیقت اخلاص بندهای پدرم هنوز بواقعی ظاهر نگشته و از بعضی تقصیرات و غلط بینی ها و اراده ناشایسته که مرضی درگاه خالق و پسند خاطر خلائق نبود سر زده خود بخود شرمنده و شرمسار بودند با آنکه در روز جلوس تقصیرات

همه را عفو نموده با خود قرار داده بودم که باز خواست امور گذشته نشود بنابر توهمی که در خاطر ایشان قرار گرفته بود امیر الامرا را حافظ و نگهبان خود میدانستم اگرچه نگاهبان جمیع بندها الله تعالی ست خصوصاً بادشاهان را که وجود ایشان باعث رفاهیت عالمست پدر او خواجه عبدالصمد که در فن تصویر بی بدل زمان خود بود از حضرت جنت آشیانی خطاب شیرین قلمی یافته در مجلس همایون ایشان رتبهٔ مجالست و مصاحبت داشت و از مردم اعیان شیراز ست والد بزرگوارم بنابر سبق خدمت عزت و حرمت او را بسیار میداشتند. راجه مان سنگه راکه از امرای معتبر و معتمد پدرم بود و او را درین خاندان عظیم الشان نسبتها و وصلتها دست داده چنانچه عمهٔ او در خانه پدرم بود و همشیرهٔ او را من خواسته بودم که خسرو و همشیرهٔ اش سلطان النسا بیگم که اولین فرزند من ست ازو تولد یافت بدستور سابق حاکم صوبه بنگاله ساختم با آنکه بجهت بعضی امور که واقع شده گمان این عنایت در حق خود نداشت به خلعت چارقب و شمشیر مرصع و اسپ خاصه سرفراز ساخته روانهٔ آن ولایت که جای پنجاه هزار سوار ست گردانیدم پدرش راجه بهگوانداس و پدر کلانش راجه بهارامل نام داشت اول کسی که از راجپوتان کچواهه بشرف بندگی پدرمن دریافت راجه بهارامل بود و در راستی و درستی اخلاص و نسبت شجاعت از قوم خود امتیاز تمام داشت بعد از جلوس چون جمیع امرا با جمعیتهای خود در درگاه حاضر بودند بخاطر رسید که این لشکر را در خدمت فرزند سلطان پرویز به نیت غزا بر سر رانا که از بدکرداران شاهد و کفار غلیظ ولایت هندوستان ست و در عهد پدرم مکرراً افواج بر سر او تعین یافته بود و دفع او میسر نگشت بایدفرستاد در ساعت سعید فرزند مذکور را بخلعتهای فاخره و کمر شمشیر مرصع و کمر خنجر مرصع و تسبیح مروارید که با لعلهای گران بها در یک سلک بود و هفتاد و دو هزار روپیه قیمت داشت و اسپان عراقی و ترکی و فیلان نامی سرفراز ساخته رخصت نمودم قریب بیست هزار سوار آماده و تکمل با امرا و سرداران عمده بدین خدمت متعین گشتند اول آصف خان را که در عهد پدرم از بنده های مقرب بود و مدتی بخدمت بخشی گری قیام داشت و اسم می نمود و بعد از آن دیوان باستقلال شده نواخته از پایهٔ امارت بمرتبه وزارت رسانیدم و منصب او را که دو هزار و پانصدی بود پنجهزاری ساخته اتالیق پرویز گردانیدم و به خلعت و کمر شمشیر مرصع و اسپ و فیل او را سربلند نموده حکم کردم که جمیع منصبداران خرد و بزرگ از صلاح و صوابدید او بیرون نروند عبدالرزاق معموری را بخشی و مختار بیگ عموی آصف خان را دیوان پرویز ساختم ❊ دیگر به راجه جگناتهه پسر راجه بهارامل که منصب پنجهزاری داشت خلعت و کمر شمشیر مرصع لطف نمودم ❊ دیگر رانا شنکر را که عموزادهٔ رانا است و پدرم او را خطاب رانائی داده بودند و میخواستند که بهمراهی خسرو بر سر رانا فرستند و در همان ایام شنقار شده خلعت و کمر شمشیر مرصع داده همراه نمودم ❊ دیگر به مادهو سنگه برادر زادهٔ راجه مان سنگه و راول سال درباری باین اعتبار که همیشه در درگاه حاضر میبودند و از راجپوتان سیکهاوت و از بندهای معتمد پدرم بودند علم عنایت ۲۰۰

شد و این هر دو به منصب سه هزاری سرفراز بودند. دیگر شیخ رکن الدین افغان که او را در ایام شاهزادگی شیرخان خطاب داده بودم از ده پانصدی به منصب سه هزار و پانصدی ممتاز ساختم شیرخان صاحب قبیله و بغایت مردانه است در نوکری اوزبک دستش به شمشیر افتاده بود دیگر شیخ عبدالرحمن پسر شیخ ابوالفضل و مهاسنگه نبیره راجه مان سنگه و زاهد خان پسر صادق خان و وزیر جمیل و قراخان ترکمان که هر کدام به منصب دوهزاری امتیاز دارند خلعت و اسپها یافته مرخص گشتند دیگر منوهر که از قوم کچهواهه اعیان سیکهاوت ست و پدر من در خردسالی باو عنایت بسیار میکردند فارسی زبان بوده با آنکه از وی تا به آدم ادراک فهم هیچ یکی از قبیله او نمی توان کرد خالی از فهمی نیست و شعر فارسی میگوید این بیت از وست ص

غرض ز خلقت سایه همین بود که کسی
بنور حضرت خورشید پای خود ننهد

بد انصوب رخصت یافت اگر تفصیل مجموع منصبداران و بندهائی که درین خدمت تعین یافته اند و حالت و نسبت و منصب هر یک مذکور گردد سخن بدور و دراز خواهد کشید بسیاری از نزدیکان و خدمتگاران نزدیک و امرا زادگان و خان زادان و راجپوتان کار طلب درین خدمت بخواهش خود با التماس همراهی نمودند دیگر از احدیان که عبارت از یکها ست نیز تعین گشت مجملاً فوجی ترتیب یافت که اگر توفیق رفیق شان گردد با هر یک از سلاطین صاحب اقتدار مخاصمت و منازعت توانند نمود ص

سپاهی فراز آمد از هر کران
برزم از یلان جهان جانستان
نه از برگ شان بیم بر تیغ تیز
نه از آب باک و نه ز آتش گریز
بمردی یگانه بر گوشش گرده
بر زخم شدان بر حمله کوه

چون در ایام شاهزادگی بنا بر کمال احتیاط مهام ذاتی خود را با امیرالامرا سپرده بودم و بعد از رخصت نمودن او بصوبه بهار به پرویز سپردم الحال که او بخدمت رانا مرخص گشت بدستور قدیم با امیرالامرا حواله شد پرویز از صبیه صاحب جمال زین خان کوکه که در نسب هم سنگ مرزا عزیز کوکه بود در سال سی و چهارم از جلوس حضرت عرش آشیانی در بلده کابل بعد از دو سال و دو ماه از ولادت خسرو تولد یافت و بعد از آنکه بعضی فرزندان متولد شدند در رحمت ایزدی ایشان را دریافت از کرمسی که از دودمان راٹهور است دختری بوجود آمد بهار بانو بیگم نام و از جگت گسائین دختر موته راجه سلطان خرم در سنه سی و ششم از جلوس همایون والد بزرگوارم مطابق سنه نهصد و نود و نه هجری در بلده لاهور عالم را بوجود خود خرم ساخت رفته رفته بحسب سن در احوال او ترقیات ظاهر گشت خدمت والد بزرگوارم از همه فرزندان بیشتر میکرد و ایشان از او و از خدمت او بسیار راضی و شاکر بودند و همیشه سفارش او بمن میکردند و بارها میفرمودند که او را با فرزندان دیگر تو هیچگونه نسبتی نیست و این را فرزند حقیقی خود میدانم بعد از آن که بعضی فرزندان تولد یافته در آوان صبی برحمت ایزدی پیوستند. در عرض یکماه دو پسر از خواصان تولد یافتند یکی را جهاندار و دیگری را شهریار نام نهادم در همین ایام عرض داشت سعید خان ملبی

بر رخصت میرزا غازی که از حاکم زاده های ولایت ٹھٹھه بود در سیاه فرمودم که چون پدر من همشیره او را بفرزند خسرو نامزد نموده اند انشاءالله تعالی
چون این نسبت بوقوع آید او را رخصت خواهم نمود * پیش از بادشاه شدن بیکسال نجود قرار داده بودم که در شب جمعه مرتکب خوردن شراب
نشوم از درگاه الهی امیدوارم که تا حیات باقی باشد مرا بدین قرار داد استقامت بخشد * بیست هزار روپیه بمیرزا محمد رضای سبزواری داده شد
که بفقرا و ارباب احتیاج دهلی تقسیم نماید * وزارت ممالک محروسه را از قرار مناصفه بخان بیگ که او را در ایام شاهزادگی بخطاب وزیرالملکی
سرفراز ساخته بودم و بوزیرخان تفویض نمودم * شیخ فرید بخاری را که چهار هزاری بود پنجهزاری کردم * رامداس کچھوایه را که از رعایت یافتهای
پدر من بود و منصب دو هزاری داشت بسه هزاری سرفراز ساختم * و به میرزا رستم پسر میرزا سلطان حسین پسرزاده شاه اسمعیل حاکم قندهار و
عبدالرحیم خانخانان ولد بیرم خان و ایرج و داراب پسران وی و دیگر امرای تعینات دکن خلعتها فرستادم * و برخوردار پسر عبدالرحمن
مؤید بیگ را چون بی طلب بدرگاه آمده بود حکم نمودم که بجاگیر خود معاودت نماید *

از ادب دور است رفتن بی طلب در بزم شاه	ورنه پای شوق را مانع در و دیوار نیست

بگاه از جلوس همایون گذشته لاله بیگ که در آوان شاهزادگی خطاب بازبهادری یافته بود * بسعادت ملازمت دریافت منصب او که
هزار و پانصدی بود بچهار هزاری قرار یافته بصاحب صوبگی صوبه بهار سرفراز گردید و بیست هزار روپیه باو عنایت نمودم * بازبهادر از نجبا
بنده خیلان سلسله ماست پدرش نظام نام داشت و کتابدار حضرت جنت آشیانی بود * کیشوداس مارو را که از راجپوتان ولایت میرٹھ است
و در اخلاص از اقران خود بیشی دارد به منصب هزار و پانصدی از اصل و اضافه سرفراز ساختم * بعلما و دانایان اسلامیه فرمودم که مفردات
اسمای الهی را که دریادگرفتن آسان باشد جمع نمایند تا آنرا ورد خود سازم و در شبهای جمعه با علما و صلحا و درویشان و گوشه نشینان صحبت
میدارم * چون قلیچ خان که از بندهای قدیم دولت والد بزرگوارم بود بدارائی و حکومت صوبه گجرات تعین یافت یک لک روپیه مدد خرج
گویان باو مرحمت نمودم * میران صدر جهان را که از ایام طفولیت در وقتیکه درس چهل حدیث در خدمت شیخ عبدالنبی که ذکر احوال او در اکبرنامه
بتفصیل مذکور است میخواندم و او را بمنزله خلیفه خود میدانستم تا امروز در مقام اخلاص و یکجهتی بود از منصب دو هزاری بمنصب چهارهزاری
رسانیدم در ایام شاهزادگی قبل از وقوع بیماری والد بزرگوارم و در ایام بیماری ایشان که رای ارکان دولت و امرای ذی شوکت
متزلزل گشته هر یک راسودای در خاطر قرار گرفته بود و میخواستند که باعث امری گردند که بجز خرابی دولت نتیجه نداشته باشد در تردد و خدمتگاری
و جانسپاری تقصیری نکرد * عنایت بیگ را که در دولت پدر من بمهمات مدینه دیوان بیوتات بود و منصب هفتصدی داشت بجای وزیرخان
وزیر نصف ممالک محروسه ساخته بخطاب والای اعتمادالدوله و منصب هزار و پانصدی بهره مند ساختم و وزیرخان را بدیوانی صوبه بنگاله و

قراز جمع آنجا معین ساختم. بیرداس را که در ایام پدرم خطاب رای رایان یافته بود راجه بکرماجیت که از راجهای معتبر هندوستان بوده در صد
نجوم هند در عهد او بسته شده است خطاب داده میر آتش خود ساختم و حکم کردم که همیشه در توپخانه رکاب پنجاه هزار توپچی و سه هزار ارابه توپ مستعد
و آماده سرانجام نماید بکرماجیت مذکور از طائفه کهتریانست در خدمت پدر من از مشرفی فیلخانه به دیوانی و مرتبه امرائی رسید خالی از توشه سپاهگری
و مدبری نیست. بیرم پسر خان اعظم را که دو هزاری بود دو هزار و پانصدی ساختم چون اراده خاطر آن بود که اکثر بندهای اکبری و جهانگیری بمنتهای
مطلب خود کامیاب گردند به بخشیان حکم نمودم که هر کس وطن خود را بجاگیر خود میخواسته باشد بعرض رسانند تا مطابق توره و قانون چنگیزی
آن محال بموجب ال تمغا بجاگیر او مقرر گردد و از تغییر و تبدیل ایمن باشند. آبا و اجداد ما هر کس جاگیری بطریق ملکیت عنایت میکردند فرمان
آنرا بمهر ال تمغا که عبارت از مهریست که به شنجرف میزده باشند مزین میساخته اند من فرمودم که جای مهر را طلا پوش ساخته مهر مذکور را برآن
نهند و اکنون تمغا نام نهادم میرزا سلطان پسر میرزا شاهرخ نبیره میرزا سلیمان که از فرزندزادهای میرزا سلطان ابوسعید ست و مدتها
حاکم بدخشان بود از دیگر پسران او برگزیده و از پدر بزرگوار خود التماس کرده گرفته در خدمت خود کلان ساخته ام و او را درجرگه فرزندان
خود می شمارم به منصب هزاری سرفراز ساختم بهاو سنگه پسر راجه مان سنگه را که قابل ترین اولاد اوست به منصب هزار و پانصدی از اصل
و اضافه ممتاز گردانیدم. زمانه بیگ پسر غیور بیگ کابلی را که از خوردسالی خدمت بار من میکرده و در ایام شاهزادگی از پله احدی به منصب
پانصدی رسیده بود خطاب مهابتخانی داده به منصب هزار و پانصدی امتیاز بخشیدم و خدمت بخشی گری شاگردپیشه بدو مقرر گشت. راجه
نرسنگه دیو از راجپوتان بندیله که رعایت یافته من ست و در شجاعت و نیک ذاتی و ساده لوحی از امثال و اقران خود امتیاز تمام دارد
به منصب سه هزاری سرفرازی یافت و باعث ترقی و رعایت او آن شد که در اواخر عهد پدر بزرگوارم شیخ ابوالفضل را که از شیخ زادهای
هندوستان بمزیت فضل و دانائی امتیاز تمام داشت و ظاهر خود را بزیور اخلاص آراسته به قیمت گران سنگ به پدرم فروخته بود از صوبه دکن
طلب داشتند. و چون خاطر او بمن صاف نبود و همیشه در ظاهر و باطن سخنان مذکور میساخت و درین ایام که بنابر افساد فتنه انگیزان خاطر
مبارک والد بزرگوارم فی الجمله از من آزردگی داشت یقین بود که اگر دولت ملازمت دریابد باعث زیادتی آن غبار خواهد گشت و مانع
دولت مواصلت گردیده کار بجای خواهد رسانید که بضرورت از سعادت خدمت محروم باید گردید چون ولایت نرسنگه دیو بر سر راه او واقع
بود و در آن ایام در جرگه متمردان جا داشت باو پیغام فرستادم که اگر سر راه بر آن مفسد فتنه انگیز گرفته او را نیست و نابود سازد رعایتهای
کلی از من خواهد یافت توفیق رفیق او گشته در حینی که از حوالی ولایت او میگذشت راه براو بست و باندک ترددی مردم او را پریشان و
متفرق ساخته او را بقتل آورد و سر او را در اله آباد نزد من فرستاد اگرچه این معنی باعث آزردگی خاطر اشرف حضرت عرش آشیانی گردید غایتاً

این کار کرد که من بی ملاحظه و دغدغه خاطر عزیمت آستان بوس درگاه پدر خود کردم و رفته رفته آن کدورتها بصفا مبدل گردید * میر ضیاء الدین قزوینی را که در ایام شاهزادگی از خدمات و دولت خواهی با وقوع آمده بود دو هزاری ساختم و بمشرف طویله حکم شد که هر روز سی اسپ بجهت بخشش حاضر میساخته باشد. و میرزا علی اکبرشاهی را که از جوانان قرارداده الوس دهلی ست به منصب چهار هزاری ممتاز ساخته سرکار سنبهل را بجاگیر او مقرر داشتم * روزی به تقریبی امیر الامرا این سخن بعرض رسانید و مرا بغایت خوش آمد چنین گفت که دیانت و بی دیانتی مخصوص نقد و جنس نیست بلکه از نمودن حالتی که در آشنایان نباشد و پنهان داشتن استعدادی که در بیگانگان باشد نیز بی دیانتی است الحق سخن درستی ست میباید که مقربان را آشنا و بیگانه منظور نباشد و حالت هرکس را چنانچه میباید بعرض میرسانیده باشند * در وقت رخصت به پرویز گفته بودم که اگر رانا خود یا پسر کلان او که کرن نام دارد بملازمت آن فرزند آید و در مقام اطاعت و بندگی باشد تعرض بولایت او نرسانند و غرض از این سفارش دو مقدمه بود یکی آنکه چون همیشه تسخیر ولایت ماوراءالنهر پیش نهاد خاطر اقدس والد بزرگوارم بود و در هر مرتبه که عزیمت فرمودند موانع روی داد اگر این مهم یک گونه صورتی بگیرد این خدشه از خاطر دور گردد و پرویز را در هندوستان گذاشته بیامن توفیقات الهی روانه ولایت موروثی گردم خصوصاً درین ایام که حاکم مستقل در آن دیار نیست باقی خان نیز که بعد از عبدالله خان و عبدالمومن خان پسر او فی الجمله استقلال یافته بود فوت شده و کار ولی محمد خان برادر او که الحال حاکم آن دیار است هنوز نظامی نیافته است دیگر سرانجام مهم بیکار دکن که چون در عهد والد بزرگوارم پاره از آن ولایت بحیز تسخیر در آمده آن ملک را بعنایت ایزد سبحانه یکباره در تحت تصرف در آورده داخل ممالک محروسه سازم امید بکرم الله تعالی آنکه این هر دو عزیمت روزی گردد ۹

هفت اقلیم ار بگیرد پادشاه	همچنان در بند اقلیم دگر

میرزا شاهرخ نبیره میرزا سلیمان حاکم بدخشان را که قرابت قریبه باین سلسله دارد و در ملازمت پدرم پنجهزاری بود به منصب هفت هزاری امتیاز بخشیدم و میرزا بسیار ترک طبیعت ساده لوحی ست پدرم او را بسیار عزت میداشتند. و هرگاه فرزندان خود را حکم نشستن میفرمودند او را هم بدین عنایت سربلند میساختند با وجود نسادطلبیهای بدخشان درین قرنها میرزا بدمدمه و وسوسه ایشان از راه نرفته اصلا مرتکب امری که باعث غبار خاطر باشد نشده صوبه مالوه را بدستوری که پدرم او را مرحمت کرده بودند برقرار داشتم * خواجه عبدالله که از سلسله نقشبندیه است و در ابتدای ملازمت احدی بود رفته رفته منصب او به یک هزاری رسید بموجبی بخدمت پدرم رفت اگرچه سعادت خود میدانستم که ملازم و مردم من بخدمت ایشان روند غایتاً چون بی رخصت از او این عمل سرزده پاره خاطر از آن گران بود با وجود چنین بی حقیقتی منصب و جاگیری که پدرم باو ارزانی داشته بودند برقرار گذاشتم اما نفس الامر آنست که از جوانان

مردانه کار طلب ست اگر این تقصیر از او بوقوع نمی آمد جوان بی عیبی بود ٭ ابوالنبی اوزبک که از مردم قرار داده ماوراءالنهر ست و در زمان
عبد المومن خان حاکم مشهد بود به منصب هزار و پانصدی سرفراز گشت ٭ شیخ حسن پسر شیخ بها است که از آوان طفولیت تا امروز همیشه
در ملازمت و خانه زاد من بود و در ایام شاهزادگی بخطاب مقربخانی سربلندی داشت در خدمت بسیار چست و چالاک بود و در شکارها
پیاده در جلوی من راههای دور را قطع میکرد و تیر و تفنگ را خوب می انداخت و در جراحیها سرآمد عهد خود است پدران او هم این عمل را
خوب ورزیده بودند بعد از جلوس بنابر کمال اعتمادی که باو داشتم بجهت آوردن فرزندان و متعلقان برادرم دانیال به برهانپور
فرستادم و بخانخانان سخنان پست و بلند و نصایح سودمند پیغام دادم مقربخان این خدمت را چنانچه بایست در اندک مدتی بتقدیم
رسانید و رفع دغدغهای که در خاطر خانخانان و امرای آنجا جا کرده بود نموده باز ماندهای برادرم را به صحت و سلامت با کارخانجات
و اموال و اسباب در لاهور آورده بنظر گذرانید ٭ نقیب خان را که از سادات صحیح النسب قزوین ست و غیاث الدین علی نام دارد به منصب
هزار و پانصدی سرفراز ساختم پدرم او را بخطاب نقیب خانی امتیاز بخشیده بودند در خدمت ایشان قرب و منزلت تمام داشت در
ابتدای جلوس پیش او بعضی مقدمات خوانده بودند بدین تقریب او را اخوند خطاب ساخته میفرمودند در علم تاریخ و تصحیح اسامی رجال
نظیر و عدیل خود ندارد امروز مثل او مورخی در معموره عالم نیست از ابتدای آفرینش تا امروز احوال ربع مسکون بر ذکر دارد این قسم
حافظه مگر الله تعالی به کسی کرامت کند ٭ شیخ کبیر را که از سلسله حضرت شیخ سلیم ست بنابر شجاعت و مردانگی در ایام شاهزادگی بخطاب
شجاعت خانی سرفراز ساخته بودم درینولا به منصب هزاری ممتاز گردانیدم ٭ در بست و هفتم شعبان از پسران اکهیراج ولد بهگوانداس
عموی راجه مان سنگه امر غریب روی داد این بی سعادتان که ابهی رام و بجی رام و شیام رام نام داشتند در نهایت بی اعتدالی
بودند با وجودی که از ابهی رام مذکور بی اندامیهای بسیار روی داده بود اغماض عین از تقصیرات او نموده بودم چون درین تاریخ بعرض
رسید که این بی سعادت می خواهد که نساء و فرزندان خود را بی رخصت بوطن روانه سازد و بعد از آن خود نیز فرار نموده برانا که
از نادولتخواهان این دودمان است پناه برد رامداس و دیگر امرای راجپوت را گفتم که اگر از شمایان کسی ضامن شود منصب و جاگیر
این بدبختان برقرار داشته گناهان گذشته را عفو نمایم از غایت شوربختی و بدطینتی آنها هیچکس ضامن نشد با میرالامرا فرمودم
که چون کسی متضمن سلوک و معاش این تیره بختان نمیشود تا بهم رسیدن ضامنی حواله یکی از بندهای درگاه باشند امیرالامرا اینها را با براهیم خان
کاکر که در ثانی الحال بخطاب دلاور خانی سرفراز گشت و حاتم پسر شاه بهی منگلی که بخطاب شهنواز خانی داشت سپرد چون آنها خواستند که یراق
از جاهلان دور سازند در مقام ممانعت در آمده پاس مراتب ادب نگاه نداشتند و باتفاق نوکران خود در مقام عربده و جنگ شدند

که چندے از معتمدان همراه می بودند یکی از انها او بود هرگز در عمر خود چیزے از مکیفات نخورده است و این معنی را در ایام جوانی ملتزم گشته عنقریب بمراتب بلند سرفرازی خواهد یافت و منصب سه هزاری نیز عنایت نمودم ❊ فریدون پسر محمد قلی خان برلاس را که هزاری بود به منصب دو هزاری سربلند ساختم فریدون از اصیل زادهاے الوس جغتائی ست خالی از جرات و مردانگی نیست ❊ شیخ بایزید نبیره شیخ سلیم را که دو هزاری بود منصب سه هزاری عنایت نمودم اول مرتبه کسے که بمن شیر داد والده شیخ بایزید بود اما زیاده از یک روز نیست ❊

روزے از پنڈتان که عبارت از دانایان هنود ست پرسیدم که اگر منتهاے دین شما بر فرود آمدن ذات مقدس حق تعالی ست در ده پیکر مختلف بطریق حلول آن خود نزد ارباب عقل مردود ست و این مفسده لازم دارد که واجب تعالی که مجرد از جمیع تعینات ست صاحب طول و عرض و عمق بوده باشد و اگر مراد ظهور نور الهی ست درین اجسام آن خود در همه موجودات مساوی ست و باین ده پیکر مختص نیست و اگر مراد اثبات صفتی از صفات الهی ست درین صورت هم تخصیص درست نه زیرا که در هر دین و آئین صاحبان معجزات و کرامات هستند که از دیگر مردمان زمان خود بدانش و فراست ممتاز بوده اند بعد از گفت و شنود بسیار و رد و بدل بیشمار بخدائی خدائے منزه از جسم و چون و چگون معترف گشتند و گفتند که چون اندیشه ما در ادراک ذات مجرد ناقص ست بے وسیله صورت راه به معرفت او نمی بریم و این ده پیکر را وسیله شناخته و معرفت خود ساخته ایم بس گفتم این پیکرها کی شما را وسیله مقصود و به معبود توانند بود ❊

پدر من در اکثر اوقات با دانایان هر دین و مذهب صحبت میداشتند خصوصاً با پنڈتان و دانایان هند و با آنکه امی بودند از کثرت مجالست با دانایان و ارباب فضل در گفتگوها چنان ظاهر میشد که هیچ کس پے بامی بودن ایشان نمی برد و بدقائق نظم و نثر چنان میرسیدند که مافوقے بران متصور نبود حلیه مبارک ایشان در قد نجد و سط بلند بالائے را داشتند و گندم گون و چشم و ابرو سیاه بودند ملاحت ایشان بر صباحت زیادتی داشت و شیر اندام و کشاده سینه و دست و بازوها دراز و بر پره بینی چپ خال گوشتین داشتند بغایت خوش نما برابر نیم نخود و میانه جمعی که در علم قیافه صاحب مهارت بودند این خال را علامت دولتهاے عظیم و اقبالهاے جسیم میدانستند آواز مبارک ایشان نهایت بلند بود و در تکلم و بیان نمکی خاص داشتند و در اوضاع و اطوار مناسبتی باهل عالم نداشتند فر ایزدی از ایشان هویدا بود ❊

هم بزرگی در حسب هم پادشاهی در نسب
کو سلیمان تا در انگشتش کند انگشتری

بعد سه ماه از تولد من همشیره ام شاهزاده خانم از شکم یکے از خواصان تولد یافت و او را بوالده خود مریم مکانی سپردند بعد از وے پسرے هم از یکے از خواصان و خدمتگاران متولد گردید او را شاه مراد نام گردانیدند چون تولد او در کوهستان فتح پور روے داده بود

اورا پهاری مخاطب بساختند در وقتیکه والد بزرگوارم اورا به تسخیر دکن فرستاده بودند بواسطه مصاحبت ناجنسان افراط شراب را بحدے رسانید که در سن سی سالگی در نواحی جالناپور از ولایت برار برحمت حق پیوست حلیه او سبز رنگ لاغر اندام قدش بدرازی مائل تمکین ووقار از اوضاعش ظاهر وشجاعت ومردانگی از اطوارش باهر بود در شب چهارشنبه دهم جمادی الاول سنه ۹۷۹ نهصد وهفتاد ونُه از خواصی دیگر پسرے بوجود آمد اورا دانیال نام نهادند چون تولد او در اجمیر در خانه یکے از مجاوران آستانه متبرکه خواجه بزرگوار خواجه معین الدین چشتی که شیخ دانیال نام داشت وقوع یافت بهمان مناسبت بدانیال موسوم گشت بعد از فوت برادرم شاه مراد در اواخر عهد اورا به تسخیر دکن فرستادند وخود هم از عقب متوجه گشتند در ایامے که والد بزرگوارم قلعه اسیر را محاصره داشتند با جمعی کثیر از امرایان مثل خانخانان وادلاد او ومیرزا یوسف خان ودیگر سرداران قلعه احمدنگر در قبل داشت مقارن آنکه قلعه اسیر مفتوح گشت احمدنگر نیز تصرف اولیاء دولت قاهره درآمد بعد از انکه حضرت عرش آشیانے بدولت وسعادت ونصرت از برهان پور بصوب دار الخلافت نهضت فرمودند آن ولایت را بدانیال داده اورا به ضبط وربط آن محال گذاشتند او نیز بسنت ناپسندیده برادر خود شاه مراد عمل نموده در اندک مدت در سن سی وسه سالگی همین افراط شراب درگذشت مردنش بدطورے شده به تفنگ وشکارے که به تفنگ کند میل تمام داشت یکی از تفنگهاے خود را یکه وجنازه نام نهاده بود واین بیت را خود گفته فرمود که بران نقش کنند ؎

از شوق شکارے تو شود جان تر وتازه		بر هر که خورد تیر تو یکه وجنازه	

بعد از انکه شراب خوردنش بحد افراط کشید وهمعنی بخدمت پدرم معروض گشت فرامین عتاب آمیز باسم خانخانان صادر گردید واو بالضرورت در صدد منع شده خبرداران گذاشت که بواجبے از احوال او باخبر باشند چون راه شراب بردن بالکلیه مسدود شد به بعضے خدمتگاران نزدیک ابرام بلکه زاری کردن آغاز نهاد وگفت بجهت من بهر روش که ممکن باشد شراب بهمی آورده باشند بمرشد قلی تفنگچی که راه خدمت نزدیک داشت فرمود که در همین تفنگ یکه وجنازه شراب انداخته بیار آن بے سعادت بامید رعایت مرتکب این امر شده عرق دو آتشه را دران تفنگ که مدتها به باروت دبوے آن پرورش یافته بود انداخته آورد وزنگ آهن نیز که از تیزی عرق تحلیل پذیرفته بود باو همین گشت مجملاً خوردن همان بود وافتادن همان ؎

کسی باید که فاسے بدنه گیرد		وگر گیرد براسے خود نگیرد	

دانیال جوان خوش قدے بود بغایت خوش ترکیب ونمایان بفیل واسپ میل تمام داشت محال بود که پیش کسے اسپ و

ونیل خوب بشنود که داید و از وی گیرد و به نغمهٔ هندی مائل بود گاهے بزبان اهل هند و باصطلاح ایشان شعرے میگفت بد نبودی ٭ بعد از تولد شاه دانیال از بی بی دولت شاد دخترے متولد گشت شکر النسا بیگم نام نهادند چون در دامن تربیت والد بزرگوارم پرورش یافت بسیار خوب برآمد بنیک ذاتے و رحم بعموم خلائق فطری و جبلی اوست از ایام طفلے و خرد سالی تا حال در محبت من بے اختیار ست این علاقه در میان کم خواهری و برادری خواهد بود در طفلی اول مرتبه چنانچه عادت ست که سینهٔ اطفال را می فشارند و قطرهٔ شیرے از آن ظاهر میشود سینهٔ خواهرم را فشردند قطرهٔ شیر برآمد حضرت والد بزرگوارم فرمودند که بابا این شیر را بخور تا در حقیقت این خواهر تو بجاے مادر تو هم باشد عالم السرایزد داناست که از آن روز باز که آن قطرهٔ شیر را نوشیده ام با علاقهٔ خواهری مهری که فرزندان را با مادران میباشد آن مهر را در خود ادراک می نمایم ٭ بعد از چندے دخترے دیگر هم از بی بی دولت شاد بعالم وجود آمد به آرام بانو بیگم مسمی کردند مزاجش فی الجمله بگرمی و تندی مائل ست پدرم او را بسیار دوست میداشتند چنانچه اکثر بے ادبیهاے او را بشرح ادب بر می داشتند و در نظر مبارک ایشان از غایت محبت بد نمی نمود مکرر مرا سرفراز ساخته می فرمودند که بابا بجهت خاطر من باین خواهر خود که بعرف هندوان لاڈلهٔ من ست یعنی عزیز پرورده بعد از من بیاید بر دشتے سلوک کنی که من با و میکنم ناز او را بر داشته بے ادبیها و شوخی هاے او را بگذرانی اوصاف حمیده والد بزرگوارم از حد توصیف و اندازهٔ تعریف افزون ست اگر کتابها در اخلاق پسندیدهٔ ایشان تالیف یابد بے شایبهٔ تکلف و قطع نظر از مراتب پدرے و فرزندے اندکے از بسیار آن گفته نیاید باوجود سلطنت و چندین خزاین و دفاین بیرون از اندازهٔ حساب و قیاس و فیلان جنگی و اسپان تازی یکسر مو در درگاه الهی از پایهٔ فروتنی قدم فرا نانهاده خود را کمترین مخلوقے از مخلوقات میدانستند و از یاد حق لحظه غافل نبودند ؎

دائم همه جا با همه کس در همه حال	میدار نهفته چشم دل جانب یار

ارباب ملل مختلفه را در وسعت آباد دولت بے بدلش جا بخلاف سایر ولایات عالم که شیعه را بغیر از ایران و سنی را در روم و هند و توران جا نیست چنانچه در دایرهٔ وسیع الفضاے رحمت ایزدی جمیع طوائف و ارباب ملل را جاست بمقتضاے آنکه سایه میباید که پرتو ذات باشد در ممالک محروسه اش که بهر حدے به کنار دریاے شور منتهی گشته ارباب ملتهاے مختلف و عقیدتهاے صحیح و ناقص را جا بود و راه تعرض بسته گشته سنی با شیعه در یک مسجد و فرنگی با یهودی در یک کلیسا طریق عبادت می سپردند صلح کل شیوهٔ مقرر ایشان بود با نیکان و خوبان هر طائفه و هر دین و آئین محبت می داشتند و بقدر حالت و فهمیدگی هر کدام التفاتها میفرمودند شبهاے ایشان به بیداری میگذشت و در روزها بسیار کم خواب بودند چنانچه مدت خواب ایشان در شبانروزے از یک نیم پهر زیاده نبود و بیداری شبها را

باز یافتی از عمر نیاسانستند شجاعت و دلیری و دلاوری ایشان بغایتی بود که بر فیلان مست سرکش سواری میفرمودند و بعضی فیلان خونی را که مادهٔ خود را نزد خود نمی گذاشتند با آنکه هر چند فیل بدخو باشد تعرض بماده فیل و فیلبانان نمیرساند در حالتی که فیلبانان و ماده فیل را کشته باشد و او را نزد خود نگذارد در قید اطاعت در می آوردند و بر دیوار یا درختی که رهگذر آن فیل حادث را کشته از تیر اطاعت آن بر آمده بیمود و از پهلوی آن دیوار یا درخت میگذشت تکیه بر لطف ایزدی نموده خود را بر پشت او می انداختند و بمجرد سوار شدن او را بقید ضبط در آورده رام مینمودند بکرات همین مشاهده شد. و در سن چهارده سالگی بر تخت سلطنت جلوس فرمودند همیوی کافر که حکام افغان منصوب ساخته او بودند بعد از آنکه حضرت جنت آشیانی در دار الخلافت دهلی شنقار شدند جمعیت شگرف فراهم آورده با فیلخانه که در آن ایام هیچ یک از حکام عرصه هندوستان را نبود متوجه دهلی گشت قبل از وقوع این قضیه حضرت جنت آشیانی ایشان را بجهت دفع بعضی از افغانان دامن کوه پنجاب تعیین فرموده بودند چون مصداق این مصراع که هم بیان حال و هم تاریخ رحلت و انتقال ست ع

همایون بادشاه از بام افتاد

قرین حال ایشان گشت و این خبر بوسیله نظر جویی به پدرم رسید بیرم خان اتالیق بود امرایانی را که در آن صوبه بخدمت حاضر بودند جمع ساخته در ساعت سعد ایشان را در پرگنه کلانور از مضافات لاهور بر تخت سلطنت نشاندند همیون چون بحوالی دهلی رسید تردی بیگ خان و جمعی کثیر که در دهلی حاضر بودند جمعیت نمودند و در مقابله او صف آراگشتند چون اسباب مقابله و مجادله دست فراهم داد لشکرها در هم آویختند بعد از کوشش و کشش بسیار شکست بر تردی بیگ خان و مغلان افتاده فوج ظلمت بر افواج نور غلبه کرد

همه کار بیکار و رزم ایزدیست | که داند که فرجام فیروز کیست
زخون دلیران وگرد سپاه | زمین لعل گون شد هوا شد سیاه

تردی بیگ خان باشکست یافتها راه اردوی والد بزرگوارم پیش گرفتند چون بیرم خان با وسوء مزاجی داشت او را به بهانه شکست و تقصیر در جنگ مخاطب ساخته کارش بآخر رسانید دیگر باره بنا بر غروری که از وقوع این فتح در دماغ آن کافر ملعون جا کرده بود با جمعیت و فیلان خود از دهلی بر آمده متوجه پیش گشت و رایات جلال حضرت عرش آشیانی از کلانور بقصد دفع او توجه فرمودند در حوالی پانی پت اجتماع فوج نور و ظلمت دست داد و در روز پنجشنبه دوم محرم سنه نه صد و شصت و چهار مقابله و مقاتله روی داد فوج همیو سی هزار سوار دلاور جنگی بود و غازیان لشکر منصور زیاده از چهار پنج هزار نبودند در آن روز همیو بر فیل هوائی نام سوار بود ناگاه تیری بر چشم آن کافر رسیده از پس سر او سر بدر کرد لشکر او این حالت را مشاهده کرده هزیمت یافتند اتفاقاً شاه قلی خان محرم با چندی از دلاوران بفیلی که همیو بر بالای او زخمی بود رسیدند میخواستند که فیلبان را به تیر بزنند فریاد بر آورد که مرا نکشید که همیو بر بالای این فیل ست در حال او را بهمان هیئت مجموعی بیت

نزد حضرت عرش آشیانی آوردند بیرم خان عرض کرد که مناسب آنست که حضرت بدست مبارک خود تیغی برین کافر بزنند تا ثواب غزا یافته در طغرای فرامین غازی جزو اسم مبارک گردد فرمودند که من او را قبل ازین پاره پاره کرده ام و بیان میکنند که در کابل روزی پیش خواجه عبد الصمد شیرین قلم مشق تصویر میکردم صورتی در قلم من درآمد که اجزای او از یکدیگر جدا و متفرق بود یکی از نزدیکان پرسید که صورت کیست بر زبان من رفت که صورت هیمو است دست خود را آلوده بخون او نساخته به یکی از خدمتگاران فرمودند که گردن او را بزنند از کشتهای لشکر مغلوب پنجهزار به شمار درآمد سوای آنکه در اطراف و جوانب افتاده باشند. دیگر از کارهای نمایان آنحضرت فتح گجرات و ایلغار است که دران راه فرموده اند در وقتی که میرزا ابراهیم حسین و محمد حسین میرزا و شاه میرزا ازین دولت رو گردان شده بطرف گجرات رفته بودند و تمام امرای گجرات و فتنه طلبان آنجا و متفق گشته قلعه احمدآباد را که میرزا عزیز کوکا با فوج قاهره در انجا بود در قبل داشتند حضرت عرش آشیانی بنا بر اضطرابی که جیجی انکا والده میرزا مشار الیه داشت با جمعیت بادشاهانه بی توقف از دار الخلافت فتح پور متوجه گجرات میگردند. این نوع راه دور و دراز را که بدو ماه قطع باید نمود در عرض نه روز گاه به سواری اسپ و گاه به سواری شتر و گهوڑبهل سطی فرموده خود را بسر ملیه رسانیدند. چون بتاریخ پنجم جمادی الاول سنه ۹۸۰ نه صد و هشتاد بحوالی لشکر غنیم میرسند از دو تنخواهان کنگاش می پرسند بعضی میگویند که شبخون به لشکر غنیم باید زد حضرت میفرمایند که شبخون کار بیدلان و شیوه فریب کاران ست در حال بنواختن نقاره و انداختن صور حکم میفرمایند. و چون بدریای سابرمتی رسیدند فرمودند که مردم از آب به ترتیب بگذرند. محمد حسین میرزا از غلغله گذشتن افواج قاهره مضطرب گردیده خود بقراولی برون آید سبحان قلی ترک هم ازین جانب با خیلی از دلاوران بکناره دریا بتفحص حال غنیم میآید میرزا آن جماعت را می بیند. و می پرسد که این چه فوج ست سبحان قلی ترک میگوید که جلال الدین اکبر بادشاه و فوج اوست آن بخت برگشته این معنی را قبول نمیکند. و میگوید که جاسوسان من چهارده روز پیش ازین بادشاه را در فتحپور دیده آمده اند ظاهرا تو دروغ میگوئی سبحان قلی گفت امروز نه روز ست که حضرت از فتحپور به ایلغار رسیدند میرزا گفت که فیلان چه طور رسیده باشند سبحان قلی جواب داد که چه احتیاج بفیلان بود اینچنین جوانان و بهادران سنگ شگاف بهتر از فیلان نامی و مست رسیده اند که حالا حقیقت دعوی گری و سرکشی معلوم خواهد شد میرزا از شنیدن این سخن پاره از جا رفته متوجه ترتیب افواج میگردد و حضرت آنمقدار توقف میفرمایند که قراولان خبر میرسانند که غنیم در سلاح پوشی ست بعد ازان متوجه میگردند و هر چند کس میفرستند که خان اعظم از پیش برآیند او ایستادگی می نماید و میگوید که غنیم زور دست تا رسیدن لشکر گجرات از درون قلعه درین طرف آب باید بود حضرت فرمودند که ما همیشه خصوصاً درین سفر دیورش اعتماد بر تائید ایزدی نموده ایم اگر نظر بر سلسله ظاهر میبود اینچنین جریده بایلغار نمی آمدیم اکنون که غنیم متوجه جنگ ست ایستادن لائق نیست این

سخن گفته توکل فطرے راسپر خود ساخته بخصوصی چند که در طرح بهمرکابی مقرر شده بودند دران دریا اسپ انداختند باآنکه گمان پایاب نبود به سلامت عبور فرمودند حضرت دو بلغه خود رامی طلبند تو ره دار ره اضطراب آوردن دو بلغه راپیش روے می اندازد مخصوصان اینمعنی را به شگون خوب نمیگیرند حضرت درحال میفرمایند که شگون ما بسیار خوب شد چرا که پیش روے ما کشاده گشت درین اثناے میرزاے بخت برگشته صفها آراسته بجنگ ولی نعمت خود بیرون می آید ؏

	با ولی نعمت اربرون آئی		گر سپهرے که سرنگون آئی

خان اعظم رامطلق گمان آن نبود که باین تیزی وجلدی آنحضرت سایه رحمت باین حدود خواهند انداخت هرکس که خبر از آمدن آنحضرت میداد اصلا قبول نمیکرد تا آنکه بقراین ودلائل آمدن آنحضرت خاطرنشان او شد لشکر گجرات را آراسته مستعد برآمدن گردید مقارن این حال آصف خان نیز خبرے باو میرساند بیش از برآمدن فوج از قلعه لشکر غنیم ازمیان درخان نوداریش حضرت تائید ایزدی را دست آویز همت خود ساخته روان شدند محمد قلی خان توقبائی وترددی خان دیوانه با جمعی از بهادران بیشتر رفته باندک تردد جلو گردانیدند حضرت به راجه بهگوانداس میفرمایند که غنیم بسیار است ومردم ما اندک باید که همه یکدل ویکدل گشته برغنیم حمله آریم که مشت بسته کار گراز پنجه کشاده است این سخن گفته وتیغها آخته بافدایان خود غلغله الله اکبر ویامعین رابلند آوازه ساخته می تازند ؏

	به پرید هوش زمانه زجوشش		بدرید گوش سپهر از خروشش

برانغار وجرانغار بادشاهی وجمعی از بهادران قول رسیده داد دلاوری دادند کوکبائی که از قسم آتشبازی ست هم از لشکر غنیم درگرفته درزقوم زاری می پیچید وآنچنان شورے می اندازد که فیل نامے غنیم درحرکت آمده باعث برهم خوردگی لشکر غنیم میگردد درین اثنا فوج قول رسیده محمد حسین میرزا وجمعی را که باو درزد وخورد بودند برداشتند ودلاوران لشکر فیروزی اثر ترددات نمایان تبقدیم رسانیدند مان سنگه درباری درنظر آنحضرت بر غنیم نمود غالب آمد وراکهو داس کچهواهه جان نثارے کرد ومحمد وفا که از خانزادان این دولت بود داد مردانگی داده زخمی از اسپ افتاد بعنایت خالق بنده نواز وبه محض همت واقبال شهنشاه سرفراز جمعیت غنیم ازهم متفرق گشته شکست براحوال آنها راه یافت بشکرانه این فتح عظیم روے نیاز بدرگاه کریم کارساز نهاده بلوازم شکرگذاری قیام واقدام می نمایند درین اثنا یکے از کلانونان بعرض میرساند که سیف خان کوکلتاش نقد حیات نثار دولت خواهی نمود بعد تحقیق ظاهر شد که درحالتے که محمد حسین میرزا با چندے از اوباش برفوج قول می تازد سیف خان بحسب اتفاق باو برمیخورد وداد مردانگی داده شهید میشود ومیرزا نیز از دست بهادران قول زخمی میشود وکوکلتاش مذکور برادر کلان زین خان کوکه است

از غرائب احوال آنکه یک روز پیش ازین جنگ دقیقه که حضرت عرش آشیانی بطعام میل میفرمودند از هزاره که داناے علم شانه بینی بود می پرسند که فتح از کیست میگوید که از جانب شماست اما یکے از امراے این لشکر شهید خواهد شد درهمان اثنا سیف خان کوکه عرض میکند که کاشکے این سعادت نصیب من شود

	چو اختر میگذشت آن فال شد راست		بسا فالے که از ما انجه برخاست	

القصه میرزا محمد حسین عنان بگردانید و پاے اسپش در زقوم زاری بند شده از اسپ می افتد گدا علی نام از یکه هاے بادشاهی باو برمیخورد و اورا در پیش اسپ خود سوار کرده بملازمت حضرت می آورد چون دو سه کس دعوی شرکت گرفتن او میکنند حضرت ازو می پرسند ترا که گرفت میگوید که نمک بادشاه و دست اورا که از عقب بسته بود میفرمایند که از پیش به بندند درین اثنا آب می طلبد فرحت خان که از غلامان معتمد بود هردو دست خود را بر سر او میزند حضرت با و اعتراض فرموده آب خاصه می طلبند و اورا سیراب عنایت میسازند تا این زمان میرزا عزیز کوکه و لشکر درون قلعه بر نیامده بودند حضرت بعد از گرفتاری میرزا محمد حسین آهسته آهسته متوجه شهر احمدآباد میشوند میرزا را برای راے سنگه راٹهور که از عمدهاے راجپوتان بود می سپارند که بر فیل انداخته همراه آورد درین اثنا اختیار الملک که یکے از سرداران معتبر گجراتیان بود با فوجے قریب به پنجهزار کس نمایان میگردد از نمودار گشتن این فوج اضطراب تمام بمردم بادشاهی بهم رسید حضرت به مقتضاے شجاعت جبلی و فطرت اصلی حکم بنواختن نقاره میفرمایند و شجاعت خان و راجه بهگوان داس و چندے از بندها پیشتر تاخته بفوج مذکور بر خورده اند از ند بملاحظه آنکه مبادا فوج غنیم محمد حسین میرزا را بدست در آورند مردم راے راے سنگه بصلاح و تجویز راجه مذکور سر میرزا را از تن جدا میسازند پدرم اصلا به کشتن او راضی نبودند و فوج اختیار الملک نیز از هم پاشید و اسپ او را در زقوم زاری می اندازد سهراب بیگ ترکمان سر او را بریده می آرد بمحض کرم و عنایت ایزدی این نوع فتحی باندک مایه مردم روے داد همچنین فتح ولایت بنگاله و گرفتن قلاع مشهور و معروف هندوستان مثل قلعه چتور و رنتهنبور و تسخیر ولایت خاندیس و گرفتن قلعه اسیر و دیگر ولایاتے که به سعی افواج قاهره تصرف اولیاے دولت در آمده است از حساب و شمار بیرون ست اگر به تفصیل مذکور گردد سخن دراز میشود و در محاربه چتور جیمل را که سردار مردم قلعه بود بدست خود تفنگ زده اند در تفنگ اندازی نظیر و عدیل خود نداشتند بهمین تفنگ که جیمل را زده اند سنگرام نام دارد و از تفنگهاے نادر روزگارست قریب سه چهار هزار جانور پرنده و چرنده زده باشند من هم در تفنگ انداختن شاگرد رشید ایشان میتوانم بود از جمیع شکارها به شکارے که از تفنگ زده شود طبیعت راغب ست در یک روز هژده آهو را به تفنگ زده ام از ریاضاتے که والد بزرگوارم میکشیده اند

یکی ترک غذاے حیوانی بود که در تمام سال سه ماه بگوشت میل میفرموده اند و نه ماه دیگر به طعام صوفیانه قناعت میکردند و مطلق به قتل و ذبح حیوانات راضی نبودند و در ایام فرخنده فرجام ایشان در بسیارے از روزها و ماها کشتن حیوانات منع عام بود تفصیل ایام و شهورے که مرتکب خوردن گوشت نمی شدند در اکبرنامه داخل ست * و بهمان تاریخ که اعتماد الدوله را دیوان ساختم خدمت دیوانی بیوتات را بمعز الملک فرمودم معز الملک از سادات باخرزست در ایام والد بزرگوارم بمشرقی کرکراقخانه قیام و اقدام می نمود * در یک روز از روزهاے ایام جلوس صد کس از بندهاے اکبری و جهانگیری بزیادتی منصب و جاگیر سرفراز گشتند * در عید رمضان چون اول عیدے بود از جلوس همایون من بعیدگاه برآمدم کثرت عظمی شده بود به نماز عید قیام نموده لوازم شکر و سپاس ایزدی بجا آورده متوجه دولت شدم به مقتضاے آنکه ع

	از خوان پادشاهان نعمت رسد گدا را	

فرمودم که پاره زر صرف تصدقات و خیرات نمایند از انجمله چند لک دام حواله دوست محمد شد که بفقرا و ارباب احتیاج قسمت کند و بمیر جمال الدین حسین انجو و میران صدر جهان و میر محمد رضاے سبزواری به هر یک یک لک دام داده شد که در اطراف شهر خیرات کنند و پنجهزار روپیه به درویشان شیخ محمد حسین جامی فرستادم و حکم فرمودم که هر روز یکے از منصب داران پنجاه هزار دام به فقرا میداده باشد قبضه شمشیر مرصع به خانخانان فرستاده شد میر جمال الدین حسین انجو را بمنصب سه هزاری سربلند ساختم بدستور سابق صدارت بمیران صدر جهان مفوض گردید و بحاجی کوکه که از کوکهاے پدر من ست فرمودم که در محل عورات مستحق را بجهت دادن زمین و زر نقد بنظر میگذرانیده باشد زاهد خان ولد محمد صادق خان را که هزار و پانصدی بود دو هزاری ساختم بهر کس فیلے یا اسپے مرحمت شد * رسم شده بود که نقیبان و میراخوران از آنکس جلوانه گویان مبلغی میگرفتند فرمودم که آن زر را از سرکار بدهند تا مردم از طلب و خواست این گروه خلاص باشند در همین روزها سلیمان از برهانپور رسید و اسپان و فیلان برادر مرحوم دانیال را بنظر درآورد از جمله فیلان که آورده بود یکی مست الست نام داشت در نظرم خوش درآمد او را نورگنج نام نهادم و عجب چیزے درین فیل مشاهده شد بر هر دو طرف گوشهایش برابر هندوانه کوچکے بدر آمده است و آنچنانکه آب در ایام مستے از فیلان میچکد از انها بر می آید و همچنین بر بالاے پیشانی بیشتر برآمدگی دارد که باین کلانی در فیلان دیگر دیده نه شد خیلی خوشنما و مهیب بنظر در می آید * تسبیحی از جواهر بفرزند خورم عنایت کردم امید آنکه بمقتضاے مطالب صوری و معنوی برسد * چون زکوة ممالک محروسه را که حاصل آن از کرورها میگذشت معاف نموده بودم سایر جهات کابل را نیز که از بلاد مقرر راه هندوستان ست و یک کرور و بست و سه لک دام جمع آن میشد بخشیدم ازین دو ولایت که یکے کابل و دیگری قندهار

باشد هر سال مبلغهاے کلی بعلت زکوة گرفته میشد بلکه عمده حاصل آنجا همین زکوة بود این رسم قدیم را ازین دو محل برداشتم و از ینمر نفع کلی ورفاهیت تمام باهل ایران وتوران عائد گشت ٭ جاگیر آصف خان که در صوبه بهار بود به باز بهادر مرحمت شد و آصف خان را فرمودم که در صوبه پنجاب جاگیر تنخواه دهند چون بعرض رسید که تنخواه کلی در جاگیر آصف خان باقی مانده است وحالانکه حکم تغیر شد وصول آن متعذر است فرمودم که یک لکه روپیه از خزانه باو دهند وآن زر باقی را از باز بهادر بنابر ضابطه شریفه باز یافت نمایند ٭ شریف آملی را بمنصب دو هزاری و پانصدی از اصل واضافه مقرر ساختم بسیار پاکیزه نهاد وخوش نفس است با آنکه از علوم رسمی بهره ندارد اکثر اوقات از و سخنان بلند ومعارف ارجمند سر برمی زند ودر لباس فقر و تجرید مسافرت بسیار نموده با بسیارے از بزرگان صحبت ها داشته مقدمات ارباب تصوف را در ذکر دارد وهمعنی قابل اوست نه حالے در زمان والد بزرگوارم از لباس فقر و درویشے برآمده در مرتبه امارت وسردارے یافته لطفش بغایت قوی ست روزمره وتکلمش با آنکه از مقدمات عربیت عاری محض ست درغایت فصاحت وپاکیزگی ست وانشاے عبارتش نیز خالی از نمکی نیست از شاه قلی خان محرم در آگره باغی مانده بود چون وارثے نداشت بدختر مندال میرزا رقیه سلطان بیگم که حرم محترم والد بزرگوارم بود تکفیل کردم فرزند خرم را پدرم بایشان سپرده بودند هزار مرتبه از فرزند زاینده خود او را دوست تر میداراند ٭

جشن اولین نوروز

شب سه شنبه یازدهم ذی قعده ۱۰۱۴ هزار وچهارده صبح که محل فیضان نور است حضرت نیر اعظم از برج حوت بخانه شرف وخوش حالی خود که برج حمل باشد انتقال فرمود چون اولین نوروز از جلوس همایون بود فرمودم که ایوانهاے دولتخانه خاص وعام بدستور زمان والد بزرگوارم در اقمشه نفیسه گرفته آئینے درغایت زیب وزینت بستند واز روز اول نوروز تا نوزدهم درجه حمل که روز شرف ست خلائق داد عیش وکامرانی دادند اهل ساز ونغمه از هر طائفه وهر جماعت جمع بودند لولیان رقاص ودلبران هند که بکرشمه دل از فرشته می ربودند هنگامه مجلس را گرم داشتند فرمودم که هر کس از کیفات ومغیرات آنچه میخواسته باشند بخورد منع ومانعی نباشد ٭

ساقی بنور باده برافروز جام ما	مطرب بگو که کار جهان شد بکام ما

در ایام پدرم درین هفده هژده روز مقرر بود که هر روز یکے از امراے کلان مجلس آراسته پیشکشهاے نادر از اقسام جواهر ومرصع آلات واقمشه نفیسه وفیلان واسپان سامان نموده آنحضرت را تکلیف آمدن بمجالس خود مینمودند وایشان بنابر سرفرازی بندگان خود بدان مجلس قدم رنجه داشته حاضر میشدند وپیشکشها را ملاحظه فرموده آنچه خوش می آمد برداشته تتمه را بصاحب مجلس مے بخشیدند چون خاطر مائل

رفاهیت وآسودگی سپاهی ورعیت بود درین سال پیشکشها رامعاف فرمودم مگر قلیلے ازچندی نزدیکان بنابر رعایت خاطر آنها درجه قبول یافت درهمین روزها بسیارے ازبندها بزیادتی منصب سرفرازی یافتند ازانجمله دلاورخان افغان راهزارو پانصدی ساختم دیگرراجه باسوراکه اززمینداران کوهستان پنجاب ست واززمان شاهزادگی تاحال طریقه بندگی واخلاص بمن دارد دوهزاروپانصدی منصب داشت سه هزاروپانصدی کردم شاه بیگ خان حاکم قندهار راازاصل واضافه به منصب پنجهزاری سرفرازگردانیدم ورائے رائے سنگه که ازامرائے راجپوت ست بهمین منصب سرفرازی یافت ودوازده هزار روپیه مددخرج گویان فرمودم که به راناشنکر بدهند.＊ درآغازجلوس یکے ازاولادمظفرگجراتی که خودراحاکم زادهٔ آن ولایت میگرفت سر شورش برآورده اطراف وجوانب شهر احمدآباد راتاخت وتاراج نموده چندے ازسرداران مثل پیم بهادراوزبک ورائے علی بهتی که ازجوانان مردانه وقرارداده آنجابودند دران فتنه به شهادت رسیدند آخرالامر راجه بکرماجیت وبسیارے ازمنصب داران را باشش هفت هزارسوارآراسته به کمک لشکر گجرات تعین ساختم ومقررشد که چون خاطر ازرفع ودفع مفسدان جمع سازد راجه مذکورصاحب صوبه گجرات باشد قبل ازین که قلیج خان بدان خدمت تعین یافته بود متوجه ملازمت گردد بعد ازرسیدن افواج قاهره سلک جمعیت مفسدان ازیکدیگر پاشید هرکدام به جنگلی پناه جستند وآن ولایت بقید ضبط درآمد. وخبراین فتح دراحسن ساعات بمسامع جاه وجلال رسید درینولا عرضداشت فرزند پرویز بنظر درآمد که راناتهانه مندل راکه سی چهل کروهی اجمیر واقع است گذاشته فرارنموده وافواج قاهره متعاقب اوتعین یافته اند امید که اقبال جهانگیری اوراتیست ونابودگرداند＊ درروزشرف بسیارے ازبندهائے به رعایتها واضافه هائے منصب سرفرازی یافتند پیشروخان راکه ازخدمتگاران قدیم است ودرملازمت حضرت جنت آشیانی ازولایت آمده بود بلکه ازجمله مردمیست که شاه طهماسب همراه ساخته بودند مهتر سعادت نام داشت چون داروغه دهته فراش خانه والد بزرگوارم بود ودرین خدمت نظیروعدیل خود نداردا ورا بخطاب پیشروخانی سرفرازساخته بودند اگرچه ملایم طبیعت وقلقچی مشرب ست نظر برحقوق خدمت به منصب دوهزاری ازاصل واضافه ممتازگردانیدم

گریختن خسرو دروسط سال اول جلوس

۱۰۱۴ھ خسرو رابنابر جوانیها وغرورے که جوانان رامیباشد وکم تجربگی وناعاقبت اندیشی مصاحبان ناجنس خیالات فاسد بخاطر راه یافته بود بتخصیص درایام بیماری والد بزرگوارم که بعضے کوتاه اندیشان بنابرکثرت جرایم وتقصیراتی که ازایشان بوقوع

آمده بود و از عفو و اغماض ناامید محض بودند بخاطر گذرانیدند که او را دست آویزی ساخته امور سلطنت را از پیش خسرو گیرند ازین معنی غافل که امور سلطنت و جهانبانی امریست که به سعی ناقص عقلی چند انتظام پذیرد خالق دادار تا کرا شایسته این امر عظیم القدر رفیع الشان داند و این خلعت را بر قامت قابلیت چه کس راست آورده

ز دارنده نتوان ستد بخت را — نشاید خرید افسر و تخت را
سرے را که حق تاج پرور نمود — نشاید از و تاج و دولت ربود

چون خیالات فاسد مفسدان و کوته اندیشان بغیر از ندامت و پشیمانی نتیجه ندارد امور سلطنت باین نیازمند درگاه الهی قرار گرفت همواره خسرو را گرفته خاطر و متوحش می یافتم هر چند در مقام عنایت و شفقت شده خواستم که بعضی تفرقها و دغدغه ها از خاطر او دور سازم فائده بران مترتب نگشت تا آنکه به کنکاش جمعی از بخت برگشتگان در شب یکشنبه هشتم ذی حجه سنه مذکور بعد از گذشتن دو گهری زیارت روضه منوره حضرت عرش آشیانی را بهانه ساخته سه صد و پنجاه سوارے که با و متفق بودند از درون قلعه آگره بر آمده متوجه میگردد و بعد از روان شدن او باندک زمانی یکی از چراغچیان که با وزیر الملک آشنا بوده خبر میرساند که خسرو گریخت وزیر الملک او را همراه گرفته پیش امیر الامرائی آورد چون او این خبر را تحقیق می نماید مضطربانه بدر بار محل آمده یکی از خواجه سرایان را می گوید که دعاے من برسان و بگو که عرض ضروری دارم حضرت بیرون تشریف آورند چون در خیال من این امر نیامده بود گمان بردم که از جانب دکن یا گجرات خبرے رسیده باشد بعد از بیرون آمدن ظاهر شد که ماجرا چنین است گفتم چه باید کرد خود سوار شده متوجه گردم یا خرم را بفرستم امیر الامرا عرض کرد که اگر حکم شود من بروم فرمودم که چنین باشد بعد از ان معروض داشت که اگر بنصیحت برنگردد و دست به سلاح کند چه باید کرد گفته شد که اگر بهیچ راه راست در نیاید آنچه از دست تو آید تقصیر مکن سلطنت خویشی و فرزندی بر نمی تابد

که پادشاه خویشے ندارد کسے

چون این سخنان و دیگر مقدمات گفته او را مرخص ساختم بخاطر رسید که خسرو از و آزردگی تمام دارد و بنا بر قرب و منزلتی که داشت محسود امثال و اقران ست مبادا که نفاقی در حق او اندیشد و او را ضائع سازد معز الملک را فرمودم که رفته او را باز گرداند و شیخ فرید بخشی بیگی را بدین خدمت تعین نموده حکم کردم که جمیع منصبداران و احدیانی که در پاس اند بهمراهی او متوجه شوند و اهتمام نهال کوتوال بقراولی و خبرگیری مقرر گشت و باخود قرار دادم که بتقضای سبحانی چون روز شود خود نیز متوجه گردم و معز الملک امیر الامرا را آورد چون درهمین روزها احمد بیگ خان و دوست محمد خان بکابل مرخص گشته بودند و در حوالی سکندره که بر سر راه خسرو بود منزل داشتند بعد از رسیدن خسرو دران نواحی با چندے از دیره هاے خود بر آمده متوجه ملازمت گردیدند و خبر رسانیدند که خسرو راه پنجاب

پیش گرفته بایلغار میرود بخاطر گذشت که مبادا راه را چپ زده بجانب دیگر رود چون راجه مان سنگه خالوی او در بنگاله بود بخاطر اکثر بندهای درگاه میرسید که بآن جانب متوجه خواهد گشت بهر طرف کسان فرستاده مشخص شد که به پنجاب میرود ❊ درین اثنا صبح طالع گشت تکیه بر کرم و عنایت الله تعالی نموده بعزیمت درست سوار شده و مقید بهیچ چیز و هیچکس ناشده متوجه گردیدم ❊

بلی آنرا که اندوهست در پی		نمی داند که ره چون میکند طی	همی داند که افتد پیش در اند		نه آنرا که آید باکه ماند

چون بروضهٔ متبرکهٔ والد بزرگوارم که در سه کروهی شهر واقع ست رسیده استمداد همت از روحانیت آنحضرت می نمودم مقارن این حال میرزا حسن پسر میرزا شاهرخ را که اراده همراهی خسرو داشت گرفته آوردند چون پرسش نمودم نتوانست منکر شد فرمودم تا دست او را بسته بر فیل سوار کردند و این اول شگون بود که به برکت و توجه و امداد آنحضرت بظهور آمد چون نیم روز شد و هوا گرمی تمام بهم رسانید لحظه در سایهٔ درخت توقف نموده بخان اعظم گفتم که هرگاه ما را باین امنیت خاطر این حال بوده باشد که معتاد افیون را که در اول روز بایست خورد تا حال نخورده باشم و هیچکس بیاد نداده باشد حال آن بی سعادت ازین قیاس باید کرد آزارے که داشتم ازین ممر بود که فرزند بموجب و بسببے غنیم و خصم شد اگر سعی بدست آوردن او نه نمایم مفسدان دفتنه اندیشان را دستگاهی بهم خواهد رسید یا او سر خود گرفته باوزبک یا قزلباش خواهد رفت و از ین ممر خفتے بدین دولت راه خواهد یافت بنا برین مقدمات بدست آوردن او را پیش نهاد همت ساخته بعد از اندک آسایشی از پرگنه متهرا که در بیست کروهی آگره واقع ست و در سه کروه گذشته در موضع از مواضع پرگنه مذکور که تالابے داشت نزول نمودم ❊ خسرو چون به متهره میرسد بحسین بیگ بدخشی که از رعایت یافتهاے والد بزرگوارم بود و بقصد ملازمت من از کابل می آمد بر میخورد چون طبع بدخشیان به فتنه و آشوب پیراسته است این معنی را از خدا خواسته تا دویست سی صد از ایماقات بدخشان که همراه او بوده اند راهبر و سپه سالار او میگردد و در راه هرکس که از پیش می آید تاراج نموده اسپ و اسباب او را میگیرند سوداگران و راهگذریان مال شان لچه و تاراج این مفسدان بود هرجا که میرسیدند زن و فرزند مردم از آسیب آن فاسقان ایمن نبودند خسرو بچشم خود می دید که بر ملک موروثی آبا و اجداد او چه قسم ستمی میرود از دیدن افعال ناشایسته این بدبختان در ساعتے هزار بار مرگ را آرزو میکرد غایتاً غیر از مدارا و مواسا باین سگان چاره نداشت اگر بخت و اقبال یاوری احوال او نمودے ندامت و پشیمانی را دست آویز خود می ساخت و بے دغدغه خاطر بملازمت من می آمد عالم السرایر دانا ست که از تقصیرات او بالکلیه در گذشته آنمقدار لطف و شفقت می نمودم که سر موے تفرقه و دغدغه در خاطر او نمی ماند چون در واقعهٔ حضرت عرش آشیانی با فساد بعضے مفسدان اراده از خاطر او سر برزده بود و دیده است که اینها من

رسیده است اعتماد بر مهر و شفقت من می کرد. والده او هم در ایام شاهزادگی از ناخوشی اطوار و اوضاع او سلوک برادر خرد خود مادهو سنگه تریاک خورده خود را گذشت از خوبیهاے و نیکذاتیهاے او چه نویسم عقلی به کمال داشت و اخلاص او بمن در درجه بود که هزار پسر و برادر را قربان یک موے من میکرد. مکرر به خسرو مقدمات نوشت و او را دلالت باخلاص و محبت من میکرد چون دید که هیچ فایده ندارد و عاقبت نامعلوم ست که کار بکجا منجر خواهد شد از غیرتیکه لازمه طبیعت راجپوتانی ست خاطر بر مرگ خود قرار داده و چندین مرتبه گاه گاهے مزاج او در شورش می آمد چنانچه این حدیث میراثی بود که پدران و برادران او به یکبار در دیوانگی خودها را ظاهر میکردند و بعد از مدتے علاج پذیر می شد. در ایامیکه من به شکار متوجه گشته بودم روز بیست و ششم ذی حجه سنه ۱۰۱۳ افیون بسیار در عین سورش دماغ خورده در اندک زمانے در گذشت گویا که این احوال پسر بے دولت خود را پیشتر می دیده است اول کدخدائی که در آغاز جوانی در خرد سالی مرا دست داد نسبت او بود و بعد از تولد خسرو او را شاه بیگم خطاب داده بودم چون بد سلوکیهاے فرزند و برادر را نسبت بمن نتوانست دید از سر جان در وقت دماغ پریشان در گذشته خود را ازین کلفت و اندوه باز رهانید از فوت او بنابر تعلقیکه داشتم ایامی بر من گذشت که از حیات و زندگانی خود هیچگونه لذتے نداشتم چهار شبانه روز که سی و دو پهر باشد از غایت کلفت و اندوه چیزے از ماکول و مشروب در طبیعت نگشت چون این قصه بوالد بزرگوارم رسید دلاسانامه در غایت شفقت و مرحمت بدین مرید فدوی صادر گشت و خلعت و دستار مبارک که از سر برداشته بودند همان طور بسته بجهت من فرستادند این عنایت آبے بر آتش سوز دل گداز من زد و اضطراب و اضطرار مرا فی الجمله قرارے و آرامی بخشید غرض از ذکر این مقدمات آنکه بے سعادتے ازین در نمی گذرد که فرزندے بنابر ناخوشی سلوک و اطوار ناپسندیده باعث قتل مادر خود شود و به پدر خود بے هیچگونه باعثے و سببے به محض تصورات و خیالات فاسده در مقام بغی و عناد در آمده از دولت ملازمتش فرار بر قرار اختیار نماید چون منتقم جبار هر کردارے را سزاے در برابر نهاده لاجرم مآل حالش بدان انجامید که به بدترین احوالے بقید در آمد و از درجه اعتماد افتاده بزندان دائمی گرفتار گردید ؎

راه چو مستانه رود هوشمند || پاے بدام آرد و سر در کمند

مجملاً روز سه شنبه دهم ذی حجه بمنزل هودل فرود آمدم شیخ فرید بخاری را با جمعے از شجاعان و بهادران به تعاقب خسرو دهراول لشکر فیروزی اثر معین و مشخص گشتند دوست محمد را که در رکاب بود بنابر سبق خدمت و ریش سفیدی به محافظت قلعه آگره و محلها و خزاین فرستادم اعتماد الدوله و وزیر الملک را در وقت برآمدن از آگره به ضبط و حراست به شهر گذاشته بودم بدوست محمد گفتم که چون به صوبه پنجاب میرویم و آن صوبه در دیوانی اعتماد الدوله است او را روانه ملازمت خواهی ساخت و پسران میرزا حکیم را

که در آگره اند بقید آورده محبوس نگاه خواهی داشت چه هرگاه که از فرزند صلبی این معامله بنماید از برادرزاده و عموزاده چه توقع توان
داشت معز الملک بعد از رخصت دوست محمد بخشی شد چهارشنبه به پلول و پنجشنبه به فرید آباد نزول اجلال واقع گشت روز جمعه سیزدهم
اتفاق دهلی دست داد از گرد راه بزیارت روضه مقدسه حضرت جنت آشیانی شتافته زیارت نمودم و استمداد همت کردم و به فقرا
و درویشان بدست خود زرها دادم و از انجا بر بنگاه و مقام حضرت شیخ نظام الدین اولیا توجه کرده بلوازم زیارت قیام و اقدام نمودم
بعد از ان پارهٔ زر به میر جمال الدین حسین انجو و مبلغی دیگر بحکیم مظفر دادم تا به فقرا و درویشان و ارباب احتیاج قسمت نمایند روز
شنبه چهاردهم مقام سرای نریله شد این سرا را خسرو سوزانیده رفته بود منصب آقا ملائی برادر آصف خان که به خدمت حضور
سرفراز بود از اصل و اضافه هزاری ذات و سی صد سوار مقرر گشت درین راه خدمت چیان میکرد جمعی از ایماقات که در
رکاب ظفر انتساب بودند به ملاحظه آنکه چون بعضی ازین مردم با خسرو اتفاق دارند مبادا به خاطر ایشان دغدغه و تفرقه راه یابد بکلان
تران ایشان دو هزار روپیه داده شد که در جزو مردم خود قسمت نمایند و جماعت خود را به مراحم جهانگیری امیدوار سازند به شیخ
فضل الله و راجه دهیر دهر زرها دادم که در راه به فقرا و برهمنان میداده باشند سی هزار روپیه فرمودم که در اجمیر برانا شنکر بطریق
مدد خرج بدهند روز دوشنبه شانزدهم به پرگنه پانی پت رسیدم این منزل و مقام بر آبای کرام و اجداد ذوی الاحترام ما همیشه مبارک
و فرخنده آمده و دو فتح عظیم درین سرزمین روداده یکی شکست ابراهیم لودی که بصولت عساکر ظفر مآثر حضرت فردوس مکانی دست
داده و ذکر آن در تواریخ روزگار مرقوم و مسطور است دوم فتح هیمو بدکردار که در اول دولت والد بزرگوارم به تفصیلی که تحریر یافته از عالم
اقبال به ظهور آمد در حینیکه خسرو از دهلی گذشته به پرگنه مذکور متوجه میگردد حسب اتفاق دلاورخان آنجا رسیده بود چون قبل از ورود
او باندک وقتی این مقدمه می شنود فرزندان خود را از آب جون میگذراند و خود سپاهیانه و قزاقانه دل بر ایلغاری نهد و قصد میکند
که خود را پیش از رسیدن خسرو به قلعه لاهور اندازد و مقارن این حال عبد الرحیم نیز از لاهور باین مقام و منزل میرسد دلاورخان
دلالت میکند که فرزندان خود را همراه فرزندان من از آب بگذران و خود کناره گرفته منتظر رایات ظفر آیات جهانگیری بباش
از بسکه گران بار و ترسنده بود اینمعنی را نجود قرار نتوانست داد آنقدر توقف نمود که خسرو رسید رفته او را ملازمت کرد و
قرار همراهی از روی اختیار یا اضطرار داده خطاب ملک انور را یافت و در نبرد صاحب اختیار گشت دلاورخان مردانه
متوجه لاهور گردید و در راه هر کس و هر طایفه از ملازمان درگاه و کرویان و سوداگران وغیره میرسید آنها را از خروج خسرو
آگاه ساخته بعضی را همراه خود میگرفت و بعضی را میگفت که از راه کناره گیرند بعد از انکه بندهای خدا از تاراج دست انداز ان

وظالمان امین گشتند غالب ظن آن بود که اگر سید کمال در دهلی و دلاور خان در پانی پت جرأت و همت نموده سرراه بر خسرو میگرفتند آن جماعت پر ریخته که همراه او بودند تاب مقاومت نیاورده پریشان میگشتند و خسرو بدست می آمد غایتاً همت شان یاوری نکرد و در ثانی الحال هرکدام تقصیر خود را بر دستی تلافی نمودند دلاور خان در ایلغار لاهور پیش از رسیدن به قلعه در آمد و خدمت نمایانی کرده تدارک آن کوتاهی نمود و سید کمال نیز در جنگ خسرو ترددات مردانه بتقدیم رسانید چنانچه در محل خود به تفصیل نوشته خواهد شد هفتم ذی حجه پرگنه کرنال محل نزول رایات عالیات گشت درین منزل عابد بن خواجه را که پسر کلان جویبار و پسرزاده عبد الله خان اوزبک که در زمان والد بزرگوارم آمده بود به منصب هزاری ذات و سوار سرفراز ساختم شیخ نظام تهانیسری که از شتاوران متفرد وقت خود بود خسرو را می بیند و او را به نویدهای دلخواه خوشدل ساخته تازه از راه می برد آمده مرا دید چون این مقدمات بر گوش خورده بود خرچ راه باو داده فرمودم که متوجه زیارت خانه مبارک گردد در نوزدهم پرگنه شاه آباد منزل گردید و آب درین مقام بسیار کم بود بحسب اتفاق باران عظیم دست داد چنانچه همگان شاداب گشتند * شیخ احمد لاهوری را که از زمان شاهزادگی نسبت خدمتگاری و خانه زادی و مریدی داشت به منصب میرعدلی سرفراز گردانیدم مریدان و ارباب اخلاص بوسیله او از نظر میگذرند و دست و سینه هرکس باید داد بعرض رسانیده می دهاند در وقت ارادت آوردن مریدان چند کلمه بطریق نصیحت مذکور میگردد باید که وقت خود را به دشمنی ملتی از ملتها تیره و مکدر نسازند و با جمیع ارباب ملل طریق صلح کل مرعی دارند هیچ جانداری را بدست خود نکشند و سلاخ طبیعت نباشند مگر در جنگها و شکارها *

مباش در پی بی جان نمودن جاندار	اگر بعرصهٔ پیکار یا بوقت شکار

تعظیم نیرات را که مظاهر نور الهی اند بقدر درجات هریک باید نمود و موثر و موجد حقیقی در جمیع ادوار و اطوار الله تعالی را باید دانست بلکه فکر باید کرد تا در خلوت و کثرت خاطر لمحه از فکر و اندیشه او خالی نباشد *

لنگ و لوچ و خفته شکل و بی ادب	سوی او می غیج و او را می طلب

والد بزرگوارم ملکه همینی بهم رسانیده در کم وقتی از ین اوقات ازین فکر خالی بودند در منزل الوه الوالی اوزبک را با پنجاه ذات منصب اه دیگر به کمک شیخ فرید تعیین نموده چهل هزار روپیه مدد خرج گویان بآن جماعت مرحمت نمودم هفت هزار روپیه دیگر بجمیل بیگ داده شد که بایماقات تقسیم نماید بمیر شریف آملی نیز ده هزار روپیه شفقت کردم * روز سه شنبه بیست و چهارم ماه مذکور پنج کس از ملازمان و همراهان خسرو را گرفته آوردند و دو کس را که اقرار به نوکری او کردند فرمودم که در ته پای فیل انداختند و سه نفر را

راکه انکار نمودند سپرده شد تا بحقیقت باز رسیده شود دوازدهم ماه فروردی سنه احد جلوس میرزا حسین و نورالدین قلی کوتوال به شهر لاهور داخل میشوند و در بیست و چهارم ماه مذکور فرستاده دلاور خان میرسد و خبر میکند که خسرو خروج نموده قصد لاهور دارد شما خبردار باشید ٭ در همین تاریخ دروازهای شهر لاهور محفوظ و مضبوط میگردد و دو روز بعد از تاریخ مذکور با اندک مردم دلاور خان به قلعه داخل میشود و شروع در استحکام برج و باره کرده هر جا شکست و ریختگی داشت مرمت نموده توپها و ضرب زنها را به بالاے قلعه برآورده مستعد جنگ میشود و جمع قلیلی از بندهاے درگاه که در درون قلعه بودند همگی رجوع آورده بخدمات متعین گشتند و مردم شهر نیز با خلاص تمام مدد و معاونت نمودند بعد از دو روز که فی الجمله سرانجامی شده بود خسرو در رسید و یکی از منازل مقرر منزل اختیار نموده فرمود که شهر را قبل[عه] کرده طرح جنگ اندازند و یکے از دروازها را از هر جانب که میسر باشد آتش در داده بسوزانند و بلوشتمالان خود گفت که بعد از گرفتن قلعه تا هفت روز حکم خواهم داد که شهر را تاراج نمایند و زن و فرزند مردم را اسیر کنند این جماعت خون گرفته یکے از دروازهاے شهر را آتش دادند دلاور خان و حسین بیگ دیوان و نورالدین قلی کوتوال از طرف درون دیوار دیگر محاذی دروازه برآوردند در همین روز سعید خان که از تعیناتیان کشمیر بود در کنار آب چناب منزل داشت این خبر را شنیده بایلغار روانه لاهور گشت چون بکنار آب راوی رسید باهل قلعه خبر فرستاد که به قصد دولتخواهی آمده ام مرا بدرون قلعه درآورید مردم قلعه شب کسی فرستاده او را با چندے که همراه داشت بدرون در آوردند بعد از نه روز که قلعه در محاصره بود و خبر رسیدن افواج قاهره متواتر و متعاقب بخسرو و تابعان او میرسید بی پاشده بخاطر بیگانه رسانید که روبروے لشکر نیروزی اثر باید رفت چون لاهور از سوادهاے اعظم هندوستان است در عرض شش هفت روز کثرت عظیمی دست داد چنانچه از مردم خوب شنیده شده که ده دوازده هزار سوار مستعد جمع شده بودند و بقصد آنکه بر فوج پیش شبخون آورند از حوالی شهر بر می خیزند در سراے قاضی علی شب پنجشنبه شانزدهم بمن این خبر رسید هم در شب با آنکه باران عظیم بود طبل کوچ زده سوار شدم صباح آن به سلطانپور رسیده شد تا نیم روز در سلطانپور بودم بحسب اتفاق در همین وقت و ساعت میان افواج قاهره و جماعت مقهوره مقابله و مقاتله دست میدهد معزالملک تشت بریانے آورده بود میخواستم که از روے رغبت میل نمایم که خبر جنگ بمن رسید به مجرد شنیدن با آنکه طبیعت مائل بخوردن بریانے بود یک لقمه براے شگون خورده سوار شدم و مقید برسیدن مردم و کمی افواج قاهره نگشته به شتاب هرچه تمامتر متوجه گشتم چلته خاصه خود را هرچند طلبیدم حاضر نساختند از سلاح بجز نیزه و شمشیرے حاضر نبود خود را به لطف ایزدی سپرده بے ملاحظه روانه شدم در اول سواری زیاده از پنجاه سوار همراه نبودند و هیچ کس را خبر هم نبود که امروز جنگ خواهد شد مجملاً تا بسر پل

گوبندوال

عه قبل بقاف مضموم ... یعنی محاصره کردن که از دروازه چیزے بدرون نرود ۱۲ امیر علی

گوبند وال رسیدن چهار پانصد سوار از نیک و بد جمع شده باشند، در وقتیکه از پل مذکور میگذشتم خبر فتح رسید اول کسی که این مژده
رسانید شمسی توشکچی بود بدین خوشخبری خوش خبر خان خطاب یافت و میر جمال الدین حسین را که پیش ازین بجهت نصیحت خسرو فرستاده
بودم درهمین وقت رسیده از کثرت و شوکت مردم خسرو چندان گفت که باعث بیم مردم میشد باآنکه خبر فتح متواتر رسیده این
سید ساده لوح بهیچ وجه باور نمی کند و تعجب می نماید که آن نوع لشکرے که من دیده ام چگونه از فوج شیخ فرید که در نهایت قلت
و بے استعدادی اند شکست میخورند وقتیکه سنگهاسن خسرو را با دو خواجه سرائے او آوردند میر قبول انمعنی نمود از اسپ فرود آمده سر
برپاے من نهاد و انواع خضوع و خشوع بتقدیم رسانید و گفت که اقبال بالاتر و بلند تر ازین نمی باشد شیخ فرید درین سردارے
مخلصانه و فدائیانه پیش آمد سادات بارهیه را که از شجاعان زمان خود اند و در هر معرکه که بوده اند کار از ایشان شده هراول ساخته
بود سیف خان ولد سید محمود خان بارهیه سردار قوم بنفس خود ترددات مردانه نموده هفتده زخم برداشت و سید جلال هم از برادران
این طائفه تیرے بر شقیقه خورد و بعد از چند روز درگذشت در آنتاسے که سادات بارهیه که از پنجاه از شصت بیش نبودند زخم و ضرب
هزار هزار سوار و یا نصد پانصد سوار بدخشی برداشته پاره پاره شده بودند سید کمال که با برادران خود به کمک هراول تعین شده بود
از یک کناره در آمده زد و خوردے کردند که فوق تهوره و مردے بود و بعد از آنکه مردم برانگار بادشاه سلامت گفته تاختند اهل بغی
و فساد بشنیدن این کلمه بیدست و پا شده هر یک بگوشه متفرق شدند قریب به چهارصد نفر از ایماقات در میدان پائمال قهر و غلبه
لشکر فیروزی اثر گردیدند صندوق جواهر خسرو و نفایسے که همیشه با خود میداشت بدست افتاده

که دانست کین کودک خردسال	شود با بزرگان چنین بدسگال بسوزاند اورنگ خورشید را	با دل قدح دردی آرد به پیش تمنا کند تخت جمشید را	گداز د شکوه من و شرم خویش

مرا هم مردم کوتاه بین در آن آباد بسیار دلالت به مخالفت پدر میکردند غایتاً این سخن اصلا معقول و مقبول من نمی گشت و میدانستم دولته
بناسے آن بر مخاصمت پدر باشد چه مقدار پایداری خواهد نمود بکنگاش ناقص عقلان از جا نرفتم و به مقتضاے عقل و دانش
کار فرموده بملازمت پدر و مرشد و قبله و خداسے مجازی خود رسیدم و به برکت این نیت درست رسید آنچه به من رسید، در شب
همان روزے که خسرو گریخت راجه باسو را که زمیندار معتبر کوهستان لاهور است رخصت نمودم که بآن حدود در رفته هر جا که خبرے
و اثرے از و بشنود بدست آوردن او آنچه امکان سعی باشد بتقدیم رساند و مهابت خان و میرزا علی اکبر شاهی را با لشکر انبوه تعین
نمودم و مقرر چنان شد که بهر طرف که خسرو روانه گردد فوج مذکور تعاقب نماید، و من هم بخود قرار دادم که اگر خسرو به کابل رود من

در پی او نهاده تا او را بدست نیارم برنه گردم و اگر در کابل توقف نکرده به بدخشان در آید و در رود مهابت خان را در کابل گذاشته خود بخیریت و دولت معاودت نمایم و منشا رفتن بدخشان آن بود که آن بی سعادت البته باوزبکان در خواهد خورد و آن خفت بر این دولت لاحق میگردد ✦ در روزیکه افواج قاهره تبعاقب خسرو تعین یافتند پانزده هزار روپیه به مهابت خان و بیست هزار روپیه دیگر با احدیان مرحمت شد و ده هزار روپیه دیگر همراه فوج مذکور نموده شد که در راه بهرکس باید داد بد بهند شنبه بیست و هشتم اردوی ظفر قرین در منزل جے پال که در هفت کروهی لاهور واقع ست نزول اجلال دست داد در همین روز خسرو با بعد و چند به کنار دریای چناب میرسد خلاصه سخن آنکه بعد از شکست رایهای مردمی که همراه او از معرکه جنگ بر آمده بودند مختلف گشت افغانان و اهل هند که اکثر قدیمان او بودند میخواستند که به هندوستان رو به باز گردد و مصدر بغی و فساد ها شود و حسین بیگ که اهل و عیال و مردم و خزانه او بر سمت کابل واقع بودند او را دلالت بر رفتن کابل می نمود آخر الامر چون به کنگایش حسین بیگ عمل نمود جمیع قلم مردم هندوستان و افغان از وجدائی اختیار نمودند بعد از رسیدن بدریای چناب اراده میکند که از گذر شاه پور که از گذرهای معین ست عبور نماید کشتی بهم نمیرسد بگذر سودهره روانه میشود در گذر مذکور مردم او یک کشتی بی ملاح و کشتی دیگر پر از هیمه و کاه بدست در می آورند ✦ پیش از شکست خسرو به جمیع جاگیرداران و راه داران و گذربانان صوبه پنجاب حکم صادر گشته بود که این قسم قضیه روی داده خبردار و هوشیار باشند بنابرین تاکیدات گذرهای آبها در بند بود حسین بیگ خواست که ملاحان کشتی هیمه و کاه را بان کشتی بی ملاح آورده خسرو را بگذرانند درین اثنا کیلن داماد کمال چودهری سودهره میرسد و می بیند که جماعتی درین شب در مقام گذشتن از آب اند بملاحان فریاد میکند که حکم جهانگیر بادشاهیست که در شب مردم از آب نادانسته میگذشته باشند هوشیار باشید از شور و غوغای اینها مردمی که دران نواحی بودند جمع میشوند و داماد کمال چوبی را که کشتی بدان میرانند و بزبان هند آنرا بلی گویند از دست ملاحان کشیده کشتی را سرگردان میسازد و هرچند زرها دادند قبول نکردند که از ملاحان کسی متصدی گذرانیدن آنها شود هیچکس قبول ننمود به ابو القاسم نمکین که در گجرات حوالی چناب بود خبر رسید که جمعی درین شب میخواهند که از آب چناب عبور نمایند او چون بر نمعنی مطلع بود و هم در شب با فرزندان و جمعیت سوار شده خود را به کنار گذر مذکور رسانید صحبت بجای رسید که حسین بیگ ملاحان را به تیر گرفت و از کنار آب داماد کمال نیز به تیر اندازی در آمد تا چهار کرده کشتی بطور خود بپایان رو به آب میرفت تا آنکه آخر شب در ریگ نشست و هرچند خواستند که کشتی را از ریگ جدا سازند میسر نگشت درین اثنا صبح صادق دمیدن گرفت ابو القاسم و خواجه خضر خان که باهتمام هلال خان درین روی آب جمعیت کرده بودند کنار غربی آب مستحکم ساختند

و جانب شرقی را زمینداران استحکام داده بودند. هلال خان را قبل از وقوع این حادثه بمنزاولی لشکرے که به سرداری سعید خان به کشمیر تعیین یافته بود فرستاده بودم بحسب اتفاق در همین شب بدین نواحی میرسد بسیار بوقت رسیده بود و باهتمام او در آوردن ابوالقاسم خان نمکین و جماعت خواجه خضر خان و بدست آوردن خسرو بسیار دخل داشت * صبح روز یکشنبه بیست و نهم ماه مذکور مردم بر فیل و کشتی سوار شده خسرو را بدست در آوردند. و روز دوشنبه سلخ در باغ میرزا کامران خبر گرفتاری او بمن رسید همان ساعت بامیرالامرا فرمودم که به گجرات رفته خسرو را به ملازمت آورد * در کنگاش امور سلطنت و ملک داری اکثر آنست که برای و فهمیدگی خود عمل می نمایم از کنگاش های دیگر کنگاش خود معتبر میدانم اول آنکه بخلاف صلاح و صوابدید جمیع بندگان مخلص از آگره آباد ملازمت پدر بزرگوار اختیار نموده دولت خدمت ایشان را دریافتم و صلاح دین و دنیای من درین بود و همان کنگاش بادشاه شدم دوم تعاقب خسرو که به هیچ چیز از تعیین ساختن ساعت وغیره مقید نه شدم تا او را بدست در نیاوردم آرام نه گرفتم از غرائب امور است که بعد از توجه از حکیم علی که دانای فن ریاضی ست پرسیدم که ساعت توجه من چگونه بوده است بعرض رسانید که بجهت حصول این مطلب اگر خواهند ساعتی اختیار نمایند در سالها مثل این ساعتی که بدولت سوار شده اند نتوانند یافت * در روز پنجشنبه سوم محرم سنه هزار و پانزده در باغ میرزا کامران خسرو را دست بسته و زنجیر در پا از طرف چپ برسم و توره چنگیز خانی بنظر من در آوردند حسین بیگ را بر دست راست او و عبدالرحیم را بر دست چپ او ایستاده کرده بودند خسرو در میان این هر دو ایستاده می لرزید و می گریست حسین بیگ به گمان آنکه شاید او را نفعی کند سخن پریشان گفتن آغاز نمود چون غرض او معلوم گشت او را بحرف زدن نه گذاشته خسرو را مسلسل سپردم و این دو مفتری را فرمودم که در پوست گاو و خر کشیدند و بر دراز گوش واژگونه سوار کرده بر گرد شهر گردانیدند چون پوست گاو زود تر از پوست خر قبول خشکی نمود حسین بیگ تا چهار پهر زنده مانده به تنگی نفس در گذشت و عبدالرحیم که در پوست خر بود و از خارج باو رطوبات رسانیدند زنده ماند. از روز دوشنبه آخر ذی حجه تا نهم محرم سنه مذکور بواسطه زبونی ساعت در باغ میرزا کامران توقف واقع شد. بهروال را که جنگ در آن مقام دست داده بود به شیخ فرید مرحمت نمودم * و او را بخطاب والای مرتضی خان سرفراز گردانیدم * بجهت نظام و انتظام سلطنت از باغ مذکور تا شهر فرمودم که دو رویه چوبها برپا کرده فتنه انگیزان ایماق و جمعی را که درین شورش همراهی کرده بودند بر دارها و چوبها آویخته هر کدام را به سیاستے غیر مکرر به سزا و جزا رسانیدند زمینداران که درین خدمت لوازم دولتخواهی بجا آورده بودند ریاست و چودهرائی میانه دریای چناب و بهت فرموده زمینها بطریق مدد معاش بهر کدام مرحمت نمودم از جمله اموال حسین بیگ که بعد ازین هر جا اسم مذکور خواهد شد از خانه میر محمد باقی قریب هفت لک روپیه

ظاهر شد. سوای آنچه به محل دیگر سپرده و خود همراه داشته وقتیکه به همراهی میرزا شاهرخ بدین درگاه آمده بود یک اسپ داشت
رفته رفته کارش بدین درجه رسید که صاحب خزینه و دفینه گردیده امثال این اراده ها در خاطرش جا کرد در اثنا ر راه که معامله خسرو
هنوز در تمشیت حق بود چون میان ولایت و دار الخلافت آگره که منبع فتنه و فساد است از سرداری صاحب وجود خالی بود
به دغدغه آنکه مبادا معامله خسرو بطول انجامد فرمودم که فرزند پرویز بعضی از سرداران را بر سر رانا گذاشته خود با آصف خان و جمعی که
به و نسبت خدمت نزدیک داشته باشند متوجه آگره گردند و حفظ و حراست آنجا را در عهده اهتمام خود مقرر شناسند به برکت
عنایت الهی پیش از آنکه پرویز به آگره رسد مهم خسرو بر وجه دلخواه دوستان و مخلصان تمشیت پذیرفت بنابراین فرمودم که فرزند
مذکور روانه ملازمت گردد چهارشنبه نهم محرم به مبارکی به قلعه لاهور در آمدم جمعی از دولتخواهان معروض داشتند که معاودت به دار الخلافت
آگره درین ایام که فی الجمله خللی در صوبه گجرات و دکن و بنگاله واقع ست به صلاح دولت اقرب خواهد بود این کنکاش پسند خاطر
من نیفتاد چه از عرائض شاه بیگ خان حاکم قندهار بعضی مقدمات معروض افتاده بود دلالت بر آن میکرد که امرای سرحد قزلباش
بنابر افساد چندی از بقایای لشکر میرزایان آنجا که همیشه محرک سلسله خصومت و نزاع اند ترغیب نامجات در گرفتن قندهار بیان
طائفه مینویسند حرکتی خواهند نمود بخاطر رسید که مبادا استنقار شدن حضرت عرش آشیانی و مخالفت جبلی هنگام خسرو داعیه آنها را تیز
ساخته بر سر قندهار یورش نمایند بحسب اتفاق آنچه بخاطر آفتاب اشراق پرتو انداخته بود از قوه بفعل آمد حاکم هرات و ملک
سیستان و جاگیرداران این نواحی به کمک و مدد حسین خان حاکم هرات بر سر قندهار متوجه گشتند شاباش بر همت و مردانگی شاه بیگ خان
که مردانه پا قایم کرده قلعه را مضبوط و مستحکم ساخت و خود بر بالای ارک سیوم از قلعه مذکور چنان نشست که بیرونیان علانیه مجلس او را
میدیدند و در مدت محاصره میان نابسته سر و پا برهنه مجلس عیش و عشرت ترتیب میداد و هیچ روزی نبود که فوجی در برابر لشکر غنیم
از قلعه بیرون نمیفرستاد و کوششهای مردانه بتقدیم نمیرسانید تا در قلعه بود چنین بود لشکر قزلباش سه طرف قلعه را احاطه نموده بودند
چون این خبر در لاهور رسید ظاهر شد که توقف درین حدود اقرب به صلاح بوده در حال فوج کلانی بسرداری میرزا غازی و همراهی
جمعی از منصبداران و بنده های درگاه مثل قرابیگ که بخطاب قراخانی و تخته بیگ که بخطاب سردار خانی سرفراز گردیده بودند معین گشتند
میرزا غازی را به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم و نقاره عنایت کردم میرزا غازی ولد میرزا خانی ترخان که بادشاه ملک
ٹھٹه بود و به سعی عبد الرحیم خانخانان سپه سالار در عهد حضرت عرش آشیانی آن دیار مفتوح و ملک ٹھٹه در جاگیر او که منصب پنجهزاری
ذات و سوار مقرر گشته بود تفویض یافت و بعد از فوت او میرزا غازی پسرش به منصب و خدمت پدر سرفراز بود آبا و اجداد اینها از امرا

سلطان

سلطان حسین میرزا بایقرا والی خراسان بودند و در اصل از سلسلهٔ امرای صاحبقرانی اند خواجه عاقل بخدمت بخشی گری این لشکر مقرر گشت چهل و سه هزار روپیه مدد خرج گویان بقراخان و پانزده هزار روپیه به نقدی بیگ و قلیج بیگ که از همراهان میرزا غازی بودند مرحمت شد بجهت رفع این خدشه و اراده سیر کابل توقف لاهور را نحو د قرار دادم در همین روزها منصب حکیم فتح الله از اصل و اضافه بهزاری ذات و سی صد سوار مقرر گشت چون از شیخ حسین جامی خوابهای نزدیک بوقوع به من رسیده بود بیست لک دام که موازی سی چهل هزار روپیه بوده باشد بخرج او و خانقاه و درویشانی که با وی باشند مقرر نمودم در بیست و دوم عبدالله خان را نواخته به منصب دو هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم دو لک روپیه با حدیان فرمودم که بمساعدت بدهند و برور از ماهیانهٔ آنها وضع نمایند شش هزار روپیه بقاسم بیگ خان خویش شاه بیگ خان و سه هزار روپیه به سید بهادر خان شفقت فرمودم * درگوبندوال که بر کنار دریای بیاه واقع ست هندوی بود ارجن نام در لباس پیری و شیخی چنانچه بسیاری از ساده لوحان هنود بلکه نادان و سفیهان اسلام را مقید اطوار و اوضاع خود ساخته کوس پیری و ولایت را بلند آوازه گردانیده بود او را گرو میگفتند و از اطراف و جوانب گولان و گول پرستان بدو رجوع آورده اعتقاد تمام باو اظهار میکردند از سه چهار پشت این دکان را گرم میداشتند مدتها بخاطر میگذشت که این دکان باطل را بر طرف باید ساخت یا او را در جرگهٔ اهل اسلام در باید آورد تا آنکه درین ایام خسرو ازان راه عبور نمود این مردک مجهول اراده کرد که ملازمت او را دریابد در منزلی که جا و مقام او بود خسرو درانه دل افتاد و آمده او را دید و بعضی مقدمات قرار یافته با او رسانید و بر پیشانی او انگشتی از زعفران که به اصطلاح هندوان قشقه گویند کشید و آنرا شگون میدانند چون این مقدمه بمسامع جاه و جلال میرسید و بطلان او را بوجه اکمل میدانستم امر کردم که او را حاضر ساختند و مساکن و منازل و فرزندان او را بمرتضی خان عنایت نمودم و اسباب و اموال او را بقید ضبط در آورده فرمودم که او را به سیاست و یاسا رسانند * دو کس دیگر را که راجو و انبا نام داشتند در ظل حمایت دولت خان خواجه سرا به ظلم و تعدی زندگانی میکردند و درین چند روز که خسرو لاهور را قبل داشت دست انداز بیا وبلے اندامیها نموده بودند فرمودم که راجو را بدار کشیدند و انبا که بزرداری مشهور بود جریمه گرفتن مجملاً یک لک و پانزده هزار روپیه ازو بوصول رسید آن مبلغ را فرمودم که به غلورخانه ها و مصارف خیرات صرف نمایند سعدالله خان پسر سعید خان به منصب دو هزاری ذات و هزار سوار افتخار یافت * پرویز از غایت اشتیاق بملازمت و خدمت من مسافتهای دور و دراز در ایام برسات که باران دست از تقاطر باز نمی داشت باندک مدتی طے نموده روز پنجشنبه بیست و نهم بعد از گذشتن دو پهر و سه گهری روز سعادت ملازمت دریافت از غایت مهربانی و شفقت او را در کنار عطوفت گرفته پیشانی او را بوسه دادم چون از خسرو این قباحت سرزد نحو د قرار داده بودم

که تا او را بدست نیاورم در هیچ جا توقف نکنم و احتمال داشت که بجانب هندوستان روبه بازگردد درین حالت خالی گذاشتن دارالخلافت
آگره که مرکز دولت و محل سلطنت و مقام نزول سراپردگیان محل مقدس و مدفن گنجهاے عالم بود از صلاح ملک داری دور مے نمود
بنابرین از آگره در حالت توجه بتعاقب خسرو به پرویز نوشته شد که اخلاص و خدمت تو این نتیجه داد که خسرو از دولت گریخت و سعادت روے
بتو آورد و ما به تعاقب او ایلغار نمودیم مهمات رانا را به مقتضاے وقت و صلاح دولت یک نوع صورتے داده خود را بزودی به آگره
برسان که پاے تخت و خزانه را که سرمایه گنج قارون ست بتو سپردیم و ترا به خداے حی قادر پیش از انکه این حکم به پرویز برسد رانا در مقام
عجز درآمده کس نزد آصف خان فرستاده بود که چون از کرده هاے خود خجالت و شرمندگی تمام دارم امیدوارم که شفیع من شده نوعی
کنی که شاهزاده بفرستادن باگه که از فرزندان من ست راضی گردد. پرویز به همعنی رضا نداده میگفت که یا خود متوجه خدمت گردد یا کرن را
بفرستد درین وقت خبر فتنه انگیزی خسرو میرسد بنابر ملاحظه وقت آصف خان و دیگر دولتخواهان بآمدن باگه راضی گشته در نواحی
منڈل گڈھ سعادت خدمت شاهزاده درمی یابد پرویز راجه جگناتهه و اکثر امراے تعینات آن لشکر را گذاشته خود با آصف خان و چندے
از نزدیکان و اهل خدمت روانه آگره میگردند و باگه را به همراهی روانه درگاه والاجاه میگردانند چون بحوالی آگره میرسد خبر فتح و گرفتاری
خسرو را شنیده بعد از دو روز که مقام بنماید حکم بدو میرسد که چون خاطر از جمیع جوانب و اطراف جمع ست خود را بزودی بما برسان
تا آنکه بتاریخ مسطور سعادت ملازمت دریافت و آفتاب گیر که از علامات سلاطین ست باو مرحمت فرمودم و منصب ده هزاری باو عنایت
فرمودم و به دیوانیان حکم کردم که جاگیر تنخواه دهند میرزا علی بیگ را درهمین روزها به حکومت کشمیر فرستادم ده هزار روپیه بقاضی عزت الله
حواله شد که به فقرا و ارباب احتیاج کابل قسمت نماید احمد بیگ خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار و دو بست و پنجاه سوار از اصل
و اضافه سرفراز گردید درهمین ایام مقرب خان که به آوردن فرزندان دانیال مقرر گشته بود بعد از شش ماه و بیست و دو روز از برهانپور
برگشته دولت ملازمت دریافت و وقائع آنجا را به تفصیل معروضداشت سیف خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار امتیاز
یافت شیخ عبد الوهاب از سادات بخاری که در زمان حضرت عرش آشیانی حاکم دهلی بود بنابر بعضے قبایح که از هر دم او صادر گردید
از آن خدمت تغیر گردیده داخل ایمه و ارباب سعادت گشت در تمام ممالک محروسه خواه در محالی خالصه و خواه جاگیر دار حکم فرمودم که
غلورخانها ترتیب داده بجهت فقرا فراخور گنجایش آن محل طعام درویشانه طبخ می نموده باشند تا مجاور و مسافران بفیض رسند ابه خان
کشمیری که از نژاد حکام کشمیر ست به منصب هزاری ذات و سی صد سوار ممتاز گردید در روز دوشنبه نهم ربیع الآخر شمشیر خاصه به پرویز
مرحمت نمودم و به قطب الدین خان کوکه و امیرالامرا هم شمشیرهاے مرصع عنایت شد فرزندان دانیال را که مقرب خان آورده بود

درین روز دیدم که سه پسر و چهار دختر از دانیال مانده بودند پسران طهمورث و بایسنغر و هوشنگ نام دارند. آن مقدار مرحمت و شفقت نسبت
باین اطفال از من بوقوع آمد که در گمان هیچکس نبود طهمورث را که از همه کلان بود مقرر داشتم که همیشه در ملازمت من باشد و دیگران را
به همشیرهای خود پسردم تا بوجهی از احوال آنها خبردار باشند. و خلعت خاصه بجهت راجه مان سنگه به بنگاله فرستاده شد. سی لک دام به میرزا غازی
انعام فرمودم شیخ ابراهیم پسر قطب الدین خان کوکه را به منصب هزاری ذات و سی صد سوار سرفراز گردانیده بخطاب کشورخانی ممتاز
کردم چون درحین توجه بتعاقب خسرو فرزند خورم را که در آگره بر سر محلها و خزانه گذاشته بودم بعد از جمعیت خاطر ازین مهم حکم شد که فرزند
مذکور در ملازمت حضرت مریم مکانی و محلهای روانه ملازمت گردد چون بحوالی لاهور رسیدند روز جمعه دوازدهم ماه مذکور بر کشتی سوار
شده باستقبال والده خود بحوالی دیهی که دهر نام دارد سعادت ملازمت میسر گشت بعد از ادای کورنش و سجده و تسلیم و مراعات
آدابی که از خوردان بکلانان موافق توره چنگیزی و قانون تیموری و ضابطه بابری ست به عبادت تمام و طاعت ملک علام قیام
و اقدام نموده چون ازین شغل فارغ گشتم رخصت مراجعت یافته به قلعه لاهور درآمدم درهفدهم معز الملک را به بخشی گری لشکر رانا
تعین نموده به آن صوب فرستادم چون خبر مخالفت رای رای سنگه و دلیپ پسر او در حوالی ناگور و آن حدود رسیده بود فرمودم
که راجه جگناته با جمعی از بندهای درگاه و معز الملک ایلغار نموده دفع فتنه و فساد آنها نمایند سردار خان را که بجای شاه بیگخان
به حکومت قندهار مقرر گشته بود به منصب سه هزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار ممتاز ساخته پنجاه هزار روپیه باو عنایت نمودم
به خضر خان حاکم سابق خاندیس و برادر او احمد خان که از خانزادان این دولت ابد پیوند ست سه هزار روپیه مرحمت شد هاشم خان
پسر قاسم خان که از خانه زادان این دولت و لائق تربیت ست به منصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار سرفرازی
یافت اسپ خاصه نیز باو عنایت نمودم به هشت نفر از امرای تعینات لشکر دکن خلعتها فرستادم پنجهزار روپیه بانعام نظام شیرازی
قصه خوان مرحمت شد سه هزار روپیه بجهت خرج غلور خانه کشمیر بوکیل میرزا علی بیگ حاکم آنجا داده شد که به بلده مذکور فرستد خنجر
مرصع که شش هزار روپیه قیمت داشت به قطب الدین خان بخشیدم. بمن خبر رسید که شیخ ابراهیم بابا افغانی دکان شیخی و مریدی در یکی
پرگنه از پرگنات لاهور ترتیب داده چنانچه طریقه اوباش و سفها ست جمع کثیرے از افغانان وغیره برو گرد آمده اند فرمودم که او را
حاضر آورده به پرویز بسپارند که در قلعه چنار نگاه دارند تا این هنگامه باطل برهم خورد روز یکشنبه هفتم جمادی الاول بسیاری از منصب داران
و احدیان برعایت سرفراز گشتند منصب مهابت خان دو هزاری ذات و سی صد سوار مقرر گشت دلاور خان به دو هزاری ذات
و هزار و چهار صد سوار سرفراز گردید. وزیر الملک به هزار و سی صدی ذات و پانصد و پنجاه سوار امتیاز یافت و قیام خان هزاری ذات

ر
دبربست

و سوار شد شیام سنگه بهزار و پانصدی ذات و هزار و دو بیست سوار ممتاز گشت همچنین چهل و دو نفر از منصب داران بزیادتی منصب سرفرازی یافتند و در اکثر روزها بهمین شیوه مرعی و منظور است لعلی به قیمت بیست و پنجهزار روپیه به پرویز مرحمت نمودم ٭ روز چهارشنبه نهم شهر ذیقعده مطابق بیست و یکم بهمن بعد از گذشتن سه پهر و چهار گهڑی مجلس وزن شمسی که ابتداے سال سی و ششم از عمر من بود منعقد گشت بدستورے که بربست و آیین بود اسباب وزن را با ترازو در خانه حضرت مریم زمانی مرتب و آماده ساختند در ساعت و وقت مقرر بخیریت و مبارکی در ترازو نشسته هر علاقه آنرا یکی از کلان سالان در دست گرفته دعاها کردند. اول مرتبه بطلا وزن شد سه من و ده سیر بوزن هند. وستان و بعد ازان به بعضے از فلزات و انواع و اقسام خوشبوئیها و تکیفات تا دوازده وزن که تفصیل آن بعد ازین مرقوم خواهد گشت در سالے دو مرتبه خود را به طلا و نقره و سایر فلزات و از قسم ابریشم و پارچه و از اقسام حبوبات وغیره وزن میکنم یکمرتبه در سر سال شمسی و یکمرتبه در سر سال قمری و زر این دو وزن را به تحویلداران علحده می سپارم که به فقرا و ارباب احتیاج رسانند ٭ درهمین روز مبارک قطب الدین خان کوکه که سالها در آرزوے چنین روزے بود بانواع عنایات سرفراز ساخته اول منصب او را پنجهزاری ذات و سوار مقرر داشتیم بعد ازان به خلعت خاصه و شمشیر مرصع و اسپ خاصه بازین مرصع امتیاز بخشیده به صوبه داری و حکومت دار الملک بنگاله و اڑیسه که جاے پنجاه هزار سوار است مرخص ساختم و از روے عزت بالشکر عظیم روانه آنصوب گشت و دو لک روپیه نیز بمد خرچ گویان مرحمت شد نسبت والده او بمن ازان مقوله است که چون در ایام طفولیت برعایت و تربیت او پرورش یافته ام این مقدار انس که مرا با وست بوالده حقیقی خود ندارم والده قطب الدین خان بجاے والده مهربان منست و خود وش را از برادران و فرزندان حقیقی کمتر دوست نمیدارم از کوکها کسیکه قابلیت کوکگی بمن دارد قطب الدین خان است و سه لک روپیه به کمگیان قطب الدین خان مرحمت نمودیم ٭ درین روز یک لک و سی هزار روپیه به طریق ساچق بجهت دختر بهاری که نام زد پرویز بود فرستادم و در بست و دوم باز بهادر قلماق که در بنگاله مدتها عصیان ورزیده بود بر هنمونی بخت درین تاریخ دولت آستان بوس دریافت خنجر مرصع و بست هزار روپیه باو مرحمت نمودیم و به منصب هزاری ذات و سوار سرفراز ساختم یک لک روپیه نقد و جنس به پرویز عنایت شد کیشو داس مارو به منصب هزار و پانصدی ذات و سوار سرفراز گردید ابو الحسن که دیوان و مدار سرکار برادرم دانیال بود بهمراهی فرزندان او دولت ملازمت دریافت به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سربلند گردید در اوایل ماه جمادی الثانی شیخ بایزید که از شیخ زادهاے سیکری بود بفروغ عقل و دانائی و نسبت قدیم خدمت امتیاز تمام دارد بخطاب معظم خانی سرفراز گشت و حکومت دهلی باو مقرر فرمودم و در بست و یکم ماه مذکور عقدی مشتمل بر چهار قطعه لعل و صد

دانه مروارید به پرویز شفقت فرمودم و منصب حکیم مظفر سه هزاری ذات و هزار سوار از اصل و اضافه مقرر گشت پنجهزار روپیه به نتهمل
راجه منجهولی مرحمت نمودم * از سوانحی که تازه روی داد ظاهر شدن کتابت میرزا عزیز کوکه است که به راجه علی خان ضابط خاندیس
نوشته بوده است مرا عقیده آن بود که نفاق او بجهت خاطر خسرو نسبت دامادی او مخصوص بمن باشد. از فحوای این نوشته
که بخط او بود ظاهر گشت که نفاق جبلی خود را در هیچ وقت از دست نداده این شیوه ناپسندیده با والد بزرگوارم نیز مسلوک میداشته
است مجملاً کتابتی در وقتی از اوقات به راجه علی خان مذکور مرقوم ساخته سراپا مشعر بر بدی و بدبندی و مقدماتی که هیچ دشمن
نمی نویسد و اسناد به هیچ کس نمی توان کرد چه جای آنکه بمثل حضرت عرش آشیانی بادشاه و صاحب قدردانی که از ابتدای طفولیت
بنا بر حقوق خدمت والده او در مقام تربیت و رعایت او شده پایهٔ اعتبارش بدرجهٔ اعلی چنان رسانیده که در نسبت خود هم سنگ
و همتا نداشت این کتابت را در برهانپور در میان اسباب و اموال راجی علی خان بدست خواجه ابوالحسن می افتد و خواجه آورده
به من گذرانید از خواندن و دیدن مو بر اعضای من راست شد اگر ملاحظهٔ بعضی تصورات و حقوق شیر دادن مادر او نمی بود گنجایش
داشت که او را بدست خود بیاسا رسانم بهر تقدیری او را حاضر ساخته این نوشته را بدست او داده فرمودم که به آواز بلند در میان مردم بخواند مظنه آن بود که از دیدن
آن کتابت قالب او از روح پرداخته خواهد گشت از غایت بی آزرمی و خیرگی او بر شی خواندن گرفت که گویا این نوشته او نیست و بحکم میخواند حاضران
مجلس بهشت آیین از بندهای اکبری و جهانگیری هر کس که نوشته دید و شنید زبان بطعن و لعن او گشوده ملامتها کردند پرسیده شد که قطع نظر
از نفاقهای که بدولت من کرده باعتقاد ناقص خود وجوه بر آن ترتیب داده از والد بزرگوارم که از خاک راه ترا و سلسله ترا برداشته
باین دولت و مرتبه رسانیده بودند که محسود امثال و اقران خود گشته بودی چه امر روی داده بود که بدشمنان و مخالفان دولت او چنین
مقدمات بایستی نوشت و خود را بجرگه حرامخوران و بی سعادتان جا دادی بلی با فطرت اصلی و جبلت طبعی چه توان کرد هرگاه که
طینت تو بآب نفاق پرورش یافته باشد از و بغیر این امور چه سر خواهد زد آنچه با من کرده بودی از سر آن درگذشته باز بهمان منصبی
که داشتی سرفراز گردانیدم و گمان آن بود که نفاق تو مخصوص بمن بوده باشد الحال که این معنی دانسته شد که با خدای مجازی و مربی
خود هم درین مقام بوده ترا بعمل و دینی که داری و داشتی حواله نمودم بعد از ذکر این مقدمات لب از جواب بسته در برابر این نوع
روسیاهی چه گوید حکم به تغییر جاگیر او کردم آنچه ازین ناسپاس بفعل آمده بود اگرچه گنجایش عفو و گذرانیدن نداشت غایتاً بنا بر بعضی
ملاحظها گذرانیدم * روز یکشنبه بست و ششم ماه مذکور مجلس کدخدائی پرویز بدختر شاهزاده مراد منعقد گشت در منزل حضرت مریم الزمانی
عقد شد و جشن و طوی در خانه پرویز ترتیب یافته هر کس که در آن انجمن حاضر بود بانواع نوازش و تشریفات سرفراز گردید نه هزار

روپیه به شریف آملی و چندی دیگر از امرا حواله شد که به فقرا و مساکین تصدق نمایند. روز یکشنبه دهم رجب بعزم شکار کرچهاک وننده
از شهر برآمده بباغ رام داس را منزل گزیدم چهار روز در آنجا مقام شد. روز چهارشنبه سیزدهم وزن شمسی پرویز بعمل آمده او را
دوازده مرتبه باقسام فلزات و دیگر اجناس بوزن درآوردند. هر وزنی دو من و هژده سیر شد. حکم کردم که مجموع را به فقرا قسمت
نمایند. درین روز منصب شجاعت خان بهزار و پانصدی ذات و هفتصد سوار از اصل و اضافه مقرر گشت. بعد از آنکه میرزا غازی
و لشکری که بهمراهی او تعین بودند روانه گشتند. بخاطر رسید که جماعت دیگر هم از عقب باید فرستاد. بهادرخان توربیگی را به منصب
هزار و پانصدی ذات و هشتصد سوار از اصل و اضافه نواخته جماعت اویماق پوری را که قریب به سه هزار نفر بودند بسرداری
شاه بیگ و محمد امین با او همراه نموده روانه ساختم. دو لک روپیه مدد خرج گویان به جماعت مذکور مرحمت شد و یک هزار برقنداز نیز مقرر
گشت. آصف خان را به محافظت خسرو و ضبط لاهور تعین نموده گذاشتم. امیرالامرا هم چون بیماری صعب داشت از دولت ملازمت
محروم گردیده در شهر ماند. عبدالرزاق معموری که از صوبه آمده طلب شده بود به منصب بخشی گری حضور سرفراز گردید و حکم شد که باتفاق
ابوالحسن بلوازم این خدمت قیام و اقدام نماید. آنچه ضابطه پدر من بود من هم همین ضابطه عمل مینمایم که در خدمات عمده دو کس را
شریک می ساختند. نه بواسطه بی اعتمادی بلکه بدین جهت که چون بشریت است و آدمی از کوفت و بیماری خالی نمی باشد. اگر
یکی را تشویشی و یا مانعی روی دهد آن دیگر حاضر بوده تا کارها و مهمات بندهای خدا معطل نماند. هم درین ایام خبر رسید
که روز دسهره که از روزهای مقرر هنود است عبدالله خان از کالپی که جاگیر اوست ایلغار نموده بولایت بندیله در آمده
و ترددات سپاهیانه نموده رام چند پسر مدهکر که مدتی در آن جنگل و زمین قلب فتنه انگیزی میکرد دستگیر ساخته به کالپی آورد.
بواسطه این خدمت پسندیده بعنایت علم و منصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز شد. از عرائض صوبه بهار بعرض رسید
که جهانگیر قلی خان را به سنگرام که از زمینداران عمده صوبه بهار است و قریب به چهار هزار سوار و پیاده بیشمار دارد بنابر بعضی مخالفتها
و نادولتخواهی ها در زمین ناهموار جنگ دست میدهد. درین معرکه خان مذکور بنفس خود ترددات مردانه بتقدیم میرساند. آخرالامر
سنگرام بزخم تفنگ نابود گشته بسیاری از مردم او در معرکه افتاده بقیة السیف فرار برقرار اختیار مینمایند. چون این کار نمایانی
بود که از جهانگیر قلی خان بوقوع آمده او را به منصب چهار هزار و پانصدی ذات و سه هزار و پانصد سوار سرفراز ساختم. مدت سه ماه
و شش روز اوقات بمشغولی شکار گذشت. پانصد و هشتاد و یک جانور به تفنگ و یوز و دام و قمرغه شکار شد. ازین جمله یک صد
و پنجاه و هشت جانور خود به تفنگ زده بودم. دو مرتبه قمرغه واقع شد. یک مرتبه در کرچهاک که پردگیان حرم سرای عصمت بودند

یک صد و پنجاه و پنج جانور کشته شد. در مرتبهٔ دوم در نهصد و نه یک صد و ده. تفصیل مجموع جانوران که شکار شده بود توچ کوهی یک صد و هشتاد بز کوهی بیست و نه گورخر و نیله گاو نه آهو و غیره سی صد و چهل و هشت روز چهارشنبه شانزدهم شوال بخیر و خوبی از شکار معاودت واقع شد بعد از گذشتن یک پهر و شش گهری از روز ندکور به شهر لاهور درآمدم امر غریبی درین شکار ملاحظه و مشاهده گشت آهوی سیاهی را در حوالی دهه چند اله که منارهٔ در آنجا ساخته شده تفنگ در شکم آهو زدم چون زخمی گشت آوازی از و ظاهر شد که در غیر مستی این قسم آواز از هیچ آهوی شنیده نشده بود شکاریان کهن سال و جمعی که در ملازمت بودند تعجب نموده اظهار کردند که ما یاد نداریم بلکه از پدران خود نشنیده ایم که این قسم آوازی در غیر مستی از آهو سرزده باشد چون خالی از غرابتی نبود نوشته شد گوشت بز کوهی را از گوشت جمیع حیوانات وحشی لذیذتر یافتم با آنکه پوست بر آن بغایت بدبوست که بدباغت آن بوازو زایل نمی گردد گوشت او مطلقاً بوی ناک نیست یکی از بزهای نر را که از همه کلان تر بود فرمودم که بوزن درآوردند دو من و بیست و چهار سیر که بیست و یک من ولایت بوده باشد ظاهر شد همچنین یک توچ کلان را نیز فرمودم که کشیدند دو من و سه سیر اکبری مطابق هفده من ولایت بوزن درآمد از گورخرهای شکاری یکی که بجثه از همه قوی تر بود نه من و شانزده سیر مطابق هفتاد و شش من ولایت سنجیده شد از شکاریان و هوسناکان شکار مکرر شنیده ام که در شاخ توچ کوهی بوقت معین کرمی بهم میرسد که از حرکت او خارخاری در وی پیدا میشود که با نوع خود او را به جنگ در می آورد و اگر از نوع خود حریفی نیابد شاخ خود را بر درختی یا به سنگی زده تسکین آن خارخار میدهد بعد از تفحص آن کرم در شاخ مادهٔ آن جانور نیز ظاهر شد و حال آنکه ماده جنگ نمیکند پس ظاهر شد که این سخن اصلی نداشته است گوشت گورخر اگرچه حلال است و اکثر مردم میل میکنند اما بهیچ وجه طبع مرا بخوردن آن رغبت نیفتاد +

چون بجهت تادیب و تنبیه دلیپ ولد رای رای سنگه و پدرا و قبل ازین فرمان صادر گشته بود درین ولا خبر رسید که زاهد خان پسر صادق خان و عبد الرحمن پسر شیخ ابوالفضل و راناشنکر و معز الملک با جمعی دیگر از منصبداران و بندهای درگاه خبر دلیپ را در نواحی ناگور که از مضافات صوبهٔ اجمیر است میشنوند و بر سر او ایلغار نموده او را در می یابند چون محل گریز نمی یابد ناچار پا قایم ساخته با فواج قاهره به مجادله و مقابله در می آید بعد از اندک زد و خوردی که واقع شد شکست عظیم یافته جمع کثیر را به کشتن میدهد و اسباب خود را گرفته بوادی ادبار فرار می نماید +

	شکسته صلاح و گسسته کمر		نه یارای جنگ و نه پروای سر	

قلیچ خان را با وجود پیری بنا بر مراعات رعایت والد بزرگوارم منصب او را برقرار داشته در سرکار کالپی جاگیر حکم کردیم + در ماه

ذی قعده والدهٔ قطب الدین خان کوکه که مرا شیر داده بجای والدهٔ من بود بلکه از مادر مهربان مهربان‌تر و از خردی باز در کنار
تربیت او پرورش یافته بودم به رحمت ایزدی پیوست پایهٔ نعش او را بر دوش خود برداشته پاره راه بردیم چند روز از کثرت حزن
و الم میل بخوردن طعام نشد و تغییر لباس نکردم .

جشن نوروز دوم از جلوس همایون

روز چهارشنبه بیست و دوم ذیقعد سنه هزار و پانزده هجری. از گذشتن سه و نیم گهڑی حضرت نیر اعظم بخانه شرف خود تحویل نمودند و
دولتخانهٔ همایون را برسم معهوده آیین بسته بودند جشن عظیم ترتیب یافت و در ساعت مسعود بر تخت جلوس واقع شد امرا و مقربان را
نیز از شمول عنایات سربلند گردانیدم . درهمین روز مبارک از عرائض قندهار بموقف عرض رسید که لشکری که بسرکردگی میرزا
غازی ولد میرزا جانی به کمک شاه بیگ خان تعین یافته بودند در دوازدهم شهر شوال سنه مذکور داخل بلدهٔ قندهار میشوند و طائفه
قزلباش چون خبر رسیدن عساکر منصوره را پیش تر بلده مذکور میشنوند سراسیمه و پریشان و پشیمان تا کنار آب هلمند که پنجاه و شصت
کروه بوده باشد عنان باز می کشند در ثانی الحال ظاهر شد که حاکم فراه و جمعی از حکام آن نواحی بعد از شنقار شدن حضرت
عرش آشیانی بخاطر میگذرانند که قندهار درین فترت و آشوب آسان بدست خواهد آمد بی آنکه از جانب شاه عباس بانها
حکم برسد جمعیت نموده ملک سیوستان را با خود متفق میسازند و کس نزد حسین خان حاکم هرات فرستاده از و کمک طلب می سازند
و او هم جمعی میفرستد بعد از ان باتفاق بر سر قندهار متوجه میشوند شاه بیگ خان حاکم آنجا بملاحظه آنکه جنگ دو سر دارد اگر عیاذاً بالله
شکستی رو دهد قندهار از تصرف بیرون خواهد رفت قلعگی شدن را بهتر از جنگ دانسته قرار بر قلعه داری میدهد و قاصدان سریع السیر
بدرگاه میفرستد بحسب اتفاق درین ایام رایات جلال که به تعاقب خسرو از دار الخلافت آگره حرکت نموده بود در لاهور نزول اجلال
داشت بمجرد شنیدن این خبر بلاتوقف فوج کلانی از امرا و منصب داران بسرداری میرزا غازی فرستاده شد پیش از انکه میرزای مذکور
بقندهار رسد این خبر بشاه میرسد که حاکم فراه با بعضی از جاگیرداران این نواحی قصد ولایت قندهار نموده اند این معنی را لایق ندانسته
به قاغن حسن بیگ نامی را از مردم روشناس خود میفرستد و فرمانی باسم آنها صادر میگردد که از کنار قلعه قندهار برخاسته متوجه جای مقام
خود شوند که به سبب محبت و موالات آبای کرام با سلسله علیه جهانگیر بادشاه قدیم ست آن جماعت پیش از انکه حسن بیگ برسد و
حکم شاه بایشان رساند تاب مقاومت عساکر منصوره نیاورده مراجعت را غنیمت می شمارند حسن بیگ مذکور آن مردم را ملامت

نموده روانه ملازمت شد. در لاهور سعادت خدمت دریافت و این معنی را اظهار نمود که این جماعت بی عاقبت که بر سر قندهار آمده بودند
بغیر از فرموده شاه عباس این حرکت از ایشان بوقوع آمد مبادا که در خاطر از این ممر گرانی راه یافته باشد. القصه بعد از رسیدن افواج قاهره
به قندهار حسب الحکم قلعه را به سردار خان می سپارند و شاه بیگ خان با لشکر کمک عازم درگاه میشوند. در بیست و هفتم ذیقعده عبدالله خان
رام چند بندیله را در بند و زنجیر آورده بنظر گذرانید فرمودم زنجیر از پای او برداشته و خلعت پوشانیده به راجه باسو حواله نمودم که ضامن گرفته
او را با جمعی دیگر از خویشان که به همراهی او گرفتار گشته بودند بگذراند. آنچه از کرم و مرحمت در حق او بظهور آمد در خیال او نگذشته بود. در دوم
ذی حجه بفرزند خرم تومان و طوغ و علم و نقاره مرحمت فرموده به منصب هشت هزاری ذات و پنجهزار سوار امتیاز بخشیده حکم جاگیر کردم. در همین ایام
پیر خان ولد دولتخان لودی را که همراه فرزندان دانیال از خاندیس آمده بود به خطاب صلابتخانی سرفراز ساخته منصب او را سه هزاری
ذات و یکهزار و پانصد سوار مشخص شد و علم و نقاره داده مرتبه او بخطاب والای فرزندی از امثال و اقران درگذرانیدم. پدران او تمام
صلابتخان در میان قوم لودی بغایت بزرگ و معتمد بوده اند چنانچه دولت خان سابق که عموی جد صلابتخان بود چون بعد از سکندر ابراهیم
پسرش با امرای پدر بدسلوکی آغاز نهاده باندک تقصیری جمعی را به قتل در می آورد دولتخان از و اندیشه مند شده پسر خرد دلاور خان را
به ملازمت حضرت فردوس مکانی در کابل فرستاده آنحضرت را دلالت به تسخیر هندوستان نمود چون ایشان نیز این عزیمت در خاطر داشتند
بی توقف متوجه گردیدند تا نواحی لاهور عنان باز نه کشیدند دولتخان با توابع و لواحق خود سعادت ملازمت دریافته لوازم نیکو بندگی
بجا آورد و چون مرد کهن سال آراسته ظاهر و پیراسته باطن بود مصدر خدمات و دولتخواهی ها گردید اکثر اوقات او را پدر گفته مخاطب میساختند و
حکومت پنجاب را بدستور باو تفویض فرموده سایر امرای جاگیرداران صوبه مذکور را به متابعت او مامور میساختند دلاور خان را همراه گرفته
به کابل مراجعت فرمودند بار دیگر که استعداد یورش هندوستان نموده به پنجاب رسیدند دولت خان بدولت ملازمت سرفراز گردیده
و در همان روزها وفات یافت دلاور خان بخطاب خانخانانی ممتاز گردید و در جنگی که حضرت فردوس مکانی را با ابراهیم دست داد همراه بود
و همچنین در ملازمت حضرت جنت آشیانی هم بلوازم بندگی قیام داشت و در تهانه منگیر بوقت مراجعت آنحضرت از بنگاله با شیرخان
افغان جنگ مردانه نموده در معرکه گرفتار شد. هر چند شیرخان تکلیف نوکری کرد قبول نه نمود و گفت که پدران تو همیشه نوکری پدران من
نموده اند درین صورت چه گنجایش داشته باشد که این امر از من بوقوع آید شیرخان برآشفت و فرمود که او را در میان دیوار نهادند
و عمر خان جد فرزند صلابت خان که عم زاده دلاور خان باشد در دولت سلیم خان رعایت خوب یافته بود بعد از فوت سلیم خان
و کشته شدن فیروز پسر او بدست محمد خان عمر خان و برادران او از محمد خان متوهم شده به گجرات رفتند و عمر خان آنجا درگذشت و دولتخان

پسرش که جوان شجاع خوش صورت و همه چیز خوش بود همراهی عبد الرحیم ولد بیرم خان را که در دولت حضرت عرش آشیانی بخطاب خانخانانی سرفراز گردید اختیار نموده توفیق ترددات و خدمات خوب خوب یافت خانخانان او را بمنزلهٔ برادر حقیقی خود میداند نیست بلکه هزار مرتبه از برادر بهتر و مهربان تر اکثر فتوحاتی که خانخانان را دست داده به پامردی و مردانگی او بود و چون والد بزرگوارم ولایت خاندیس و قلعهٔ اسیر را مسخر ساختند دانیال را در آن ولایت و سایر ولایاتی که از تصرف حکام دکن برآمده بود گذاشته خود بدار الخلافت آگره مراجعت فرمودند درین ایام دانیال دولت خان را از خانخانان جدا ساخته در ملازمت خود نگاه داشته و مهمات سرکار خود را با و حواله نموده عنایت و شفقت تمام با و ظاهر می نمود تا آنکه در ملازمت او وفات یافت دو پسر از و ماند یکی محمد خان و دیگرے پیر خان محمد خان که برادر کلان بود بعد از وفات پدر باندک مدتی در گذشت و دانیال نیز بافراط شراب خود را در باخت بعد از جلوس پیر خان را بدرگاه طلب داشتم چون جوهر ذاتی و قابلیت فطری او را ملاحظه نمودم پایهٔ رعایت او را بمرتبه که نوشته شد رسانیدم امروز در دولت من از و صاحب نسبتی نیست چنانکه گناهان عظیم که به شفاعت هیچیک از بندهاے درگاه بعفو مقرون نگردد بالتماس او میگذرانم الحق جوان نیک ذات مردانه لائق رعایت ست و آنچه درباب او بعمل آورده ام بجا واقع شد و به دیگر رعایتها نیز سرفرازے خواهد یافت چون پیش نهاد همت والا نهمت فتح ولایت ماوراء النهرست که ملک موروثی آبا و اجداد ماست میخواستم که عرصهٔ هندوستان از خس و خاشاک مفسدان و متمردان پاکیزه ساخته یکی از فرزندان را درین ملک گذاشته خود بالشکر آراسته جرار و فیلان کوه شکوه برق رفتار و خزانهٔ کلی همراه گرفته باستعداد تمام متوجه به تسخیر ولایت موروث گردم بنابرین اراده پرویز را بجهت دفع رانا فرستاده خود عزیمت ملک دکن داشتم که درین اثنا از خسرو آن حرکت ناشایسته بوقوع آمد و ضرورشد که تعاقب نموده دفع فتنه او نمایم مهمات پرویز بهمین جهت صورت پسندیده پیدا نه کرد و بنظر مصلحت وقت رانا را مهلت داده یکی از پسران او را همراه گرفته روانهٔ ملازمت گشت و در لاهور سعادت خدمت دریافت چون خاطر از فساد خسرو جمع گشت و دفع شورش قزلباشیه که قندهار را در قبل داشتند باسهل وجوه میسر شد بخاطر رسید که به سیر و شکار کابل را که حکم وطن مالوف دارد دریافته بعد از آن متوجه هندوستان شویم و ارادهاے خاطر از قوه بفعل آید بنابرین بتاریخ هفتم ذی حجه به ساعت سعید از قلعهٔ لاهور برآمده باغ دل آمیز را که در آن روے آب راوی ست منزل گردیدم و چهار روز توقف واقع شد روز یکشنبه نوزدهم فروردی ماه را که روز شرف حضرت نیر اعظم بود درین باغ گذرانیدم و بعضے از بندهاے درگاه به منصب و اضافهٔ منصب سرفرازی یافته برعایتها و شفقتها سرفرازے یافتند ده هزار روپیه بحسن بیگ فرستادهٔ داراے ایران مرحمت شده قلیچ خان و میران صدر جهان و میر شریف آملی را در لاهور گذاشته فرمودم که باتفاق مهماتی که روے دهد بفیصل رسانند روز دوشنبه از باغ مذکور کوچ نموده بموضع هرهر که در

سه و نیم کروهے شهر واقع ست منزل شد روز سه شنبه جهانگیرپور نزول رایات جلال گشت آن موضع از شکارگاه هاے مقرر ست ✤
در حوالی آن منارے بفرموده من بر سر قبر آهوئے منسراج نام که در جنگ آهوان خانگی و صید آهوان صحرائی بینظیر بود احداث نموده اند
و بران منار ملا محمد حسین کشمیری که سرآمد خوش نویسان زمان بود این نثر را نوشته بر سنگے نقش کرده اند که درین فضاے دلکش آهوئے بدام
جهاندار خدا آگاه نورالدین جهانگیر بادشاه آمده و در عرض یکماه از وحشت صحرائیت برآمده سرآمد آهوان خاصه گشت بنابر ندرت آهوے
مذکور حکم کردم که هیچکس قصد آهوان این صحرا نکند و گوشت آنها بر هندو و مسلمان حکم گوشت گاو و گوشت خوک داشته باشد و سنگ قبر او را
بصورت آهو مرتب ساخته نصب کنند ✤ و به سکندر معین که جاگیردار پرگنه مذکور بود فرمودم که در جهانگیرپور قلعه مستحکم بنا نمایند پنجشنبه چهاردهم
در پرگنه چنده اله منزل شد. و از انجا روز شنبه شانزدهم یک منزل درمیان به حافظ آباد در منازلے که باهتمام کرورے آنجا میر قوام الدین
بانجام رسیده بود توقف رو داد و بدو کوچ به کنار دریاے چناب رسیده روز پنجشنبه بیست و یکم ذی حجه از پلے که بر آب مذکور بسته بودند
عبور اتفاق افتاد در حوالی پرگنه گجرات منزل شد ✤ در زمانے که حضرت عرش آشیانے متوجه کشمیر بودند قلعه بران روے آب احداث
فرموده بودند جماعت گوجران را که بدان نواحی بدزدی و راهزنی میگذرانیدند بدین قلعه آورده آبادان ساختند و چون مسکن گوجران
شد بدین جهت آنرا گجرات نام نهاده پرگنه علیحده مقرر ساختند. گوجر جماعه را میگویند که کسب و کار کمتر نمایند و اوقات گذرانها از شیر
و جغرات بباشد روز جمعه خواص پور که از گجرات پنج کروه است و آنرا خواص خان غلام شیرخان افغان آبادان ساخته بود منزل شد و از انجا
دو منزل درمیان کنار دریاے بهت مقام گردید درین شب باد عظیم در وزیدن آمده ابر سیاه فضاء آسمان را فرو گرفت و باران
به شدتے شد که پیران کهن سال یاد نداشتند آخر بژاله منجر شد و هر ژاله برابر تخم مرغی افتاد از طغیان آب و شدت باد و باران
پل شکست من با نزدیکان حریم حرمت به کشتی عبور نمودم چون کشتی کم بود فرمودم که مردم به کشتی نگذرند و پل را از سر نو به بندند
بعد از یک هفته که پل بسته شد تمام لشکر بفراغت گذشت ✤ منبع دریاے بهت چشمه ایست در کشمیر تریاک نام و تریاک بزبان
هند مار را میگویند ظاهرا در ان مکان مارے بزرگ بوده است در ایام حیات پدر خود دو مرتبه بسر این چشمه رسیده ام از شهر
کشمیر تا بد انجا بیست کروه بوده باشد مثمن طور حوضی ست تخمیناً بیست گز در بیست گز آثار عبادتگاه ریاضت مندان در نواح
آن حجره هاے سنگین و غارهاے متعدد بسیار ست آب این سرچشمه در نهایت صافی ست بآنکه عمق آنرا قیاس نمی توان کرد
اگر دانه خشخاش دران اندازند تا رسیدن بزمین مشخص دیده میشود و ماهی بسیار دران جلوه گر است چون شنیده بودم که این چشمه
پایاب ندارد بنابرین ریسمانے به سنگ بسته درین چشمه گفتم که انداختند چون گز نموده شد ظاهر گردید که از قد یکنیم آدم بیشتر نبوده است

بعد از جلوس فرمودم که اطراف چشمه به سنگ بسته باغچه بر اطراف آن ترتیب داده جوے آنرا جدول ساختند و ایوانها و خانها بر دور چشمه ساخته جائے مرتب گشته که روندهاے ربع مسکون مثل آن کم نشان می دهند چون آب به موضع پمپور که در دو کروهے شهرست میرسد زیاده میگردد تمام زعفران کشمیر درین موضع حاصل میشود معلوم نیست که در هیچ جاے عالم این مقدار زعفران میشده باشد هر سال بوزن هندوستان پانصد من که چهار هزار من ولایت بوده باشد حاصل زعفران ست در موسم گل زعفران در ملازمت والد بزرگوار خود درین سرزمین رسیدم جمیع گلهاے عالم اول شاخ و بعد از ان برگ و گل برمی آرند بخلاف گل زعفران که چون از زمین خشک چهار انگشت ساق آن سر برمیزند گل سوسنی رنگ مشتمل بر چهار برگ شگفته میگردد چهار ریشه نارنجی مثل گل معصفر درمیان دارد بدرازی یکبند انگشت زعفران همین ست در زمین شیار[عه] نه کرده آب نا داده درمیان کلوخها برمی آید بعضے جا یک کروه و بعضے نیم کروه زعفران زارست از دور بهتر به نظر درمی آید بوقت چیدن از تندی بوئے آن تمام نزدیکان را درد سر پیدا شد با آنکه کیفیت شراب داشتم و پیاله می خوردم مرا هم درد سر بهم رسید از کشمیریان حیوان صفت که به گل چیدن مشغول بودند پرسیدم که حال شما یان چیست از ایشان معلوم شد که درد سر را در مدت عمر تعقل نه کرده اند و آب این چشمه و تر پاک که در کشمیر بهت میگویند با دیگر آبها و نالها که از دست راست و چپ داخل گردیده دریا میشود و از میان حقیقی شهر میگذرد و عرضش در اکثر جاها از انکه اندازے زیاده نخواهد بود و این آب را بواسطه کثافت و ناگواری هیچکس نمی خورد تمام مردم کشمیر آب از آبگیری که به شهر متصل ست و دل نام دارد میخورند و آب بهت بدین تالاب درآمده از راه باره موله و پکلی و دنتور به پنجاب می رود و در کشمیر آب رود خانه و چشمه بسیارست غایتاً بهترین آنها آب دره لارست که در موضع شهاب الدین پور به آب بهت ملحق میگردد و این موضع از جاهاے مقرر کشمیر است بر کنار دریاے بهت واقع شده قریب صد چنار خوش اندام بر یک قطعه زمین سبز خرم دست بیکدیگر داده چنانچه تمام این سرزمین را سایه آن چنارهاے فرو گرفته است و سطح زمین تمام سبزه و سبزگه است بنوعی که فرش بر بالاے آن انداختن بیددی و کم سلیقگی است این ده آبادان کرده سلطان زین العابدین است که پنجاه و دو سال از روے استقلال حکومت کشمیر نموده بوده او را بد شاه کلان میگفتند خوارق عادات ازو بسیار نقل میکنند آثار و علامات و عمارات او در کشمیر بسیارست از انجمله درمیان آبگیری که اولر نام دارد و عرض و طول او از سه کروه بیشترست عمارتے ساخته زین لنکا نام سعی بسیار در بناے این عمارت بتقدیم رسانیده چشمه این آبگیر در ته دریاے عمیق ست مرتبه اول به کشتی سنگ بسیارے آورده در جاے که این عمارات ساخته شد ریخته اند هیچگونه نفعی نکرده آخر چندین هزار کشتی را با سنگ غرق نموده و به محنت بسیار یک قطعه زمینے را که صد گز در صد گز بوده باشد از آب برآورده صفه بسته

[عه] شیار بفتحین [illegible] زمین را [illegible] کاشت [illegible] ۱۲

است و بر یک طرف آن از صفه عمارتی با تمام رسانیده عبادتکده بجهت پرستش پروردگار خود ترتیب داده که از آن نقش برجای نمیباشد
اکثر اوقات در کشتی براه آب برین جا و مقام آمده بعبادت ملک علام قیام و اقدام می نموده میگویند که چندین اربعین درانجا بسر آورده
روزی یکی از ناخلف زادگان بقصد قتل او در آن عبادتخانه او را تنها یافته شمشیر کشیده در می آید چون نظر او بر سلطان می افتد
بنابر صلابت پدری و شکوه صلاح سراسیمه و مضطرب گشته میگردد بعد از لحظه سلطان از عبادتخانه برآمده با همان پسر در کشتی می نشیند
و روانه شهر میگردد در اثنای راه بآن پسر میگوید که تسبیح خود را در عبادتخانه فراموش کرده ام بر زورقی شده تسبیح را خواهی آورد
آن پسر به عبادتخانه درآمده پدر را در آنجا می بیند. آن بی سعادت از روی شرمندگی تمام در پای پدر افتاده عذر خواهی تقصیر خود
می نماید از و امثال این خوارق بسیار نقل کرده اند میگویند که علم خلع بدن را نیز خوب ورزیده بود چون از اطوار و اوضاع فرزندان
آثار تعجیل در طلب حکومت و ریاست می فهمد بآنها میگوید که بر من ترک حکومت چه بلکه گذشتن از حیات بسیار آسان است اما بعد
از من کاری نخواهید ساخت و مدت دولت شمایان بقا نخواهد داشت و باندک زمانی بجزای عمل زشت و نیت خود خواهید رسید
این سخن گفته ترک خوردن و آشامیدن نموده یک اربعین بهمین روش گذرانیده چشم خود را آشنا بخواب نکرده با ارباب سلوک ریاضت
بعبادت حی قدیر مشغولی نموده روز چهلم ودیعت حیات را باز سپرده بجوار رحمت ایزدی پیوست سه پسر از و ماند آدم خان و حاجی خان
و بهرام خان با همدیگر در مقام منازعت درآمده هر سه مستاصل شدند و حکومت کشمیر بجماعت چکان که از عوام الناس سپاهیان آنجا
بودند منتقل شد و در حکومت خود سه کس از حکام آنجا بر سه ضلع آن صفه که زین العابدین در تال اولر ساخته بود جاها ساختند اما هیچ کدام باستحکام
عمارت زین العابدین نیست خزان و بهار کشمیر از دیدنیهاست فصل خزان را دریافتم و آنچه شنیده بودم بهتر از آن بنظر درآمد غایتاً فصل بهار
آن ولایت ندیده ام امید که روزی گردد روز دوشنبه غره محرم از کنار دریای بهت کوچ فرموده یک روز در میان به قلعه رهتاس که از
بناهای شیرخان افغان است رسیدیم این قلعه را در شکستگی زمین بنا نهاده که باستحکام آن جای خیال نتوان کرد چون این زمین بولایت
کنگهران متصل است و آنها جمع متمرد و سرکش اند آن قلعه را خاص بجهت تنبیه و سرکوب آنها بخاطر گذرانیده بود که بسازد چون پاره کار کرده گکهران
شیرخان درگذشت و پسر او سلیم خان توفیق اتمام یافت بر سر یکی از دروازه ها خرج قلعه را بر سنگی کنده نصب نموده اند شانزده کرور
و دو لک دام و کسری خرج آن عمارت شده که بحساب هندوستان چهل لک و بیست و پنجهزار روپیه باشد و موافق داد و ستد
ایران یک صد و بیست هزار تومان و مطابق معمول توران یک ارب و بیست و یک لک و هفتاد و پنجهزار روپیه که حاصل خانی میشود
روز سه شنبه چهارم ماه چهار کروه و سه پا قطع نموده به پیله منزل واقع شده پیله بزبان کنگهران پشته را گویند و از آنجا به بکرا فرود آمدم

توبهکرا بزبان همین جماعت بیشه است مشتمل بر بوته هاے گل سفید بے بو از بیله تا بهکرا تمام راه درمیان رودخانه آمدم که آب روان داشت و گلهاے کثیر که از عالم شگوفه شفتالو در غایت رنگینی است و شگفتگی دو در زمین هندوستان این گل همیشه شگفته و پربار می باشد در اطراف این رودخانه بسیار بود به سوار و پیاده که همراه بودند حکم شد که دستها از این گل بر سر زنند و هر کس که گل بر سر نداشته باشد دستار او را بر دارند عجب گلزاری بهم رسید روز پنجشنبه ششم از شهر گذشته به سها منزل شد درین راه گل پلاس بسیارے شگفته بود و این گل هم مخصوص جنگلهاے هندوستان است بو ندارد امّا رنگش نارنجی آتشی است و بیخ آن سیاه و بوته آن برابر بوته گل سرخ میشود بنوعی به نظر در می آید که چشم از آن نمی توان برداشت چون هوا در غایت لطافت بود و درپرده ابر حجاب نور و ضیا حضرت نیر اعظم گشته بارش آهسته ترشح می نمود به خوردن شراب رغبت نمودم مجملا در غایت شگفتگی و خوش حالی این راه طے شد این محل را هتیا بآن تقریب میگویند که آبادان کرده ککهری است هاتهی نام و این ملک را از مارکله تا هتیا پوتهوار میگویند و درین حدود زاغ کم می باشند از رهتاس تا هتیا جا و مقام بهوکیالان است که بگکهران خویش و هم جد اند روز جمعه هفتم کوچ نموده چون چهار کروه و سه پا طے شد بمنزل پکه فرود آمدم پکه بدان سبب میگویند که سراے بخشت پخته دارد و بزبان اهل هند پکه پخته را میگویند عجب پر گرد و خاک منزلی بود آرابها بواسطه ناخوشی راه به مشقت تمام به منزل رسیدند در همین جا زیواج از کابل آورده بودند اکثر ضایع شده بود روز شنبه هشتم کوچ نموده بعد از قطع چهار و نیم کروه به موضع کوهر منزل شد کوهر بزبان ککهران جرد و شکستگی را می گویند این ولایت بسیار کم درخت است روز یکشنبه نهم از راول پنڈی گذشته محل نزول گشت این موضع را راول نام هندوے آباد ساخته است و پنڈی بهمین زبان ده را میگویند قریب باین منزل درمیان دره رود آبے جاری بود و در پیش آن حوضے که آب رود آمده دران حوض جمع میگشت چون سر منزل ندکور خالی از صفائی نبود زمانے آنجا فرود آمده از ککهران پرسیدم که عمق این آب چه مقدار باشد جواب مشخص نگفتند و اظهار کردند که از پدران خود شنیده ایم که درین آب نهنگ می باشد و جانوران که بآب در می رفتند زخمی و مجروح بر می آمدند بدین جهت کسی جرات در آمدن درین آب نمی کرد فرمودم که گوسفندے را در انجا انداختند تمام حوض را شنا کرده بیرون آمد بعد از آن فراشے را نیز فرمودم که در آید او هم بهمین دستور سالم بر آمد ظاهر شد که آنچه ککهران میگفتند اصلی نداشته عرض این آب یک تیر انداز بوده باشد دوشنبه دهم موضع خرپزه منزل گردید گنبدے در زمان سابق ککهران ساخته اند و در انجا از مترددین باج میگرفته اند چون اندام آن گنبد بخربزه مشابهتے دارد باین اسم اشتهار یافته سه شنبه یازدهم به کالاپانی فرود آمدم که بزبان هندی مراد آب سیاه است درین منزل کوتلے است مارکله نام به لفظ هندی مار زدن را و کله قافله را می گویند یعنی محل زدن قافله حد ولایت ککهران

تا اینجاست عجیب حیوان صفت جماعتی اند دایم بایکدیگر در مقام منازعت و مجادله اند هرچند خواستم که رفع این نزاع بشود فائده نکرد

جان جاهل به سختی ارزانی

روز چهارشنبه دوازدهم منزل باباحسن ابدال شد بر شرق رویه این مقام بیک کروه فاصله آبشاری ست که آبش بغایت تند میریزد و در تمام راه کابل مثل این آبشاری نیست در راه کشمیر دو سه جا ازین قسم آبشارهاست درمیان آبگیری که منبع این آب ست راجه مان سنگه عمارت مختصری ساخته است ماهیان که بدرازی نیم گز و ربع گز بوده باشد درین آبگیر بسیار ست سه روز درین مقام دلکش توقف افتاد با نزدیکان شراب خورده شد و به شکار ماهی توجه نمودم تا حال سفره دام که از دامهای مقرر ست و بزبان هندی بهنور جال میگویند نه انداخته بودم انداختن آن خالی از اشکالی نیست بدست خود این دام را انداخته دوازده ماهی گرفتم و مروارید در بینی آنها کشیده باب سر دادم از مورخان و موطنان آنجا احوال باباحسن را استفسار نمودم هیچکس خبر مشخص نگفت جائیکه بمقام مذکور مشهور ست چشمه ایست از دامن کوهچه برمی آید در غایت صافی و حلاوت و لطافت چنانچه این بیت امیر خسرو را شایدی ست

کور تواند بدل شب شمرد		در ته آبش ز صفا ریگ خرد	

خواجه شمس الدین محمد خانی که مدتی بشغل وزارت والد بزرگوارم مشغولی داشت صفه بسته و حوضی درمیان آن ترتیب داده که آب چشمه آنجا درمی آید و از آنجا بزراعت و باغات صرف میشود بر کنار این صفه گنبدی بجهت مدفن خود ساخته بود بحسب اتفاق آنجا نصیب او نشد و حکیم ابوالفتح گیلانی و برادرش حکیم همام را که در خدمت والد بزرگوارم نسبت مصاحبت و قرب و محرمیت تمام داشتند حسب الحکم آنحضرت در آن گنبد نهاده اند دریانزدهم امروهی منزل شد عجیب سبزه زار یکدستی که اصلا بلندی و پستی نداشت به نظر در آمد درین موضع و حوالی آن هفت هشت هزار خانه کهر و دله زاگ متوطن اند و انواع فساد و تعدی و راهزنی ازین جماعت بوقوع می آید حکم فرمودم که سرکار این حدود و اتک بظفر خان پسر زین خان کوکه تعلق داشته باشد و تا زمان مراجعت رایات اجلال از کابل تمام دله زاکان مذکور کوچانیده بجانب لاهور روانه سازد و کلان تران کهتران را بدست در آورده مقید و محبوس نگاه دارد در روز دوشنبه هفدهم کوچ شده و یک منزل درمیان نزدیک به قلعه اتک بر کنار دریای نیلاب محل نزول رایات جلال گشت درین منزل مهابت خان بمنصب دو هزار و پانصدی سرفرازی یافت قلعه مذکور از بناهای حضرت عرش آشیانی ست که به سعی و اهتمام خواجه شمس الدین خوافی باتمام رسیده مستحکم قلعه است درین روزها آب نیلاب از طغیان فرود آمده بود چنانچه بهژده کشتی پل بسته شد و مردم به سهولت و آسانی گذشتند امیرالامرا را بواسطه ضعف بدن و بیماری در اتک گذاشتم و به بخشیان حکم شد که چون ولایت

کابل برداشت لشکر عظیم ندارد سوای نزدیکان و مقربان دیگری را از آب نگذرانند وار دوتا معاودت رایات جلال در اتک بوده باشد روز چهارشنبه نوزدهم باشاهزادها و چندی از خاصان بر جاله سوار شده از آب نیلاب سلامت گذشته به کنار دریای کامه فرود آمدم دریای کامه آبیست که از پیش قصبه جلال آباد میگذرد جاله جائی ست که از بانس و خس ترتیب داده در ته آن شکهای پر باد کرده می بندند و درین ولایت آنرا شال میگویند و دریاها و آبهائیکه سنگها در میان دارد از کشتی ایمن تر است دوازده هزار روپیه بمیر شریف آملی و جمعیکه در لاهور بخدمات تعین بودند داده شد که بفقرا تقسیم نمایند به عبد الرزاق معموری و بهاری داس بخشی احدیان حکم شد که سرانجام جمعی که بهمراهی ظفرخان تعین شده اند نموده آنها را روانه سازند و از انجا یک منزل در میان بسرای باره در آن طرف آب کامه قلعه ایست که زین خان کوکه در وقتیکه به استیصال افغانان یوسف زئی تعین بوده احداث نموده بنو شهر موسوم ساخته است و قریب پنجاه هزار روپیه خرج آن شده و می گویند که حضرت جنت آشیانی درین زمین شکار گرگ می نموده اند و از حضرت عرش آشیانی نیز شنیدم که من هم در ملازمت پدر خود دو سه مرتبه تماشای این شکار کرده ام روز پنجشنبه بیست و پنجم به سرای دولت آباد فرود آمدم احمد بیگ کابلی جاگیردار پرشاور با ملکان یوسف زئی و غوریه خیل آمده ملازمت نمودند چون خدمت احمد بیگ مستحسن نیفتاد و ولایت مذبور را از و تغیر نموده بشیر خان افغان عنایت کردم چهارشنبه بیست و ششم در باغ سردار خان که در حوالی پرشاور ساخته منزل شد کورکهری را که معبد مقرر جوگیان است درین نواحی واقع بود سیر نمودم به گمان آنکه شاید فقیری بنظر در آید که از صحبت او فیضی توان یافت آن خود حکم عنقا و کیمیا داشت یک کله به یکی بیمعرفت بنظر در آمدند که از دیدن آنها بجز تیرگی خاطر چیزی حاصل نه شد روز پنجشنبه بیست و هفتم به منزل جم رود روز جمعه بیست و هشتم بکوتل خیبر بر آمده در علی مسجد منزل شد و شنبه بیست و نهم از کوتل ماریچ گذشته بغریب خانه فرود آمدم درین منزل ابو القاسم نمکین جاگیردار جلال آباد زرد آلوئی آورد که در خوبی کم از زرد آلوی خوب کشمیر نبود درین منزل و که کیلاس که والد بزرگوارم آن را شاه الو نام نهاده اند از کابل آوردند چون میل بسیار بخوردن آن داشتم با آنکه به مدعا نه رسیده بود در گزک شراب به رغبت تمام خورده شد سه شنبه دوم صفر ظاهر بیساول که بر کنار دریا واقع بود منزل شد آن طرف دریا کوهی ست که اصلا درخت و سبزه ندارد و ازین جهت این کوه را کوه بے دولت می نامند از پدر خود شنیدم که امثال این کوه ها معدن طلائی باشد در کوه آله بوغان در وقتیکه والد بزرگوارم متوجه کابل بودند شکار قمرغه نمودم چند آهوی سرخه شکار شد چون خدمات مالی و ملکی خود را با میر الامرا فرموده بودم و بیماری او امتداد تمام پیدا کرد و نسیان بر طبیعت او

بیماری

بنوعے غالب گشت که انچه در ساعت مقرر میگفت در ساعت دیگر بیاد او نمی ماند و روز بروز این نسیان در زیادتی بود بنا بر آن
روز چهارشنبه سوم صفر خدمت وزارت را با آصف خان فرموده خلعت خاصه و دوات و قلم مرصع بود مرحمت کردم از اتفاقات
حسنه قبل ازین به بیست و هشت سال درهمین منزل والد بزرگوارم اورا به منصب میر بخشی سرفراز ساخته بودند لعلے که برادر او ابو القاسم
به چهل هزار روپیه خرید ارے نموده فرستاده بود آن لعل را بجهت تسلیم وزارت پیشکش نمود خواجه ابو الحسن را که خدمت بخشی گری
و تور وغیره داشت بهمرهی خود التماس نمود جلال آباد را از ابو القاسم تمکین تغیر نموده بعرب خان مرحمت فرمودم در میان
رود خانه سنگ سفیدے واقع بود فرمودم که آنرا بصورت فیلے ترتیب داده بر سینه آن فیل این مصرع را که مطابق تاریخ
هجری بود نقش کردند ع

	سنگے سفید فیل جهانگیر بادشاه	

درهمین روز کلیان پسر راجه بکرماجیت از گجرات آمد مقدمات غیر مکرر ازین حرامزاده مفسد بعرض اشرف رسیده بود
ازانجمله بوسے زن مسلمانے را بخانه خود نگاه داشته بملاحظه آنکه مبادا این مقدمه شهرت کند مادر و پدر او را کشته در خانه
خود گور کرده است فرمودم که او را در بند نگاه دارند تا به حقیقت اعمال و افعال او باز رسیده شود و بعد از تحقیق فرمودم که اول زبان
او را بریده در زندان ابدی بوده با سگبانان و حلال خوران طعام میخورده باشد چهارشنبه بسر خاب منزل شد ازانجا بجگدلک نزول
نمودم درین منزل چوب بلوط که برائے سوختن بهترین چوبهاست بسیار دیده شد این منزل اگرچه کوتل دکریوه نداشت اما تمام بہمن
سنگ لاخ بود در روز جمعه دوازدهم به آب باریک و شنبه سیزدهم بپورت بادشاه مقام شد یکشنبه چهاردهم بجو رد و کابل فرود آمدم صدارت
وقضاے کابل را درین منزل بقاضی عارف پسر ملا صادق حلوائے تفویض فرمودم شاه آلوے رسیده از موضع گلبهار درین مقام
آورده ند قریب بصد عدد به رغبت تمام خورده شد دولت رئیس ده جگری سگلے چند غیر مکرر آورده گذرانید که در مدت العمر نه دیدم ازانجا
به بگرامی نزول اجلال افتاد درین منزل جانورے ابلق بشکل موش پران که بزبان هندی گلهری میگویند آورده بنظر گذرانیدند و
چنین گفتند که در خانه که اینجانور میباشد موش پیرامون آن خانه نمیگردد باین تقریب این جانور را میر موشان میگویند چون تا حال
ندیده بودم به مصوران فرمودم که شبیه آنرا بکشند از راسو کلان تر است غالباً صورت او به گربه مسکین شباهت تمام دارد احمد بیگ
خان را به تنبیه و تادیب افغانان بنگش تعین نموده به عبد الرزاق معمورے که در اٹک بود حکم شد که دو لک روپیه به تحویلدار معین داس
پسر راجه بکرماجیت همراه سازد که به کمکیان لشکر مذکور تقسیم نماید ده هزار برقنداز نیز همراهی این لشکر مقرر گشت شیخ عبد الرحمن ولد

شیخ ابوالفضل به منصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز گشته به خطاب افضل خانی ممتاز گردید پانزده هزار روپیه بعزیخان مرحمت شد. و بیست هزار روپیه دیگر بجهت مرمت قلعه پیش بلاغ تحویل او مقرر گشت سرکار رخانپور را به جاگیر دلاور خان افغان مرحمت نمودم پنجشنبه بیست دوهم از پل مستان تا باغ شهرآرا که محل نزول رایات جلال بود دو روپیه روپیه و نصف و ربع آن بر فقرا و محتاجان افشانده به باغ مذکور داخل شدم بسیار به صفا و بطراوت بنظر درآمد چون روز پنجشنبه بود به مقربان و نزدیکان صحبت شراب داشته بجهت گرمی هنگامه از جوئی که در میان وسط این باغ جاری ست و تخمیناً چهار گز عرض آن بوده باشد بهمسالان و هم سنان فرمودم که ازین جوی بجهند اکثر نتوانستند جهت و در کنار جوی و میان جوی افتادند من هم اگرچه جستم اما بآن چستی که در سن سی سالگی در خدمت والد بزرگوار خود جسته بودم درین ایام که عمر من به چهل سالگی رسیده بآن قدرت و چالاکی نتوانستم جست درهمین روز هفت باغ که از باغات مقرر کابل ست پیاده سیر نمودم تا حال بخاطر نمی رسد که این قدر راه پیاده رفته باشم اول باغ شهرآرا سیر کرده بعد ازان به باغ مهتاب و باغی که مادر کلان پدر من بکه بیگم تعمیر کرده رسیدم و ازانجا باورته و باغی که مریم مکانی که مادر کلان حقیقی من باشند ساخته گذر کردم و باغ صورت خانه یک چنار کلان دارد که مثل آن چنار در دیگر باغات کابل نیست و چهار باغ راکه بزرگترین باغات بلده مذکور است دیده بجا و مقام مقرر مراجعت نمودم شاه آلو بر درخت خود نمودی دارد هر دانه چنان ازان بنظر درمی آید گویا قطعه یاقوت. و ریسمان که بر شاخهای درخت معلق داشته اند بنای باغ شهرآرا شهربانو بیگم دختر میرزا ابوسعید که عمهٔ حقیقی حضرت فردوس مکانی ست بنا نهاده اند. و مرتبه بمرتبه بران افزوده شده در شهر کابل بهمان لطافت و خوبی باغی نیست اقسام میوه ها و انگورها دارد و طراوت آن بدرجه ایست که به کفش پا بر صحن آن نهادن از طبع راست و سلیقه درست دور است * در حوالی این باغ زمینی لایق بنظر درآمد از مالکان آن زمین را خریداری نموده فرمودم آبی که از طرف گذرگاه می آید در وسط این زمین گرفته باغی ترتیب دهند که بآن خوبی و لطافت در معمورهٔ عالم نبوده باشد. و نام آن جهان آرا نهادم تا در کابل بودم بعضی اوقات بمقربان و نزدیکان و گاهی با اهل محل در باغ شهرآرا صحبت بود. آنهم دشبها بعلما و طلبهٔ کابل بفرمودم که مجلس طبخ یغرا و یغرا اندازی ترتیب داده برقص از عشک قیام و اقدام می نمودند. بهر کدام از جماعت یغرائیان خلعتها داده هزار روپیه مرحمت نمودم که در میان خود با قسمت نمایند و به دوازده کس از معتمدان درگاه فرمودم که یک هزار روپیه در هر روز پنجشنبه تا در شهر کابل باشم بفقرا و مساکین و ارباب احتیاج برسانند * و حکم فرمودم که در میان دو چنارے که بر کنار جوی وسط باغ واقع ست که یکی را فرح بخش و دیگری را سایه بخش نام کرده ام بر پارچه سنگ سفید که طول آن یک گز و عرض آن سه ربع گز بوده باشد نصب کردند و نام مرا

با صاحبقرانے ترتیب یافته در انجا نقش کردند و بطرف دیگر نگاشته شد که زکات و اخراجات کابل را بالتمام بخشیدم هر کس از اولاد و اعقاب ما بخلاف این عمل نماید بغضب و سخط الٰهی گرفتار آید تا زمان جلوس این اخراجات معمول و مستمر بود هر سال مبلغهاے کلی بدین علت از بندهاے خدا میگرفتند رفع این بدعت در زمان سلطنت من شد درین آمدن به کابل تخفیف و رفاهیت تمام در احوال رعایا و مردم انجا واقع شد و نیکان و رئیسان غزنین و نواحی آن به خلعتها و نوازشها سرفراز گشتند و مطالب و مقاصدے که داشتند باحسن وجوه فیصل پذیرفت از عجایب اتفاقات آنکه روز پنجشنبه هیژدهم صفر که به شهر کابل داخل شدم مطابق تاریخ هجری است فرمودم که بران سنگ نقش کردند و قریب به تختی که در دامن کوه جنوب رویه کابل واقع است مشهور به تخت شاه صفه از سنگ برآورده اند که حضرت فردوس مکانے برانجا نشسته شراب نوشیجان فرموده اند یک حوض مدور بر یک گوشه این سنگ کنده اند که قریب بدومن هندوستان شراب میگرفته باشد و نام مبارک خود را با تاریخ بر دیوار صفه مذکور که متصل بکوه است باین عبارت نقش نموده اند که تختگاه پادشاه عالم پناه ظهیر الدین محمد بابر ابن عمر شیخ گورکان خلد الله ملکه فی سنه ۹۱۴ من هم فرمودم که تختے دیگر در برابر این صفه تراشیده حوضچه بهمان دستور بر کنار آن کندند و نام مرا با نام صاحبقرانے برانجا نقش کردند در روزے که من بران تخت نشستم هر دو حوضچه را فرمودم که از شراب پر سازند و به بنده ها که درانجا حاضر بودند دادند شاعرے از شعراے غزنین در آمدن من به کابل این تاریخ یافته بود ع

پادشاه بلاد هفت اقلیم

اورا به خلعت و انعام نوازش نموده فرمودم که بر دیوار متصل بر تخت مذکور این تاریخ را ثبت نمایند پنجاه هزار روپیه به پرویز مرحمت شد وزیر الملک را میر بخشی ساختم به قلیج خان فرمان صادر شد که یک لک و هفتاد هزار روپیه از خزانه لاهور به مدد خرچ لشکر قندهار روانه نماید سیر خیابان کابل و بی بی ماه رو نموده بحکام آنجا فرمودم که بجاے درختانے که حسن بیگ رو سیاه بریده بود نهالها نشاندند و اولنگ یورت چالاک را نیز سیر کرده عجب جاے به صفائی بنظر در آمد رئیس چکری یک رنگے به تیر زده آورد تا این وقت رنگ را ندیده بودم به بز کوهے می نماید تفاوت زهمین بر شاخ ست شاخ رنگ خمدارست و شاخ بز راست مار پیچ ست تقریب احوال کابل واقعات حضرت فردوس مکانے بنظر میگذشت تمام بخط مبارک ایشان بود مگر چهار جزو آن را که بخط خود نوشتم و در آخر اجزاے مذکور هم عبارتے بترکی بقلم آورده ام تا ظاهر شود که این چهار جزو بخط من است باوجود آنکه در هندوستان کلان شده ام در گفتن و نوشتن ترکی عاری نیستم در بیست و پنجم صفر با اهل محل سیر جلگاه سفید سنگ که در نهایت صفا و خرمی بود نموده شد روز جمعه

بیست و ششم سعادت زیارت حضرت فردوس مکانی دریافتم زر و طعام و نان و حلوای بسیار بروح گذشتگان فرمودم که به فقرا تقسیم نمودند رقیه سلطان بیگم دختر میرزا هندال تا حال زیارت پدر خود نه کرده بودند درین روز بآن شرف رسیدند روز پنجشنبه سوم ربیع الاول در خیابان فرمودم که اسپان خاصه دوندند حاضر کردند شهزادها و امراها دوانیدند یک اسپ کرنگ عربی که عادل خان والی دکن به جهت من فرستاده بود از همه اسپان بهتر دوید درهمین روزها پسر میرزا سنجر هزاره و پسر میرزا ماشی که کلان تران سرداران هزاره بودند آمده ملازمت کردند هزارها دهنه میرداد و اسپ درنگ که به تیر زده بودند آورده گذرانیدند بکلانی این رنگها دیگر دیده نشده بوده دوازده ازیکه بارخور کلان بزرگ تر بود خبر رسیدن شاه بیگ خان حاکم قندهار به پرگنه شور که جاگیر او است رسید بخاطر قرار دادم که کابل را باو عنایت کرده روانه هندوستان شوم عرضداشت راجه نرسنگدیو آمد که برادرزاده خود را که فتنه انگیزی میکرد بدست درآورده بسیاری از مردم او را به قتل رسانیده است فرمودم که به قلعه گوالیار فرستد تا در انجا مقید و محبوس بوده باشد پرگنه گجرات سرکار پنجاب به شیرخان افغان مرحمت شد حسین قلیچ ولد قلیچ خان را به منصب هشت صدی ذات و پانصد سوار سرفراز ساختم * دوازدهم خسرو را طلبیده فرمودم که زنجیر از پای او برای سیر باغ شهرآرا برداشتند و مهربری نگذاشت که او را اسیر باغ مذکور نه فرمائیم قلعه اٹک و نواحی آن از تغیر احمد بیگ بظفرخان مرحمت نمودم تاج خان که به دفع افغانان بنگش تعیین یافته بود پنجاه هزار روپیه شفقت شد در چهاردهم علی خان کرور را که از ملازمان قدیم والد بزرگوارم بود و داروغگی نقارخانه باو تعلق داشت به خطاب نوبتخانی سرفراز ساخته به منصب پانصدی ذات و دو بیست سوار ممتاز گردانیدم مها سنگه پسرزاده راجه مان سنگه را هم بجهت دفع متمردان بنگش تعیین نموده رام داس را اتالیق او ساختم روز جمعه هیژدهم وزن قمری سال چهلم واقع شد دو سه روز مذکور گذشته این مجلس منعقد گشت ده هزار روپیه از جمله زر وزن بده کس از بندهای معتمد خود دادم که به مستحقان و ارباب احتیاج قسمت نمایند درین روز عرضداشت سردار خان حاکم قندهار از راه هزاره و غزنین رسید به دوازده روز به مضمون اینکه ایلچی شاه عباس که روانه درگاه است داخل هزاره شد شاه به مردم خود نوشته است که کدام واقعه طلب فتنه جو بی حکم بر سر قندهار رسیده است مگر نمیدانند که نسبت ما به سلسله علیه حضرت صاحبقرانی بالتخصیص به حضرت جنت آشیانی و اولاد و امجاد ایشان درچه مرتبه است اگر احیاناً آن ملک را در تصرف آورده باشند به کسان و ملازمان برادرم جهانگیر بادشاه سپرده بجا و مقام مراجعت نمایند بخاطر قرار گرفت که به شاه بیگ خان بفرمائیم که راه غزنین را بر دستی ضبط نماید که متردین قندهار بفراغت به کابل توانند آمد قاضی نورالدین را درهمین روزها به منصب صدارت سرکار مالوه آچین تعیین نمودم پسر میرزا شادمان هزاره و پسرزاده قراچه خان که از امرای معتبر و عمده

حضرت جنت آشیانی بودند آمده ملازمت نمود قراچه خان زنی از مردم هزاره خواسته بود این پسر ازو متولد شده است روز شنبه نوزدهم راناشنکر ولد رانا او دی سنگه را به منصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار سوار ممتاز ساختم برای منوهر منصب هزاری و شش صد سوار حکم شد افغانان شنواری قوچی آوردند که سر دو شاخ او یکی شده بود به شاخ آهوی رنگ شباهت داشت همین افغانان بز بارخوری کشته آوردند که مثل او ندیده بودم بلکه تخیل هم نکرده ام به مصوران فرمودم که شبیه او بکشند چهار من بوزن هندوستان بود درازی شاخ او یک و نیم گز به گز درآمد روز یکشنبه بیست و هفتم شجاعت خان را به منصب هزار و پانصدی ذات و هزار سوار امتیاز بخشیدم و حویلی گوالیار بجاگیر اعتبار خان مرحمت شد. قاضی عزت الله را با برادران بخدمت بنگش تعیین فرمودم آخرهای همین روز عرضداشت اسلام خان از آگره با خطی جهانگیر قلی خان که از بهار باو نوشته بود رسید مضمون اینکه بتاریخ سوم صفر بعد از یک پهر قطب الدین خان را در بردوان از ولایت بنگاله علی قلی استاجلو زخم زد و بعد از دو پهر شب درگذشت. تفصیل این مجمل آن که علی قلی مذکور که سفره چی شاه اسمعیل والی ایران بود بعد از فوت او بنابر شرارت و فتنه انگیزی که در طبیعت داشت بگریخته به قندهار آمد و در ملتان خانخانان را که بر سر ولایت تلمبه تعیین شده بود ملاقات نموده بهمراهی او روانه ولایت مذکور شد خانخانان غایبانه او را داخل بندهای عرش آشیانی ساخت و در آن سفر خدمات بتقدیم رسانیده به منصب فراخور حالت خود سرفراز گردید و مدتی در خدمت والد بزرگوارم بود در ایامیکه بدولت متوجه ولایت دکن شدند و مرا بر سر رانا تعیین فرمودند آمده نوکر من شد. او را بخطاب شیرافگنی سرفراز ساختم چون از اله آباد بخدمت والد بزرگوار آمدم بنابر نا التفاتی که نسبت من بظهور رسید اکثر ملازم و مردم من متفرق شدند او هم درین وقت از خدمت من جدائی اختیار نمود بعد از جلوس از روی مروت تقصیرات او را در نظر نیاورده در صوبه بنگاله حکم جاگیر کردم و از انجا اخبار رسید که امثال این فتنه جویان را درین ولایت گذاشتن لائق نیست به قطب الدین خان حکم رفت که او را بدرگاه بفرستند و اگر خیال فاسد باطل کند به سزا رساند خان مشار الیه او را بو اجبی می شناخت بامردمی که حاضر بودند بمجرد رسیدن حکم ببردوان که جاگیر او بود ایلغار نمود و او چون از رسیدن قطب الدین خان خبردار میشود تنها با دو جلودار باستقبال متوجه میگردد بعد از رسیدن و درآمدن بمیان فوج خان مشار الیه مردم او را فرو میگیرند او چون فی الجمله ازین روش قطب الدین خان بدمظنه شده بود از روی فریب میگوید که این چه روش تو برگشت خان مذکور مردم خود را منع کرده تنها با او همراه میشود که مضمون حکم را خاطرنشان سازد درین وقت فرصت جسته فی الفور شمشیر کشیده دو سه زخم کاری باو میرساند چون انبه خان کشمیری که از حاکم زادهای کشمیر بخان مشار الیه نسبت وجهت تمام داشته از روی حلال نمکی و مردانگی خود را رسانیده زخم کاری بر سر علی قلی می زند

و آن متفنی شمشیر سیخکی بانبه خان زده زخمش کاری می افتد چون قطب الدین خان را باین حالت دیدند مردم هجوم آورده اورا پاره پاره ساختند و به جهنم فرستادند امید که همیشه در جهنم جا داشته آن بدبخت روسیاه بوده باشد انبه خان همانجا شهادت یافت و قطب الدین خان کوکه بعد از چهار پهر در منزل خود برحمت ایزدی پیوست ازین خبر ناخوش چه نویسم که چه مقدار متالم و آزرده گشتم قطب الدین خان کوکه بمنزلهٔ فرزند عزیز و برادر مهربان و یار یکجهت من بود تقدیرات الهی را چه توان کرد رضا به قضا داده صبر را پیش نهاد همت خود ساختم بعد از رحلت حضرت عرش آشیانی و شنقار شدن آن حضرت مثل دو قضیه که فوت مادر قطب الدین خان کوکه و شهادت یافتن او بوده باشد بر من نه گذشته است + روز جمعه ششم ربیع الآخر به منزل خرم که در اورته باغ ساخته بود و الحق عمارتیست خوش و بس موزون رفتم اگرچه سنت پدرم این بود که در هر سالی دو مرتبه مطابق سال شمسی و سال قمری خود را وزن میفرمودند و شاهزادها را درهمین سال شمسی بوزن در می آوردند غایتاً درین سال که ابتدای شانزدهم قمری بود از سن فرزند خرم جوتکیان و منجمان بعرض رسانیدند که فی الجمله گرانی طالع در سال مذکور واقع ست و مزاجش نیز از حد اعتدال منحرف گشته بود فرمودم که اورا به طلا و نقره و سائر فلزات بدستور معهوده وزن نمودند و به فقرا و ارباب احتیاج زر مذکور تقسیم نمودند تمام آن روز به منزل بابا خرم بخورمی و خوشحالی گذشت و اکثر پیشکشهای او پسندیده افتاد + چون خوبیهای کابل را دریافته اکثر میوه هایش خورده شده بود و بنابر بعضی مصلحتها و دوری از پای تخت روز یکشنبه چهارم ماه جمادی الاول حکم کردم که پیشخانه به جانب هندوستان بیرون برند بعد از چند روز از شهر بر آمده جلگهٔ سفید سنگ محل رایات جلال گشت اگرچه هنوز انگور بکمال نرسیده بود اما پیش ازین مکرر انگور خوب کابل خورده شده بود اقسام انگور خوب میشود خصوص صاحبی و کشمشی شاه الو هم میوه خوش خوار خوش چاشنی است نسبت با دیگر میوه ها بیشتر میتوان خورد من در یک روز تا صد و پنجاه دانه ازان خورده ام مراد از شاه الو گیلاس ست که در اکثر جاهای ولایت میشود و چون گیلاس به گیلاس که از نامهای جلیاسه است مشتبه میشد حضرت والد بزرگوارم آنرا شاه آلو نام کردند زرد آلو خوب میشود و فراوان ست غایتاً در باغ شهر آرا درختیست که آنرا میرزا محمد حکیم عموی من نشانده بود و به میرزائی مشهور ست زرد آلو این درخت نسبتی بدیگر زرد آلو ها ندارد شفتالو هم بغایت نفیس و بالیده میشود دانهٔ از شفتالو آورده بودند در حضور خود وزن نمودم برابر بست و پنج روپیه که شصت و هفت مثقال معمول ست بوزن در آمده باوجود لطافت میوهای کابل هیچکدام در ذائقهٔ من لذت انبه ندارد در پرگنهٔ جهابن در جاگیر مهابت خان مرحمت شد عبدالرحیم نسبتی احدیان به منصب هفتصدی ذات و دویست سوار سرفراز گردید مبارک خان سروانی به فوجداری

۱۰۱۶ سرکار حصار تعیین یافت فرمودم که میرزا فریدون برلاس را در صوبهٔ آله آباد جاگیر نمایند در چهاردهم ماه مذکور ارادت خان

برادر آصف خان را به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته خلعت خاصه و اسپ عنایت نموده خدمت بخشی گری صوبه پتنه و حاجی پور را باو مرحمت کردم و چون قوربیگی من بود بدست او شمشیر مرصع بجهت فرزند اسلام خان صاحب صوبه ولایت مذکور فرستادم و در وقتیکه مقیم درحوالی علی مسجد بودم غریب خانه عنکبوت کلانی را که در جثه برابر خرچنگی بود دیدم که گلوی ماری را بدرازی یک نیم گز خفه کرده او را نیم جانی ساخته است بجهت تماشا ساعتی توقف نمودم بعد از لمحه جان داد در کابل بمن رسید که در زمان سلطان محمود غزنوی بحوالی ضحاک و بامیان شخصی خواجه یاقوت نام وفات یافته در غاری مدفون ست و جسد او تا حال از یکدیگر نپاشیده بسیار غریب نمود یکی از واقعه نویسان معتمد خود را با جراحی فرستادم که بغار مذکور رفته احوال را چنانچه باشد ملاحظه کرده خبر شخص بیاورند آمده بعرض رسانید که نصف بدن او که به زمین متصل است اکثر از یکدیگر فرو ریخته و نصفی دیگر که بزمین نرسیده بحال خود است ناخن دست و پا موی سر ریخته موی ریش و بروت تا یک طرف بینی فرو ریخته از تاریخیکه بر در آن غار نقش کرده اند چنین ظاهر میشود که وفات او بیشتر از زمان سلطان محمود بوده است کسی این سخن را بواقعی نمیداند روز پنجشنبه پانزدهم ارسلان بی حاکم قلعه کاهمرد که از نوکران معتبر ولی محمد خان والی توران بوده آمده ملازمت کرد همیشه شنیده میشد که میرزا حسین پسر شاهرخ میرزا را اوزبکان کشته اند درین ایام شخصی آمده عرضداشتی بنام او گذرانید و لعل پیازی رنگ که بقدر روپیه می ارزید برسم پیشکش آورده بود اراده واستدعا آنکه فوجی به کمک او تعیین گردد تا بدخشان را از دست اوزبکان برآورد کمر خنجر مرصع به جهت او فرستاده شد فرمان صادر گشت که چون رایات جلال درین حدود نزول دارد اگر فی الواقع میرزا حسین پسر میرزا شاهرخ توئی اولی آنکه به خدمت شتابی تا ملتمسات و مدعیات ترا برآورده روانه بدخشان سازیم دو لک روپیه بجهت خرج لشکری که به همراهی مهاسنگه و رامداس که برسر منمردان بنگش تعیین یافته بودند فرستاده شد + روز پنجشنبه بیست و دوم بیالا حصار رفته تماشای عمارات آنجا نمودم جائیکه قابل نشیمن من باشد نبود فرمودم که این عمارات را ویران کنند و محل و دیوان خانه بادشاهانه ترتیب دهند درهمین روز از استالف شفتالوی آوردند برابر سر به بکلانی که تا حال باین کلانی شفتالو دیده نشده بود فرمودم که بوزن درآورند بقدر شصت و سه روپیه اکبری که شصت توله بوده باشد برآمد چون دو نصف کردم دانه او نیز دو نصف شد و مغز آن شیرین بود در کابل ازین بهتر میوه از اقسام میوه های سردرختی خورده نشد + در بیست و نهم از ماوه خبر رسید که میرزا شاهرخ عالم فانی را وداع نمود الله تعالی او را غریق رحمت خود گرداناد از آن روزی که به خدمت والد بزرگوارم آمد تا وقت رحلت از و امری بفعل نیامد که باعث غبار خاطر اشرف گردد همیشه مخلصانه خدمت میکرد میرزای مذکور بحسب ظاهر چهار پسر داشت حسن و حسین که از یک

پا شیدم درین روز وقتیکه به نیت برآمدن از کابل برفیل سوار میشدم خبر صحت امیرالامرا و شاه بیگ خان رسید خبر تندرستی این
دو بنده عمده را بر خود بفال مبارک دانستم روز سه شنبه یازدهم از جلگه سفید سنگ یک کرده کوچ نموده بگرامی منزل شد تاش بیگ خان را
در کابل گذاشتم که تا آمدن شاه بیگ خان بواجبی از شهر و نواحی خبردار باشند روز سه شنبه هیزدهم از منزل نچاک دو نیم کرده براه دوآ
طے نموده بر چشمه که بر کنار آن چهار چنار ست نزول واقع شد هیچ کس تا غایت در صدد ترتیب این سر منزل نشده از حالت وقابلیت
آن غافل افتاده اند بسیار به کیفیت جائیست وقابل آنست که در و عمارتے وجائے بسازند در همین منزل شکار قمرغه دیگر واقع
شد تخمیناً یک صد و دوازده آهو وغیره شکار شده باشد بیست و چهار آهوے رنگ و پنجاه آهوے سرخه و شانزده بزکوهی
تا حال من آهوے رنگ را ندیده بودم الحق که عجب جانور خوش شکل ست اگرچه آهوے سیاه هندوستان بسیار خوش بست
بنظر در می آید غایتاً این آهوے را بست وترکیب ونمودے دیگرست فرمودم که توچ در رنگے را وزن کردند توچ یک من و سی
و سه سیر برآمد و رنگ دو من و ده سیر رنگے باین کلانے چنان میدوید که ده دوازده سگ دونده تیز تگ بعد از آنکه مانده شده بود
او را به صد هزار محنت گرفتند از گوشت گوسفند و بز بربری گذشته گوشتے بلذت آهوے رنگ نمی باشد در همین موضع شکار
کلنگ نیز شد + اگرچه از خسرو مکرر اعمال ناشایسته بوقوع آمد وقابل هزار گونه عقوبت بود مهر پدری نگذاشت که قصد جان
او نمایم با آنکه در قانون سلطنت وطریقه جهانداری مراعات این امور ناپسندیده است چشم از تقصیرات او پوشیده او را
در نهایت رفاهیت و آسودگی نگاه میداشتند ظاهر شد که او کسان نزد بعضے اوباش ناعاقبت اندیش می فرستاد و آنها را به فساد
و قصد من ترغیب نموده بوعده ها امیدوار میساخته است جمعی از تیره روزگاران کوتاه فکر بیکدیگر اتفاق نموده میخواستند که در شکارهاے
که در کابل و اطراف آن واقع میشد قصد من نمایند ازانجا که کرم و حفظ الله تعالے حافظ و پاسبان این طائفه علیه است توفیق انمعنی
نمی یابند روزے که سرخاب محل نزول گردید یکے ازان جماعت سر باز زده خود را به خواجه ویسی دیوان فرزند خرم میرساند و می گوید که
قریب به پانصد کس بافساد خسرو با فتح الله پسر حکیم ابوالفتح و نورالدین پسر غیاث الدین علی آصف خان و شریف پسر اعتماد الدوله متفق
شده فرصت طلب و قابو جوے اند که قصد دشمنان و بدخواهان بادشاه نمایند خواجه ویسی این سخن را بخرم میرساند و او بے طاقت
شده این معنی را در ساعت بمن گفت من خرم را دعاے برخورداری نموده در صدد آن شدم که مجموع آن کوتاه اندیشان را بدست
در آورده بعقوبتهاے گوناگون سیاست نمایم باز بخاطر رسید که چون بر سر سفر واقعم گرفتن دگیر آنها باعث شورش و برهمخوردگی اردو خواهد شد
همان سردار فتنها و فساد را فرمودم که گرفتند و فتح الله را مقید و محبوس به معتمدان سپرده آن دو بے سعادت دیگر را با سه چهارے که عمده

آن سیاه رویان بودند بیاسا رسانیدند قاسم علی که از ملازمان حضرت عرش آشیانی بود بعد از جلوس او را بخطاب دیانت خانی سرفراز گردانیدم و ایم فتح الله را نادولتخواه بازمی نمود در باب او سخنان مذکور میساخت روزی بر فتح الله گفت که محلیکه خسرو گریخته بود حضرت او را تعاقب می نمودند به من گفتی که پنجاب را به خسرو میباید داد و این بحث را کوتاه کرد فتح الله منکر شد از طرفین رجوع بسوگند نموده مباهله کردند ازین گفتگو ده پانزده روز نه گذشته بود که آن بی سعادت منافق گرفتار گردید و شامت سوگند دروغ کار خود ساخت ؛ روز شنبه بیست و دوم جمادی الاول خبر فوت حکیم جلال الدین مظفر اردستانی که از خانواده حکمت و طبابت بود رسید مدعی این معنی بود که نسبت من به جالینوس میرسد بهر تقدیر معالج بی نظیر بود تجربه او بر علم او زیادتی داشت چون بغایت خوش قیافه و خوش ترکیب بود در ایام ساده روئیها به مجلس شاه طهماسب میرسد شاه این مصرع را بر دیخواند۔

	خوش طبیبی ست بیا تا همه بیمار شویم	

حکیم یاد علی که معاصر او بود در فضیلت برو زیادتی داشت غایتاً در علاج و یمن قدم و صلاح و پاکیزگی اطوار و اخلاق حکیم مذکور زیاده است، دیگر اطبای زمان نسبتی باو نداشتند ورای طبابت بسیار خوبیها با او بود اخلاص خاصی بمن داشت در لاهور خانه ساخت در غایت لطافت وصفا مکرر التماس نمود که او را سرفراز سازم چون خاطر او بغایت عزیز بود قبول این معنی نمودم حکیم مذکور قطع نظر از نسبت مصاحبت و طبابت در سر انجام مهمات و معاملات دنیا نیز دستی داشت چنانچه در اله آباد مدتی دیوان سرکار خود کردم بنا بر کثرت دیانت در معاملات مهمات بسیار سخت گیر بود و ازین رهگذر مردم از سلوک او آزرده بودند قریب بست سال قرحه ششی داشت و به حکمت یک طوری خود را نگاه میداشت در اثنای سخن کردن اکثر اوقات او را سرفه دست میداد که رخساره و چشمهای او سرخ میشدند در رفته رفته رنگ او به کبودی منجر میگشت مکرر باو گفتم تو طبیب دانائی چرا علاج کوفت خود نمی کنی بعرض رسانید که قرحه شش از ان بابت نیست که علاج آن توان کرد در اثنای این کوفت یکی از خدمتگاران نزدیک او در میان ادویه که همه روزه بخوردن آن معتاد بود زهر داخل نموده به حکیم می خوراند چون این معنی ظاهر میگردد در صدد علاج آن میشود در خون کم ناکردن بسیار مبالغه داشت هر چند ضروری بود بحسب اتفاق شبی به صحبت خانه میرود سرفه بر او غلبه نمود و آن ریش و جراحت شش او میکشاید چندان خون از دهن و دماغ او روان میشود که بیهوش گشته می افتد و آواز مهیب از و ظاهر میگردد آفتابچی خبردار شده به صحبت خانه در می آید و او را در خون آغشته دیده فریاد میکند که حکیم را کشته اند بعد از ملاحظه ظاهر میگردد که در بدن او آثار زخم ظاهر نیست و همان قرحه شش است که منفجر شده قلیج خان را که حاکم لاهور بود خبردار میسازند و این معامله را تحقیق نموده او را به خاک میسپارند فرزند قابلی از و نماند؛

در بیست و چهارم میان باغ وفا و نیمله شکارے واقع شده و قریب چهل آهوے سرخه کشته شده باشد ماده یوزے درین شکارگاه بدست افتاد زمینداران آنجا نغمانی و افغانان شالی آمده گفتند که درین صد و بیست سال نه یاد داریم و نه از پدران خود شنیده ایم که درین سرزمین یوز دیده باشند ٭ دوم جمادی الآخر در باغ وفا منزل شد و مجلس وزن شمسی منعقد گشت درهمین روز ارسلان بی نام اوزبکے که از سرداران و امراے عبدالمومن خان بود و در نیولا حکومت قلعه کامرد با و تعلق داشت قلعه را برتافته سعادت ملازمت دریافت چون از روے صدق و اخلاص آمده بود او را به خلعت خاصه سرفراز گردانیدم اوزبک ساده پرکاریست قابلیت تربیت و رعایت دارد چهارم ماه حکم شد که عزت خان حاکم جلال آباد شکارگاه دشت ادرنه را قمرغه نماید قریب به سه صد جانور شکار کرده شد سی و پنج قوچ و قوشقی بیست و پنج دار علی نود و بوعلی پنجاه و پنج سفیده نود و پنج چون میان روز بود که به شکارگاه رسیدیم و هوا فی الجمله گرمی داشت سگان تازی خوب خوب ضایع شدند رقت دوانیدن سگ صباح یا آخر روز است ٭ روز شنبه دوازدهم در سراے اکوره نزول شد درین منزل شاه بیگ خان با جمعیت خوب آمده ملازمت نمود از تربیت یافته هاے پدر بزرگوار من حضرت عرش آشیانے است بذات خود بسیار مردانه و صاحب تردد است چنانچه مکرر در زمان دولت پدرم شمشیرهاے نمایان زده و در ایام جهانداری من قلعه قندهار را در برابر افواج داراے ایران خوب نگاه داشت و تا یک سال قبل بود تا آنکه افواج قاهره به کمک او رسیدند سلوکش با سپاهی امرایانه از روے قدرت نیست به محض همین که در جنگها با او موافقتها نموده اند تا بمانند باز بسیارے از نوکران میکشد و این معنی او را در نظر سبک میدارد مکرر ازین سلوک او را منع نموده ام چون جبلی او شده بود فائده بران مترتب نه گشت ٭ روز دوشنبه چهاردهم هاشم خان را که از خانزادان این دولت ست به منصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز ساخته صاحب صوبه ولایت اڈیسه ساختم درهمین روز خبر رسید که بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ که در ولایت مالوه بود از روے نادانی و خورد سالی با نسا و جمعی از فتنه جویان روانه میشود که خود را به ولایت رانا رسانیده او را به بنیاد عبدالله خان حاکم آنجا ازین معنی آگاهے یافته تعاقب او مینماید و در اثناے راه او را گرفته بدبخت چندے را که درین امر با و متفق بوده اند بقتل میرساند حکم شد که اهتمام خان از آگره روانه گشته میرزا را به درگاه آورد و در بیست و پنجم ماه مذکور خبر رسید که امام قلی خان برادرزاده ولی خان حاکم ماوراءالنهر میرزا حسن نامی را که به پسرے میرزا شاهرخ شهرت یافته بود میکشد مجملاً کشتن فرزندان میرزا شاهرخ از عالم کشتن دیو شده است چنانچه میگویند که از هر قطره خون او دیو دیگر پیدا میشود و در مقام دهکه شیر خان افغان که در وقت رفتن او را در پشاور بجهت محافظت کوتل خیبر گذاشته بودیم آمده ملازمت کرد در حفظ و حراست راه تقصیر نه کرده بوده است ظفر خان ولد

زینخان کوکه بکوچانیدن افغانان دله زاک وجماعت کهتران که درحوالی اٹک وبیاس وآن نواحی مصدر انواع قبایح بودند مامور گشته بود بعد از انصرام آن خدمت وبرآوردن آن مفسدان که قریب بصد هزار خانه بودند ورردان ساختن آنها به جانب لاهور درهمین منزل به سعادت ملازمت سرفراز گردید وظاهر شد که آن خدمت راچنانچه باید بتقدیم رسانیده بوده است چون ماه رجب که مطابق آن آبان ماه الهی بوده دررسید ومعلوم شد که از ماه هاے مقرر وزن قمری والد بزرگوارم نسبت مقرر ساختم که قیمت مجموع اجناسے راکه درسال شمسی وقمری خود را بدان وزن میفرمودند حساب نمایند وانچه شود آن مبلغ را به شهرهاے کلان قلمرو فرستاده بجهت ترویح روح مطهر منور آنحضرت بارباب احتیاج وفقرا تقسیم نمایند مجموع یک لک روپیه شد که سه هزار تومان ولایت عراق ست وسه لک خانے بحساب اهل ماوراءالنهر بوده باشد. آن مبلغ را مردم معتبر در دوازده شهر عمده مثل آگره ودهلی ولاهور وگجرات وغیره قسمت نمودند + روز پنجشنبه سیوم ماه رجب فرزند صلابت خان راکه کم از فرزندان حقیقی نیست به خطاب خانجهانی امتیاز بخشیدم وفرمودم که اورا در فرامین واحکام خانجهان می نوشته باشند وخلعت خاصه وشمشیر مرصع نیز عنایت شد وشاه بیگ خان را بخاندوران مخاطب ساخته کمرخنجر مرصع وفیل مست واسپ خاصه مرحمت نمودم وتمام سرکار کابل وتیره وبنگش وولایت سواد وبجور ودفع رفع افغانان آنحدود وجاگیر وفوجداری او مقرر شد واز باباحسن ابدال مرخص گشت رانداس کچهواهه را نیز فرمودم که درین ولایات جاگیر نموده داخل کمکیان این صوبه بسازند منصب کشن چند ولد مونه راجه را هزاری ذات وپانصد سوار ساختم فرمانے بمرتضی خان حاکم گجرات درقلم آمد که چون ازصلاح وفضیلت وپرهیزگاری پسر میان وجیه الدین به من رسیده است مبلغی ازجانب ما باو گذرانیده از اسماے الهی اسمی چند که مجرب بوده باشد نویسانیده بفرستند اگر توفیق ایزدی رفیق شود بدان مداومت نمایم قبل ازین ظفرخان را به باباحسن ابدال به جمع آوردن شکار رخصت کرده بودم شاخ بندی کرده بود وبیست وهفت آهوے سرخه وشصت وهشت آهوے سفید درشاخ بند درآمده بود وبیست ونه آهوے را من خود به تیر زدم وپرویز وخرم هم چندے را به تیر انداختند ودیگر بخاصان ونزدیکان حکم شد که آنها هم تیراندازی نمایند خانجهان از همه تیر خوبتر انداخت هر آهوے که زد برسر تیر رفت درچهاردهم ماه باز ظفرخان وبرادران بندی قمرغه ترتیب داده بود ویک آهوے سرخه را از پله دور به تیر زدم واز رسیدن تیر وافتادن آهوے بسیار شگفته شدم سی وچهار آهوے سرخه وسی وپنج آهوے فراتو برده که بزبان هندی اوراچکاره میگویند ودو خوک شکار شد وبیست ونهم قمرغه دیگر بسعی واهتمام بلال خان درسه کروهے قلعه رهتاس دست بهم داده بود وپردگیان سرادق عزت را درین شکار همراه برده بودم شکار بخوبی شد به شگفتگی تمام گذشت دویست آهوے از سرخه وسفید

شکار شده بود از رهتاس که کوه هاے آن ازین آهو دارد گذشته سواے کوه جهاک ونندنه در تمام هندوستان جاے دیگر زین نوع
آهوے سرخه نیست گفتم چندے را زنده گرفته نگاه دارند که شاید چندے ازانها بجهت تخم زنده به هندوستان برسند. بیست پنجم
در حوالی رهتاس شکار دیگر شد درین شکار نیز همشیره هاے داخل محل همراه بودند قریب بصد آهو سرخه شکار شدند کورگشت که شمس خان
عموی جلال خان گکهر که درین نواحی میباشد باوجود کلان سالی به شکار یک گونه رغبتی دارد که جوانان خردسال را آن شوق وشغف نباشد
چون طبعش را به فقر و درویشیها مائل شنیدم بجانه او رفتم وطبع وطورش خوش آمد دو هزار روپیه باو و موازی همین مبلغ زر بزنان و فرزندان
او داده پنج ده دیگر که محاصل کلی داشت در وجه مدد معاش او مقرر نمودم تا از روے رفاهیت و جمعیت خاطر اوقات میگذرانیده باشد.
ششم ماه شعبان در مقام چندالہ امیرالامرا آمده ملازمت نمود از صحت یافتن او خوشحال شدم جمیع اطبا هند و مسلمانان قسرار مردن
او داده بودند الله تعالے به فضل و کرم خود او را تشریف شفا ارزانی فرمود تا اسباب پرستان مشیت ناشناس را معلوم گردد که قادر بر کمال
هر درد دشوار را که ظاهر بینان اسباب گزین دست ازانها برداشته باشند بمحض لطف و رحمت ذاتی خویش علاج و درمانے میتواند کرد *
درهمین روز راے راے سنگه که از امراے معتبر راجپوت ست رسید به سبب تقصیرے که ازو در قضیه خسرو بوقوع آمده خجلت زده
و شرمسار در جا و مقام خود میگشت بوسیله امیرالامرا سعادت ملازمت دریافت و گناه او بعفو مقرون گردید در حینیکه از آگره بعزم تعاقب
خسرو برآمدم او را از غایت اعتماد با آگره گذاشته مقرر کردم که چون محلها طلب شود همراهی نماید بعد از طلب محل دو سه منزل آمده در موضع
متهرا بمحض شنیدن سخنان اراجیف از محل جدا شده به محل و وطن خود رفت و بخاطر گذرانید که فتنه و شورشے بمیان در آمده به بینم که منجر
به کجا خواهد شد کریم کارساز بنده نواز این قضیه را در عرض اندک روزے صورت داده سلک جمعیت آن مفسدان را ازهم پاشانید
و این حرام نمکی برگردن او ماند بجهت خاطر امیرالامرا فرمودم که همان منصبے که داشت بحال خود باشد و جاگیر او مسلم و برقرار دارند سلیمان بیگ
را که از ملازمان ایام شاهزادگی بود بخطاب فداے خانی سربلند ساختم * روز دوشنبه دوازدهم باغ دل آمیز که برکنار دریاے راوی
واقع است منزل شد والده خود را درین باغ ملازمت نمودم میرزا غازی که در سرداری لشکر قندهار مصدر خدمات پسندیده گشته بود
ملازمت نمود عنایت بسیار باو فرمودیم * روز سه شنبه سیزدهم به مبارکی داخل لاهور شدم روز دیگرش میر خلیل الله ولد غیاث الدین محمد میر
میران که از اولاد شاه نعمت الله ولی بود ملازمت نمود در دولت شاه طهماسپ در تمام قلمرو او به بزرگی این سلسله سلسلهٔ نبود چنانچه
خواهر شاه جانش بیگم نام در خانه میر نعمت الله پدر میر میران بود و دخترے که از ایشان بهم رسید شاه به پسر رشید خود اسمعیل میرزا
خواستگاری نمود و پسران میر میران را داماد ساخته دختر خود را به پسر کلان او که هم نام پدر کلان خود بود داده دختر اسمعیل میرزا که از

خواهرزاده شاه بهم رسیده بود به پسر دیگرش میرخلیل الله مذکور نسبت کردند بعد از فوت شاه رفته رفته خرابیها باین سلسله راه یافت تا در عهد دولت شاه عباس یکبارگی متاصل گشتند و املاک و اسبابی که داشتند از دست آنها بیرون رفت دیگر در جا و مقام خود نتوانستند بود میرخلیل الله به ملازمت من آمد چون در راه محنتها کشیده بود و آثار اخلاص از احوال او ظاهر گشت مشمول عواطف بی دریغ گردانیده دوازده هزار روپیه نقد بار مرحمت فرمودیم و به منصب هزاری ذات و دویست سوار سرفراز گردانیده حکم جاگیر کردم به دیوانیان حکم شد که منصب فرزند خرم را موافق هشت هزاری ذات و پنجهزار سوار اعتبار نموده جاگیر در حوالی اوجین و سرکار حصار فیروزه تنخواه دهند روز پنجشنبه بیست و دوم حسب الالتماس آصف خان با اهل محل بخانه او رفتم و شب در آنجا گذرانیده روز دیگر پیشکشهای خود را در نظر گذرانیده تا ده لک روپیه از جواهر و مرصع آلات و اقمشه و فیلان و اسپان سامان نموده بود چند قطعه لعل و یاقوت و چند دانه مروارید و باقی اقمشه و چند پارچه چینی و فغفوری و خطائی بمعرض قبول افتاده تتمه بازبخشیدم مرتضی خان از گجرات انگشتری که از یک قطعه لعل خوش رنگ خوش قماش خوش آب نگین و نگین خانه و حلقه آنرا تراشیده بودند بوزن یک و نیم ٹانک و یک سرخ که یک مثقال و پانزده سرخ بوده باشد بطریق پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت و بغایت پسند خاطر افتاد تا امروز چنین انگشتری شنیده نشده بود که بدست هیچیک از سلاطین در آمده باشد یک قطعه لعل شش سرخه هم که دو ٹانک و پانزده سرخ وزن داشت بیست و پنجهزار روپیه قیمت نمودند فرستاده بود انگشتری نیز بهمین مبلغ قیمت شد. درهمین روزها فرستادهٔ شریف مکه با عرضه داشت و پرده در خانه کعبه به ملازمت رسید اظهار اخلاص بسیار نموده بود پنج لک دام که هفت و هشت هزار روپیه بوده باشد بفرستاده مذکور مرحمت شد و مقرر نمودم که موازی یک لک روپیه بجهت شریف از تحفهای نفایس هندوستان روانه سازند. روز پنجشنبه دهم ماه میرزا غازی را به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساخته با آنکه کل ولایت ٹھٹه بجاگیر او مقرر بود دوباره از صوبه ملتان نیز به جاگیر او مقرر گشت و حکومت قندهار و محافظت آن ملک که سرحد هندوستان است بعهده کاردانی و حسن سلوک او مقرر گردید و خلعت و شمشیر مرصع عنایت کرده رخصت دادم میرزا غازی فی الجمله کمالی داشت شعر هم خوب میگفت و وقاری تخلص میکرد این بیت از وست

گریه ام گر سبب خندهٔ او شد چه عجب	ابر هر چند که گرید رخ گلشن خندد

در پانزدهم پیشکش خانخانان بنظر در آمد چهل زنجیر فیل و پاره جواهر مرصع آلات و اقمشه ولایت و پارچه که در دکن و آنجا دوهم می رسد فرستاده بود مجموع یک لک و پنجاه هزار روپیه قیمت شد میرزا رستم و اکثر بندهای تعینات صوبه مذکور هم پیشکشهای خوب فرستاده بودند چند فیل از آنجمله پسند افتاد خبر فوت رای درگا از نواختهای پدر بزرگوارم بود در شهر دهم همین ماه رسید چهل سال زیاده

در ملازمت حضرت عرش آشیانی در جرگهٔ امرای منتظم بود تا رفته رفته پایهٔ منصب او به چهار هزاری رسید پیش از آنکه سعادت ملازمت پدر من دریابد از نوکران معتبر رانا اودی سنگه بود در عشرهٔ نوزدهم در گذشت به کنکش سپاهگری خوب می‌رسید. سلطان شه افغانی که طبعش بشر و فساد آمیخته بود در خدمت خسرو بسر می‌برد و نسبت محرمیت تمام داشت چنانچه علت تامهٔ گریختن آن بی سعادت این مفسد بود بعد از شکست و بدست افتادن خسرو جانی به یکتا بیرون برده خود را بدامن کوه خضرآباد و آن حدود کشید آخر الامر بدست میر مغل کروری آنجا گرفتار شد چون باعث ضلالت و خرابی این قسم پسری شده بود حکم کردم که او را در میدان لاهور تیرباران کنند و کروری مذکور بزیادتی منصب و خلعت مفتخر و ممتاز گردید. در بیست و نهم شیرخان افغان که از بنده‌های قدیم من بود فوت شد توان گفت که خود قصد خود کرد چراکه به شراب مداومت تمام داشت بنوعیکه در سر پهرے چهار پیاله لبریز عرق دوآتشه میخورد و روزه رمضان سال گذشته قضا بود در این سال به خاطرش رسید که ماه شعبان را عوض قضای رمضان گذشته روزه گرفته دو ماه متصل روزه دار باشد از ترک عادت که طبیعت ثانی ست ضعف پیدا کرد و اشتهای مطلق برطرف شد و رفته رفته ضعف قوی شده در پنجاه و هفت سالگی در گذشت و فرزندان و برادران او را بقدر حالت نواخته پاره از منصب و جاگیر او را بایشان مرحمت فرمودم. در غرهٔ شهر شوال به صحبت مولانا محمد امین که از مریدان شیخ محمود کمال ست رسیدم شیخ محمود مذکور از بزرگان وقت خود بوده اند و حضرت جنت آشیانی به ایشان عقیدت تمام داشتند چنانچه یکمرتبه آب بر دست ایشان ریخته اند مولانا مشار الیه مردیست نیک ذات و با وجود علائق و عوائق وارسته و بروش و شیوهٔ فقر و شکستگی نفس آشنا صحبت ایشان مرا بسیار خوش آمد بعضی دردها که بخاطر گره بود مذکور ساختم نصائح ارجمند و سخنان دلپسند از ایشان شنیدم و خیلی تسلی خاطر گشت هزار بیگهه زمین بطریق مدد معاش و هزار روپیه نقد نذرانیده از ایشان وداع شدم. یک پهر از روز یکشنبه گذشته از لاهور به قصد توجه دار الخلافت آگره بر آمدم قلیچ خان را حاکم و میر قوام الدین را دیوان و شیخ یوسف را بخشی و جمال الله را کوتوال ساخته هر یک را فراخور حالت خلعت مرحمت نموده متوجه مقصد گشتم. بیست و پنجم از دریای سلطان پور گذشته در دگر دهی نکودر نزول واقع شد والد بزرگوارم از زر وزن بیست هزار روپیه به شیخ ابوالفضل داده بودند که درمیان این دو پرگنه پلی بسته آبشاری ترتیب دهند الحق در غایت صفا و طراوت سر منزلی سامان یافته است. بمعز الملک جاگیردار نکودر فرمودم که بیک دست این پل عمارتی و باغچه بسازد که آینده و رونده از دیدن آن محظوظ شوند. شنبه دهم ذیقعده وزیر الملک که پیش از جلوس سعادت خدمت من دریافته دیوان سرکار من بود بمرض اسهال در گذشت در آخر عمر پسر شوم قدمی در خانهٔ او متولد گشت که در عرض چهل روز مادر و پدر خود را خورد در سن دو سه سالگی او هم یکطرف شد بخاطر رسید که خانهٔ وزیر الملک یکبارگی خراب نشود منصور برادرزادهٔ او را نواخته به منصب سرفراز ساختم غایتاً بوی عشقی از وی نمی‌آید. روز دوشنبه

چهاردهم در اثنای راه شنیده شد که در میان پانی پت و کرنال دو شیر هست که آزار بسیار از آنها بتردّدین میرسد فیلان را جمع نموده روانه گشتم چون بجا و مقام آنها رسیدم خود بر ماده فیل سوار شده فرمودم که فیلان را بر دور آنها بر طریق قمرغه ایستاده کردند بر دور ابعنایت الٰهی به تفنگ زده شیران درنده را که راه بر بنده های خدا بسته بودند دور کردم ٭ روز پنجشنبه هیژدهم دهلی محل نزول گردید و در منزلی که سلیم خان افغان در ایام حکومت خود در میان آب جون ساخته بود و سلیم گڈه نام نهاده والد بزرگوارم آنجا را بمرتضی خان که دهلی وطن اصلی اوست داده بودند فرود آمدم خان مذکور مشرف بر دریا صفه از سنگ ساخته در غایت لطافت و صفا و در تهٔ آن عمارت متصل بآب چوکنڈی مربع کاشی کاری به فرموده حضرت جنت آشیانی ساخته اند که بآن هوا کم جای باشد در ایامیکه حضرت جنت آشیانی در دهلی تشریف داشتند اکثر اوقات آنجا نشسته با مصاحبان و مجلسیان خود صحبت میداشتند من چهار روز در ان سر منزل بسر برده با مقربان و نزدیکان مجلس شراب ترتیب داده داد عیش و کامرانی دادم معظم خان که حاکم دهلی بود پیشکشها گذرانید دیگر جاگیرداران و اهالی و موالی که بودند بقدر حالت خود پیشکشها و نذرها سامان نموده بنظر در آوردند خواستم که در پرگنه پالم که از مضافات بلده مذکور است و از شکارگاه های مقرر است طرح شکار قمرغه در انداخته چند روز بدین امر مشغولی نمایم چون بعرض رسید که ساعت نزدیک شده اگرچه بسیار نزدیک ست و دیگر ساعتی درین نزدیکی بهم نمیرسد فسخ عزیمت نموده به کشتی نشسته براه دریا متوجه گشتیم ٭ در بستم ماه ذیقعده چهار پسر و سه دختر از اولاد میرزا شاهرخ که به پدرم ظاهر نساخته بودند آوردند پسران به بندهای معتبر و دختران را بخدمه محل سپردم که به محافظت احوال آنها قیام و اقدام نمایند ٭ در بیست و یکم ماه مذکور راجه مان سنگه که از قلعه رهتاس که در ولایت پٹنه و بهار واقع است بعد از فرستادن شش هفت فرمان آمده ملازمت کرد او هم بطریق خان اعظم از منافقان و کهنه گرگان این دولت ابد پیوند است انچه اینها به من کرده اند و انچه از من نسبت باینها بوقوع آمده عالم السرائر دانا ست شاید هیچ کس از هیچکس نتواند گذرانید راجه مذکور یک صد زنجیر فیل از نر و ماده بطریق پیشکش گذرانید غایتا یکی هم لیاقت آن نداشت که داخل فیلان خاصه شود چون از رعایت کرده های پدر من بود تقصیرات او را بر روی او نیاورده به عنایت بادشاهانه سرفراز ساختم درین روز جل سخنگوسی که میان شخص طوطی گفته آواز میکرد آوردند بغایت غریب و عجیب نمود در ترکی این جانور را طرغی میگویند ٭

جشن نوروز سوم از جلوس همایون

بتاریخ روز پنجشنبه دوم ذی حجه مطابق غره فروردین آفتاب عالمتاب که جهان را بفروغ خود روشن و تابان دارد از برج حوت

بعشرت سرای حمل که مقام فرح و شادمانی است انتقال نموده عالم را رونق دیگر بخشید و تاراج دیدگان سرما و ستم رسیدگان خزان را بدستیاری بهار خلعتهای نوروزی و قباهای سبز فیروزی پوشانیده تلافی و تدارک نمود.

باز فرمان آمد از سالار ده ۔ مرعدم را کانچه خوردی باز ده

در موضع رنگته که در پنج کروهی واقع ست مجلس نوروز منعقد گشت و در ساعت تحویل بفیروزی و خرمی بر تخت نشستم امراء نزدیکان و سایر بندگان بلوازم مبارکبادی قیام و اقدام نمودند. خانجهان را در همین مجلس بمنصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم خواجه جهان را بخدمت بخشی گری امتیاز دادم وزیرخان را از وزارت صوبه بنگاله معزول ساخته ابوالحسن شهابخانی را بجای او فرستادم و نورالدین قلی کوتوال آگره گشت چون مقبره منوره حضرت عرش آشیانی بر سر راه واقع بود بخاطر رسید که اگر درین گذشتن سعادت زیارت ایشان را دریابم کوتاه اندیشان را بخاطر خواهد رسید که چون ممر عبور مرا آنجا واقع بود زیارت نمودند بخود قرار دادم که درین مرتبه به آگره داخل شوم بعد از آن بنیت زیارت چنانچه حضرت ایشان که بجهت حصول وجود من از آگره تا اجمیر پیاده توجه فرموده بودند من هم از آگره تا مقبره منوره ایشان که دو نیم کروه است پیاده رفته این سعادت دریابم کاشکی میسر میشود که بسر این راه را طی میکردم. دو پهر از روز شنبه پنجم ماه گذشته بساعت سعد متوجه آگره گشتیم و موازی پنجهزار روپیه از زر گی از دو دست پاشیده بدولت سرای همایون که در درون قلعه بود داخل گردیدم درین روز راجه نرسنگدیو یوز سفیدی آورده گذرانید اگرچه دیگر انواع حیوانات پرنده و چرنده جنس سفید که آنرا طویغان گویند دیده. ایشو دغا تیا یوز سفید دیده نشده بود خالها او که سیاه میباشد نیله رنگ بود و سفیدی بدن او نیز بکبودی میل داشت از جانوران طویغان آنچه من دیده ام شاهین و باشه و شکره که در زبان پارسی لی نو میگویند و گنجشک و زاغ و کبک و دراج و پودنه و طاؤس است اکثر اوقات در قوشخانه باز طویغون میباشد موش پران طویغون هم دیده از جنس آهوی سیاه تیره بغیر از هندوستان جای دیگر نمی باشد. و آهوی چکاره که بزبان فارسی سفیده میگویند طویغون مکرر بنظر در آمده است درین روز راتن پسر بهوج هاڈه که از امرای معتبر راجپوت است آمده ملازمت کرد سه فیل پیشکش آورده بود یکی از آنها بغایت پسند افتاد در سرکار به پانزده هزار روپیه قیمت نمودند و داخل فیلان خاصه شد و نام اورا رتن گنج نهادم نهایت قیمت فیل پیش راجهای کلان هند از بیست و پنجهزار روپیه زیاده نمیباشد. اما حالا بسیار گران شده است رتن را بخطاب سربلند رای سرفراز ساختم میران صدر جهان را بمنصب پنجهزاری ذات و یکهزار و پانصد سوار و معظم خان را بمنصب چهار هزاری ذات و دو هزار سوار ممتاز گردانیدم عبدالله خان بمنصب سه هزاری و پانصد سوار

سرفراز گشت مظفرخان و بهاؤ سنگه هر یک به منصب دو هزاری ذات و هزار سوار امتیاز یافتند ابوالحسن دیوان را هزار و پانصدی و اعتماد الدوله را هزاری ذات و دویست و پنجاه سوار ساختم در بیست و پنجم راجه سورج سنگه طغائی فرزند خرم آمده ملازمت کرد شیام پسر عموی امرای مقهور را همراه آورد فی الجمله شعوری دارد سواری فیل را خوب میداند راجه سورج سنگه از شعرای هندی زبان شاعری همراه آورده بود در مدح من باین مضمون شعری گذرانید که اگر آفتاب پسری میداشت همیشه روز می بود و هرگز شب نمیشد چرا که بعد از غروب آن پسر جانشین او میشد و عالم را روشن می داشت بحمد الله والمنت که پدر شما را خدای این نوع پسری کرامت کرده که بعد از شنقار شدن مردم ماتم که مانند شب است نداشتند آفتاب ازین رشک میبرد که کاشکی مرا هم پسری میبود که جانشینی من کرده شب را بعالم راه نمیداد چنانچه از روشنی طالع و نور عدالت شما با وجود چنین واقعه آفاق چنان منورست که گویا شب را نام و نشان نیست باین تازگی مضمونی از شعرا هند کم بگوش رسیده به جلدوی این مدح فیلی باو مرحمت کردم راجپوتان شاعر را چارن میگویند یکی از شعرای وقت این مضمون چنین بنظم در آورده

اگر پسر داشتی جهان افروز	شب نگشتی همیشه بودی روز	زانکه چون او نهفته افسر زر	به نمودی کلاه گوشه پسر
شکر کز بعد آنچنان پدری	جانشین گشت اینچنین پسری	که ز شنقار گشتن آن شاه	کس به ماتم نکرد جامه سیاه

روز پنجشنبه ششم محرم سنه ۱۰۲۶ جلال الدین مسعود که بمنصب چهار صدی ذات داشت و خالی از مردانگی نبود و در چند معرکه از و کارها بوقوع آمد غایتاً خالی از خبطی نبود تخمیناً در سن پنجاه و یا شصت سالگی بمرض اسهال فوت شد افیون گذرائی بود افیون را مثل پنیر ریزه ریزه کرده میخورد و مقرر بود که اکثر اوقات افیون از دست مادر خود میخورد چون مرض او قوت گرفت و حالت مرگ ظاهر گردید مادرش از نهایت محبت از همان افیون که به پسر خود می خورانید زیاده براندازه خورده بعد از گذشتن پسر به یکدو ساعت او هم درگذشت تا غایت این قدر محبت از هیچ مادری بفرزند نشنیده در میان هندوان رسم ست که زنان بعد از فوت شوهران خواه بجهت محبت خواه بحفظ ناموس پدران و شرم خویشان خود را میسوزند اما از مادران مسلمان و هندوان مثل این کاری بظهور نیامده ٭ در پانزدهم ماه مذکور اسپیکه سرآمد اسپان من بود از روی عنایت به راجه مان سنگه مرحمت نمودم شاه عباس این اسپ با چند اسپ دیگر و تحفهای لایق مصحوب منوچهر که از غلامان معتبر شاه است بحضرت عرش آشیانی ارسال نموده بود و از دادن این اسپ راجه آنقدر از خوشحالی و شعف نمود که اگر مملکتی باو عنایت میکردم معلوم نبود که این قدر شادی نماید وقتیکه آوردند سه چهار ساله بود و در هندوستان ترقی نمود چنانچه جمیع بندهای درگاه از مغل و راجپوت باتفاق معروض داشتند که از عراق مثل این اسپی به هندوستان نیامده است چون والد بزرگوارم دولت

خاندیس و صوبه دکن را به برادرم دانیال مرحمت نموده به آگره مراجعت میفرمودند از روے مرحمت باو حکم شد که یک چیزے که خاطرخواه تو باشد از من بطلب او وقت یافته این اسپ را التماس نمود بدین جهت باو عنایت فرمودند ✦ روز سه شنبه بیستم عرضداشت اسلام خان مشعر بر خبر فوت جهانگیر قلی خان صاحب صوبه بنگاله که غلام خاص من بود رسید بنا بر جوهر ذاتی و استعداد فطرے در جرگه امراے کلان انتظام داشت از فوت او خیلے آزرده خاطر گشتم حکومت بنگاله و تالیقے شاهزاده جهاندار را بفرزند اسلام خان مرحمت کردم و افضل خان را بجاے او صاحب صوبه ولایت بهار ساختم ✦ پسر حکیم علے را که بجهت بعضے خدمات به برهانپور فرستاده بودم آمده بازیگری چند کرناٹکی همراه آورد که نظیر و عدیل خود نداشتند چنانچه یکے از آنها بده گوئی که هر یک برابر نارنجی بود و یک برابر ترنج و یک برابر سرخ آنچنان بازی میکرد که با وجود خوردی و بزرگی یکی خطا نمی شد و همچنین از اقسام بازیها آنچنان میکرد که عقل حیران میگشت درهمین روزها درویشے از سراندیپ آمده جانورے غیر مکررے آورد دیونک نام روی پشت بره کلان مشابهت تمام دارد و هیأت مجموعی او به میمون شبیه است اما دم ندارد و حرکاتش به میمون سیاه بے دم که بزبان هندی بن مانس میگویند مینماید جثه او برابر میمون بچه دو سه ماهه باشد پنج سال پیش این درویش بوده است معلوم شد که ازین کلان تر نمی شود خورش او شیر است کیله هم میخورد چون بغایت عجیب نمود به مصوران فرمودم که شبیه او را با حرکات مختلف کشیدند خیلی در نظرها کریه مینماید درین روز میرزا فریدون برلاس به منصب یکهزار و پانصدی ذات و هزار و سه صد سوار سرفراز گردید و حکم شد که پایند خان مغل چون از تردد سپاهگری به پایه کبرسن افتاده است موافق دو هزاری ذات جاگیری یافته باشد الف خان به منصب هفتصدی ذات و پانصد سوار سرفراز گردید منصب فرزند اسلام خان صاحب صوبه بنگاله بچهار هزاری ذات و سه هزار سوار مقرر گشت و محافظت قلعه رهتاس به کشور خان ولد قطب الدین خان کوکه مفوض گردید اهتمام خان به منصب هزاری ذات و سه صد سوار سرفراز گردیده بخدمت میر بحری و سامان نواره بنگاله تعین یافت در غره صفر شمس الدین خان ولد اعظم خان ده زنجیر فیل پیشکش نموده به منصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز گردیده بخطاب جهانگیر خانی ممتاز گشت و ظفر خان به منصب دو هزاری ذات و هزار سوار مفتخر گردید ✦ چون دختر جگت سنگه پسر کلان راجه مان سنگه را خواستگاری نمودم بتاریخ شانزدهم هشتاد هزار روپیه ساچق بخانه راجه مذکور بجهت سرفرازی او فرستادم مقرب خان از بندر کهنبایت پرده فرنگی ارسال داشت که تا غایت باین خوبی کار مصوران فرنگ دیده نشده بود درهمین روزها عمه ام نجیب النسا بیگم در سن شصت و یک سالگی بمرض سل و دق بجوار رحمت ایزدی پیوستند میرزا والی پسر او را به منصب هزاری ذات و دویست سوار سرفراز گردانیدم ✦ اقم نام حاجی ماوراءالنهری که مدتها در روم بود خالی از معقولیت و معرفتی نیست خود را ایلچی خوندگار گفته در آگره

ملازمت کرد کتابت مجهولی نیز داشت نظر باحوال و اوضاع او کرده هیچکس از بندهای درگاه تصدیق بایلچی بودن او نکردند از زمانی که حضرت صاحب قرانی فتح روم کرده و ایلدرم بایزید حاکم آنجا زنده بدست افتاد و بعد از گرفتن پیشکش و تحصیل مال یکساله کل ولایت روم قرار دادند که بدستور ملک مذکور را بتصرف او بازگذارند درهمین اثنا ایلدرم بایزید وفات یافت ملک را به پسر او موسی چلبی مرحمت کرده خود معاودت فرمودند تا حال از جانب قیاصره آنجا با وجود چنین احسانی کس نیامده و ایلچی نفرستادند الحال چگونه باور توان کرد که این شخص ماوراء النهری فرستاده خوندگار باشد اصلا این سخن معقول من نیفتاد و هیچکس بر صدق دعوی او گواهی نداد بنا بر این فرمودم که بهر جا میخواسته باشد برود ٭ در چهارم ربیع الاول دختر جگت سنگه داخل خدمه محل گردید و در منزل حضرت مریم زمانی مجلس عقد وطوی منعقد گشت از جمله جهیزی که راجه مان سنگه همراه نموده شصت زنجیر فیل بود ٭ چون دفع و رفع رانا را پیش نهاد همت داشتم بخاطر گذرانیدم که مهابتخان را باید فرستاد دوازده هزار سوار مکمل با سرداران کاردیده بهمراهی او تعیین نمودم و سوای آن پانصد نفر احدی و دو هزار برق انداز پیاده با توپخانه مشتمل بر هفتاد توپ گجنال و شترنال و شصت زنجیر فیل بدین خدمت معین گردید و بیست لک روپیه خزانه حکم شد که همراه این لشکر بوده باشد در شانزدهم ماه مذکور میر خلیل الله پسر زاده میر نعمت الله یزدی که مجملی از احوال او و سلسله او پیش ازین نوشته شده بمرض اسهال درگذشت از سیمای او آثار اخلاص مندی و درویش منشی ظاهر بود اگر عمرش امان میداد و مدتی در خدمت میگذرانید بمناصب عالی سرفرازی می یافت بخشی برهان پور انبه چند فرستاده بود یکی از آنها را فرمودم که بوزن درآوردند پنجاه و دو و نیم توله برآمد ٭ روز چهارشنبه هشت دهم در منزل مریم زمانی مجلس وزن سال چهلم از سالهای قمری ترتیب یافت در زر وزن را فرمودم که به عورات و مستحقان قسمت نمودند روز پنجشنبه چهارم ربیع الآخر طاهر بیگ بخشی احدیان بخطاب مخلص خانی و ملای تقیای شمشیرگری که بفضیلت و کمالات آراسته بود و علم تاریخ و انساب را خوب میدانست بخطاب مورخ خانی سرفراز گردیدند و در دهم همین ماه برخوردار برادر عبد الله خان را خطاب بهادر خانی داده از اقران ممتاز گردانیدم مونس خان پسر مهتر خان کوزه از سنگ یشم که در عهد دولت میرزا الغ بیگ گورگان بنام نامی ایشان ساخته شده بود گذرانید بغایت تحفه نفیس و خوش اندام و سنگش در نهایت سفیدی و پاکیزگی بر دور گردن کوزه اسم مبارک میرزا را با سنه هجری بخط رقاع کنده اند در حد ذات خود غایت نفاست دارد من هم فرمودم که اسم مرا و اسم مبارک حضرت عرش آشیانی را بر کناره لب کوزه نقش کردند مهتر خان از غلامان قدیمی این دولت ست سعادت خدمت حضرت جنت آشیانی دریافته و در عهد سلطنت والد بزرگوارم بمرتبه امارت رسیده بود و او را از معتمدان میدانستند در شانزدهم فرمان صادر شد که ولایت سنگرام چنانچه یکسال در وجه انعام فرزند اسلام خان ۲۰

مقرر بود یکسال دیگر در وجه انعام افضل خان صاحب صوبه بهار مقرر باشد درین روز مهابتخان را به منصب سه هزاری ذات و دو هزار پانصد سوار سرفراز گردانیدم یوسف خان ولد حسین خان تکریه به منصب دو هزاری ذات و هشت صد سوار ممتاز گردید * در بیست و چهارم مهابتخان را با امرا و مردمی که بجهت دفع و رفع رانا مقرر گشته بودند مرخص ساختم خان مذکور به خلعت و اسپ و فیل خاصه و شمشیر مرصع سربلند گشت ظفرخان بعنایت علم سرفراز گردیده به خلعت خاصه و خنجر مرصع امتیاز یافت به شجاعت خان هم علم مرحمت شد خلعت و فیل خاصه عنایت کردم راجه نرسنگه دیو خلعت و اسپ خاصه و منگلی خان اسپ و خنجر مرصع و نراین داس کچهواهه و علی قلی درمن و هزبر خان تهمتن دستور یافتند و به بهادر خان و معز الملک بخشی خنجر مرصع شفقت شد بهمین طریق جمع امرا و سرداران هریک بقدر حالت و مرتبه خود بعنایات بادشاهانه سرفراز گردیدند * و یک پهر از روز مذکور گذشته خانخانان که بمرتبه بلند اتالیقی من ممتاز است از برهانپور آمده ملازمت نمود آن مقدار شوق و خوشحالی برو غلبه کرده بود که نمیدانست که بپا آمد یا بسر مضطربانه خود را در پاے من انداخت و من نیز سر او را از روے مرحمت و مهربانی برداشته او را در کنار عطوفت و شفقت کشیدم و روے او را بوسیدم دو تسبیح مروارید و چند قطعه لعل و زمرد پیشکش گذرانید قیمت جواهر مذکور سه لک روپیه شد و سواے آن از هر جنس و هر متاع بسیارے بنظر در آورد * هفتم بهم جمادی الاولی وزیر خان دیوان بنگاله آمده ملازمت کرد شصت زنجیر فیل نر و ماده و یک قطعه لعل قطبی پیشکش آورده چون از خدمتگاران قدیم بود از و همه خدمتے می آمد فرمودم که در ملازمت باشد چون قاسم خان با برادر کلان خود اسلام خان اصلا سازگاری نمیکرد او را بخدمت حضور طلبیده بودم دیر در آمده ملازمت نمود در بیست و دوم آصف خان لعلی بوزن هفت ٹانک که ابو القاسم خان برادر او در بندر کهنبایت به هفتاد و پنج هزار روپیه خریده بود پیشکش نمود بغایت خوش رنگ و خوش اندام است اما بعقیده من زیاده از شصت هزار روپیه نمی ارزد و بانکه از دلیپ راے پسر راے راے سنگه تقصیرات عظیم بوقوع آمده بود چون پناه بفرزند خانجهان آورد گناهان او بعفو مقرون گشت و دیده و دانسته از جرائم او در گذشتم در بیست و چهارم فرزندان خانخانان که از عقب او می آمدند رسیده ملازمت کردند و موازی بیست و پنجهزار روپیه پیشکش گذرانیدند درهمین روز خان مذکور نو زنجیر فیل پیشکش کرد * روز پنجشنبه غره جمادی الثانی در منزل حضرت مریم الزمانی مجلس وزن سال شمسی سرانجام پذیرفت و پاره از آن زر بعورات قسمت نمودم و تتمه حکم شد که به فقراے ممالک محروسه تقسیم نمایند چهارم ماه فرمودم که دیوانیان بخان اعظم مطابق منصب هفت هزاری جاگیر تنخواه دهند * درین روز ماده آهوے شیردار آوردند که بفراغت میگذاشت که او را میدوشیدند و هر روز چهار سیر شیر از دوشیده میشد تا غایت دیده و نشنیده بودم مزه شیر آهو و شیر ماده گاو و گاومیش تفاوتے ندارد میگویند که تنگی نفس را فائده میدهد در یازدهم ماه

راجه مان سنگه بجهت سرانجام لشکر دکن که بدان خدمت تعین یافته بود التماس رخصت آنبیر که وطن اوست نمود فیل خاصه هشیارمست تام با و عنایت کرده رخصت دادم روز دوشنبه دوازدهم چون عرس حضرت عرش آشیانی بود سوای اخراجات مجلس مذکور که علیحده مقرر است چهار هزار روپیه دیگر فرستادم که به فقرا و درویشان که در روضهٔ منوره حضرت حاضر اند تقسیم کنند درین روز عبدالله ولد خان اعظم را به خطاب سرفراز خانی و عبدالرحیم پسر قاسم خان را بخطاب تربیت خانی سرفراز گردانیدم * روز سه شنبه سیزدهم دختر خسرو را طلبیده دیدم فرزندے که این قدر به پدر ماند کسی یاد ندارد منجمان میگفتند که قدم او بر پدرش مبارک نیست اما بر شما مبارک ست آخر ظاهر شد که درست یافته بودند بعد از سه سال گفته بودند که او را باید دید چون از سن مذکور درگذشت دیده شد * در بیست و یکم ماه خانخانان متعهد صاف ساختن ولایت نظام الملکیه که در شنقار شدن حضرت عرش آشیانی بعضے فتور ها بآن راه یافته بود گردید و نوشته داد که اگر در عرض دو سال این خدمت را بانصرام نرسانم مجرم باشم مشروط بآنکه سوای لشکرے که بآن صوبه تعین اند دوازده هزار سوار دیگر با ده لک روپیه خزانه بهمراهی او معین گردد فرمودم که بزودی سامان لشکر و خزانه نموده او را روانه سازند در بیست و ششم مخلص خان بخشی احدیان را بخدمت بخشی گری صوبه دکن سرفراز ساخته جای او را به ابراهیم حسین خان میر بحر عنایت نمودم در غره رجب پشیرو خان و کمال خان که از بنده های روشناس و مقرب بودند وفات یافتند پشیرو خان را شاه طهماسپ به عنوان غلامی به پدر کلان من داده بودند سعادت نام داشت در خدمت حضرت عرش آشیانی چون به داروغگی و مهتری فراشخانه سرفراز گردید پشیرو خان خطاب یافت درین خدمت بنوعی ماهر بود که گویا جامه ایست که بر قامت قابلیت او دوخته اند در سن نود سالگی از جوانان چهارده ساله جلدتر بود و سعادت خدمت پدر کلان من و پدر من و من دریافت تا دم مرگ یک لحظه بے کیفیت شراب نبود۔

آه از ملایکش کفن تازه بو کنند		آلودهٔ شراب مغانی به خاک رفت	

پانزده لک روپیه از و ماند پسرے در غایت ناقابلی دارد رعایت نام برابر حقوق خدمت پدرش مهتری نصف فراشخانه باو و نصف دیگر به تحاق خان مرحمت شد کمال خان از بنده های فدوی با اخلاص من بود از طائفه کلالان دهلی است بنا بر ظهور امانت و دیانت و غایت اعتماد او را بکاول بیگی ساختم اینچنین خدمتگاران کم بهم میرسند دو پسر داشت بهر دو شفقت بسیار کردم اما مثل او کجا در دوم ماه مذکور لعل کلاونت که از خردی در خدمت پدر من کلان شده بود و هر نفس و صوتے که بزبان و روش هندی می نشنید بادیا میداد در سن شصت و پنج سالگی بلکه هفتاد سالگی فوت کرد یکے از کنیزان او درین قضیه افیون خورده خود را هلاک ساخت از مسلمانان کمتر زنی

چنین وفائی بجا آورده باشد * در هندوستان خصوصاً در ولایت سلهٹ که از توابع بنگاله است از قدیم رسم شده بود که رعایا و مردم آنجا بعضی از فرزندان خود را خواجه سرا نموده در عوض مالواجبی به حکام میدادند و این رسم رفته رفته به دیگر ولایت نیز سرایت کرده هر سال چندین اطفال ضایع و مقطوع النسل میشدند و این عمل رواج تمام یافته بود درین ولا حکم نمودم که من بعد هیچکس باین امر قبیح قیام و اقدام نه نماید و خرید و فروخت خواجه سرایان خرد سال بالکل برطرف باشد باسلام خان و سایر حکام صوبه بنگاله فرمانها صادر گشت که هر کس مرتکب این امر شود تنبیه و سیاست نمایند و خواجه سرای خرد سال نزد هر کس که باشد بگیرند تا غایت هیچ یک از سلاطین سابق این توفیق نیافتند انشاء الله تعالی در اندک فرصتی چنان خواهد شد که این رسم مردود بالکلیه برطرف شود هرگاه خرید و فروخت خواجه سرا منع شد هیچ کس باین فعل ناخوش بیفائده اقدام نخواهد نمود * اسب سمندی از جمله اسپان فرستاده شاه عباس که سرطویله اسپان خاصه من بود به خانخانان مرحمت کردم آنقدر خوشحال شد که بشرح راست نیاید الحق که باین کلانی و خوبی اسپی تا غایت به هندوستان نیامده است و فیل فتوح را که در جنگ بی بدل است با بیست زنجیر دیگر با و عنایت نمودم چون کشن سنگه که به همراهی مهابت خان تعین بود خدمات پسندیده به تقدیم رسانید و در جنگ مردم رانا زخم برچه به پای او رسیده تا بیست کس نامی او به قتل آورده بود و قریب به سه هزار کس را دستگیر ساخت به منصب دو هزاری ذات و هزار سوار سرفراز شد در چهاردهم ماه مذکور حکم کردم که میرزا غازی متوجه قندهار شود از اتفاقات حسنه بمجرد آنکه میرزای مشارالیه از بهکر روانه ولایت مذکور گردد خبر فوت سردار خان حاکم آنجا رسید سردار خان از ملازمان مقرر و روشناس میرزا محمد حکیم عم من بود تخته بیگ اشتهار داشت نصف منصب او را بفرزندان او مرحمت نمودم روز دوشنبه هفدهم پیاده بقصد زیارت روضه منوره حضرت عرش آشیانی متوجه شدم اگر میسر میبود این راه بمژه و بسر می پیمودم حضرت والد بزرگوارم بجهت ولادت من از فتحپور به اجمیر که یک صد و بیست کروه است پیاده بزیارت حضرت خواجه معین الدین سنجری چشتی متوجه گشته بودند اگر من بسر و چشم این راه به پیمایم هنوز چه کرده باشم چون به سعادت زیارت مشرف شدم عمارتی که بر سر روضه منوره شده بود دیدم بنوعی که خاطر خواه من بود بنظر در نیامد چرا که منظور آن بود که رونده های عالم مثل این عمارت در معموره دنیا نشان ندهند چون در اثنای عمارت مذکور از خسرو بیطالع این نوع امری به ظهور آمد بالضرورت روانه لاهور شدم معماران به سلیقه خود یک طوری ساخته بودند آخر الامر بعضی تصرفات نموده شد تا آنکه مبلغ کلی صرف نموده سه چهار سال کار کرده بودند فرمودم که دیگر بار معماران ماهر باتفاق مردم صاحب وقوف بعضی جاها را بنوعیکه قرار یافته بیندازند رفته رفته عمارت عالی سامان پذیر گردید و باغچی در غایت صفا بر دور عمارت مقبره منوره ترتیب یافت و دروازه در نهایت رفعت و عظمت مشتمل بر منارها از سنگ سفید پرداخته و ساخته شد

مجملاً پانزده لک روپیه که موازی پنجاه هزار تومان رایج ایران و چهل و پنج لک خانی مطابق زر توران بوده باشد خرج این عمارت عالی را به من شنوانیدند. * روز یکشنبه بیست و سوم بخانهٔ حکیم علی به تماشای حوضی که مثل آن در زمان حضرت عرش آشیانی در لاهور ساخته بود با جمعی از مقربان که آن حوض را ندیده بودند رفتم حوض مذکور شش گز در شش گز است و در پهلوی حوض خانه ساخته شده در غایت روشنی که راه بآن خانه هم از درون آب است و آب از آن راه بدرون در نمی آید ده دوازده کس در آنجا صحبت میداشتند از نقد و جنس آنچه در وقت او گنجید پیش کش نموده بعد از ملاحظهٔ خانه و در آمدن جمعی از نزدیکان بدانجا حکیم را به منصب دو هزاری سرفراز ساخته بدولتخانه معاودت نمودم روز یکشنبه چهاردهم شعبان خانخانان به عنایات کمر شمشیر مرصع و خلعت و فیل خاصه سرفراز گردیده به خدمت دکن مرخص شد و راجه سورج سنگه که از تعینات خدمت مذکور بود به منصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار ممتاز گردید چون مکرر بعرض رسید که از برادران و ملازمان مرتضی خان آزار بر رعایا و سکنهٔ احمدآباد گجرات میرسد و ضبط خویشان و مردم خود بواجبی نمیتواند کرد صوبهٔ مذکور را ازو تغییر نموده باعظم خان مرحمت نمودم و مقرر شد که خود در ملازمت بوده جهانگیر قلیخان پسر کلان او به نیابت او روانهٔ گجرات گردد و منصب جهانگیر قلی خان از اصل و اضافه به سه هزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار مقرر گردید و حکم شد که باتفاق موهن داس دیوان و مسعود بیگ همدانی بخشی مهمات صوبهٔ مذکور را فیصل میداده باشند موهن داس به منصب هشت صدی ذات و پانصد سوار و مسعود بیگ به سه صدی ذات و یکصد و پنجاه سوار سرفراز گردید از بنده های حضور تربیت خان به منصب هفتصدی ذات و چهار صد نفر و نصرالله بهمین منصب سرفراز گشتند مهتر خان که مجملی از احوال او نوشته شده درهمین روزها وفات نمود و مونس خان پسر او را به منصب پانصدی ذات و یکصد و سی سوار سرفراز ساختم * روز چهارشنبه چهارم ذی حجه خسرو را از دختر خان اعظم پسری متولد شد نام او را بلند اختر نهادم * در ششم ماه مذکور مقرب خان صورتی فرستاد که عقیدهٔ فرنگیان اینست که این صورت شبیه صاحبقرانی است در وقتی که ایلدرم بایزید بدست لشکر فیروزی اثر ایشان گرفتار آمد نصرانی که در آن وقت حاکم استنبول بود ایلچی با تحف و هدایا فرستاده اظهار اطاعت و بندگی نموده مصوری که همراه ایلچی ساخته بود صورت آنحضرت را شبیه کشیده برده اگر این دعوی اصلی داشته باشد هیچ چیز تحفه پیش من بهتر ازین نخواهد بود چون به صورت و حلیهٔ اولاد و فرزندان آن سلسلهٔ علیه آنحضرت مشابهتی ندارد و خاطر به راست بودن این سخن تسلی نمی شود *

جشن نوروز چهارم از جلوس همایون

تحویل حضرت نیر اعظم فیض بخش عالم به برج حمل شب شنبه چهاردهم ذی حجه سنه ۱۰۱۷ هجری اتفاق افتاد و نوروز گیتی افروز بهار رکے و فرخی آغاز شد. روز جمعه پنجم محرم سنه ۱۰۱۸ حکیم علی وفات یافت حکیم بینظیر بود از علوم عربیه بهرهٔ تمام داشت شرحی بر قانون در عهد خلافت والد بزرگوارم تالیف نموده است کدش بر فهمش زیادتی داشت چنانچه صورت او بر سیرت و کسبی بر ذاتے مجملاً به باطن و شریر النفس بود در بستیم صفر مرزا برخوردار را بخطاب خانعالم سرفراز ساختم از نواحی فتحپور رهند دانه آوردند که باین کلانے تا حال دیده نشنیده بود فرمودم که بوزن در آوردند سی و سه نیم سیر کشیده شد. + روز دوشنبه نوزدهم ربیع الاولی مجلس وزن قمری در خانه والدهٔ بزرگوارم ترتیب یافت پاره ازان زر به عورتے که دران روز جمع گشته بودند قسمت شد. چون ظاهر گردید که بجهت نظام سلطنت و سر انجام مهمات صوبه دکن ضرورست که یکے از شاهزاده ها را روانه سازد بنابر آن بخاطر رسید که فرزند پرویز را باید فرستادن فرمودم که سامان فرستادن او نموده ساعت رخصت تعین نمایند. + مهابت خان را که به خدمت سرداری لشکر قاهر رانا ے مقهور تعین بود و به مصلحت بعضی خدمات حضور بدرگاه طلب داشته عبدالله خان را به خطاب فیروز جنگی سرفراز ساخته بعوض او تعین نمودم و عبدالرزاق بخشی را فرستادم که به جمیع منصبداران آن لشکر حکم برساند که از گفته خان مذکور بیرون نرفته شکر و شکایت او را عظیم مؤثر شناسند. در چهارم جمادی الاولی یکے از نزبانسان که قبیله مقرر اند بزخصی بنظر گذرانید که بطریق نر ماده پستان داشت و مقدار یک پیاله قهوه خوری هر روز شیر میداد چون شیر از نعمتهاے الهی است و ماده پرورش بسیارے از حیوانات است این امر غریب را شگون خوب دانستم ششم ماه مذکور خرم پسر خان اعظم را به منصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز ساخته بحکومت و دارائی ولایت سورته که بجونه گڑهه مشهور ست فرستادم حکیم صدرا را به منصب پانصدی ذات و سی سوار ممتاز ساخته به خطاب مسیح الزمانے نامور گردانیدم در شانزدهم کمر شمشیر مرصع به راجه مان سنگه فرستاده شد در بست دوم بست لک روپیه بجهت مددخرج لشکر دکن که بهمراهی پرویز تعین یافته اند بتحویل خزانچی علحده نموده پنج لک روپیه دیگر بجهت مددخرج پرویز مقرر گشت روز چهارشنبه بیست و پنجم جهاندار که قبل ازین بهمراهی قطب الدین خان کوکه بولایت بنگاله تعین یافته بود آمده ملازمت نمود بواقعی معلوم من شد که او مجذوب مادر زاد است چون خاطر متعلق به سامان دکن بود بتاریخ غره جمادی الاخری امیر الامرا را نیز بخدمت مذکور تعین نمودم به عنایت خلعت و اسپ سرفراز گردید کرم چند پسر جگنا ته را به منصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار نواخته

بهمراهی پرویز مقرر فرمودم در چهارم ماه سی صد و هفتاد نفر سوار احدی به کمک لشکر را تا بهمراهی عبدالله خان مقرر گشتند یک صد
راس اسپ نیز از طوایل سرکار فرستاده شد که هر کس از منصبداران و احدی که صلاح داند بدهد در هفتدهم یک قطعه لعل که قیمت
آن شصت هزار روپیه بود به پرویز عنایت کردم و یک قطعه لعل دیگر با دو مروارید که تخمیناً چهل هزار روپیه می ارزند بخرم مرحمت شد روز
دوشنبه بست و ششم جگناته به منصب پنج هزاری ذات و سه هزار سوار سرفراز گردید و در هشتم ماه رجب رای جی سنگه بمنصب چهار هزاری
ذات و سه هزار سوار سربلندی یافت و به خدمت دکن مرخص گشت روز پنجشنبه نهم شاهزاده شهریار از گجرات آمده ملازمت نمود روز سه شنبه
چهاردهم فرزند پرویز را به خدمت تسخیر ملک دکن رخصت نمودم خلعت و اسپ خاصه و فیل خاصه و کمر شمشیر و خنجر مرصع عنایت شد
و سرداران و امرایی که بهمراهی او تعین یافته بودند بقدر مرتبه و حالت خود هر یک بعنایت اسپ و خلعت و فیل و کمر شمشیر و خنجر
مرصع خوشدل و سرفراز گردیدند هزار نفر احدی در ملازمت پرویز به خدمت دکن تعین نمودم درهمین روزها عرضداشت عبدالله خان
آمد که رانا را تا مسکن و ماوای او در کوهستان در جاهای قلب تعاقب نموده چند زنجیر فیل و اسباب او بدست افتاد چون شب در آمد جانی
به تگ پا بیرون برده بدر رفت چون کار را برو تنگ ساخته ام عنقریب گرفتار خواهد شد یا به قتل خواهد رسید خان مذکور را
به منصب پنجهزاری ذات سرفراز ساختم و تسبیح مروارید که به ده هزار روپیه می ارزد به پرویز عنایت شد و چون ولایت خاندیس و برار
بفرزند مشار الیه داده شده بود قلعه اسیر را هم بدو مرحمت کردم و سی صد راس اسپ بهمراهی او مقرر گشت که باحدیان و منصبداران
و هر کس که لایق عنایت باشد بدهد در بیست و ششم سیف خان بارهه به منصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار و سی صد و پنجاه
سوار سرفراز گردیده بخدمت فوجداری سرکار حصار مقرر گشت روز دوشنبه چهارم شعبان یک زنجیر فیل بوزیر خان عنایت شد
روز جمعه بیست و دوم حکم فرمودم که بنگ و بوزه که منشاء فساد کلی است در بازارها نفروشند و قمارخانها را برطرف سازند درین باب تاکید
تمام نمودم در بیست و پنجم شیری از شیرخانه خاصه آوردند که بگاو جنگ اندازند مردم بسیار بجهت تماشا ایستاده بودند جماعه از جوگیان
هم بود شیر به یکی از جوگیان که برهنه بود بطریق بازی نه از روی غضب متوجه شد او را بر زمین انداخت و چنانکه با ماده خود جفت
میشود بهمان طریق بالای جوگی برآمده جنبیدن گرفت و روز دیگر هم همان طور حرکتی نمود چند نوبت این حرکت ازو بوقوع آمد چون
تا غایت چنین امری دیده نشده بود و غرابت تمام داشت نوشته شد در دوم شهر رمضان غیاث خان حسب الالتماس اسلام خان
به منصب هزار و پانصدی ذات و هشت صد سوار سرفراز گردید فریدون خان برلاس را به منصب دو هزار و پانصدی ذات و
دو هزار سوار ممتاز ساختم هزار تولچه طلا و نقره و سه هزار روپیه در روز تحویل حضرت نیر اعظم به برج عقرب که باصطلاح هندوان سنکرات

میگویند تصدق نموده شد. در دهم ماه مذکور خنجرِ بنجلی به شاه بیگ یوزی مرحمت کردم و اسلام الله عرب که از جوانان قرار داده عرب است از خویشان مبارک حاکم درفول بنابر توهمی که از شاه عباس در خاطر او قرار گرفته بود بملازمت من آمد او را نواخته به منصب چهارصدی ذات و دویست سوار سرفراز ساختم ٭ مجدداً فوج دیگر که یک صد و نود و سه منصبدار و چهل و شش نفر احدی بودند از عقب پرویز بخدمت دکن فرستاده شد. و پنجاه راس اسپ نیز حواله یکی از بندهای درگاه شد که به پرویز رساند در روز جمعه سیزدهم مضمونی بخاطر رسید. و این غزل در سلک نظم در آمد

غزل

من چون کنم که تیر غمت بر جگر رسد
تا چشم نارسیده دگر بر دگر رسد
در وصل دوست مستم و در هجر بیقرار
داد از چنین غمی که مرا سر بسر رسد
وقت نیاز و عجز جهانگیر سحر
مستانه می خرامی و مست تو عالمی
اسپند میکنیم که مبادا نظر رسد
مدهوش گشته ام که بپویم ره وصال
فریاد ازان زمان که مرا این خبر رسد
امید آنکه شعله نور اثر رسد

روز یکشنبه پانزدهم پنجاه هزار روپیه ساچق بخانه صبیه مظفر حسین مرزا پسر سلطان حسین مرزا ابن بهرام مرزا ابن شاه اسمعیل صفوی که بجهت فرزند خرم خواستگاری شده بود فرستادم و در هفدهم ماه مبارک خان شیروانی به منصب هزاری ذات و سی صد سوار سرفراز گردید و پنجهزار روپیه نیز باو مرحمت شد. و چهار هزار روپیه به حاجی بی اوزبک عنایت شد. در بیست و دوم یک قطعه لعل و یک دانه مروارید به شهریار شفقت شد. یک لک روپیه مدد خرج گویان بجماعه احدیان که بخدمت دکن تعین یافته بودند داده شد و دو هزار روپیه به فرخ بیگ مصور که از بی بدلان عصر است لطف نمودم چهار هزار روپیه بجهت خرج باباحسن ابدال فرستاده شد. و هزار روپیه حواله ملا علی احمد مهرکن و ملا روزبهان شیرازی نمودم که در عرس حضرت شیخ سلیم به روضه ایشان صرف نمایند و یک فیل به محمد حسین کاتب و هزار روپیه به خواجه عبدالحق انصاری مرحمت شد. به دیوانیان حکم کردم که منصب مرتضی خان را مطابق پنجهزاری ذات و سوار اعتبار نموده جاگیر تنخواه دهند. به برادرزاده بهاری چند قانونگوی سرکار آگره حکم کردم که هزار پیاده از زمینداران آگره سامان نموده و ماهیانه قرار داده بدکن نزد پرویز برد و پنج لک روپیه دیگر بجهت مدد خرج پرویز مقرر گشت روز پنجشنبه چهارم شوال اسلام خان به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز گردید ایول بی اوزبک به منصب یکهزار و پانصدی و ظفر خان به منصب دو هزار و پانصدی امتیاز یافتند و دو هزار روپیه به بدیع الزمان پسر مرزا شاهرخ و هزار روپیه به پهلوان مصر مرحمت شد. و حکم کردم که نقاره به جمعی مرحمت شود که پله منصب آنها به سه هزاری و بالاتر رسیده باشد پنجهزار روپیه دیگر از زر روزن بجهت تعمیر پل باباحسن ابدال و عمارتی که در آنجا واقع است حواله ابوالوفا پسر حکیم ابوالفتح شد که اهتمام نموده پل و عمارات مذکوره را در غایت استحکام به انصرام رساند٭ روز شنبه سیزدهم چهار گهڑی از روز مانده ماه آغاز گرفتن نمود در مرتبه بمرتبه تمامی جرم او

منخسف گشت و تا پنج گهڑی شب گرفته بود بجهت دفع نحوست آن خود را بطلا و نقره و پارچه و غله وزن نموده اقسام حیوانات از فیل و اسب وغیره تصدق نمودم قیمت مجموع پانزده هزار روپیه شد. فرمودم که به مستحقان و فقرا قسمت نمودند. در بست و پنجم دختر راجه چند بندیله را با التماس پدر او به خدمتگاری خود گرفتم و میرزا فاضل برادرزاده میر شریف که به فوجداری قبوله و آنحدود مقرر شده بود یک فیل عنایت نمودم و عنایت الله به خطاب عنایت خانی سرفراز شد. چهارشنبه غره ذی قعده بهاری چند به منصب پانصدی ذات و سی صد سوار ممتاز گشت و یک قبضه کهپوه مرصع بفرزند بابا خرم مرحمت شد. ملا حیاتی را که پیش خانخانان فرستاده بعضی سخنان زبانی که مشعر بر انواع مرحمت و شفقت بود پیغام داده بودم آمد و یک قطعه لعل و دو مروارید که خانخانان بدست او فرستاده بود تخمیناً بست هزار روپیه قیمت داشت آورده گذرانید. میر جمال الدین حسین که در برهانپور بود و بحضور او را طلب داشته بودم آمده ملازمت نمود. دو هزار روپیه به شجاعت خان دکهنی مرحمت شد. در ششم ماه مذکور پیش از آنکه پرویز به برهانپور برسد عرض داشت خانخانان و امرا رسید که دکهنیان جمعیت نموده در مقام فساد اند. چون معلوم شد که با وجود تعین پرویز و لشکر که در خدمت او رفته و مقرر شده هنوز بمدد و کمک احتیاج دارند بخاطر گذرانیدم که خود متوجه شوم و به عنایت الهی خاطر از ان مهم جمع نمایم. درین اثنا عرض داشت آصف خان هم آمد که توجه حضرت بآنجانب لائق دولت روزافزون ست و عرض داشت عادل خان بیجاپوری رسید که اگر یکی از معتمدان درگاه باین طرف مقرر شود که ملتمسات و مدعیات خود را باو بگویم تا او بعرض اقدس رساند امید هست که باعث صلاح حال این بنده ها گردد. بنا بر این مقدمات با امرا و دولتخواهان کنکاش نمودم تا هر کس را که انچه بخاطر رسد عرض نماید. فرزند خانجهان بعرض رسانید که با وجودیکه چندین امرای معتبر بجهت تسخیر دکن مرخص شده باشند توجه حضرت به نفس نفیس ضرور نیست. اگر حکم شود بنده هم بملازمت شاهزاده برود و این خدمت را در ملازمت ایشان انشاء الله تعالی به تقدیم رساند. همه دولتخواهان را این سخن معقول دید. بدو نمود با آنکه هرگز جدائی او را بخاطر قرار نداده بودم چون مهم کلانی بود بالضرور رضا دادم و فرمودم بمجرد آنکه مهمات آنجا صورت یابد بی توقف متوجه ملازمت شود و زیاده از یک سال در آن حدود نباشد. روز سه شنبه هفتدهم ذی قعده اختیار رخصت او بود. خلعت خاصه زردوزی و اسپ خاصه با زین مرصع و کمر شمشیر مرصع و فیل خاصه مرحمت فرمودم و تومان توغ هم مرحمت شد. و فدائی خان را که از بنده های صاحب اخلاص است خلعت و اسپ و مدد خرج لطف نموده به منصب هزاری ذات و چهار صد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم و همراه خان جهان تعین نمودم که اگر کسی را نزد عادل خان حسب الالتماس او باید فرستاد او را روانه گرداند. دلکو پندت که در زمان حضرت عرش آشیانی از جانب عادل خان همراه پیشکش او آمده بود او را هم همراه خان جهان رخصت فرموده اسپ و خلعت و زر عنایت کردم و از امرا

و لشکریان که همراه عبدالله خان به خدمت دفع رانای مقهور تعیین بودند مثل راجه نرسنگدیو و شجاعت خان و راجه بکرماجیت و غیره با چهار پنجهزار سوار به کمک فرزند خانجهان تعیین شدند و معتمد خان را تقدغن فرستادم که آن مردم را منزاولی کرده در او جین بخانجهان همراه سازد و از مردم درخانه شش هفت هزار سوار از مسل سیف خان بارهه و حاجی بی اوزبک و اسلام الله عرب برادرزاده مبارک عرب که ولایت جوتره و درفول و آن نواحی در تصرف دارد و دیگر منصبداران و نزدیکان همراه او ساختم و در وقت رخصت هر یک را باضافه منصب و خلعت و مدد خرج سرفراز نمودم و محمدی بیگ را بخشی لشکر ساخته ده لک روپیه مقرر کردم که همراه سازند به پرویز اسپ خاصه و به خانخانان و دیگر امرای و بنده‌های که تعیین یافته آن صوبه بودند خلعتها مرحمت نموده فرستادم و بعد از اتمام این امور به قصد شکار از شهر برآمدم و هزار روپیه به میر علی اکبر عنایت شده چون فصل ربیع رسیده بود بملاحظه آنکه مبادا از عبور لشکر نقصانی بمزروعات رعایا برسد و با وجود آنکه توریسادل را با جمعی از احدیان بجهت ضبط زراعات تعیین نموده بودم و چندی را حکم کردم که منزل به منزل ملاحظه پایمالی نموده عوض نقصانی که بزراعتها برسد رعایا را میداده باشند و ده هزار روپیه به دختر خانخانان کوچ دانیال و هزار روپیه به عبدالرحیم خر مدد خرج گویان و هزار روپیه بقاچاری دکهنی مرحمت نمودم دوازدهم خنجر خان برادر عبدالله خان از اصل و اضافه به منصب هزاری ذات و پانصد سوار و بهادر خان برادر دیگر به منصب سی صد ذات و سه صد سوار سرفراز گشتند درین روز دو آهوی شاخ دار و یک آهوی ماده شکار شد در سیزدهم یک اسپ خاصه بخان جهان مرحمت نموده فرستادم بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ را به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته پنجهزار روپیه مدد خرج عنایت کردم و به همراهی خان جهان به خدمت دکن رخصت یافت درین روز دو آهو نر و سه آهو ماده شکار شد چهارشنبه دهم یک نیل گاو ماده و یک آهوی سیاه به بندوق زدم در پانزدهم یک نیله گاو ماده و یک چنکاره به بندوق زده شد در هفدهم ماه دو قطعه لعل و یک دانه مروارید جهانگیر قلی خان از گجرات و افیون دان مرصع کاری که مقرب خان از بندر کهنبایت فرستاده بود بنظر گذشت بستم یک شیر ماده و یک نیله گاو به بندوق زده شد دو بچه همراه ماده شیر بودند بجهت انبوهی جنگل و بسیاری درخت از نظر ناپدید گشتند حکم شد که تفحص نموده بدست درآورند چون به منزل رسیدم یکی از شیر بچهارا فرزند خرم آورده از نظر گذرانید در روز دیگر بچه دوم را مهابت خان گرفته حاضر ساخت ❊ بیست و دوم در وقتی که نیله گاوی را بقابوی زدن نزدیک ساخته بودم ناگاه جلوداری و دو کهار ظاهر شدند و نیل گاو رم خورده بدر رفت از غایت اعراض فرمودم که جلودار را همانجا بکشند و پای کهاران را ببریده و بر خر سوار کرده گرداگرد اردو بگردانند تا دیگری این جرأت نکند بعد از آن شکار کنان بر اسپ شکار بازوچه

گروه به منزل آمدم روز دیگر نیله گاؤ کلانی را بقراولی اسکندر رمین به بندوق زدم و او را به منصب سی صدی ذات و پانصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم روز جمعه بیست و چهارم صفدر خان که از صوبه بهار آمده بود به سعادت کورنش سربلندی یافت یک صد مهر نذر و یک قبضه شمشیر و پنج فیل ماده و یکی نر پیشکش گذرانید فیل نر مقبول افتاد درهمین اثنا یادگار خواجه سمرقندی از بلخ آمده ملازمت نمود و یک جلد مرقع و چند سر اسپ با دیگر تحف پیشکش گذرانید و به خلعت امتیاز یافت روز چهارشنبه ششم ذی حجه معز الملک که از خدمت بخشی گری لشکر رانا معهور تغیر یافته بود بیمار و خراب ملازمت نمود * در چهاردهم ماه مذکور عبدالرحیم خر را باوجود تقصیرات کلی گناهان او را عفو فرموده به منصب یوزباشی و بیست سوار سرفراز ساختم و فرمودم که به کشمیر رفته باتفاق بخشی آنجا محصله مردم قلیج خان را و سایر جاگیرداران و او بیاقات نوکر و غیر نوکر دیده طومار رواقعی بدرگاه آورد کشور خان ولد قطب الدین خان از قلعه رهتاس آمده سعادت خدمت و کورنش دریافت *

جشن نوروز پنجم از جلوس همایون

روز یکشنبه بیست و چهارم ذی حجه بعد از دو پهر و سه گهرّی حضرت نیر اعظم به برج حمل که خانه شرف و سعادت است تحویل نموده و درین ساعت فیض بخش در مقام پاک بهل که از مواضع پرگنه باری بوده باشد مجلس نوروزی ترتیب داده بسنت پدر بزرگوارم بر تخت جلوس نمودم صباح آنکه روز نوروز عالم افروز بود مطابق غره فروردین ماه سنه پنجم جلوس درهمین مقام بار عام داده جمیع امرا و بنده های درگاه به سعادت کورنش تسلیم مبارکباد سرفراز گشتند پیشکش بعضی امرا از نظر گذشت خان اعظم یک دانه مروارید که بچهار هزار روپیه قیمت شده بود گذرانید و میران صدر جهان بیست و هشت دست جانور شکاری از باز و چره و دیگر تحف بنظر گذرانید مهابت خان دو صندوقچه کار فرنگ که اطراف آنرا به تخته های بلور ترتیب داده بودند چنانچه هرچه در درون آن نهاده میشد از برون نوعی مینمود که گویا هیچ حایلی نیست پیشکش نمود کشورخان بست و دو زنجیر فیل از نر و ماده پیشکش گذرانید همچنین هرکس از بنده های درگاه تحفه و پیشکش که داشتند گذرانیدند نصرالله پسر فتح الله شربتچی به تحویلداری پیشکش مقرر گشت به سارنگدیو که به بردن فرامین به لشکر ظفر اثر دکن تعین یافته بود محبت پر دیره و بهریک از امرا تبرک خاصه سرفراز ساختم به شیخ حسام الدین پسر غازی خان بدخشی

ـه این همان عبدالرحیم است که رفاقت خسرو نموده همه جا همراه او بود و بعد از گرفتاری بموجب حکم در پوست خر کشیده بودند چون عمرش باقی بود از ان مهلکه نجات یافته و از بند خلاص شده در بندگان حضور میبود و خدمت میکرد تا رفته رفته بر و مهربان شدند *

که طریقه درویشے و گوشه نشینی اختیار نموده هزار روپیه و فردے شال شفقت نمودم روز دیگر نوروز به قصد شکار شیر سوار شدم سه شیر دو نر و یکماده شکار شد با حدیا نیکه آثار جلادت ظاهر نموده به شیر در آمده بودند انعام ها داده بزیادتی ماهیانه سرفراز ساختم به تاریخ بست وششم ماه مذکور اکثر روزها به شکار نیله گاو ها مشغولے داشتم چون هوا رو به گرمی نهاد و ساعت داخل شدن آگره نزدیک رسید بجانب روپ باس توجه نموده چند روز دیگر دران نواحی شکار آهو نمودم روز شنبه غره محرم ۱۰۱۹ه روپ خواص که روپ باس آباد کرده اوست پیشکشی که ترتیب داده بود بنظر گذرانید انچه خوش آمد درجه قبول یافت تتمه بانعام او مقرر گشت درهمین ایام بایزید بنگلی و برادران او که از صوبه بنگال آمده بودند به سعادت کورنش سرفراز گشتند سید آدم ولد سید قاسم باره نیز که از احمد آباد گجرات آمده بود بدین سعادت امتیاز یافت و یک زنجیر فیل پیشکش گذرانید فوجداری صوبه ملتان از تغیر تاج خان به ابوالبے اوزبک مرحمت شد دوشنبه ششم نزول اجلال در باغ منڈاکر که در نزدیکے شهر است واقع شد صباح آنکه ساعت دخول شهر بود بعد از گذشتن یک پهر و دو گهڑی سوار شدم و تا ابتدائے معموره بر اسپ سواری نموده چون سواد شهر ظاهر گشت بجهت آنکه خلایق از دور و نزدیک توانند دید سواری فیل اختیار کردم و از هر دو طرف راه زر افشان بعد از دو پهر در دقیقه که منجمان اختیار نموده بودند به مبارکی و خرمی بدولت خانه همایون داخل شدم بنابر رسم مقرر ایام نوروز فرموده بودم که دولتخانه را آئین لبنه بارگاه هائے آسمان تمثال ایستاده کرده بودند بعد از ملاحظه آئین خواجه جهان پیشکشی که ترتیب داده بود از نظر اشرف گذرانید انچه از هر جنس و هر قسم از جواهر و اقمشه و امتعه پسند خاطر به گزین گردید قبول فرموده تتمه را بانعام او مقرر داشتم به مشرفان شکار فرموده بودم که مجموع جانورانے که از روز بر آمدن تا تاریخ دخول شهر شکار شده باشد معروض دارند درین وقت بعرض رسانیدند که در مدت پنجاه و شش روز یک هزار و سی صد و شصت و دو جانور چاندار از چرنده و پرنده شکار شده هفت عدد شیر نیله گاو نر و ماده هفتاد راس آهوے سیاه پنجاه و یک راس سایر جانوران از ماده آهو و بز کوهی و روج وغیره هشتاد و دو راس کلنگ و طاؤس و سرخاب و سایر جانوران پرنده یک صد و بیست و نه قطعه شکار ماهی یک هزار و بیست و سه عدد روز جمعه هفتم مقرب خان از بندر کهنبایت و سورت آمده سعادت ملازمت دریافت جواهر و مرصع آلات و ظروف هائے طلا و نقره کار فرنگ و دیگر نفایس و تحفه هائے غیر مکرر و ده غلام حبشی و اسپان عربی و از هر قسم چیزے که بخاطر رسید آورده بود چنانچه در عرض دو نیم ماه تحفه هائے او از نظر گذشت و اکثر موافق مرضی خاطر ما بود درین روز صفدر خان که به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز بود بزیادتی منصب که پانصدی ذات و دویست سوار باشد ممتاز گشته به عنایت علم سربلندی یافت و بجاگیر سابق خود مرخص گردید

و به کشور خان و فریدون خان برلاس نیز علم مرحمت شد و یک زنجیر فیل نوج بجهت افضل خان حواله پشوتن پسر او شد که برای پدر خود ببرد به خواجه حسین که از بنائر خواجه معین الدین چشتی است بمعتاد نیمه ساله هزار روپیه عنایت نمودم یوسف زلیخا بخط ملا میر علی مصور و مذهب جلد طلا در غایت تکلف و صفا که هزار مهر قیمت داشت خانخانان پیشکش فرستاده بود معصوم وکیل او آورده گذرانید تا روز شرف که انتهای صحبت نوروز است هر روز پیشکش چندے از امرا و بنده های درگاه بنظر میگذشت و از نفایس پیشکش هر کس آنچه پسند خاطر می افتاد قبول نموده تتمه را باز می دادم ❖ روز پنجشنبه ۱۲ مطابق ۱۹ فروردین ماه که روز شرف و خرمی و خوشحالی حضرت نیر اعظم ست فرمودم که مجلس جشن ترتیب داده از اقسام مکیفات حاضر سازند و بامرا و سائر بنده های درگاه حکم شد که هر کس که خواهد بخواهش طبیعت مکیفے اختیار کنند اکثرے شراب و چندے مفرح و بعضے از افیونات آنچه خواستند خوردند مجلس شگفته گشت جهانگیر قلی خان از گجرات یک تخت نقره نبت و مصور بر دش و ساخت تازه پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت و به مهاسنگه نیز علم شفقت شد ❖ و در ابتدای جلوس مکرر حکم کرده بودم که من بعد هیچکس خواجه سرا نکند و خرید و فروخت نشود و هر کس که مرتکب این عمل گردد گنهگار باشد درین ولا افضل خان چند از آن بدکاران را بدرگاه از صوبه بهار فرستاد که بدین عمل شنیع قیام نموده اند آن بے عاقبتان را فرمودم که در حبس موبد نگاهدارند ❖ در شب پنجشنبه دوازدهم امر عجیب و قضیه غریب روید اد جمعی از قوالان دهلی سرود در حضور میگفتند و سید شاه بروش تقلید سماع مینمود و این بیت میر خسرو

بیت

هر قوم راست راہے دینی و قبله گاہے	من قبله راست کردم بر سمت کج کلاہے

میانخانه این سرود بود من حقیقت این بیت را تفحص می نمودم که ملا علی احمد مهرکن که در فن خود از بے نظیران عصر و عهد بود و نسبت خلیفه و خدمتگاری قدیم داشت و در ایام خرد سالیها که سبق پیش پدر او میخواندم پیش آمده چنین نقل کرد که من از پدر خود شنیده ام که روزے شیخ نظام الدین اولیا کلاہے بر گوشه سر نهاده در کنار آب جون بالای پشت بامی تماشای عبادت و پرستش هندوان می نمودند درین اثنا امیر خسرو حاضر میشود شیخ متوجه شده میفرمایند که این جماعت را می بینی و این مصرعه را بر زبان جاری میسازند ع

هر قوم راست راہی دینی و قبله گاہی

امیر بے تامل از روے نیازمندی تمام شیخ را مخاطب ساخته مصرع ثانی را

من قبله راست کردم بر سمت کج کلاہے

می خوانند ملا مشار الیه چون سخن را بدین جا رسانید و کلمه آخر مصرع ثانی که بر سمت کج کلاہے بر زبانش جاری شد حال بر و متغیر گشته

بیخود

بخود دانه افتاد و مرا از افتادن او وحشتی عظیم شده بر سر او حاضر شدم اکثرے را مظنه شد که مگر صرع او را حادث گشته است اطبائی که در خدمت حاضر بودند مضطربانه درپی تشخیص و دیدن نبض و حاضر ساختن دوا شدند هر چند دست و پا زدند بحال نیامد او خود در مرتبه اول که افتاده بوده است جان بجان آفرین تسلیم نموده چون بدن فی الجمله حرارتے داشت گمان می نمودند که شاید جانے باقی بوده باشد بعد از اندک زمانے ظاهر شد که کار از کار گذشته فرو رفته است او را از مجلس مرده برداشته به منزل و مقامش بردند این قسم مردنی تا حال مشاهده نشده بود مبلغی بجهت کفن و دفن او بفرزندانش فرستادم و صباح او را به دهلی نقل نموده بگورخانه آبا و اجدادش مدفون ساختند روز جمعه بست و یکم کشورخان که به منصب هزار و پانصدی سرفراز بود به دو هزاری ذات و سوار سرفراز گردید و به عنایت اسپ عراقی از طویله خاصه و خلعت و فیل خاصه بخت جیت نام نوازش یافته بخدمت فوجداری ملک اوچه و تنبیه و تادیب متمردان آنحدود مرخص گشت بایزید منگلی به خلعت و اسپ ممتاز گردیده با برادران به همراهی کشورخان حکم شد فیلی از حلقه خاصه عالم گمان نام به حبیب الله حواله نموده جهت راجه مان سنگه عنایت کرده فرستادم به کیشوداس مارو اسپ خاصه به بنگاله مرحمت کرده شد به عرب خان جاگیردار جلال آباد ماده فیل شفقت شد درین ایام افتخار خان فیل نادرے از بنگاله پیشکش فرستاده بود چون پسند خاطر من گشت داخل فیلان خاصه ساختم احمد بیگ خان که به سرداری لشکر بنگش معین است بنابر نیکو خدمتیها با فرزندان با اضافه منصب سرفراز گشته منصب خاصه او را که دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار بوده پانصدی دیگر بر ذات او اضافه مرحمت شد تختی طلائی مرصع کاری بجهت سرپیچ پردیزکه به لعل و مروارید ترتیب یافته بود و به بیست و یکهزار روپیه قیمت شد بجهت خانجهان بدست حبیب پسر سربراه خان به برهانپور عنایت کرده فرستادم * درین روزها ظاهر شد که کوکب پسر قمر خان به سناسی آشنائی پیدا کرده و رفته رفته سخنان او که تمام کفر و زندقه است در مذاق آن جاهل جا کرده عبد اللطیف پسر نقیب خان و شریف عم زاده های خود را درین ضلالت با خود شریک ساخته بوده است چون این معنی شگافته شد بمجرد اندک ترسانیدن چند مقدمه خود ها مذکور ساختند که ذکران کراهیت تمام داشت تادیب و تنبیه آنرا لازم دانسته کوکب و شریف را بعد از تسلاق مقید و محبوس ساختم و عبد اللطیف را یکصد دره حد فرمودم که در حضور زدند این تنبیه خاص بجهت حفظ شریعت بوده تا دیگر جاهلان امثال این امور هوس نه کنند روز دوشنبه بیست و چهارم معظم خان به دهلی مرخص شد تا متمردان و مفسدان آن نواح را گوشمال دهد به شجاعت خان دکهنی ده هزار روپیه مرحمت شد شیخ حسین درشنی را که به جهت بردن فرامین به بنگاله و مرحمتهاے که بهریک از امراے آن صوبه داده شده بود حکم کرده بودم مرخص ساختم اسلام خان را نظر بر ترددات و خدمات شایسته به منصب پنجهزاری ذات و سوار و خلعت خاصه

سرفراز ساختم و به کشور خان نیز خلعت خاصه و به راجه کلیان اسپ عراقی همچنین به سایر امرا به بعضی خلعت و به بعضی اسپ مرحمت نمودم به فریدون برلاس که به منصب هزار و پانصدی ذات و هزار و سی صد سوار سرفراز بود به دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار ممتاز گردید ❊ در شب دوشنبه غره ماه صفر بنا بر غفلت خدمتگاران آتش عظیم در خانه خواجه ابوالحسن افتاد تا خبردار شدن و فرو نشاندن آتش اسباب و اشیار او بسیار سوخته شد بنا بر تسلی خاطر خواجه و تدارک زیانیکه باو رسیده بود چهل هزار روپیه باو مرحمت نمودیم به سیف خان بارهه که برداشته و نواخته من بود علم مرحمت نمودم معزالملک را که بدیوانی کابل تعین یافته بود دو صدی ذات و هفتاد و پنج سوار بر منصب سابق او که هزاری ذات و دویست هفتاد و پنج سوار بود افزوده مرخص ساختم روز دیگر پهول کتاره مرصع به جواهر قیمتی به خان جهان مرحمت نموده به برهانپور فرستادم ❊ چون بیوه زنی از مقرب خان شکوه نمود که دختر مرا در بندر کهنبایت بزور کشیده بود بعد از مدتی که در منزل خود نگاهداشت چون طلب دختر نمودم چنین گفت که باجل موعود مرده بنابرین فرمودم که این قضیه را تفحص نمایند بعد از جست و جوی بسیار شخصی را از ملازمان او که باعث و بانی این امر تعدی بود به سیاست رسانیدم و نصف منصب مقرب خان را کم کرده بآن ضعیفه ستم رسیده مدد معاش و خرچی راه مرحمت کردم چون در روز یکشنبه هفتم ماه قران تحیین واقع شده بود تصدقات از طلا و نقره و سایر فلزات و اقسام حیوانات بفقرا و ارباب حاجات مقرر نمودم که در اکثر ممالک محروسه تقسیم نمایند شب دوشنبه هشتم شیخ حسین سرهندی و شیخ مصطفی را که بعنوان درویشی و کیفیت و حالت فقر مشهور و معروف بودند طلبیده صحبت داشته شد در فته رفته مجلس به سماع و وجد گرمی تمام پیدا کرد خالی از کیفیت و حالتی نبودند بعد از اتمام صحبت بهریک زرها داده مرخص ساختم چون مکرر میرزا غازی بیگ ترخان بجهت سامان آذوقه قندهار و اهیانه بر قند از آن قلعه مذکور عرضداشت نموده بود فرمودم که دو لک روپیه از خزانه لاهور روانه قندهار سازند ❊ بتاریخ ۱۹ - ماه اردی بهشت سنه جلوس مطابق ۴ صفر در پتنه که حاکم نشین صوبه بهار است امری غریب و حادثه عجیب رو داده افضل خان حاکم صوبه آنجا به گورکهپور که تبازگی بجاگیر او مقرر گشته بود و از پتنه تا آنجا شصت کروه مسافت است متوجه میشود و قلعه و شهر را به شیخ بنارسی و غیاث زین خانی دیوان آن صوبه و جمعی دیگر از منصبداران می سپارد و به گمان آنکه درین حدود غنیم نیست خاطر از محافظت قلعه و شهر چنانچه باید جمع نمی سازد به حسب اتفاق درهمین ایام قطب نام مجهولی از مردم اوچه که خلقت او سرشته فتنه و فساد بود بزی درویشان و لباس گدایان بولایت اوجینه که در نواحی پتنه واقع است در می آید و به مردم آنجا که از مفسدان معرر اند آشنائی پیدا کرده اظهار میکند که من خسروام که از بندی خانه گریخته خود را بدین حدود رسانیده ام اگر بمن همراهی

نموده در مقام امداد و اعانت شوید بعد ازان که کارے سرانجام یابد مدار دولت من بر شمایان خواهد بود مجملاً بدین کلمات ابله فریب آن گول طبیعتان را با خود متفق ساخته مشخص آنها میسازد که من خسروام و اطراف چشم خود را که در وقتی از اوقات داغ کرده بود علامت آن بنظر در می آمده است بدان گمراهان مینمود و میگفت که در بندی خانه کثوری بر چشم من بسته بودند این علامت آنست بدین تزویر و فریب جمعی از سوار و پیاده بر سر او جمع میشوند و خبر یافته بوده اند که افضل خان در پتنه نیست آنمعنی را فوزی عظیم دانسته ایلغار می نمایند و دو سه ساعت از روز یکشنبه گذشته خود را به شهر میرسانند و به هیچ چیز مقید نشده اراده قلعه میکنند و شیخ بنارسی که در قلعه بود خبر یافته مضطربانه خود را بدر قلعه میرساند و غنیم که جلو ریز می آمده فرصت آن نمیدهد که دروازه قلعه را به بندند باتفاق غیاث از راه کهرکی خود را به کنار آب میرسانند و کشتی بدست آورده قصد آن میکنند که خود را بافضل خان برسانند آن مفسدان بخاطر جمع به قلعه درآمده اموال و اسباب افضل خان را با خزانه بادشاهی تصرف در می آورند و جمعی از واقعه طلبان بیدولت که در شهر و نواحی بودند بر سر او جمع میشوند این خبر در گورکهپور بافضل خان میرسد و شیخ بنارسی و غیاث هم از راه آب خود را میرسانند و کتابات از شهر می آید که این بدبختی که خود را خسرو میگوید بتحقیق خسرو نیست افضل خان تکیه بفضل و کرم الٰهی و بدولت و اقبال ما نموده بے توقف بر سر آن مفسدان روانه میگردد در عرض پنجروز خود را بحوالی پتنه میرساند چون خبر آمدن افضل خان بآن حرامزاده و مفسدان میرسد قلعه را به یکے از معتمدان خود سپارد و سوار و پیاده خود را توزک نموده چهار کروه از شهر باستقبال بر می آید و بر کنار آب پن پن جنگ میشود و باندک زد و خوردی سلک جمعیت آن تیره روزگاران از هم پاشیده متفرق میگردند و از غایت اضطراب دیگر باره آن بخت برگشته با چندے در قلعه در می آید و افضل خان سر در پے او نهاده امان نمیدهد که در قلعه را تواند بست مضطربانه بخانه افضل خان درآمده آن خانه را قایم میسازد و تا سه پهر دران خانه بوده زد و خورد مینماید و تخمیناً سی کس را بزخم تیر ضایع میسازد بعد ازان که همراهان او به جهنم میروند خود عاجز و زبون میشود و امان طلبیده افضل خان را می بیند بجهت تسکین این ماده افضل خان در همان روز او را به قصاص رسانیده چندے از همراهان او را که زنده بدست درآمده بودند مقید میسازد و این اخبار متعاقب یکدیگر بمسامع جلال رسید شیخ بنارسی و غیاث زینخانی و دیگر منصبداران که در حفظ و حراست شهر و قلعه تقصیر نموده بودند به آگره طلب داشتم و فرمودم همه را سر و ریش تراشیده و معجر پوشانیده و بر خر سوار کرده بر گرد شهر آگره و بازارها گردانیدند تا باعث تنبیه و عبرت دیگران گردد چون درین ایام عرائض پرویز و امرای تعینات دکن و دولتخواهان آنجا متعاقب یکدیگر رسید که عادل خان بیجاپوری التماس داشته عادارد که میر جمال الدین حسین انجو را که مجموع دنیاداران دکن بر قول و فعل او اعتماد تمام دارند نزد او فرستند تا بآن جماعت صحبت داشته تفرقه و وحشت را از خاطر آنها دور سازد و معامله آنجا را حسب الاستصواب

عادل خان که طریقه دولتخواهی و بندگی اختیار نموده صورت پسندیده داد و بهمه جهت تفرقه و وحشت را از خاطر دور ساخته و دلاسای او نموده از الطاف و عنایات بادشاهی او را امیدوار سازد و بنابر حصول این مدعا میر مومی الیه را بتاریخ شانزدهم ماه مذکور مرخص ساخته ده هزار روپیه انعام عنایت نمودم و بر منصب سابق قاسم خان که هزاری ذات و پانصد سوار بود بجهت آنکه به کمک برادر خود اسلام خان روانه بنگاله گردد پانصدی ذات و سوار افزودم و درهمین ایام بجهت تنبیه و تادیب بکرماجیت زمیندار ولایت باندهو که قدم از دایره اطاعت و بندگی کشیده است مهاسنگه پسرزاده راجه مان سنگه را تعین نمودم که هم بدفع متمردان آن سرزمین قیام و اقدام نموده هم محال جاگیر راجه را که دران نواحی واقع است عمل نماید بستم ماه مذکور فیلی به شجاعت خان دکهنی مرحمت نمودم چون حاکم جلال آباد از خرابی قلعه آنجا عرضداشت نوشته بود حکم فرمودم که از خزانه لاهور انچه بجهت تعمیر قلعه مذکور درکار باشد برده صرف نماید افتخار خان در بنگاله خدمات پسندیده بتقدیم رسانیده بود حسب الالتماس صاحب صوبه آنجا پانصدی بر منصب سابق او که هزار و پانصدی بود اضافه نمودم بتاریخ بیست و هشتم عرضداشت عبدالله خان فیروزجنگ مشتمل بر سفارش بعضی بنده های کارطلب که بهمراهی او بدفع عنبر تاتمام مقرر گردیده بودند بعرض رسید چون از همه بیشتر اظهار خدمتگاری و کارطلبی غزنین خان جالوری نموده بود بر منصب سابق او که هزار و پانصدی ذات و سیصد سوار بود پانصدی ذات و چهارصد سوار اضافه مرحمت نمودم و همچنین در خور خدمت هر یک ازان بنده ها بر پایه منصب سرفراز گردیدند دولت خان که بجهت آوردن تخت سنگ سیاه قبل ازین به اله آباد مرخص گشته بود روز چهارشنبه چهارم ماه مهر آمده ملازمت کرد و آن تخت را صحیح و سالم آورد الحق عجائب تخته سنگی است از غایت سیاهی و براقی بسیاری برآنند که از قسم سنگ محک بوده باشد طول آن چهار درعه و نیم پاد کم و عرض آن دو درعه و نیم و یک طسو و حجم آن سه طسو بوده باشد اطراف آنرا به سنگ تراشان امر فرمودیم که ابیات مناسب نقش گردانند و پایهای هم ازان قسم سنگ بران نصب نموده اند اکثر اوقات بران تخت می نشستیم عبدالسبحان بجهت بعضی تقصیرات در بندخانه مقید بود چون برادران خانعالم ضامن و متعهد کار او شدند او را از قید برآورده به منصب هزاری ذات و چهارصد سوار سرفراز ساختم و به فوجداری صوبه اله آباد تعین یافته جاگیر قاسم خان برادر اسلام خان را بدو مرحمت کردم و تربیت خان را به فوجداری سرکار الور فرستادم بتاریخ دوازدهم ماه مذکور عرضداشت خانجهان رسید که خانخانان حسب الحکم الاشرف با مهابت خان روانه درگاه گشت و میر جمال الدین حسین که برفتن بیجاپور از درگاه تعین یافته بود از برهانپور بهمراهی وکلای عادلخان متوجه بیجاپور شد در تاریخ بیست و یکم ماه مذکور مرتضی خان را بصاحب صوبگی صوبه پنجاب که از اعظم ممالک محروسه است سرفراز

ساختم

ساخته شال خاصه کرامت فرمودم تاج خان را که در صوبه ملتان بود به ارائی کابل تعیین کرده بر منصب سابق او که سه هزاری
ذات و هزار و پانصد سوار بود پانصد سوار دیگر افزودم و حسب الالتماس عبدالله خان فیروز جنگ پسر رانا شنکر نیز به اضافه منصب
سرفراز گشت مهابت خان که قبل ازین بجهت تحقیق جمعیت امرای تعینات دکن و آوردن خانخانان به برهانپور مرخص گشته بود
چون بنواحی آگره رسید خانخانان را در چند منزلی از شهر گذاشته خود پیشتر آمد و به سعادت کورنش و آستانبوسی سرفراز شد ٭
و بعد از چند روز بتاریخ دوازدهم آبان خانخانان آمده ملازمت کرد چون در باب او اکثر دولت خواهان مقدمات واقع یا غیر واقع
از روی فهمیدگی خود عرضداشت نموده بودند و خاطر اشرف ازو منحرف گشته بود چون آن التفات و عنایت که همیشه درباره او
میکردم و از پدر بزرگوار خود دیده بودم این بار به فعل نیامد و درین سلوک محق بودم چرا که قبل ازین خط تعهد خدمت صوبه دکن
به مدتی معین سپرده در ملازمت سلطان پرویز با دیگر امرا بدان مهم عظیم متوجه گشته بود بعد از رسیدن به برهانپور ملاحظه وقت ناکرده
در هنگامی که حرکت لایق نبود و سرانجام رسد و دیگر ضروریات نشده سلطان پرویز و لشکرها را به بالای گهاتی بر آورده در رفته رفته
بواسطه بی اتفاقی سرداران و نفاق ایشان و اختلاف رایهای ناصواب کار بجایی کشید که غله به دشواری پیدا گردید و یکمن
به مبلغها بدست در نمی آمد و کار سپاه مختل و درهم شد و هیچ گونه کاری از پیش نرفت و اسپ و شتر و دیگر چارپایان ضایع شدند
و بنا بر مصلحت وقت صلح گونه با مخالفان تیره بخت نموده سلطان پرویز و لشکرها را به برهانپور باز گردانید چون معامله خوب نشست این
تفرقه و پریشانی را مجموع دولت خواهان از نفاق و بی سرانجامی خانخانان دانسته درین باب عرایض به درگاه ارسال داشتند اگرچه
این معنی مطلق باور نمی افتاد غایتاً این خدشه بخاطر راه یافت تا آنکه عرضداشت خانجهان رسید که این خلل و پریشانی تمام از نفاق
خانخانان دست داده یا این خدمت را باستقلال باو باز باید گذاشت یا او را به درگاه طلبیده این نواخته و برداشته خود را بدین خدمت
تعیین فرموده و سی هزار سوار معین و مشخص به کمک این بنده مقرر باید داشت تا در عرض دو سال تمام ولایت پادشاهی را که در تصرف
غنیم است مستخلص ساخته و قلعه قندهار و دیگر قلعهای سرحد را به تصرف بندهای درگاه درآورده ولایت بیجاپور را نیز ضمیمه
ممالک محروسه سازم و اگر این خدمت را در مدت مذکور بانصرام نرسانم از سعادت کورنش محروم بوده روی خود را به بندهای
درگاه ننمایم چون صحبت میان سرداران و خانخانان بانجا کشیده بود و او را در آنجا مصلحت ندیدم سرداری را بخانجهان
تفویض فرمودم و او را بدرگاه طلبیدم بالفعل سبب بی توجهی و بی التفاتی اینست بعد ازین آنچه ظاهر شود در خور آن مراتب
توجهی و بی توجهی به عمل خواهد آمد سید علی بارهه را که از جوانان مقرر است نواخته بپانصدی ذات و دویست سوار بر منصب سابق

او که هزاری ذات و پانصد سوار بود افزودم و داراب خان ولد خانخانان را به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته سرکار غازی پور را بجاگیر او مقرر داشتم * قبل ازین صبیه میرزا مظفر حسین ولد سلطان حسین میرزای صفوی حاکم قندهار را بفرزند سلطان خرم نامزد فرموده بودم درین تاریخ ۱۷ آبان چون مجلس طوی منعقد شده بود بخانه بابا خرم رفته شب نیز در آنجا گذرانیدم و اکثر امرا را به خلعت سرفراز ساختم و چندین از محبوسان قلعه گوالیار به تخصیص حاجی میرک از بند خلاصی یافتند و یک لک روپیه اسلام خان از پرگنات خالصه شریفه تحصیل نموده بود و چون بر سر لشکر و خدمت بود بانعام او مقرر داشتم پاره طلا و نقره و از هر جنس زر و غله به معتمدان داده مقرر داشتم که بفقرا آگره تقسیم نمایند درهمین روز عرضداشت خان جهان بعرض رسید که ایرج ولد خانخانان را از شاهزاده رخصت حاصل نموده حسب الحکم روانه درگاه ساخت و آنچه درباب ابوالفتح بیجاپوری حکم شده بود چون مشار الیه مرد کارآمدنی است و فرستادن او بالفعل باعث ناامیدی دیگر سرداران دکن که قولها بجهت ایشان رفته می شد بنابران او را نگاهداشته و حکم شده بود که چون کیشوداس پسر رای کله را که در خدمت پرویز میباشد طلبیده ام اگر در فرستادن او اهمالی رود خواهی نخواهی او را روانه خواهی ساخت چون این معنی معلوم پرویز گشت فی الفور او را رخصت کرد و گفت که این چند کلمه را از زبان من عرضداشت خواهی نمود که چون جان و حیات خود را بجهت خدمت آن خدای مجازی میخواهم وجود و عدم کیشوداس چه باشد که در فرستادن او استادگی نمایم غایتا خدمتگاران اعتباری و اعتمادی مرا که بهر تقریب طلب میدارند باعث نومیدی و شکست خاطر دیگران می گردد و در سرحد مشهور شده حمل بر بیعنایتی صاحب و قبله میشود دیگر امر حضرت ست * از تاریخ که قلعه احمدنگر به سعی برادر مرحوم دانیال بتصرف اولیای دولت قاهره در آمده تا تاریخ حال حفظ و حراست آنجا بخواجه بیگ میرزا صفوی که از خویشان غفران پناه شاه طهماسپ است مقرر بود بعد از ان که شورش دکنیان مقهور بسیار شد و قلعه مذکور را محاصره کردند در لوازم جانسپاری و قلعه داری تقصیر نه کرد با آنکه خانخانان و امرا و سردارانی که در برهانپور جمع شده بودند در ملازمت پرویز متوجه رفع و دفع مقهوران گشتند و از اختلاف رایها و نفاق امرا و بی سرانجامی رسد و غله لشکر گران سنگی را که صلاحیت کارهای کلان داشتند براه های نامناسب و کوه های و کتلهای صعب در آورده در عرض اندک روز پریشان و بی سامان ساختند چون کار بدین جا انجامید و تعسر غله بجائی رسید که جانی در عوض نانی میدادند بی علاج بمقصد نارسیده برگشتند و حشم قلعه که چشم بر امداد این لشکر داشتند از شنیدن این خبر بیدل و دلباخته شده به یکبار بر جوشیدند و خواستند که از قلعه برآیند خواجه بیگ میرزا چون برین معنی مطلع گشت در مقام تسلی و دلاسای مردم شد و هر چند کوشید نتیجه نداد آخر الامر تعهد نمود

ساخته رخصت دادم و خلعت فاخره و کمر شمشیر مرصع و اسپ با زین مرصع و فیل خاصه و پنج لک روپیه مددخرج باو عنایت نمودم
و حکم شد که دیوانیان عظام از محال جاگیر او بازیافت نمایند و امرای تعیناتی به خلعتها و اسپها و رعایتها سرفراز شدند و مهابتخان
را که چهار هزاری ذات و سه هزار سوار بود پانصد سوار دیگر بر منصب او افزوده حکم کردم که خان اعظم و این لشکر را به برهانپور رسانیده و حقیقت
برهم خوردگی لشکر پیش باز رسیده حکم سرداری خان اعظم با امرای آن حدود رسانیده همه را با او متفق و یکجهت ساخته و سامان لشکر
آنجا دیده بعد از نظام و انتظام مهمات مرجوعه خانخانان را همراه گرفته بدرگاه آورد روز یکشنبه چهارم شوال قریب باخرهای روز
بشکار چیته مشغولی داشتم درین روز و روز پنجشنبه مقرر کرده ام که جاندار کشته نشود و گوشت تناول نمی کنم روز یکشنبه خاصه بجهت
تعظیمی که پدر بزرگوارم آن روز را میداشتند چنانچه به گوشت میل نمی فرمودند و کشتن جاندار منع بود به سبب آنکه در شب یکشنبه
تولد مبارک ایشان واقع شده بود میفرمودند که درین روز بهتر آنست که جانداران از آسیب قصاب طبیعتان خلاص باشند
و روز پنجشنبه که روز جلوس منست درین روز هم فرمودم که جاندار بیجان نسازند تا در ایام شکار درین دو روز تیر و تفنگ بجانداران
شکاری نمی اندازم در حالتیکه شکار چیته میشد انوپ رای که از خدمتگاران نزدیک منست جمعی را که در شکار همراه میباشند پاره
دورتر از من سر کرده می آورد بدرختی میرسد که زغنی چند بران نشسته بودند چون نظرش بران زغنها می افتد کمان و تکه چند گرفته
بدانطرف متوجه میشود اتفاقاً در حوالی آن درخت گاوی نیم خورده افتاده می بیند مقارن آن شیری بزرگ مهیب قوی جثه
از میان بوته چند که در آن حوالی بوده برخاسته روان میشود با آنکه از روز دو گهری بیشتر نمانده بود چون ذوق مرا به شکار شیر میدانست
خود با چندی که همراه او بودند شیر را تحیل نموده کس به نزدیک من فرستاده مرا از شیر خبر کرد چون خبر بمن رسید فی الحال باضطراب
جلو ریز متوجه گشتیم بابا خرم و رامداس و اعتماد رای و حیات خان و یکدو کس دیگر با من همراه بودند بمجرد رسیدن دیدم که شیر در سایه
درختی نشسته است خواستم که سواره تفنگی بیندازم دیدم که اسپ بیطاقتی میکند از اسپ پیاده شدم و تفنگ را سر راست ساخته
گشاد دادم چون من در بلندی ایستاده بودم و شیر در پستی بوده هیچ ندانستم که بدو رسید یا نرسید در لحظه مضطربانه تفنگی دیگر انداختم
بخاطر میرسد که این تفنگ باو رسیده باشد شیر برخاسته حمله آورد و میر شکاری را که شاهین در دست داشت و بحسب اتفاق
در برابر او واقع شده بود زخمی کرده بجای خود به نشست درین حالت بندوقی دیگر بر سه پایه نهاده مجرا گرفتم انوپ رای
سه پایه را گرفته ایستاده بود و شمشیری در کمر و کتکه چوبی در دست و بابا خرم جانب چپ باندک فاصله و رامداس و دیگر بنده ها در عقب
او و کمال قراول تفنگ پر کرده بدست من میداد چون خواستم که گشاد نمایم شیر غران بجانب ما یان روان شده حمله آور گشت

مقارن آن تفنگ را کشاد دادم از محاذی دهن شیر رد شد. از گذشت صدای تفنگ او را بر تیز کرد جمعی که از خدمتگاران هجوم
آورده بودند تاب حمله او نیاورده بر یکدیگر خوردند. چنانچه من از دکه و آسیب آنها یک دو قدم از جای خود پس رفته افتادم به تحقیق
میدانم که دو سه کس پا بر سینه من نهاده از بالای من گذشتند. بعد اعتماد رای و کمال قراول استاده شدم درین وقت شیر
بمردمی که در دست چپ بودند قصد نمود انوپ رای سه پایه را از دست گذاشته به شیر متوجه شد شیر بهمان چستی و چالاکی که حمله
کشته بود برد بر گشت و او مردانه به شیر رو برو شد آن چوب که در دست داشت بهر دو دست دو بار بر سر او محکم فرو کوفت شیر دهن
باز کرده هر دو دست انوپ رای در دهن گرفت و چنان خایید که دندان او از آن سوی هر دو دست او گذشت اما آن
چوب و انگشتری چند که در دست داشت خیلی ممد شد و نه گذاشت که دست های او از کار برود از حمله و دکه شیر انوپ رای
در میان هر دو دست او به پشت افتاد چنانکه سر و روی او محاذی سینه شیر بود درین وقت بابا خرم و رام داس متوجه شده
انوپ رای نمایند. شاهزاده تیغی بر کمر شیر انداخت و رام داس هم دو شمشیر بکار برد یکی که بر شانه شیر میرسد فی الجمله کارگر
می افتد. و حیات خان چوبی که در دست داشت چندی بر سر او زد انوپ رای زور کرده دستهای خود را از دهن
شیر بر می آورد و دو سه مشتی بر کله او میزند. و به پهلو غلطیده بر زانو راست می ایستد. در وقت کشیدن دست ها از دهن شیر
چون دندان او از جانب دیگر سر بر آورده بودند پاره چاک میشود و هر دو پنجه او از دوش گذشت در حین ایستادن شیر هم ایستاده میشود
و سینه او را بناخن و چنگال مجروح میسازد چنانچه زخمهای مذکور روزی چند او را آزرده داشت و بجایی که زمین بی راستی بود در رنگ
دو کشتی گیر بر یکدیگر چسپیده غلطان شدند و در جایی که من ایستاده بودم زمین فی الجمله همواری داشت انوپ رای میگوید که الله تعالی
اینقدر شعور به من داد که شیر را عمداً بدان سو بردم دیگر از خود خبر ندارم درین زمان شیر او را گذاشته روان میشود او در آن بیخبری شمشیر علم کرده
از پس او در می آید و بر سر او می زند شیر چون روی میگرداند تیغی دیگر بر صورت او می اندازد چنانچه هر دو چشم او بریده میشود و پوست ابروی
او که بشمشیر جدا شده بود بر بالای چشمهای او می افتد درین حالت صالح نام چراغچی چون وقت چراغ شده بود مضطربانه می آید
بحسب اتفاق بشیر کور رسیده بر میخورد شیر یک طپانچه او را بر داشته می اندازد و افتادن و جان دادن یکی بود مردم دیگر رسیده
کار شیر را تمام می سازند. چون این قسم خدمتی از و بفعل آمد و جانسپاری او مشاهده گشت بعد از آنکه از الم زخمها خلاصی یافت و
به سعادت ملازمت سرفراز گردید بخطاب انیرای سنگهدلن امتیاز بخشیدم انیرای بزبان هندی سردار فوج را میگویند و از سنگه دلن
شیر بار مراد است شمشیر خاصه مرحمت کرده بر منصب او پاره افزودم خرم پسر خان اعظم را که به حکومت ولایت جونه گره تعین یافته بود

به خطاب کامل خانی سرفراز ساختم روز یکشنبه سوم ذی قعده به شکار ماهی مشغولی داشتم هفتصد و شصت و شش ماهی شکار شد و در حضور بامرا و زنگیان و اکثر بنده ها تقسیم یافت من بغیر از ماهی پولکدار نمی خورم اما نه ازین جهت که شیعه مذهبان غیر پولکدار را حرام میدانند بلکه سبب تنفر من ازین جهت است که از مردم کهنه شنیده ام و به تجربه نیز معلوم شده که ماهی غیر پولکدار گوشتهای حیوانات مرده میخورد و ماهی پولکدار نمی خورد ازین مر خوردن او بر طبیعت من مکروه آمد شیعه میدانند که بچه وجه نمی خورند و آنرا از چه جهت حرام میدانند از شتران خانه زاد که در شکار همراه میباشند یک شتر نیچ نیله گاو را که بوزن چهل و دو من هندوستان بود برداشته ایستاده شد نظیری نیشاپوری که در فن شعر و شاعری از مردم قرار داده بود و در گجرات به عنوان تجارت بسر می برد قبل ازین طلبیده بودم درینولا آمده ملازمت کرد قصیدهٔ انوری را که

باز این چه جوانی و جمال ست جهان را

تتبع نموده قصیده بجهت من گفته بود گذرانید هزار روپیه و اسپ و خلعت به صلهٔ این قصیده بدو مرحمت نمودم و حکیم حمید گجراتی را که مرتضی خان تعریف بسیار نموده بود او را هم طلبیده بودم آمده ملازمت کرد نیک نفس ساده و بیشتر از طبابت او بود مدتی در ملازمت بسر برد چون ظاهر شد که در گجرات سوای او طبیبی نیست و او را هم خواهان رخصت یافتم هزار روپیه و چند عدد شال با دو فرزندان او داده یک دهه در و بست بمدد معاش او مقرر داشتم خوش حال بوطن مالوف مرخص گشت یوسف خان ولد حسین خان تکریه از جاگیر آمده ملازمت نمود روز پنجشنبه دهم ذی حجه عید قربان شد چون در روز مذکور منع است که جانداری کشته شود روز جمعه فرمودم که حیوانات قربانی را قربان ساختند سه گوسفند را بدست خود قربان ساخته به شکار سوار شدم و شش گهری از شب گذشته باز گشتم درین روز نیله گاو شکار شد بوزن نه من و سی و پنج سیر چون حکایت این نیله گاو خالی از غرابتی نبود نوشته شد در دو سال گذشته که به سیر و شکار همین منزل آمده بودم این نیله گاو را در هر مرتبه بندوق زده چون زخمی بر جای کاری واقع نشده بود نیفتاده و بدر رفت درین مرتبه باز این نیله گاو در شکارگاه بنظر در آمد قراولان شناختند که در دو سال پیش بزخمی بدر رفته بود مجملاً سه تفنگ دیگر هم درین روز برو زدم اصلا کارگر نیفتاد سر در پی او نهاده تا سه کروه مسافت در عقب او پیاده طی کردم هر چند تردد نمودم بدست در نیامد آخر الامر نذر کردم که اگر این نیله گاو بیفتد گوشت او را طعام پخته بروح حضرت خواجه معین الدین به فقرا بخورانم و یک مهر و یک روپیه نذر حضرت والد بزرگوارم نمودم مقارن این نیت نیله از تردد باز ماند بر سر او دویده فرمودم که در حال حلال کردند و بآرود و آورده بطرزی که نذر کرده بودم بجا آوردم گوشت نیله گاو را طعام پختند و مهر و روپیه را حلوا سامان نموده در

وگرسنها را جمع نموده در حضور خود تقسیم نمودم بعد از دو سه روزے دیگر باز نیله گاوے بنظر درآمد هر چند تردد نموده خواستم که در یکجا آرام گیرد تا تفنگ انداخته شود مطلقاً قابو بدست در نیامد تا قریب شام از عقب او تفنگ بر دوش میرفتم تا وقتیکه آفتاب غروب نمود نا امید از زدن او شدم به یکبار بر زبان من گذشت که خواجه این نیله هم نذر شماست گفتن من و نشستن او مقارن واقع شد تفنگ چاق ساخته انداختم و او را زدم و این را نیز بدستور نیله سابق فرمودم که طعام پخته به فقرا بخورانند روز شنبه نوزدهم ذی حجه باز شکار ماهی شد درین روز تخمیناً سه صد دسی ماهی شکار شده باشد شب چهاردهم ۲۰ ماه مذکور در روپ باس نزول واقع شد چون از شکارگاه هاے مقررے نیست و حکم ست که هیچ کس در حوالی آن شکار نکند آهوے بے نهایتی درین صحرا بهم رسیده چنانچه آبادانیها در می آیند و از مضرت هر گونه آسیبے ایمن اند دو سه روز دران صحراها شکار نمودم و آهوے بسیار به تفنگ و چیته زده شکار کردم چون ساعت دخول شهر نزدیک بود دو منزل درمیان کرده شب پنجشنبه دوم محرم ۱۰۲۱ بباغ عبد الرزاق معمورے که نزدیک بلکه متصل شهر است نزول اجلال واقع شد درین شب اکثر بنده هاے درگاه مثل خواجه جهان و دولت خان و جمعی که در شهر مانده بودند آمده ملازمت نمودند ایرج هم که از صوبه دکن طلبیده بودم به سعادت آستان بوسی مشرف گشت روز جمعه هم دران باغ مذکور توقف واقع شد و عبد الرزاق درین روز پیشکشهاے خود را گذرانید چون آخرین روز ایام شکار بود حکم شد که مدت شکار و عدد جانوران را که شکار شده بعرض رسانند مدت شکار از نهم ماه آذر تا غایت بست و نهم اسفندارمذ[۵] سه ماه و بست روز شکار بود بدین موجب شیر و دوازده قلاده و گوزن یک راس چینکاره چهل و چهار کوته پاچه یک راس و آهو بره دو راس آهوے سیاه شصت و هشت راس آهوے ماده سی و یک راس روباه چهار قلاده آهوے کوراره بهشت راس پاتل یکراس خرس پنج قلاده کفتار سه قلاده خرگوش شش راس نیله گاو یکصد و هشت راس ماهی یکهزار و نود و شش قطعه عقاب یکدست تغدری یک قطعه طاؤس پنج قطعه کارد انک پنج قطعه دراج پنج قطعه سرخاب یک قطعه و سارس پنج قطعه و عیک یک قطعه مجموع یکهزار و چهار صد و چهار ده ÷ روز شنبه ۲۹ اسفندارمذ مطابق ۴ محرم بر فیل سوار شده متوجه شهر شدیم از باغ عبد الرزاق تا بدولتخانه قلعه یک کروه و بست طناب مسافت است هزار و پانصد روپیه نثار کردم و در ساعتی که قرار یافته بود داخل دولتخانه شدم و بازارها بطریق معهود بجهت جشن نوروز در اقمشه گرفته آئین بسته بودند ÷ چون در ایام سیر و شکار خواجه جهان را حکم شده بود که در محل عمارتے بسازد که قابلیت نشستن من داشته باشد خواجه مشار الیه این نوع عمارت عالیشانے را در سه ماه تیار و مکمل ساخته بود و بغایت کارنمایان دست بسته کرده و مصوران نیز کارنمایان و جلد دستی خوبے نمودند از گرد راه بهمان عمارت بهشت آئین داخل شده تماشاے آن منزل نمودم بغایت العات

مستحسن افتاد و به تعریف و تحسین بسیار خواجه جهان سربلندی یافت پیشکشی که ترتیب داده بود در همین عمارت بنظر اشرف گذرانید و بعض ازان پسند خاطر گردید تتمه را باو بخشیدم ٭

جشن نوروز ششم از جلوس همایون

دو گهڑی و چهل پل از روز دو شنبه گذشته حضرت نیر اعظم به برج شرف خود که در حمل باشد تحویل نمود روز دو شنبه غره فروردین مطابق ششم محرم سنه ۱۰۲۰ جشن نوروزی ترتیب داده بر تخت دولت جلوس نمودم امرا و سایر بنده های درگاه سعادت کورنش دریافته تسلیمات مبارک بادی بجا آوردند و پیشکش بنده های درگاه میران صدر جهان و عبد الله خان فیروز جنگ و جهانگیر قلی خان از نظر اشرف گذشت روز چهارشنبه ششم محرم پیشکش راجه کلیان که از بنگاله فرستاده بود از نظر گذشت روز پنجشنبه نهم ماه مذکور شیخ عبد النبی و بعضی از منصبداران که به طلب از دکن آمده بودند ملازمت کردند کمر خنجر مرصع به رزاق وردی ازبک مرحمت نمودم در همین ایام پیشکش نوروزی مرتضی خان از نظر اشرف گذشت چیز بسیار از هر قسم و هر جنس ترتیب داده بود همه را دیدم و آنچه پسند خاطر گردید از جواهر گران بها و اقمشه نفیسه و فیل و اسپ گرفته تتمه را باز گردانیدم و خنجر مرصع به ابو الفتح دکنی و سه هزار روپیه به میر عبد الله و یک اسپ عراقی به مقیم خان مرحمت نمودم شجاعت خان را به همین قصد از دکن طلبیده بودم که او را به بنگاله نزد اسلام خان فرستم که در حقیقت قائم مقام او باشد منصب او را که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار بود پانصدی ذات و سوار افزوده به خدمت صوبه مذکور تسلیم کنانیدم و خواجه ابو الحسن دو قطعه لعل و یکدانه مروارید و ده انگشتری گذرانید به ایرج پسر خانخانان کمر خنجر مرصع مرحمت نمودم منصب خرم هشت هزاری ذات و پنجهزار سوار بود دو هزاری دیگر بر ذات او افزودم و خواجه جهان را که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار داشت پانصدی در ذات و دویست سوار دیگر اضافه نمودم ٭ بیست و چهارم محرم که هیژدهم فروردین روز شرف باشد یادگار علی سلطان ایلچی شاه عباس دارای ایران که به پرسش تعزیت حضرت عرش آشیانی و تهنیت جلوس من آمده بود سعادت ملازمت دریافت و سوغاتیکه شاه عباس برادرم فرستاده بود در نظر اشرف گذرانید اسپان خوب و اقمشه و از هر جنس تحفهای لائق آورده بود بعد از گذرانیدن سوغات در همین روز خلعت فاخره و سی هزار روپیه که بحساب ولایت هزار تومان بوده باشد باو مرحمت نمودم و کتابتیکه مبنی بر تهنیت و پرسش واقعه والد بزرگوارم بود گذرانید چون در کتابت تهنیت اظهار محبت بیش از بیش نموده و در مراعات نسبت ادب و یگانگی دقیقه فرو گذاشت نه نموده خوش آمد که کتابت بجنس داخل گردد ٭

نقل کتابت شاہ عباس

تارشحات سحاب فیض ربانی و قطرات غمام فضل سبحانی طراوت بخش حدایق ابداع و اختراع باشد ہمیشہ گلشن سلطنت و جہانبانی و چمن زار ابہت و کامرانی اعلی حضرت فلک مرتبت خورشید منزلت بادشاہ جوان بخت کیوان وقار شہریار نامدار سپہر اقتدار نورالدین محمد جہانگیر کشور کشا خسرو سکندر شکوہ دارا لوا مسند نشین بارگاہ عظمت و اجلال صاحب سریر اقلیم دولت و اقبال نزہت افزاے ریاض کامرانی چمن آراے گلشن صاحبقرانی چہرہ کشاے جمال جہانبانی مبین رموز آسمانی زیور چہرۂ دانش و بینش فہرست کتاب آفرینش مجموعہ کمالات انسانی مرآت تجلیات یزدانی بلندی بخش ہمت بلند سعادت افزاے طالع ارجمند آفتاب فلک اقتدار سایہ عاطفت آفریدگار جمجاہ انجم سپاہ فلک بارگاہ صاحبقران خورشید کلاہ عالم پناہ از جویبار عنایت الٰہی و چشمہ سار مرحمت نامتناہی سرسبز بودہ ساحت انس مساحتش از آسیب خشک سال عین الکمال محروس باد حقیقت شوق و محبت و کیفیت خلت و مودت تحریر پذیر نیست ع

قلم را آن زبان نبود کہ راز عشق گوید باز

اگرچہ از راہ صورت بعد مسافت مانع دریافت کعبہ مقصود گردیدہ اما قبلہ ہمت والا نہمت نسبت معنوی قرب باطنی ست للہ الحمد کہ بحسب وحدت ذاتی این نیازمند درگاہ ذوالجلال و آن نہال سلسال ابہت و اجلال ایمعنی بہ تحقیق پیوستہ بعد مکانے و دوری صوری جسمانی مانع قرب جانی و وصال روحانی نہ گشتہ رو در یکجہتی است و از نیجہت گرد ملال بر آئینہ خاطر خورشید تمثال نہ نشستہ عکس پذیر جمال آن مظہر کمال است و ہموارہ مشام جان بردایح فوائح خلت و وداد و نسائم عنبر شمائم محبت و اتحاد معطر گشتہ بوا نسبت روحانی و مواصلت جاودانی زنگ زداے دوستی ست ع

ہمنشینم بہ خیال تو و آسودہ دلم | آین وصالیست کہ در پی غم ہجرانش نیست

المنۃ للہ تعالے و تقدس کہ نہال آرزوے دوستان حقیقی بہ ثمرہ مراد بارور شدہ شاہد مقصود یکہ سالہا در پردۂ خفا مستور بود در تضرع و ابتہال از بارگاہ واہب متعال جلوہ گری آن سائلت بشد باحسن وجہی از حجلہ غیب بظہور درآمدہ پرتو جمال بر ساحت آمال خجستہ مآل منتظران انداختہ برفراز تخت ہمایون سریر سلطنت ابد مقرون ہم آغوش آن انجمن آراے بادشاہی و زینت افزاے سریر شاہنشاہی گردیدہ و لواے جہان کشاے خلافت و شہریارے و چتر فلک فرساے معدلت و جہانداری آن رفعت بخش اورنگ عقدہ کشاے دانش و فرہنگ ظل معدلت و جہانداری و مرحمت بر مفارق عالمیان انداخت امید کہ ہمین مرادبخش

جلوس میمنت مانوس آن خجسته طالع همایون بخت فروزنده تاج و فرازنده تخت را بر همگنان مبارک و میمون و فرخنده و همایون گرداند و همیشه اسباب سلطنت و جهانبانی و موجبات حشمت و کامرانی در تزاید و تضاعف باد از دیرباز آئین وداد و روش اتحاد که بین الآبا و الاجداد انعقاد یافته و بتازگی میانه این مخلص محبت گزین و آن معدلت آئین استقرار پذیرفته مقتضی آن بوده که چون مژده جلوس آن جانشین مسند گورکانیه و وارث افسر صاحبقرانی بدین دیار رسد یکی از محرمان حریم حضرت بر سبیل تعجیل تعیین شده بمراسم تهنیت اقدام نماید لیکن چون مهم آذربایجان و تسخیر ولایت شروان در میان بود تا خاطر مهرآگین از مهمات ولایت مذکور جمع نمیشد مراجعت بمستقر سلطنت میسر نبود در لوازم این امر خطیر تاخیر و تقصیر واقع شد هرچند رسوم و آداب ظاهری نزد ارباب دانش و بینش چندان اعتباری ندارد اما طی آن بالکلیه بحسب ظاهر و نظر بر آنکه مطمح نظر ایشان جز امور ظاهری نیست طی مراتب دوستی است اجرم درین ایام خجسته فرجام بمین توجه خدام ملایک احترام مهمات ولایت از دست رفته بر حسب مدعای احبا صورت یافته بالکلیه از آن طرف خاطر جمع گشته بدار السلطنت اصفهان که مقر سلطنت است نزول اجلال واقع شد امارت شعار کامل الاخلاص راسخ الاعتقاد کمال الدین یادگار علی را که اباً عن جدٍ از زمره بندگان بکجهت و صوفیان صافی طویت این دودمان است روانه درگاه معلی و بارگاه اعلی نمود که بعد از دریافت سعادت کورنش و تسلیم و ادراک شرف تقبیل و تلثیم بساط عزت و ادای لوازم پرسش و تهنیت رخصت مراجعت یافته از اخبار مسرت آثار سلامتی ذات ملایک صفات و صحت فراج وهاج خورشید ابتهاج بهجت افزای خاطر مخلص خیرخواه گردد مرجو آنکه پیوسته دوحه محبت و وداد موروثی و مکتسبی و حدیقه خلت و اتحاد صوری و معنوی را که بارعای انهار موالات و اجرای جداول مصادقات غایت نضرت و خضرت پذیرفته از نشو و نما نینداخته بارسال رسل و رسایل که مجالست روحانیت محرک سلسله یگانگی و رافع غایله بیگانگی بوده باشند و روابط معنوی را بتلافی صوری متفق ساخته بارجاع و انجام مهام ممنون دارند حق سبحانه تعالی آن زبده خاندان جاه و جلال و خلاصه دودمان ابهت و اقبال را بتائیدات غیب الغیب مؤید داراد.

تا اینجا نقل کتابت برادرم شاه عباس تمام شد

برادرم سلطان مراد و دانیال را که در ایام حیات پدر بزرگوارم برحمت خدا پیوسته بودند مردم باسامی مختلف نام می بردند فرمودم که یکی را شاهزاده مغفور و دیگری را شاهزاده مرحوم میگفته باشند اعتماد الدوله و عبد الرزاق معموری را که هر یک بمنصب هزار و پانصدی سرفراز بودند بمنصب هزار و هشت صدی سرفراز ساختم و بر سواران قاسم خان برادر اسلام خان دویست و پنجاه سوار افزودم ایرج پسر کلان خانخانان را که خانه زاد قابل مستعد بود بخطاب شاه نواز خانی و سعد الله ولد سعید خان را بلقب نوازش خانی

سرفرازی

سربلندی بخشیدم هنگام جلوس بر وزن نهاد گز یا پاره افزوده بودم چنانچه سه رتی بر وزن مهر و روپیه اضافه شده بود درین ایام بعرض رسید که در داد و ستد ها رفاهیت خلق در آنست که مهر و روپیه بوزن سابق باشد چون در جمیع امور رفاهیت و آسایش خلق منظور است حکم کردم که از تاریخ حال که یازدهم اردی بهشت سنه ۶ جلوس باشد در دار الضربهای ممالک محروسه مهر و روپیه را بدستور سابق مسکوک و مضروب بسازند چون قبل ازین تاریخ روز شنبه دوم از ماه صفر سنه ۱۰۲۰ هزار و بیست احداد بد نهاد شنیدند که کابل از سردار صاحب وجود خالیست و خان دوران در بیرون ها ست و معز الملک با معدودی چند از ملازمان مومی الیه در کابل است فرصت غنیمت دانسته با سوار و پیاده بسیار غافل و بیخبر خود را به کابل رسانید و معز الملک باندازه قوت و حالت خود فی الجمله ترددی نموده کابلیان و متوطنان و سکنه شهر خصوصاً جمیع جماعت قزلباشیان کوچه ها را کوچه بند نموده خانهای خود را مضبوط و مستحکم ساختند. افغانان چند توپ شده از اطراف بکوچه ها و بازارها در آمدند مردم از پشت بامها و سراهای خود آن تیره بختان را از تیر و تفنگ گرفته جمعی کثیر را به قتل رسانیدند بارکی که از سرداران معتبر آن مخذول بود کشته شد از وقوع این مقدمه به ملاحظه آنکه مبادا مردم از اطراف و جوانب جمع شده راه بیرون شدن بر آنها مسدود گردانند دل در باخته ترسان و هراسان بازگشتند قریب به هشتاد نفر از آن سگان به جهنم رفتند تا دویست اسپ گیرانیده از آن مهلکه جان به تگ و پا بیرون بردند نادعلی میدانی که در لهوکر بود آخر همان روز خود را رسانیده پاره راه تعاقب نمود چون فاصله بسیار شده بود جمعیت او اندک کاری نه ساخته برگشت بهمان سعی که در زود آمدن نمود و فی الجمله ترددی که از معز الملک واقع شد هر یک بزیادتی منصب سرفرازی یافتند و نادعلی که به منصب هزاری ذات مفتخر بود به هزار و پانصدی شد و معز الملک که هزار و پانصدی بود به هزار و هشت صدی سرفراز گشت چون ظاهر شد که خان دوران و کابلیان در مقام روز گذرانیدن اند و دفع احداد بد نهاد بدور و دراز کشید بخاطر گذرانیدم که خانخانان در خانه بیکار افتاده است او را با پسرانش بدین خدمت تعین باید کرد مقارن این اندیشه قلیچ خان که قبل ازین به طلب او فرمان صادر گشته بود از پنجاب آمد و سعادت خدمت دریافت از ناصیه احوالش ظاهر گشت که بجهت آنکه خدمت دفع احداد که نامزد خانخانان شده آزرده خاطر است تا آنکه صریح تعهد این خدمت نمود قرار یافت که صاحب صوبگی پنجاب متعلق بمرتضی خان باشد. و خانخانان در خانه بسر برد و قلیچ خان به منصب شش هزاری ذات و پنجهزار سوار سرفرازی یافت و خدمت کابل و دفع و رفع احداد بد نهاد و دزدان کوهستان را تعهد نمود خانخانان را فرمودم که در صوبه آگره از سرکار قنوج و کالپی جاگیر تنخواه نمایند تا مفسدان و متمردان آن ولایت را تنبیه بلیغ نموده بیخ و بنیاد آنها بر اندازد وقت رخصت هر یک به خلعتهای خاص و اسپ و فیل و خلعت سرفرازی یافته روانه شدند درهمین ایام بنا بر حسن

اخلاص و قدم خدمت اعتمادالدوله را به منصب دو هزاری ذات و پانصد سوار سربلندی بخشیده مبلغ پنجهزار روپیه نقد بطریق انعام مرحمت فرمودم مهابت خان را که بجهت سامان واجب لشکر ظفر اثر دکن و دلالت نمودن امرا بحسن اتفاق و یکتا دلی فرستاده بودم بتاریخ دوازدهم ماه تیر ۱۲ ربیع الثانی در دارالخلافت آگره ملازمت نمود از عرضداشت اسلام خان بظهور پیوست که عنایت خان در صوبه بنگاله مصدر خدمات پسندیده گشته بنابرین پانصدی ذات او افزودم که دو هزاری بوده باشد بر منصب راجه کلیان که از تعینات صوبه مذکور است پانصدی ذات و سی صد سوار اضافه نمودم که مجموع هزار و پانصدی ذات و هشت صد سوار بوده باشد هاشم خان را که در اودیسه بود غایتا به حکومت کشمیر سرفراز ساخته عم او خواجگی محمد حسین را به کشمیر فرستادم که تا رسیدن او از احوال آن ملک خبردار باشد در زمان پدر بزرگوارم پدر او محمد قاسم کشمیر را گرفته بود چین قلیچ که ارشد اولاد قلیچ خان است از صوبه کابل آمده سعادت ملازمت دریافت چون نسبت خانه زادگی را با جوهر ذاتی جمع داشت بخطاب خانی سربلند گشت و حسب الالتماس پدر او و بشرط تعهد خدمت تیراه پانصدی ذات و سه صد سوار بر منصب او افزودم بتاریخ ۱۴ امرداد بنابر سبق خدمت و وفور اخلاص و کاردانی اعتمادالدوله را به منصب والای وزارت ممالک محروسه سربلندی بخشیدم و در همین روز کمرخنجر مرصع به یادگار علی ایلچی دارای ایران کرامت فرمودم عبدالله خان که به سرداری لشکر رانا مقهور تعین بود چون تعهد نمود که از جانب گجرات بولایت دکن درآید او را به صاحب صوبگی و حکومت صوبه مذکور سرفراز ساخته راجه باسو را بعوض او به سرداری لشکر رانا تعین نمودم و پانصد سوار بر منصب او اضافه کردم و در عوض گجرات صوبه مالوه بخان اعظم مرحمت نمودم و چهار لک روپیه بجهت سامان و سرانجام لشکری که به همراهی عبدالله خان از راه ناسک نزدیک بولایت دکن تعین یافته بود فرستاده شد صفدر خان با برادران از صوبه بهار آمده به سعادت آستانبوس مشرف گشت یکی از غلامان بادشاهی که در خاتم بند خانه کار میکند کارنامه ساخته نذر گذرانیده که تا امروز مثل این کاری دیده نشده بود بلکه نشنیده ام چون نهایت غرابت دارد به تفصیل نوشته میشود در پوست فندقی چهار مجلس از استخوان فیل تراشیده ترتیب داده است اول مجلس کشتی گیران است دو کس باهم در کشتی گرفته اند و یکی در دست نیزه گرفته ایستاده است و دیگری سنگ درشتی در دست دارد و دیگری دستها بر زمین نهاده نشسته است و در پیش او چوبی و کمانی و ظرفی تعبیه نموده است مجلس دوم تختی ساخته در بالای آن شامیانه ترتیب داده و صاحب دولتی بر تخت نشسته یک پای خود را بر بالای پای دیگر نهاده و تکیه بر پشت او نمایان

۱ ظاهرا این کارنامه از غلام خاتم بند خانه شاهی معلوم نمیشود چه در مجلس چهارم ساختن صورت حضرت عیسی علیه السلام را وجهی معلوم نمیشود غالباً این کارنامه از کارنامهای کاریگران فرنگ بوده و بدستش افتاده آنرا از نام کارنامه خود نذر گذرانید ؎

ساخته و پنج نفر از خدمتگاران او گرد و پیش او ایستاده کرده است و شاخ درختی برین تخت سایه انداخته مجلس سوم صحبت ریسمان بازان است چوبی ایستاده کرده و سه طناب برین چوب بسته اند ریسمان بازی بر بالای آن پای راست خود از پس سر بدست چپ گرفته و بر پای دیگر ایستاده بزی را بر سر چوب کرده و شخصی دهلی در گردن انداخته می نوازد و مردی دیگر دستها بالا کرده ایستاده است و چشم بر ریسمان باز دارد و پنج کس دیگر ایستاده اند از ان پنج کس یکی چوبی در دست دارد و مجلس چهارم درختیست و در ته آن درخت صورت حضرت عیسی را نمایان ساخته و شخصی سر بر پای ایشان نهاده و پیرمردی با ایشان در سخن است و چهار کس دیگر ایستاده اند چون چنین کارنامه ساخته بود او را بانعام و زیادتی علوفه سرفراز ساختم در سی ام شهر دی میرزا سلطان را که از دکن طلبیده بودم آمده ملازمت کرد صفدر خان باضافه منصب سرفرازی یافته به کمکی لشکر رانا تعین یافت چون عبدالله خان بهادر فیروز جنگ اراده نموده بود که از راه ناسک نزدیک بولایت دکن در آید بخاطر رسانیدم که راجه باسو را که از بنده های با اخلاص والد بزرگوارم بود به همراهی او تعین نمایم که همه جا خبردار احوال او بوده نگذارد که از تهور و شتاب زدگی بی وقت به فعل آید بجهت این خدمت او را برعایتهای عالی سرفراز ساخته خطاب راجگی که در گمان او نبود کرامت نموده نقاره هم عنایت نمودم و قلعه رنتهنبور را که از قلعه های مشهور هندوستان است بدو شفقت کردم و خلعت فاخر و فیل و اسپ داده رخصت ساختم خواجه ابوالحسن را که از دیوانی کل تغیر یافته بود بخدمت صوبه دکهن بمناسبت آنکه در خدمت برادر مرحوم مدتها دران حدود بوده تعین نمودم و ابوالحسن پسر اعتمادالدوله را بخطاب اعتقاد خانی سرفرازی بخشیدم پسران معظم خان را بمناصب لائق سرفراز ساخته به بنگاله پیش اسلام خان فرستادم راجه کلیان به سرداری سرکار اڈیسه بتجویز اسلام خان مقرر گشت و به اضافه و صدی ذات و سوار سرفراز گردید چهار هزار روپیه به شجاعت خان دکهنی مرحمت نمودم هفتم آبان بدیع الزمان ولد میرزا شاهرخ از دکهن آمده ملازمت کرد درین روزها بجهت شوریدگی و هرج و مرج که در ولایت ماوراءالنهر واقع شده بسیاری از امرای و سپاهیان اوزبک مثل حسین بی و پهلوان بابا و نورس بی درمن و برم بی وغیره التجا بدرگاه ما آورده ملازمت نمودند هر یکی به خلعت و اسپ و زر نقد و منصب و جاگیر سرفراز گشتند روز دوم آذر هاشم خان از بنگاله آمده سعادت آستان بوسی دریافت پنج لک روپیه بجهت مدد خرج لشکر فیروزی اثر دکهن که بسرداری عبدالله خان مقرر بوده است بدست روپ خواص و شیخ انبیا باحمد آباد گجرات فرستادم در غره دی بقصد شکار موضع سمونگر که از شکارگاه مقرر نست متوجه شدم بیست و دو آهو شکار شد از انجمله شانزده آهو را خود شکار کردم و شش دیگر را خرم شکار نمود دو روز و دو شب آنجا بوده شب یکشنبه بخیر و خوبی به شهر در آمدم و شبی این بیت بخاطرم پرتو انداخت بیت

بود برآسمان تا مهر را نور
مبادا عکس او از چتر شه دور

بجز اعجیان و قصه خوانان فرمودم که در وقت سلام و صلوٰة فرستادن و قصه گذرانیدن درآمد با این بیت کنند و حالا شایع است سوم دی روز شنبه عرضداشت خان اعظم رسید که عادل خان بیجاپوری از تقصیرات خود گذشته خود پشیمان گشته در صدد بندگی بود و تعهدی بیش از بیش ست ۞ سه‌ام دی مطابق سلخ شوال هاشم خان به کشمیر رخصت یافته بیادگار علی ایلچی ایران فرگل خاصه مرحمت نمودم باعتقاد خان شمشیرے از شمشیر هاے خاصه سرانداز نام شفقت نمودم شادمان داماد خان اعظم را بخطاب شادمان خانی سرفراز ساخته منصب او از اصل اضافه به یکهزار و هفتصدی ذات و پانصد سوار مشخص شد و برعایت علم سربلندی یافت و سردار خان برادر عبد الله خان فیروز جنگ و ارسلان بے اوزبک که حراست سیوستان با و متقرر است بعنایت علم سرفراز گشتند بوستهاے آهو شکار خاصه را فرمودم که جانمازها ترتیب داده در دیوان خاص و عام نگاهدارند که مردم بران نماز می گذارده باشند میر عدل و قاضی را که مدار امور شرعیه برایشان ست بجهت خاص حرمت شرع فرمودم که زمین بوس که به صورت سجده است نکنند ۞ روز پنجشنبه بیست و دوم ماه دی بانه به شکار سمونگر متوجه شدم چون آهوے بسیارے دران حوالی جمع شده بود درین مرتبه خواجه جهان را رخصت کرده بودم که طرح شکار قمرغه انداخته آهوان را از هر طرف رانده درجاے وسیعی که دور آن سراپرده ها و گلال باڑ ها کشیده باشند در آورده ضبط نمایند یک و نیم کروه زمین را سراپرده گرفته بودند چون خبر رسید که شکارگاه ترتیب یافته و شکارے بسیار بقید درآمده است متوجه گشتم روز جمعه شروع در شکار شد تا پنجشنبه آینده هر روز با مردم محل بقمرغه درآمده آن مقدار که خاطر رغبت می نمود شکار میکردم پاره زنده گرفتار میگشتند. و بعضے به تفنگ و تیر کشته می شدند روز یکشنبه و پنجشنبه که تفنگ به جانور نمی اندازم بدام زنده گرفتند. درین هفت روز نهصد و هفده نر و ماده شکار شده بودند ازانجمله شش صد و چهل و یک آهوے نر و ماده که زنده گرفتار شده بودند چهارصد و چهار راس به فتح پور فرستاده شد که درمیان جولان گاه آنجا سر دهند و هشتاد و چهار راس دیگر را فرمودم که حلقهاے نقره در بینی کرده درهمان زمین آزاد کردند و دویست و هفتاد و شش آهوے دیگر که به تفنگ و تیر و چیته کشته بودند روز بروز به بیگمان و خادمان محل و امرا و بنده هاے درگاه قسمت میشد چون از شکار کردن بسیار دلگیر شدم بامرا فرمودم که به شکارگاه رفته انچه مانده باشد بمجموع را شکار نمایند و خود به خیریت روانه شهر شدم در غرهٔ بهمن مطابق هفدهم ذیقعده حکم کردم که در شهرهاے کلان ممالک محروسه مثل احمد آباد و اله آباد و لاهور و آگره و دهلی وغیره غلور خانه ها بجهت فقرا ترتیب دهند تا سی محل نوشته شد ازانجمله شش محل سابق دائر بود و بیست و چهار محل دیگر الحال حکم شد که دائر سازند در چهارم بهمن هزاری برذات راجه نرسنگه دیو اضافه

نمودم که چهار هزاری ذات و دو هزار سوار باشد و شمشیر مرصع بدو مرحمت کردم و شمشیر دیگر از شمشیرهای خاصه که شاه بچه نام داشت به شاه نواز خان عنایت شد. در ۱۶ اسفندارمذ بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ به لشکر رانا مقهور تعیین یافت و شمشیری برای راجه باسو بدست او فرستاده شد. چون مکرر بمسامع جلال رسید که امرای سرحد بعضی مقدمات که بایشان مناسبتی ندارد از قوه به فعل می‌درآرند و ملاحظه توره و ضوابط آن نمیکنند. به بخشیان فرمودم که فرامین مطاعه بامرای سرحد صادر گردانند که من بعد مرتکب این امور که خاصه بادشاهان است نگردند. اول آنکه در جهروکه ننشینند و بامرا و سرداران کمکی خود تکلیف چوکی و تسلیم نکنند و فیل به جنگ نیندازند و در سیاست ها کور نکنند و گوش و بینی نبرند و بزور تکلیف مسلمانی بر کسی نکنند و خطاب به ملازمان خود ندهند و نوکران بادشاهی را کورنش و تسلیم نفرمایند و اهل نغمه را به روشی که در دربار معمول است تکلیف چوکی دادن نکنند. و وقت برآمدن نقاره ننوازند و اسب و فیل که بمردم دهند خواه به ملازمان بادشاهی خواه بنوکران خود جلو و کجک بر دوش آنها داده تسلیم نفرمایند و در سواری ملازمان بادشاهی را در جلو خود پیاده نبرند و اگر چیزی بآنها نویسند مهر برد نکنند. این ضوابط که بآئین جهانگیری اشتهار یافته الحال معمول است ٭

جشن نوروز هفتم از جلوس همایون

غره فروردی سنه جلوس، روز سه شنبه ۱۶ محرم الحرام سنه ۱۰۲۱ در دار الخلافت آگره مجلس نوروز عالم افروز و جشن مسرت بخش عشرت اندوز سامان پذیرفت. بعد از گذشتن چهار گهری از شب پنجشنبه سوم ماه مذکور که ساعت اختیار کرده منجمان بود بر تخت نشستم. بدستور هر ساله فرموده بودم که دربار را آئین بستند تا روز شرف این مجلس برقرار باشد. خسرو بی اوزبک که در میان اوزبکیه به خسرو فرنجی اشتهار دارد در همین روزها آمده سعادت ملازمت دریافت. چون از مردم قرار داده ماوراءالنهر بود او را بعنایتها سربلندی بخشیده خلعت فاخره دادم. به یادگار علی ایلچی دارای ایران پانزده هزار روپیه مدد خرج گویان عنایت نمودم. و در همین ایام پیشکش افضل خان که از صوبه بهار فرستاده بود از نظر اشرف گذشت. سی زنجیر فیل و هژده راس گوٹ و پاره اقمشه بنگاله و چوب صندل و نافهای مشک و چوب عود و از هر جنس چیزها بود. پیشکش خان دوران هم بنظر درآمد و چهل و پنج راس و دو قطار شتر و چینی خطائی و پوستهای سمور و دیگر تحف و هدایا که در کابل و آنحدود بهم میرسد فرستاده بود. و امرای درخانه خود تکلفات در پیشکشهای خود نموده بودند. بضابطه همه ساله در هر روز از روزهای جشن مذکور پیشکش یکی از بندها میگذشت و به تفصیل ملاحظه نموده آنچه پسند خاطر می افتاد میگرفتم و باقی باو مرحمت میشد. سیزدهم فروردین مطابق بیست و نهم محرم عرضداشت اسلام خان رسید مشعر بر آنکه بمین عنایت الهی و برکت

توجه و اقبال شاهنشاهی بنگاله از فساد عثمان افغان پاک گشت پیش از آنکه حقیقت این جنگ مرقوم میگردد سطری چند از خصوصیات بنگاله در قلم می آورم بنگاله ملکیست در نهایت وسعت در اقلیم دوم طول آن از بندر چاٹگام تا گرهی چهار صد و پنجاه کروه و عرض آن از کوههای شمالی تا پایان سرکار مداون دویست و بست کروه جمع آن تخمیناً شصت کرور دام[۱] بوده باشد حکام سابق آنجا همیشه بیست هزار سوار و یک لک پیاده و یکهزار زنجیر فیل و چهار پنجهزار کشتی از نواره جنگی وغیره سرانجام می نموده اند از زمان شیرخان و سلیم خان پسر او این ولایت در تصرف افغانان بود چون اورنگ سلطنت و فرمانروائی دار الملک هندوستان بوجود اشرف اقدس والد بزرگوارم زیب و زینت گرفت افواج قاهره بر سر آن ملک تعین فرمودند و مدت مدیدی فتح آنجا را پیش نهاد همت داشتند تا آنکه ولایت مذکور بحسن سعی اولیای دولت قاهره از تصرف داؤد کرانی که آخرین حکام آنجاست برآمد آن مخذول در جنگ خانجهان کشته گشت و لشکر او پریشان و متفرق گردید از آن تاریخ باز تا حال این ولایت در تصرف بنده های درگاه است غایتاً پاره از بقایای افغانان در گوشه و کنار این ملک مانده بودند و بعضی جاهای دور دست را در تصرف داشته تا آن که رفته رفته اکثری از آن جماعت زبون و عاجز گشتند و بولایاتی که متصرف بودند بدست اولیای دولت قاهره در آمد چون انتظام امور سلطنت و فرمانروائی به محض فیض و فضل ایزدی باین نیازمند درگاه الهی مفوض گشت در سال اول جلوس راجه مان سنگه را که به حکومت و دارائی آنجا مقرر بود بدرگاه طلب داشته قطب الدین خان را که به شرف کوکلتاشی من از سائر بنده ها امتیاز داشت بجای او فرستادم در ابتدای در آمد بآن ولایت بدست یکی از فتنه کیشان که از تعینات آن ملک بوده درجه شهادت یافت و آن ناعاقبت اندیش نیز بجزای عمل خود رسید و کشته گشت جهانگیر قلی خان را که صاحب صوبه و جاگیردار ولایت بهار بود بنابر قرب جوار به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساخته حکم فرمودم که به بنگاله رفته آن ولایت را متصرف شود باسلام خان که در دار الخلافت آگره بود فرمان فرستادم که به صوبه بهار متوجه شد. و آن ولایت را به جاگیر خود مقرر شناسد چون اندک مدتی از حکومت داری جهانگیر قلی خان گذشت بواسطه زبونی آب و هوای آنجا بیماری صعب بهم رسانید در رفته رفته مرض قوی و قوی ضعیف گشته کار او بهلاکت انجامید. چون خبر در گذشتن او در لاهور مسموع گردید فرمان باسم اسلام خان صادر گشت که صوبه بهار را بافضل خان سپرده خود بتاکید هرچه تمامتر روانه بنگاله گردد در تعین این خدمت بزرگ اکثر بنده های درگاه بنابر خورد سالی و کم تجربگی او سخنان میگفتند. چون جوهر ذاتی و استعداد فطری او منظور نظر

[۱] شصت کرور دام مساوی یک کرور و پنجاه لکهه روپیه انگریزی میشود و سرکار اوڈیسه هم داخل صوبه بنگاله بود و این محاصل مع محاصل سرکار اوڈیسه است ۱۲

حق بینی بود خود او را بجهت این خدمت اختیار نمودم بحسب اتفاق مهمات این ولایت بر دستی او بسر انجام پذیرفت که از ابتدای درآمدن این ملک بتصرف اولیای دولت ابد پیوند تا امروز هیچ کس از بندهای درگاه را میسر نشده بود یکی از کارهای نمایان او دفع عثمان افغان مقهور است که مکرر در زمان حیات حضرت عرش آشیانی او را با افواج قاهره مقابله و مقاتله دست داده در دفع او میسر نگشت در نیولا که اسلام خان ڈھاکه را محل نزول خود ساخته بود در رفع و دفع زمینداران آن نواحی را پیش نهاد همت داشته بخاطر گذرانید که فوجی بر سر عثمان مقهور و ولایت او باید فرستاد اگر اختیار دولتخواهی و بندگی نماید چه بهتر و الا بطریق دیگر متمردان او را بسزا داده نیست و نابود سازند چون شجاعت خان در همان ایام به اسلام خان پیوسته بود قرعه سرداری این خدمت باسم او انداخته شد چندی دیگر از بندها مثل کشور خان و افتخار خان و سید آدم بارهه و شیخ اچهی برادرزاده مقرب خان و معتمد خان و پسران معظم خان و اهتمام خان و دیگر بندها به همراهی او تعین نمود و از مردم خود نیز جمعی همراه کرد در ساعتیکه مشتری کسب سعادت از وی نمود این جماعت را روانه ساخت و میر قاسم پسر میرزا مراد را امیر بخشی و واقعه نویس نمود و از زمینداران نیز چندی بجهت راهنمونی همراه کرد افواج نصرت قرین روانه گشتند. چون بحوالی قلعه و زمین او نزدیک شدند چندی از مردم زبان دان را بنصیحت او فرستادند تا او را دلالت بدولتخواهی نموده از طریق بغی و طغیان براه صواب باز آورند چون غرور بسیار در کاخ دماغ او جا گرفته بود و همیشه هوای گرفتن این ملک بلکه دیگر داعیه ها در سر داشت اصلا گوش به سخنان آنجماعت نه نموده مستعد جدال و قتال گردید و در کنار ناله که زمین آن تمام جهله و دلدل بود جای جنگ قرار داد روز یکشنبه ۹ محرم شجاعت خان ساعت جنگ اختیار نموده افواج قاهره را مقرر ساخت که هر یک بجا و مقام خود رفته آماده جنگ باشند عثمان در ان روز قرار جنگ با خود نداده بود چون شنید که لشکرهای بادشاهی مستعد گشته آمده اند ناچار او هم سوار شده به کنار ناله آمد و سوار و پیاده خود را در برابر افواج منصوره باز داشت چون هنگامه جنگ گرم گشت و فوج بفوج روبروی خود متوجه گردید درین مرتبه اول آن جاهل خیره سر فیل مست جنگی خود را پیش انداخته بر فوج هراول می تازد بعد از زد و خورد بسیار از سرداران هراول سید اعظم بارهه و شیخ اچهی بدرجه شهادت میرسند سردار برانغار افتخار خان هم در ستیز و آویز تقصیر نکرده جان خود را نثار می نماید و جمعی که با او بودند آنقدر تلاش میکنند که پاره پاره میشوند همچنان گروه جرانغار کشور خان داد مردی و مردانگی داده خود را فدای کار صاحب میسازد با آنکه تیره بختان نیز بسیاری زخمی و کشته شده بودند آن مدبر حساب لشکریان را از روی دانستگی و فهمیدگی بخاطر می آورد و مشخص خود میسازد که سرداران هراول و برانغار و جرانغار کشته شدند. همین قول مانده از کشته شدن و زخمی گشتن جمعیت خود پروا نکرده در همان گرمی بر قول میتازد و درین جانب پسر و برادران و خویشان شجاعت خان و دیگر بندها راه بران

گمراهان گرفته بر مثال شیران و پلنگان به پنجه و دندان تلاش میکردند چنانچه بعضے درجه شهادت یافتند. و جمعی که زنده ماندند زخمهاے منکر برداشتند

درین وقت فیل ستی گجپت نام که فیل اول او بوده بر شجاعت خان میدواند شجاعت خان دست بر برچهه برده بر فیل میزند آن طور

فیل مستی را از برچهه چه پروا است دست به شمشیر برده دو شمشیر پے در پے میزند ازان هم چه محابا بعد ازان جمدهر کشیده دو جمدهر میرساند

بآن هم بر نمیگردد و شجاعت خان را با اسب زیر میکند بمجرد از اسب جدا شدن جهانگیر شاه گفته بر می جهد. و جلودار او شمشیر دو دستی

بر دستهاے فیل رسانیده چون فیل بر زانو در می آید اتفاقاً جلودار فیلبان را از بالاے فیل بزیر میکشد و بهمان جمدهر که در دست داشت

درین پیادگی بنوعے بر خرطوم و پیشانی فیل میزند که فیل از الم آن فریاد زنان بر میگردد چون زخمها بسیار داشت به فوج خود رسیده

می افتد و اسپ شجاعت خان سالم بر میخیزد در حینیکه سوار میشد آن مخذولان فیل دیگر بر علمدار او میدواند و علمدار او را با اسپ

زیر میکنند. و از انجا شجاعت خان نعرهٔ مردانه بر کشیده علمدار را خبردار میسازد و میگوید که مردانه باش من زنده ام و در پاے علم

درین وقت تنگ هر کس از بندهاى درگاه حاضر بودند دست به تیر و جمدهر و شمشیر برده بر فیل میدوند. و شجاعت خان هم خود را

رسانیده به علمدار نهیب میدهد که بر خیز و اسپ دیگر بجهت علمدار حاضر ساخته او را سوار میسازد و علمدار علم را برافراخته بر جاے خود

می ایستد در اثناے این گیرودار تفنگی بر پیشانی آن مقهور میرسد که زننده آن را هر چند تفحص کردند ظاهر نشد بمجرد رسیدن این تفنگ

ازان گرمی باز آمده میداند که ازین زخم جان بری نیست تا دو پهر هم باوجود چنین زخمی منکر مردم خود را به جنگ ترغیب می نمود و معرکه

قتال و جدال گرم بود بعد ازان غنیم رو گردانید و افواج قاهره سر در پے آنها می نهند و زده زده آن مخذولان را در محلے که دائره کرده

بودند در می آورند آن مخذولان به تیر و تفنگ مردم را نگاه داشته نمیگذارند که مردم بادشاهی بجا و مقام آنها در آیند. چون ولی برادر

عثمان و ممریز پسر او و دیگر خویشان و نزدیکان او بر زخم عثمان مطلع میشوند بخاطر میگذرانند که ازین زخم خود او را خلاصی میسر نیست

اگر ما همچنین شکسته و ریخته به قلعه خود رویم یک کس زنده نخواهد رسید. صلاح درین نیست که امشب در همین جا که دائره کرده ایم بمانیم

و آخر شب فرصت جسته خود را به قلعه خود رسانیم دو پهر از شب گذشته عثمان به جهنم واصل میگردد و در پهر سوم جسد بیجان او را برداشته

و خیمه و اسبابے که همراه داشته اند در منزل گذاشته به محکمه خود متوجه میشوند قراولان لشکر فیروزی اثر ازین معنی خبر یافته شجاعت خان را

آگاه میسازند صبح دوشنبه دولتخواهان جمع شده صلاح می بینند که تعاقب باید نمود و نباید گذاشت که این تیره بختان نفس بر آورند

غایتاً بجهت ماندگی سپاهیان و کفن و دفن شهیدان و غمخواری مجروحان و زخمیان در پیش رفتن یا فرود آمدن متردد خاطر بودند

درین حالت عبد السلام پسر معظم خان با جمعے از بندهاے درگاه که مجموع سی صد سوار و چهار صد توپچی باشند میرسند چون این جماعت

تازه زور در رسید بهمان قرارداد تعاقب نموده متوجه پیش شدند این خبر به دلی که بعد از عثمان سرمایه فتنه و فساد و شورش بود میسر
که شجاعت خان با لشکر ظفر اثر با افواج دیگر تازه زور که الحال پیوسته اند اینک رسیده آمد چاره خود جز این نمی بینند که بوسیله اخلاص
درست و بازگشت بطریق مستقیم و دولتخواهی به شجاعت خان رجوع آورد آخرالامر مردم درمیان داده پیغام میفرستند که آنکسی
که باعث فتنه و فساد بود در رفت و ما جمعی که مانده ایم نسبت بندگی و مسلمانی درمیان ست اگر قول بدهند آمده و شما را ببینیم و بندگی
درگاه اختیار کنیم و فیلان خود را برسم پیشکش بگذرانیم شجاعت خان و معتقد خان که در روز جنگ رسیده مصدر خدمات پسندیده
گشته بودند و پیاده و تنخواهان به مقتضای وقت و مصلحت دولت قول داده و آن جماعت را تسلی ساخته روز دیگر دلی و پسران
و برادران و خویشان عثمان همگی آمده شجاعت خان و دیگر بنده ها را دیدند و چهل و نه زنجیر فیل پیشکش گویان آورده گذرانیدند بعد از
انصرام این خدمت شجاعت خان و چندی از بنده های درگاه را در ادهار و طرف که در تصرف آن تیره روزگار بود گذاشته دلی و
افغانان را همراه گرفته بتاریخ ششم شهر صفر روز دوشنبه با افواج قاهره در جهانگیرنگر آمده باسلام خان پیوستند چون این اخبار مسرت آثار
در آگره باین نیازمند درگاه الهی رسید سجدات شکر تقدیم رسانیده دفع و رفع این قسم غنیمی را محض از کرم بیدریغ واهب تعالی دانست
در برابر این نیکوخدمتی اسلام خان به منصب شش هزاری ذات سرفرازی یافت و شجاعت خان بخطاب رستم زمان سربلند گردید و
هزاری ذات و سوار بر منصب او اضافه فرمودم و دیگر بنده ها هریک باندازه خدمتی که از ایشان بفعل آمده بود بزیادتی منصب و دیگر
رعایتها ممتاز گشتند در مرتبه اول که این خبر رسید کشته شدن عثمان بطریق اراجیف مذکور میشد بجهت صدق و کذب این سخن به دیوان
لسان الغیب خواجه حافظ شیرازی تفاول نمودم این غزل برآمد غزل

دیده دریا کنم و صبر به صحرا فکنم ... اندرین کار دل خویش بدریا فکنم
خورده ام تیر فلک باده بده تا سرمست ... عقده در بند کمر ترکش جوزا فکنم

چون این بیت بغایت مناسب مقام بود تفاول بآن نمودم بعد از چند روز دیگر خبر آمد که عثمان را تیر قضای بل خدای رسیده
هرچند تفحص نمودند زننده آن پیدا نه شد بنابر غرائبی که داشت اینمعنی مرقوم گردید ۱۶ فروردین ماه مقرب خان که از بنده های
عمده و محرم قدیم الخدمت جهانگیریست به منصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفرازی یافته از بندر کنبایت رسیده سعادت
ملازمت دریافت او را بجهت بعضی مصلحتها حکم کرده بودم که به بندر گوه رفته وزیرسرا که حاکم گوه است ببیند و نفایسی
که در آنجا بدست آید جهت سرکار خاصه شریفه خریداری نماید حسب الحکم باستعداد تمام بگوه رفت و مدتی درانجا بوده نفایسی که در آن
بندر بدست افتاد اصلا روی زر ندیده بهر قیمتی که فرنگیان خواستند زر داده گرفت چون از بندر مذکور معاودت نموده متوجه درگاه

گشت و اسباب نفایسی که آورده بود بدفعات از نظر گذرانید از هر جنس چیزها و تحفها داشت از انجمله جانورے چند آورده بود بسیار غریب و عجیب چنانچه تاحال ندیده بودم بلکه نام او را کسی نمیدانست حضرت فردوس مکانی اگرچه در واقعات خود صورت و اشکال بعضے جانوران را نوشته اند غالباً به مصوران نه فرموده اند که صورت آنها را تصویر نمایند چون این جانوران در نظر من بغایت غریب درآمده هم نوشتم و هم در جهانگیرنامه فرمودم که مصوران شبیه آنها را کشیدند تا حیرتے که از شنیدن دست دهد از دیدن زیاده گردد یکے از جانوران آن[٥] در جثه از طاؤس ماده کلان تر و از نر فی الجمله خوردتر گاهے که در مستی جلوه می نماید دم خود را و دیگر پرها را طاؤس آسا پریشان می سازد و به رقص درمی آید نول او و پاے او شبیه نول و پاے خروس ست سر و گردن و زیر حلقوم او هر ساعت برنگے ظاهر میگردد وقتیکه در مستی است سرخ سرخ ست گویا که تمام را بمرجان مرصع ساخته اند و بعد زمانے همین جاها سفید میشود و بطریق پنبه بنظر درمی آید و گاهے فیروزه رنگ ظاهر میگردد و بوقلمون آسا هر زمان برنگے دیگر دیده میشود و دو پارچه گوشتے که بر سر خود دارد بتاج خروس مشابه است غریب اینست که در هنگام مستی پارچه گوشت مذکور بطریق خرطوم از بالاے سر او تا یک وجب می آویزد و باز که آن را بالا میکشد چون شاخ کرگدن بر سر او بمقدار دو انگشت نمایان میگردد و اطراف چشم او همیشه فیروزه گونست و دوران تغیر و تبدیل نمی پذیرد و پرهاے او بالوان مختلف بنظر درمی آید برخلاف رنگهاے پر طاؤس دیگر میمونے آورده بود بهیأت غریب و شکل عجیب دست و پا و گوش و سر او بعینه میمون ست و روے او بروے روباه میماند رنگ چشمهاے او برنگ چشم باز لیکن چشم او از چشم باز کلان تر است از سر او تا سر دم یک ذرع معمول بوده است از میمون پست تر و از روباه بلندتر پشم او بطریق پشم گوسفند و رنگ آن خاکستری است از بناگوش تا زنخ سرخ ست میگون دم او از نیم ذرع دو سه انگشت درازتر غالباً بخلاف دیگر میمونها دم این جانور افتاده است بطریق دم گربه گاهے آوازے ازو ظاهر میشود بطریق آواز آهوبره مجملاً خیلے غرایب دارد از مرغ دشتی که او را تدرو میگویند تاحال شنیده نشده که در خانه از و بچه گرفته باشند در زمان والد بزرگوارم نیز سعی بسیار کردند که تخم و بچه بکنند نشد من فرمودم که چندے از نر و ماده او یکجا نگاه داشتند رفته رفته به تخم آمدند آن تخمها را فرمودم که در زیر ماکیان گذاشتند در عرض دو سال مقدار شصت و هفتاد بچه برآمد و تا پنجاه و شصت کلان شدند هر کس اینمعنی شنید تعجب تمام نموده مذکور ساخت که در ولایت هم مردم سعی بسیار کردند مطلق تخم نداد و بچه ازو حاصل نشد درهمین ایام بر منصب مهابت خان هزاری ذات و پانصد سوار افزودم که چهار هزاری ذات و سه هزار و پانصد سوار بوده باشد و منصب اعتمادالدوله از اصل و اضافه

[٥] این جانور را بزبان انگریزی ٹرکی می نامند و اهل هند پیرو میگویند و فارسی دانان هند به فارسی فیل مرغ نام نهاده اند والحال به کثرت در هندوستان موجود ست ۰

چهار هزاری ذات و هزار سوار مقرر گشت و بر منصب مهاسنگه نیز پانصدی ذات و سوار افزوده شد که اصل و اضافه سه هزاری ذات
و دو هزار سوار بوده باشد و بر منصب اعتقاد خان پانصدی ذات و دویست سوار افزوده هزاری ذات و سی صد سوار کردم خواجه
ابو الحسن درین روزها از دکن آمده سعادت ملازمت دریافت دولت خان که به فوجداری صوبه اله آباد و سرکار جونپور تعین یافته
بود آمده ملازمت نمود بر منصب او که هزاری بود پانصدی افزوده شد. روز شرف که ۱۹ فروردین بوده باشد بر منصب سلطان خرم
را که ده هزاری بود به دوازده هزاری سرفراز ساختم اعتبار خان را که به منصب سه هزاری ذات و هزار سوار سربلند بود چهار هزاری
کردم مقرب خان که منصب او دو هزاری ذات و هزار سوار بود پانصدی ذات و سوار افزودم و بر منصب خواجه جهان که دو هزاری
ذات و هزار و دویست سوار بود پانصدی دیگر اضافه فرمودم چون ایام نوروز بود اکثر بندها باضافه منصب سرفرازی یافتند درین
تاریخ دلیپ از دکن آمده ملازمت نمود چون پدر او رای رای سنگه وفات یافته بود او را بخطاب رای سربلند ساخته خلعت
پوشانیدم پسر دیگر داشت سورج سنگه نام با وجود آنکه دلیپ پسر ٹیکه او بود میخواست که سورج سنگه جانشین او باشد بتقریب
محبتی که با مادر او داشت در وقتیکه احوال وفات او مذکور شد سورج سنگه از کم خردی و خردسالی بعرض رسانید که پدر مرا جانشین
خود ساخته ٹیکه داده است این عبارت مرا خوش نیامد فرمودم که اگر پدر ترا ٹیکه داده است ما دلیپ را سرفراز ساخته ٹیکه میدهیم
و بدست خود او را ٹیکه کشیده جاگیر و وطن پدر او را باو مرحمت کردم به اعتماد الدوله دوات و قلم مرصع عنایت شد لکهمی چند راجه
کماون که از راجهای معتبر کوهستان ست و پدر او راجه رودر هم در زمان حضرت عرش آشیانی آمده بود در وقت آمدن التماس
نمود که پسر راجه ٹوڈرمل آمده دست مرا گرفته به ملازمت آورد بنا بر التماس او پسر راجه به آوردن او مقرر گشته بود لکهمی چند هم
التماس نمود که پسر اعتماد الدوله آمده مرا به ملازمت آورد شاه پور را فرستادم که او را به ملازمت آورد و از تحفهای کوهستان خود
اسپان گوٹ اعلی و جانوران شکاری از باز و جره و شاهین و قطاس و نافهای مشک و پوستهای آهوی مشک که نافه
بران بند بود و شمشیرهای که بزبان آنها کهانڈه میگویند و خنجر که بزبان آنها کٹاره میگویند و از هر جنس چیزها آورده گذرانید
در میان راجهای این کوهستان راجه مذکور با اینکه طلای بسیار دارد معروف و مشهور ست میگویند که کان طلا در ولایت او ست
بجهت طرح عمارت دولتخانه لاهور خواجه جهان خواجه دوست محمد را که درین کار مهارت تمام دارد فرستادم چون مهمات دکن بجهت
نفاق سرداران و بی پروائی خان اعظم صورت خوبی پیدا نه کرد و شکست عبد الله خان دست داد خواجه ابو الحسن را که بجهت
تحقیق این قضایا طلبیده بودم بعد از تحقیق و تفحص بسیار ظاهر شد که شکست عبد الله خان بار سپه از ممر غرور و تیز جلویهای سخن

خشنو بهانه او و پاره به منصب نفاق و بی اتفاقی امرای واقع شده بود مجملاً قرارداد آن بود که عبد الله خان از جانب ناسک
ترهنک با لشکر گجرات و امرای که به همراه او تعیین یافته بودند روانه گردد این فوج به سرداران معتبر و امرای کارطلب مثل راجه
رام‌داس و خان عالم و سیف خان و علی مردان بهادر و ظفر خان و دیگر بندها آراستگی تمام داشت عدد لشکر یازده هزار گذشته
و به چهارده هزار رسیده و از جانب برار مقرر بود که راجه مان سنگه و خان جهان و امیر الامرا و بسیاری از سرداران متوجه شوند و این
دو فوج از کوچ و مقام یکدیگر خبردار باشند تا در تاریخ معین از دو جانب غنیم را در میان گیرند اگر این ضابطه منظور می بود و دولتخواهان
متفق میگشتند و غرض‌ها دامن گیر نمی شد غالب ظن آن بود که الله تعالی فتح روزی کردی عبد الله خان چون از گهاتیها گذشت
و به ولایت غنیم درآمد مقید نه شد که قاصدان فرستاده از آن فوج خبری بگیرد و بموجب قرارداد حرکت خود را با حرکت آنها
موازنه نموده چنان کند که در روز و وقت معین غنیم را در میان گیرند بلکه تکیه بر قوت و قدرت خود کرده این معنی را در خاطر آورد
که اگر به تنهائی این فتح از جانب من شود بهتر خواهد بود این داعیه را در خاطر قرار داده هر چند راجه رام‌داس خواست که با و قرار دهد که
بتانی و آهستگی پیش برفته باشد فائده نکرد غنیم که از و ملاحظه تمام داشت جمعی کثیر از سرداران و برگیان بر سر او فرستاده بودند و روزها
با او زد و خورد میکردند و شبها باندختن بان و اقسام آتشبازی تقصیری نمیکردند تا آنکه غنیم نزدیک شد و اصلا از آن فوج با و خبری
نرسید هر چند به دولت‌آباد که محل جمعیت دکنیان بود نزدیک میرسد عنبر سیاه روی یکی از اطفال را که نسبت قرابت به سلسله نظام الملکیه
باعتقاد او داره و بجهت آنکه مردم از دل و جان سرداری او قبول کنند به سرداری برداشته دست او گرفته و خود را پیشوا و سردار قرارداد
مرتبه مرتبه مردم میفرستند و کثرت و ازدحام غنیم زمان زمان بیشتر میشد تا آنکه هجوم آورده باندختن بان و دیگر اقسام آتشبازی کار را
بر دنتک تر ساختند آخر الامر دولتخواهان صلاح دیدند که از آن فوج مددی نرسید و دکنیان تمام رو بما نهاده اند مصلحت دولت
در آنست که بالفعل باز گشته سرانجام دیگر نموده شود همگی یک دل و یک زبان شده پیش از طلوع صبح صادق روانه شدند تا سرحد
ولایت خود دکنیان همراه بودند و هر روز فوجی با فوجی بر گشته در زد و خورد تقصیری نمی نمودند درین روز چندی از جوانان
مردانه کارطلب بکار آمدند علی مردان خان بهادر داد بهادری و مردانگی داده زخمهای منکر برداشت و زنده بدست غنیم افتاده
معنی حلال نمکی و جان فشانی را به همراهان خود فهمانید و ذو الفقار بیگ هم ترددات مردانه نموده بانی به پای او رسید و بعد از
دو روز دیگر درگذشت چون بولایت راجه بهرجو که از دولتخواهان درگاه است داخل شدند آن جماعت باز گشتند و عبد الله خان
متوجه گجرات گردید سخن این است که اگر در رفتن عنان کشیده میرفت و میگذاشت که آن فوج دیگر با و ملحق میشد کار بخاطر خواه اولیای

دولت قاهره صورت می یافت بمجرد آنکه خبر برگشتن عبدالله خان به سرداران فوج که از راه برار متوجه بودند رسید دیگر توقف
را مصلحت ندیده بازگشتند و در عادل آباد که حوالی برهانپور واقع است باردوے پرویز ملحق شدند چون این اخبار در آگره بمن
رسید شورش تمام در طبیعت خود یافتم و عزیمت نمودم که خود متوجه شده این ملازمان صاحب کشته را از بیخ و بنیاد بر اندازم امرا
و دولتخواهان بدین معنی اصلا راضی نه شدند خواجه ابوالحسن بعرض رسانید که مهمات آنطرف را بروشے که خانخانان فهمیده دیگری نفهمیده
او را باید فرستاد تا این مهم از نظام افتاده را بنظام آورده به مصلحت وقت صلحی در میان اندازد تا بمرور سرانجام براصل نموده شود دیگر
دولتخواهان باین مقدمه همراز گشته رایهاے همه باین قرار یافت که خانخانان را باید فرستاد و خواجه ابوالحسن نیز همراه برود و به همین
قرار داد او و دیوانیان مهم سازی خانخانان و همراهیان او نموده روز یکشنبه هفت دهم اردی بهشت سنه هفت مرخص گشت شاه نواز
خان و خواجه ابوالحسن و رزاق بردے اوزبک و چندے دیگر از همراهان در همین تاریخ تسلیم رخصت نمودند خانخانان به منصب
شش هزاری ذات سرفرازی یافت شاه نواز خان سه هزاری ذات و سوار را تسلیم نموده داراب خان باضافه پانصدی ذات و
سی صد سوار که مجموع دو هزاری ذات و یک هزار و پانصد سوار باشد سربلند گردیده و برحمن داد پسر خرد او هم منصب لائق دادم بخانخانان
خلعت فاخره و خنجر مرصع و فیل خاصه با تلایر و اسپ عراقی عنایت نمودم و همچنین به پسران و همراهان او نیز خلعت و اسپ مرحمت
کردم و در همین ماه معز الملک با پسران از کابل آمده به سعادت آستان بوسی سرفراز گشت شیام سنگه و راے منگت بهدوریه که از
تعینات لشکر بنگش بودند حسب الالتماس قلیچ خان بزیادتی منصب سربلندی یافت شیام سنگه هزار و پانصدی بود پانصدی دیگر بر
منصب او اضافه شد و راے منگت نیز بزیادتی منصب مفتخر گردید مدتے بود که اخبار بیماری آصف خان میرسید و چند مرتبه رفع
مرض شده و باز عود نمود تا آنکه در برهانپور در سن شصت و سه سالگی درگذشت فهم و استعدادش بغایت خوب بود غایتاً
چستی و شستگی طبعش غالب بود شعر هم میگفت خسرو شیرین بنام من نظم کرده مسمی به نورنامه در زمانه والد بزرگوارم بدرجه امارت و وزارت
رسیده بود با آنکه در زمان بادشاه زادگی چند مرتبه ازو سبکیهاے به فعل آمده و اکثر مردم بلکه خسرو هم براین مذاق بود که بعد از
جلوس من نسبت باو ناخوشیها به فعل خواهد آمد بخلاف آنچه در خاطر او و دیگران قرار یافته بود در مقام رعایت شده او را به منصب
پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم و بعد از آنکه مدتے وزیر صاحب استقلال شده بود در رعایت احوال او دقیقه فرو گذاشت
نه شد و بعد از فوت او فرزندان او را منصبها داده رعایتها کردم آخر الامر ظاهر شد که نیت و اخلاص او درست نبوده و نظر بر
اعمال ناقص خود کرده همیشه از من توهمی در خاطر داشته از قضیه و شورشے که در راه کابل واقع شد میگویند خبردار بوده بلکه تقویت

آن تیره بختان می نمود بارے مرا باور نمی افتاد که در برابر این رعایت و شفقت مصدر نادولتخواهی و تیره بختی گردد باندک فاصله در بیست و پنجم همین ماه که اردی بهشت باشد خبر فوت میرزا غازی رسید میرزا مشار الیه از حاکم زاده های ٹھٹه از ذات ترخانیاست در زمان والد بزرگوارم پدر او میرزا جانی دولتخواهی اختیار نموده همراهی خانخانان که بر سر ولایت او تعین یافته بود در قرب لاهور بشرف ملازمت استسعاد یافت و بکرم بادشاهانه ولایت او را باو ارزانی داشتند و خود ملازمت دربار اختیار نموده مردم خود را بجهت حفظ و حراست ٹھٹه رخصت کنانید تا بود در ملازمت گذرانید آخر الامر در برهانپور وفات یافت میرزا غازی خان ولد او که در ٹھٹه بود بموجب فرامین عرش آشیانی بایالت و حکومت آن دیار سرفرازی یافت به سعید خان که در بهکر بود حکم شده که او را دلاسا نموده بدرگاه آورد خان مشار الیه کسان فرستاده او را بدولتخواهی دلالت نمود آخر الامر او را به آگره آورده بشرف پابوس والد بزرگوارم سرفراز گردانید در آگره بود که حضرت عرش آشیانی شنقار شدند و من بر تخت دولت جلوس نمودم بعد از آنکه خسرو را تعاقب نموده به لاهور داخل شدم خبر رسید که امرای سرحد خراسان جمعیت نموده بر سر قندهار آمده اند و شاه بیگ حاکم آنجا در قلعه تبلی شده منتظر کمک است بالضرورت فوجی بسرداری میرزا غازی و دیگر امرا و سرداران بکمک قندهار تعین شدند این فوج چون بحوالی قندهار میرسد لشکر خراسان توت توقف در خود ندیده معاودت نمود میرزا غازی به قندهار در آمده ملک و قلعه را به سردار خان که به حکومت آنجا مقرر گشته بود سپرده و شاه بیگ خان بجاگیر خود متوجه گشت و میرزا غازی از راه بهکر عزیمت لاهور نمود و سردار خان باندک مدتے که در قندهار بود وفات یافت و باز آن ولایت محتاج به سردار صاحب وجودے گشت درین مرتبه قندهار را اضافه ٹھٹه نموده به میرزا غازی مرحمت نمودم از آن تاریخ تا زمان رحلت در آنجا بلوازم حفظ و حراست قیام و اقدام می نمود سلوک او با تمردین به عنوان پسندیده بود چون عوض میرزا غازی سردارے به قندهار بایست فرستاد ابو البنی اوزبک را که در ملتان و آن حدود واقع بود بدین خدمت مامور ساختم منصب او هزار و پانصدی ذات و هزار سوار بود سه هزاری ذات و سوار مقرر نمودم و به خطاب بهادر خانی و علم سربلندی یافت و حکومت دهلی و حفظ و حراست آن ولایت به مقرب خان مقرر گشت در روپ خواص را که از خدمتگاران نزدیک والد بزرگوارم بود بخطاب خواص خانی و منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته فوجداری سرکار قنوج را بدو مرحمت نمودم چون صبیه اعتقاد خان ولد اعتماد الدوله را جهت خرم خواستگاری نموده بودم و مجلس کدخدائی او در میان بود در روز پنجشنبه هجدهم خورداد به منزل او رفته یک روز و یک شب آنجا بودم پیشکشها گذرانید و بیگمان و مادران خود و خادمان محل را توره ها سامان داده بامرای سروپا عنایت نموده عبد الرزاق را که بخشی در خانه بود

بجهت سرانجام ولایت ٹھٹه فرستادم که تا تعین سردار صاحب وجود سپاهی و رعیت آنجا را دلاسا نموده آن ولایت را در قید ضبط درآورد باضافه منصب و عنایت فیل و پرم نرم خاصه سرفرازی یافته مرخص گشت معز الملک را بجای او بخشی ساختم و خواجه جهان که بدینکار عمارت لاهور و قرار طرح آن مرخص گشته بود در اواخر همین ماه آمده ملازمت کرد مرزا عیسی ترخان از خویشان مرزا غازی در لشکر دکن تعین بود و بجهت مصلحت ٹھٹه او را طلبیده بودم در همین تاریخ بخدمت استسعاد یافت چون قابل رعایات و تربیت بود به منصب هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز گشت خون پاره بر مزاج غلبه کرده بود باستصواب اطبا در چهارشنبه ماه مذکور قریب بیک آثار خون از دست چپ خود کشیدم چون خفت و سبکی تمام دست داد بخاطر رسید که اگر در محاورات خون کشیدن را سبک شدن میگفته باشند بهتر خواهد بود دالحال همین عبارت گفته میشود بمقرب خان که فصد نموده بود دهپوه مرصع عنایت کردم کشن داس مشرف فیل خانه و اصطبل که از زمان حضرت عرش آشیانی تا حال متصدی آن دو خدمت بود و عمرها آرزوی خطاب راجگی و منصب هزاری ذات داشت و قبل ازین بخطاب سرفرازی یافته بود دالحال به منصب هزاری کامروا گشت میرزا رستم ولد سلطان حسین میرزای صفوی را که در لشکر دکن تعین بود حسب الالتماس او را طلب نموده بودم روز شنبه نهم ماه تیر با فرزندان آمده ملازمت کرد یک قطعه لعل و چهل و شش دانه مروارید پیشکش گذرانید بر منصب تاج خان حاکم بهکر که از امرای قدیم این دولت است پانصدی ذات و سوار افزوده شد قضیه فوت شجاعت خان از امور غریبه و عجیبه است بعد از آنکه مصدر چنان خدمتی گشت و اسلام خان او را به سرکار اوڈیسه رخصت میکند در اثنای راه شبی بر ماده فیل چوکندی دار سوار میشود و خواجه سرای خردسالی را بر عقب خود جای میدهد وقتیکه از اردوی خود بر می آید فیل مستی بر سر راه بسته بودند آن فیل از آواز سم اسپان و حرکت سواران در صدد آن میشود که زنجیر بگسلاند بدین جهت شور و غوغای بلند میشود چون این شور و غوغا بگوش خواجه سرا میرسد مضطربانه شجاعت خان را که در خواب یا در بیشعوری شراب بود بیدار می سازد و میگوید که فیل مست باز شده و متوجه این طرف است بمجرد شنیدن این سخن مضطرب شده از پیش چوکندی خود را بزیر می اندازد بعد از انداختن انگشت پای او بسنگی رسیده شگافته میشود و به همین زخم بعد از دو سه روز در میگذرد مجملاً از شنیدن این مقدمه حیرت تمام دست داد جوان مردانه بمجرد فریادی که باو رسد یا سخنی که از خردسالی بشنود این قسم مضطرب شده بیتابانه خود را از بالای فیل اندازد در واقع جای حیرت است در ۱۹ ماه تیر خبر این حادثه به من رسید پسران او را بنوازشات و منصبها دلجوئی کردم اگر این قضیه او را دست نمی داد چون خدمت نمایانی کرده بود برعایتها و شفقتها سرفرازی می یافت—

با قضا برسے توان آمد

یکصد و شصت زنجیر فیل نر و ماده اسلام خان از بنگاله فرستاده بود در همین روزها از نظر گذشت و داخل فیل خانه خاصه شریفه گشت راجه ٹیک چند راجه کمایون استدعاے رخصت نمود چون به پدر او در زمان عرش آشیانے یک صد راس اسپ مرحمت شده بود بهمان دستور با و مرحمت کردم و فیل نیز داده شد. و تا اینجا بود به خلعتها سرفرازی یافت و خنجر مرصع هم دادم به برادران او نیز خلعتها و اسپها داده شد ولایت او را بدستور سابق با و عنایت فرمودم شادمان و کامروا بجا و مقام خود باز گشت به تقریبے این بیت امیر الامرا خوانده شد

بگذر مسیح از سر ما کشتگان عشق	یک زنده کردن تو بصد خون برابرست

چون طبع من موزون است گاہے باختیار گاہے بے اختیار مصراعی و رباعی یا بیتے در خاطرم سر میزند. این بیت بر زبان گذشت ـــ

از من متاب رخ که نیم بے تو یکنفس	یکدل شکستن تو بصد خون برابرست

چون خوانده شد هرکس که طبع نظمے داشت درین زمین بیتے گفته گذرانید ملا علی احمد مهرکن که احوال او پیش ازین گذشت بد نه گفته بود ـــ

اے محتسب ز گریهٔ پیر مغان بترس	یک خم شکستن تو بصد خون برابرست

ابو الفتح دکنی که از امراے معتبر عادل خان بود و قبل ازین بدو سال دولتخواہی اختیار نموده خود را داخل اولیاے دولت قاهره ساخته بود در دهم امرداد به ملازمت آمد و منظور عنایت و تربیت گشته به شمشیر خاصه و خلعت سرفرازی یافت و بعد از چند روز اسپ خاصه نیز بہ و مرحمت نمودم خواجگی محمد حسین که به نیابت برادرزاده خود به کشمیر رفته بود چون خاطر از مهمات آنجا جمع ساخت درهمین روزها آمده ملازمت نمود چون به حکومت پٹنه و دارائی آنجا سردارے بایست فرستاد بخاطر رسانیدم که مرزا رستم را فرستم منصب او را که پنج هزاری ذات و هزار و پانصد سوار بود پنج هزاری ذات و سوار ساخته بتاریخ ۲۶ جمادی الثانی مطابق دوم شهریور تسلیم حکومت پٹنه نموده فیل خاصه با اسپ و زین مرصع و شمشیر مرصع و خلعت فاخره داده رخصت نمودم و پسران او و پسران مظفر حسین خان مرزائی برادر او باضافهاے منصب و فیل و اسپ و خلعت سرفرازی یافته بهمراهی او مرخص گشتند راے دلیپ را بکومکے مرزا رستم تعین نمودم چون جا و مقام او نزدیک بآن حدود است جمعیت خوب دران خدمت حاضر سازد پانصدی ذات و سوار بر منصب او افزودم که دو هزاری ذات و هزار سوار باشد. فیل هم عنایت شد ابو الفتح دکنی در سرکار ناگور در آن حدود جاگیر یافته بود مرخص گشت که هم سرانجام جاگیر خود و هم به حفظ و حراست آن ملک قیام نماید خسرو بے اوزبک به فوجداری سرکار

میوات تعین شد بمنصب ادهشتصدی ذات و سیصد سوار بود الحال بهزاری ذات و پانصد سوار حکم شد و اسپ نیز بوی مرحمت
نمودم چون نظر بر خدمت قدیم مقرب خان نمودم بخاطر رسید که آرزوئے در دل او بجا نگذاشته منصب او را کلان کرده بودم جاگیر
خوب یافته بود آرزوئے علم و نقاره داشت باین عنایت هم سرفراز و کامروا گشت و صلح بسر خوانده خواجه بیگ میرزا صفوی بسیار
جوانک پُر تردد و کار طلب است او را بخطاب خنجرخانی سرگرم خدمت ساختم روز پنجشنبه ۲۲ شهریور موافق [illegible] رجب [illegible] در منزل
مریم الزمانی مجلس وزن شمسی منعقد گشت باین روش خود را وزن کردن طریق ستوده است حضرت عرش آشیانی [illegible]
گرم بودند این روش را پسندیده هر سال خود را دو مرتبه باقسام فلزات از طلا و نقره وغیره و اکثر امتعه نفیسه وزن میفرمودند یک مرتبه
مطابق سال شمسی و دیگر موافق سال قمری و مجموع آنرا که قریب بیک لک روپیه است بفقرا و ارباب احتیاج تقسیم میکردند من هم
این سنت سنیه را مرعی میدارم و به همان دستور خود را وزن نموده آن اجناس را به فقرا میدهم معتقد خان دیوان بنگاله چون از آن
خدمت معزول گشت پسران برادران و بعضے خدمتگاران عثمان را که اسلام خان به همراهی او بدرگاه فرستاده بود بعد از ملازمت
بنظر اشرف گذرانید و تعهد احوال هر یک از افغانان بعهده یکے از بندهاے معتبر مقرر شد و پیشکش خود را که بست و پنج زنجیر
فیل و دو قطعه لعل و پهول کٹاره مرصع و خواجه سرایان معتبر و اقمشه بنگاله وغیره ترتیب داده بود بنظر در آورد میران پسر سلطان خواجه
که در لشکر دکن تعین بود به طلب سعادت آستان بوسی دریافت یک قطعه لعل پیشکش گذرانید چون میان قلیچ خان که سردار لشکر
بنگش بود که سرحد کابل است و میان امراے آن صوبه که بهمراهی و سرداری او تعین یافته اند خصوص خان دوران نزاع و گفت و
شنود بود بجهت تحقیق آنکه ناسازی از جانب کیست خواجه جهان را فرستادم یازدهم ماه مهر معتقد خان به منصب والاے بخشی گری
سرفرازی یافت و منصب او بهزاری ذات و سیصد سوار مقرر گشت دیگر مرتبه بر منصب مقرب خان باره افزودم منصبش در اصل [illegible]
و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار بود پانصدی دیگر اضافه شد که سه هزاری ذات و دو هزار سوار بوده باشد حسب الالتماس
خانخانان فریدون خان برلاس به منصب دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار سوار از اصل و اضافه سرفراز گردید دراے منوهر
هزاری ذات و هشت صد سوار شد و راجه نرسنگه دیو به منصب چهار هزاری ذات و دو هزار و دو بست سوار سرفراز شد بهارت
را که نبیره رام چند بندیله است بعد از گذشتن رام چند به خطاب راجگی سرفراز ساختم ظفرخان از صوبه گجرات بموجب طلب
در بست و هشتم آبان آمده ملازمت کرد یک قطعه لعل و سه دانه مروارید پیشکش گذرانید ششم آذر مطابق سوم شوال از برهانپور
خبر رسید که امیرالامرا روز یکشنبه بست و نهم آبان در پرگنه نهال پور فوت کرد بعد از بیماری که او را در لاهور دست داده بود

دیگر شعور و هوش از و کمتر ظاهر میشد. بمحافظه اش نقصان تمام راه یافته بود اخلاص بسیار میداشت حیف که از و فرزندی نماند
که قابل تربیت و رعایت باشد چین قلیچ خان که از پیش پدر خود که در پیشاور بود آمده بستم آذر ملازمت کرد یک صد مهر و یک صد روپیه
نذر گذرانید و پیشکش خود را از اسپ و قمشه و دیگر اجناس که همراه داشت بنظر در آورد ظفر خان را که از خانه زادان و کوکه زاده های
معتبر است نواخته بصاحب صوبگی بهار سرفراز ساختم و منصب پانصدی ذات و سوار افزوده سه هزاری ذات و دو هزار سوار
مقرر داشتم و با برادران بخلعت و اسپ سرفرازی یافته در ان صوبه رخصت شد همیشه آرزوی او این بود که بخدمت علیحده سرفرازی
یابد تا جوهر خود را به فهماند من هم خواستم که او را بیازمایم این خدمت را محک آزمایش او ساختم چون هنگام سیر و شکار بود در روز شنبه
دوم ذیقعده مطابق چهارم ماه دی از دار الخلافت آگره به قصد شکار بر آمدم و در باغ دهره منزل شد و چهار روز در ان باغ
توقف افتاد در روز دهم ماه مذکور خبر فوت سلیمه سلطان بیگم که در شهر بیمار بودند شنیده شد. والده ایشان گلرخ بیگم صبیه حضرت
فردوس مکانی بودند و پدر ایشان میرزا نور الدین محمد از خواجه زاده های خواجه نقشبند اند به جمیع صفات حسنه آراستگی داشتند
در زنان این مقدار هنر و قابلیت کم جمع میشود حضرت جنت آشیانی این خواهر زاده خود را از روی شفقت تمام نامزد بیرام خان
نموده بودند بعد از شنقار شدن ایشان در آغاز سلطنت حضرت عرش آشیانی این کدخدائی واقع شده پس از کشته شدن
خان مشار الیه والد بزرگوارم ایشان را به عقد خود در آوردند در سنه شصت سالگی به رحمت خدا واصل گشتند. همان روز از باغ
دهره کوچ شد. اعتماد الدوله را جهت سرانجام برداشتن ایشان فرستادم و در عمارت باغ منڈاکر که بیگم خود ساخته بودند فرمودم
که ایشان را نهادند در هفدهم ماه دی میرزا علی بیگ اکبرشاهی از لشکر دکن آمده ملازمت نمود خواجه جهان که به صوبه کابل مرخص
شده بود در بیست و یکم ماه مذکور بازگشته سعادت خدمت دریافت و مدت رفتن و آمدن او به سه ماه و یازده روز کشیده و دوازده
مهر و دوازده روپیه نذر گویان آورد در همان روز راجه رامداس نیز از لشکر فیروزی اثر دکن آمده ملازمت کرد و یک صد و یک مهر
نذر گذرانید چون با مرای دکن خلعت زمستانی فرستاده نشده بود بدست حیات خان فرستاده شد و چون بنادر سورت بجاگیر
قلیچ خان مقرر بود چین قلیچ را بجهت ضبط و حراست آنجا التماس نمود که مرخص گردد در بیست هفتم دی به خلعت و خطاب خانی
و علم سرفراز گشته مرخص شد بجهت نصیحت امرای کابل و ناسازی که میان ایشان و قلیچ خان واقع بود راجه رامداس را
فرستادم و اسپ و خلعت و سی هزار روپیه مدد خرچ عنایت شد در ششم بهمن که پرگنه باڑی محل نزول بود خبر فوت خواجگی محمد حسین
که از بنده های قدیم الخدمت این دولت بود رسید برادر کلان او محمد قاسم خان در زمان والد بزرگوارم رعایت کلی یافته بود و

خواجگی محمد حسین هم بخدمات که از روے اعتماد فرموده شود مثل بکاولی و امثال آن سرفراز میگشت و از فرزندے نماند و کوسه بود
که اصلا در محاسن و بروت او یک موئے ظاهر نمی شد در وقت سخن کردن هم بسیار فریاد میکرد مثل خواجه سرایان فهمیده می شد
دیگر شاه نواز خان که خانخانان از برهانپور بجهت عرض بعضے معروضات روانه ساخته بود در پانزدهم ماه مذکور آمده ملازمت
کرد یک صد مهر و یک صد روپیه نذر گذرانید چون معاملات دکن بجهت تیز جلویهاے عبدالله خان و نفاق امرا صورت خوبی پیدا
نکرد دکهنیان راه سخن یافته بامرا و دولتخواهان آنجا حکایت صلح درمیان آوردند و عادل خان طریقه دولتخواهی اختیار نموده
التماس کرد که اگر مهم دکن به من رجوع شود چنان کنم که بعضے محال که از تصرف اولیاے دولت برآمده باز به تصرف درآید دولتخواهان
نظر بر مصلحت وقت نموده این معنی را عرضداشت نمودند و تجویز یک گونه شد و خانخانان تعهد سرانجام مهمات آنجا کرد و خان اعظم
که همیشه خواهان دفع و رفع راناے مقهور بود این خدمت را بجهت کسب ثواب التماس می نمود حکم شد که به مالوه که بجاگیر
او مقرر است رفته بعد از سرانجام متوجه این خدمت گردد و بر منصب ابو النبی اوزبک هزاری ذات و پانصد سوار دیگر افزوده
چهار هزاری ذات و سه هزار و پانصد سوار بوده باشد. مدت شکار دو ماه و بیست روز کشید. درین ایام همه روز متوجه شکار
بودم چون به نوروز عالم افروز پنج شش روز بیش نمانده بود بخیریت معاودت نموده بیست و چهارم اسفندار به باغ دهره محل
نزول گشت و مقربان و جمعے از منصبداران که حسب الحکم در شهر مانده بودند درین روز آمده ملازمت کردند مقرب خان صراحی
مرصع و کلاه فرنگی و کنجشک مرصع پیشکش گذرانید سه روز در باغ مذکور توقف واقع شد روز بیست و هفتم اسفندار داخل شهر شدم
درین مدت دویست و بست و سه راس آهو وغیره و نود و پنج نیله گاو و دو خوک و سی و شش قطعه کارواتک وغیره و یکهزار و چهار صد
و پنجاه و هفت ماهی شکار شد +

جشن هشتمین نوروز از جلوس همایون

سنه هشتم جلوس مطابق محرم سنه ۱۰۲۲ هـ

شب پنج شنبه بست و هفتم محرم مذکور مطابق غره فروردین سنه جلوسی بعد از گذشتن سه نیم گهڑی حضرت نیر اعظم از برج حوت
در برج حمل که خانه فرخی و فیروزی او ست نقل نمودند. و صباح آنکه روز نوروز عالم افروز بود مجلس جشن به آئین همه ساله ترتیب
و تزئین یافت و آخرهاے آن روز بر تخت دولت جلوس واقع شد و امرا و اعیان دولت و مقربان درگاه تسلیم و مبارک بادی

بجا آورند و درین ایام خجسته فرجام همه روزه بدولتخانه خاص و عام برمی آمدم و مطالب و مقاصد و مدعیات بعرض میرسید و پیشکشهای بنده های درگاه از نظر میگذشت ابوالنبی حاکم قندهار اسپان عراقی و سگان شکاری پیشکش فرستاده بود بنظر درآمد در نهم ماه مذکور افضل خان از صوبه بهار آمده ملازمت نمود و یک صد مهر و یک صد روپیه نذر گذرانید و یک زنجیر فیل بنظر درآورد و در دوازدهم پیشکش اعتمادالدوله گذشت از جواهر و اقمشه و دیگر اجناس آنچه خوش او فتاد بدرجهٔ قبول پیوست و از فیلان پیشکش افضل خان ده زنجیر دیگر درین روز دیده شد در سیزدهم پیشکش تربیت خان بنظر درآمد معتقد خان منزلی در آگره خریداری نمود و چند روزی در آنجا بسر برد و مصیبت پیے در پیے او را دست داد شنیده ایم که بر چهار چیز حکم سعادت و نحوست میکنند اول بر زن دوم بر بنده سوم بر منزل چهارم بر اسپ بجهت دانستن سعادت و نحوست خانه ضابطه قرار یافته بلکه میگویند که بصحت پیوسته است اندک زمین را از خاک خالی باید کرد و باز آن خاک را در آن سر زمین می باید ریخت اگر برابر آید میانه است آن خانه را نه سعد میتوان گفت نه نحس و اگر کم گردد بر نحوست آن حکم میکنند و اگر زیاده آید سعد و مبارک است در چهاردهم پیشکش اعتبار خان بنظر گذشت و آنچه مقبول او فتاد برداشته شد منصب اعتبار خان که هزاری و سی صد سوار بود دو هزاری و پانصد سوار شد پانصدی ذات و پنجاه سوار به منصب تربیت خان افزودم که دو هزاری ذات و هشت صد و پنجاه سوار بوده باشد هوشنگ پسر اسلام خان که در بنگاله پیش پدر خود بود آمده درین روزها ملازمت کرد و چندی از مردم مگهه را که ملک ایشان متصل پیگو دار جلنگ ست بلکه در نیولا این ولایت هم در تصرف آنهاست همراه آورده بود از کیش و روش آنها مقدمات تحقیق شد مجملاً حیوانی چند اند بصورت آدمی از حیوانات بری و بحری همه چیز میخورند و هیچ چیز در کیش ایشان منع نیست و با همه کس میخورند و خواهر خود را که از مادر دیگر باشد میگیرند و تصرف میکنند صورتهای ایشان بقراقلماق شبیه است اما زبان ایشان تبتی است و اصلاً بترکی نمی ماند و همین یک کوهست که یکسر آن بولایت کاشغر متصل است و سر دیگر آن بولایت پیگو دینی درست و آئینی که از آن تعبیر بدینی توان کرد ندارند از دین مسلمانی دورند و از کیش هندو سی مهجور اند دو سه روزی بشرف مانده فرزند خرم خواهش نمود که به منزل او رفته شود تا همانجا پیشکش نوروز از نظر بگذرد التماس او درجهٔ قبول یافت یک روز و یک شب در منزل آن فرزند توقف نموده شد پیشکشهای خود را بنظر درآورد آنچه پسند خاطر او فتاد گرفته شد تتمه را باو بخشیدم روز دیگر مرتضی خان پیشکش خود را گذرانید از هر جنس چیزها سامان نموده بود تا روز شرف هر روز پیشکش یکی از امرا بلکه دو سه از نظر میگذشت روز دوشنبه نوزدهم فروردین مجلس شرف ترتیب یافت در آن روز سعادت اندوز بر تخت دولت جلوس نمودم حکم شد که اقسام کیفها از شراب و غیر آن حاضر سازند تا هر کس به خواهش خاطر خود آنچه خواهد بخورد بسیاری ارتکاب شراب نمودند پیشکش مهابت خان درین روز گذشت

یک مهر هزار توله که به کوکب طالع موسوم ست بیادگار علی ایلچی والی ایران دادم مجلس شگفته گشت بعد از برخاستن حکم کردم که اسباب
و آئین را بار کنند چون در ایام نوروز پیشکش مقرب خان سامان نیافته بود از هر قسم نفایس و تحفهاے خوب بهم رسانیده بود و از
جمله دوازده راس اسپ عراقی و عربی که بجهاز آورده بود و دیگر زین مرصع کاری فرنگی از نظر گذشت بر منصب نوازش خان
پانصد سوار اضافه شد که دو هزاری ذات و سوار بوده باشد فیلی نبسی بدن نام که اسلام خان از بنگاله فرستاده بود بنظر
در آمده داخل فیلان خاصه شد روز سوم اردی بهشت خواجه یادگار برادر عبد الله خان از گجرات آمده ملازمت کرد یکصد مهر
جهانگیری نذر گذرانید بعد از چند روز که در ملازمت بود بخطاب سردار خانی سرفرازی یافت چون بخشی صاحب استقلال بلشکر
بنگش و آن حدود بایست فرستاد معتقد خان را بدین خدمت اختیار نموده و بر منصب او سی صدی ذات و پنجاه سوار اضافه
شده که هزار و پانصدی ذات و سی صد و پنجاه سوار بوده باشد رخصت نمودم مقرر شد که بزودی روانه گردد محمد حسین چلپی که
در خریدن جواهر و بهم رسانیدن تحفه وقوف تمام داشت پاره زر داده رخصت نمودم که از راه عراق باستنبول رود و تحفها
و نفایسیکه بهم رساند بجهت سرکار ما خریداری نماید درین صورت ضرور بود که والی ایران را ملازمت کند کتابتے باو داده بودم
و یادبودی بآن همراه بود مجملا در حوالی مشهد برادرم شاه عباس را می بیند شاه ازو تفحص میکند که چه چیزها حکم ست که بجهت سرکار
ایشان خریداری نمائی چون مبالغه میکند چلپی یادداشتے که همراه داشت ظاهر میسازد و در ان یادداشت فیروزه خوب و مومیائی
کانے استهباناتے داخل بود میفرماید که این دو جنس بخریدن میسر نیست من بجهت ایشان میفرستم اوسی توپچی را که از ملازمان روشناس
او بود اختیار نموده شش انبانچه خاکه فیروزه تخمیناً بسے سیر خاکه داشت و چهارده توله مومیائی و چهار راس اسپ عراقی که یکے ازان
ابلق بود حواله او میکند و کتابتے شعر بر اظهار محبت و دوستی بیش از بیش نوشته در باب زبونی خاکه و کمی مومیائی عذر بسیار
خواسته بودند و خاکها بسیار زبون بنظر در آمد هر چند حکاکان و نگین سازان تفحص کردند یک نگینے که قابلیت انگشتری ساختن داشته باشد
ظاهر نه شد غالباً در این ایام خاکه فیروزه بطریقے که در زمان شاه مرحوم شاه طهماسپ از معدن بر مے آمده حالا بر نمی آید همین
مقدمه را در کتابت ذکر کرده بودند در باب اثر مومیائی از حکیمان سخنان شنیده بودم چون تجربه شد ظاهر نه گشت نمیدانم که
اطبا در اثر آن مبالغه از حد گذرانیده اند یا بجهت کهنگی اثر آن گم شده باشد بهر تقدیر بروشے که قرارداد اطبا بود پاے مرغ
راشکسته زیاده از انچه میگفتند خورانیده پاره برمحل شکستگی مالیده شد تا سه روز محافظت نمودند حالانکه مذکور میشد که از
صباح تا شام کافیست بعد ازانکه ملاحظه نموده شد هیچگونه اثرے ظاهر نشد و شکستگی بحال خود بود در کاغذ علحده سفارش

سلام الله عرب نوشته بودند همان لحظه منصب و علوفه جاگیر او را افزودم فیلی از فیلان خاصه با تلایر به عبدالله خان فرستادم و
فیل دیگر هم به قلیچ خان مرحمت شد و دوازده هزار سوار برادر عبدالله خان را به ضابطه سه اسپه و دو اسپه فرمودم که تنخواه دهند
و چون سابق بجهت خدمت جونه گڈه پانصدی ذات و سی صد سوار بر منصب برادر او سردار خان افزوده شده بود و در
ثانی الحال آن خدمت به کامل خان مقرر گشت حکم کردم که آن اضافه را برقرار داشته در منصب او اعتبار نمایند و سرفراز خان
را که هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار بود صد سوار دیگر اضافه فرمودم بست و نهم اردی بهشت ماه مطابق بست و ششم ربیع الاول
سنه جلوس و سنه ۱۰۲۲ هجری روز پنجشنبه مجلس وزن قمری در خانه مریم الزمانی ترتیب یافت و پاره از زر وزن مذکور به عورات
و مستحقان که در خانه والده ام جمع شده بودند فرمودم که بخش کردند و درین روز هزاری بر منصب مرتضی خان افزوده شد که شش
هزاری ذات و پنج هزار سوار بوده باشد خسرو بیگ غلام میرزا خانی از پتنه همراه عبدالرزاق معموری آمده ملازمت نمود و سردار خان
برادر عبدالله خان باحمدآباد گجرات رخصت یافت دو بز که پازهر داشتند از کرناتک افغانی آورده بود همیشه شنیده میشد که پازهر
جانوری که پازهر میدارد بسیار لاغر و زبون میباشد حالانکه این بزها در نهایت فربهی و تازگی بودند یکی از اینها را که ماده بود فرمودم
که کشتند چهار پازهر ظاهر شد و اینمعنی باعث حیرت تمام گشت یوز مقرر است که در غیر جاهایی که میباشد بماده خود جفت نمی شود
چنانچه والد بزرگوارم یک مدتی تا هزار یوز جمع کرده بودند بسیار خواهان آن بودند که اینها بایکدیگر جفت شوند اصلا نمی شد و بارها
یوزهای نر و ماده در باغات قلاده برآورده سر دادند در آنجا هم نشد درین ایام یوز نری قلاده خود را گسیخته بر سر ماده یوزی
میرود و جفت میشود بعد از دو نیم ماه سه بچه زائید و کلان شده چون فی الجمله غرابتی داشت نوشته شد هرگاه یوز با یوز جمع نگردد شیر
خود بطریق اولی هرگز شنیده نه شده بود که بعد از گرفتاری جفت شده باشد چون در عهد دولت من وحشت از طبیعت جانوران
صحرائی برداشته شده چنانچه شیران بنوعی رام گشته اند که بی قید و زنجیر گله گله در میان مردم میگردند و ضرر ایشان بمردم نمیرسد
و نه وحشت و رمیدگی دارند بحسب اتفاق ماده شیری آبستن شد و بعد از سه ماه سه بچه زائید و این هرگز نه شده که شیر جنگلی بعد از
گرفتاری به جفت خود جمع شده باشد از حکیمان شنیده میشد که شیر شیر بجهت روشنائی چشم بغایت فائده مند است هر چند سعی
کردیم که نم شیر در پستان او ظاهر شود میسر نه گشت بخاطر میرسد که چون جانور غضبناک است و شیر در پستان مادران از روی مهری
که به بچه خود دارند چون در پستان او مقارن خوردن و مکیدن بچه شیر پیدا شده باشد تا در وقت گرفتن او بجهت بر آوردن شیر غضب
او زیاده گشته شیر در پستان خشک میشود در آواخر اردی بهشت خواجه قاسم برادر خواجه عبدالعزیز که از خواجه زاده های نقشبند به اند

از ماوراءالنهر آمده ملازمت نمود و بعد از چند روز دوازده هزار روپیه بطریق انعام باو مرحمت شد و چون خواجه جهان در حوالی شهر فالیز خربوزه بعمل آورده بود بعد از گذشتن دو پهر روز پنجشنبه دهم خورداد بر کشتی سوار شده از راه دریا به سیر فالیز روانه شدم و مردم محل همراه بودند در دو سه گهڑی از روز مانده رسیدیم شب در سیر فالیز گذرانیدم عجب تند باد و جکرے شد که خیمه و سراپرده برپاے نمانده بر کشتی در آمده آن شب را بسر بردم پاره از روز جمعه در سیر فالیز گذرانیدم و به شهر بازگشت نمودم افضل خان که مدتے مدید با الم دمل و زخمهاے غریب گرفتار بود در دهم خورداد درگذشت جاگیر و وطن راجه جگمن را که در خدمت دکن تقصیر کرده بود تغیر نموده به مهابت خان عنایت نمودم شیخ پیر که از وارستگان و بے تعلقان وقت ست و خاص بجهت محبت و اخلاص که بامن دارد طریقه خدمتگاری و همراهی اختیار نموده است در پرگنه میرٹهه که وطن اوست قبل ازین بناے مسجد نهاده بودند درینولا به تقریبے مذکور گشت چون خاطر او را متعلق باتمام این بناے خیر یافتم چهار هزار روپیه باو دادم که خود رفته صرف او نماید و فرجے شال خاصه باو مرحمت نموده رخصت کردم در دیوانخانه خاص و عام دو محجر از چوب ترتیب می یابند در محجر اول امرا و ایلچیان و اهل عزت میباشند و درین دایره کسے بغیر حکم داخل نمی شود و در محجر دوم که وسیع تر از محجر اول است جمیع بندگان از منصبداران و احدیان و کسانیکه اطلاق نوکری توان کرد راه می یابند و در بیرون این محجر نوکران امیر و سایر مردمے که در دیوانخانه مذکور در می آیند می ایستند چون میان محجر اول و دوم تفرقه نبود بخاطر رسید که محجر اول را به نقره باید گرفت فرمودم که محجر مذکور و زینه را که ازین محجر به بالاخانه جهروکه نهاده اند و دو فیل را که بهر دو دست نشیمن جهروکه که هنرمندان از چوب ترتیب داده اند در نقره گیرند بعد از اتمام بعرض رسید یک صد و بیست و پنج من نقره بوزن هندوستان که هشت صد و هشتاد من ولایت باشد صرف فرموده شد الحق که صفا و نمود دیگر پیدا کرده چنانچه گویا چنین می بایست سوم ماه تیر مظفر خان از ٹٹهه آمده ملازمت کرد دوازده مهر نذر گذرانید مصحف جلد مرصع و دو گل مرصع پیشکش گویان بنظر در آورد و در چهار دهم ماه مذکور صفدر خان از صوبه بهار آمده ملازمت کرد و یک صد و یک عدد مهر نذر گذرانید بعد ازان که مظفر خان روزے چند در ملازمت بود پانصدی ذات بر منصب سابق او افزوده علم عنایت فرمودم و شال خاصه داده رخصت ٹٹهه کردم پیدا نستم که سگ دیوانه هر جانورے و جاندارے را که بگزد البته می میرد غایتاً اینمعنی در فیل به صحت نه پیوسته بود در زمان من چنین واقع شد که شبے سگ دیوانه بجاے بستن یکے از فیلان خاصه گجپتی نام در آمده در پاے ماده فیلے که همراه فیل خاصه بود میگزد به یکبار ماده فیل بفریاد در می آید فیلبانان دویده خود را میرسانند آن سگ رو بگریز نهاده بز قوم زاری که در ان حوالے واقع بود در مے آید و بعد از زمانے باز در آمده خود را به فیل خاصه میرساند و دست او را میگزد فیل او را میکشد چون مدت یکماه

و پنج روز ازین مقدمہ میگذرد روزے کہ ہواے ابرناک بود غریدن رعد بگوش مادہ فیل کہ در عین چرا بود میرسد و بہ یکبار فریاد میکند و اعضاے او بلرزہ درآمدہ خود را می اندازد و باز برخاستہ ہفت روز آب از دہان او میرفت و ناگاہ فریادے میکند و بے آرامی داشت فیلبانان ہر چند در صدد علاج شدند نفع نکرد و در روز ہشتم افتادہ مرد بعد از مردن مادہ فیل بیک ماہ فیل کلان را بہ کنار آب بہ صحرامی بردند بہمان طریق ابر و رعد ظاہر شد فیل مذکور در عین مستی یکبار بہ لرزہ درآمدہ بر زمین نشست فیلبانان او را بہزار مشقت بجاے مقام خود آوردہ بعد از ہمان مدت و بہ ہمان حالت کہ مادہ را دست دادہ بود این فیل نیز تصدق شد از وقوع این مقدمہ حیرت تمام دست داد و الحق جاے حیرت ست کہ جانورے باین کلانی و بزرگی ہیکل و ترکیب باندک جراحتے کہ از حیوان ضعیفی بادرسد این مقدار متاثر گردد چون خانخانان مکرر استدعاے رخصت شاہ نواز خان پسر خود نمودہ بود بتاریخ ۴ - امرداد اسپ و خلعت دادہ رخصت دکن نمودم و یعقوب بدخشی را کہ منصب او صدو پنجاہے بود بنابر تردّدے کہ از و بوقوع آمدہ بود بہ منصب ہزار و پانصدی ذات و ہزار سوار سرفراز ساختہ بخطاب خانی او را سربلند گردانیدم در علم نیز کرامت شد طوائف ہنود بر چہار گروہ قرار یافتہ و ہر کدام بآئین و طریق خاص عمل مینمایند و در ہر سال روزے معین دارند اول طائفہ برہمن یعنی شناسندہ ایزد بیچون و وظیفہ ایشان شش چیز ست علم آموختن و دیگران را تربیت دادن و آتش پرستیدن و مردم را دلالت بہ آتش پرستش کردن چیزے بہ محتاجان دادن و چیزے گرفتن این طائفہ را روزے معین است و آن روز آخر ماہ ساون است کہ ماہ دوم از برسات است این روز را مبارک دانستہ عابدان ایشان بہ کنار دریاہا و تالابہا میروند و افسونہا خواندہ بر ریسمان ہا و رشتہ ہاے رنگین میدمند و روز دوم کہ اول سال نو است آن رشتہ ہا را در دست راجہا و بزرگان عہد می بندند و شگون میدانند و این رشتہ را راکھی میگویند یعنی نگاہداشت این روز در ماہ تیر کہ آفتاب جہانتاب در برج سرطانست واقع میگردد و طائفہ دوم چھتری ست کہ بہ کھتری معروف و مشہور است و مراد از چھتری طائفہ ایست کہ مظلومان را از شر ظالمان محفوظ دارند آئین این طائفہ سہ چیز است یکے آنکہ خود علم نخواند و دیگران را تعلیم ندہد دوم آنکہ آتش را پرستش کند و دیگران را بہ پرستش دعوت نہ نماید سوم آنکہ بہ محتاجان چیزے بدہد و خود با وجود احتیاج چیزے نگیرد روز این طائفہ بجے و دہمین است درین روز سواری کردن و لشکر بر سر خصم کشیدن پیش ایشان مبارک است و رام چند کہ او را بہ خدائی می پرستند درین روز لشکر کشیدہ بر خصم خود ظفر یافتہ است این روز را معتبر میدانند و فیلان و اسپان را آرایش کردہ پرستش می نمایند و این روز در ہر ماہ شہریور کہ آفتاب در برج سنبلہ میباشد واقع میشود و بہ نگاہ دارندہ ہاے اسپان و فیلان انعامہا میدہند طائفہ سوم بیش است و این

جماعت این دو طائفه را که ذکر ایشان گذشت خدمت میکنند زراعت و خرید و فروخت و سود و سودا شغل ایشان مقرر است این طائفه را هم روزی معین ست که آنرا دیوالی هم میگویند و این روز در ماه مهر که آفتاب در برج میزان است واقع میگردد در بیست و هشتم ماه های قمری میباشد در شب این روز چراغهای می افروزند و دوستان و عزیزان در خانه های یکدیگر جمعیت نموده هنگامه قمار بازی گرم میسازند چون نظر این طائفه بر سود و سودا است بردن و باے دادن را درین روز شگون میگیرند طائفه چهارم شودر است این گروه کمترین طائفه هنود اند همه را خدمت میکنند و ازین چیزها که مخصوص هر طائفه مذکور گشت بهره ندارند روز این ها هولی ست که باعتقاد ایشان روز آخر سال ست این روز در ماه اسفندارمذ که حضرت نیر اعظم در برج حوت منزل دارند واقع میشود در شب این روز آتشها در سر کوچها و گذرها بر می افروزند و چون روز میشود تا یک پهر آن خاکسترها بر سر و روی یکدیگری افشانند و شور و غوغای عجیبی برمی انگیزند و بعد ازان خود را شسته و شوی داده رختهای می پوشند و به سیر باغات و صحراها میروند چون ضابطه مقرر هنود است که مرده های خود را می سوزانند آتش افروختن درین شب که شب آخر سال گذشته است کنایه ازان ست که سال گذشته را که بمنزله مرده است میسوزانند در ایام والد بزرگوارم امرای هند و دیگر طوائف به تقلید ایشان رسم راکهی بجای میرسانیدند که لعلها و مروارید ها و گلهای مرصع به جواهر گران بها در رشته ها کشیده بر دست مبارک ایشان می بستند و تا چند سال این رسم معمول بود چون تکلف را از حد گذرانیدند و بعضی بر ایشان گران آمده منع فرمودند و برهمنان به شگون همان رشتها و ابریشم ها را که ضابطه ایشان ست می بستند من هم درین سال بسنت پسندیده ایشان عمل نموده فرمودم که امرای هند و اعیان این طائفه راکهی بدست من نه بندند روز راکهی که نهم امرداد بود باز همان معرکه قایم شد و دیگر طوائف براه تقلید رفته دست ازین تعصب باز نداشتند همین سال را قبول نموده فرمودم که بهمان ضابطه قدیم برهمنان رشته ها و ابریشمها می بسته باشند درین روز به حسب اتفاق عرس حضرت عرش آشیانی واقع شد و عرس از قاعده ها است که در هندوستان معمول ست در هر سال در روز فوت پیر و عزیز خود طعامها و اقسام خوشبوئیها باندازه حالت و قدرت خود ترتیب داده علما و صلحا و سائر مردم جمع میشوند و این مجلس گاه باشد که بیک هفته بکشد درین روز بابا خورّم را فرستادم که بر روضه متبرکه ایشان رفته این مجلس را منعقد سازد و ده هزار روپیه به ده کس خرم
از بنده های معتبر داده شد که به فقرا و ارباب احتیاج تقسیم نمایند در پانزدهم ماه امرداد پیشکش اسلام خان از نظر گذشت بست و هشت زنجیر فیل و چهل راس اسپ آن سرزمین که ٹانگن مشهور است و پنجاه نفر خواجه سرا و پانصد پرکاله نفیس ستارگانی فرستاده بود چون ضابطه شده که وقایع جمیع صوبها بتخصیص سرحدها بعرض می رسیده باشد و واقعه نویسان از درگاه بدین خدمت تعین میشوند

داین از ضوابط است که پدر بزرگوارم کرده اند و من هم موافق آن عمل می نمایم و درین ضمن فواید کلی و نفع عظیم مشاهده میشود و اطلاع دیگر بر احوال عالم و عالمیان بهم میرسد اگر فوائد آن مرقوم گردد سخن دراز میشود درین ایام وقایع نویس لاهور نوشته بود که در اواخر ماه تیر ده کس از شهر یامن آباد که در دوازده کروهے واقع است رفته اند چون هوا گرمی بهم میرساند پناه به سایهٔ درختی میبرند مقارن آن باد و جگرے بهم میرسد و آن باد چون به جماعت مذکور می وزد به لرزه در آمده نه کس از انها هم در زیر درخت جان دادند و یک کس زنده ماند و آن زنده مدتها بیماری داشت تا بعد از محنت بسیار خلاص شد و جانورانے که بر درخت مذکور نشیمن داشتند همگی افتاده مردند و دران نواحی هوا این قسم خرابی پیدا کرد که جانوران صحرائی به کشت زارها آمده خود را می انداختند و بر بالاے سبزه غلطیده جان میدادند مجملاً جانوران بسیارے هلاک شدند در روز پنجشنبه ۳۱ - امرداد تسبیح نموده به قصد شکار به کشتی سوار شده متوجه موضع سمونگر که از شکار گاه هاے مقرر است گشتم و در ۲ شهریور خانعالم را که از دکهن به مصلحت فرستادن عراق و همراهی ایلچی داراے ایران طلب نموده بودم درینجا رسیده ملازمت کرد صد مهر نذر گذرانید و چون سمونگر به جاگیر مهابت خان مقرر بود منزلے دلکشا بغایت تکلف در کنار دریا ساخته بود و بسیار خوش افتاد و یک زنجیر فیل و یک انگشتری نگین زمرد پیشکش نمود فیل را داخل فیلان خاصه نمودم تا ۶ شهریور به شکار مشغول بودم درین چند روز چهل و هفت راس آهو نر و ماده و دیگر جانوران شکار شد درین روزها دلاور خان یک قطعه لعل پیشکش فرستاده بود و مقبول افتاد شمشیر خاصه جهت اسلام خان فرستادم بر منصب حسن علی ترکمان که هزاری ذات و هفت صد سوار بود پانصدی ذات و یک صد سوار افزوده شد آخر هاے روز پنجشنبه ۲۰ ماه مذکور در منزل مریم الزمانی وزن شمسی به فعل آمد خود را با فلزات و دیگر چیزها بدستور معمول وزن نمودم درین سال سن من چهل و چهار سال شمسی پوره شد و درین روز یادگار علی ایلچی داراے ایران و خانعالم که ازین جانب به همراهی او تعین شده بود مرخص گشتند به یادگار علی اسپ با زین مرصع و کمر شمشیر مرصع و چار قب طلا دوزی و کلغی و باپر و جیغه و سی هزار روپیه نقد مرحمت شد که مجموع چهل هزار روپیه بوده باشد و به خانعالم کهپوه مرصع با پهول کٹاره که علاقه از مروارید داشت شفقت نمودم در ۲۲ ماه مذکور به زیارت روضهٔ مقدسهٔ منورهٔ والد بزرگوارم به بهشت آباد فیل سوار متوجه گشتم در رفتن پنجهزار روپیه زر ریزگی افشانده شد و پنج هزار روپیه دیگر به خواجه جهان دادم که به درویشان قسمت نماید و تسبیح نماز شام کرده به کشتی متوجه شهر شدم چون منزل اعتماد الدوله بر کنار آب جمنا واقع بود آنجا فرود آمدم و شب در منزل او گذرانیده تا آخر هاے روز دیگر آنجا بسر بردم و از پیشکش هاے او آنچه خوش آمد قبول فرموده متوجه دولت خانه گشتم منزل اعتقاد خان هم بر کنار آب جمنا بود حسب الالتماس او با مردم محل آنجا فرود آمده منازل او را که تازه ساخته بود سیر کردم

نیم

الحق جایهاے مطبوع و دلپسند بود بسیار خوش آمد پیشکشهاے لائق از قماشه وجواهر ودیگر اجناس سرانجام نموده بود مجموع از نظر اشرف گذشت واکثر پسند خاطر افتاد وقریب به شام داخل دولت خانه همایون شدم چون منجمان واخترشناسان امشب ساعت توجه بجانب اجمیر اختیار نموده بودند هفت گهڑی از شب دوشنبه ۲ شعبان مطابق ۴ ۲ شهریور گذشته به فیروزی واقبال بقصد آن صوب از دار الخلافت آگره برآمدم ودرین عزیمت دو چیز منظور خاطر بود اول زیارت روضۀ منورۀ خواجه معین الدین چشتی که از برکات روح پر فتوح ایشان کشایشهاے بزرگ باین دودمان والا رسیده وبعد از جلوس زیارت مرقد بزرگوار ایشان میسر نگشته بود دوم دفع ورفع رانا امر سنگه مقهور که از زمینداران وراجهاے معتبر هندوستان ست وسرے وسرداری او وآبا واجداد او را جمیع راجها ورایان این ولایت قبول دارند ودیر یست که دولت وریاست در خانوادۀ آنهاست مدتے در حدود مشرق که پورب رویه باشد حکومت داشته اند ودران ایام بخطاب راجگی معروف ومشهور بوده اند بعد ازان بزمین دکهن افتادند و بیشتر ولایات آنجا به تصرف درآوردند وبجاے راجه لقب راول راجه واسم خود ساختند پس ازان به کوهستان میوات درآمدند ورفته رفته قلعه چیتور را به تصرف درآوردند ازان تاریخ تا امروز که هشتم سال از جلوس نست یکهزار وچهارصد وهفتاد ویک سال میشود وبیست وشش کس دیگر ازین طائفه که مدت حکومت ایشان یک هزار وده سال است راول خطاب داشته اند واز راول که اول شخصی ست که به راول اشتهار یافته تا رانا امر سنگه که امروز رانا است بیست وشش نفر اند که در عرض چهارصد وشصت و یک سال ریاست وسرورے داشته اند ودرین مدت مدید گردن باطاعت هیچ یک از سلاطین کشور هندوستان درنیاورده اکثر اوقات در مقام سرکشی وفتنه انگیزی بوده اند چنانچه در عهد سلطنت حضرت فردوس مکانی رانا سانگا جمیع راجها ورایان وزمینداران این ولایت را جمع ساخته بایک لک وهشتاد هزار سوار وچندین لک پیاده در حوالی بیانه جنگ صف نمود وبه تائید باری تعالے و یاوری بخت لشکر ظفر اثر اسلام بر افواج کفر غلبه کردند وشکست عظیمی باحوال او راه یافت تفصیل این جنگ در تواریخ معتبره بتخصیص در واقعات که از تصنیفات حضرت فردوس مکانی ست مذکور ومسطور است والد بزرگوارم که مرقد منورش محل فیوض نامتناهی باد در دفع این سرکشان سعیهاے بلیغ بجا آوردند وچندین مرتبه لشکرها برسر او تعین نمودند ودر سال دوازدهم از جلوس خود به تسخیر قلعه چیتور که از محکم قلعه هاے مقرره معمورۀ عالم است وبرهم زدن ملک رانا عزیمت نمودند وقلعۀ مذکور را بعد از انکه چهار ماه وده روز در قبل داشتند از کسان پدر رانا امر سنگه به جنگ وجدال از روے قدرت وقوت تمام گرفتند وقلعه را خراب نموده برگشتند ودر هر مرتبه افواج قاهره کار را برو تنگ ساخته چنان می کردند که بدست درآید یا خراب وآواره گردد ومقارن این امرے

رسید و ادکه این مهم انصرام نمی یافت تا در اواخر عهد دریک روز دیک ساعت خود به تسخیر ملک دکن متوجه گشتند و مرا با لشکر عظیم و سرداران معتبر بر سر رانا فرستادند بحسب اتفاق این هر دو کار بواسطه اسبابی که ذکر آن طول تمام دارد صورت پذیر نگشت تا آنکه زمان خلافت بمن رسید چون این مهم نیم کاره من بود بعد از جلوس اولین لشکری که بحدود ممالک فرستادم این لشکر بود فرزند پرویز را سردار ساخته عظمای دولت که در پای تخت حاضر بودند بدین خدمت تعین گشتند و خزانه معمور و توپخانه موفور همراه نموده روانه ساختم چون هر کاری موقوف بر وقت ست درین اثنا قضیه بد عاقبت خسرو بوقوع آمد مرا ناچار تعاقب او بجانب پنجاب بایست و ولایت و پایه تخت که دار الخلافت آگره بود خالی میماند بالضرورت نوشته شد که پرویز با بعضی امرا برگشته به محافظت آگره و حوالی و حواشی آن قیام نماید مجملاً درین مرتبه هم مهم رانا چنانکه بایست نشد چون به عنایت الهی خاطر از فتنه خسرو جمع گردید و دیگر باره آگره محل نزول رایات عالیات گشت افواج قاهره بسرکردگی مهابت خان و عبد الله خان و دیگر سرداران تعین نموده شد و از ان تاریخ تا وقت عزیمت رایات جلال باجمیر پیوسته ولایات او پامال عساکر فیروزی مآثر بود غالباً مهم او صورت پسندیده پیدا نمی کرد بخاطر گذرانیدم که چون در آگره کاری ندارم و یقین من گشت که تا من خود متوجه نشوم این مهم صورتی پیدا نمی کند به ساعت مقرر از قلعه آگره برآمده در باغ دهره منزل واقع شد روز دیگر جشن دسهره روی داد بدستور معمول اسپان و فیلان را آرایش داده از نظر گذرانیدم چون مکرر والده ها و همشیرهای خسرو بعرض رسانیدند که از کرده های خود بسیار نادم و پشیمان ست عرق عطوفت و شفقت پدری در حرکت آمده او را طلبیدم و مقرر کردم که هر روز به کورنش می آمده باشد در باغ مذکور هشت روز مقام شد در بیست و هشتم خبر رسید که راجه رامداس که در بنگش و حدود کابل به همراهی قلیچ خان خدمت می نمود وفات یافت غره ماه مهر از باغ کوچ شد و خواجه جهان را برای نگاهبانی دار السلطنت آگره و محافظت خزاین و محلها رخصت فرمودم و فیل و فرگل خاصه باو مرحمت شد در دوم مهر خبر رسید که راجه باسو در تهانه شاه آباد که سرحد ولایت امری مقهور است وفات یافت دهم ماه مذکور روپ باس که الحال بامن آباد موسوم شده منزل گشت سابق این محال بجاگیر روپ خواص مقرر بود بعد ازان به پسر مهابت خان که امان الله نام دارد مرحمت نموده فرمودم که بنام او میخوانده باشند یازده روز درین منزل مقام واقع شد چون از شکارگاه های مقرر است هر روز به شکار سوار میشدم چنانچه درین چند روز یک صد و پنجاه و هشت آهو نر و ماده و سایر جانوران شکار شد بست و نجم ماه مذکور از امن آباد کوچ نموده شد در سی و یکم این ماه مطابق هشتم رمضان خواجه ابو الحسن را که از برهانپور طلب نموده بودم آمده ملازمت کرد پنجاه مهر نذر و پانزده پاره مرصع آلات و یک زنجیر فیل که او را داخل فیلان خاصه کردم پیشکش گذرانید دوم آبان

مطابق دهم رمضان خبر فوت قلیچ خان رسید از قدیمان این دولت بود و به هشتاد سالگی به رحمت خدا رفت در پرشاور بخدمت
دفع و رفع افغانان پر تاریکی قیام داشت منصب او شش هزاری ذات و پنجهزار سوار بود مرتضی خان دکنی که در علم پولته بازی
که باصطلاح دکنیان یک انگی گویند و مغلان شمشیر بازی میگویند بینظیر بود مدتے پیش او باین ورزش متوجه بودم درینولا او را بخطاب
ورزش خانی سرفراز گردانیدم چون ضابطه کرده ام که شبها ارباب استحقاق و درویشان را از نظر من میگذرانیده باشند تا نظر بحالت
هر یک انداخته زمین و زر نقد و پوشش بانها مرحمت نمایم در میان آن مردم شخصے اسم جهانگیر را با اسم اعظم الله اکبر بحساب ابجد مطابق
یافته بود بعرض رسانید و این معنی را تفاؤل و شگون خوب گرفته به یابنده آن زمین و اسپ و زر نقد و خلعت کرامت نمودم روز دوشنبه
پنجم شوال مطابق بست و ششم آبان ساعت داخل شدن باجمیر قرار یافته بود صبح روز مذکور متوجه گشتم چون قلعه و عمارات روضه حضرت
خواجه بزرگوار ظاهر گشت قریب بیک کروه راه را پیاده طے کردم در دو جانب راه معتمدان را تعین نمودم که به فقرا و ارباب احتیاج
زر داده میرفتند چون چهار گهڑی از روز گذشت داخل شهر معموره شدم و در گهڑی پنجم شرف زیارت روضه متبرکه دست داد بعد از
دریافت زیارت بدولتخانه همایون متوجه گشتم و روز دیگر فرمودم که همه حاضران این بقعه شریف را از خرد و بزرگ شهرے و رهگذرے
از نظر بگذرانند تا فراخور استحقاق بعطایاے جزیل خوشنود گردند هفتم آذر بقصد سیر و شکار تالاب پهکر که از معابد مقرر هنود است
و در فضیلت آن سخنان میگویند که به هیچ عقلی راست نمی آید و در سه کروهے اجمیر واقع است متوجه گشتم و دو سه روز در ان تالاب
شکار مرغابی کردم و باجمیر معاودت نمودم معبدهاے قدیم و جدید که باصطلاح کفار دیوهره میگویند در اطراف این تال بنظر درآمد
از جمله رانا شنکر که عم امرے مقهور است و در دولت ما از امراے بزرگ است دیوهره ساخته در غایت تکلف چنانکه یک لکه روپیه
بکور شد که خرچ نموده به تماشاے آن عمارت در آمدم صورتے دیدم از سنگ سیاه تراشیده از گردن بالا بهیئت سر خوک و ما بقی
شبیه به بدن آدمی عقیده ناقص هنود آنست که یک دفعتی بنا بر مصلحتے که راے حکیم علیم اقتضا فرموده بدین صورت جلوه ظهور نموده است
این صورت را بدین جهت عزیز داشته پرستش مینمایند فرمودم که آن صورت کریه را درهم شکسته در تالاب مذکور انداختند بعد از ملاحظه
این عمارت بر قله کوهے گنبدے سفید مشاهده گشت که مردم از هر طرف بدانجا می آمدند از حقیقت آن پرسیدم گفتند جوگے
در انجا میباشد ساده لوحانیکه بدیدن او میروند کف آردی بدست او مینهند که در دهن انداخته آواز جانورے که از ان
سفها در یک وقت آزارے یافته باشد نماید تا آن گناه بدین عمل زائل گردد فرمودم تا آن محل را خراب نموده آن جوگی را از انجا
اخراج نمودند و صورت بتے که در ان گنبد بود شکستند دیگر عقیده داشتند که این تالاب را عمق نیست بعد از تفحص ظاهر شد که هیچ

جاے آن از دوازده درع زیاده عمق ندارد و دور آنرا نیز پیمودم قریب یک و نیم کروه بود شانزدهم آذر خبر رسید که قراولان ماده
شیرے را قبل نموده اند در ساعت متوجه شده بمجرد رسیدن به تفنگ زده باز گشتم بعد از چند روز نیله گاوے شکار شده در حضور
خود فرمودم تا از پوست برآوردند و بجهت فقرا طعام پختند دوبست و چند نفر جمع شده بودند از آن طعام خوردند و بهر یک بدست
خود زرها دادم درهمین ماه خبر رسید که فرنگیان گوده بیقولے نموده چهار جهاز اجنبی را که از جهازات مقرره بندر سورت بود در حوالی
بندر تاراج نمودند و جمع کثیرے را از مسلمانان اسیر نموده مال و متاعے که دران جهاز بود متصرف گشتند این معنی بر خاطر گران آمده مقربخان
را که بندر مذکور حواله او بود بجهت تدارک و تلافی این امر اسپ و فیل و خلعت داده بیستم آذر مرخص ساختم بنابر حسن تردد
و خدماتے که از یوسف خان و بهادر الملک در صوبه دکن بوقوع آمده بود علم بجهت آنها فرستادم و نوشته شد که مقصد اصلی
ازین عزیمت بعد از زیارت حضرت خواجه سرانجام مهم رانا مقهور بود بنابرین بخاطر گذرانیدم که خود در اجمیر توقف نموده فرزند
سعادتمند بابا خرم را پیش بفرستم و این اندیشه بغایت صواب بود بنابرین ششم دی که اختیار ساعت شده بود بفرخی و فیروزی
او را مرخص ساختم و قباے طلادوزی گل مرصع که مروارید بر اطراف گلهاے آن کشیده بودند و چیره زردوزی رشته مروارید و
فوطه زربفت مسلسل مروارید و فیل فتح گنج نام خاصه معه تلابر و اسپ خاصه و شمشیر مرصع و کپوه مرصع معه پهول کتاره با و مرحمت
نمودم سواے مردمے که سابق بسرکردگی خان اعظم درین خدمت تعین بودند دوازده هزار سوار دیگر به همراهی آن فرزند معین
ساختم و سران سپاه را فراخور قدر هر یک باسپان خاصه و فیلان و خلعتهاے خاصه فاخره سرفراز ساخته رخصت نمودم و فدائی خان
بخدمت بخشی گری این لشکر تعین یافت درهمین ساعت صفدر خان به حکومت کشمیر از تغیر هاشم خان مرخص شد اسپ و خلعت
یافت روز چهارشنبه پانزدهم خواجه ابوالحسن را بخشی کل ساخته خلعت مرحمت نمودم و یک دیگ کلانی در آگره حکم کرده بودم که
بجهت روضه متبرکه خواجه بسازند درهمین روز ها آورده بودند فرمودم که بجهت فقرا طعامے دران دیگ طبخ نمایند و درویشان اجمیر
را جمع سازند تا در حضور آنها خورانیده شود پنجهزار کس حاضر شدند و همه ازین طعام سیر خوردند و بعد از خوردن طعام بدست خود
بهر یک از درویشان زرها داده شد اسلام خان حاکم بنگاله درین ایام به منصب شش هزاری ذات و سوار سرفرازی یافت و
به مکرم خان پسر معظم خان علم مرحمت شد غره اسفندارمذ مطابق دهم محرم سنه ۱۰۲۳ به شکار نیله گاو از اجمیر برآمدم روز نهم معاودت
نمودم و به چشمه حافظ جمال که دو کروهے شهر واقع است منزل نمودم و شب جمعه را در انجا گذرانیده آخر روز به شهر داخل
شدم درین بست روز ده نیله شکار شد چون نیکو خدمتے خواجه جهان و کم جمعیتے او بجهت حفظ و حراست آگره و آن نواحی

بعرض رسید پانصدی ذات و یک صد سوار بر منصب او افزوده شد و درهمین روزها ابوالفتح دکهنی از جاگیر آمده شرف ملازمت
دریافت در ۳ ماه مذکور خبر فوت اسلام خان رسید که در روز پنجشنبه پنجم رجب ۱۰۲۲ وفات یافته بود در یک روز بی سابقه
بیماری و تشویشی این امر ناگزیر او را دست داد از خانه زادان و تربیت یافتها این مقدار جوهر کاردانی که از و بظهور رسید از
دیگری ظاهر نشد حکومت بنگاله را از روی استقلال کرد و ولایتی که در عمل هیچ یک از جاگیرداران سابق و به تصرف اولیای
دولت قاهره در نیامده بود داخل ولایات عملی شد اگر اجل او را درنمی یافت مصدر خدمات کلی میگشت خان اعظم با آنکه
خود استدعا نموده بود که شاهزاده فیروزمند باین خدمت مامور گردد با وجود انواع دلاسا و رضاجوئی از جانب آن فرزند تن
به سازگاری درنداده به شیوه ناستوده خود عمل می نمود چون این مقدمه مسموع گشت ابراهیم حسین را که از خدمتگاران معتمد حضور
بود همراه او فرستادم و سخنان لطف آمیز مهرانگیز بدو پیغام کردم که وقتی در برهان پور بودی با روزهای این خدمت را از من التماس
نمودی چون این خدمت را که سعادت دارین خود در آن میدانستی و در مجالس و محافل مذکور میکردی که درین عزیمت اگر کشته شوم
شهیدم و اگر غالب آیم غازی خواهم بود بتو تفویض نمودم آنچه از کمک و مدد تو بکار خواستی سرانجام یافت بعد از آن نوشتی که بحرکت
رایات جلال بدین حدود فیصل این مهم خالی از اشکالی نیست بکنکش تو نزول اجلال در اجمیر واقع شد و این نواحی محل سرادقات
جاه و جلال گشت الحال که شاهزاده را بعرائض و وجوه معقوله استدعا نمودی و مجموع مقدمات برای و کنکش و صوابدید تو به عمل
آمده باعث چیست که باز معرکه یکبار میکشی و در مقام ناسازگاری در آمده با بابا خرم را که درین مدت هرگز از خود جدا نساخته ام
محض باعتماد کاردانی تو فرستادم باید که طریقه نیکخواهی و نیک اندیشی منظور و مرعی داشته شب و روز از خدمت فرزند سعادتمند
غافل نباشی و اگر بخلاف این سخنان عمل نموده از قرارداد خود قدم بیرون نهی دانسته باش که زیان کار خواهی بود ابراهیم حسین رفت
و این سخنان را به همین تفصیل خاطرنشین او ساخت اصلا نتیجه نداد از جهل و قرارداد خود باز نیامد بابا خرم چون دید که وجود او درین
کار مخل است او را نگاهداشته عرضداشت نمود که بودن او بهیچ وجه لائق نیست و محض بجهت نسبتی که با خسرو دارد در مقام کار شکنیست
به مهابت خان فرمودم که رفته او را از اوده پور بیارد و محمد تقی دیوان بیوتات تعین شد که بمندسور رفته فرزندان و متعلقان
او را باجمیر رساند در پانزدهم ماه مذکور خبر رسید که دلیپ ولد رای سنگه که جبلت او سرشته بغی و فساد است از برادر کوچک خود
رای سورج سنگه که برسر او تعین شده بود شکست عظیم خورده در یکی از محالهای سرکار حصار در قبل ست مقارن این هاشم خوستی
فوجدار و جاگیرداران نواحی او را بدست درآورده مقید بدرگاه رسانیدند چون مکرر از و قبایح سرزده بود به یاسا رسید و کشتنی

او باعث عبرت بسی از مفسدان شد و به جلدوی این خدمت بر منصب راو سورج سنگه پانصدی ذات و دویست سوار افزوده گشت در چهاردهم ماه عرضداشت فرزند بابا خرم رسید. که فیل عالم گمان که رانا را بدان نازش تمام بود با هفتاد فیل زنجیر دیگر بدست بهادران لشکر فیروزی اثر افتاد و عنقریب صاحبش نیز گرفتار خواهد گشت •

جشن نهمین نوروز از جلوس همایون

آغاز سال نهم از جلوس همایون مطابق ۱۰۲۳ هجری

دو پهر و یک گهری از شب جمعه ۹ شهر صفر گذشته آفتاب عالمتاب به برج حمل که خانهٔ شوکت و شرف اوست پرتو افگن گشت و صباح آنکه غرهٔ فروردی ماه بوده باشد مجلس جشن نوروزی در خطهٔ دلپذیر اجمیر دست داد و در وقت تحویل که ساعت سعد بود جلوس بر تخت اقبال نمودم برسم مقرر دولتخانهٔ همایون را باقمشهٔ نفیسه و جواهر و مرصع آلات آئین بسته بودند در همین وقت خجسته فیل عالم گمان که لیاقت خاصه شدن داشت با هفده زنجیر فیل دیگر از نر و ماده که فرزند بابا خرم از فیلان رانا فرستاده بود از نظر اشرف گذشت و باعث انبساط خاطر و دلخواه آن گشت روز دوم نوروز در سواری آن را تیمناً خوب دانسته بران سوار شدم و زر بسیاری نثار شد و در تاریخ سوم منصب اعتقاد خان را که دو هزاری ذات و پانصد سوار بود سه هزاری ذات و هزار سوار مقرر فرمودم و به خطاب آصف خانی که دو کس هم از سلسلهٔ آنها بدین خطاب سرفرازی یافته بودند سربلند ساختم و بر منصب دیانت خان نیز پانصدی ذات و دویست سوار افزوده شد و هم درین ایام اعتماد الدوله را به منصب پنجهزاری ذات و دو هزار سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم حسب الالتماس بابا خرم بر منصب سیف خان بارهه پانصدی ذات و دویست سوار و بر منصب دلاور خان پانصدی ذات و دویست سوار و بر منصب کشن سنگه پانصد سوار افزودم و بر منصب سرفراز خان پانصدی ذات و سی صد سوار افزوده شد روز یکشنبه دهم پیشکش آصف خان از نظر اشرف گذشت و در ۱۲ اعتماد الدوله پیشکش خود گذرانید درین دو پیشکش نفایس بنظر در آمد آنچه پسند خاطر افتاد گرفتم تتمه را باز دادم چین قلیچ خان با برادران و خویشان و لشکر و جمعیت پدر خود از کابل آمده سعادت ملازمت دریافت ابراهیم خان که منصب هفت صدی ذات و سی صد سوار داشت به منصب هزار و پانصدی و شش صد سوار سرفرازی یافته بخدمت جلیل القدر بخشی گری دولتخانه به شرکت خواجه ابو الحسن مقرر گشت در ۱۵ این ماه مهابت خان که به آوردن خان اعظم و پسر او عبدالله مقرر گشته بود آمده ملازمت کرد در ۱۶ مجلس

شرف ترتیب یافت درین روز پیشکش مهابت خان از نظر اشرف گذشت ذیل خاصه روپ سندر نام بجهت فرزند پرویز فرستاده شد
بعد از گذشتن روز مذکور فرمودم که خان اعظم را با آصف خان به سپارند که او را در قلعه گوالیار نگاهدارد و چون غرض از فرستادن
او به قلعه آن بود که مبادا در مهم رانا بنابر رابطه وجهتی که به خسرو دارد نفاق و فسادے ازو بوقوع آید حکم فرمودم که او را در قلعه بطریق
بندیان نگاه ندارند بلکه اسباب فراغت و آسودگی از خوردنی و پوشیدنی بجهت او آماده و مهیا دارند چین قلیچ خان را در همین روزها
به منصب دو هزار و پانصدی ذات و هفت صد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم و بر منصب تاج خان که به داراے ولایت بهکر
معین بود پانصدی ذات و سوار افزوده شد در ۱۸ - اردی بهشت خسرو را منع کورنش نمودم و سبب آن بود که بنابر شفقت و عطوفت
پدری و التماس والده های و همشیره های او مقرر فرموده بودم که همه روزه به کورنش می آمده باشد چون از سیماے او آثار شگفتگی و خوشحالی
ظاهر نمی شد همیشه ملول و گرفته خاطر بنظر در می آمد فرمودم که به کورنش در نیاید در زمان والد بزرگوارم مظفر حسین میرزا و رستم میرزا
پسران سلطان حسین میرزا برادرزاده شاه طهماسپ صفوی که قندهار و زمین داور و آنحدود در تحت و تصرف داشتند بواسطه
قرب خراسان و آمدن عبدالله خان اوزبک بدان ملک عرایض فرستادند که ما از عهده نگاهداشتن این ولایت بیرون نمی توانیم آمد
اگر یکے از بنده هاے درگاه را بفرستند تا این محال را بدو سپریم و خود را روانه ملازمت شویم چون آنمعنی را مکرر عرض داشت نمودند
شاه بیگ خان را که الحال بخطاب خان دورانے سرفراز است بداراے و حکومت قندهار و زمین داور و آنحدود فرستادند
و فرامین عنایت آمیز به میرزایان نوشته ایشان را بدرگاه طلب فرمودند بعد از آمدن عنایات شامل حال هر یک نموده
ولایاتے که دو سه برابر قندهار جمع داشتند بدانها مرحمت شد غایتاً سرانجامے که بایست انها را نشد رفته رفته آن ولایت
تغیر یافت مظفر حسین میرزا هم در ایام حیات والد بزرگوارم برحمت خدا رفت و میرزا رستم را بهمراهی خانخانان به صوبه
دکن فرستادند در انجا اندکے مایه جاگیرے داشت چون تخت و سلطنت بوجود من آرایش یافت او را از دکن بقصد آنکه رعایت
نموده به یکے از سرحدها بفرستیم طلب نمودم مقارن آمدن او میرزا غازی ترخان که حکومت تهته و قندهار و آن نواحی متعلق بدو بود
برحمت خدا رفت بخاطر رسید که او را به تهته فرستم تا آنجا جو سرداتی خود را خاطر نشان ساخته آن ملک را به عنوان پسندیده محافظت
نماید و به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساخته دو لک روپیه نقد مدد خرچ بدو مرحمت فرموده به صوبه داری ملک تهته او را
رخصت نمودم عقیده آن بود که ازو در ان سرحد خدمت ها بوقوع آید بخلاف توقع مصدر هیچگونه خدمتے نشد ظلم و تعدی را بجائے
رسانید که خلق بسیارے از سلوک زشت او به شکوه در آمدند و خبرے چند ازو شنیده شد که آوردن او لازم گشت یکی از بنده های

درگاه را به طلب او تعین نموده او را بدرگاه طلبیدم در بیست و ششم اردی بهشت او را آوردند چون ظلم و تعدی از و به خلق خدا بسیار رسیده بود باز خواست آن به مقتضای عدالت لازم گشته او را با نیرای سنگه دکنی سپردم تا بحقیقت عمل او باز رسیده شود و او فی الجمله تنبیهی یافته دیگران متنبه و عبرت پذیر گردند هم درین روز خبر شکست احداد افغان رسید و حقیقتش آنکه معتقد خان در پولم گذر که حوالی پرشاور واقع است بافواج قاهره پیوسته بود و خانه دوران با جمعی دیگر در حدود کابل و آن نواحی سر راه آن و سیاه داشتند درین اثنا نوشته از پیش بولاغ به معتقد خان میرسد که احداد بکوت تیراه که در هشت کروهی جلال آباد واقع است با جمعیت بسیار از سوار و پیاده آمده است و از جماعتی که دولتخواهی و اطاعت اختیار نموده بودند پاره را کشته و چندی را بندی کرده میخواهد که به تیراه فرستد و اراده تاختن جلال آباد و پیش بولاغ دارد و بمجرد رسیدن این خبر معتقد خان با جمعی که با او بودند به سرعت تمام روانه میشود چون به پیش بولاغ میرسد جاسوسان جهت تفحص غنیم میفرستد صبح چهارشنبه ششم خبر می آید که احداد در همان جا است تکیه بعنایت الهی که درباره این نیازمند درگاه الهی است نموده افواج قاهره را دو فوج میسازد و خود را به غنیم میرساند غنیم با چهار پنجهزار سوار و پیاده کار دیده به غرور و به غفلت تمام نشسته در گمان او نبود که بغیر از خانه دوران درین نواحی فوجی باشد که با وی چیره تواند شد چون خبر رسیدن افواج بادشاهی بدان بخت برگشته میرسد و آثار و علامت لشکر ظاهر میگردد مضطربانه مردم خود را چهار توپ ساخته خود بر بلندی که یک بندوق انداز رفعت داشت و بر آمدن بران بدشواری میسر میشد نشسته مردم خود را به جنگ می اندازد و برقندازان افواج قاهره آن مقهور را به شصت تفنگ گرفته جمع کثیری را به جهنم میفرستند معتقد خان با لشکر قول خود را بهراول رسانیده غنیم را فرصت زیاده از انداختن دو سه شصت تیر نداده و پاک و پاکیزه برمیدارند و سه چهار کروه تعاقب نموده قریب هزار و پانصد نفر سوار و پیاده به قتل میرسند و بقیه السیف اکثری زخمی و مجروح و یراق انداخته قرار بر فرار میدهند افواج قاهره شب در جنگ گاه بسر برده صباح آن شش صد سر جدا کرده به پرشاور می آورند و کله منارها در انجا میسازند و پانصد سر اسپ و مواشی بیشمار و مال و اسلحه بسیار بدست می افتد و بندیان تیراه خلاص میشوند و ازین طرف از مردم روشناس کسی ضایع نمی شود شب پنجشنبه غره خورداد به عزم شکار شیر متوجه بهکر شدم روز جمعه دو قلاده شیر را به تفنگ زدم درهمین روز معروض گشت که نقیب خان به رحمت خدا رفت خان مشار الیه از سادات سیفی و قزوینی الاصل است مزار پدر او میر عبد اللطیف هم در اجمیر بوده دو ماه پیش از آنکه وفات یابد کوچ او که با یکدیگر انس و الفت تمام داشتند و دو ماه و ده روز در بیماری تب گذرانیده شربت ناگوار مرگ نوشید فرمودم که او را هم در پهلوی زن او که در درون روضه متبرکه خواجه بزرگوار نهاده بودند نهادند چون از معتقد خان خدمت شایسته در جنگ احداد

بعدیع

بوقوع آمد بجلدوی این خدمت بخطاب لشکرخانی سرفراز گشت و دیانت خان که به اودی پور بخدمت بابا خرم در رسانیدن خرم
بعضی احکام مرخص گشته بود به بیستم ماه خورداد آمد و از سراپاها و تزک بابا خرم مقدمات خوب بعرض رسانید فدائی خان که از نوکران
ایام شاهزادگی من بود بعد از جلوس رعایتهای یافته در این لشکر او را بخشی ساخته بودم در دوازدهم همین ماه ودیعت حیات سپرد
میرزا رستم چون از کرده های ناخوش خود اظهار ندامت و پشیمانی میکرد و مروت و مردمی مقتضی آن شد که تقصیرات او را به عفو
مقبول و مقرون گرداند در آخر همین ماه او را به حضور طلبیده تلافی خاطر او نمودم و خلعت پوشانیده حکم کردم که به کورنش و سلام
می آمده باشد در یازدهم ماه تیر شب یکشنبه ماده فیلی از فیلخانه خاصه در حضور من زائید مکرر فرموده بودم که تحقیق مدت حمل نمایند
آخر الامر ظاهر شد که بچه ماده یک سال و شش ماه و بچه نر نوزده ماه در شکم مادر می ماند به خلاف تولد آدمی که اکثر بچه از شکم مادر بسر
فرود می آیند و بچه فیل اکثر بپا بر می آید چون بچه از مادر جدا شد مادر بپا خاک بالای او افشانده آغاز مهربانی و دلاسه گری نمود و بچه
لمحه افتاده بعد از آن برخاسته متوجه پستان مادر شد هم در این مجلس گلاب پاشی که از زمان قدیم به آب پاشی مشهور است و از رسوم
مقرره پیشینیان است منعقد گشت در پنجم امرداد خبر فوت راجه مان سنگه رسید راجه مذکور از عمده های دولت والد بزرگوارم بود
چون اکثر بنده های درگاه را مرتبه مرتبه بخدمت دکن فرستاده بودم او هم از تعینات این خدمت بود بعد از آنکه در آن خدمت
وفات یافت میرزا بهاو سنگه را که خلف رشید او بود بدرگاه طلب نمودم چون از ایام شاهزادگی طریقه خدمتگاری بیش از پیش
به من داشت با آنکه ریاست و کلان تری سلسله آنها مطابق ضابطه که در هندوان معمول است به مها سنگه پسر جگت سنگه که کلان ترین
اولاد راجه بود و در ایام حیات او وفات یافت میرسید من او را منظور نداشته بهاو سنگه را به خطاب میرزا راجه ممتاز ساختم
و به منصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازی یافت و انبیر که وطن آبا و اجداد او بود به او مرحمت کردم و تلافی و تراخی
خاطر مها سنگه نموده پانصدی بر منصب سابق او افزودم و ولایت گرهه را به انعام او مقرر داشتم و کمر خنجر مرصع و اسپ و خلعت
جهت او فرستادم در هشتم این ماه که امرداد باشد تغیری در مزاج خود یافتم رفته رفته به تپ و درد سر کشید به ملاحظه آنکه مبادا
اختلالی باحوال ملک و بنده های خدا راه یابد این معنی را از اکثر محرمان و نزدیکان پنهان داشته حکما و اطبا را نیز آگاه نه ساختم چند
روز چنین گذشت از محرمان حریم عصمت بغیر از نورجهان بیگم که از او بخود مهربان تری گمان نداشتم هیچکس را بر این قضیه محرم
نه ساختم پرهیز از خوردن خورشهای گران می نمودم و باندک مایه غذای سبک قناعت کرده همه روز بقاعده مقرر به دیوانخانه
خاص و عام و جهروکه و غسلخانه بطریق معتاد بر می آمدم تا آنکه در بشره آثار ضعف ظاهر گشت بعضی از بزرگان مطلع گشتند بلکه وی

از اطبا که محل اعتماد بودند مثل حکیم مسیح الزمان و حکیم ابوالقاسم و حکیم عبدالشکور اظهار نمودم چون تب مفارقت نکرد و سه شب معتاد شراب خورده شد این معنی باعث زیادتی ضعف و کمی قوت گشت در اثنای تشویش و غلبه سستی بروضه منوره خواجه بزرگوار رفتم و دوران آشیانه متبرکه صحت خود را از باری تعالی درخواستم و صدقات و نذرات قبول نمودم الله تعالی به محض فضل و کرم خود خلعت صحت عطا فرمود رفته رفته تخفیف یافت و درد سر که شدت عظیم داشت به تصرف و علاج حکیم عبدالشکور فرو نشست و مزاج در عرض بیست و دو روز بحالت اصلی باز آمد بنده های درگاه بل سائر خلائق به شکرانه این عطیه بزرگ تصدقات گذرانیدند تصدق هیچ یک را قبول نکردم و فرمودم که هر کس در خانه خود هر چه خواهد بفقرا تقسیم نماید در دهم شهریور خبر رسید که تاج خان افغان حاکم پتنه وفات یافت از امرای قدیم این دولت بود در بیماری بخاطر گذرانیده بودم که چون صحت کامل روزی گردد چنانچه در باطن از حلقه بگوشان و معتقدان خواجه بزرگوارم و توجه ایشان را سبب وجود خود میدانم ظاهر نیز گوش خود را سوراخ نموده در جرگه حلقه بگوشان ایشان داخل باشم پنجشنبه دوازدهم شهریور مطابق شهر رجب گوش خود را سوراخ نموده در هر گوشی یک دانه مروارید آبدار در کشیدم چون این معنی مشاهده بندگان درگاه و مخلصان هواخواه گشت چه جمعی که در حضور و برخی که در سرحدها بودند همگی تلاش و مبالغه گوشهای خود را سوراخ نموده به دُر و لآلی که در جواهرخانه خاص بود و بدیشان مرحمت میشد زینت بخش حسن اخلاص گشتند تا آنکه رفته رفته سرایت با حدی و سائر مردم نمود آخر روز پنجشنبه بیست و دوم ماه مذکور مطابق دهم شهر شعبان مجلس وزن شمسی در دیوانخانه خاص آراسته گشت و بدستور مقرر شرائط بجا آوردند درهمین روز میرزا راجه بهاو سنگه کامروا و دستکام بوطن خود رخصت یافت بوعده آنکه از دو سه ماه زیاده توقف ننماید در بیست و هفتم ماه مهر خبر رسید که فریدون خان برلاس در اوده پور به رحمت خدا واصل گشت از طبقه برلاسیه بغیر از و سردار سه نمانده بود چون این طائفه را درین دولت حقوق بسیار و نسبت بیشمار است مهرعلی پسر او را نوازش نموده به منصب هزاری ذات و سوار سرفراز ساختم بنابر خدمات پسندیده که از خانه در بوقوع آمد دو هزاری بر منصب ذات او افزودم که اصل و اضافه شش هزاری ذات و پنجهزار سوار باشد ششم آبان قراولان خبر آوردند که در شش کروهی سه شیر دیده شد بعد از نیمروز متوجه شده هر سه را به تفنگ شکار کردم در هشتم ماه مذکور هنگامه دیوالی آغاز شد دو سه شب در حضور خود فرمودم که بنده های درگاه با یکدیگر بازی نمودند بردها و باختها واقع شد در هیژدهم این ماه نعش سکندر معین قراول را که از خدمتگاران قدیم من بود و در زمان شاهزادگی خدمت بسیار کرده از اوده پور که محل نزول فرزند سلطان خرم بود باجمیر آوردند بقراولان دهم جرگهای او فرمودم که نعش او را برده در کنار تالاب رانا شنکر بسپارند خدمتگاری با اخلاص بود در دوازدهم آذر دو دختر

که اسلام خان در حیات خود از زمین داران کوچ که ملک او در انتهای ولایت شرق واقع است گرفته بود با پسر او و نود و چهار زنجیر فیل از نظر گذشت از فیلان مذکور چندی داخل فیلان خاصه شدند درهمین تاریخ هوشنگ پسر اسلام خان از بنگاله آمده سعادت آستان بوس دریافت و دو زنجیر فیل پیشکش و یکصد مهر و یک صد روپیه نذر گذرانید در شبی از شبهای دی به خواب می بینم که حضرت عرش آشیانی به من میگویند که بابا گناه عزیز خان را که خان اعظم است بجهت خاطر من ببخش بعد ازین خواب بخاطر قرار دادم که او را از قلعه بر طلبم در حوالی اجمیر دره واقع است در نهایت صفا و در انتهای این دره چشمه ظاهر شده که آب آن در آبگیری دراز و پهنا و جمع میشود و بهترین آبهای اجمیر این آب ست و این دره و این چشمه بحافظ جمال معروف و مشهور ست چون عبور درین مقام واقع شد فرمودم که عمارتی درخور این جا بسازند چون محل مستعد و قابل ترتیب بود در مدت یک سال جایی و مقامی ترتیب یافت که رونده های عالم مثل آن جای نشان نمی دهند حوضی چهل گز در چهل گز ساخته بودند و آب چشمه را به فواره درین حوض جاری ساخته اند فواره ده دوازده گز میجهد و بر کنار این حوض نشیمنها عمارت یافته و همچنین در مرتبه بالای آن که تالاب و چشمه در انجا واقع است جاهای موزون و ایوانهای دلکش و آرامگاه های خاطر پسند بعضی ازان مصور و منقش بعمل استادان ماهر و نقاشان چابکدست ساخته و پرداخته اند چون خواستم که نام آن مکان نسبتی بنام مبارک من داشته باشد نام آنرا چشمه نور نهادم مجملاً عیبی که دارد اینست که بایستی اینجا و مقام در شهری عظیم یا گذرگاهی که خلائق را بران عبور افتادی واقع می بود ازان تاریخی که اتمام یافته اکثر اوقات پنجشنبه ها و جمعه ها را درین میگذرانم فرمودم که بجهت اتمام آن شعرا تاریخی فکر کنند سعیدای گیلانی زرگر باشی این مصرعه را که ع

	محل شاه نورالدین جهانگیر	

تاریخ یافت خوب نوشت فرمودم که بر بالای ایوان عمارت پایان آن قطعه را بر سنگ نقش کرده نصب کنند در اوایل ماه دی سوداگران از ولایت آمده و انار یزد و خربزه کاریز که سرآمد خربزه های خراسان است آوردند چنانچه جمیع بنده های درگاه را از آمدنی سرحد ازین میوه حصه یافته بلوازم شکرگذاری منعم حقیقی پرداختند تا غایت گویا فرد اعلای خربزه و انار را در نیافته بودیم تا آنکه همه ساله از بدخشان خربزه و از کابل انار می آوردند غایتاً آن خربزه و انار هیچگونه مناسبتی با انار یزد و خربزه کاریز نداشته چون حضرت والد بزرگوارم را انار الله برهانه به میوه میل و رغبت تمام بود افسوس بسیار خورده شد که این میوه ها کاشکی در ایام فیروزی بخش آنحضرت از ولایت به هندوستان می آمد تا ازان بهره ور و محظوظ میگشتند همین تاسف بعطر جهانگیری دارم که مشام شریف شان ازین نوع عطر یاب

نه گشت این عطر اختراعیست که در زمان دولت ابد پیوند ما بسعی والدهٔ نورجهان بیگم بظهور آمد در هنگامی که گلاب میگیرند فی الجمله
چربی بر بالای ظرفهای که گلاب را گرم از کوزه بر می آرند در آنجا ظاهر میشود آن چربی را اندک اندک جمع ساختند چون از گل بسیاری
گلاب گرفته شود قدر محسوسی ازان چربی بهم میرسد در خوشبوئی و عطریت بدرجه ایست که اگر یک قطره ازان بر کف دست مالیده
شود مجلسی را معطر می سازد و چنان ظاهر میشود که چندین غنچهٔ گل سرخ بیکبار در شگفتگی آمده باین شوخی و ملایمت بوئی نمی باشد دلهای
رفته را بجا می آرد و جانهای پژمرده را شگفته می سازد بجلدوی این اختراع یک عقد مروارید بمخترع آن عطا فرمودم سلیمه
سلطان بیگم نور الله مرقدها حاضر بودند این روغن را عطر جهانگیری نام نهادند در هواهای هندوستان اختلاف تمام مشاهده
میشود درهمین فصل دی در لاهور که واسطه است میان ولایت و هندوستان درخت توت بار آورد و بهمان شیرینی و لطافتیکه
در وقت خود میرساند رسانید مردم چند روز از خوردن آن محظوظ بودند این معنی را واقع نویسان آنجا نوشته بودند درهمین ایام
بختر خان کلاونت که بعادل خان نسبت تمام دارد چنانچه برادر زادهٔ خود را بعقد او در آورده و او را در گویندگی و در بیت گفتن خلیفه
خود ساخته است در لباس درویشان و فقیران ظاهر گشت او را طلبیده و استفسار احوال او نموده در رعایت خاطر او کوشیدم در
مجلس اول ده هزار روپیه نقد و پنجاه پارچه از همه قسم و یک عقد تسبیح مروارید باو بخشیدم و او را بهمان آصف خان ساخته فرمودم که بواجبی
از احوال او خبردار باشد این معنی ظاهر نه گشت که خود بی اذن و رخصت عادل خان آمده یا آنکه عادل خان او را باین لباس فرستاده
تا حقیقت کنگایش آنجا را دریافته خبر مشخص بجهت او ببرد و غالب ظن آنست که او با این همه نسبت بی تجویز عادل خان نیامده باشد
دلیل بر صحت این معنی عرضداشت ست که میر جمال الدین حسین که درین ایام بعنوان ایلچی گری در بیجاپور است نوشته بود که عادل خان
اظهار نموده که آنچه نسبت به بختر خان از جانب بندگان حضرت بوقوع آمد گویا آن شفقت و مرحمت در بارهٔ من از قوت به فعل آمده است
بدین جهت در رعایت او افزوده تا آنجا بود هر روز بعنایت تازه سرفرازی می یافت شبها بملازمت بسر میبرد و در تنهای که عادلخان
بسته و مخترع آن طرز است و آنرا نورس نام نهاده می شنوانید تتمه احوال در تاریخی که رخصت یافته نوشته خواهد شد درین روزها جانوری
از ولایت زیر باد آورده بودند که رنگ اصل بدن او موافق برنگ طوطی ست لیکن در جثه از و کوچک تر است یکی از خصوصیات
این جانور آن ست که تمام شبهای خود را بر شاخ درختی و یا چوبی که او را بران نشانیده باشند بند کرده خود را نشیب می سازد
و با خود زمزمه میکند چون روز شد بر بالای آن شاخ درخت می نشیند اگرچه میگویند که جانوران را هم عبادتی میباشد اما غالب ظن
آن ست که این فعل طبعی او باشد آب مطلق نمیخورد و در طبیعت او کار زهر میکند با آنکه بقای حیوانات آب ست در ماه بهمن اخبار خوش

پیاپی رسید اول خبر اختیار کردن رانا امرسنگه اطاعت و بندگی درگاه را کیفیت این مقدمه آن است که چون فرزند سعادت مند
بلند اقبال سلطان خرم از جهت نشاندن تهانجات بسیار خصوص در جاهای چند که بواسطه زبونی آب و هوا و صعوبت مکان گمان
اکثر مردم آن بود که در آنجا نشستن تهانجات ممکن نباشد و از جهت دوانیدن افواج قاهره متعاقب یکدیگر بی ملاحظه شدت گرما و
کثرت باران و اسیر شدن اهل و عیال اکثر سکنه آن دیار کار را برانا بنوعی تنگ ساخته بود که معلوم او شد که اگر زمان دیگر برین روش
بر و بگذرد وی از ملک آواره و یا گرفتار خواهد شد لاعلاج اختیار اطاعت و دولتخواهی کرده سوبهکرن نام خالوی خود را با هرداس
جهاله که از مردم معتبر و پیشتر او بود پیش آن فرزند اقبالمند فرستاده و التماس نمود که اگر آن فرزند از جهت التماس گذشتن سر تقصیرات
او نموده تسلی خاطر او شود و نشان پنجه مبارک از برای او بگیرد او خود آمده ملازمت آن فرزند نماید و پسر جانشین خود را که کرن است
بدرگاه والا فرستند با بطریق سایر راجها که بندگان بندهای این درگاه منتظم بوده خدمت نماید و از جهت پیری او را از آمدن
بدرگاه معاف دارد بنابرین آن فرزند نیز آنها را همراه ملاشکرالله دیوان خود که او را بعد از تمام این مهم به خطاب افضل خانی
سرفراز فرمودیم و سندرداس میر سامان خود را که بعد از انصرام این کار بخطاب رای رایان ممتاز شد بدرگاه والا فرستاده حقیقت
را معروض داشت چون پیوسته همت والا نهمت مصروف آن است که تا ممکن باشد خانوادهای قدیم را خراب نسازیم غرض اصلی
آن بود که چون رانا امرسنگه و آبای او مغرور باستحکام کوهستان و مکان خود شده هیچیک بادشاهان هندوستان را ندیده اطاعت
نکرده اند در ایام دولت من این مقدمه از پیش نرود حسب الالتماس آن فرزند تقصیرات او معفو نموده فرمان عنایت آمیز که
سبب خاطرجمعی او باشد و نشان پنجه مبارک عنایت فرمودم و فرمان مرحمت عنوان بآن فرزند نوشتم که اگر نوعی نماید که این مقدمه بوقوع
آید این خدمت عمده را دلخواه ما کرده خواهد بود و آن فرزند نیز آنها را همراه ملاشکرالله و سندرداس پیش رانا فرستاد تا تسلی او نموده امیدوار
بمراحم و عنایات شاهنشاهی ساختند و فرمان عنایت عنوان و نشان پنجه مبارک را باو دادند و قرار یافت که روز یکشنبه بیست و ششم
ماه بهمن او با فرزندان آمده آن فرزند را ملازمت نماید دوم خبر فوت بهادر که از حاکم زادهای ولایت گجرات و خمیرمایه فتنه و فساد بود
رسید که الله تعالی بکرم خود او را نیست و نابود ساخت باجل طبعی درگذشت سوم خبر شکست میرزائی که بقصد گرفتن قلعه و بندر
سورت استعداد تمام نموده آمده بود در خور میان بندر رند کور درمیان انگریزان که پناه بدین بندر آورده بودند در ای جنگ افتاده اکثر
جهازات او از آتشبازی انگریزان سوخته شد ناچار تاب مقاومت نیاورده گریزان گشت و کس نزد مقرب خان که حاکم بنادر گجرات
بود فرستاده در صلح زد و اظهار نمود که ما بجهت صلح آمده بودیم نه بقصد جنگ انگریزان این جنگ برانگیختند دیگر خبر رسید که چندین از

راجپوتان که زدن وکشتن عنبر را بخود قرار داده بودند درهمین تاریخ کمین کرده فرصت جسته خود را با دمیرسانند وزخمی ناقص از دست یکی ازانها باو میرسد مردمی که درگرد عنبر بودند آن راجپوتان را کشته عنبر را بمنزل او میرسانند هیچ نمانده بود که مخذول ومعدوم گردد اواخر این ماه که در بیرونهاے اجمیر به شکار مشغول بودم محمد بیگ ملازم فرزند بلند اقبال سلطان خرم رسید وعرضداشت آن فرزند گذرانید معروضداشت که رانا با پسران خود آمده شاهزاده را ملازمت نمود کیفیت این مقدمه از عرضداشت او معلوم میشود در حال روی نیاز بدرگاه مبدع بی نیاز آورده سجدهٔ شکر بجا آوردم اسپ وفیل وخنجر مرصع به محمد بیگ مذکور عنایت کرده او را بخطاب ذوالفقارخان سرفراز فرمودم از مضمون عرضداشت چنان معلوم شد که روز یکشنبه ۲۶ ماه بهمن رانا با آداب دستوره که بندها ملازمت نمایند فرزند بلند اقبال را ملازمت کرد ویک لعل کلان مشهور که درخانه او بود با پاره مرصع آلات وهفت زنجیر فیل که بعضی ازان لائق خاصه بود واز فیلان او که بدست نیفتاده بود وهمین مانده بود ونه راس اسپ پیشکش گذرانید آن فرزند هم از روی کمال عنایت نسبت باو پیش آمدند چنانچه وقتیکه رانا پاے آن فرزند را گرفته عذر تقصیرات خود میخواست آن فرزند اقبالمند سر او را در بر گرفته او را تسلی نوعی نمود که باعث خاطر جمعی او شد خلعت فاخره وشمشیر مرصع واسپ بازین مرصع وفیل خاصه با یراق نقره باو عنایت کرد وچون از جمله مردمی که از جماعت او بودند بیشتر از صد کس نبود که قابل سرپا دادن باشد صد دست سرپا وپنجاه راس اسپ ودوازده خپوه مرصع بآنها داد وچون روش زمینداران است که پسر جانشین با پدر یکجا بملازمت سلاطین نمی آیند او هم این شیوه را مرعی داشته کرن را که پسر صاحب ٹیکه او بود همراه نیاورده بود وازینجهت که ساعت روانه شدن آن فرزند سعادتمند بلند اقبال ازانجا آخرهای همان روز بود او را رخصت نمود تا رفته کرن را بملازمت فرستد بعد از رفتن او کرن آمده ملازمت کرد باوهم خلعت فاخره با شمشیر وخنجر مرصع واسپ بازین طلا وفیل خاصه عنایت کرد وهمان روز کرن را در رکاب خود گرفته روانه درگاه والا شد سوم اسفندارمذ باجمیر از شکار معاودت واقع شد هفتم بهمن تا غایت تاریخ مذکور که ایام شکار بود یک ماده شیر با سه بچه وسیزده نیله گاو شکار شده بود شاهزاده کامگار روز شنبه دهم ماه مذکور در ظاهر موضع دیورانی که نزدیکی شهر اجمیر واقع است نزول نموده وحکم شد که جمیع امرا باستقبال رفته هر یک درخور حالت ونسبت خود پیشکش بگذرانند وفردا که روز یکشنبه یازدهم باشد به سعادت ملازمت مشرف گردد روز دیگر شاهزاده به کوکبه وشکوه تمام با جمیع عساکر منصوره که بهمراهی آن فرزند به خدمت تعین بودند داخل دولتخانه خاص وعام گشت ودو پهر ودو گهڑی از روز گذشته که ساعت ملازمت بود دولت کورنش دریافت وسجدات وتسلیمات بجا آورده یکهزار اشرفی ویکهزار روپیه بطریق نذر ویکهزار مهر ویکهزار روپیه بعنوان تصدق گذرانید آن فرزند را پیش طلبیده در آغوش گرفتم وسر وروی او را بوسیده به مهربانیها ونوازشهای

جامی

خاص اختصاص بخشیدم چون از لوازم خدمت وگذرانیدن نذر وتصدق باز پرداخت معروضداشت که اگر حکم شود کرن به سعادت سجده
وکورنش سرفراز گردد فرمودم که اورا بیاورند بخشیان بآداب مقرر حاضر ساخته بعد از فراغ کورنش سجده نموده حسب الالتماس فرزند خرم حکم
کردم که اورا برجرگه دست راست مقدم ایستاده کنند بعد ازان بخرم حکم کردم که تا رفته والده‌های خود را ملازمت نماید وخلعت خاصه
که مشتمل بود بر چارقب مرصع وقبای زربفت ویک تسبیح مروارید بآن فرزند عنایت شد وبعد از تسلیم خلعت خاصه اسپ خاصه
بازین مرصع وفیل خاصه مرحمت شد وکرن را نیز به خلعت فاخره وشمشیر مرصع سرفراز ساختم وامرا ومنصبداران جماعت جماعت
به سعادت کورنش وسجده سربلندی یافته نذر گذرانیدند وهریک درخور خدمت ومرتبه خود بعنایات سرفراز گشتند چون بدست
آوردن دل کرن که وحشی طبیعت ومجلس نادیده در کوهستان بسر برده بود ضرور بود بنابرآن هر روز مرحمتی تازه می‌نمودم چنانچه
در روز دوم ملازمت خنجر مرصع وروز دیگر اسپ خاصه عراقی بازین مرصع بدو عنایت شد ودرهمین روز به دربار محل رفته از جانب
نورجهان بیگم هم به خلعت فاخره وشمشیر مرصع واسپ بازین وفیل سربلندی یافت بعد ازین عنایات تسبیح مروارید گران بها مرحمت
نمودم روز دیگر فیل خاصه باتلایر مرحمت شد. چون در خاطر بود که از هر جنس وهر چیز باو داده شود سه دست باز وسه دست جره ویک
قبضه شمشیر خاصگی ویک بکتر ویک جوشن خاصگی ودو انگشتری یکی نگین لعل ودیگری نگین زمرد بدو عنایت نمودم ودر اواخر ماه مذکور
فرمودم که از جمیع اقسام اقمشه گرفته با قالی ونمدتکیه واز هر قسم خوشبوئی با ظرفهای طلا ودو منزل بهل گجراتی واقمشه را در صد
خوان نهاده واحدیها بدست ودوش گرفته در دیوانخانه خاص وعام حاضر ساختند ومجموع بدو مرحمت نمودم وثابت خان همیشه در
مجلس بهشت آئین سخنان نالائق وکنایتهای صریح به اعتمادالدوله وپسر او آصف خان میگفت یکدو مرتبه اعتراض نموده اورا
ازین گفت وشنود ناخوش منع نمودم بهیچ وجه باخود بس نیامد چون خاطر اعتمادالدوله را بسیار عزیز میداشتم وبا سلسله ایشان نسبتها
وپیوندها شده بود این معنی بر طبع من گران می‌آمد تا آنکه شبی بی تقریب وبی جهت باز سخنان ناخوش گفتن آغاز کرد وآن مقدار گفت
که آثار رقت وآزردگی تمام در بشره اعتمادالدوله ظاهر گشت صباح آن بدست یکی از خدمتیهای درگاه اورا به نزد آصف خان
فرستادم که چون شب سخنان بیهوده نسبت به پدرت مذکور ساخته اورا بتو سپردم خواه در اینجا خواه در قلعه گوالیار هر جا میخواهی نگاهدارد
مادامیکه تلافی وتدارک خاطر پدرت نه کند گناه اورا نخواهم بخشید حسب الحکم آصف خان اورا به قلعه گوالیار فرستاد درهمین ماه
جهانگیر قلی خان باضافه منصب سرفراز گشت ودو هزار وپانصدی ذات ودو هزار سوار باضافه عنایت شد احمد بیگ خان که از
بنده‌های قدیم این دولت ست درسفر صوبه کابل از وبعضی تقصیرات بوقوع آمده ومکرر از نفاق ونارسائیهای او قلیچ خان که

سردار لشکر بود شکوه نمود بالضرورت او را بدرگاه طلب نمودم و بجهت تنبیه و تادیب به مهابت خان سپردم که در قلعه رنتهنبور نگاه دارد قاسم خان حاکم بنگاله دو قطعه لعل پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت چون ضابطه کرده ام که درویشان و ارباب حاجت را که در درگاه والا جمع شده باشند بعد از دو پهر شب بنظر در آورند درین سال بهمین روش درویشان را بدست و حضور خود پنجاه و پنجهزار روپیه و یک لک و نود هزار بگهه زمین و چهارده موضع دربست و بست و شش قلبه زراعت و یازده هزار خروار شالی مرحمت نمودم و هفتصد و سی و دو دانه مروارید به قیمت سی و شش هزار روپیه به جمعی از بنده ها که از روی اخلاص گوش خود را سوراخ نموده بودند عنایت کردم در اواخر ماه مذکور خبر رسید که چهار گهری و نیم از شب یکشنبه یازدهم همین ماه گذشته در بلده برهانپور الله تعالی از دختر شاهزاده مراد فرزند ارجمند سلطان پرویز پسرے کرامت فرمود او را سلطان دور اندیش نام نهادم ٭

جشن دهمین نوروز از جلوس همایون

از روز شنبه غره فروردی ماه سنه مطابق بیست و هشتم شهر صفر سنه ۱۰۲۴ هجری پنجاه و پنج پل گذشته حضرت نیر اعظم از برج حوت بشرفخانه حمل نزول اجلال ارزانی داشت بعد از گذشتن سه گهری از شب یکشنبه بر تخت دولت جلوس نمودم جشن نوروزی و آئین بندی بدستور سابق ترتیب یافت شاهزاده های والاقدر و خواتین عظام و اعیان حضرت و ارکان سلطنت تسلیم مبارکبادی بجای آوردند روز غره بر منصب اعتماد الدوله که پنج هزاری ذات و دو هزار سوار بود هزاری ذات و سوار افزوده شد و به کنور کرن و جهانگیر قلی خان و راجه نرسنگه دیو اسپان خاصه مرحمت نمودم و روز دوم پیشکش آصف خان از نظر گذشت پیشکش پسندیده از جواهر و مرصع آلات و طلا آلات و اقمشه از هر قسم و از هر جنس ترتیب داده بود بتفصیل دیده شد آنچه پسند خاطر افتاد موازی هشتاد و پنجهزار روپیه بود درین روز شمشیر مرصع معه پرحله و بند و باره به کرن و یک زنجیر فیل به جهانگیر قلی خان مرحمت شد چون اراده توجه بطرف دکهن و آنحدود قرارداد خاطر بود به عبد الکریم معمورے حکم فرمودم که به مندو رفته عمارات بجهت سرکار خاصه از سر نو تعمیر نماید و عمارات سلاطین ماضی مرمت کند روز سوم پیشکش راجه نرسنگه دیو بنظر در آمد و یک لعل و چند دانه مروارید و یک زنجیر فیل بدرجه قبول افتاد روز چهارم بر منصب مصطفی خان پانصدی ذات و دو صد سوار افزوده شد که دو هزاری ذات و دو صد و پنجاه سوار باشد روز پنجم علم و نقاره با عتماد الدوله مرحمت نمودم و حکم شد که نقاره می نواخته باشد بر منصب آصف خان هزاری ذات و سوار افزوده شد که چهار هزاری ذات و دو هزار سوار باشد و هفت صد سوار نیز بر منصب راجه نرسنگه دیو افزوده رخصت وطن عنایت نمودم که بموعد مقرر بدرگاه حاضر شود همین روز

پیشکش ابراهیم خان از نظر گذشت از هر قسم چیزها پسند خاطر او فتاد کشن چند از راجه زاده های ولایت نگرکوت بخطاب راجگی سرفراز گردید روز پنجشنبه ششم پیشکش اعتماد الدوله در چشمه نور از نظر اشرف گذشت مجلس عالی ترتیب یافته بود و از روی شگفتگی تمام پیشکش او دیده شد از جواهر و مرصع آلات و اقمشه نفیسه موازی یک لک روپیه مقبول افتاد تتمه بازگشت شد روز هفتم بر منصب کشن سنگه که دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار بود هزاری ذات افزودم درین روز در حوالی چشمه نور یک شیر شکار شد در هشتم کرن را به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم و یک تسبیح خرد از مروارید و زمرد که لعلی در میان بود و باصطلاح هند دان آنرا سمرن گویند باو عنایت شد و بر منصب ابراهیم خان هزاری ذات و چهار صد سوار افزودم که اصل و اضافه دو هزاری ذات و هزار سوار باشد و بر منصب حاجی بی اوزبک سی صد سوار افزوده شد و بر منصب راجه شیام سنگه پانصدی ذات اضافه نمودم که دو هزار و پانصدی ذات و هزار و چهارصد سوار بوده باشد روز یکشنبه نهم کسوف شد دو از ده گهری از روز نو رگذشته از جانب مغرب آغاز گرفتن کرد و از پنج حصه چهار حصه حضرت نیر اعظم در عقده ذنب منکشف شد و از آغاز گرفتن تا روشن شدن بهشت گهری گذشت تصدقات از هر جنس و هر چیز از فلزات و حیوانات و حبوبات به فقرا و مساکین و ارباب احتیاج داده شد درین روز پیشکش راجه سورج سنگه از نظر گذشت انچه برداشته شد موازی چهل و سه هزار روپیه بود پیشکش بهادر خان حاکم قندهار درین روز گذشت مجموعه بچهارده هزار روپیه رسید دو پهر از شب گذشته مطابق شب دوشنبه بست و هفتم صفر به طالع قوس در خانه بابا خرم از دختر آصف خان پسری متولد شد او را دارا شکوه نام نهادم امید که قدم او برین دولت ابد پیوند و بر پدر اقبالمندش مبارک و میمون باشد بر منصب سید علی بارهه پانصدی ذات و سی صد سوار افزوده شد که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار بوده باشد و در تاریخ دهم پیشکش اعتبار خان از نظر در آمد از جمله پیشکش او موازی چهل هزار روپیه مقبول افتاد درین روز بر منصب خسرو بی اوزبک سی صد سوار و بر منصب منگلی خان پانصدی ذات و دو صد سوار افزوده شد روز یازدهم پیشکش مرتضی خان از نظر گذشت از جمله جواهر او هفت قطعه لعل و یک تسبیح مروارید و دو صد و هفتاد دانه دیگر برداشته انچه از پیشکش او قبول افتاد موازی یک لک و چهل و پنجهزار روپیه بود در دوازدهم پیشکش مرزا راجه بهاو سنگه و راوت شنکر از نظر گذشت در سیزدهم از پیشکش خواجه ابو الحسن یک قطعه لعل قطبی و یک الماس و یک عقد مروارید و پنج انگشتری و چهار دانه مروارید کلان و پاره اقمشه که مجموع سی و دو هزار روپیه باشد مقبول افتاد روز چهاردهم بر منصب خواجه ابو الحسن که سه هزاری ذات و هفت صد سوار بود هزاری ذات و پانصد سوار افزودم و بر منصب وفادار خان هفتصد و پنجاهی ذات و دو صد سوار اضافه حکم شد که دو هزاری ذات و هزار و دو صد سوار بوده باشد درهمین روز مصطفی بیگ فرستاده دارای ایران

سعادت ملازمت دریافت بعد از سرانجام مهم گرجستان برادر عالیمقدار او را با کتابت مشتمل بر انواع محبت و اظهار صداقت فرستاده بود با چند راس اسپ و اشتر و چند قمشه حلب که از جانب روم بجهت آن برادر کامگار آمده بود و نه قلاده سگ فرنگی کلان درنده که در طلب آن ایمای رفته بود بدست او روانه ساخته بودند بنظر درآورد دوم مرتضی خان بخدمت تسخیر قلعه کانگره که در کوهستان پنجاب بلکه در معموره عالم باستواری و استحکام آن قلعه نشان نمیدهند درین روز رخصت یافت از ابتدای که صیت اسلام بدیار هندوستان رسیده تا این زمان خجسته فرجام که اورنگ سلطنت بوجود این نیازمند درگاه الهی آراستگی دارد هیچ یک از حکام و سلاطین گذشته دست بران نیافته اند در ایام والد بزرگوارم یکمرتبه لشکر پنجاب بر سر این قلعه تعین شد و مدتی در قبل و محاصره داشتند آخر الامر منصوبه برنشست کار قلعه بدست در نیامده آن لشکر به مهمی از آن ضروری تر مقرر گشت در وقت رخصت فیل خاصه با تلایر بمرتضی خان مرحمت نمودم و راجه سورج مل ولد راجه باسو هم چون ولایت او متصل بدین قلعه بود تعین یافت و بر منصب سابق او پانصدی ذات و سوار افزوده شد و راجه سورج سنگه از جاگیر خود آمده ملازمت کرد و یکصد مهر و اشرفی نذر گذرانید و هم درین روز پیشکش میرزا رستم بنظر درآمد دو خنجر مرصع و یک تسبیح مروارید با چند طاق پارچه و یک زنجیر فیل و چهار تا اسپ عراقی درجه قبول یافت تتمه باز گردانیدم پانزده هزار روپیه قیمت آنها شد و درین تاریخ پیشکش اعتقاد خان که هژده هزار روپیه به قیمت درآمد از نظر گذشت روز سیزدهم پیشکش جهانگیر قلی خان دیده شد از جواهر و قمشه به مقدار پانزده هزار روپیه قبول افتاد بر منصب اعتقاد خان که هفتصدی ذات و دویست سوار بود هشت صدی ذات و سی صد سوار افزودم که اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار باشد خسرو بی اوزبک که از سپاهیان قرارداده بود بمرض اسهال درگذشت روز هشتم که پنجشنبه بود بعد از گذشتن دو پهر و چهار نیم گهری آغاز شرف شد درین روز فرخنده بر تخت به سعادت و فیروزی جلوس نمودم و مردم تسلیمات مبارکبادی بجا آوردند چون یک پهر از روز کم باقی مانده متوجه چشمه نور شدم پیشکش مهابت خان بموجب قرارداد در آنجا بنظر درآمد از جواهر نفیس و مرصع آلات و قمشه و آنچه از هر قسم و از هر جنس بخاطر رسید ترتیب داده بود از جمله پهوه مرصع که حسب الالتماس او زرگران سرکار ساخته بودند و از روی قیمت مثل آن در سرکار خاصه من نبود یک لک روپیه قیمت شد سوای آن از جواهر و دیگر اجناس یک لک و سی و هشت هزار روپیه برداشته شد الحق که پیشکشی نمایان بود به مصطفی بیگ فرستاده والای ایران بیست هزار درب که ده هزار روپیه باشد عنایت کردم و بیست و یک خلعت بدست عبدالغفور به پانزده کس از امرای دکن فرستادم راجه بکرماجیت بجاگیر خود رخصت یافت و پرم نرم خاصه باو مرحمت شد درهمین روزها کمر خنجر مرصع به مصطفی بیگ ایلچی عنایت نمودم بر منصب هوشنگ پسر اسلام خان که هزاری ذات و پانصد سوار بود پانصدی ذات و دو صد سوار افزودم در بیست و سیوم

ابراهیم خان به صاحب صوبگی بهار سرفراز شد و ظفر خان را حکم شد که متوجه درگاه شود و بر منصب ابراهیم خان که دو هزاری ذات و هزار سوار بود پانصدی ذات و هزار سوار افزودم سیف خان در همین روزها بجاگیر مرخص شد و حاجی بی اوزبک بخطاب اوزبک خانی سربلند گشته بجاگیر رخصت یافت بهادر الملک از تعینات لشکر دکن که منصب دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار و یک صد سوار داشت باضافه پانصدی ذات و دو صد سوار ممتاز گشت بر منصب خواجه تقی که هشتصدی ذات و یک صد و هشتاد سوار بود دو صدی دیگر افزوده شد. در بیست و پنجم بر منصب سلام الله عرب دویست سوار اضافه مقرر گشت که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار باشد از اسپان خاصه اسپ سیاه ابلق که دارای ایران فرستاده بود به مهابت خان عنایت نمودم آخر روز پنجشنبه بخانه بابا خرم رفتم و تا یک پهر شب آنجا بودم پیشکش دوم او درین روز از نظر گذشت در روز اول که ملازمت نموده یک قطعه لعل مشهور رانا که در روز ملازمت بآن فرزند گذرانیده بود و جوهریان به شصت هزار روپیه قیمت نموده بودند گذرانید اما آنقدر که تعریف میکردند نبود وزن این لعل هشت تانک است و سابق رای مالدیو که سردار قبیله راتهور و از رایان عمده هندوستان بود در تصرف میداشت و از و به پسرش چندرسین منتقل گشت و او در ایام پریشانی و ناکامی به رانا اودی سنگه فروخت و از و به رانا پرتاب رسید و از رانا پرتاب باین رانا امر سنگه انتقال یافت چون بهتر ازین تحفه در سلسله آنها نبود با تمام فیلان خود که باصطلاح هندوان هکته چار میگویند در روز ملازمت بفرزند اقبالمند بابا خرم گذرانید و من حکم کردم که در آن لعل چنین نقش کنند که به سلطان خرم در حین ملازمت رانا امر سنگه پیشکش نمود و چند چیز دیگر هم در آن روز پیشکشهای بابا خرم قبول افتاد از آنجمله صندوقچه بلوری بود کار فرنگ که در غایت تکلف ساخته بودند با چند قطعه زمرد و سه انگشتری و چهار راس اسپ عراقی و دیگر متفرقات که قیمت آنها هشتاد هزار روپیه میشد درین روز که بخانه او رفتم پیشکش کلانی ترتیب داده بود و تخمیناً چهار پنج لک روپیه اسباب و نفایس بنظر در آمد از مجموعه آنها موازی یک لک روپیه برداشته تتمه را باو مرحمت نمودم در بیست و ششم بر منصب خواجه جهان که سه هزاری ذات و هزار و هشت صد سوار بود پانصدی ذات و چهار صد سوار افزودم در آخر ماه به ابراهیم خان اسپ و خلعت و خنجر مرصع و علم و نقاره مرحمت نمودم و رخصت صوبه بهار ارزانی داشتم خدمت عرض مکرر را که به خواجگی حاجی محمد تعلق داشت چون وفات یافت به مخلص خان که اعتمادی بود مرحمت فرمودم سی صد سوار بر منصب دلاور خان افزوده شد که هزاری ذات و سوار باشد چون ساعت رخصت کنور کرن نزدیک بود میخواستم او را پاره بر تفنگ اندازیهای خود آگاه سازم درین اثنا قراولان خبر ماده شیرے آوردند با آنکه قرارداد آن است که بغیر شیر نر شکار نکنم به ملاحظه آنکه مبادا تا رفتن او شیرے دیگر بهم نرسد بهمین شیر ماده متوجه شدم و کرن را همراه برده ازو پرسیدم که هر جای او را که بگوئی بر حکم بزنم بعد از قرارداد

بجایی که شیر را فیل داشتند رسیدم بحسب اتفاق باد و شورشی در هوا بهم رسید و فیل ماده که بران سوار بودم و اهمه شیر او را مضطرب داشت
و در یکجا قرار نمی گرفت باوجود این دو مانع قوی تفنگ را بجانب چشم او سر راست کرده آتش دادم الله تعالی به کرم خود مرا ازان
راجه زاده شرمنده نساخت وچنانچه قرار داده بود در میان چشم او زده او را انداختم کرن در همین روز التماس تفنگ خاصه نمود تفنگ رومی
خاصگی باو مرحمت نمودم چون به ابراهیم خان در روز رخصت فیل عنایت نکرده بودم فیل خاصگی التفات نمودم یک فیل به بهادر الملک
و فیل دیگر به وفادار خان عنایت نموده فرستادم هشتم اردی بهشت مجلس وزن قمری ترتیب یافت خود را به نقره و دیگر اجناس وزن کرده
به مستحقان و محتاجان تقسیم فرمودم و نوازش خان به جاگیر خود که در صوبه مالوه بود رخصت یافت در همین روز فیلی به خواجه ابوالحسن مرحمت
نمودم در تاریخ نهم خان اعظم را که در آگره از قلعه گوالیار آمده بود و حکم طلب شده بود آوردند با آنکه ازو تقصیرات بسیار بوقوع آمده بود
و آنچه در باب او بعمل آورده بودم همگی حق بان بود و چون او را بحضور من آوردند و چشم بر او افتاد آثار خجالت در خود بیشتر ازو یافتم تمامی
تقصیرات او بعفو مقرون ساخته شالی که در کمر داشتم باو مرحمت شد به کنور کرن یک لک درب عنایت نمودم و راجه سورج سنگه
در همین روز فیل کلانی رن راوت نام که از فیلان نامی او بود آورده گذرانید الحق نادر فیلی است داخل فیلان خاصه ساختم در دهم
پیشکش خواجه جهان که از آگره بجهت من بدست پسر خود فرستاده بود بنظر اشرف گذشت از هر قسم چیزها بود به چهل هزار روپیه قیمت شد
در دوازدهم پیشکش خان دوران که نه تاتوراسپ و دو قطار شتر و سگان تازی و جانوران شکاری بود بنظر درآمد در همین روز
هفت زنجیر فیل دیگر راجه سورج سنگه پیشکش گذرانید داخل فیلخانه خاصه شد تخبیرخان بعد از آنکه مدت چهار ماه در ملازمت گذرانیده بود
درین روز مرخص گشت سخنان به عادل خان پیغام داده شد و سود و زیان دوستی و دشمنی را خاطرنشان او نموده تعهدات کرده چنین قرار داد
که مجموع این سخنان را معقول عادل خان ساخته او را در راه دولتخواهی و اطاعت درآورد و در وقت رخصت هم باو چیزها عنایت شد
مجملا درین مدت اندک چه از سرکار خاصه و چه از پادشاه زادها و از تکلفات امرا که حسب الحکم باو نموده بودند قریب به یک لک روپیه حساب شد
که باو رسیده است در چهاردهم منصب در جلدوی خدمت فرزند خرم مشخص شد منصب او دوازده هزاری ذات و شش هزار سوار بود و به منصب
برادرش پانزده هزاری ذات و هشت هزار سوار بود فرمودم که منصب او را برابر منصب پرویز اعتبار نموده سوائی دیگر را به صیغه انعام
وجلدوی خدمت باضافه منظور دارند و فیل خاصه بنجی کج نام معه یراق که دوازده هزار روپیه قیمت داشت بدو مرحمت نمودم در
شانزدهم فیلے به مهابت خان عنایت شد در هفدهم بر منصب راجه سورج سنگه که چهار هزاری ذات و سه هزار سوار بود هزاری افزوده
او را به منصب پنجهزاری سربلند ساختم حسب الالتماس عبدالله خان بر منصب خواجه عبداللطیف که پانصدی ذات و دویست سوار بود

ودیست افزودم حکم شد که هزاری ذات و چهارصد سوار باشد عبدالله پسر خان اعظم که در قلعه رنتهنبور محبوس بود و بالتماس پدرش او را طلبیده بودم بدرگاه رسید و بند از پایش او برداشته بخانه پدرش فرستادم در بیست و چهارم راجه سورج سنگه فیل دیگر فوج سنگار نام بطریق پیشکش گذرانید اگرچه این فیل هم خوب است و داخل فیلان خاصه شد اما با آن فیل اول نسبتی ندارد از نوادر روزگار است و بیست هزار روپیه قیمت آن شده در بیست و ششم بر منصب بدیع الزمان ولد میرزا شاهرخ که هفتصدی ذات و پانصد سوار بود دویست ذات افزوده مقرر گشت در همین روز خواجه زین الدین که از خواجه زاده های نقشبندی ست از ماوراءالنهر آمده ملازمت نموده هیجده راس اسپ پیشکش گذرانید قزلباش خان که از کمکیان صوبه گجرات بود چون بی رخصت صاحب صوبه بدرگاه آمده بود حکم فرمودم که احدی او را مقید ساخته باز نزد حاکم گجرات برده رساند تا دیگران را این هوس نشود بر منصب مبارک خان سزاولی پانصدی ذات افزوده شد که هزار و پانصدی ذات و هفتصد سوار باشد در بیست و نهم یک لک روپیه بخان اعظم مرحمت نمودم و حکم شد که پرگنه ڈاسنه و پرگنه کاسنه که موافق پنجهزاری ذات میشود بجاگیر او مقرر باشد و در آخر همین ماه جهانگیر قلی خان را با برادران و خویشان به صوبه اله آباد که به جاگیر آنها مقرر است رخصت فرمودم و درین مجلس بیست راس اسپ و قبای پرم نرم خاصگی و دوازده راس آهو و ده قلاده سگ تازی بکرن مرحمت شد و روز دیگر که غره خورداد بود چهل راس اسپ و روز دوم چهل و یک راس و روز سوم بیست راس که در عرض سه روز صد و یک راس بوده باشد بانعام کنور کرن مرحمت شد و در عرض فیل فوج سنگار فیلی از فیلان خاصه که ده هزار روپیه قیمت داشت براجه سورج سنگه مرحمت نمودم و در پنجم ماه مذکور ده چیره و ده قبا و ده کمربند به کرن عنایت شد در بیستم یک زنجیر فیل دیگر مرحمت نمودم درین روزها واقعه نویس کشمیر نوشته بود که ملا گدائی نام درویشی مرتاض که چهل سال در یکی از خانقاه های بلده مذکور منزوی بود دو سال قبل از آنکه ودیعت حیات باز سپارد از وارثان آن خانقاه استدعا نموده که اگر رخصت باشد بجهت محل دفن خود گوشه درین خانقاه اختیار نمایم آنها گفتند که چنین باشد القصه جایی اختیار نموده چون مدت مذکور بسر میگردد به دوستان و عزیزان و آشنایان خود اظهار مینماید که به من حکم رسیده که امانتی که نزد من است سپرده متوجه عالم آخرت شویم چندی که حاضر بودند از گفت و شنود او متعجب بوده اظهار میکنند که انبیا را برین سر اطلاع نیست چگونه این سخن را باور توان نمود میگوید که بمن چنین حکم شده و بعد از آن به یکی از معتقدان خود که از قاضی زاده های آن ملک ست متوجه شده میگوید که مصحف مرا که به هفت صد تنکه می ارزد بهدیه نموده صرف برداشتن من خواهی نمود چون بانگ نماز جمعه بشنوی از من خبر خواهی گرفت و این گفتگو در روز پنجشنبه واقع میشود و همه اسباب حجره خود را به آشنایان و مریدان قسمت نموده آخر همان روز به حمام رفته غسل مینماید قاضی زاده مذکور پیش از آنکه بانگ نماز بشنود به خانقاه آمده تفحص احوال ملا مینماید

چون بدر حجره میرسد در حجره را بند کرده می بیند و خادمی بر در نشسته از خادم احوال را می پرسد او میگوید که ملا سفارش نموده که تا در این خانه بخودی خود باز نشود به حجره در نخواهی آمد ساعتے ازین سخن گذشته در حجره باز میشود و قاضی زاده بآن خادم در می آیند می بینند که رو به قبله بدو زانو نشسته جان بحق تسلیم نموده است خوشا حال وارستگان که ازین دامگاه تعلق باین آسانی پرواز توانند نمود بر منصب کرم سین راتهور دو صدی ذات و پنجاه سوار اضافه نموده هزاری ذات و سی صد سوار مقرر فرمودم در یازدهم این ماه پیشکش لشکر خان که سه قطار شتر ولایتی و بیست پیاله در کابی خطائی و بیست قلاده سگ تازی بود از نظر گذشت در دوازدهم خنجر مرصع باعتبار خان مرحمت شد و بکرن کلگی که دو هزار روپیه قیمت داشت عنایت نمودم در چهاردهم به پسر بلند راے خلعت مرحمت نموده رخصت دکن فرمودم در شب جمعه پانزدهم امرے غریب رو یاد بحسب اتفاق من درین شب در بهکره بودم ماحصل سخن آنکه کشن سنگه برادر حقیقی راجه سورج سنگه از گوبند داس که وکیل راجه مذکور بود بواسطه کشتن برادرزاده خود گوپالداس نام جوانی که پیش ازین به مدتے بدست گوبند داس مذکور ضایع شده بود آزار تمام داشت و سبب این نزاع طولے دارد القصه کشن سنگه توقع آن داشت که گوپالداس چون در حقیقت برادرزاده راجه هم بود او بانتقام این امر گوبند داس را بکشد راجه بواسطه کاردانی و سربراهی گوبند داس قطع نظر از بازخواست خون برادرزاده نموده به تغافل میگذرانید کشن سنگه چون این قسم اغماض از راجه دید بخاطر گذرانید که من انتقام برادرزاده خود را میکشم و نمی گذارم که این خون به خسپد مدتے همین را در خاطر داشت تا آنکه در شب مذکور برادران و یاران و ملازمان خود را جمع نموده اظهار این مقدمه بنماید که امشب بقصد کشتن گوبند داس میروم هر چه شود بخاطر نداشت که به راجه ضرر و آسیبے رسد راجه خود ازین مقدمه بخبر قریب به صبح صادق باتفاق کرن برادرزاده خود و دیگر همراهان روان میشود چون بدروازه حویلی راجه میرسد چندی از مردم آزموده خود را پیاده ساخته بر سر خانه گوبند داس که متصل بخانه راجه بود میفرستد و خود همچنان سوار بر سر دروازه می ایستد آن پیاده ها بدرون خانه گوبند داس در آمده چندے را که بطریق محافظت و چوکی بیدار بودند در ته شمشیر کشیده میکشند در اثناے این زد و خورد گوبند داس بیدار مے شود و مضطربانه شمشیر خود را برداشته از یک طرف خانه بر می آید تا خود را به چوکیداران بیرون خانه رساند آن پیاده ها چون از کشتن چند نفر فارغ میشوند از خیمه برآمده تفحص و تجسس گوبند داس میکنند درین اثنا با او بر میخورند و کار او را تمام میسازند پیش از آنکه خبر کشتن گوبند داس مشخص به کشن سنگه رسد بیتابانه از اسپ پیاده شده بدرون حویلی در می آید هر چند مردم او اضطراب میکنند که پیاده شدن لایق نیست اصلا گوش به سخن نمی کند که اگر اندک زمانے دیگر توقف میکرد و خبر کشته شدن خصم بدو میرسید همچنان سواره ممکن که کار را تمام ساخته سالم از آن در برگردد چون قلم تقدیر بروش دیگر رفته بود مقارن پیاده شدن در آمدن او راجه که در درون محل خود بود از شور و غوغا

مردم بیدار میشوند و به دروازه خانه خود برهنه شمشیرے در دست می ایستد مردم از اطراف و جوانب خبردار شده برین مردم که پیاده شده در آمده
بودند متوجه میشوند پیاده شده را معلوم که چه مقدار کس بودند و مردم راجه از حد شمار بیرون بهر یک از مردم کشن سنگه ده کس رو برو می شوند
مجملاً کشن سنگه و برادر زاده او کرن چون برابر خانه راجه میرسند مردم هجوم آورده هر دو را میکشند کشن سنگه هفت زخم و کرن نه زخم بر میدارند
همگی درین معرکه شصت و شش نفر از طرفین به قتل در می آیند از طرف راجه سی نفر و از جانب کشن سنگه سی و شش نفر چون آفتاب
عالمتاب سر زد و عالم را بنور خود منور ساخت این قضیه بروے کار افتاد راجه برادر و برادر زاده و چنان نوکرے که از خود عزیز تر
میدانست کشته دید و باقی مردم متفرق هر کس بجاے بدر رفتند این خبر در بهکره به من رسید حکم کردم که اشتهار انواعی که رسم آنهاست
بسوزند و تحقیق این قضیه بواقعی نمایند آخر الامر ظاهر شد که حقیقت بنوعے بوده که نوشته شده و باز خواست دیگر نداشت در هشتم
میران صدر جهان از وطن خود آمده ملازمت نمود و یک صد مهر نذر گذرانید و راے سورج سنگه به خدمت دکن مرخص گشت یک جفت
مروارید براے گوش او و پرم نرم خاصه مرحمت نمودم بجهت خانجهان نیز یک جفت مروارید فرستاده شد در بیست و نهم بمنصب عنبر خان
شش صد سوار اضافه نمودم که پنجهزاری ذات و دو هزار سوار باشد درهمین روز کرن بجاگیر خود رخصت یافت اسپ و فیل خاصه با خلعت
و عقد مروارید که پنجاه هزار روپیه قیمت داشت و خنجر مرصع که بدو هزار روپیه اتمام یافته بود باو مرحمت نمودم از روز ملازمت تا هنگام رخصت
مجموع آنچه از نقد و جنس و جواهر و مرصع آلات باو عنایت کردم دو لک روپیه و یک صد و ده راس اسپ و پنج زنجیر فیل بود و سواے
آنچه فرزند خرم به انعامات بدو داده است و مبارک خان سزاولی را اسپ و فیل عنایت نموده به همراهی او مقرر ساختم و بعضے سخنان زبانی
به رانا پیغام نمودم راجه سورج سنگه نیز بوعده دو ماه بوطن خود رخصت حاصل نمود در بیست و هفتم پاینده خان مغل که از امراے قدیم این
دولت بود ودیعت حیات سپرد در اواخر این ماه خبر رسید که داراے ایران پسر کلان خود صفی میرزا را به قتل رسانید ازین معنی باعث حیرانی
تمام گشت چون تحقیق نموده شد گفتند که در رشت که یکے از شهرهاے مقرر گیلان است به بهبود نام غلامی حکم فرمود که صفی میرزا را بکش غلام
مذکور وقت یافته در صباح نهم محرم سنه هزار و بیست و چهار که میرزا از حمام برآمده متوجه خانه بود بدو زخم شمشیر سنجگی کار او را تمام می سازد
بعد از گذشتن بسیارے از روز که جسد او در میان آب و گل بود شیخ بهاء الدین محمد که بدانائی و پارسائی معروف و مشهور آن دیار است
و شاه را باو عقیده تمام این سخن را اظهار میکند و رخصت برداشتن گرفته نعش او را باردبیل که گورخانه آبا و اجداد ایشان است
میفرستد هر چند از مترددین ایران تحقیق این معنی نمودم هیچ کس حرفے نه گفت که خاطر از ان تسلی گردد چه فرزند کشتن را قوی سببے باید
تا رفع آن بدنامی نماید در غره تیر ماه یک زنجیر فیل رجبت تام با تلایر به میرزا رستم مرحمت نمودم و به سید علی بارهه نیز یک زنجیر فیل عنایت

شد میرک حسین خویش خواجه شمس الدین به بخشی گری و وقایع نویسی صوبه بهار مقرر گشت و رخصت یافت خواجه عبد اللطیف توشک بیگی
را فیل و خلعت داده بجاگیر رخصت نمودم در نهم ماه مذکور شمشیر مرصع بخان دوران و خنجری بجهت الهداد ولد جلاله افغان که طریقه
دولتخواهی اختیار نموده فرستاده شد سیزدهم مجلس عید آب پاشان منعقد گشت و بنده های درگاه گلابها به یکدیگر پاشیده شگفتگیها کردند
در هفدهم امانت خان به بندر کهنبایت تعیین شد چون مقرب خان اراده آمدن درگاه داشت بندر مذکور از او تغیر شد در همین روز
یک خنجر مرصع بفرزند پرویز فرستادم در هیجدهم پیشکش خانخانان از نظر گذشت از همه جنس چیزها ترتیب داده بود جواهر مرصع آلات که سه قطعه
لعل و یک صد و سه دانه مروارید و یک صد یاقوت و دو خنجر مرصع و کلگی مرصع بیاقوت و مروارید و صراحی مرصع و شمشیر مرصع و ترکش و حمل بند
و بار مرصع و یک انگشتری نگین الماس بود قریب به یک لک روپیه قیمت شد سوای جواهر و مرصع آلات پارچه دکنی و کرناٹکی و از
هر قسم بود زردار و ساده و پانزده زنجیر فیل و یک راس اسپ که یالش بزمین میرسید نیز بنظر در آمد پیشکش شهنواز خان نیز پنج زنجیر فیل
و سی صد عدد پارچه از هر قسم بود بنظر گذشت در بیستم هوشنگ را بخطاب اکرام خانی سرفراز ساختم روز افزون که از راجه زاده های
معتبر صوبه بهار بود و از خوردی باز بخدمت حضور قیام می نمود او را به شرف اسلام مشرف ساخته با آنکه پدرش راجه سنگرام در مخالفت
اولیای دولت قاهره کشته گشته بود راجگی ولایت پدرش باو عنایت نموده و فیل مرحمت کرده رخصت وطن فرمودم یک زنجیر فیل
به جهانگیر قلی خان عنایت نموده فرستاده شد بیست و چهارم جگت سنگه ولد کنور کرن که در سن دوازده سالگی بود آمده ملازمت کرد و
عرضداشت پدر کلان رانا امر سنگه و پدر خود گذرانید خیلگی آثار نجابت و بزرگ زادگی از چهره او ظاهر است و به خلعت و دلجوئی خاطر
او را خوش ساختم بر منصب مرزا عیسی ترخان دو صدی ذات افزوده شد که هزار و دو صدی ذات و سی صد سوار بوده باشد
در اواخر همین ماه شیخ حسین روهیله را به خطاب مبارز خانی سرفراز ساخته بوعده مقرر رخصت جاگیر نمودم به خویشان میرزا شرف الدین خان
کاشغری که درینولا آمده سعادت آستان بوسی دریافتند ده هزار درب مرحمت شد در پنجم امرداد بر منصب راجه تهمل که هزار و
پانصدی ذات و یک هزار و یک صد سوار بود پانصدی ذات و یک صد سوار افزوده شد در هفتم کیشو مارو که به سرکار اوڈیسه
جاگیر داشت و به واسطه شکوه صاحب صوبه آنجا بدرگاه طلب داشته شده بود آمده ملازمت نمود چهار زنجیر فیل پیشکش گذرانید
چون اشتیاق دیدن فرزند خان جهان بسیار داشتم و بجهت تحقیق مهمات صوبه دکن هم یکمرتبه آمدن او ضروری بود او را طلبیده بودم
روز سه شنبه هشتم ماه مذکور ملازمت نمود یکهزار مهر و یک هزار روپیه نذر و چهار قطعه لعل و بیست دانه مروارید و یک قطعه زمرد و پھول کٹاره
مرصع که قیمت آنها پنجاه هزار روپیه بود بطریق پیشکش گذرانید شب یکشنبه چون عرس خواجه بزرگوار بود به روضه متبرکه ایشان رفته

تا نصف شب در انجا گذرانیدم و خدام و صوفیان وجدها و حالها نمودند بفقرا و خدام زرها بدست خود دادم همگی شش هزار روپیه نقد و یک صد ثوب کرته و هفتاد تسبیح مروارید و مرجان و کهربا وغیره داده شد مها سنگه پسرزاده راجه مان سنگه را بخطاب راجگی سرفراز ساخته نقاره و علم عنایت نمودم در شانزدهم یک راس اسپ عراقی از طویله خاصگی و یک اسپ دیگر به مهابت خان مرحمت شد در نوزدهم فیل بخان اعظم عنایت شد در بستم بر منصب کیشو مارو که دو هزاری ذات و هزار سوار بود دویست سوار اضافه شد و به خلعت سربلندی یافت و بر منصب خواجه عاقل که هزاری و دو صدی ذات و شش صد سوار بود دو صدی ذات و سوار افزوده شد در بیست و دوم میرزا راجه بهاو سنگه رخصت آنبیر که وطن قدیم آنهاست یافته جامه پهوپ کشمیری خاصه عنایت نمودم در بیست و پنجم احمد بیگ خان که در قلعه رنتهنبور محبوس بود ملازمت نموده تقصیرات او بنا بر سبق خدمت بعفو مقرون گشت در بیست و هشتم مقرب خان از صوبه گجرات آمده ملازمت نمود و یک کلگی و یک قطعه تختی مرصع گذرانید بر منصب سلام الله عرب پانصدی ذات و سوار افزوده شد که دو هزاری ذات و هزار و یک صد سوار باشد در اول ماه شهریور بر منصب هاے جمعی که بخدمت دکن میرفتند برین موجب افزوده شد بر منصب مبارز خان سی صد سوار که هزاری ذات و سوار باشد و ناهر خان نیز به هزاری ذات و سوار سرفراز گردید دلاور خان باضافه سی صد سوار سرفراز شد که دو هزار و پانصدی ذات و سوار باشد و منگلی خان را دو صد سوار افزوده هزار و پانصدی ذات و هزار سوار ساختم گردهر پسر رایسال به هشت صدی ذات و سوار ممتاز گشت و الف خان قیام خانی بهمین منصب از اصل و اضافه سربلند گردید یادگار حسین به هفتصدی ذات و پانصد سوار امتیاز یافت کمال الدین پسر شیر خان را بهمین منصب نواخته شد و صد و پنجاه سوار بر منصب سید عبد الله بارهه افزودم که از اصل و اضافه هفت صدی ذات و سی صد سوار باشد در هشتم ماه مذکور یک عدد مهر نورجهانی که شش هزار و چهار صد روپیه می شد به مصطفی بیگ فرستاده داراے ایران مرحمت نمودم و پنج قلاده چیته به قاسم خان حاکم بنگاله مرحمت نمودم میرزا مراد پسر کلان میرزا رستم در دوازدهم همین ماه بخطاب التفات خانی سرفراز گشت در شب شانزدهم که مطابق شب برات بود فرمودم که کوه هاے اطراف تال رانا ساگر و کناره هاي آنرا چراغان نمودند خود به تماشاے آن رفتم عکس چراغهاے درآب افتاده عجب نمودے داشت بیشتر آن شب را با مردم اهل محل در کنار تال مذکور گذرانیدم روز هفدهم میرزا جمال الدین حسین که به ایلچی گری بیجاپور رفته بود آمده ملازمت نمود سه عدد انگشتری که نگین یکے از انها عقیق یمنی بود در غایت لطافت و سیرابی که از جنس عقیق یمنی باآن خوبی کم دیده شده است بنظر درآورد عادل خان سید کبیر نام شخصے را از جانب خود همراه میر مذکور نموده از فیلان معه یراق طلا و نقره و اسپان عربی و جواهر مرصع آلات و اقسام اقمشه که دران ملک بعمل می آید پیشکش فرستاده بود در بیست و چهارم این ماه از نظر گذشت و عرضداشتے که آورده بود از نظر

گذرانید. درهمین روز مجلس وزن شمسی نیز منعقد گشت در بیست و ششم مصطفی بیگ ایلچی رخصت یافت سوای آنچه در مدت خدمت با و مرحمت
شده بود بیست هزار روپیه دیگر نقد و خلعت عنایت نمودم و در جواب کتابتے که آورده بود محبت نامه مشعر بر کمال دوستی نوشته شد در
چهارم ماه مهر منصب میر جمال الدین حسین که دو هزاری ذات و پانصد سوار بود چهار هزاری ذات و دو هزار سوار مقرر گشت در پنجم
مهابت خان به همراهی خان جهان که به خدمت دکن نامزد شده بود به ملاحظه ساعتے که بجهت او اختیار نموده بودند رخصت یافت
به خلعت و خنجر مرصع با پهول کٹاره و شمشیر خاصه و فیل سر بلند گردید در نهم خانجهان مرخص گشت و خلعت و نادری خاصه و اسپ را هوا
با زین و فیل خاصه و شمشیر خاصه مرحمت نمودم در همین تاریخ هزار و هفت صد سوار از تابینان مهابت خان را حکم شد که دو اسپه
و سه اسپه تنخواه دهند مجموع مردمی که درین مرتبه به خدمت دکن تعین یافتند سی صد و سی نفر منصب دار و سه هزار احدے و هفتصد
سوار اویماق و سه هزار افغان دلزاک بود که همگی سه هزار سوار موجود شود با سی لک روپیه خزانه و توپ خانه مستعد و فیلان جنگی
به خدمت مذکور متوجه شدند بر منصب سربلند راے پانصدی ذات و دو دیست و شصت نفر سوار افزوده شد که دو هزاری ذات
و یک هزار و پانصد سوار بوده باشد با نجو برادرزاده قلیج خان به منصب هزاری ذات و هفتصد سوار از اصل و اضافه سرفراز گشت بر
منصب راجه کشن داس هم پانصدی ذات اضافه نمودم حسب الالتماس خان جهان منصب شهباز خان لودی که از تعینات
دکن است از اصل و اضافه دو هزاری ذات و هزار سوار مقرر شد و دو دیست سوار بر منصب وزیر خان افزوده شد و منصب مهرب خان
پسر میرزا رستم هزاری ذات و چهار صد سوار از اصل و اضافه قرار یافت در چهاردهم همین ماه هزاری دیگر بر ذات میر جمال الدین حسین
و پانصد سوار افزوده او را به منصب والاے پنجهزاری و دو هزار و پانصد سوار سرفراز گردانیدم در نوزدهم راجه سورج سنگه با پسر خود
گج سنگه که بوطن رخصت شده بود آمده ملازمت کرد و یک صد مهر و یک هزار روپیه نذر گذرانید سید کبیر فرستاده عادل خان یک عدد
مهر نور جهانے که پانصد تولچه وزن داشت مرحمت نمودم در بیست و سوم نوزنجیر فیل از فیلان که قاسم خان از فتح ولایت کوچ و فتح
کهه وزمیندار ان اوڈیسه بدست آورده بود بنظر گذشت و داخل فیلخانهاے خاصه شریفه گردید در بیست و ششم ارادت خان به منصب
میر سامانے و معتمد خان به خدمت بخشی گری احدیان و محمد رضاے جابری به بخشی گری صوبه پنجاب و واقعه نویسی آنجا سرفرازی
یافتند سید کبیر که از جانب عادل خان بجهت التماس عفو تقصیرات دنیا داران دکن و تعهد باز گذاشتن قلعه احمدنگر و ولایات
بادشاهی که بافساد بعضے مفسدان از تصرف اولیاے دولت قاهره بر آمده بود به ملازمت آمده بود درین تاریخ رخصت شد و خلعت
و فیل و اسپ یافته روانه گردید چون راجه راج سنگه کچهواهه در دکن وفات یافت رام داس پسر او را به منصب هزاری ذات و

پنج

چهار صد سوار سرفراز ساختم در چهارم ماه آبان به سیف خان بارهه نقاره مرحمت شد و بر منصب او سی صد سوار اضافه نمودم که سه هزاری ذات و دو هزار سوار بوده باشد درهمین تاریخ راجه مان را که در قلعه گوالیار در بند بود به ضمانت مرتضی خان خلاص ساخته منصب او را برقرار داشته به خدمت قلعه کانگره نزد خان مذکور فرستادم حسب الالتماس خان دوران بر منصب صادق خان سی صد سوار اضافه حکم شد که هزاری ذات و سوار باشد میرزا عیسی ترخان از ولایت سنبل که به جاگیر او مقرر بود آمده ملازمت کرد و یک صد مهر نذر گذرانید در شانزدهم راجه سورج سنگه به خدمت دکن رخصت شد و سی صد سوار بر منصب او اضافه کردم که پنجهزاری ذات و سه هزار و سی صد سوار بوده باشد خلعت و اسپ یافته روانه گردید در هیجدهم منصب میرزا عیسی را از اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و هشت صد سوار مقرر ساخته خلعت و فیل مرحمت نمودم و به دکن رخصت یافت درهمین روزها خبر فوت چین قلیچ بدبخت از مضمون عرضداشت جهانگیر قلی خان مسموع گشت بعد از فوت قلیچ خان که از بنده های قدیم این دولت بود من این بی سعادت را عنایت کلی نموده از امرا ساختم و مثل جونپور ولایتی را به جاگیر او مقرر داشتم و دیگر برادران و خویشان او را به همراه او ساخته همه را به نیابت او دادم لاهوری نام برادری داشت در غایت بی اندامی و شرارت نفس به من رسید که بنده های خدا از سلوک او در عذاب اند احدی فرستادم که او را از جونپور بیاورند برسیدن احدی بی سببی و باعثی واهمه بر چین قلیچ غلبه کرده بخاطر میگذرانند که برادر مخبط خود را همراه گرفته بباید گریخت منصب و حکومت و جا و جاگیر و زر و سامان و فرزندان و مردم خود را گذاشته پاره زر و طلا و جواهر برمی دارد و با معدودی چند بمیان زمینداران میرود این خبر چند روز پیش ازین رسید و تعجب تمام دست داد مجملاً بهر زمینداری که میرسد مبلغها ازو گرفته او را از خود میگذرانند تا آنکه خبر رسید که به ولایت جوهت درآمده بجهت اتفاق زمیندار آنجا روزی چند در آن نواحی میگذرانند چون این خبر به جهانگیر قلی خان میرسد چندی از مردم خود میفرستد که آن بی عاقبت را گرفته بیاورند بمجرد رسیدن او را بدست آورده اراده میکنند که به جهانگیر قلی خان رسانند درهمین اثنا به جهنم واصل میگردد چندی که با او همراه بودند چنین تقریر کردند که چند روز قبل ازین بیماری بهمرسانیده بود و آن بیماری او را کشت و این مقدمه نیز مسموع گشت که خود به قصد نموده باشد تا بدین حال او را به نزد جهانگیر قلی خان نیاورند بهر تقدیر جسد او را با فرزندان و خدمتگاران که همراه داشت به اله آباد آوردند اکثر زرهای او را ضایع ساختند و زمینداران ازو گرفته بودند حاشا که نمک مثل این نوع روسیاهان را به چنین عقوبتها گرفتار نکند ؎

	ازپس فرضی که بود برامم		فرض بود حق ولی النعم	

در بیست و دوم حسب الالتماس خان دوران بر منصب نادعلی میدانی که از تعینات بنگش بود دویست سوار افزوده شد که هزار و

پانصدی ذات و هزار سوار باشد. و لشکر خان را که دو هزاری ذات و نهصد سوار بود صد سوار دیگر اضافه مرحمت شد در بست و چهارم مقرب خان را که سه هزاری ذات و دو هزار سوار بود پنجهزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار مقرر داشتم * در همین روزها قیام پسر شاه محمد قندهاری که از امرازاده‌ها بود و خدمت قراولی داشت بخطاب خانی سرفراز شد. در پنجم ماه آذر خنجر مرصع به اراب خان عنایت شد. بدست راجه سارنگ دیو خلعت بجهت امرای دکن مرحمت نمودم. چون از صفدر خان حاکم کشمیر بعضی مقدمات مسموع گشت اورا از حکومت آنجا معزول ساخته احمد بیگ خان را بنابر سبق خدمت نواخته بصاحب صوبگی ولایت کشمیر سرفرازی بخشیدم و منصب اوراکه دو هزار و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار بود برقرار داشته به کمر خنجر مرصع و خلعت امتیاز یافت رخصت شد. و بدست اهتمام خان خلعت زمستانی به قاسم خان حاکم بنگاله و امرای تعینات آنجا فرستادم. پیشکش مکی والد افتخار خان که یک زنجیر فیل و چهارده راس گوٹ و پاره اقمشه بود در پانزدهم ماه مذکور از نظر گذشت و به خطاب مروت خانی ممتاز گردید. دیانت خان را که در قلعه گوالیار بود حسب الالتماس اعتمادالدوله طلب داشته بودم سعادت کورنش یافت و اموال او که بقید ضبط درآمده بود بدو مرحمت شد. در نیولا خواجه هاشم ده بیدی که در ماوراءالنهر امروز سلسله درویشی گرم دارد و مردم آن ملک را نسبت بایشان اعتقاد تمام است بدست یکی از درویشان سلسله خود کتابتی مبنی بر اظهار دعاگوئی قدیم و نسبت و اخلاص آبا و اجداد این دودمان با فرجی و کمان فرستاده بودند و بیتی که حضرت فردوس مکانی بجهت خواجگی نام عزیزی هم از آن سلسله در سلک نظم درآورده بودند مصراع آخر آن انیست

خواجگی را بنده ایم و خواجگی را بنده ایم

دران کتاب درج بود ما هم در برابر این کتابت سطری چند به قلم خاص مرقوم ساخته این رباعی را در بدیهه گفته با هزار مهر جهانگیری به خواجه مذکور فرستادیم

ای آنکه مرا مهر تو بیش از بیش است　　از دولت یاد بودت ای درویش است
چندانکه ز مژده‌ات دلم شاد شود　　شادیم از آنکه لطفت از حد بیش است

چون فرموده بودیم که این رباعی را هر که طبع نظمی داشته باشد بگوید حکیم مسیح الزمان گفت و بسیار خوب گفت

داریم اگرچه شغل شاهی در پیش　　هر لحظه کنیم یاد درویشان بیش
گر شاد شود ز ما دل یک درویش　　آنرا شمریم حاصل شاهی خویش

هزار مهر دیگر به جایزه و صله این رباعی به حکیم مذکور عنایت کردم در هفتم ماه دی که از سیر پهکر باز گشته متوجه اجمیر بودم در راه چهل و دو خوک شکار شد. در بیستم میر میران آمده ملازمت نمود * مجملی از احوال او و سلسله او مرقوم میگردد از جانب پدر پسرزاده میر غیاث الدین محمد میر میران ولد شاه نعمت الله ولی است در دولت سلاطین صفویه عزت تمام یافته بودند چنانچه حضرت شاه طهماسپ همشیره خود

نسب

جانس خانم را به شاه نعمت الله داد و از مشیخت و هدایت به نسبت دامادی و خویشاوندی ممتاز گشت و از جانب مادر دختر زاده شاه اسمعیل خونیست بود. از فوت شاه نعمت الله پسر او میر غیاث الدین محمد میر میران رعایت تمام یافت و شاه غفران پناه دختری از کرایم خانواده سلطنت و عظمت را به پسر کلان او عقد بسته دختر شاه اسمعیل مذکور را به پسر دیگرش میر خلیل الله داد که میر میران از و تولد شد. میر خلیل الله مذکور هفت و هشت سال قبل ازین از ولایت آمده در لاهور مرا ملازمت نمود چون از سلسله مردم عزیز و عظیم بود باحوال او بسیار پرداختم و منصب و جاگیر و عزت او را معمور ساخته در صدد تربیت و رعایت او بودم بعد ازانکه آگره مقام خلافت شد باندک مدتی به سبب افراط خوردن انبه او را بیماری اسهال گرفت. روند او در عرض ده دوازده روز جان را بجان آفرین سپرد از رفتن او آزرده خاطر شدم باز گذاشتهاے او را از نقد و جنس فرمودم که به فرزندان او که در ولایت بودند رسانیدند در نیولا میر میران که در سن بیست و دو سالگی قلندر و درویش شده بر دستے که او را در راه نشناختند خود را در اجمیر بما رسانید. جمع کلفت هاے خاطر و پریشانیها باطن و ظاهر او را اصلاح و تدارک نموده به منصب هزاری ذات و چهار صد سوار سرفراز ساختم و سی هزار درب نقد با و عنایت کردم الحال در خدمت و ملازمت است در دوازدهم ظفر خان که از صوبه داری بهار تغیر یافته بود آمده ملازمت نمود و یک صد مهر نذر گذرانید و سه فیل پیشکش نمود در پانزدهم دی بر منصب قاسم خان صاحب صوبه بنگاله هزاری ذات و سوار افزوده شد که چهار هزاری ذات و سوار باشد. چون از دیوان و بخشی بنگاله که حسین بیگ و طاهر باشد. خدمت پسندیده بوقوع نیامد مخلص خان را که از بندهای معتمد این درگاه بود به خدمات مذکور تعین نموده شد منصب او را دو هزاری ذات و هفت صد سوار مقرر داشتم و علم نیز عنایت کردم و خدمت عرض مکرر به دیانت خان حکم فرمودم در بیست و پنجم روز جمعه وزن فرزند خرم واقع شد تا سال حال که سنش به بیست و چهار سالگی رسیده و کدخدا ایها کرده و صاحب فرزندان شده اصلا خود را به خوردن شراب آلوده نساخته بود درین روز که مجلس وزن او بود گفتم که بابا صاحب فرزندان شده و بادشاهان و بادشاهزادگان شراب خورده اند امروز که روز جشن وزن تست ترا شراب میخورانیم و رخصت میدهیم که در روزهاے جشن و ایام نوروز و مجلسهاے بزرگ میخورده باشی اما طریقه اعتدال مرعی داری که خوردن باندازه که عقل را زائل کند دانایان روا نداشته اند و میباید که از خوردن آن غرض نفع و فائده باشد. بوعلی که بزرگ طبقه حکما و اطباست این رباعی را به نظم درآورده —

می دشمن مست و دوست هوشیار است
اندک تریاق و بیشش زهر مار است
در بسیارش مضرت اندک نیست
در اندک او منفعت بسیار است

به مبالغه بسیار شراب باو داده شد. من تا سن پانزده سالگی نخورده بودم مگر در ایام طفولیت که دو سه مرتبه والده و انگهای من تقریب

علاج اطفال دیگر از والد بزرگوارم عرق طلبیده و مقداری یک توله آنهم به گلاب و آب آمیخته برای دفع سرفه دارو گفته مرا خورانیده باشند دران ایام که اردوی والد بزرگوارم بجهت دفع فساد افغانان یوسف زئی در قلعهٔ اتک که بر کنار آب نیلاب واقع است نزول اجلال داشت روزی بعزم شکار برنشستم چون تردد بسیار واقع شد و آثار ماندگی ظاهر گشت استاد شاه قلی نام توپچی نادری که سرآمد توپچیان عم بزرگوارم میرزا محمد حکیم بود بمن گفت که اگر یک پیاله شراب نوشجان فرمایند دفع ماندگی و کسالت خواهد شد چون ایام جوانی بود و طبیعت مائل بارتکاب این امور به محمود آبدار فرمودم که به خانهٔ حکیم علی رفته شربت کیف ناک بیارد حکیم مقدار یک نیم پیاله شراب زرد رنگ شیرین مزه در شیشهٔ خرد فرستاد آنرا خوردم کیفیت آن خوش آمد بعد ازان شروع در شراب خوردن کردم و روز بروز می افزودم تا آنکه شراب انگوری از کیفیت باز ماند و عرق خوردن گرفتم رفته رفته در مدت نه سال به بست پیالهٔ عرق دو آتشه کشید چهارده در روز باقی در شب خورده میشد وزن آن شش سیر هندوستان که یک و نیم من ایران باشد و خورش من دران ایام مقدار یک مرغ با نان و ترب بود دران حال هیچکس را قدرت بر منع من نبود کار بجای کشید که در خمارها از بسیاری رعشه و لرزیدن دست پیاله خود نمی توانستم خورد بلکه دیگران می خورانیدند تا آنکه حکیم همام برادر حکیم ابوالفتح را که از مقربان والد بزرگوارم بود طلبیده بر احوال خویش اطلاع دادم او از کمال اخلاص و نهایت دلسوزی بی حجابانه بمن گفت که صاحب عالم بدین روش که شما عرق نوش جان میکنید نعوذ بالله تا شش ماه دیگر احوال بجای خواهد کشید که علاج پذیر نباشد چون سخن او از خیراندیشی بود و جان شیرین عزیز است در من اثر کرد من ازان تاریخ شروع در کم ساختن کرده خود را به خوردن فلونیا انداختم هر چند در شراب میکاستم بر فلونیا می افزودم و فرمودم که عرق را به شراب انگوری ممزوج سازند چنانچه دو حصه شراب انگوری و یک بخش عرق بوده باشد هر روز از آنچه میخوردم چیزی کم نموده در مدت هفت سال به شش پیاله رسانیدم وزن هر پیاله هژده مثقال و یک پاو الحال پانزده سال می شود که به همین دستور خورده میشود و ازین نه کم میشود نه زیاد و در شب میخورم مگر در روز پنجشنبه چون روز جلوس مبارک منست و شب جمعه که از شبهای متبرکه ایام هفته است در روز متبرک در پیش دارد به ملاحظهٔ این دو چیز در آخرهای روز میخورم که خوش نمی آید که این شب به غفلت گذرانیده در ادای شکر منعم حقیقی تقصیر رود و در روز پنجشنبه و روز یک شنبه گوشت هم نمی خورم در پنجشنبه چون جلوس مبارک من واقع شده و روز یکشنبه که روز ولادت والد بزرگوار منست و این روز را بسیار تعظیم میکردند و عزیز میداشتند و بعد از چند گاه فلونیا را بافیون بدل ساختم اکنون که عمر من به چهل و شش سال و چهار ماه شمسی و چهل و هفت سال و نه ماه قمری رسیده هشت سرخ افیون بعد از گذشتن پنج گهڑی از روز و شش سرخ بعد از یک پهر شب میخورم.

خنجر مرصع با پرستهٔ مقصود علی به عبدالله خان مرحمت نمودم شیخ موسی خویش قاسم خان به خطاب خانی سرفرازی یافت

گشته به منصب هشت صدی ذات و چهار صد سوار امتیاز یافت و به بنگاله مرخص شد بر منصب ظفرخان پانصدی ذات و سوار اضافه مرحمت شد و به خدمت بنگش تعین یافت درهمین روزها محمد حسین برادر خواجه جهان به خدمت فوجداری سرکار حصار سرفراز گردیده مرخص شد و دویست سوار بر منصب او اضافه مرحمت نمودم که پانصدی ذات و چهار صد سوار باشد و فیل نیز عنایت کردم در نهم بهمن به میرمیران فیل عنایت شد خواجه عبدالکریم سوداگر چون از ایران روانه هندوستان بوده برادر عالی مقدارم شاه عباس بدست او تسبیح عقیق یمنی و رکابی کار وندیک که بسیار تحفه و نادر بود فرستاده بودند در نهم ماه مذکور بنظر درآمد در شزدهم بعضے پیشکشها از قسم مرصع آلات وغیره که سلطان پرویز ارسال داشته بود بنظر درآمد ۞ هفتم اسفندارمذ صادق برادرزاده اعتماد الدوله که به خدمت بخشی گری قیام داشت به خطاب خانی سرفراز گشت این خطاب را به خواجه عبدالعزیز عنایت کرده بودم مناسبتها را مرعی داشته او را بخطاب عبدالعزیز خان و صادق را بخطاب صادق خان سرفراز ساختم در دهم جگت سنگه ولد کنور کرن که به وطن خود دستورے یافت در هنگام رخصت بست هزار روپیه و یک اسپ و یک زنجیر فیل و خلعت و شال خاصه بدو مرحمت نمودم و هرداس جهاله که از معتمدان رانا ست و اتالیق پسر کرن بود با وهم پنجهزار روپیه و اسپ و خلعت عنایت نمودم و بابست او شش پری از طلا بجهت رانا فرستادم در سیُم همین ماه راجه سورج مل ولد راجه باسو که بنابر نزدیکی جا و مقام بهمراهی مرتضی خان به گرفتن قلعه کانگره تعین یافته بود بطلب آمده ملازمت کرد خان مذکور را بعضے مظنه ها از و در خاطر قرار گرفته بود بدین جهت همراهی او را مخل دانسته مکرر عرائض بدرگاه فرستاده بود در باب او سخنان نوشت تا آنکه حکم طلب او صادر گشت در بست و ششم نظام الدین خان از ملتان آمده ملازمت کرد در آخر همین سال اخبار فتح و فیروزی و ظفر و بهروزی از اطراف ممالک محروسه رسید. اول قضیه احداد افغان که از دیرباز در کوهستان کابل در مقام سرکشی و فتنه انگیزی ست و بسیارے از افغانان آن سرحد برو جمع شده اند و از زمان والد بزرگوارم تا حال که سال دهم از جلوس نست افواج همیشه بر سر او تعین بوده اند رفته رفته شکستها خورده و پریشانیها کشیده جمعیت او پاره متفرق شد و پاره کشته گشت و در جرخی که محل اعتماد او بود مدتے پناه برده اطراف آنرا خاندوران قبل نموده راه درآمد و برآمد را برو بست چون بجهت حیوانات کاه درجود خوراک در محکمه مذکور نماند شبها مواشی خود از کوه پایان آورده در دامنها میچرانید و خود نیز بجهت آنکه مردم همراهی نمایند می آمد تا آنکه این خبر به خان دوران رسید جمعی از سرداران و مردم کارکرده را در شبے معین تعین کرد که بحوالی جرخی رفته کمین نمایند و آن جماعت رفته شب خود را در پناه گاه ها پنهان ساختند و روز خان دوران بهمان طرف سواری نمود چون آن تیره بختان حیوانات خود را برآورده بچرا سر میدهند و احداد بدنهاد با جماعه خود از کمین گاه ها گذشته که یکبار گردے از پیش ظاهر میشود چون خبر میگیرند معلوم میگردد که خاندوران نشست

متلاشی و مضطرب گشته قصد بازگشتن میکند. و قراولان خان مذکور نیز خبر کردند که احداد است خان جلو داده خود را باحداد میرساند
مردمے که در کمین گاه بودند آنها نیز سر راه گرفته حمله آور میشوند تا دو پهر بجهت قلبی و شکستگی جا و بسیارے جنگل معرکه جنگ قایم بود آخر الامر
شکست بر افغانان افتاده خود را بکوه در میکنند و قریب سی صد کس از مردم کارے به جهنم میروند و یک صد نفر اسیر میگردند احداد
نمی تواند که دیگر باره خود را بدان محکمه رسانیده پا قایم سازد بالضرورت خود را بجانب قندهار رد میکشد افواج قاهره بجرخی و جاهاے
و خانهاے آن تیره روزگاران در آمده همه را میسوزند و خراب ساخته از بیخ و بنیاد بر می اندازند خبر دیگر شکست خوردن عنبر بد اختر
و بر هم زدگی لشکر نکبت اثر اوست خلاصه کلام آنکه جمعی از سرداران معتبر و جماعه از برگیان که قومے اند در نهایت سخت جانی و مدار
قطره و تردد در ان ملک بر آنهاست از عنبر رنجیده اراده دولتخواهی نمودند از شاه نواز خان که با فوجے از عساکر منصوره در بالاپور بود
استدعاے قول نموده قرار دادند که خان مذکور را به بینند و خاطر جمع نموده آدم خان و یاقوت خان و جمعی دیگر از سرداران و برگیان
جادو راے و بابو کانیته آمده دیدند شه نواز خان بهریک از آنها اسپ و فیل و زر و خلعت فراخور قدر و حالتے که داشتند داده سرگرم
خدمت و دولتخواهی ساخت و از بالاپور کوچ نموده بهمراهی این مردم بر سر عنبر مقهور روانه شدند در اثناے راه به فوجے که از دکنیان
که محلدار و دانش و دلاور و بجلی و فیروز و چندے دیگر از سرداران باشد برخورده آن فوج را تار و مار ساختند و آن مقهوران سـ

شکسته صلاح و گسسته کمر		نه یارای گفت و نه پروای سر	

خود را باردوے آن بد اختر رسانیدند و او از غایت غرور درین مقام شد که با فوج قاهره جنگ نماید مقهور انیکه با او بودند و لشکر عادل خانیه
و قطب الملکیه جمع ساخته و توپخانه و استعداد خود را سرانجام نموده روبروے لشکر ظفر اثر روانه شد تا آنکه فاصله پنج شش کروه بیش نماند
روز یکشنبه بیست و پنجم بهمن افواج نور و ظلمت بهم نزدیک شده فوجها و یساولها نمایان گشتند سه پهر از روز گذشته آغاز بان کارے و
توپ اندازی شد آخر الامر داراب خان که سردار هراول بود با دیگر سرداران و کار طلبان مثل راجه نرسنگدیو و راے چند و علی خان
تتاری و جهانگیر قلی بیگ ترکمان و سایر شیران بیشه دلاوری شمشیرها کشیده بر فوج هراول غنیم تاختند و داد مردے و مردانگی داده
این فوج را بنات النعش وار از هم پراگنده ساختند و مقید بطرف دیگر نشده خود را به فوج قول رسانیدند و همچنین بر فوج روبروے
خود متوجه شده چپقلش دست داد که دیده نظارگیان از مشاهده آن خیره مانده تا دو گهڑی تخمیناً این زد و خورد در کار بود از کشته ها
پشته ها بهم رسیده و عنبر تیره بخت تاب مقاومت نیاورده روبه گریز نهاد اگر تاریکے و ظلمت بفریاد آن سیه بختان نرسیدے یکی را از آنها
راه بوادی سلامت نبودے نهنگان دریاے هیجا سر در پے گریختگان نهاده دو سه کروه را تعاقب نمودند چون در اسپ و آدمی هیچ

پیچ

حرکت نماند و شکست یافته متفرق گشتند جلو باز کشیده بجا و مقام خود معاودت نمودند توپخانه غنیم بیک قلم با سی صد شتر که آن بار داشت و فیلان جنگی و اسپان تازی و یراق و اسلحه از اندازه حساب بیرون بدست اولیاے دولت افتاد و کشته و افتاده را حساب و شمار نبود و جمعی کثیرے از سرداران زنده بدست افتاده بودند روز دیگر افواج قاهره از منزل فتح کوچ نموده متوجه کرکی که آشیانه آن بوم صفتان بود گشتند و اثر از انجماعه ندیده همانجا دایره کردند و خبر یافتند که هریک از انها دران شب در دز ابتر بجائے افتاده بودند چند روز عساکر منصوره در کرکی توقف نموده عمارت منازل مخالفان را بخاک تیره برابر ساخته آن معموره را سوختند و بواسطه حدوث بعضے امور که تفصیل آن درین مقام باعث طول کلام ست از انجا بازگشته از گهاٹی روهن کهنده فرود آمدند به جلدوے این خدمت مزید منصبها جمعیکه ترددات و خدمات نموده بودند اضافها حکم فرمودم * خبر سوم فتح ولایت کوکهره و بدست آمدن کان الماس ست که به حسن سعی ابراهیم خان گرفته شد. این ولایت از توابع صوبه بهار و پٹنه است و رودخانه درانجا جاری ست که بروش خاص الماس از انجا بری آورند و طریق آن ست که در ایام کمی آب گورابها و آب کند. معاهم بیر سال و جمعی را که باین کار مشغولے دارند بطریق تجربه معلوم شده که مر بالاے هر گورابی که الماس دارد دیسته پشته جانورگان ریزه پرنده از عالم پشه که اهل هند آنرا جهینگه میگویند هجوم آورده در پرواز اند. طول رودخانه را تا جائیکه راه توان یافت بنظر درآورده اطراف گورابها را سنگچین می سازند بعد ازان به بیل و کلند آن گورابهار را تا یک گز و یک نیم گز پایان برده و در آن رامی کاوند و تفحص نموده در میان سنگ و ریگ ریزه که از انجا بر می آید الماس خورد و کلان بر می آورند گاه باشد که پارچه الماس بدست درآید که به یک لک روپیه قیمت کنند مجملاً این ولایت و این رودخانه را هندوے زمیندار درحن سال نام متصرف بود و هرچند حکام صوبه بهار بر سر او فوجی بفرستادند و یا خودها متوجه میگشتند بنابر استحکام راهها و جنگل بسیار به گرفتن دو سه الماس قناعت نموده او را بحال خود میگذاشتند. چون صوبه مذکور از ظفر خان تغیر یافت و ابراهیم خان بجاے او مقرر گشت در وقت رخصت فرمودم که بر سر آن ولایت رفته آن زمین را از تصرف آن مردک مجهول برآورند ابراهیم خان بمجرد درآمدن بولایت بهار جمعیت کرده بر سر آن زمیندار رفت او بدستور سابق کسان فرستاده تعهد دادن چند دانه الماس و چند زنجیر فیل می نماید خان مذکور بدین معنی راضی نگشته تیز در تند بولایت او در می آید پیش از انکه آن مردک جمعیت خود را جمع سازد راهبران پیدا ساخته ایلغار می نماید مقارن آنکه خبر بدو میرسد کوده دره که مسکن مقرر او بود قبیل میکنند. و کسان به تفحص او پریشان ساخته او را در غارے با چند از عورات که یکے مادر حقیقی او و دیگرے از زنان پدر او بودند با برادری از برادران او بدست در می آورند و تفحص نموده الماس ها که همراه داشته اند از آنها میگیرند بیست و سه زنجیر فیل نر و ماده هم بدست می افتد به جلدوے این خدمت منصب ابراهیم خان از اصل و اضافه چهار هزاری ذات و سوار مرحمت شد و بخطاب

افتح جنگی سرفرازی یافت و همچنین بر منصبهاے جمعیکه درین خدمت همراهی کرده ترددات مردانه نموده بودند اضافها حکم شد الحال آن ولایت
در تصرف اولیاے دولت قاهره است و دران رودخانه کار میکنند در وهر قدرے که الماس برمی آید بدرگاه می آرند درین نزدیکها
یک الماس کلان که به پنجاه هزار روپیه می ارزد برآمد چون پاره کار کنند بحتمل که الماس هاے خوب داخل جواهرخانه خاصه من گردد

جشن یازدهمین نوروز از جلوس همایون

از روز یکشنبه آخر اسفندارمذ مطابق غره ربیع الاول پانزده گهری روز گذشته حضرت نیر اعظم از برج حوت بدولتسراے حمل
پرتو سعادت افگند درین ساعت خجسته لوازم بندگی و نیازمندی بدرگاه حضرت باری تبقدیم رسانیده در دیوانخانه خاص و عام
که صحن آنرا به بارگاه و شامیانه ها و اطراف آنرا به پرده هاے فرنگی و زربفتهاے مصور و قماشهاے نادر مرتب و آراسته ساخته بودند
بر تخت دولت جلوس نمودم شاهزاده ها و امرا و اعیان حضرت و ارکان دولت و سایر بنده هاے درگاه تسلیمات مبارکبادی بجا آوردند
چون حافظ نادعلی گوینده از بنده هاے قدیم بود فرمودم که آنچه در روز دوشنبه هرکس از نقد و جنس پیشکش کند بانعام او مقرر باشد روز دوم
پیشکش بعضے از بنده ها بنظر گذشت و در روز چهارم پیشکش خواجه جهان که از آگره فرستاده بود مشتمل بر چند قطعه الماس و چند دانه مروارید
و بعضے مرصع آلات و اقمشه از هر قسم و یک زنجیر فیل که مجموع آن پنجاه هزار روپیه باشد بنظر در آمد پنجم کنور کرن که بجا و مقام خود رخصت
شده رفته بود آمده ملازمت نمود و یک صد مهر و یک هزار روپیه نذر و یک زنجیر فیل معه یراق و چهار راس اسپ پیشکش گذرانید
در هفتم بمنصب آصف خان که چهار هزاری ذات و دو هزار سوار بود هزاری ذات و دو هزار سوار اضافه نموده بعنایت نقاره و علم او را
سربلند ساختم درین روز پیشکش میر جمال الدین حسین بنظر در آمد آنچه گذرانید همه مستحسن و پسند افتاد از انجمله خنجر مرصعی خود هنرکاری نموده
باتمام رسانیده بود بر بالاے دسته آن یاقوت زردے نشانیده بودند در غایت صفا و لطافت در حجم مقدار نصف بیضه مرغی چنانچه
بآن لطافت و کلانی از قسم یاقوت زرد دیده نشده است با دیگر یاقوتها برنگ پسندیده و زمردهاے کهنه بطرح و اندام خاص صورت
اتمام یافته بود مقیمان به پنجاه هزار روپیه قیمت نمودند بر منصب میرزا کوکه هزار سوار افزودم که پنجهزاری ذات و سه هزار و پانصد سوار
بوده باشد در هشتم بر منصب صادق خان سی صدی ذات و سوار و بر منصب ارادت خان سی صدی ذات و دویست سوار
اضافه مرحمت نمودم که هر یک به هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز باشند در نهم پیشکش خواجه ابو الحسن بنظر گذشت از جواهر
مرصع آلات و اقمشه موازی چهل هزار روپیه درجه قبول یافت تتمه را باو مرحمت نمودم پیشکش تاتار خان بکاول بیگی یک قطعه

لعل و قطعه یاقوت و یک عدد تختی مرصع و دو عدد انگشتری و چند پارچه اقمشه قبول افتاد در دهم سه زنجیر فیل که راجه مهاسنگه از دکن
و یک صد و چند طاق زربفت و غیره که مرتضی خان از لاهور فرستاده بود از نظر گذشت دیانت خان هم پیشکش خود را که دو تسبیح مروارید
و دو قطعه لعل و شش دانه مروارید کلان و یک عدد خوانچه طلا بود و بیست و هشت هزار روپیه قیمت شد درین تاریخ گذرانید
آخرهای روز پنجشنبه یازدهم بجهت سرفرازی اعتمادالدوله به خانه او رفتم پیشکش خود را همانجا بنظر درآورد و اسباب و اشیای پیشکش او را
که اکثر در کمال نفاست بود به تفصیل دیدم از جواهر دو دانه مروارید که سی هزار روپیه قیمت داشت و یک قطعه لعل قطبی که به بیست و دو هزار
روپیه به بیع درآمده بود با دیگر مرواریدها و لعلها که مجموع قیمت آنها یک لک و دو هزار روپیه میشد درجه قبول یافت و از اقمشه و غیره
نیز موازی پانزده هزار روپیه برداشته شد چون از ملاحظه و مشاهده پیشکش باز پرداختم قریب یک پهر شب را به صحبت و نوش وقتی
گذرانیده بامرا و بنده ها فرمودم که پیاله دادند مردم محل نیز همراه بودند مجلس خوبی منعقد گشت بعد از تمام صحبت اعتمادالدوله را مخدرزد
نموده متوجه دولتخانه شدم درین روزها فرمودم که نورمحل بیگم را نورجهان بیگم میگفته باشند در دوازدهم پیشکش اعتبارخان بنظر گذشت خنجر
به شکل ماهی مرصع به جواهر نفیسه در غایت تکلف و اندام آن باندازه معتاد من ساخته بودند آنرا با دیگر جواهر و مرصع آلات و اقمشه که قیمت مجموعه
آنها پنجاه و شش هزار روپیه میشد قبول نمودم و تتمه را باز دادم بهادرخان حاکم قندهار هفت راس اسپ عراقی و نه تقوز اقمشه فرستاده بود
پیشکش ارادت خان و راجه سورج مل ولد راجه باسو در سیزدهم بنظر گذشت عبدالسبحان که به منصب هزار و دو صدی ذات و شش صد سوار
سرفراز بود به هزار و پانصدی ذات و هفت صد سوار امتیاز یافت در پانزدهم صاحب صوبگی ولایت تهته و آنحدود از شمشیرخان ازبک
تغیر یافته به مظفرخان مرحمت شد در شانزدهم پیشکش اعتقادخان ولد اعتمادالدوله بنظر درآمد از آنجمله موازی سی و دو هزار روپیه برداشته
تتمه را باز عنایت فرمودم و در هفدهم پیشکش تربیت خان دیده شد از جواهر و اقمشه هفده هزار روپیه پسند افتاد در هیجدهم بخانه آصف خان
رفتم و پیشکش او همان جا بنظر درآمد از دولتخانه تا به منزل او تخمینا یک کروه مسافت بود نصف راه را مخمل زربفت و زربفت داراتی با
مخمل ساده پا انداز نموده بود چنانچه ده هزار روپیه قیمت آن بعرض رسید آن روز تا نصف شب با اهل محل در منزل او بسر برده
پیشکش هائی که سرانجام نموده بود به تفصیل از نظر گذشت از جواهر و مرصع آلات و طلا آلات و اقمشه نفیسه موازی یک لکه و چهارده هزار
روپیه و چهار راس اسپ و یک راس استر پسند خاطر اشرف افتاد نوزدهم که روز شرف نیر اعظم بود در دولتخانه مجلس عالی ترتیب یافت
بنابر ملاحظه ساعت دو نیم گهڑی از روز مذکور مانده بر تخت جلوس نمودم فرزند بابا خرم درین ساعت متبرکه لعلی در غایت آب و صفا
گذرانید که هشتاد هزار روپیه قیمت نمودند منصب آن فرزند را که پانزده هزاری ذات و هشت هزار سوار بود به بیست هزاری ذات و

ده هزار سوار مقرر داشتم و هم درین روز وزن قمری به عمل آمد. اعتمادالدوله را که به منصب شش هزاری ذات و سه هزار سوار ممتاز بود به منصب هفت هزاری ذات و پنجهزار سوار سرفراز ساخته تومن و توغ باو عنایت نمودم و حکم کردم که نقاره او بعد از نقاره فرزند خرم می نواخته باشند. بر منصب تربیت خان پانصدی ذات و سوار افزوده شد که سه هزار و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار بوده باشد. اعتقاد خان باضافه هزاری ذات و چهارصد سوار سرفراز گشت. نظام الدین خان از اصل و اضافه به منصب هفت صدی ذات و سی صد سوار ممتاز گردیده به خدمت صوبه بهار تعین شد. سلام الله عرب به خطاب شجاعت خانی سربلندی یافت و به حلقه مروارید سرفراز گشته از حلقه بگوشان درگاه شد. میر جمال الدین انجو را بخطاب عضدالدوله سرفراز ساختم. در بیست و یکم الله تعالی از دختر مقیم ولد میتر فاضل رکابدار پسری به خسرو داد. الهداد افغان که طریقه بندگی اختیار نموده از روی اخلاص تمام از احداد بدنهاد جدا شده بدرگاه آمده است بیست هزار درب مرحمت شد. در بیست و پنجم خبر فوت رای منوهر که از تعینات لشکر ظفر اثر دکن بود رسید. پسر او را به منصب پانصدی ذات و سی صد سوار سرفراز ساخته جا و مقام پدر او را باو عنایت کردم. در بیست و ششم پیشکش یادعلی میدانی که نه راس اسپ و چند دانه کپیش و چهار شتر ولایتی بود از نظر گذشت. در بیست و هشتم یک زنجیر فیل به بهادرخان حاکم قندهار و یک زنجیر فیل به میر میران ولد خلیل الله و یک زنجیر فیل به سید بایزید حاکم بهکر مرحمت نمودم. در غره اردی بهشت حسب الالتماس عبدالله خان به برادر او سردار خان نقاره عنایت نمودم. در سوم کپوه مرصع بالهداد خان افغان مرحمت نمودم. درهمین روزها خبر رسید که قدم بیگانه از افغانان آفریدی که در تنخواه و فرمان بردار بود و راهداری کتل خیبر بدو تعلق داشت باندک توهمی قدم از دائره اطاعت بیرون نهاده سر به فساد برآورده بر سر هر تهانه جمعی را فرستاده هر جا که او و مردم او رسیدند بنابر غفلت آن مردم دست بقتل و غارت برآورده خلقی کثیر را ضایع ساختند مجملاً از حرکت شنیع این افغان بی عقل شورشی مجدداً در کوهستان کابل روی داد. چون این خبر رسید هاردن برادر قدم و جلال پسر او را که در دربار بودند فرمودم که گرفته به آصف خان بسپارند که در قلعه گوالیار محبوس سازد. از امارات رحم و شفقت سبحانی و علامات عنایات یزدانی امری درین روزها مشاهده افتاد که خالی از غرابتی نیست. لعلی در غایت لطافت و صفا فرزند خرم بعد از فتح رانا در اجمیر به من گذرانید که به شصت هزار روپیه قیمت نموده بودند. در خاطر گذشت که این لعل را در بازوی خود باید بست. غالباً دو مروارید نادر خوش آب یک اندام که هم آغوشی این نوع لعلی را سزد می بایست. تا آنکه یک دانه مروارید اعلی به قیمت بیست هزار روپیه مقرب خان بدست آورده در پیشکش نوروزی گذرانید. بخاطرم رسید که اگر همتای این بهم رسد بازوبند تکمیل خواهد شد. خرم که از خوردی بار شرف ملازمت حضرت والد بزرگوارم دریافته شب و روز در خدمت بود بعرض رسانید که در مرواریدهای سربند قدیم بهمین وزن و اندام مرواریدی

بنظر من درآمده است سرپیچ کلان قدیمی را حاضر ساختند بعد از ملاحظه بهمان مقدار در وزن و اندام مروارید ظاهر شد که در وزن یک ذره تفاوت نداشت چنانچه جوهریان از همین تعجب ها نمودند و در قیمت و اندام و آب و تاب موافق بود گویا از یک قالب ریخته شده است مروارید ها بر اطراف لعل کشیده بر بازوے خود بستم و سر به شکرانه خداوند بنده نواز بر زمین نیاز و فروتنی نهاده زبان به شکر گویا ساختم

	از دست و زبان که برآید	کز عهدهٔ شکرش بدر آید	

در پنجم سی راس اسپ عراقی و ترکی که مرتضی خان از لاهور فرستاده بود بنظر گذشت شصت و سه راس اسپ و پانزده نفر شتر نر و ماده و دیگر پرتگلی و نه عدد عاقری و نه چینی خطائی و نه عدد دندان ماهی جوهردار و سه قبضه بندوق با دیگر پیشکش هاے خاندوران که از کابل فرستاده بود منظور نظر گشت و یک زنجیر فیل خورد از فیلان حبشه که از راه دریا به جهاز آورده بودند مقرب خان پیشکش گذرانید نسبت به فیلان هندوستان در خلقت لبعضے تفاوت ها دارد از جمله گوشهاے او کلان تر از گوشهاے فیلان اینجاست خرطوم و دم او دراز تر واقع شده در زمان والد بزرگوارم یک فیل بچه اعتماد خان گجراتی پیشکش فرستاده بود در رفته رفته کلان شد بسیار تند و تیز و بد خو بود در هفتم خنجر مرصع به مظفر خان حاکم ٹھٹھه مرحمت شد درهمین روز ها خبر رسید که جمعی از افغانان بیگانه بیگانه بر سر عبد السبحان برادر خانعالم که در یکے از تهانها مقرر بود در رفته تهانه او را قبل کردند و عبد السبحان با چندے دیگر از منصبداران و بنده ها که بهمراهی او تعین بودند داد مردانگی داده در زد و خورد بتقصیر از خود راضی نگشته آخر به مقتضاے آنکه ❊ پشه چو پر شد بزند فیل را ❊ آن سگان دست بر آنها یافته عبد السبحان را با چندے از مردم آن تهانه بدرجه شهادت رسانیده اند بجهت پرسش این قضیه فرمان مرحمت عنوان و خلعت خاصه به خانعالم که به ایلچی گری ایران تعین شده بود عنایت نموده فرستادم در چهاردهم پیشکش مکرم خان ولد معظم خان از بنگاله آمده بود از اجناس و امتعه که در آن ولایت بهم رسد بنظر درآمد بر منصب چندے از جاگیرداران گجرات اضافه حکم نمودم از جمله سردار خان که بهزاری ذات و پانصد سوار بود به منصب هزار و پانصدی ذات و سی صد سوار سرفراز گشت و علم نیز با و مرحمت شد سید قاسم ولد سید دلاور بارهه از اصل و اضافه به منصب هشت صدی و چهار صد و پنجاه سوار و یار بیگ برادرزاده احمد قاسم کوکه به منصب ششصدی و دویست و پنجاه سوار ممتاز گردیدند در هفدهم خبر فوت رستاق مردی اوزبک که از تعینات لشکر دکن بود شنیده شد به کنکاش سپاهگری خوب میرسید و از امراے مقرر ماوراءالنهر بود در بیست و دوم الهداد افغان را به خطاب خانی سرفراز ساخته منصب او که بهزاری ذات و ششصد سوار بود دو هزاری ذات و هزار سوار ساختم سه لک روپیه از خزانه لاهور بانعام و مدد خرچ خاندوران که در شورش افغانان سعی بلیغ بجا آورده بود مقرر گشت در بیست و هشتم کنور کرن

بجهت کدخدائی بجا و مقام خود رخصت شد خلعت و اسپ عراقی خاصه معه زین و فیل و کمرخنجر مرصع باو مرحمت نمودم در سوم این ماه خبر فوت مرتضی خان رسید از قدیمان این دولت بود حضرت والد بزرگوارم او را تربیت نموده بدرجه اعتماد و اعتبار رسانیده بودند در زمان دولت من نیز توفیق خدمت نمایانی یافت که آن زیر گردن خسرو بود در پله منصب او به شش هزاری ذات و پنجهزار سوار رسید درینولا چون صاحب صوبه پنجاب بود تعهد گرفتن قلعه کانگره که در کوهستان آن ولایت بلکه در معموره عالم به استحکام آن قلعه نمی باشد نموده بدان خدمت رخصت یافته مشغولی داشت ازین خبر ناخوش خاطر آزردگی تمام بهم رسانید الحق بجهت فوت اینچنین دولتخواهی آزردگی گنجایش داشت چون در دولتخواهی روزگار گذرانیده بکار آمده مغفرت او را از الله تعالی مسالت نمودم در چهارم خورداد منصب سید نظام از اصل و اضافه نه صدی ذات و شش صد و پنجاه سوار مقرر گشت و خدمت مهمانداری ایلچیان اطراف را بنور الدین قلی فرمودم در هفتم خبر فوت سیف خان بارهه رسید بسیار جوان مردانه و کار طلب بود در جنگ خسرو ترددهای نمایان کرد در صوبه دکن به علت سیفه جهان فانی را وداع نمود پسران او را رعایتها فرمودم علی محمد که بزرگ و ارشد اولاد او بود به منصب سه صدی ذات و چهار صد سوار و برادر دیگرش بهادر نام بچهار صدی ذات و دویست سوار سرفراز گردیدند و سید علی که برادرزاده او بود باضافه پانصدی ذات و سوار ممتاز گشت + درهمین روزها خوب الله پسر شهباز خان کنبو بخطاب رنبازخانی امتیاز یافت در هشتم منصب هاشم خان از اصل و اضافه بدو هزار و پانصدی ذات و یکهزار و هشتصد سوار مقرر شد درین تاریخ بیست و هزار درب بآله داد خان افغان مرحمت نمودم بکرماجیت راجه ولایت باندهون که آبا و اجداد او از زمینداران معتبر هندوستان اند بوسیله فرزند اقبالمند بابا خرم سعادت کورنش دریافته تقصیرات او بعفو مقرون گشت در نهم کلیان جیسلمیری که راجه کشن داس به طلب او رفته بود آمده ملازمت نمود یکصد مهر و هزار روپیه بطریق نذر گذرانید برادر کلان او راول بهیم صاحب جا و مقام بود چون او درگذشت از و طفل دو ماهه مانده و او هم چند روز بیش نزیست صبیه او را در ایام شاهزادگی بجهت خود خواستگاری نموده به خطاب ملکه جهان مخاطب نمودم چون آبا و اجداد این طائفه از قدیم دولتخواه آمده اند این پیوند نیز بمیان آمده بود کلیان مذکور را که برادر راول بهیم بود طلبداشته بٹیکه راجگی و خطاب راولی سرفراز ساختم خبر رسید که بعد از فوت مرتضی خان از راجه مان دولتخواهی بظهور آمد و دلاسای مردم قلعه کانگره نموده قرار داده است که راجه زاده آن ولایت را که در سن بیست و نه سالگی است بدرگاه آورد بنابر زیادتی سرگرمی او در خدمت مذکور منصب او را که هزاری ذات و هشت صد سوار بود بهزار و پانصدی ذات و هزار سوار مقرر داشتم خواجه جهان از اصل و اضافه بمنصب چهار هزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار سرفراز گردید درین تاریخ واقعه رو نمود که هرچند خواستم که در سلک تحریر

در کشیدم دست و دلم یارے نداد هرگاه قلم گرفتم حال متغیر شد ناگزیر باعتماد الدوله فرمودم که بنویسد.

پیر غلام با اخلاص اعتماد الدوله حسب الحکم درین جریده اقبال ثبت مینماید تاریخ یازدهم خورداد صبیه قدسیه شاهزاده بلند اقبال
شاه خرم را که بندگان حضرت بآن نوباوه بوستان سعادت غایت تعلق ونهایت الفت داشتند اثر تپی بهم رسید وبعد از سه روز آبله
ظاهر شد وبتاریخ ۲۶ ماه مذکور مطابق چهارشنبه ۲۹ شهر جمادی الاولی ۱۰۲۵ طایر روحش از قفس عنصری پرواز نموده بریاض رضوان
خرامید. ازین تاریخ حکم شد که چهارشنبه را کم شنبه میگفته باشند. چه نویسم که ازین واقعه جانسوز وسانحه غم اندوز بر ذات مقدس حضرت
ظل الهی چه گذشته باشد هرگاه آن جان جهان را حال بدین منوال بوده دیگر بندها را که حیات بآن ذات قدسی صفات بسته احوال
چون خواهد بود دو روز بنده ها بار نیافتند وخانه که جاے نشست ودرخاست آن طایر بهشتی بود حکم شد که دیوارے از پیش بر آورند تا بنظر
در نیاید معهذا در دولتخانه نیارستند روز سوم بیتابانه به منزل شاهزاده والاقدر تشریف فرمودند وبنده ها به سعادت کورنش سرفراز شده
حیات زیاده یافتند در اثناے راه حضرت هر چند میخواستند که ضبط خود فرمایند بے اختیار اشک از چشم مبارک میریخت ومدتهاے
مدید چنین بود که بمجرد شنیدن حرفے که بوئے دردی ازان آمدی حال آنحضرت متغیر میشد چند روز در منزل شاهزاده عالمیان گذرانیده
روز دوشنبه تیر ماه الهی بخانه آصف خان تشریف بردند ازانجا بازگشته به چشمه نور توجه فرمودند ودو سه روز دیگر خاطر مبارک خود را آنجا
مشغول داشتند لیکن تا اجمیر که معسکر اقبال بود ضبط خود دلمی توانستند فرمود هرگاه سخن آشناے بگوش میرسید بے اختیار اشک
از چشم میچکید ودل مخلصان فداے شرحه شرحه میشد چون نهضت موکب اقبال بصوبه دکن اتفاق افتاد قدری تسکین حاصل شد.

درین تاریخ پرتهی چند ولد راے منوهر خطاب رائی ومنصب پانصدی ذات وچهارصد سوار وجاگیر در وطن یافت روز شنبه
یازدهم از چشمه نور متوجه دولتخانه اجمیر گشتم شب یکشنبه دوازدهم بعد از گذشتن سی وهفت پل و دو دقیقه بیست وهفتم درجه قوس طالع بود بحساب منجمان هند
یازدهم درجه جدی بحساب یونانیان از شکم صبیه آصف خان دری گرانمایه بعالم وجود آمد بشادمانی وخوشدلی این عطیه الانقاره ها بلند آوازه گردید
ودر عیش وخرمی برروی خلائق کشوده شد بے تامل وتفکر نام او شاه شجاع بر زبان من آمد امید که قدم او بر ما وبر پدر او مبارک وفرخنده باشد دوازدهم
یک قبضه مرصع ویک زنجیر فیل براول کلیان جیسلمیری مرحمت نمودم درهمین روزها خبر فوت خواص خان که جاگیر او در سرکار قنوج بود رسید فیل براے گوردهن
گجرات مرحمت نمودم در بیست ودوم همین ماه پانصدی بر ذات وسوار راجه بهاسنگه اضافه مرحمت افزودم که چهار هزاری ذات وسه هزار سوار باشد
منصب علی خان نیتاری که قبل ازین بخطاب نصرت خانی سرفراز گشته بود دو هزاری ذات وپانصد سوار مقرر گردید علم نیز مرحمت
شد بجهت بر آمدن بعضے مطالب نذر نموده بودم که مجری از طلا شبکه دار بر مرقد منوره خواجه بزرگوار ترتیب دهند در بیست وهفتم

این ماه اتمام یافت فرمودم که پرده نصب نمایند بیک لک و ده هزار روپیه تمام شد چون سرداری و سرکردگی لشکر ظفر اثر دکن چنانکه خاطر میخواست از فرزند سلطان پرویز نشد بخاطر رسید که فرزند مذکور را طلبداشته بابا خرم را که آثار رشد و کاردانی از احوال او ظاهرست هراول لشکر فیروزی اثر ساخته بنفس نفیس از عقب او روانه گردیم و این مهم در ضمن همین یورش باتمام رسد بنابرین قرارداد قبل ازین فرمان باسم پرویز صادر گشته بود که روانه صوبه اله آباد که در وسط ممالک محروسه واقع است گردد در ایامیکه ما دران عزیمت باشیم بحفظ و حراست آن ملک قیام و اقدام نماید در تاریخ بیست و نهم ماه مذکور عرضداشت بهاریداس واقعه نویس برهانپور رسید که شاهزاده در تاریخ بیستم بخیریت و خوبی از شهر برآمده عازم صوبه مذکور شد. در غره امرداد طره مرصع بجهت میرزا راجه بهاو سنگه عنایت نمودم بدر گاهی کشتی گیر فیل مرحمت شد در شهر دهم چهار راس اسپ راهوار لشکر خان ارسال داشته بود از نظر گذشت میر مغل به فوجداری سرکار سنبل از تغیر سید عبدالوارث که بجای خواص خان به حکومت سرکار قنوج تعین یافته بود مقرر گشت و منصب او بشرط خدمت مذکور پانصدی ذات و سوار قرار گرفت در بیست و یکم پیشکش راول کلیان جیسلمیری از نظر گذشت سه هزار مهر و نه راس اسپ و بیست و پنج نفر شتر و یک زنجیر فیل بود منصب قزلباش خان از اصل و اضافه هزار و دو صدی ذات و هزار سوار مقرر شد در بیست و سوم شجاعت خان رخصت جاگیر یافت که رفته سرانجام نوکر و ولایت خود نموده در موعد مقرر حاضر شود درین سال بلکه در اثنای سال دهم جلوس وبای عظیم در بعضی از جاهای هندوستان ظاهر گشت و آغاز این بلیه از پرگنات پنجاب ظهور نموده رفته رفته به شهر لاهور سرایت کرد و خلق بسیاری از مسلمان و هند و بدین علت تلف شدند بعد ازان بسرهند و میان دو آب تا دهلی و پرگنات اطراف آن رسیده دیها و پرگنها را خراب ساخت درین ایام تخفیف تمام دارد و از مردم دراز عمر و از تواریخ پیشینیان ظاهر شد که این مرض در ولایت هرگز رخ ننموده سبب آن از حکما و دانایان پرسیده شد بعضی گفتند که چون دو سال پی در پی خشکی روید اد و باران برساتی کمی کرد بعضی گفتند که بواسطه عفونت هوا که از ممر خشکی و کمی بهم رسیده این حادثه رویداد بعضی حواله بامور دیگر میکردند. العلم عند الله تقدیرات الهی را گردن باید نهاد۔

چکند بنده که گردن ننهد فرمان را

در پنجم شهریور پنجهزار روپیه به صیغه مدد خرج والده میر میران که صبیه شاه اسمعیل ثانی بود مصحوب سوداگران بولایت عراق فرستاده شد تاریخ ششم عرضداشت عابد خان بخشی و واقعه نویس احمد آباد آمد مبنی برانکه عبدالله خان بهادر فیروز جنگ بجهت آنکه بعضی مقدمات که مرضی خاطر او نبوده داخل واقعه ساخته ام با من در مقام ستیزه در آمد و جمعی را بر سر من فرستاد و مرا بی عزت ساخته و بی

بخانهٔ خود برد چنین و چنان کرد همین معنی بخاطر من گران آمد میخواستم که یکبارگی او را از نظر انداخته ضایع مطلق سازم آخر الامر بخاطر رسید که دیانت خان را باحمدآباد فرستم تا این قضیه را در آنجا از مردم بیغرض تحقیق نموده اگر این امر واقع باشد عبدالله خان را همراه گرفته بدرگاه آورد و حفظ و حراست احمدآباد بعهده سردار خان برادر او باشد پیش از روان شدن دیانت خان این خبر بخان فیروزجنگ میرسد او از غایت اضطراب و اضطرار خود را گناهکار قرار داده پیاده روانه درگاه میگردد دیانت خان در اثنای راه بخان مذکور میرسد و او را بحال عجیبی مشاهده نمود چون پیادگی با بار اجر درج آزرده ساخته بود تکلیف سواری میکند و همراه گرفته روانه ملازمت میشود و مقرب خان که از خدمتگاران قدیم این درگاه است از زمان شاهزادگی مکرر استدعای صوبه گجرات از من میکرد چون این نوع حرکتی از عبدالله خان بوقوع آمد بخاطر رسید که آرزوی خدمتگار قدیمی خود بر آورده او را بجای خان مذکور باحمدآباد فرستم در همین روزها ساعت اختیار نموده به تسلیم حکومت و صاحب صوبگی صوبه مذکور او را کامروای صورت و معنی ساختم در دهم بر منصب بهادر خان حاکم قندهار که چهار هزاری ذات و سه هزار سوار بود پانصدی ذات افزوده شد شوقی طنبوره نواز را که از نادرهای روزگار ست و نغمات هندی و پارسی سابرو شی می نوازد که زنگ از دلها می زداید بخطاب آنند خانی دلخوش و مسرور ساختم آنند بزبان هندی خوشی و راحت را میگویند ایام بودن آنند در ولایت هندوستان تا اواخر تیر ماه بیش نیست مقرب خان در پرگنه کرانه که وطن آبا و اجداد او ست و باغات احداث نموده انبه ها را تا دو ماه دیگر زیاده بر ایام بودن آن بنوعی محافظت نموده و سامان کرده بود که همه روزه انبه تازه به میوه خانه خاصه میرسانید چون این امر فی الجمله غرابتی داشت نوشته شد در هشتم اسب عراقی نادری لعل بیبها نام جهت پرویز بدست شریف خدمتگار آن فرزند فرستاده شد صورت رانا و کرن پسر او را به سنگ تراشان تیز چنگ فرموده بودیم که از سنگ مرمر بقد و ترکیبی که دارند تراشند درین تاریخ صورت اتمام یافت و بنظر درآمد فرمودم که به آگره برده در باغ پائین جهروکه درشن نصب کنند[1] در بیست و ششم مجلس وزن شمسی بطریق مقرر منعقد گشت وزن اول شش هزار و پانصد و چهارده تولچه طلا بود و تا دوازده وزن هر وزن بیک جلسه میشود چنانچه وزن دوم به سیماب وزن سوم ابریشم وزن چهارم اقسام عطریات از عنبر و مشک تا صندل و عود و بان و همین روش تا دوازده وزن اتمام مییابد و از حیوانات بعدد هر سالی که گذشته یک گوسفند و یک قطعه مرغ بدست نهاده به فقرا و درویشان میدهند این ضابطه از زمان والد بزرگوارم تا امروز درین دولت ابد پیوند معمول و جاری ست و بعد از وزن مجموع آن اجناس را که قریب به یک لک روپیه میشود به فقرا و ارباب حاجات تقسیم می نمایند درین روز لعلی که مهابت خان در برهانپور به مبلغ شصت و

---

[1] افسوس که الحال ازین تصاویر اثری در آگره نیست اگر می بودند از نوادر روزگار می بودند ۱۲

پنجهزار روپیه از عبد الله خان فیروز جنگ خریداری نموده بود از نظر گذشت و مستحسن افتاد فیلی لعل خوش اندام است منصب
خاصه خان اعظم از قرار هفت هزاری ذات مقرر گشت و حکم شد که دیوانیان مطابق آن جاگیر تنخواه دهند و آنچه از منصب یافت خان
بواسطه متعذرات گذشته کم شده بود حسب الالتماس اعتماد الدوله برقرار ماند و عضد الدوله که جاگیردار صوبه مالوه یافته بود مرخص گشت
و بعنایت اسپ و خلعت سرفرازی یافت منصب عادل کلیان گهلیری بدو هزاری ذات و هزار سوار مقرر گشت و حکم شد که ولایت
مذکور را بجاگیر او تنخواه دهند و چون ساعت رخصت او در همین تاریخ بود اسپ و فیل و شمشیر مرصع و کهپوه مرصع و خلعت و پرم نرم
خاصه یافته به دل خوشی و سرفرازی تمام بولایت خود رخصت یافت در سی دیگم مقرب خان به احمد آباد مرخص گشت و منصب او که
پنجهزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار بود پنجهزاری ذات و سوار قرار گرفت و به خلعت خاصه و نادری معه تکمه مروارید سربلندی یافت
و دو راس اسپ از طویله خاصه و یک زنجیر فیل خاصه و یک قبضه شمشیر مرصع با و مرحمت نمودم و به خوشحالی و شادکامی متوجه صوبه مذکور
گردید در یازدهم ماه مهر جگت سنگه ولد کنور کرن از وطن خود آمده ملازمت نمود در شانزدهم میرزا علی بیگ اکبرشاهی از ولایت اوده
که به جاگیر او مقرر بود آمده ملازمت کرد و هزار روپیه نذر گذرانید و فیلی که یکی از زمینداران آن نواحی داشت و حکم شده بود که از زمیندار
مذکور بگیرد آن فیل را به نظر در آورد در بیست و یکم پیشکش قطب الملک حاکم گولکنده که شمشیر بقبضه مرصع آلات بود دیده شد و منصب
سید قاسم بارهه از اصل و اضافه هزاری ذات و ششصد سوار مقرر گشت در شب جمعه بیست و دوم میرزا علی بیگ که سنش از هفتاد
و پنج درگذشته بود ودیعت حیات سپرد درین دولت ترددات و خدمات خوب از و بوقوع آمده منصبش رفته رفته بچهار هزاری
رسید از جوانان قرار داده کریم الطبع مردانه این الوس بود و از فرزند و نسل نماند طبع نظمی هم داشت چون در روزی که بزیارت
روضه منوره خواجه بزرگوار خواجه معین الدین رفته بود و حالت ناگزیر او را دست داد فرمودم که او را در همان مقام متبرکه مدفون ساختند
در وقتیکه ایلچیان عادل خان بیجاپوری را رخصت می نمودم سفارش کرده بودم که اگر در ولایت مذکور کشتی گیر سرآمدی یا شمشیربازنامی
بوده باشد به عادل خان بگویند که جهت ما بفرستد بعد از مدتی که ایلچیان باز آمدند شیرعلی نام مغل زاده که در بیجاپور تولد یافته بود و
ورزش کشتی گیری نموده درین فن مهارت تمام داشت با چند نفر شمشیرباز آورده بودند شمشیربازان خود سهل ظاهر شدند اما شیرعلی را
با کشتی گیران و پهلوانان که در ملازمت بودند به کشتی انداختم هیچکدام با و مقاومت نتوانستند کرد خلعت و هزار روپیه و فیل بدو مرحمت
شد بسیار خوش بست و خوش ترکیب و زورآور ظاهر گشت او را در ملازمت خود نگاهداشته به پهلوان پایه تخت مخاطب ساختم
منصب و جاگیر داده رعایت تمام نمودم در بیست و چهارم دیانت خان که به آوردن عبد الله خان بهادر فیروز جنگ تعین یافته بود ۴۲

اورا آورده ملازمت نمود و یک صد مهر نذر گذرانید. درهمین تاریخ رامداس ولد راجه راج سنگه از امرای راجپوت که در خدمت دکن وفات یافته بود به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز گردید چون از عبدالله خان تقصیرات بوقوع آمده بود بابا خرم را شفیع گناهان خود ساخته در بیست و ششم بجهت خاطر بابا خرم حکم کورنش نمودم از روی خجالت و شرمندگی تمام ملازمت نمود یکصد مهر و یکهزار روپیه نذر گذرانید چون قبل از آمدن ایلچیان عادل خان قرارداد خاطر آن بود که بابا خرم را همراه ساخته خود متوجه دکن شوم و این مهم را که بجهت بعضی امور در کشاله افتاده صورتی دهم بنابرین حکم کرده بودم که مهم دنیاداران دکن را بغیر از شاهزاده دیگری بعرض نرساند درین روز شاهزاده ایلچیان را به ملازمت آورده عرایضی که داشتند گذرانیدند بعد از وفات مرتضی خان راجه مان و اکثر سرداران کمکی خان مذکور به درگاه آمده بودند درین تاریخ راجه مان را حسب الالتماس اعتماد الدوله به سرداری گرفتن قلعه کانگره تعین فرمودم مجموع مردم را به همراهی او مقرر داشتم و هر کدام را فراخور حالت و منزلتی که داشتند. بانعام اسپ و فیل و خلعت و زر دل خوش ساخته رخصت دادم بعد از چند روز به عبدالله خان که بسیار دل شکسته و آزرده خاطر بود به نیابت و التماس بابا خرم خنجر مرصع عنایت نمودم و حکم شد که منصب او بدستور سابق برقرار بوده در ملازمت فرزند مذکور از تعینات خدمت دکن باشد. در سوم آبان منصب ذوالقرنین را که در ملازمت بابا پرویز می بود به دو هزاری ذات و هزار سوار از اصل و اضافه حکم نمودم در چهارم خسرو را که انی رای سنگدلن بمحافظت و خبرداری او مقرر بود بنابر بعضی ملاحظه ها بآصف خان سپرده شال خاصه باو عنایت نمودم در نهم مطابق هفدهم شوال محمد رضا بیگ نام شخصی که دارای ایران بطریق حجابت فرستاده بود دولت ملازمت نمود بعد از ادای مراسم کورنش و سجده و تسلیم کتابتی که داشت گذرانید مقرر گشت که اسپان و هدیه که همراه آورده از نظر بگذراند. آنچه نوشته و گفته فرستاده بودند همگی از روی یاری و برادری و صداقت بود و ایلچی مذکور در همین روز تاج مرصع و خلعت عنایت نمودم چون در کتابت اظهار دوستی و محبت بسیاری نموده بودند خوش آمد که بعینه آن کتابت داخل جهانگیرنامه گردد.

نقل کتابت دارای ایران

نضارت سرابوستان اخلاص و عقیدت و طراوت بهارستان اعتقاد و عبودیت در نیایش معبودی موجود است که افسر دولت و اقبال برگزیدگان عرصه فرمانروائی و دیهیم سلطنت اجلال فارسان مضمار جهان کشائی را به جوهر توفیقات نامتناهی آراسته به بدرقه توفیق به شاهراه ترویج دین و دولت و تنسیق ملک و ملت هدایت نمود لیکن چون وسعت آباد خاطر را گنجائی شمهٔ از مراتب ستایش شایسته

پرستش نیست بهتر آنست که پای اندیشه از طی این بیدای حیرت افزا باز دارد و دست استشفاع را در اذیال مقدسه حضرت
سلطان رسل و هادی سبل سید الکل فی الکل و حضرات ایمه هدی و شفیعان روز جزا سیما شاه اولیا و سرور اصفیا علیهم من الصلوة
ازکیها که غواصان بحار مکرمت ربانی و جوهریان دیار مرحمت یزدانی اند استوار نموده شمه از خصایص نسبت معنوی و قرب باطنی که
پیش نهاد همت حقیقت شناسان دوربین و آگاه دلان حق گزین ست به جلوه گاه ظهور آورد بر مرآت ضمیر انور و آینه خاطر فیض گستر که
مقتبس از انوار ولایت و متجلی از اشعه هدایت است مخفی و محتجب نیست که درین عالم چیزے بر محبت فائق نیست و امری چون مودت
لائق نه چه مدار نظام کون بر تودد و تالف آمده خوشا دلی که پذیرای پرتو آفتاب محبت گشته جهان جهان و عالم روح را از ظلمت وحشت
پرداز د لله الحمد که این شیوه رضیه و شیمه مرضیه ارثاً و اکتساباً میان این دو سلسله علیه استقرار یافته صیت اتحاد و آوازه وداد چون
هبوب صبا و فروغ ذکا در بسیط غبرا فایح و لایح گشته مسرت افزای خاطر نیکخواهان عاقبت اندیش و حقیقت گزینان وفاکیش گردید
بنابر اقتضای وحدت حقیقی و تالف ازلی که میانه این اخلاص شعار و آن برادر نامدار کامگار است بمرتبهٔ استحکام یافته که

اندر غلطم که من توام یا تو منے

توافق صورت و معنی بجای انجامید که دوئی و جدائی را در دنیا و عقبی گنجائی نماند از ظهور این معنی گلزار دوستی سرسبزی گرفته غنچه آرزو
نه آنچنان شگفتن آغاز کرد که عندلیب جان مشتاق و مرغ روح کثیر الاشتیاق بهزار دستان از عهدهٔ شکر بعضے از آن بیرون تواند آمد
خواهش ضمیر محبت تاثیر آنست که من بعد یکے از طرز دانان بساط عزت پیوسته جلیس مجلس انس باشد چون رفعت پناه عزت
دستگاه محمد حسین چلبی که سبق ارادت و اخلاص این دودمان را با نسبت خدمت و اختصاص آن آستان ارتباط داده بوفور
عقل و کیاست متصف و از طرز خدمت سلاطین واقف ست و اوضاع او پسندیدهٔ خاطر اشرف افتاده از جانب عالی بانجام بعضے
مهام که به تاخیر افتاده مامور و به خدمات دیگر مترصد بود شایسته این امر دانسته چند روزے توقف فرمودیم بنابران که جمع مملکت و ما تعرف
مخلص طفیل ملازمان عالی ست و تکلفات رسمی بالکلیه مفقود است مشار الیه را که مرد آگاه و مزاجدان آن بادشاه عالیجاه است
مقرر نموده ایم که هرچه در سرکار محب بے ریا باشد با امتعه و اجناس این ولایت بنظر در آورد که آنچه پسند خاطر اقدس داند فرستاده شود بعد
از آنکه خدمات برحسب دلخواه بتقدیم رسد اگر توقف او موافق مزاج اقدس باشد مقرر فرمایند که بجهت فصل مهمات آنحضرت درین
ولایت باشد و الا شخصے دیگر که قابل این خدمت باشد تعین فرمایند و سفارشے که در باب خریداری جواهر نفیسه خصوصاً چند قطعه لعل
که درین دودمان بود و یکے از آنها باسم سامی آبا و اجداد آن والا نژاد مزین است و بموجب وقف شرعی به سرکار مقدس نجف اشرف

تعلق گرفته به چلپی مذکور فرموده بودند چشمداشت آن بود که هر خدمتی که درین دیار داشته باشد از روے بے تکلفی و یگانگی بدین خیر خواه رجوع دارند که هر چند ولایت ایران را مختصر شمارند و قابل رجوع خدمات ندانند از عهده این گونه خدمتے بیرون می آید لعلهاے مذکور به مصلحت علما و صدور از سرکار فیض آثار گرفته صندوقچه از فرنگ جهت مخلص آورده بودند که لیاقت ظرفیت آنها داشت چون صندوقچه را که چلپی مذکور جهت سرکار آنحضرت بهم رسانیده دیده دانستم که خاطر عاطر به چیزها که فی الجمله غرابتی داشته باشد مائل است باستادان کاردان دادیم که ترتیب نمایند انشاء الله تعالے بعد از اتمام با لعلها به خدمت سامی میفرستم چون خاطر محبت ذخائر با فتتاح ابواب بے تکلفیها متعلق است و از انجانب استشمام روائح این التفات نمی شد مخلص ذی شعار محمد رضا بیگ را که از ایام صبی الی یومنا هذا در ملازمت بسر برده بجهت تحقیق این معنی به ملازمت عالی فرستاده بعضے سفارشات زبانی نموده ایم که در خلوت سراے انس بعرض رسانید و سعادت آثار اخلاص شعار محمد قاسم بیگ برادر چلپی مذکور را که ملازم خاصه شریفه است بواسطه سامان بعضے مهمات فرستادیم مرجو آنکه بخلاف گذشته بالکلیه رفع حجاب دوئی و جدائی فرموده مرغوبات خاطر خورشید مآثر را بے تکلفانه اشاره فرمایند و مشار الیهما را زود مرخص فرموده با علام احوال و مکنونات ضمیر مهیال مسرور و خوشحال سازند همواره تائیدات ربانی و توفیقات سبحانی قرین ایام دولت قاهره و رفیق روزگار خلافت باهره باد ✽

روز یکشنبه هژدهم شوال مطابق بستم آبان پیشخانه فرزند بابا خرم به عزیمت تسخیر ولایات دکن از اجمیر بر آمد و قرار یافت که فرزند مذکور بطریق هراول از پیش روان شده رایات جلال نیز از عقب او متوجه گردد روز دوشنبه نوزدهم مطابق نهم آبان سه گهڑی از روز گذشته دولتخانه همایون برهان سمت حرکت نمود در دهم منصب راجه سورج مل که به همراهی شاهزاده مقرر شده از اصل و اضافه دو هزاری ذات و سوار مشخص گشت در شب نوزدهم آبان بعادت معهود در غسلخانه بودم بعضے از امراء خدمتگاران و حسب اتفاق محمد رضا بیگ ایلچی داراے ایران هم حاضر بودند بومی بعد از گذشتن شش گهڑی بالاے بام بلند از باهاے محل آمده نشست و بسیار کم بنظر در می آمد چنانچه اکثر مردم از تشخیص آن عاجز بودند تفنگ طلبیده به سمتی که او را می نمودند سر راست ساخته کشاد دادیم تفنگ چون قضاے آسمانی بران جانور شوم رسیده پاش پاش گردید فریاد از حاضران برخاسته بے اختیار لب به تحسین و آفرین کشادند درهمین شب از فرستاده برادرم شاه عباس سخنان پرسیده شد تا آنکه سخن به کشتن صفی میرزا پسر کلان ایشان کشید چون این عقده در خاطر گره بود این معنی را ازو پرسیدم چنین اظهار نمود که اگر درهمان روز با کشتن او از قوه به فعل نمی آمد البته او قصد شاه میکرد چون این مقدمه از آثار و علامات نسبت به سلوک او ظاهر گشت شاه پیشدستی نموده حکم به کشتن او نموده بودند منصب مرزا حسن ولد میرزا رستم درهمین روزها از اصل و اضافه هزاری ذات و صد

سوار مشخص شد. منصب معتمد خان که بخدمت بخشی گری لشکرے که بهمراهی باباخرم مقرر بود تعین یافته بود دو هزاری ذات و دو بیست و پنجاه سوار قرار یافت روز جمعه بستم ساعت رخصت باباخرم بود آخرهاے این روز در دیوانخانه خاص و عام خلاصه مردم خود را مسلح و مکمل سواره بیرون درآورده از نظر گذرانید از عنایات نمایانیکه بفرزند نامدار واقع شد خطاب شاهی بود که جزو اسم او گردانیده فرمودم که او را من بعد شاه سلطان خرم میگفته باشند. و خلعت و چارقب مرصع که اطراف دامن و گریبان بمروارید ترتیب یافته بود و یک اسپ عراقی بازین مرصع و یک اسپ ترکی و فیل خاصه نسبی بدن نام و رتهه طرز فرنگ انگریزی که بران نشسته متوجه گردد و شمشیر مرصع با پردله خاصگی اول که در فتح قلعه احمدنگر بدست افتاده بود و پردله بسیار نامی و مشهور راست و خنجر مرصع بدو مرحمت نمودم و باستعداد تمام متوجه گشت امید از کرم واجب تعالی آنست که درین خدمت سرخرو گردد و بهریک از امرا و منصبداران بقدر حالت و منزلت اسپ و خلعت مرحمت شد. شمشیر خاصه از کمر خود باز کرده به عبدالله خان فیروز جنگ مرحمت نمودم چون دیانت خان بهمراهی شاهزاده تعین یافته بود خدمت عرض مکرر را به خواجه قاسم قلیچ خانی فرمودم پیش ازین جمعی از دزدان بر خزانه از خزاین پادشاهی که در حوالی چبوتره کوتوالی بود ریخته مبلغی برده بودند بعد از چند روز هفت نفر از آنجماعه با سردار آنها که نول نام داشت بدست افتادند و پاره از آن زر هانیز پیدا شد بخاطر رسید که چون مصدر این قسم دلیری شدند آنها را به سیاستهاے عظیم باید رسانید هریک را به سیاستے خاص رسانیدم نول را که سردار همه بود فرمودیم که به پاے فیل اندازند او بعرض رسانید که اگر حکم شود به فیل جنگ میکنم فرمودم که چنین باشد فیل بدمستی حاضر ساخته مقرر نمودم که خنجرے بدست او داده به فیل روبرو ساختند چند مرتبه فیل او را انداخت و در هر مرتبه آن متهور بیباک با آنکه آن سیاستهاے رفیقان خود دیده و مشاهده کرده بود پاے خود قائم ساخته همان طور قوی دل و مردانه خنجر بخرطوم فیل رسانیده چنان کرد که فیل از حمله کردن بجانب او باز ایستاد چون این دلیری و مردانگی او مشاهده شد فرمودم که از احوال او خبردار باشند بعد از اندک مدتے به مقتضاے بد ذاتی و دون طبعی هواے جا و مقام خود نموده گریخت اینمعنی بر خاطر بغایت گران آمده بجاگیرداران آن نواحی فرمودم که تفحص نموده او را بدست درآورند به حسب اتفاق دیگر باره گرفتار گشت درین مرتبه فرمودم که آن ناسپاس قدر ناشناس را از حلق برکشیدند مضمون گفته شیخ مصلح الدین سعدی مطابق حال او آمد

	گرچه با آدمی بزرگ شود		عاقبت گرگ زاده گرگ شود

روز سه شنبه غره ذیقعده مطابق بیست و یکم آبان بعد از آنکه دو پهر و پنج گهڑی از روز مذکور گذشته بخیریت و عزیمت درست از بلده اجمیر بر رتهه فرنگی که بچهار اسپ بسته بودند سوار شده برآمدم و حکم کردم که اکثر امرا بر رتهه سوار شده در ملازمت باشند. و قریب بغروب

نیر اعظم به منزلے که دو کروه پاو کم بود در موضع دیورائی نزول نمودم قرار و اداہل ہند آنست که اگر بسوئے شرق بادشاہان و بزرگان را
حرکتے به قصد ملک گیری واقع شود بر فیل دندان دار سوار شوند و اگر حرکت بجانب مغرب باشد بر اسپ یکرنگ و اگر شمالی بود بر پالکی
و سنگهاسن و جانب جنوب که دکن رویه است بر رتهه که از عالم ارابه است و بهل سواری میکنند مدت سه سال پنج روز کم در اجمیر توقف
واقع شده معموره اجمیر را که محل مرقد متبرک خواجه بزرگوار خواجه معین الدین است از اقلیم دوم دانسته اند ہوایش قریب به اعتدال است
مشرق آن دار الخلافت آگره واقع شده و شمال قصبات دہلی و جنوب آن صوبه گجرات است و مغرب آن ملتان و دیپالپور و زمین این
ولایت همه ریگستان است آب بدشواری از زمین آن برمی آید و مدار کشت و کار این صوبه بر زمین تر و فرو ریختن باران ست زمستانش
اعتدال تمام دارد و تابستانش از آگره ملایم تر است ازین صوبه هشتاد و شش هزار سوار و سه لک و چهار هزار پیاده راجپوت هنگام کار از
برمی آیند درین معموره دو تال کلان واقع است یکے را نیل تال و دیگرے را اناساگر میگویند نیل تال خراب ست و بند آن شکسته درینولا
حکم کردم که آنرا به بندند و اناساگر درین مدت که رایات جلال درین مقام نزول داشت همیشه پر آب و مواج بود تال مذکور یک و نیم کروه
و نیم طناب ست در هنگام توقف نه مرتبه بزیارت روضه منوره خواجه بزرگوار شرف اسعاد یافتم و پانزده مرتبه به تماشاے تال پهکر
متوجه گشتم و سی و هشت مرتبه به چشمه نور حرکت واقع شد پنجاه مرتبه به قصد شکار شیر و غیره سواری نمودم پانزده قلاده شیر و یک قلاده چیته و
یک قلاده سیه گوش و پنجاه و سه راس نیله گاو و سی و سه راس گوزن و نود راس آہو و هشتاد راس خوک و سی صد و چهل قطعه مرغابی شکار
کردم در منزل دیورائی هفت مقام شد درین مقام پنج نیله گاو و دوازده قطعه مرغابی شکار گشت در بیست و نهم از دیورائی کوچ نموده
به موضع داسه والی که از دیورائی تا اینجا دو کروه یک و نیم پاو بود نزول اجلال واقع شد فیلی درین روز به معتمد خان مرحمت کردم روز
دیگر درین موضع مقام افتاد درین روزها یک نیله شکار شد و دو دست باز خاصه بجهت فرزند خرم فرستادم در سوم آذر از موضع مذکور کوچ
واقع شد و به موضع مادهل که دو کروه و یک پاو بود نزول اجلال روئید اد در اثناے راه شش قطعه مرغابی وغیره شکار شد در چهارم
یک و نیم کروه راه رفته حوالی رامسر که تعلق به نورجهان بیگم دارد محل نزول جاه و جلال شد هشت روز درین منزل مقام روئید اد میر توزکی
از تغیر خدمتگار خان به هدایت الله فرمودم روز پنجم هفت آهو و یک قطعه کلنگ و پانزده ماهی شکار شد روز دیگر جگت سنگه ولد کنور کرن
اسپ و خلعت یافته بوطن خود مرخص گشت به کیشوداس لاهم اسپ شفقت شد یک زنجیر فیل به الهداد خان افغان عنایت شد درین
روز یک گوزن و سه آهو و هفت ماهی و دو مرغابی شکار کردم خبر فوت راجه سیام سنگه که از تعینات لشکر بنگش بود درین روزها شنیده
شد روز هفتم سه آهو و پنج مرغابی و یک قشقلداغ[عه] شکار گردید روز پنجشنبه و شب جمعه چون رامسر جاگیر نورجهان بیگم بود مجلس جشن

عه قشقلداغ در ترکی نام پرنده ایست آبی که آنرا زاغ و زاغ آب و به ہندی جل کوا گویند ۱۲ اشهر اللغات

و مهمانی ترتیب یافت و از جواهر مرصع آلات و اقمشهٔ نفیسه و رخوت دوخته و هر جنس و هر قسم پیشکشها از نظر گذشت و در شب اطراف و میان تالاب را که بغایت وسیع افتاده چراغان نموده بودند بسیار مجلس خوبی ترتیب یافته بود. آخر روز پنجشنبه مذکور امرا را نیز طلبداشته حکم پیاله به اکثر بنده‌ها نمودم. در سفرهای خشکی همیشه چند منزل کشتی همراه اردوی ظفر قرین میباشد که ملاحان آنها را به ارابها همراه میکشند روز دیگر این مجلس به کشتیها نشسته متوجه شکار ماهی شدم. در اندک مدتی دویست و هشت ماهی کلان بیکدام درآمد که نصفت آن از قسم رهو بود. شب در حضور خود به بنده‌ها قسمت نمودم. در سیزدهم آذر از رامسر کوچ واقع شد و چهار کروه راه شکار کنان به موضع بلوده منزل اردوی گیهان پوی گشت و دو روز دیگر درین منزل مقام فرمودم. شانزدهم سه کروه و یک پاو راه رفته در موضع نهال محل نزول اجلال گردید. هفدهم کوچ شد. دو کروه و یک پاو قطعه نموده شد. درین روز فیلی به محمد رضا بیگ ایلچی دارای ایران عنایت شد موضع جوسه محل سرادقات عظمت و اقبال گشت. روز بیستم کوچ نموده منزل دیوگانون بود. مسافت سه کروه راه شکار کنان قطع شد و دو روز درین منزل مقام افتاد. و آخرهای روز به قصد شکار سواری دست داد. درین منزل امری عجیب مشاهده گشت. پیش ازانکه رایات عالیات بدین منزل و مقام رسد، خواجه سرائی به کنار تال عظیمی که درین موضع واقعست میرسد و دو بچه سارس را که از عالم کلنگ جانور میگیرد. دو شب که به منزل مذکور نزول افتاد دو سارس کلان فریاد کنان در حوالی غسلخانه که بر لب همین تال زده بودند ظاهر شدند چنانچه کسی تظلمی داشته باشد بی وحشت و دهشت آغاز فریاد کرده پیش آمدند. بخاطر رسید که البته بایشان ستمی رسیده است. بیشتر آنست که بچه ایشان را گرفته باشند. بعد از تفحص خواجه سرای که بچهای سارس را گرفته بود آورده بنظر گذرانید. چون سارسها فریاد و آواز این بچه‌ها را شنیدند بیتابانه خود را بر سر آنها انداختند و به گمان آنکه شاید طعمه بایشان نرسیده باشد هر یک ازین دو سارس طعمه در دهن آن بچه‌ها می‌نهادند و انواع غمخواری میکردند. آن دو بچه را در میان گرفته بال افشانان و شوق کنان به آشیانهٔ خود متوجه گشتند. بیست و سوم کوچ نموده سه کروه و سه پاو قطع نموده موضع بهاسو محل نزول اجلال گردید. دو روز درین منزل مقام شد. هر روز به شکار سواری دست داد. در بیست و ششم رایات جلال در حرکت آمد و ظاهر موضع کاکل محل بعد از قطع دو کروه منزل و مقام شد. بیست و هفتم منصب بدیع الزمان ولد میرزا شاهرخ از اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و هفتصد و پنجاه سوار مقرر شد. در بیست و نهم کوچ شد. دو کروه و سه پاو قطع نموده موضع لاسه که در نزدیکی پرگنه بوده است محل اقامت گشت. این روز مطابق عید قربان بود. فرمودم که لوازم آن بجا آوردند. از تاریخ برآمدن اجمیر تا آخر ماه مذکور که سوم آذر باشد شصت و هفت راس نیله گاو و آهو وغیره و سی و هفت قطعه مرغابی وغیر آن شکار شده بود. دوم دیماه از لاسه کوچ واقع شد. سه کروه و ده جریب شکار کنان قطع نموده حوالی موضع کانره منزل و

مقام شد در چهارم کوچ واقع شد سه کروه یک پا و رفته موضع سورته منزل گردید در ششم چهار و نیم کروه قطع نموده در ظاهر موضع بر دریا نزول واقع شد در هفتم که مقام بود پنجاه قطعه مرغابی و چهارده قشقلداغ شکار گشت روز دیگر هم مقام دست داد درین روز بیست و هفت قطعه مرغابی صید گردید روز نهم کوچ واقع شد چهار کروه و نیم پا و شکارکنان و صید افگنان به منزل خوش تال فرود آمدم درین منزل عرضداشت معتمد خان رسید که چون حوالی ولایت رانا محل نزول شاه خرم گردید با آنکه قرارداد نه این بود هیبت و صلابت افواج قاهره تزلزل در ارکان صبر و ثبات او انداخته در منزل اودے پور که سرحد جاگیر او بود آمده ملازمت نمود و جمیع شرائط و آداب بندگی را بجا آورده دقیقه فروگذاشت نه کرد شاه خرم مراعات خاطر او نموده به خلعت چار قب و شمشیر مرصع و کچهوه مرصع و اسپ عراقی و ترکی و فیل او را خوشدل ساخته به عزت تمام مرخص ساخت و فرزندان و نزدیکان او را نیز به خلعت نواخت و از پیشکش او که پنج زنجیر فیل و بست و هفت راس اسپ و خوانچه پر از جواهر مرصع آلات بود سه راس اسپ گرفته تتمه را باو باز داد و قرار یافت که پسرش کرن درین یورش با هزار و پانصد سوار در رکاب بابا خرم بوده باشد در دهم پسران راجه مهاسنگه از جاگیر و وطن خود آمده در حوالی رنتهنبور ملازمت نمودند و سه زنجیر فیل و نه راس اسپ پیشکش گذرانیدند و هر یک فراخور حالت خود به منصب سرفرازی یافتند چون حوالی قلعه مذکور محل نزول رایات جلال گشت بنا یافتنی را که دران قلعه مقید بودند چندے را آزاد ساختم درین منزل دو روز مقام افتاد و هر روز به شکار سواری رومید اد سی و هشت قطعه مرغابی و قشقلداغ شکار شد دوازدهم کوچ نموده بعد از قطع چهار کروه موضع کویله محل نزول گردید در اثنای راه چهارده قطعه مرغابی و یک آهو شکار نمودم چهاردهم سه کروه و سه پا و راه قطع نموده حوالی موضع ایکتوره منزل گشت و یک راس نیله گاو و دوازده قطعه کرونک وغیره در اثنای راه شکار شد۔

درهمین تاریخ آغا فاضل که به نیابت اعتماد الدوله به حکومت لاهور معین ست بخطاب فاضل خانی سربلند گردید درین منزل دولتخانه همایون را بر کنار تالابے ایستاده کرده بودند که نهایت صفا و لطافت داشت بنا بر خوبی منزل دو روز مقام افتاد آخرهاے روز به شکار مرغابی توجه نمودم پسر خرد مهابت خان بهره ور نام درین منزل از قلعه رنتهنبور که جاگیر پدر او ست آمده ملازمت کرد دو زنجیر فیل آورده بود هر دو داخل فیلان خاصه گردید صفی پسر امانت خان را به خطاب خانی و اضافه منصب سرفراز ساخته بخشی و واقعه نویس صوبه گجرات ساختم هفدهم چهار و نیم کروه درنوردیده موضع لسایه محل اقامت گشت در دو روز مقام یک قطعه مرغابی و بیست و سه دراج شکار شد چون لشکرخان را بجهت ناسازی که میان او و خان دوران روے داده بود بدرگاه طلب نموده بودم درین منزل عابد خان را بجاے او به خدمت بخشی گری و واقعه نویسی تعین نموده شد نوزدهم کوچ روید اد دو کروه یک پا و درنوشته حوالی موضع کورا که بر کنار آب چنبل واقع است

محل نزول گردید بنا بر خوبی جا و لطافت آب و ہوا سہ روز درین منزل توقف دست داد ہر روز در کشتی سوار شدہ بہ شکار مرغابی و سیر دریاے مذکور توجہ واقع شد در بیست و دوم کوچ افتاد و چہار و نیم کردہ شکار افگنان قطع نمودہ موضع سلطانپور دچیلہ محل نزول اردوے ظفر قرین گشت روز مقام بمیران صدر جہان پنج ہزار روپیہ دادہ او را بجا و مقام او کہ بجاگیرش مقرر بود رخصت نمودم و ہزار روپیہ دیگر بہ شیخ پیر مرحمت شد. در بیست و پنجم کوچ دست داد و سہ و نیم کردہ شکار کنان قطع کردہ موضع مانپور محل نزول گردید بنا بر ضابطہ مقرر یک مقام و یک کوچ مقرر شد روز بیست و ششم کوچ فرمودم چہار کردہ و یک نیم پادشکار کنان درنوردیدہ موضع رود ہا منزل و مقام گردید دو روز درین منزل توقف افتاد درین ماہ دی چہار صد و شانزدہ قطعہ جانور شکار شد نود و ہفت دراج و یک صد و نود و دو تشقلداغ و یک قطعہ سارس و ہفت قطعہ کروانک و یک صد و ہشردہ مرغابی و یک خرگوش ۰ غرہ بہمن مطابق دوازدہم محرم ۱۰۲۶ سنہ با محل در کشتیہا نشستہ متوجہ منزل پیش شدم یک گھڑی از روز ماندہ در حوالی موضع رویا ہیرہ کہ محل اقامت بود رسیدہ شد. چہار کردہ و پانزدہ جریب راہ قطع کردہ شد و پنج قطعہ دراج شکار کردم درہمین ایام بر بیست و یک کس از امراے تعینات دکن خلعت زمستانی بدست کیجکنہ فرستادہ شد و دہ ہزار روپیہ مقرر گشت کہ انعام امراے مذکور بہ شکرانہ خلعت بگیرد این منزل طراوت و لطافت تمام داشت روز سوم کوچ شد باز بدستور روز پیشین بر کشتی سوار شدہ بعد از قطع دو کردہ و یک نیم پاد ظاہر موضع کالھاداس محل نزول اردوے ظفر قرین گشت در اثناے راہ کہ شکار کنان می آمدم دراجی پریدہ در بوتہ افتاد پس از آنکہ تفحص بسیار نمودہ شد یکے از قراولان را امر کردم کہ اطراف آن بوتہ را قبل کردہ دراج را بدست آورد خود نگذارہ شدم درین اثنا دراجے دیگر برخاست آنرا باز گیرانیدم مقارن آن قراول آمد و آن دراج آوردہ بنظر گذرانید فرمودم کہ باز را باین دراج سیر گردانیدہ آن دراج را کہ ما گیرانیدہ ایم چون جوانہ است نگاہدارند تا رسیدن این حکم میر شکار این باز را بہمین دراج سیر کردہ بود بعد از ساعتے قراول معروض داشت کہ اگر دراج را نمی کشتم می میرد فرمودم کہ اگر چنین باشد بکشند. چون تیغ بر حلقوم او نہاد باندک حرکتے از زیر تیغ خلاص نمودہ بہ پرواز در آمد بعد از آنکہ از کشتی بر اسپ سوار شدم ناگاہ کنجشکی از آسیب باد بر پیکان تیرِ یکے از قراولان کہ در دست داشت و در جلو من پیرفت خود را زد و در ساعت افتادہ جان داد از نیرنگیہاے زمانہ حیرت و تعجب نمودم آنجا دراج وقت نارسیدہ را حفظ نمودہ در اندک زمانے از سہ مخاطرہ چنانش خلاصے داد و اینجا کنجشک اجل رسیدہ را این چنین بہ پیکان تقدیر در پنجہ ہلاک اسیر گردانید۔

	نبرد رگے تا نخواہد خداے		اگر تیغ عالم بجنبد زجاے	

بامراے کابل نیز خلعت زمستانی بدست قرا ایساول فرستادہ شد. بواسطہ لطافت جا و خوبی ہوا درین منزل مقام افتاد درین روزہا

خبر فوت یادعلی خان میدانی از کابل رسید پسران او را به مناصب سرفراز ساختم بر منصب راوت شنکر حسب الالتماس ابراهیم خان فیروزجنگ پانصدی ذات و هزار سوار افزوده شد ششم کوچ و توقع بانت و چهار کروه و یک نیم پاو از دره که به گهاتی چاندا مشهور است گذشته موضع امجهار محل نزول اردوی اعلی گردید این دره بغایت سبز و خرم خوش درخت بنظر درآمد تا این منزل که انتهای ولایت صوبه اجمیر است هشتاد و چهار کروه راه قطع شد این منزل هم از منازل خوب بود نورجهان بیگم قرشیه اینجا به بندوق زد که تاحال بآن کلانی و خوش رنگی دیده نشده بود فرمودم وزن نمودند نوزده توله و پنج ماشه بوزن درآمد موضع مذکور ابتدای ولایت مالوه است مالوه از اقلیم دویم است درازی این صوبه از پایان ولایت کرنه تا ولایت بانسواله دویست و چهل و پنج کروه میشود و پهنایش از پرگنه چندیری تا پرگنه ندربار دویست و سی کروه شرقیش ولایت ماندهو شمالی قلعه نرور جنوبی ولایت بکلانه غربی صوبه گجرات و اجمیر بسیار ولایت پرآب و خوش هوای است پنج دریا بغیر از نهرها و جویها و چشمها در وی جاری ست گوداوری و بهیما و کالی سند و نیرا و نربدا و هوایش باعتدال نزدیک ست زمین این ولایت نسبت باطراف پاره بلند است در قصبه دهار که از جاهای مقرر مالوه است تاک در سالی دو مرتبه انگور میدهد در اول حوت و در ابتدای اسد اما در حوت انگور شیرین تر است کشاورز و محترفه اش بی سلاح نمی باشند بیست و چهار کرور و هفت لک دام جمع این ولایت است و در وقت کار نه هزار و سی صد و چند نفر سوار و چهار لک و هفتاد هزار و سی صد پیاده با یک صد زنجیر فیل ازین ولایت برمی آیند هشتم سه کروه و دو نیم پاو قطع نموده حوالی خیرآباد منزل و مقام گردید در اثنای راه چهار ده قطعه دراج و سه قطعه کرونک شکار شد و سه کروه شکارکنان در نوردیده حوالی موضع سندهاره محل نزول گردید دریازدهم که مقام بود آخرهای روز به شکار سوار شده نیله گاوی را کشتم دوازدهم بعد از قطع چهار کروه و یک پاو ظاهر موضع بچهیاری منزل گشت در همین روز رانا امر سنگه چند سبد انجیر فرستاده بود الحق که میوه خوش است و تا غایت من انجیر هند باین لطافت ندیده بودم اما اکثر میوه ان خوردن در بیش خوردن مضرت دارد چهاردهم کوچ دست داد چهار کروه و یک نیم پاو قطع نموده موضع بلبلی محل اقامت گردید راجه جانا که از زمینداران معتبر این حدود است دو زنجیر فیل پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت در همین منزل خربزه بسیاری از کاریز که در نواحی هرات واقع است آوردند خان عالم هم پنجاه شتر فرستاده بود مجملا باین فراوانی در سالهای پیش نیاورده بودند در یک خوان چندین قسم میوه حاضر آوردند خربزه کاریز و خربزه بدخشان و کابل و انگور سمرقند و بدخشان و سیب سمرقند و کشمیر و کابل و جلال آباد که از توابع کابل ست و اناناس که از میوه های بنادر فرنگ است و در آگره بوته آن را نشانیده بودند هر سال چندین هزار در باغات آگره که متعلق بخالصه شریفه است بر میدهد و کوله که در شکل و اندام خردتر از نارنج ست و چاشنی آن

به شیرینی مائل تراست و در صوبه بنگاله خوب میشود شکر این نعمت به کدام زبان ادا تواند نمود والد بزرگوارم را به میوه میل تمام بود به تخصیص به خربزه و انار و انگور چون در عهد دولت ایشان خربزه کاریز که فرد اعلی خربزه و انار یزد که معروف و مشهور عالم ست و انگور سمرقند به هندوستان نیاورده بودند هرگاه که آن میوه ها بنظر در می آید تاسف تمام روے میدهد که کاش این میوه ها دران عهد و ایام می آمد تا ادراک لذت آن میفرمودند در پانزدهم که روز مقام بود خبر فوت میر علی ولد فریدون خان برلاس که از امرازاده هاے معتبر این الوش بود شنیده شد روز شانزدهم کوچ دست داد چهار کروه و نیم پاو قطع نموده حوالی موضع گری محل نزول اردوے فلک شکوه گردید در اثناے راه قراولان خبر آوردند که ببرے درین نواحی هست به قصد شکار او متوجه گشتم و بیک بندوق کار او را تمام ساختم چون دلاوری شیر ببر قرار داده شده است خواستم که احشاے درون او را ملاحظه نمایم بعد از بر آوردن ظاهر شد که بخلاف حیوانات دیگر که زهره آنها خارج جگر واقع است زهره شیر ببر درون جگر جا دارد بخاطر میرسد که دلاوری شیر ببر ازین ممر خواهد بود هژدهم بعد از قطع دو کروه و سه نیم پاو موضع امر یا منزل گشت در نوزدهم که مقام بود به قصد شکار سوار شدم بعد از قطع دو کروه موضعے بنظر در آمد در غایت لطافت و نزاهت و قریب بصد درخت انبه در یک باغ مشاهده گشت که بآن کلانی و سبزی و خرمی درخت انبه کم دیده شده بود و درهمین باغ درخت بری بنظر در آمد در غایت عظمت و کلانی فرمودم که طول و عرض و بلندی آنرا به گز در آوردند بلندی آن از روے زمین تا سر شاخ هفتاد و چهار درع و دور تنه آن چهل و چهار نیم درع و پهناے آن یک صد و هفتاد و پنج نیم بگز در آمد چون غرایب تمام داشت نوشته شد روز بستم کوچ دست داد در اثناے راه نیله گاو به تفنگ زده شد روز بیست و یکم که مقام بود آخر هاے روز به قصد شکار سوار شده بعد از معاودت بخانه اعتماد الدوله بجهت جشن خواجه خضر که آنرا خضرے میگویند آمدم و تا یک پهر شب در انجا بسر برده به طعام میل نموده بدولتسراے همایون مراجعت اتفاق افتاد درین روز اعتماد الدوله را به نسبت محرمیت نواخته بیگمان حرم سراے عزت فرمودم که از وروے نپوشند و بدین عنایت والا او را سر بلند جاوید ساختم بیست و دوم حکم کوچ شد و سه کروه و نیم پاو قطع نموده موضع بول گهری محل اقامت گردید در اثناے راه دو نیله گاو شکار شد روز بیست و سوم تیر که مقام بود یک نیله گاو به بندوق زدم بیست و چهارم بعد از قطع پنج کروه ظاهر موضع قاسم کهیره منزل گشت در اثناے راه جانور سفیدی شکار شد که از عالم کوتاه پایه بود و غایتاً چهار شاخ داشت دو شاخ که به محاذی دنباله چشم او واقع بود دو انگشت بلندی داشت دو شاخ دیگر به فاصله چهار انگشت که بجانب قفا بود و چهار انگشت بلندی داشت اهل هند این جانور را دوده هاریه گویند و مقرر است که نران چهار شاخ و ماده آن شاخ ندارد و چنین مذکور شد که نوع این آهو زهره نمیدارد چون

احشاے درون او را ملاحظه کردند زهره ظاهر شد و معلوم گردید که این سخن اصلی نداشته است روز بیست و پنجم که مقام بود آخرهاے روز به شکار سواری دست داد یک نیله ماده به بندوق زدم الجو برادرزاده قلیچ خان را که به منصب هزاری ذات و هفتصد و پنجاه سوار سرفراز بوده در صوبه اوده جاگیر داشت دوهزاری ذات و دوهزار و دویست سوار ساخته به خطاب قلیچ خانی سربلند گردانیده به صوبه بنگاله تعین نمودم بیست و ششم کوچ واقع شد چهار کروه و سه پاو قطع مسافت نموده ده قاضیان که در نواحی اوجین واقع است منزل شد درخت انبه بسیارے درین منزل گل کرده بود دیره را بر کنار آبی ایستاده نموده جاے دلنشین ترتیب داده بودند * بهار ولد عزیز جان درین منزل به سیاست رسید این بے سعادت را بعد از فوت پدر نواخته قلعه و ولایت جالور را که جا و مقام پدران او بود باد مرحمت ساختم چون خرد سال بود مادرش او را از بعضے قبایح منع میکرد آن روسیاه ازل و ابد با چندے از ملازمان خود شبے به درون خانه درآمده مادر حقیقی خود را به دست خود می کشد این خبر به من رسید حکم فرمودم که او را حاضر ساختند بعد از آنکه گناه او به ثبوت رسید فرمودم که به یاسا رسانیدند * درین منزل درخت خرماے به نظر درآمد که اندام او و وضعش خیلے غرابت داشت اصل این درخت یک تنه دارد چون شش گز بالا رفته دو شاخ شده یک شاخ آن ده گز و شاخ دیگر نه گز و نیم فاصله میان هر دو شاخ چهار و نیم گز از زمین تا جاے که شاخ و برگ برآمده از طرف یک شاخ کلان شانزده گز از طرف شاخ دیگر پانزده و نیم گز و از جائے که شاخ و برگ سبز شده تا سر درخت دو نیم گز و دور آن دو نیم گز و یک پاو فرمودم که چبوتره به بلندی سه گز بدور آن بندند در نهایت راستی و موزونی بود مصوران را گفتم که در مجالس جهانگیرنامه شبیه آن را بکشند بیست و هفتم کوچ شد دو کروه و نیم پاو در نوردیده ظاهر موضع هنده وال نزول واقع گردید در اثناے راه یک نیله شکار شد بیست و هشتم دو کروه راه قطع نموده منزل کالیاده محل نزول گشت کالیاده عمارتے است از بناهاے ناصرالدین بن سلطان غیاث الدین بن سلطان محمود خلجی که حاکم مالوه بود در ایام حکومت خود در حوالی اوجین که از شهرهاے مشهور معروف صوبه مالوه است ساخته میگویند که حرارت بر طبیعت او غالب گشته بود چنانچه در آب بسر میبرد این عمارت را در میان رودخانه برآورده آب این رود را تقسیم نموده جوئے ها ترتیب داده است و در اطراف و جوانب و بیرون و اندرون این عمارت آب مذکور درآورده حوضهاے خرد و کلان مناسب جا و مقام سرانجام نموده بسیار دلنشین و فرح انگیز جائیست و از عمارات و منازل مقرر هندوستان است پیش از آنکه این منزل محل نزول گردد معماران فرستاده فرمودم که آنجا را از سر نو صفا دهند سه روز بجهت خوبی و لطافت درین منزل مقام شد شجاعت خان از جاگیر خود در همین جا آمده ملازمت کرد اوجین از شهرهاے قدیم است و از هفت معابد مقرره هنود یکے این شهر است

و راجه بکرماجیت که رصد افلاک و ستارگان در هندوستان او نموده درین شهر و ولایت می بوده از رصد او تا حال که هزار و بیست و شش هجری و یازده سال از جلوس ماست یکهزار و ششصد و هفتاد و پنج سال گذشته و مدار استخراج منجمان هند برین رصد است این شهر بر کنار آب سپرا واقع است اعتقاد هندوان اینست که در سالے یکبار بے تعین وقت آب این دریا شیر می گردد در زمان والد بزرگوارم در وقتیکه شیخ ابوالفضل را بجهت اصلاح احوال برادرم شاه مراد فرستاده بودند او از بلده مذکور عرضداشت نموده بود که جمعی کثیر از هند و مسلمان گواهی دادند که چند روز قبل ازین شبے این آب شیر شده بود چنانچه مردی که دران شب آب را ازان دریا برداشته بودند صباح ظروف آنها پر شیر شده بود چون این سخن شهرت تمام داشت نوشته شد اما عقل من اصلا قبول نمیکند تحقیق این سخن را العلم عند الله تاریخ دوم اسفندارمذ از منزل کالیاده بر کشتی سوار شده متوجه منزل پیش شدم مکرر شنیده بودم که سناسی مرتاضی جدروپ نام که چندین سال است که نزدیک بمعموره اوجین در گوشه صحرا از آبادانی دور متوجه و مشغول پرستش معبود حقیقی است خواهش صحبت او بسیار داشتم وقتیکه در دار الخلافت آگره بودم میخواستم که او را طلبیده به بینم غایتاً ملاحظه تصدیع او کرده نه طلبیدم چون حوالی شهر مذکور رسیدم از کشتی برآمده نیم پاو کروه پیاده بدیدن او متوجه گشتم جائیکه بودن خود اختیار نموده سوراخے است که میان پشته کنده و دروازه در آمد اول آن محرابے شکل افتاده به طول یک گز بعرض ده گره و فاصله ازین دروازه تا سوراخے که اصل نشیمنگاه اوست دو گز و پنج گره طول و یازده گره و یک پاو عرض دارد و ارتفاع از زمین تا سقف یک گز سه گره و سوراخیکه درون آن نشیمن جاے در می آید طولش پنج و نیم گره و عرضش سه و نیم گره است شخص ضعیف جثه بصد تشویش بدرون آن تواند در آمد طول و عرض آن سوراخ همین مقدار بوده باشد نه بوریائے دارد نه فرش گاهے و تنها دران سوراخ تنگ و تیره می گذراند در ایام زمستان و هوای سرد با آنکه برهنه محض است بجز پارچه لته که پیش و پس خود را پوشیده لباسی ندارد و هرگز آتش هم نمی افروزد چنانچه ملاے رومی از زبان درویشے به نظم در آورده

پوشش ما روز تاب آفتاب		شب نهالی و لحاف از ماهتاب	

در آبیکه نزدیک به محل بودن اوست هر روز دو بار رفته غسل میکند و روزی یکبار بدرون معموره اوجین در مے آید و بجز خانه سه نفر برهمن که از جمله هفت نفر اختیار کرده است و صاحب زن و فرزند اند و اعتقاد درویشے و قناعت بآنها دارد در آمده پنج لقمه از خوردنی که آنها بجهت خوردن خود ترتیب داده اند بطریق گدائے بر کف دست گرفته بے خائیدن فرو میبرد تا ذائقه ادراک لذت آن نه کند بشرطیکه درین سه خانه مصیبتے رو نداده باشد و ولادت واقع نه گشته و زن حایض درین خانه نباشد طریق زیست و زندگانی او برین

نهج است که نوشته شد خواهان ملاقات مردم نیست لیکن چون شهرت تمام یافته مردم بدیدن او میروند خالی از دانش نیست علم
بید انت را که علم تصوف باشد خوب ورزیده تا شش گهڑی با او صحبت داشتم سخنان خوب مذکور ساخت چنانچه خیلے در من اثر کرد او را
هم صحبت من در افتاده حالیکه والد بزرگوارم قلعه اسیر و ولایت خاندیس را فتح نموده متوجه دار الخلافت آگره بودند درهمین جا و
مقام او را دیده بودند و همیشه خوب یاد میکردند دانایان هند برای زیست و زندگانی طائفه برهمن که اشرف طوائف هنود اند چهار
روش قرار داده اند و مدت عمر چهار قسم ساخته اند و این چهار طور را چهار اسرم میگویند در خانه برهمن پسرے که متولد میگردد تا مدت
هفت سال که مدت طفولیت است او را برهمن نمی گویند و تکلیف برو نیست بعد از انکه به سن هشت سالگی رسید مجلسی را ترتیب
داده برهمنان را جمع می سازند و رسنی از کاه مونج که آنرا مونجی گویند به درازی دو گز دیک پا و می باشد دعا و افسونها بران خوانده
و سه گره بنام سه تن از پاک نهادانی که بآنها اعتقاد دارند بران زده در میان او می بندند و زنارے از ریسمان خام تافته حمائل وار
بر دوش راست او می اندازند چوبے بدرازی یک گز و کسرے که بجهت محفوظ داشتن خود از آسیب موذیات و ظرفے از مس بجهت
خوردن آب بدست او داده او را به برهمن دانائے می سپارند که تا دوازده سال در خانه او بسر برده بخواندن بید که آنرا کتاب الهی
اعتقاد دارند مشغولے نماید و ازین روز باز او را برهمن میخوانند و درین مدت میباید که مطلق گرد لذات جسمانی نگردد چون نیمه روز بگذرد
بطریق گدائے بخانه برهمن دیگر رفته انچه باو دهند نزد استاد آورده به رخصت او تناول نماید و از پوشش بغیر لنگی کرباسی که ستر عورت
کند دو سه گز کرباس دیگر که بر دوش اند از چیزے دیگر اختیار نه نماید این حالت را برهمن چرج گویند یعنی مشغولے به کتاب الهی بعد از
گذشتن مدت مذکور به رخصت استاد و پدر کدخدا شود درین وقت او را رخصت است که از جمیع لذات حواس پنجگانه خود را بهره مند
گرداند تا وقتیکه او را فرزندے بهم رسد که سنش به شانزده سالگی رسیده باشد واگر او را فرزند نشود تا سن چهل و هشت سالگی در لباس
تعلق بسر برد این ایام را گرهست خوانند یعنی صاحب منزل انگاه از خویشان و اقربا و بیگانه و آشنا جدائی گزیده و اسباب عیش
و عشرت را فرو هشته از تعلق آباد کثرت به مقام تنهائی نقل نموده در جنگل بسر برد این حالت را بان پرست نامند یعنی سکونت جنگل
و چون مقرر هنود است که هیچ عمل خیر از اهل تعلق بے شرکت و حضور زن که او را نیمه مرد گفته اند تمام نمی شود و هنوز بعضے اعمال عبادات
او را در پیش است زن را همراه به جنگل ببرد واگر او حامله باشد رفتن را موقوف دارد تا وقتیکه بزاید و سن بچه به پنج سالگی رسد انگاه
فرزند را به پسر کلان یا دیگر خویشان سپرده عزیمت خود را به فعل آورد و همچنین اگر زن حایضه باشد توقف نماید تا وقتیکه پاک گردد
بعد ازین با او مباشرت نه نماید و خود را به ملاقات او آلوده نه سازد و شبها قطعے درمیان آلت نهاده خواب کند و تا دوازده سال

درین مقام بسر بر دخورش او از نباتاتی باشد که در صحرا و جنگلها خودرسته باشد و زنار با خود میدارد و عبادت آتش بجا می آورد و اوقات را به گرفتن ناخن و موی سر و اصلاح ریش و بروت ضائع نمی سازد چون این مدت بروشی که مذکور گشت بانتها رساند دیگر باره بخانه خود بیاید و زن را با فرزندان و برادران و خویشان او سفارش نموده خود بملازمت مرشد کامل رفته هرچه باو باشد از زنار و موی سر وغیره در حضور او در آتش انداخته بسوزد و بگوید هر تعلقی که داشتم حتی که ریاضت و عبادت و اختیار از دل خود بیرون کردم و راه خواطر را بر دل به بندد و در مراقبه حق همیشه مشغول باشد و هیچ چیز را بغیر از موجود حقیقی صاحب وجود ندانند و اگر سخن از علم کند علم بیدانت باشد که حاصل آنرا بابا فغانی درین بیت به نظم در آورده ؂

یک چراغ ست درین خانه که از پرتو آن	هر طرف می نگرم انجمنی ساخته اند

و این حالت را سرب بیاس گویند یعنی همه گذاشتن و صاحب این مقام را سرب بیاسی نامند بعد از ملاقات جدروپ بر فیل سوار شده از میان معموره اوجین گذشتم و موازی سه هزار و پانصد روپیه زر ریزگی در گذشتن بر دست راست و چپ افشاندم و یک کروه و سه پاو قطع نموده بظاهر داؤدپور که محل نزول اردوی ظفر قرین بود فرود آمدم در روز سوم که روز مقام بود از اشتیاق صحبت جدروپ بعد از نیم روز بدیدن او متوجه گشتم تا شش گهری به ملاقات او مسرور خاطر بودم درین روز هم سخنان خوب سانده کور گشت قریب به شام داخل دولت سرای خاص گشتم روز چهارم سه کروه و یک پاو نور دیده شد حوالی موضع جراو در باغ پرانیه نزول اجلال گشت این منزل هم بغایت خوش و خورم و پر درخت جا بود در ششم کوچ واقع شد بعد از قطع مسافت چهار کروه و سه پاو بر کنار تال دیبال پور بهر یه نزول افتاد بنا بر خوبی جا و مقام و لطافت تال درین منزل چهار روز مقام نموده شد و آخرها هر روز بر کشتی سوار شده به شکار مرغابی و دیگر جانوران آبی مشغولی می نمودم درین منزل انگور فخری از احمدنگر آورده بودند اگرچه در بزرگی با انگور فخری کابل نمی رسید اما در لطافت از آن هیچ کمی نداشت منصب بدیع الزمان ولد میرزا شاهرخ بالتماس فرزند بابا خرم بهزار و پانصدی ذات و هزار سوار مقرر گشت یازدهم کوچ نمودم بعد از قطع سه کروه و یک پاو حوالی پرگنه دولت آباد محل اقامت گردید در دوازدهم که مقام بود به قصد شکار سواری دست داد در موضع شیخوپور از مضافات پرگنه مذکور درخت بری بنظر در آمد در غایت بزرگی و تناوری دور تنه آن هژده گز و نیم و بلندی از بیخ تا سر شاخ یکصد و بیست و هشت درع و یک پاو و اطراف شاخها که از تنه جدا شده سایه گستر گردیده است دویست و سه درع و نیم و شاخی که هیئت زنده فیل بران ظاهر ساخته اند چهل گز درازی آن است در وقتیکه حضرت والد بزرگوارم از اینجا میگذشته اند سه گز و سه پاو بالا از تنه بیخ که سر برزمین نهاده پنجه خود را بطریق نشانی بر آنجا نهاده اند

من بر شاخ یخ دیگر هشت گز بالا فرمودم که پنجهٔ مرا نیز نقش کنند و بجهت آنکه بمرور زمان این نقش فرسوده نگردد صورت هر دو پنجه را بر سنگ مرمر نگار نموده برهمان تنه درخت نصب سازند. و فرمودم که بر اطراف آن درخت چبوتره به صفا ترتیب دهند. چون در ایام شاهزادگی به میر ضیاء الدین قزوینی که از سادات سیفی است و در زمان دولت من به خطاب مصطفی خانی سرفرازی یافته وعده نموده بودم که پرگنه مالده را که از پرگنات مشهور صوبه بنگاله است بطریق التمغا باو و فرزندان او مرحمت نمایم درین منزل این عطیه عظمی در شان او از قوه به فعل آمد در سیزدهم کوچ واقع شد از منزل مذکور به قصد سیر و شکار با بعضے از محلها و چندے از نزدیکان و خدمتگاران از اردو جدا شده به موضع حاصل پور متوجه گشتم وارده در حوالی بالچهه فرود آمده در موضع سانگور منزل فرمودیم از خوبی و لطافت این موضع چه نویسد. درخت انبه بسیار و زمین ها سراسر سبز و خرم مجملاً درین منزل بنابر سبزے و خرمی جا سه روز مقام شد و این موضع از تغیر کیشو مارو به کمال خان قراول مرحمت نمودم و حکم شد که بعد ازین موضع مذکور را کمال پور میگفته باشند درهمین منزل شب شیورات واقع شد جوگی بسیار جمع آمده بودند لوازم این شب به فعل آمد با دانایان این طائفه صحبتها داشته شد درین روزها سه نیله گاو شکار نمودم خبر گشته شدن راجه مان در پنجاه رسید او را به سردارے لشکرے که بر سر قلعه کانگره تعین بود معین ساخته بودم چون به لاهور میرسد می شنود که سنگرام که یکے از زمینداران کوهستان پنجاب ست بر سر جا و مقام او آمده بعضے از ولایات او را به تصرف در آورده است دفع او اولی دانسته بر سر او متوجه میشود چون سنگرام مذکور را قوت مقاومت با او نبود ولایات متصرف شده را میگذارد و به کوه های صعب و محکمه های مشکل پناه میبرد راجه مان سر در پئے او نهاده بهمان محکمه ها در می آید و از غایت غرور ملاحظه پیش و پس در آمد و بر آمد خود نا کرده به اندک جماعتے خود را با و میرساند سنگرام چون می بیند که جاے گریز محل بدر رفتن ندارد به مقتضای این بیت

دست بگیرد سر شمشیر تیز		وقت ضرورت چو نماند گریز	

در مقام مقاتله و مدافعه در می آید به حسب تقدیر سنگے به راجه مان میرسد و جان بجان آفرین می سپرد و شکست بر مردم او می افتد و جمع کثیرے کشته میشوند بقیه مردم زخمی اسپ و یراق انداخته بصد تشویش نیمجانے بر می آورند. هفدهم از سانک پور کوچ نموده بعد از قطع سه کروه به موضع حاصل پور رسیدم در اثنای راه یک نیله گاو شکار شد موضع مذکور از جاهاے مقرر معین صوبه مالوه است انگور فراوان و درخت انبه بیرون از حساب و شمار دارد آبهاے روان بر اطراف آن جاری وقتی رسیدم که انگور آن بخلاف موسم انگور ولایت رسیده بود به آن ارزانی و فراوانے که ادنی و اعلی آن مقدار که خواهد دستیاب باشد بجز دو خشخاش گل کرده بود و قطعه قطعه برنگهاے گوناگون بنظر در می آمد مجملاً باین لطافت دهی کم پیدا شد سه روز دیگر درین موضع مقام افتاد سه نیله گاو به بندوق

آل تمغا

انداخته شد. در بست و یکم از حاصل پور به دکوج بارد وے بزرگ داخل گشتیم در اثنای راه یک نیله شکار شد. روز یکشنبه بست و دوم
از حوالی لعلیچه کوچ کرده تالی که در پایان قلعه ماندو واقع بود محل نزول گشت درین روز قراولان خبر آوردند که شیری را درین سه کروهی
در قبل داریم با آنکه روز یکشنبه بود و درین دو روز که روز ها کور و پنجشنبه بوده باشد به شکار بندوق متوجه نمی شوم بخاطر رسید که چون از
جانوران موذی ست دفع باید کرد متوجه شدم چون بجا و مقام او رسیدم در سایه درختی نشسته بود از بالاے فیل دهن او را که
نیم باز بود در نظر داشته بندوق را کشاد دادم به حسب اتفاق به درون دهن او درآمده در کله و مغز او جا کرد و بهمین یک بندوق
کار او را اتمام ساختیم بعد از ان جمعی که همراه بودند هر چند تفحص نمودند که محل زخم را بیابند نتوانستند یافت چه بحسب ظاهر بر هیچیک
از اعضاے او علامت زخم بندوق نبود آخر الامر فرمودم که دهن او را ملاحظه نمایند بعد از ان ظاهر شد که گولی بدهن او رسیده بود
و بدین زخم از پا درآمده گرگ نرے میرزا رستم شکار کرده بود آورد میخواستم که ملاحظه نمایم که زهره او بطریق زهره شیر در درون جگر
واقع است یا مانند جانوران دیگر در بیرون جگر دار د بعد از تفحص ظاهر شد که زهره او هم در درون جگر میباشد* روز دوشنبه
بست و سوم یک پهر گذشته به طالع سعد و ساعت فرخ به مبارکی بر فیل سوار شده به قلعه ماندو متوجه گشتیم یک پهر و سه گهڑی از
روز ها کور گذشته داخل منازلے که جهت نزول اجلال ترتیب داده بودند شدم یک هزار و پانصد روپیه در راه افشاندم از اجمیر
تا ماندو که یک صد و پنجاه و نه کروه بود در عرض چهار ماه و دو روز به چهل و شش کوچ و هفتاد و هشت مقام نورديده آمد درین چهل و
شش کوچ منازل به حسب اتفاق در جاهاے دلکش بر کنار تالابها یا جویها و نهرهاے عظیم که پر درخت ها و سبزها و خشخاش زارها
گل کرده داشت واقع میگشت و روزے نه گذشت که در مقام و کوچ شکار نه شده باشد. تمام راه بر اسپ و فیل سوار سیر کنان
و شکار افگنان می آمدیم و مشقت سفر اصلا ظاهر نشد گویا که از باغی به باغے نقل می افتاد درین شکارها آصف خان و میرزا رستم
و میر میران و انیراے و هدایت الله و راجه سارنگ دیو و سید کاسو و خواص خان همیشه در جلو من حاضر می بودند چون پیش از انکه
رایات جلال متوجه این حدود گردد عبد الکریم معمورے را که بجهت تعمیر عمارات حکام سابق در ماندو فرستاده بودم مشار الیه در زمانے
که رایات اقبال در اجمیر نزول داشت بعضے از عمارات قدیم که قابل تعمیر بود مرمت نموده بعضے جاها را مجددا احداث نموده
مجملا منزلے ترتیب داده که تا غایت در هیچ جا بدان نزاهت و لطافت عمارتے معلوم نیست که با تمام رسیده باشد قریب سه لک
روپیه که دو هزار تومان ولایت بوده باشد صرف آن شده بایستے که این عمارت رفیع در شهرهاے رفیع که قابلیت نزول اجلال
میداشت واقع می بود این قلعه بر بالاے کوهے واقع است و دور آن ده کروه به مساحت درآمده در ایام برسات جاے

به خوش هوائی و لطافت این قلعه کمی باشد شبها در قلب الاسد بمرتبه سرد میشود که بی لحاف نمی توان گذرانید و روزها احتیاج بباد زن نمی شود گویند که پیش از زمان راجه بکرماجیت راجه بود جی سنگه دیو نام در زمان او شخصی بجهت آوردن کاه به صحرا بر آمده بود در اثنای درویدن داسی که در دست داشت برنگ طلا ظاهر گشت و او داس خود را چون متغیر دید نزد مادن نام آهنگری آورد که اصلاح آن نماید آهنگر دانست که این داس طلا شده قبل ازین شنیده بود که درین دیار سنگ پارس که به ملاقات آن آهن و مس طلا میگردد هست در ساعت آن کاهی را همراه گرفته بدان جا و مقام آمد و آن سنگ را بدست آورد بعد از آن این گوهر بی بها بنظر راجه وقت گذرانید راجه بوسیله این سنگ زرها حاصل نموده پاره از آن صرف عمارات این قلعه نموده در عرض دوازده سال با تمام رسانید و به خواهش آن آهنگر بیشتر سنگها که در دیوار این قلعه تعبیه نموده اند بهیئت سندان تراشیده فرموده که بکار برند در آخرهای عمر که دل از دنیا برگرفته بود بر ساحل دریای نربدا که از معابد مقرر هنود است مجلسی ترتیب داد و برهمنان را حاضر ساخته بهر یک لطفها و شفقتها از نقد و جنس نمود چون نوبت برهمنی که نسبت قدیم باو داشت رسید این سنگ را بدست او داد او از ناشناسائی خشمگین شده آن گوهر بی بها را در آب انداخت بعد از آنکه بر حقیقت آن مطلع گشت بحسرت جاوید گرفتار آمد هر چند تفحص نمود اثری از آن ظاهر نگشت این مقدمات کتابی نیست از زبانها شنیده شد اما این حکایت را اصلا عقل من قبول نمی کند و در پیش من بیتالی می نماید ماندو سرکاریست از سرکارهای مقرر صوبه مالوه یک کرور و سی و نه لک دام جمع اوست مدتها تختگاه سلاطین این دیار بود عمارات و اثرهای سلاطین قدیم بسیار در او بر پا و بر جاست و تا حال نقصانی بدانجا راه نیافته در بیست و چهارم به قصد سیر عمارات سلاطین سابق سوار شدم اول به مسجد جامع که از بناهای سلطان هوشنگ غوریست در آمدم بغایت عمارات عالی بنظر در آمد تمام از سنگ تراشیده ساخته اند با آنکه یک صد و هشتاد سال از زمان ساختن آن گذشته چنان مشاهده می شود که گویا امروز بنا دست از عمارت آن کشیده است بعد از ان به عمارت مقبره حکام خلجیه در آمدم که قبر رو سیاه ازل و ابد نصیر الدین ابن سلطان غیاث الدین نیز در ان جا واقع بود چون مشهور است که آن بی سعادت به قتل پدر خود سلطان غیاث الدین که در سن هشتاد سالگی بوده اقدام نموده دو مرتبه زهر داد و او به زهر مهره که در بازو داشت دفع آن نمود در مرتبه سوم کاسه شربتی به زهر آمیخته به دست خود به پدر داد که این را می باید نوشید پدر چون اهتمام او درین کار فهمید اول زهر مهره از بازوی خود باز کرده پیش او انداخت و روی عجز و نیازمندی بدرگاه خالق بی نیاز آورده بر زبان راند که خداوندا عمر من به هشتاد سال رسید و این مدت را به دولت و عشرت و کامرانی گذرانیدم چنانچه هیچ پادشاهی را میسر نگشته و اکنون که زمان بازپسین من است امیدوارم

که نصیر را به خون من تنگیری و موت مرا بأجل مقدر حساب نموده بازخواست آن ننمائی بعد از ادای این کلمات این کاسه شربت زهر آمیخته را لاجرعه درکشید و جان بجان آفرین سپرد مقصود از ذکر این مقدمه آن بود که ایام دولت را به عیش و عشرت گذرانیده ام که هیچیک از سلاطین را میسر نه گشته است که چون در سن چهل و هشت سالگی با ورنگ حکومت نشست بمحرمان و نزدیکان خود اظهار نمود که در خدمت پدر بزرگوار خود مدت سی سال است که لشکرکشی نموده در لوازم تردد سپاهگری تقصیرے نکرده الحال که نوبت دولت بمن رسید اراده ملک گیری ندارم و میخواهم که بقیه عمر را به عیش و عشرت بگذارم میگویند که پانزده هزار زن در محل خود جمع نموده بود شهرے از این طائفه ترتیب داده مشتمل بر جمیع طوائف از اقسام و اصناف پیشه کار و حاکم و قاضی و کوتوال و آنچه بجهت نظام شهر درکار است از زنان تعین نموده بود و هر جا خبر کنیزے صاحب جمال شنیدی تا بدست نیاوردی از پا ننشستے اقسام صنائع و علوم به کنیزان آموخت و به شکار میل بسیار داشت آهوخانه ساخته بود و در آنجا اصناف جانوران جمع آورده اکثر اوقات با زنان در آن آهوخانها شکار میکرد مجملاً در مدت سی و دو سال زمان حکومت خود چنانچه قرار داده بود بر سر هیچ غنیمی سواری نکرد و این مدت را بفراغت و آسودگی و عشرت گذرانید و همچنین هیچکس بر سر ملک او نیامد بزرگانها است که چون شیرخان افغان در ایام حکومت و سلطنت خود با وجود حیوان طبعی بر سر قبر نصیرالدین رسید بجهت همین عمل شنیع به جمعی که با او همراه بودند فرمود که چوبها بر سر قبر او زدند من نیز چون به قبر او رسیدم لگدی چند بر گور او زده به بندها که در ملازمت بودند فرمودم تا قبر او را لگدکاری نمودند چون خاطر را بدین تسلی نشد گفتم که گور او را شگافته اجزاے ناپاک او را به آتش انداختند باز بخاطر رسید که چون آتش نوریست از نور الهی حیف است که به سوختن جسد کثیف او آن جوهر لطیف آلوده گردد و نیز مبادا که از این سوختن در نشاء دیگر تخفیفی در عذاب او رود فرمودم که استخوانهاے فرسوده او را با اجزاے خاک شده در دریاے نربدا انداختند چون در ایام حیات بواسطه حرارتی که در طبیعت او غالب بود همیشه در آب بسر میبرد چنانچه مشهور است که در حالت مستی یکبار خود را در یکی از حوضهاے کالیاده که عمق تمام داشت انداخت چندے از خدمتگاران محل سعی نموده موی او را بدست درآوردند و از آب بیرون کشیدند بعد از آنکه به هوش آمد او را گفتند که چنین امرے واقع شد از شنیدن این مقدمه که موے سر او را کشیده برآوردند بسیار غضبناک گشته فرمود که دست آن خدمتگار را بریدند بار دیگر که این قسم حالتی دست داد هیچکس به برآوردن او جرات نکرد تا در آب غوطه خورده جان داد حسب اتفاق بعد از گذشتن یک صد و ده سال از فوت او این مقدمه بوقوع آمد که اجزاے فرسوده او هم به آب پیوست در بیست و هشتم عبدالکریم را به جلدوے عمارات ماندو که به حسن سعی و اهتمام او باتمام رسیده بود به منصب هشت صدی ذات و چهار صد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته بخطاب معمورخانی

بلندنام گردانیدم در ہمان تاریخ کہ رایات جلال بہ قلعہ ماندو درآمد فرزند بلند اقبال سلطان خرم باعساکر منصورہ بہ شہر برہان پور کہ حاکم نشین ولایت خاندیس است داخل میشود بعد از چند روز عرائض افضل خان و راے رایان کہ در وقت برآمدن اجمیر فرزند مشار الیہ آنہارا بہ ہمراہی ایلچی عادل خان مرخص ساختہ بود میرسد مشعر برآنکہ چون خبر آمدن مایان بہ عادل خان رسید ہفت کروہ باستقبال فرمان و نشان شاہزادہ بلند اقبال برآمدہ در لوازم تسلیم و سجدہ و آداب کہ معمول درگاہ است سر موئے فرو گذاشت نہ نمودہ در ہمین ملاقات اظہار دولتخواہی بیش از بیش نمودہ تعہد کرد کہ ولایاتیکہ از تصرف اولیاے دولت قاہرہ برآمدہ مجموع را از عنبر تیرہ بخت انتزاع نمودہ بتصرف بندہاے بادشاہی بازگذارد و تقبل نمود کہ پیشکش لائق بہ ہمراہی ایلچیان بہ عزت تمام روانہ درگاہ سازد بعد از ذکر این مقدمات ایلچیان را بہ عزت تمام بجا و مقامی کہ بجہت آنہا ترتیب یافتہ بود فرود می آورند. درہمان روز کس بہ عنبر فرستادہ مقدماتیکہ باو اعلام می بایست نمود پیغام میدہد این اخبار از عرائض افضل خان و راے رایان بہ مسامع جلال رسید از اجمیر تا روز دوشنبہ بست و سوم ماہ ندکور در مدت چہار ماہ و دو قلادہ شیر و بست و ہفت راس نیلہ گاو شش راس چیتل و شصت راس آہو و بست و سہ خرگوش و روباہ و یکہزار و دویست قطعہ مرغابی و سایر جانوران شکار شدہ بود درین شبہا حکایت شکارہاے ایام پیش و شوق خواہشی کہ خاطر را بدین شغل بود باستادہاے پای سریر خلافت مصیر نقل می نمودم بخاطر رسید کہ آیا شمارہ شکارے کہ از ابتداے سن تمیز تا حال واقع شدہ بدست توان آورد بنابرین مقدمہ بواقعہ نویسان و مشرفان شکار و قراولان عملہ و فعلہ این خدمت امر نمودم کہ در صدد تحقیق شدہ انچہ از ہر جنس جانور شکار شدہ مجموعہ را فراہم آوردہ بہ من بشنوانند ظاہر شد کہ از ابتداے سن دوازدہ سالگی کہ سنہ نہصد و ہشتاد و ہشت سال ہجری است لغایت آخر ہمین سال کہ یازدہم سال ست از جلوس ہمایون و سن من بہ پنجاہ سال قمری رسیدہ بست و ہشت ہزار و پانصد و سی و دو شکار در حضور واقع شدہ و ازانجملہ ہفدہ ہزار و یک صد و شصت و ہفت جانور بدست خود بہ بندوق وغیرہ برین موجب شکار نمودہ ام جانوران چرندہ سہ ہزار و دویست و سہ از قلادہ و راس وغیرہ شیر ہشتاد و شش قلادہ و خرس و چیتہ و روباہ و اودبلاو و کفتار ونہ قلادہ نیلہ گاو ہشتصد و ہشتاد و نہ راس ہماکہ از عالم گوزنست غایتا در بزرگی و کلانی برابر نیلہ گاو میشود سی و پنج راس آہوے نر و مادہ و چکارہ و چیتل و بزکوہی وغیرہ یک ہزار و شش صد و ہفتاد راس و قوچ و آہوے سرخہ و بست و پانزدہ راس گرگ شصت و چہار راس گاو میش صحرائی سی و شش راس خوک نود راس رنگ بست و شش راس قوچ کوہی بست و ذراس ارغلی سی و دو راس گورخر شش راس خرگوش بست و سہ راس جانوران پرندہ سیزدہ ہزار و نہ صد و شصت و چہار کبوتر دہ ہزار و سی صد و چہل و ہشت قطعہ لگر و جگر سہ قطعہ عقاب دو دست قلیواج بست و سہ قطعہ چغد سی و نہ قطعہ توطان دوازدہ قطعہ موش جوز پنج قطعہ کنجشک چہل و یک قطعہ فاختہ بست و پنج قطعہ بوم

سی قطعه مرغابی و قاز و کاروانک وغیره یک صد و پنجاه قطعه زاغ سه هزار و دو صد و هفتاد و شش قطعه جانور آبی مگرمچه که نهنگ از آن تعبیر توان نمود ده عدد ❊

جشن دوازدهمین نوروز از جلوس همایون

یک گهڑی از روز دوشنبه سیم ماه مذکور مطابق دوازدهم ربیع الاول ۱۰۲۶ مانده حضرت نیر اعظم از برج حوت به عشرت سرای حمل که خانه شرف و سعادت اوست انتقال فرمودند درهمین وقت تحویل که ساعت سعد بود بر تخت جلوس نمودم بدستور سابق مقرر فرموده بودم که دیوانخانه خاص و عام را در اقمشه نفیسه گرفته آئین بندی نمایند. با وجودیکه اکثر امرا و اعیان دولت در خدمت فرزند خرم بودند مجلسی ترتیب یافته که از سنوات سابق هیچ کمی نداشت پیشکش روز سه شنبه به انند خان مرحمت نمودم درهمین روز که غره فروردین سنه دوازده است عرضداشت شاه خرم رسید مضمون آنکه جشن نوروزی بدستور سالهای گذشته ترتیب یافت اما چون ایام سفر و یساق درمیان ست پیشکش همه ساله به بندها معاف شود این معنی بغایت مستحسن افتاد فرزند دلبند را بدعای خیرمندی یاد آورده از درگاه الهی خیریت دارین بجهت او مسالت نمودم و حکم کردم که درین نوروز هیچکس پیشکش نگذراند بواسطه افساد تنباکو که در اکثر مزاجها و طبیعتها مقرر است فرموده بودم که هیچکس متوجه به کشیدن آن نشود و برادرم شاه عباس نیز بضرر آن مطلع گشته در ایران میفرمایند که هیچکس مرتکب کشیدن آن نگردد چون خانعالم به مداومت کشیدن تنباکو بی اختیار بود در اکثر اوقات بدین امر قیام و اقدام می نمود یادگار علی سلطان ایلچی دارای ایران اینمعنی را به شاه عباس عرض مینماید که خانعالم یک لحظه بی تنباکو نمی تواند بود در جواب عرضداشت او این بیت مرقوم می سازد ❊

رسول یار میخواهد کند اظهار تنباکو	من از شمع وفا روشن کنم بازار تنباکو

خانعالم نیز در جواب بیتی گفته فرستاده است

من بیچاره عاجز بودم از اظهار تنباکو	ز لطف شاه عادل گرم شد بازار تنباکو

در سوم ماه مذکور حسین بیگ دیوان بنگاله سعادت آستان بوسی دریافته دوازده زنجیر فیل نر و ماده پیشکش گذرانید طاهر بخشی بنگاله که مخاطب و معاتب به بعضی تقصیرات بود سعادت کورنش دریافته نیلان او که بست و یک زنجیر بود از نظر اشرف گذشت دوازده زنجیر پسند افتاده تتمه را باو مرحمت نمودم درین روز مجلس شراب ترتیب داده باکثر بندهائیکه در ملازمت بودند شراب مرحمت نموده همه را سرمست ۲۰۵

باده اخلاص ساختم در چهارم قراولان خبر رسانیدند که ببری در حوالی سکر تالاب که درون قلعه از عمارات مقرر حکام ماوه است قبل
داریم همان لحظه سوار شده متوجه آن شکار گشتم چون ببر مذکور ظاهر گشت بر احدیان و جماعه که در جلو بودند حمله آور گشته ده دوازده
نفر را مجروح و زخمی ساخت آخر الامر به سه تیر بندوق کار او ساخته شر او را از بندهای خدا دور ساختم در هشتم منصب میر میران
که هزاری ذات و چهار صد سوار بود بهزار و پانصدی ذات و پانصد سوار مقرر گشت در نهم حسب الالتماس فرزند خرم بر منصب
خان جهان هزاری ذات و سوار افزوده شد که شش هزاری ذات و سوار بوده باشد. و یعقوب خان که به هزار و پانصدی ذات
و هزار سوار سرفراز بود به دو هزاری ذات و یکهزار و پانصد سوار سربلند گردید بر منصب بهلول خان بیانه پانصدی ذات و سی صد
سوار افزوده شد که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار بوده باشد و منصب میرزا شرف الدین حسین کاشغری که در صوبه دکن
ترددات مردانه از او و پسر او بوقوع آمده بود از اصل و اضافه به هزار و پانصدی ذات و هزار سوار مقرر گشت در دهم
ماه مذکور مطابق بست و دوم ربیع الاول سنه هزار و بست و شش وزن قمری منعقد گشت درین روز دو راس اسپ عراقی
از طویله خاصه و خلعت بفرزند خرم مرحمت نموده مصحوب بهرام بیگ فرستاده شد هزار سوار بر منصب اعتبار خان افزودم
که به پنجهزاری ذات و سه هزار سوار سرفراز باشد در یازدهم حسین بیگ تبریزی که دارای ایران او را نزد حاکم گلکنده بطریق رسالت فرستاده بود چون بواسطه
نزاع فرنگیان با قزلباشیان راه بر مسدود بود با ایلچی حاکم گلکنده ملازمت نمودند و دو راس اسپ و چند نقور پارچه دکن و گجرات پیشکش او گذشت در همین
تاریخ اسپ عراقی از طویله خاصه به خان جهان مرحمت نموده شد در پانزدهم هزاری ذات بر منصب میرزا راجه بهاو سنگه افزوده شد که پنج هزاری ذات
و سه هزار سوار بوده باشد در هفتدهم پانصد سوار دیگر بر منصب میرزا رستم افزوده پنجهزاری ذات و یکهزار سوار کردم و منصب صادق خان
بهزار و پانصدی ذات و هفت صد سوار از اصل و اضافه مقرر گشت و ارادت خان به منصب هزار و پانصدی و شش صد سوار به همین
دستور سرفراز گردید بر منصب انیرای پانصدی و یک صد سوار افزوده گشت که هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار بوده باشد سه
گهڑی از روز شنبه نوزدهم مانده آغاز شرف شد و در همین وقت مجدداً جلوس نمودم از گرفتاران لشکر عنبر مقهور که سی و دو نفر بودند در
جنگ شهنواز خان و شکست آن بداختر بدست اولیای دولت قاهره افتاده بودند یکی را به اعتقاد خان سپرده بودم محافظانیکه
بجهت حفظ او معین بودند غفلت ورزیده او را میگریزانند این معنی بر خاطر من بسیار گران آمد اعتقاد خان را در مدت سه ماه از کورنش
منع نموده بودم چون محبوس مذکور بی نام و نشان بود هر چند تردد نمودند بدست در نیامد آخر الامر فرمودم که سردار آن جماعه را که در
محافظت او غفلت نموده بودند بسیاست رسانیدند اعتقاد خان درین روز حسب الالتماس اعتماد الدوله سعادت کورنش

دریافت چون مدتی بود که احوال بنگاله و سلوک قاسم خان خوب شنیده نمی شد بخاطر رسید که ابراهیم خان فتح جنگ را که مهمات
صوبه بهار را یک گونه صورتی داده کان الماس را که بتصرف وعمل بندهاے درگاه درآورده است به صوبه بنگاله فرستاده جهانگیر
را که در صوبه اله آباد جاگیر دارد بجاے او به بهار روانه سازم و قاسم خان را بدرگاه طلب دارم درهمین ساعت در روز متبرک
حکم شد که درین باب فرامین مطاعه بقلم درآورند و سزاولان تعین شوند که جهانگیر قلی خان را به بهار برده ابراهیم خان فتح جنگ را
روانه بنگاله سازند و سکندر جوهری را نواخته بهزاری ذات وسی صد سوار سرفراز ساختم * در بیست ویکم محمد رضا ایلچی دارائی ایران
را رخصت نمودم شصت هزار درب که سی هزار روپیه بوده باشد با خلعت باو مرحمت شد در برابر یادبودی که برادرم شاه عباس
بجهت من فرستاده بود تحفه چند از قسم مرصع آلاتی که دنیاداران دکن فرستاده بودند با دیگر پارچها و نفایس از هر جنس و هر قسم که تحفگی را
شایان بود موازی یک لک روپیه همراه ایلچی مذکور روانه ساختم ازانجمله پیاله بلوری بود که چلپی از عراق فرستاده بود آن پیاله را شاه
دیده بودند به ایلچی گفته باشند که اگر درین پیاله برادرم شراب نوشیده بجهت من بفرستند شفقت تمام خواهد بود چون ایلچی اینمعنی را
اظهار نمود در حضور او چند مرتبه ازین پیاله شراب خورده فرمودم که سرپوش در کابی بجهت آن تیار ساختند و داخل سوغاتها نموده
فرستادم سرپوش میناکاری بود به منشیان عطارد رقم فرمودم که جواب کتابت که آورده بود بروجه ثواب مرقوم سازند در بیست دوم
قراولان خبر شیر آوردند همان لحظه سوار شده خود را بسر شیر رسانیدم و به سه تیر بندوق خلق را از شر او داور را از شر نفس خسیس خلاص
ساختم مسیح الزمان گربه آورده گذرانید که این گربه خنثی است در منزل من بجاهم از و تولد یافت وهم به گربه دیگر جفت شده بچه از وهم رسید
در بیست و پنجم فوج اعتماد الدوله در میدان جهروکه درشن از نظر گذشت دو هزار خوش اسپه که اکثر مغل بودند و پانصد پیاده تیرانداز
و توپچی و چهارده زنجیر فیل فوج سانجشیان به شمار درآورده بعرض رسانیدند که فوج مذکور بسیار آراسته و تبوزک بنظر درآمد در بیست
و ششم شیر ماده شکار شد روز پنجشنبه غره اردی بهشت الماسی که مقرب خان به مصحوب قاصدان فرستاده بود بنظر درآمد بیست و سه
سرخ وزن داشت جوهریان بیسے هزار روپیه قیمت نمودند فرد اعلی الماس بود و بغایت پسند افتاد فرمودم که انگشتری ساختند
در سوم منصب یوسف خان حسب الالتماس باباخرم از اصل و اضافه هزاری ذات و هزار و پانصد سوار مشخص شد و همچنین منصب
چندے دیگر از امرا و منصبداران به تجویز فرزند مذکور را اضافه حکم شد در هفتم چون قراولان چهار شیر در قتل داشتند بعد از گذشتن
دو پهر و سه گهرئی با محل متوجه شکار آنها شدم چون شیران بنظر درآمدند نورجهان بیگم از من التماس نمود که اگر حکم شود من شیران را
به بندوق بزنم فرمودم که چنین باشد دو شیر را به بندوق و دوئی دیگر را به هر یک بد و تیر زده انداخت تا چشم بر هم زدیم قالب این

تیر

چهار شیر را به شش تیر از حیات پرداخت تا حال چنین تفنگ اندازی مشاهده نه شده بود که از بالای فیل از درون عماری
شش تیر انداخته شود که یکی خطا نیفتد و چهار دو فرصت جستن و حرکت جنبیدن نیابند عه به جلدوی این کمانداری هزار اشرفی نثار
نموده یک جفت پهونچی الماس که یک لک روپیه قیمت داشت مرحمت نمودم درهمین روز معمور خان با تمام عمارات دولتخانه لاهور
مرخص گشت در دهم نوبت سید وارث که فوجدار صوبه اوده بود بعرض رسید در دوازدهم میر محمود چون استدعای فوجداری
می نمود او را بخطاب تهور خانی و اضافه منصب سرفراز ساخته به فوجداری بعضی از پرگنات صوبه ملتان تعین نمودم در بیست و
دوم طاهر بخشی بنگاله که منع کورنش او شده بود دولت ملازمت نمود و پیشکشی که داشت نذر گذرانید و هشت زنجیر فیل پیشکش قاسم خان
حاکم بنگاله با دو زنجیر فیل شیخ مودود درین روز از نظر گذشت و بیست هشتم به التماس خان دوران پانصدی بر منصب عبدالعزیز خان
اضافه حکم شد در پنجم خرداد خدمت دیوانی صوبه گجرات از تغیر کشیده به میرزا حسین مقرر گشت او را به خطاب کفایت خانی سرفراز ساختم
در هشتم لشکر خان که به خدمت بخشی گری بنگش تعین بود آمده ملازمت کرد یک صد مهر و پانصد روپیه نذر گذرانید چند روز قبل ازین
استاد محمد نائی را که در فن خود از بی نظیران بود فرزند خرم بموجب طلب فرستاده بود چند مجلس ساز او شنیده شد و نقشی که در
غزل بنام من بسته بود گذرانید در دوازدهم ماه مذکور فرمودم که او را به روپیه وزن نمودند شش هزار و سی صد روپیه و فیل خوصه داری
نیز باو عنایت نموده مقرر فرمودم که بر ان فیل سوار شده و زرها بر اطراف و جوانب خود چیده و پاشیده به منزل خود برد ملا اسد
قصه خوان از ملازمان میرزا غازی درهمین روزها از ٹھٹه آمده ملازمت نمود چون بر نقل و شیرین حکایت و خوش بیان بود صحبت او
به من درافتاد او را بخطاب محظوظ خانی خوشدل ساخته یکهزار عدد روپیه و خلعت و اسپ و یک زنجیر فیل و پالکی بدو عنایت نمودم بعد از
چند روز فرمودم که به روپیه او را برکشند چهار هزار و چهار صد عدد روپیه شد و به منصب دوصدی ذات و بیست سوار سرفراز گردید فرمودم
که همیشه در مجلس گپ حاضر می بوده باشد درهمین تاریخ لشکر خان جمعیت خود را در جهروکه درشن بنظر درآورد پانصد سوار و چهارده زنجیر فیل
و یک صد نفر بندوقچی بود در بیست و چهارم خبر رسید که مهاسنگه نبیره راجه مان سنگه که داخل امرای کلان بود در بالاپور ولایت برار
بافراط شراب درگذشت پدر او هم درین سن سی و دو سالگی بخوردن شراب بیرون از اندازه و حساب ضایع شده درهمین روزها انبه

عه میگویند که شاعری فی البدیهه این بیت خواند

نور جهان گرچه بصورت زن است	در صف مردان زن شیرافگن است

لطف این شعر این است که قبل ازان که نور جهان داخل محل جهانگیر شود زوجه شیرافگن خان بوده است ۱۲

بسیارے از اطراف ولایات دکن و برهانپور و گجرات و پرگنات مالوه به میوه خانه خاصه شریفه آورده بودند. باآنکه این ولایت به خوش انبگی معروف و مشهور اند در شیرینی و کم ریشگی و کلانی انبه کم جاے برابری به انبه این ولایت میکند. چنانچه مکرر در حضور فرمودم که بوزن در آورند یک سیر و یک پاو و بلکه چیزے زیاده ظاهر گشت. غایتاً به خوش آبی و لذت و چاشنی و کم ثقلی انبه چپرامئو که در حوالی آگره واقع است زیادتی بر جمیع انبه هاے این ولایت و سایر جاهاے هندوستان دارد. در بست هشتم نادری خاصه که تا حال باین نفاست نادری زر دوزی در سرکار من دوخته نشده بود جهت فرزند بابا خرم فرستادم و حکم شد که برنده آن مذکور سازد که چون این نادری این خصوصیت داشت که در روز برآمدن از اجمیر به قصد تسخیر ولایات دکن پوشیده بودم جهت آن فرزند فرستاده شد. درهمین تاریخ دستارے که از سر خود برداشته بودم بهمان طور پیچیده بر سر اعتمادالدوله گذاشتم و او را بدین عنایت سربلند ساختم. سه قطعه زمرد و یک قطعه ادریسی مرصع و انگشتری نگین یاقوت مهابت خان بطریق پیشکش فرستاده بود از نظر اشرف گذشت. مبلغ هفت هزار روپیه به قیمت رسید. در روز مذکور باران کرم و عنایت الهی متقاطر گشت. آب دریاها و جیلها رو به کمی نهاده بود و خلق ازین ممر مضطرب احوال بودند. چنانچه به اکثر بندها حکم شد که به کنار دریاے نربدا روند و امید بارش و باریدن درین روزها نبود. بجهت اضطراب خلایق از روی نیازمندی متوجه بدرگاه باری گشتم. الله تعالے بکرم و فضل خود بارانے عطا فرمود که در عرض یک شبانه روز تالابها و برکها و ندیها پر گشت و آن اضطراب خلائق به آرامش تمام مبدل گردید. شکرانه این عنایت را به کدام زبان ادا توان کرد. غره ماه تیر علم بوزیرخان مرحمت شد. و پیشکش رانا که مشتمل بر دو راس اسپ و پاره پارچه گجراتی و چند کوزه اچار و مربا بود بنظر در آمد. در سوم معزا خبر گرفتاری عبداللطیف نامی از حاکم زاده هاے ولایت گجرات که همیشه دران صوبه منشاء فتنه و فساد بود آوردند. و چون گرفتاری او باعث رفاهیت خلق بود حمد و سپاس باری بجا آورده شد. فرمودم که مقرب خان او را بدست یکے از منصبداران تعینات آنجا بدرگاه فرستد. زمینداران نواحی ماندو آمده ملازمت نموده پیشکشها گذرانیدند. در هشتم رامداس پسر راجه راج سنگه کچهواهه را ٹیکه راجگی کشیده او را بدین خطاب سرفراز ساختم. یادگار بیگ که در ماوراءالنهر به یادگار قورچی مشهور است و نزد حکام آنجا خالی از نسبت و حالت نبوده آمده ملازمت کرد. از جمله پیشکش او پیاله سفید خطائی پایه داری مستحسن افتاد. و پیشکش بهادر خان حاکم قندهار که نه راس اسپ و نه تغور اقمشه نفیسه و دو دانه پوست روباه سیاه و دیگر چیزها بود از نظر گذشت. هم درین تاریخ راجه کدیه بهیم نراین نام سعادت ملازمت دریافت و هفت زنجیر فیل نر و ماده پیشکش گذرانید. در دهم اسپ و خلعت به یادگار قورچی مرحمت شد. در سیزدهم عید گلاب پاشان بود. لوازم آن روز بجا آورده شد. و شیخ مودود چشتی که از تعینات صوبه بنگاله است بخطاب چشتی خانی سرفراز گشت و اسپ بدو مرحمت شد. در چهاردهم راول سمرسی

پسر راول اودے سنگھ زمیندار بانسواله ملازمت نمود سی هزار روپیه و سه زنجیر فیل و یک عدد پاندان مرصع و یک کمر مرصع پیشکش گذرانید. در پانزدهم نه قطعه الماس از حاصل کان و ارانگدھ (؟) که زمینداران آنجا ابراهیم خان فتح جنگ حاکم صوبه بهار مصحوب محمد بیگ فرستاده بود از نظر اشرف گذشت از جمله یک قطعه چهارده و نیم تانک بود به یک لک روپیه قیمت شد درهمین روز به یادگار قورچی چهارده هزار درب انعام مرحمت شد و او را به منصب پانصدی ذات و سی صد سوار سرفراز کردم منصب تاتار خان بکاول بیگی از اصل و اضافه دو هزاری ذات و سی صد سوار مقرر داشتم و پسران او علیحده هر یک به اضافه منصب سرفراز شدند حسب الالتماس شاهزاده سلطان پرویز پانصدی بر منصب ذات وزیر خان افزوده شد در بست و نهم که روز مبارک پنجشنبه بود سید عبد الله بارهه فرستاده فرزند بلند اقبال بابا خرم به ملازمت رسید و عرائض آن فرزند رسانید مشتمل بر اخبار فتح ولایات دکن که جمیع دنیا داران آنجا سر خدمت بر ربقه اطاعت نهاده بندگی و فرمانبرداری قبول نمودند و مقالید قلعها و حصنها به تخصیص قلعه احمد نگر را بنظر در آوردند به شکرانه این نعمت عظمی و عطیه کبری سر نیاز مندی به درگاه بے نیاز نهاده لب بشکر کشادم و داد عجز و نیاز مندی داده فرمودم که نقاره‌های شادیانه نوازش در آوردند لله الحمد که ولایات از دست رفته بتصرف اولیاے دولت قاهره درآمد مفسدانی که دم سرکشی و استکبار میزدند بعجز و ناتوانی خود اعتراف آورده مال سپار و خراج گذار گشتند چون این خبر بوسیله نورجهان بیگم به مسامع جلال رسید پرگنه بوده که دو لک روپیه حاصل دارد با و عنایت نمودم انشاء الله تعالی چون افواج قاهره بولایت دکن و قلاع آنجا درآیند و خاطر فرزند ارجمند بابا خرم از تصرف آنها جمع گردد پیشکش دنیا داران دکن را که درین مدت این چنین پیشکش هیچیک از سلاطین عهد و عصر خود نداده اند همراه گرفته به ایلچیان آنها روانه ملازمت خواهد شد امراے را که درین صوبه جاگیردار خواهند بود مقرر است که همراه آورد تا سعادت ملازمت دریافته مرخص گردند و درایات جلال با فتح و فیروزی عازم پایه سریر خلافت مصیر گردد چند روز قبل از آنکه اخبار فتح مذکور برسد شبی به دیوان خواجه حافظ تفاؤلی نمودم که عاقبت این کار چه نوع خواهد شد این غزل برآمد:

روز هجران و شب فرقت یار آخر شد	زدم این فال گذشت اختر و کار آخر شد		

چون لسان الغیب حافظ چنین الا نمود مرا امید واری تمام دست داد و چنانچه بعد از بیست و پنج روز اخبار فتح و فیروزی رسید در بسیارے از مطالب به دیوان خواجه رجوع نموده ام و بحسب اتفاق انچه برآمده نتیجه مطابق همان بخشیده و کم است که تخلف نموده باشد درهمین روز هزار سوار بر منصب آصف خان افزوده او را به پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم و آخرهاے روز با مردم محل به سیر عمارت هفت منظر متوجه شدم و ابتداے شام بدولتخانه باز گشتم این عمارت از احداثات یا فتهاے حکام سابق ماوه است که سلطان محمود خلجی

باشد هفت طبقه قرار داده و در هر طبقه چهار صفه ساخته مشتمل بر چهار دریچه بلندی این مینار پنجاه و چهار درع و نیم است و دور پنجاه گز زینه از سطح زمین تا طبقه هفتم یک صد و هفتاد و یک در رفتن و آمدن یک هزار و چهار صد روپیه نثار شد درسی و یکم سید عبد الله را بخطاب سیف خانی سرفراز ساخته و به خلعت و اسپ و فیل و خنجر مرصع سربلند گردانیدم و به خدمت فرزند بلند اقبال مرخص ساختم و لعلی که از سی هزار روپیه زیاده می ارزد به دست او بجهت فرزند بلند اقبال فرستادم و نظر بر قیمت آن نه کرده چون مدتی مدید بر سر خود می بستم او را مبارک دانسته بطریق شگون فرستاده شد سلطان محمود خویش خواجه ابو الحسن بخشی را به خدمت بخشی گری و واقعه نویسی صوبه بهار تعیین نمودم و در وقت رخصت فیلی باو عنایت نمودم آخرهای روز پنجشنبه امرداد با مردم محل به قصد سیر نیل کنڈ که از جاهای دلکش قلعه ماندو است متوجه گشتم شاه مذاق خان که از امرای معتبر والد بزرگوارم بود در وقتیکه این ولایت را به جاگیر داشت عمارتی در آنجا ساخته بغایت دلنشین و فرح بخش تا دو سه گهڑی شب توقف نموده بعد از آن متوجه دولت خانه مبارک گشتم چون از مخلص خان که دیوان و بخشی صوبه بنگاله بود بعضی سبکیها بعرض رسید از منصب او هزاری ذات و دویست سوار کم نمودم برانتی

در هفتم فیل مستی از فیلان پیشکش عادل خان گجراج نام بجهت رانا امر سنگه فرستاده شد در یازدهم به قصد شکار متوجه گشتم و یک منزل از قلعه پائین آمدم غایتاً کثرت بارندگی و گل بدرجه بود که مطلق تردد و حرکت میسر نه شد بنا بر رفاهیت مردم و آسودگی حیوانات فسخ این عزیمت نموده روز پنجشنبه در بیرون گذرانیده شب جمعه باز گشتم در همین روز هدایت الله که در خدمت توزک و ترددات حضور بسیار چسپان است به خطاب فدائی خانی سرفراز گشت درین برسات بارش بدرجه شد که پیران کهن سال گفتند که این قسم بارانی در هیچ عهد و عصر یاد ندارم قریب به چهل روز ابر و باران بود چنانچه گاهی حضرت نیر اعظم ظهور میسر نمودند باد و کثرت باران بمرتبه رسید که اکثر عمارتهای قدیم و جدید از پا در آمدند در شب اول باران و برق و صاعقه چندی افتاد که بآن صلابت صدا کم بگوش رسیده بود قریب به بیست کس از زن و مرد ضائع شدند و بر بعضی عمارات سنگین رسیده شکست در بناهای آن راه یافت هیچ صدایی ازین مکروه‌تر نیست تا وسط ماه مذکور شدت باد و باران در ترقی بود بعد ازان رفته رفته رو به کمی نهاد و از کثرت سبزه و ریاحین خود در وجه نویسد و ره و دشت و کوه و صحرا فرو گرفته است در معموره عالم معلوم نیست که مثل ماندو جایی از حیثیت خوبی هوا و لطافت جا و صحرا بوده باشد به تخصیص در فصل برسات درین فصل که از ماههای مقرر تابستان است شبها در درون خانها بی لحاف نمی توان خوابید و روزها بنوعی که مطلق بباد زدن و تغییر جا و منزل احتیاج نمی افتد آنچه ازین عالم نوشته شود هنوز اندکی از بسیاری خوبیهای آنجاست دو چیز مشاهده افتاد که در هیچ جای هندوستان ندیده بودیم یکی درخت کیله جنگلی که در اکثر صحراهای این قلعه رسته است دیگر آشیانه مموله که بزبان

فارسی دم نیچه میگویند تا حال هیچیک از صیادان خبر از آشیان او نداده بودند به حسب اتفاق در عمارتیکه بسر می بردیم آشیانه او ظاهر شرمچه
شد دو بچه بر آورده بود سه پهر از روز پنجشنبه نوزدهم گذشته با مردم محل به قصد سیر و تماشاے محلها و عمارت سکر تالاب که از احداث
یا فتهاے حکام سابق مالوه است سوار شدیم چون به جهت دارائی و حکومت صوبه پنجاب به اعتماد الدوله فیل مرحمت نشده بود
در اثناے راه فیلی از فیلان خاصه که جگت جوت نام داشت باو مرحمت نمودم و تا شام دران عمارت دلکش بسر برده از خرمی
و سبزی صحراهاے اطراف بغایت محظوظ گشتیم و بعد از اداے عبادت و تسبیح شام متوجه مستقر دولت گردیدیم در روز جمعه سبطے
ربنادل نام که جهانگیر قلی خان بطریق پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت بعضے لباسها و قماشها را مخصوص بپوشش خود ساخته حکم
فرمودم که هیچکس نپوشد مگر آنکه من عنایت کنم اول دگله نادری که بر بالاے قبا پوشند درازی قد آن از کمر پایان سرین و آستین
ندارد و پیش آن به تکمه بسته میشود مردم ولایت آنرا کردی میگویند من نادری نام نهادم دیگر جامه شال طوس است که والد بزرگوارم
خاصه کرده بودند دیگر قباے تو گریبان و سر آستین حلبی دوزی پوشیدن آنرا نیز مخصوص خود ساخته بودند دیگر قباے حاشیه دار
که علمهاے پارچه محرمات را بریده بر دور دامن و گریبان و سر آستین میدوزند دیگر قباے اطلس گجراتی دیگر چیره و کمر بند ابریشم بافت
که کلابتون طلا و نقره را دران بافته باشند چون ماهیانه پاره از سواران مهابت خان مطابق بر بست سه اسپه دو اسپه جهت
سر انجام خدمت دکن اضافه شده بود در ثانی الحال آن خدمت با نصرام نرسید حکم کردم که دیوانیان آن تفاوت را از جاگیر او
باز یافت نمایند آخرهاے روز پنجشنبه بیست و ششم موافق چهاردهم شهر شعبان که شب برات بود در یکے از منازل و عمارات محل
نور جهان بیگم که درمیان تالابهاے کلان واقع است مجلس جشن نمودم و امرا و مقربان را درین مجلس که ترتیب داده بیگم بود طلبداشته
حکم کردم که بهر دم پیاله و اقسام مکیفات به مقتضاے خواهش هرکس بدهند بسیارے پیاله اختیار نمودند فرمودم که هرکس که پیاله بخورد
به شکل منصب و حالت خود نشینند و اقسام کبابها و میوه ها بطریق گزک مقرر شد که در پیش هرکس نهند عجب مجلسی منعقد گشت در آغاز شام
بر اطراف تال و عمارات فانوس ها و چراغها روشن ساخته چراغانے بهم دست داد که تا این رسم را معمول ساخته اند شاید در هیچ جا
شکل این چراغانے نشده باشد جمیع چراغها و فانوسها عکس در آب انداخته بنوعی بنظر در می آمد که گویا تمام صحن این تالاب یک میدان
آتش است بسیار شگفته مجلسے گذشت و پیاله خواران زیاده از حوصله طاقت پیالها تناول نمودند +

دل افروز بزمے شد آراسته　　بخوبی بدانسان که دل خواسته
ز بس نکهت بزم میرفت دور　　فلک نافهٔ مشک بود از بخور
فگندند در پیش این سبز کاخ　　بساطے چو میدان همت فراخ
شده جلوه گر نازنینان باغ　　برخ افروخته هر یکے چون چراغ

بعد از گذشتن سه چهار گهری از شب مردم را رخصت نموده اهل محل را طلب نمودم و تا یک پهر شب درین موضع نزه بسر برده داد
خرمی و عیش دادم چون درین پنجشنبه بعضے از خصوصیات دست بهم داده بود اول آنکه روز جلوس من بود دیگر آنکه شب برات بود دیگر
روز راکهی بود که پیش ازان شرح داده شد و نزد هنود از روزهاے معتبر است بنا برین سه سعادت این روز را مبارک شنبه نام نهادم
در بست و هفتم سید کاسو بخطاب پرورش خانے سرفراز گردید دیگر روز چهارشنبه بهمان رنگ که مبارک شنبه بمن نیک افتاده است
این روز برعکس بمن افتاده است بنا بران نام این روز شوم کم شنبه نهادم که دایم این روز از جهان کم باد و روز دیگر خنجر مرصع بیادگار
قورچی مرحمت شد و فرمودم که او را بعد ازین یادگار بیگ میگفته باشند جے سنگه پسر راجه مهاسنگه را که در سن بست سالگی است طلب
نموده بودم درهمین روزها ملازمت نمود و یک زنجیر فیل پیشکش گذرانید یک پهر و سه گهری از روز مبارک شنبه دوم شهریور ماه بقصد سیر
بجانب نیل کند توجه نموده سواری دست داد و از کجا به صحرائے عیدگاه بربالاے پشته که نهایت سبزی و خرمی دارد گذار افتاد گل چنپا
و دیگر ریاحین صحرائے بدرجه شگفته بود که بهر طرف که نظر می افتاد عالم عالم سبزه و گل مشاهده میگشت یک پهر از شب گذشته بدولتسراے
همایون داخل گشتم چون مکرر مذکور میشد که از کیله صحرائے یک قسم شیرینی بهم میرسد که اکثر درویشان و ارباب احتیاج آنرا قوت
خود می سازند در صدد تفحص آن شدم ظاهر شد که میوه آن چیزے زمخت و بے حلاوت است غایتاً در پایان طرف صنوبری شکل
که اصل میوه کیله ازان بیرون بر می آید یک پارچه شیرینی بسته که بعینه طعم و مزه و قوام پالوده دارد و ظاهر میگردد که مردم آنرا تناول
می نمایند و ذائقه از ادراک لذت آن بسیار محظوظ میشود در باب کبوتر نامه بر سخنان نیز بگوش رسیده بود که در زمان خلفای بنی عباس
کبوتران بغدادے را که نامه بر میگویند والحق که از کبوتران صحرائے ده پانزده کلان پر هستند آموخته میکردند به کبوتر بازان فرمودم
که اینها را آموخته کنند و این کبوتر بازان چند جفتی را چنان آموخته کردند که در اول روز که از ماندو پرواز آنها می نمودیم اگر کثرت باران
بسیار می شد نهایتش تا دو نیم پهر بلکه تا یک و نیم پهر به برهانپور میرسیدند و اگر هوا بغایت صاف می بود اکثرے در یک پهر میرسیدند و بعضے
کبوتران در چهار گهری هم رسیدند و در سوم عرضداشت بابا خرم مشعر بر آمدن افضل خان و رایرایان و رسیدن ایلچیان عادلخان
و آوردن پیشکش هاے لائق از جواهر و مرصع آلات و فیلان و اسپان که در هیچ عهدے و عصرے اینچنین پیشکش نیامده بود و اظهار شکر گذاری
بسیارے از خدمات و دولتخواهی خان مشارالیه و وفا بقول و عهد خود نمودن و التماس فرمان عنایت عنوان درباره او مزین
بخطاب مستطاب فرزندے و دیگر عنایات که تا حال درشان او صادر نگشته بود رسید چون خاطر فرزندم را بغایت عزیز داشت التماس او
بجا بود حکم فرمودم که منشیان عطارد رقم فرمانے باسم عادل خان مرقوم ساختند مبنی بر انواع شفقت و مرحمت و در تعریف القاب

او ده دوازده هر انچه در ایام سابق نوشته میشد افزودند و قید شد که او را در فرامین مطاعه فرزندی نوشته باشند و در صدر فرمان بقلم
خاص این بیت مرقوم گردید ❖

شدی از التماس شاه خرم	بفرزندی ما مشهور عالم

در روز چهارم فرمان مذکور با نقل فرستاده شد تا فرزند شاه خرم نقل را ملاحظه نموده اصل را بر دارانه سازد روز مبارک شنبه نهم با اهل
محل بخانهٔ آصف خان رفتم منزل او در حوالی دره واقع بود در نهایت لطافت و صفا و چندے دره دیگر بر اطراف دارد و چند جا آبشارها
جاری و درختان انبه وغیره در نهایت سبزی و خرمی سایه افگن گشته قریب بدویست و سی صد گل کیوڑه در یک دره رسته است مجملاً
روز مذکور در نهایت شگفتگی و خرمی گذشت و مجلس شراب منعقد گردید بامرا و نزدیکان پیالها مرحمت شد و پیشکش آصف خان بنظر درآمد
اکثر نفایس بود انچه پسند خاطر افتاد برداشته تتمه را باز عنایت کردم درهمین روز خواجه میر ولد سلطان خواجه که از خدمت بنگش بموجب
طلب آمده بود ملازمت نمود و یک قطعه لعل و دو دانه مروارید و یک زنجیر فیل پیشکش گذرانید راجه بهیم نراین زمیندار ولایت گدیه به منصب
هزاری ذات و پانصد سوار سرافراز گردید و حکم شد که جاگیرهم از وطن او تنخواه دهند در دوازدهم عرضداشت فرزند خرم رسید که راجه سورج مل
ولد راجه باسو که زمین و ولایت او متصل بقلعه کانگره است تعهد مینماید که در عرض یک سال آن قلعه را به تصرف اولیاے دولت قاهره
درآورد و خط تعهد او را نیز فرستاده بود حکم شد که مطالب و مدعیاتے که دارد فهمیده و خاطرنشان خود ساخته راجه مذکور را روانه ملازمت
سازد تا سرانجام مهمات خود نموده بخدمت مذکور متوجه گردد ❖ درهمین روز که یکشنبه دوازدهم باشد مطابق غره رمضان بعد از گذشتن
چهار گهری و هفت پل صبیه فرزند مذکور را از مادر شاهزادهاے دیگر که دختر آصف خان باشد تولد یافت و مسمی به روشن آرا بیگم گردید زمیندار
جیت پور که در حوالی ماندو واقع است چون به مقتضای بے سعادتیها ادراک آستانبوسی نه نمود فدائے خان را فرمودم که با چندے از
منصبداران و چهار صد پانصد نفر برق انداز بر سر او رفته ولایت او را تاراج نمایند در سیزدهم یک فیل به فدائے خان و یک فیل به میر قاسم ولد
سید مراد مرحمت شد در شانزدهم جے سنگه ولد راجه مهاسنگه که در سن دوازده سالگی بوده باشد به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز
گردید بمیر میران ولد میر خلیل الله یک زنجیر فیل که خود پسند نموده شد و یک فیل به ملا عبدالستار عنایت کردم بهوج پسر راجه بکرماجیت بهدوریه
بعد از فوت پدرش از صوبه دکن آمده ملازمت نمود و یک صد مهر نذر گذرانید در هفدهم بعرض رسید که راجه کلیان از ولایت اڈیسه
آمده اراده آستانبوسی دارد چون در باب او حکایات ناخوش بعرض رسیده بود حکم شد که او را با پسرش به آصف خان بسپارند
تا تحقیق سخنانے که در باب او مذکور شده است نماید در نوزدهم یک زنجیر فیل بجے سنگه مرحمت شد در بستم دویست سوار بر منصب

کیشو مارو مرحمت گردید که منصب او از اصل و اضافه دوهزاری ذات و هزار و دویست سوار بوده باشد * در بست و سوم الهداد افغان را بخطاب رشید خانی امتیاز داده پرم نرم خاصه عنایت نمودم فیلان پیشکش راجه کلیان سنگه که هژده زنجیر فیل بود از نظر گذشته شانزده زنجیر فیل داخل فیل خانه خاصه شد دو زنجیر را با و مرحمت کردم چون از ولایت عراق خبر وفات والده میرمیران دختر شاه اسمعیل ثانی از طبقه سلاطین صفویه رسیده بود خلعت بجهت او فرستاده او را از لباس تعزیت برآوردم در بیست و پنجم فدائی خان خلعت یافته باتفاق برادرش روح الله و دیگر منصبداران به تنبیه زمیندار جیت پوری مرخص گشتند در بیست و ششم به قصد تماشای نربدا و شکار آنحدود از قلعه فرود آمده با اهل محل متوجه گشتم و بدو منزل کنار آب مذکور محل نزول اجلال گشت چون بیشه و کیک بسیار داشت زیاده از یک شب توقف نیفتاد روز دیگر به تاراپور آمده روز جمعه سی ویکم مراجعت واقع شد در غره مهرماه به محسن خواجه که در نیولا از ماوراء النهر آمده خلعت و پنجهزار روپیه مرحمت شد در دوم بعد از تفحص مقدماتیکه در باب راجه کلیان بعرض رسانیده بودند و آصف خان به تفحص آن مامور بود چون بیگناه ظاهر گشت سعادت آستانبوسی دریافته یکصد مهر و یکهزار روپیه نذر گذرانید و پیشکش او که یک سلک مروارید بود مشتمل بر هشتاد دانه و دو قطعه لعل و یک پهونچی که یک قطعه لعل و دو دانه مروارید داشت و صورت اسپ طلا مرصع بجواهر از نظر گذشت عرضداشت فدائی خان رسید که چون افواج قاهره بولایت جیت پور در آمدند زمیندار از آنجا فرار برقرار اختیار نموده تاب مقاومت نیاورد و ولایت او بتاراج حادثات رفت الحال از کرده خود پشیمان است و اراده دارد که بدرگاه جهان پناه آمده طریقه بندگی و اطاعت اختیار نماید روح الله را بتوجهی به عقب او فرستاده شد که او را بدست آورده بدرگاه آرد یا آواره وادی ادبار سازد و زنان و متعلقان او را که بمیان ولایت زمینداران همسایه درآمده اند به بند درآورد در هشتم خواجه نظام چهارده عدد انار که از بندر موخا بود آورده گذرانید از بندر مذکور به سورت در عرض چهارده روز آورده بودند و از سورت بماندو به هشت روز آمده بود کلانی انار مذکور برابر انار ٹھٹھه است غایتاً انار ٹھٹھه بیدانه و این انار با دانه و نازکی دارد در شادابی بر انار ٹھٹھه زیادتی میکند در نهم خبر رسید که روح الله بدیهی از دیهات آن نواحی میرسد و بدو خبر میرسانند که زنان و متعلقان جیت پوری درین دیهه است به قصد تفحص در بیرون دیهه فرود آمده کسان میفرستد و مردمی را که درین دیهه بوده اند حاضر میسازد در اثنای تحقیق و تفحص یکی از فدویان زمیندار مذکور به میان مردم دیهه درآمده در حینیکه مردم جابجا فرود آمده بودند و روح الله با چندی رخت برآورده بر بالای قالیچه نشسته بوده است آن فدوی خود را به عقب سر او رسانیده برچهه بادمیرساند و آن برچهه کارگر افتاده سر از سینه او برمی آورد کشیدن برچهه و اصل گشتن روح الله مقارن یکدیگر واقع میگرد و چندی که حاضر

بودند

بودند آن مردک را به جهنم میفرستند و مجموع مردمی که متفرق فرود آمده بودند سلاح پوشیده بر سر دیهه روانه میشوند آن خون گرفتها
به شامت جا دادن مخالفان دشمن داران در یک ساعت بجموعی به قتل میرسند زنان و دختران آنها به بند گرفتار میگردند و آتش در دیهه
زده چنان میکنند که بجز تل خاکستری بنظر در نمی آید و تمامی آن مردم جسد روح الله را برداشته خود را به فدائی خان ملحق می سازند مردانگی
و کار طلبی روح الله سخن نبود غایتاً غفلت این شعبده انگیخت چون آثار آبادانی در ان ولایت نماند زمیندار از آنجا به کوه و جنگل در آمده
خود را پنهان و گمنام ساخت و به فدائی خان کس فرستاده التماس عفو گناهان خود نموده حکم شد که او را قول داده بدرگاه آورد و منصب
مروت خان از اصل و اضافه بشرط نیست و نابود ساختن هر بهان زمیندار چندر کوٹه که متمردین از و آزار تمام می یابند به دو هزاری ذات
و هزار و پانصد سوار مقرر گشت در سیزدهم راجه سورج مل به همراهی تقی بخشی ملازم بابا خرم آمده ملازمت کرد مطالبی که داشت مجموع بعرض
رسانید سرانجام خدمتیکه تعهد نموده بود به واجبی شد و حسب الالتماس فرزند مشار الیه به عنایت علم و نقاره سربلندی یافت به تقی که
همراهی او معین بود دکهپوه مرصع شفقت شد و مقرر گشت که سرانجام کار خود نموده بزودی روانه گردد و منصب خواجه علی بیگ میرزا که بحفظ
و حراست احمد نگر تعین یافته بود پنجهزاری ذات و سوار حکم شد نور الدین قلی و خواجگی طاهر و سید خان محمد و مرتضی خان و ولی بیگ
هر کدام یک زنجیر فیل مرحمت نمودم در هفدهم منصب حاکم بیگ از اصل و اضافه بهزاری ذات و دویست سوار مقرر گردید در همین روز راجه
سورج مل را خلعت و فیل و دکهپوه مرصع و تقی را خلعت داده بخدمت کانگڑه مرخص ساختم چون فرستاده هاے فرزند بلند اقبال شاه
خرم با ایلچیان عادل خان و پیشکشهائیکه فرستاده بود داخل برهانپور شدند و خاطر آن فرزند بالکلیه از مهمات صوبه دکن جمع گشت صاحب
صوبگی برار و خاندیس و احمد نگر به سپه سالار خانخانان التماس نموده شاهنواز خان پسر او را که در حقیقت خانخانان جوان است با دوازده
هزار سوار موجود به ضبط ولایت مفتوحه فرستاد و هر جا و هر محل را بجاگیر یکے از معتبران قرار داده بند و بست آنجا بر وشئے که لائق و مناسب
بود سرانجام نموده و از جمله لشکرے که بهمراهی آن فرزند مقرر بود موازی سی هزار سوار و هفت هزار پیاده برق انداز در آنجا گذاشته تتمه مردم
را که بیست و پنجهزار سوار و دو هزار توپچی بود همراه گرفته روانه ملازمت شد و بتاریخ روز مبارک شنبه هشتم مهر ماه الهی سنه دوازده جلوس
موافق یازدهم شهر شوال ۱۰۲۶ هزار بست و شش هجری بعد از گذشتن سه پهر و یک گهڑی در قلعه ماندو به مبارکی و فرخی سعادت ملازمت
دریافت مدت مفارقت پانزده ماه و یازده روز کشید بعد از تقدیم آداب کورنش و زمین بوس بالاے جهروکه طلبیدم و از غایت محبت
و شوق بے اختیار از جاے خود برخاسته در آغوش عاطفت گرفتم چندانکه او در آداب و فروتنی مبالغه نمودمن در عنایت و شفقت افزودم
و نزدیک بخود حکم نشستن فرمودم هزار اشرفی و هزار روپیه به صیغه نذر و هزار اشرفی و هزار روپیه برسم تصدق معروض داشت و چون وقت

مقتضی آن بود که پیشکش های خود را تمام به نظر درآورد فیل سرناک را که سرحلقه فیلان پیشکش عادل خان بود با صندوقچه از جواهر نفیس درین وقت گذرانید بعد از آن به بخشیان حکم شد که امرائی که همراه آن فرزند آمده اند به ترتیب منصب ملازمت نمایند اول خان جهان به سعادت ملازمت سرفرازی یافت او را بالا طلبیده بدولت قدمبوس امتیاز بخشیدم هزار مهر و هزار روپیه نذر و صندوقچه پر از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید و از پیشکشهای او آنچه مقبول افتاد چهل و پنجهزار روپیه قیمت شد بعد از آن عبدالله خان آستانبوس نموده صد مهر نذر آورد و آنگاه مهابت خان بزمین بوس سربلندی یافت صد مهر و هزار روپیه نذر و دیگری از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید یک لک و بست و چهار هزار روپیه قیمت آن شد از انجمله لعلی ست بوزن یازده مثقال که سال گذشته در اجمیر فرنگی بجهت فروختن آورده بود دو لک روپیه بها میکرد جوهریان هشتاد هزار روپیه قیمت می نمودند بنابر آن سودا راست نیامد باز گردانیده برد چون به برهانپور رسید مهابت خان بیک لک روپیه از وی میخرد بعد از آنکه راجه بهاو سنگه ملازمت نموده هزار روپیه نذر و قدری از جواهر مرصع آلات پیشکش گذرانید و همچنین داراب خان پسر خانخانان و سردار خان برادر عبدالله خان و شجاعت خان عرب و دیانت خان و شهباز خان و معتمد خان بخشی و اودارام که از سرداران عمده نظام الملکی بودند بقول فرزند شاه خرم آمده در سلک دولتخواهان منتظم گشته و دیگر امرا بترتیب منصب ملازمت نمودند بعد از ان وکلای عادل خان دولت زمین بوس دریافته عرضداشت او را گذرانیدند پیش ازین بجلدوی فتح رانا منصب بست هزاری و ده هزار سوار به فرزند اقبالمند مرحمت شده بود چون به تسخیر دکن شتافت بخطاب شاهی اختصاص یافت الحال بجلدوی این خدمت شایسته منصب سی هزاری و بست هزار سوار و خطاب شاهجهان عنایت فرمودم و حکم شد که بعد ازین در مجلس بهشت آئین صندلی نزدیک به تخت می نهاده باشند که آن فرزند نشیند و این عنایتیست مخصوص بآن فرزند که پیش ازین در سلسله ما رسم نبود و خلعت خاصه با چارقب زربفت دوزگریبان و سر آستین و حاشیه دامن مروارید دوخته که پنجاه هزار روپیه قیمت داشت و شمشیر مرصع با پردله مرصع و خنجر مرصع مرحمت شد بجهت سرفرازی او خود از جهروکه پائین آمده خوانچه از جواهر و خوانی زر بر سر او نثار کردم و فیل سرناک را نزدیک طلبیده دیدم بی تکلف آنچه از تعریف و خوبی این فیل شنیده شد بجای خود است در کلانی و آراستگی و جمال و خوش فعلی تمام عیار است و این خوبی فیل کمتر دیده شده ازبسکه در نظرم مقبول افتاد خود سوار شده تا درون دولتخانه خاص بردم و مبلغی زر بر سر او نثار کردم و حکم فرمودم که درون دولتخانه می بسته باشند و باین نسبت نوربخت نام او نهاده شد روز جمعه بست و چهارم راجه بهرجیو زمیندار بگلانه آمده ملازمت نمود نام او پرتاب است و راجه آنجا را هر کس که بوده باشد بهرجیو میگویند قریب بهزار و پانصد سوار مواجب خوار اوست

در وقت کار تا سه هزار سوار هم سامان میتواند کرد ولایت بگلانه در میان گجرات و خاندیس و دکن واقع است دو قلعه مستحکم دارد سالیر و
مالیر و چون مالیر در میان معموره است خود در انجا میباشد. ملک بگلانه چشمهای خوش و آبهای روان دارد انبه آنجا بغایت لطیف
و بالیده میشود از ابتدای غورگی تا آخر به ماه می کشد انگورش فراوان است اما فرد اعلی نیست راجه مذکور با حکام گجرات و
دکن و خاندیس سررشته مدارا و ملایمت از دست نداده غایتاً خود بدیدن هیچیک ازانها نمی رفت و چون ازینها خواستی که دست تصرف
به ملک او دراز سازد به حمایت دیگری محفوظ ماندی بعد ازانکه ولایت گجرات و دکن و خاندیس بتصرف حضرت
عرش آشیانی درآمد به برهانپور آمده سعادت زمین بوس دریافت و در سلک بندها منتظم گشته به منصب سه هزاری سرفراز شد
در نیولا که شاهجهان به برهانپور رسید یازده زنجیر فیل پیشکش آورده ملازمت نمود در خدمت آن فرزند بدرگاه آمده در خور اخلاص
و بندگی بعواطف و مراحم خسروانه سربلندی یافت و به عنایت شمشیر مرصع و فیل و اسپ و خلعت ممتاز گشته بود از چند روز سه انگشتری
از یاقوت و الماس و لعل بدو مرحمت نمودم روز مبارک شنبه بیست و هفتم نورجهان بیگم جشن فتح فرزند شاه جهان کرده به شاه جهان
خلعتهای گران بهای نادری که به گلهای مرصع و مروارید های نفیس آراسته بود و سرپیچ مرصع بجواهر نادره و دستار با طره مروارید
و کمربند مسلسل مروارید و شمشیر با پردله مرصع با پهول کتاره و بند مروارید و دو اسپ که یکی زین مرصع داشت
و فیل خاصه با دو ماده فیل عنایت نمودند و همچنین بفرزندان و اهل حرم او خلعت ها و تقوزهای اقمشه با تمام
زرین بخشیدند و بنده های عمده او را اسپ و خلعت و خنجر مرصع انعام فرمودند همه جهت سه لک روپیه صرف این جشن
شده باشد درهمین روز عبدالله خان و سردار خان برادر او را خلعت و اسپ عنایت نموده بسرکار کالپی که بجاگیر آنها
مقرر شده بود رخصت فرمودم و شجاعت خان را نیز بجاگیرش که در صوبه گجرات تنخواه یافته رخصت داده خلعت و فیل
مرحمت شد و سید حاجی را که جاگیردار بهار بود اسپ بخشیده رخصت نمودم چون مکرر بعرض رسید که خاندوران پیر و ضعیف
شده چنانکه باید تاب قطره و تردد ندارد و صوبه کابل و بنگش سرزمین فتنه خیز است و بجهت استیصال افغانان پیوسته
سواری و حرکت لازم دارد ازانجا که احتیاط شرط جهانداریست مهابت خان را بصاحب صوبگی کابل و بنگش تسلیم
فرموده خلعت عنایت کردم و خاندوران بحکومت ولایت ٹھٹه سرفرازی یافت ابراهیم خان فتح جنگ چهل و نه زنجیر فیل
از بهار پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت درین ایام بجهت من سون کیله آوردند تا امروز ازین قسم کیله خورده نشده بود
در کلانی مقدار یک انگشت بوده باشد خیلی شیرین و راست مزه است هیچ نسبت بدیگر اقسام کیله ندارد غایتاً حالی

از تقطّع نیست چنانچه دو عدد از آن من خوردم اثر گرانی در خود یافتم و دیگران میگویند که تا هفت و هشت میتوان خورد
اگرچه کیله در اصل قابل خوردن نیست اما از اقسام او آنچه توان خورد همین است و بس امسال تا بیست و سوم
ماه مهر مقربخان انبهٔ گجرات را بڈاک چوکی رسانید درین تاریخ شنیده شد که محمد رضا ایلچی برادرم شاه عباس در آگره
بمرض اسهال ودیعت حیات سپرد و محمد قاسم سوداگر را که از پیش برادرم آمده بود وصی خود ساخته حکم فرمودم که بموجب
وصیت اسباب و اشیای او را بخدمت شاه رسانند تا ایشان در حضور خود بورثهٔ مرحوم لطف نمایند بسید کبیر و بختر خان
وکلای عادل خان خلعت و فیل مرحمت شد روز مبارک شنبه سیزدهم آبان ماه الٰهی جهانگیر قلی بیگ ترکمان که بخطاب
جانسپار خانی سرفراز است از دکن آمده ملازمت نمود پدرش در سلک امرای ایران انتظام داشت در زمان عرش
آشیانی از ولایت آمده بود و منصب عنایت نموده بصوبهٔ دکن فرستادند دران صوبه نشو و نما یافت اگرچه غائباً مکرر مجرای
خدمت او شده بود درین ولا که فرزند شاه جهان بملازمت رسید و از اخلاص و جانسپاری او معروض داشت حکم فرمودم
که جریده بدرگاه آمده سعادت ملازمت دریابد و باز مراجعت نماید درین روز اودارام را بمنصب سه هزاری و هزار و
پانصد سوار سرفراز ساختم ذات او برهمن است و پیش عنبر اعتبار تمام داشت در وقتیکه شاهنواز خان بر سر عنبر رفت
آدم خان حبشی و جادورای و بابو رای کائیته و اودارام و چندی از سرداران نظام الملکی جدا شده نزد شاهنواز خان
آمده بودند و بعد از شکست عنبر باز بالتماس عادل خان و فریب عنبر از راه رفته ترک بندگی و دولتخواهی نمودند عنبر
با آدم خان سوگند مصحف خورده او را غافل ساخت و بفریب گرفته در قلعهٔ دولت آباد محبوس گردانید و آخر او را کشت
بابو رای کائیته و اودارام برآمده بسرحد عادل خان رفتند عادل خان در ملک خود راه نداد و در همان چند روز بابو رای
کائیته بفریب و غدر یکی از آشنایان نقد هستی درباخت و عنبر فوجی بر سر اودارام فرستاد او جنگ خوب کرده فوج عنبر را
شکست داد بعد از آن دران ملک نتوانست بود خود را بسرحد ولایت بادشاهی انداخت و قول گرفته با اهل و عیال
خویش و پیوند بخدمت فرزند شاه جهان آمد و آن فرزند او را بانواع عنایت و اقسام رعایت سرافراز ساخت و منصب
سه هزاری ذات و یک هزار سوار امیدوار گردانیده همراه بدرگاه آورد و چون بندهٔ کارآمدنی بود پانصد سوار دیگر اضافه
مرحمت نمودم و شهباز خان را که منصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار داشت پانصد سوار دیگر افزوده بفوجداری
سرکار سارنگپور و بعضی از صوبهٔ مالوه تعیین فرمودم بخان جهان اسپ خاصه و فیل مرحمت شد روز مبارک شنبه دهم ماه

مذکور فرزند شاه جهان پیشکشهای خود را بنظر در آورد و جواهر و مرصع آلات و اقمشه نفیسه و دیگر نفایس و نوادر تمام
در صحن جهروکه بترتیب چیده فیلان و اسپان را با سازهای طلا و نقره آراسته در برابر داشته بود و بجهت خاطرجوئی او خود
از جهروکه پائین آمده بتفصیل دیده شد از آنجمله لعلی است نفیس که در بندر گوده بجهت آنفرزند بمبلغ دو لک روپیه ابتیاع نموده‌اند
وزنش نوزده تانک که هفده مثقال و پنج و نیم سرخ باشد و در سرکار من لعلی از دوازده تانک بیشتر نبود و جوهریان نیز همسان
قیمت منظور داشتند- دیگر نیلمی است از بابت پیشکش عادل خان شش تانک و هفت سرخ یک لک روپیه قیمت شده
تاحال باین کلانی و نفاست و خوشرنگی و شادابی نیلم در نظر نیامده ٭ دیگر الماس جمکوره است از بابت عادل خان وزن
یک تانک و شش سرخ چهل هزار روپیه بها کرده اند وجه تسمیه جمکوره آنکه در دکن سبزی است که آن را ساگ جمکوره میگویند
در وقتیکه مرتضی نظام الملک برار را فتح کرد روزی با اهل حرم خود بسیر باغ رفته بود یکی از عورات در میان ساگ
جمکوره این الماس را یافته پیش نظام الملک برد از آن روز بالماس جمکوره شهرت گرفت و در فترات احمدنگر بتصرف ابراهیم
عادل خان که الحال هست درآمد ٭ دیگر زمردیست هم از پیشکش عادل خان اگرچه از کان نو است اما بغایت خوشرنگ
و نفیس چنانچه تاحال این طور دیده نشده ٭ دیگر دو مروارید یکی بوزن شصت و چهار سرخ که دو مثقال و یازده سرخ
باشد بیست و پنج هزار روپیه قیمت شد دویم شانزده سرخ در نهایت غلطانی و لطافت دوازده هزار روپیه قیمت نمودند
دیگر الماسی است از بابت پیشکش قطب الملک بوزن یکتانک سی هزار روپیه قیمت نمودند یکصد و پنجاه فیل از آن جمله سه
فیل با سازهای طلا از زنجیر وغیره و نه فیل با ساز نقره اگرچه بیست فیل داخل حلقه خاصه شد اما پنج فیل بغایت کلان و نامی
است اول نوربخت که آن فرزند روز ملازمت گذرانید یک لک و بیست و پنج هزار روپیه قیمت قرار یافت دیگر مهوپت از
بابت عادل خان یک لک روپیه قیمت نموده در جشن سال نام نهادم دیگر بخت بلند هم از پیشکش او یک لک روپیه قیمت
نمودند چنانچه گرانبار نام نهادم دیگر فیل قدوسخان و فیل امام رضا از بابت قطب الملک اینها را نیز هرکدام یک لک روپیه
بها شد دیگر یکصد راس اسپ عربی و عراقی که اکثر اسپهای خوب بود و از آن جمله سه اسپ زینهای مرصع داشت اگر
پیشکشهای آن فرزند آنچه از خاصه خود و از دنیاداران دکن گرفته است بتفصیل مرقوم گردد بطول می‌کشد مجملاً آنچه از
پیشکشهای او مقبول افتاد موازی بیست لک روپیه می‌شود سوای این قریب بدو لک روپیه بوالده خود نورجهان بیگم
پیشکش نمود و شصت هزار روپیه بدیگر والده‌ها و بیگمان گذرانید مجموع پیشکش آنفرزند بیست و دو لک و شصت هزار روپیه

که هفتاد و پنج هزار تومان رائج ایران و شصت و هفت لک و هشتاد هزار خانی رائج توران باشد چنین پیشکشی درین دولت ابد پیوند از نظر نگذشته بود توجه و عنایت بسیار به او نمودم در حقیقت فرزندی که شایان لطف و شفقت باشد او است نهایت رضامندی و خوشنودی از و دارم الله تعالی او را از عمر و دولت برخوردار گرداناد چون در مدت عمر شکار فیل نکرده بودم و میل دیدن ولایت گجرات و تماشای دریای شور هم داشتم و مکرر قراولان رفته فیلهای صحرائی دیده جای شکار قرار داده بودند بخاطر رسید که سیر احمدآباد و تماشای دریا نموده وقت برگشتن که هوا گرم شود و موسم شکار فیل شود شکار کرده متوجه دارالخلافه آگره شوم باین عزیمت حضرت مریم الزمانی و دیگر بیگمان و اهل محل را با اسباب و کارخانه جات زیادتی روانه آگره ساخته خود با جمعی که از همراهی آنها گزیر نیست برسم سیر و شکار متوجه صوبه گجرات شدم و شب جمعه آبان ماه مبارکی و فرخی از ماندو کوچ کرده در کنار تال نعلچه فرود آمده شد صباح بشکار رفته یک نیله گاو به بندوق زدم شب سه شنبه مهابتخان را اسپ و فیل خاصه عنایت نموده بخدمت صوبه کابل و بنگش رخصت فرمودم بالتماس او رشید خان را خلعت و اسپ و فیل و خنجر مرصع مرحمت نموده بکمک او تعیین کردم ابراهیم حسین را بخدمت بخشیگری دکن سرفراز ساختم و میرک حسین بواقعه نویسی صوبه مذکور مقرر شد راجه کلیان پسر راجه تودرمل که از صوبه اوڈیسه آمده بود بجهت تقصیراتی که باو نسبت می کردند روزی چند از سعادت کورنش محرومی داشت بعد از تحقیق بیگناهی او ظاهر شد اسپ و خلعت عنایت نموده همراه مهابت خان بخدمت بنگش تعیین نمودم روز دوشنبه وکلای عادل خان طره هائی مرصع بطرح دکن مرحمت شد یکی پنج هزار روپیه و دیگر چهار هزار روپیه قیمت داشت چون افضل خان و رای رایان وکلای فرزند شاه جهان این خدمت را چنانچه شرط بندگی ست و خدمتگاری بتقدیم رسانیده بودند هر دو را بزیادتی منصب سرفراز فرموده رای رایان را بخطاب بکرماجیت که در هندوان خطاب عمده است ممتاز ساختم والحق بنده شائسته قابل تربیت است روز سه شنبه دوازدهم بشکار رفته دو نیله گاو ماده را به بندوق زدم چون ازین منزل شکار دور بود روز دوشنبه چهار و نیم کروه کوچ فرموده در موضع کید حسن فرود آمدم روز سه شنبه پانزدهم سه نیله گاو زدم یکی از آنها که کلان تر بود دوازده من بوزن درآمد درین روز از میرزا رستم غریب خطائی گذشت ظاهرا بندوق را به نشانه سر راست کرده اول یک تیری اندازد باز بندوق را پر میسکند چون تیرش بسیار روان بود بندوق را بر سینه خود تکیه داده غلوله را زیر دندان می کند که درست شود و گرفتگی داشته باشد قضا را درین وقت فتیله بآتشخانه میرسد و بالای سینه جائیکه سر بندوق نهاده بود مقدار یک دست سوزد

چنانچه ریزهای دارو در پوست و گوشت فرو می نشیند و خیلی جراحت می شود و الم بسیار به میرزا رسید روز یکشنبه شانزدهم
چهار نیله شکار شد سه ماده نیله گاو و یک بوکره نیله گاو روز مبارک شنبه بسیر دره کوهی که آبشاری داشت و
نزدیک به اردو واقع بود رفته شد اگرچه درین ایام آب کمتر داشت اما چون دو سه روز پیشتر مجرای آب از بالا بسته
بودند و نزدیک رسیدن من گذاشتند بغایت خوب میریخت ارتفاعش بیست گز بوده باشد از فراز کوه جدا شده
میریزد درین قسم سرراهی غنیمت است پیالهای معتاد را برلب آب و سایه کوه خورده شب به اردو آمدم درین
روز زمیندار جیت پوری که بالتماس فرزند شاهجهان گناه او بخشیده شده بود دولت آستانبوس دریافت روز جمعه
هژدهم یک نیله گاو کلان و یک بوکره و روز شنبه نوزدهم دو ماده شکار شد چون قراولان عرض کردند که در پرگنه
حاصلپور شکار فراوانست اردوی کلان را درین منزل گذاشته روز یکشنبه بستم با جمعی از بندهای نزدیک بحاصلپور
که سه کروه مسافت داشت شتافتم میرحسام الدین ولد میر جمال الدین حسین انجو که بخطاب عضدالدوله اختصاص دارد
بمنصب هزار بذات و چهارصد سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت یادگار حسین قوش بیگی و یادگار قورچی را که
بخدمت بنگش تعین شده اند فیل مرحمت نمودم درین تاریخ انگور حبشی بیدانه از کابل رسید بغایت تر و تازه آمده بود
زبان این نیازمند درگاه ایزدی از ادای شکر نعمتهای او قاصر است که با وجود سه ماه مسافت راه انگور کابل در
دکن تازه بتازه میرسد روز دوشنبه بست و یکم سه راس نیله گاو خرد روز سه شنبه بست و دوم یک نیله گاو نر و سه
ماده و روز چهارشنبه بست و سوم یک ماده شکار شد روز مبارک شنبه بست و چهارم در کنار تال حاصلپور بزم پیاله
ترتیب یافت بفرزند شاهجهان و چندی از امرای عظام و بندهای خاص پیاله عنایت شد یوسف خان پسر حسین خان را که از خانزادان لائق
تربیت است بمنصب سه هزاری بذات و هزار و پانصد سوار از اصل و اضافه مرحمت نمودم و بفوجداری گوندوانه رخصت نمودم و بانعام خلعت و
فیل سرفرازی یافت رای بهاری داس دیوان صوبه دکن بسعادت آستانبوس ممتاز گشت روز جمعه جانسپار خان را بعنایت علم
سربلند ساخته اسپ و خلعت مرحمت نموده به صوبه دکن رخصت فرمودم امروز بندوق نمایانی انداختم قمری را در درون دولت خانه درخت
کهرنی واقع شده بود قمری آمده بر سر شاخ بلندی نشست و همین میانه سینه اش بنظر در می آمد بندوق را بدست
گرفته در میان سینه او زدم و از جاییکه ایستاده بودم تا سر شاخ بیست و دو گز بود روز شنبه بیست و ششم قریب بدو کروه
کوچ کرده در موضع کمال پور منزل شد یک نیله درین روز به بندوق زدم رستم خان که از بندهای عمده فرزند

شاهجهان ست و از برهان پور با جمعی از بنده‌های درگاه بر سر زمینداران گوندوانه تعیین نموده بود و صد و ده زنجیر فیل و یک لک و بست هزار روپیه پیشکش گرفته درین تاریخ آستانبوس رسید زاهد ولد شجاعت خان بمنصب هزار بذات و چهار صد سوار از اصل و اضافه سرفراز شد. روز یکشنبه بست و هفتم شکار باز و جره کردم روز دوشنبه نیله گاو کلان و یک بوکره شکار شد نیله دوازده من و نیم بوزن درآمد روز سه‌شنبه بست و نهم یک نیله شکار شد بهلول میانه واله یار کوکه از خدمت گوندوانه آمده سعادت ملازمت دریافت بهلول خان پسر حسن میانه است و میانه الوشی است از افغانان در مبادی حال حسن نوکر صادق خان بود اما نوکر بادشاه‌شناس و آخر در سلک بنده‌های بادشاهی انتظام یافت و در خدمت دکن فوت شد بعد از و پسرانش بمناصب سرفراز گشتند اگرچه هشت پسر داشت اما دو پسرش هر دو بجوهر شمشیر روشناس آمدند برادر کلان در آغاز جوانی ودیعت حیات سپرد و بهلول رفته رفته بمنصب هزاری سرملندی یافت درین وقت فرزند شاهجهان به برهانپور رسیده او را قابل تربیت دانسته بمنصب هزار و پانصدی ذات و هزار سوار امیدوار ساخت و چون تا حال مرا ملازمت نکرده بود و بسیار آرزوی آستانبوس داشت بدرگاه طلب فرمودم بی‌تکلف خوب خانزادی است همچنانکه باطنش بحسن شجاعت آراستگی دارد ظاهرش هم خالی از نمودی نیست منصبی که فرزند شاهجهان تجویز نموده بود بالتماس او مرحمت شد و بخطاب سربلندخانی سرفراز گشت اله یار کوکه نیز جوان مردانه و بنده لایق تربیت است او را بخدمت مناسب و حسیان یافته بدرگاه طلب فرمودم روز کم شنبه غره ماه آذر بشکار رفته یک نیله گاو به بندوق زدم درین تاریخ واقعات کشمیر بعرض میرسد که در خانه ابریشم فروشی دو دختر دندان دار بوجود آمده که پشت تا کمر بهم متصل بود اما سر و دست و پاسے هرکدام جدا اندک زمانے زنده بوده فوت شدند روز مبارک‌شنبه دویم در کنار تالے که دیده شده بود بزم پیاله ترتیب یافت لشکرخان را خلعت و فیل مرحمت نموده بخدمت دیوانی صوبه دکن سرفراز ساختم منصب او از اصل و اضافه دو هزار و پانصد بذات و هزار و پانصد سوار حکم شد بوکلاے عادلخان مهر کوکب طالع که هرکدام بوزن پانصد مهر دستوری میشود انعام شد بسربلندخان اسپ و خلعت عنایت نمودم چون اله یار کوکه هم خدمات شایسته و ترددات پسندیده بوقوع آمده بود بخطاب همت‌خانی سرفراز گشته خلعت مرحمت شد روز جمعه سه چهار کروه و یکپاو کوچ نموده پرگنه دکنان محل نزول رایات اقبال گشت روز شنبه نیز چهار کروه و یک پاو کوچ نموده در قصبه دهار منزل شد دهار از شهرهاے قدیم است و راجه بهوج که از راجهاے معتبر هندوستان است درین شهر مے بود و از عهد او هزار سال گذشته در زمان سلاطین مالوه نیز مدتها حاکم‌نشین بوده وقتیکه سلطان محمد تغلق بعزم تسخیر دکن مے رفت

قلعه از سنگ تراشیده برفراز پشته اساس ساخته ظاهرش غایت نمود و صفا دارد و درون قلعه از عمارات خالی است فرمودم که طول و عرض و ارتفاعش را مساحت کنند طول درون قلعه دوازده طناب و هفت گز عرض هفت طناب و سیزده گز و عرض دیوار قلعه نوزده و نیم گز و ارتفاع تا کنگره هفده و نیم گز ظاهر شد و دور بیرون قلعه پنجاه و پنج طناب بود عمید شه غوری مخاطب به دلاور خان که در زمان سلطان محمد پسر سلطان فیروز پادشاه دهلی حکومت ولایت مالوه باستقلال داشت و بمعموره بیرون قلعه مسجد جامع بنا نهاده و در مقابل در مسجد میل آهنی مربع نصب کرده بود چون سلطان بهادر گجراتی ولایت مالوه را متصرف در آورد خواست که این میل را بگجرات نقل نماید کارفرمایان در وقت فرود آوردن احتیاط نکردند و بر زمین افتاده دو پاره شد یکی از آن هفت و نیم گز و دیگرے چهار گز و یک پاو و دورش یک گز و یکسه پاو است چون درینجا ضائع افتاده بود حکم کردم که لخت کلان را با گره برده در صحن روضه حضرت عرش آشیانی نصب کنند که شبها چراغ بر بالاے آن میسوخته باشد مسجد مذکور دو در دارد و بر پیش طاق یک در فقره از نثر بر لوح سنگی نقش کرده اند مضمون آنکه عمید شه غوری در سنه سبعین وثمانمائة این مسجد را اساس نهاده و بر پیش طاق دیگر قصیده نوشته اند که این چند بیت از انجاست۔

خدایگان زمان کوکب سپهر جلال
معین و ناصر دین نبی دلاور خان

مدار اهل زمین آفتاب اوج کمال
که برگزیده خداوند ایزد متعال
گذشته بود ز تاریخ هشتصد هفتاد

بنا و پشت شریعت عمید شه داود
بشهر مندو بنا کرد مسجد جامع
که شد تمام ز اقبال در گه آمال

کسا فتخار کند بر دوران حمیده خصال
بوقت سعد خجسته بروز فرخ فال

چون دلاور خان ودیعت حیات سپرد درانوقت هندوستان پادشاه باستقلال نداشت و ایام هرج و مرج بود هوشنگ پسر دلاور خان که جوان رشید و صاحب همت بود قابو دانسته بر سریر سلطنت مالوه جلوس نمود و بعد از فوت او بحسب تقدیر سلطنت بمحمود خلجی پسر خان جهان که وزیر هوشنگ بود منتقل شد و از و بر پسرش غیاث الدین رسید و بعد از ان به ناصر الدین پسر غیاث الدین که پدر را زهر داده بر مسند زشت نامی نشست و از و بفرزندش محمود انتقال یافت و سلطان بهادر گجراتی ولایت مالوه را از محمود گرفت و سلسله سلاطین مالوه بمحمود مذکور منتهی شد روز دوشنبه ششم بشکار رفته یک نیله گاو ماده را به بندوق زدم بمیرزا شرف الدین حسین کاشغری فیلے عنایت نموده بخدمت صوبه بنگش رخصت نمودم بادوا رام خنجر مرصع و مهر صد توله و بیست هزار درب انعام شد روز سه شنبه هفتم در تال دهاریک مگرمچه به بندوق زدم تا آنکه همین سرش پیدا بنظر درمی آمد و باقی تنه اش در آب نهان بود بقیاس و قرینه میان ششش زدم و بیک زخم تمام شد مگرمچه از عالم نهنگ

جانوریست و در اکثر آبهای هندوستان می باشد و بغایت کلان میشود این چندان کلان نبود مگر مچهه دیده شده هشت گز طول و یک گز عرض داشته روز یکشنبه چهار و نیم کروه کوچ کرده سعدالپور منزل شد درین موضع رودخانه ایست که ناصرالدین خلجی بالای آن پل بسته و نشیمنها ساخته است از عالم کالیاده جائیست و هردو از بناهای و اثرهای اوست اگرچه عمارتش قابل تعریف نیست چون درمیان رودخانه ساخته شده جویهای و حوضها ترتیب داده اند یک طوری بنظر در می آمد شب فرمودم که بر دوران جویها و آبها چراغان کردند روز مبارک شنبه نهم بزم پیاله ترتیب یافت درین روز بفرزند شاهجهان یک قطعه لعل یک رنگ بوزن نه تانک و پنج سرخ که یک لک و بست و پنج هزار روپیه قیمت داشت باد و مروارید انعام شد و این لعلی ست که در زمان ولادت من حضرت مریم مکانی والده حضرت عرش آشیانی برسم رونما بمن التفات نموده بودند و سالها در سرپیچ خاصه آنحضرت بود و بعد از ایشان من هم تبرکا خود در سرپیچ میداشتم قطع نظر از مالیت و نفاست چون بحسب شگون برین دولت ابد مقرون مبارک و همایون آمده بآن فرزند مرحمت شد مبارز خان را بمنصب هزار و پانصدی بذات و سوار از اصل و اضافه سربلند ساخته بفوجداری سرکار میوات تعیین فرمودم و بانعام خلعت و شمشیر و فیل ممتاز گشت همت خان ولد رستم خان شمشیر مرحمت شد کمال خان قراول که از خدمتگاران قدیم است و همیشه در شکارها حاضر می باشد خطاب شکارخانی عنایت نمودم و او دارام بخدمت صوبه دکن تعیین شد و بانعام خلعت و فیل و باد پایان عراقی سرفرازی یافت و خنجر زرنشان خاصه مصحوب او بسپه سالار خانخانان اتالیق مرحمت شد روز جمعه دهم مقام فرمودم روز شنبه یازدهم چهار کروه پاو کم کوچ نموده در موضع حلوت نزول اقبال افتاد روز یکشنبه دوازدهم پنج کروه کوچ کرده در پرگنه مذکور منزل شد این پرگنه از زمان پدرم بجاگیر کیشو داس مارو مقرر است و در حقیقت طور وطن او شده عمارات و باغات ساخته از جمله باولی در سر راه اساس نهاده بغایت خوش طرح و اندام بخاطر رسید که اگر در جائی باولی در سر راه ساخته شود همین طرح باید فرمود که بسازند اما اقلا دو برابر این باید ساخت روز دوشنبه سیزدهم بشکار رفته یک نیله گاو به بندوق زدم از تاریخی که فیل نوربخت بفیل خانه خاصه آمده حکم است که در دولتخانه خاص و عام می بسته باشند چون از حیوانات فیل را آب الفت تمام است با وجود زمستان و سردی هوا از درآمدن آب محظوظ میشود و اگر آبی نباشد که تواند درآمد آب را از مشک بخرطوم گرفته بر بدن خود میریزد بخاطر رسید که هرچند فیل از آب محظوظ است و بالطبع بآن مجبور اما یقین که در زمستان از آب سرد متاثر خواهد بود فرمودم که آب را شیرگرم کرده در خرطوم او میریخته باشند روزهای دیگر که آب سرد بر خود میریخت اثر رعشه و لرزه

بر وظاهری شد واز آب گرم بخلاف آن آسوده و محظوظ میگشت واین تصرف خاصهٔ مست روز سه شنبه چهاردهم شش کروه کوچ کرده در مقام سیلگڈھ منزل شد روز کم شنبه پانزدهم از دریای مهی گذشته نزدیک رام گڈھ منزل گشت شش کروه کوچ واقع شد روز مبارک شنبه شانزدهم مقام نموده در سر آبشاری که قریب بارود واقع است بزم پیاله ترتیب یافت سربلندخان را العنایت علم ممتاز ساخته وفیل بخشیده بخدمت صوبه دکن رخصت فرمودم ومنصب او از اصل واضافه هزار و پانصد ذات و هزار دو صد سوار حکم شد. راجه بهیم نرائن زمیندار گڑهه که بمنصب هزاری سرفراز است رخصت جاگیر یافت راجه بهوجو زمیندار بگلانه را بمنصب چهار هزاری سربلند ساخته بوطن او رخصت فرمودم وحکم شد که چون بملک خود برسد پسر کلان را که جانشین او ست بدرگاه فرستد که در خدمت حضوری بوده باشد حاجی بلوچ که سردار قراولانست ونسبت سبقت و بندگی قدیم دارد بخطاب بلوچ خانی سرفراز گشت روز جمعه هفتدهم پنج کروه کوچ نموده در موضع دهاوله نزول فرمودم روز شنبه هژدهم که عید قربان بود بعد از فراغ قربانی ولوازم آن سه کروه ویکپاؤ کوچ نموده درکنار تال موضع ناگور منزل شد روز یکشنبه نوزدهم قریب پنجکروه مسافت طے نموده درکنار تال موضع سمریه رایات اقبال برافراخت روز دوشنبه بستم چهار کروه ویکپاؤ کوچ نموده پرگنه دوحد محل نزول رایات جلال گشت این پرگنه سرحد است میان ولایت مالوه وملک گجرات تا از بدنور عبور واقع شد تمام راه جنگل وانبوهی درخت وزمین سنگ لاخ بود روز سه شنبه بست ویکم مقام کردم روز کم شنبه بست ودوم پنج کروه ویکپاؤ کوچ نموده در موضع رنیاؤ نزول نمودم روز مبارک شنبه بست وسوم مقام نموده درکنار تال موضع مذکور بزم پیاله ترتیب یافت روز جمعه بست وچهارم دونیم کروه کوچ نموده در موضع جالوت رایات اقبال برافراشت درین منزل بازیگران ملک کرناٹک آمده فنون بازی خود نمودند یکے از اینها زنجیر آهنی را که پنج ونیم گز طول ویک سیر ودودام وزن داشت یکسر آنرا در حلق نهاده آهسته آهسته تمام را بمدد آب فرو برده ساعتی در شکم او بود بعد از آن برآورد روز شنبه بست وپنجم مقام شد روز یکشنبه بست وششم پنج کروه کوچ نموده بموضع ینهره فرود آمدم روز دوشنبه بست وهفتم نیز پنج کروه کوچ کرده درکنار تالابی نزول فرمودم روز سه شنبه بست وهشتم چهار کروه و پاؤکم کوچ نموده نزدیک بقصبه صحرا درکنار تال ورود رایات اقبال اتفاق افتاد گل نیلوفر را که بزبان هندی کمودنی گویند به سه رنگ میشود سفید وکبود وسرخ پیش ازین کبود وسفید دیده شد اما سرخ تا حال بنظر در نیامده بود درین تال سرخ گل تازه وسبز رنگ مشاهده شد بے تکلف گلیست بنهایت نادر و لطیف چنانچه گفته اند *

ز سرخی و تری خواهد چکیدن

گل کنول از کمودنی کلان تر می باشد رنگش سرخ چهره است و من در کشمیر کنول صد برگ هم بسیار دیده ام و مقرر است که کنول روز مے شگفد و شب غنچه میشود و کمودنی بخلاف آن روز غنچه میگردد و شب مے شگفد و زنبور سیاه که اهل هند آنرا بهونرا میگویند همیشه برین گلهاے نشیند و بجهت خوردن شیره که در میان این هر دو گلست بدرون میرود و بسیار چنین واقع میشود که گل کنول غنچه میگردد و تمام شب بهونرا دران غنچه میماند و همین طور در گل کمودنی هم بعد از شگفتن از میان برآمده پرواز میکند و چون زنبور سیاه ملازم دایمی این گلهاست شعراے هند آنرا چون بلبل عاشق گل اعتبار نموده مضامین عالی در سلک نظم کشیده اند از جمله تان سین کلاونت که در خدمت پدرم بے نظیر زمان خود بوده بلکه در هیچ عهد و قرن مغنی مثل او نگذشته در یکے از نقشها روے جوانرا با فتاب و چشم کشودن او را بشگفتن گل کنول و برآمدن بهونرا از میان آن تشبیه داده و در جاے دیگر بگوشه چشم نگریستن محبوب را بحرکت گل کنول در هنگام نشستن بهونرا نسبت کرده درین منزل انجیر از احمدآباد رسید اگرچه انجیر برهانپور هم شیرین و بالیده می شود اما این انجیر کم دانه و شیرین تر است ده دوازده بهتر توان گفت روز کمشنبه بست و نهم و مبارک شنبه سیم مقام شد درین منزل سرفراز خان از احمدآباد آمده سعادت آستانبوس دریافت از پیشکشهاے او تسبیح مرواریدی که به یازده هزار روپیه خریده بود با دو فیل و دو اسپ و هفت راس گاو دهیل و چند تقوز پارچه گجراتی مقبول افتاد و تتمه را باو بخشیدم سرفراز خان نبیره مصاحب بیگ است که از امراے حضرت جنت آشیانی بود حضرت عرش آشیانی او را بنام جدش مصاحب بیگ میخواندند و من در آغاز جلوس منصب او را افزوده بصوبه گجرات تعین فرمودم چون نسبت خانه زادی موروثی باین درگاه داشت و در خدمت صوبه گجرات هم خود را الغزک ظاهر ساخت لایق تربیت دانسته بخطاب سرفراز خانی در عالم سربلند گردانیدم و منصب او بدو هزاری ذات و هزار سوار رسیده روز جمعه غره دی ماه چهار کروه یا و کم کوچ نموده در کنار تال جهسود نزول فرمودم درین منزل راے مان سردار پیاده هاے خدمتیه ماهی روهو شکار کرده آورد چون طبعم بگوشت ماهی رغبت تمام دارد خصوصاً بماهی روهو که بهترین اقسام ماهی هندوستان ست و از تاریخ عبور گهاتی چندتا حال که یازده ماه گذشته باوجود نهایت تفحص بهم نرسیده بود امروز بدست آمد بغایت محظوظ شدم و اسپی براے مان عنایت فرمودم اگرچه پرگنه دوحد داخل سرحد گجرات است غایتاً ازین منزل در همه چیز اختلاف صریح ظاهری شود صحرا و زمین نوعی دیگر مردم بوضعی دیگر زبانها

بروش دیگر جنگلی که درین راه بنظر در آمد درخت میوه دار مثل انبه و کهرنی و تمر هندی داشت و مدار محافظت زراعت بر خار بست زقوم است مزارعان بر دور مزرعه خویش زقوم نشانیده هر کدام قطعه زمین خود را جدا ساخته اند و در میان کوچه راه تنگ بجهت آمد و شد گذاشته اند چون تمام این ملک ریگ بوم است باندک تردد و ازدحامی که واقع شود چندان گرد و غبار بهم میرسد که چهره آدم بدشواری بنظر در می آید بخاطر رسید که احمدآباد را بعد ازین گردآباد باید گفت. روز شنبه دویم چهار کروه پاؤ کم کوچ کرده در کنار دریای مهی منزل شد روز یکشنبه سویم باز چهار کروه پاؤ کم کوچ نموده در موضع بردله نزول نمودم درین منزل جمعی از منصبداران که بخدمت صوبه گجرات تعین بودند سعادت آستانبوس دریافته روز دوشنبه چهارم پنجکروه کوچ کرده چترسیا نزول رایات اجلال اتفاق افتاد روز سه شنبه پنجم پنج و نیم کروه مسافت طی نموده در پرگنه مونده رایات اقبال برافراشت درین روز سه نیله گاو شکار شد یکی از همه کلان تر بود سیزده من و ده سیر بوزن در آمد روز کم شنبه ششم شش کروه کوچ فرموده در پرگنه نیاد منزل شد و از میان قصبه گذشته موازی یک هزار و پانصد روپیه نثار کردم روز مبارک شنبه هفتم شش و نیم کروه کوچ نموده در پرگنه نیلاب نزول فرمودم در ملک گجرات کلان تر ازین پرگنه نیست هفت لک روپیه که بیست و سه هزار تومان رایج عراق باشد حاصل دارد معموره قصبه مذکور هم خیلکی است در وقت آمدن از میان قصبه گذشته هزار روپیه نثار کردم هیچکی همت مصروف بران نیست که بهر بهانه فیضی بخلق خدا برسد چون مدار سواری مردم این ملک به عرابه است مرا هم میل سواری عرابه شد تا دو کروه بر عرابه نشستم اما از گرد و غبار بسیار آزار کشیدم بعد از ان تا آخر منزل بر اسپ سواری کردم در اثنای راه مقرب خان از احمدآباد رسیده سعادت ملازمت دریافت و یک دانه مروارید که بسی هزار روپیه خریده بود پیشکش گذرانید. روز جمعه هشتم شش کروه و نیم کوچ نموده ساحل دریای شور محل نزول بارگاه اقبال گشت. کهنبایت از بندرهای قدیم است بقول برهمنان چندین هزار سال از بنای این گذشته در ابتدا نامش ترنباوتی بوده و راجه ترنبک کنوار حکومت این ملک داشته اگر تفصیل احوال راجه مذکور بشرحی که برهمنان میگویند نوشته شود بطول میکشد مجملاً چون نوبت ریاست براجه ابهی کمار که از نبایر او بوده میرسد بقضای آسمانی بلای درین شهر نازل میشود چندان گرد و خاک میریزد که تمام منازل و عمارات شهر در زیر این خاک پنهان میگردد و بنیاد حیات بسیاری از مردم زیر و زبر میگردد و دو ما تیا پیش از نزول بلا بتی که راجه آنرا پرستش میکرد بخوابش آمده ازین حادثه آگاه میسازد و راجه با عیال خود بجهازی در می آید و آن بت را با ستونی که در پیش بت بجهت تکیه

داشته بودند با خود همراه میبرد قضارا جهاز هم از طوفان بلا مے شکند چون مدت حیات راجه باقی بود بمدد همان ستون کشتی دعوش بساحل سلامت میرسد و بازاراده تعمیر این شهری نماید و آن ستون را بجهت علامت آبادانی و فراهم آمدن مردم نصب میکند چون بزبان هندی ستون را استهنب و کهنب هردو میگویند باین نسبت استهنب نگری و کنبادتی می گویند و گاه بمناسبت نامش تر نباوتی نیز می گفتند و کهنباوتی رفته رفته بکثرت استعمال کهنبایت شد و این بندر از اعظم بنادر هندوستان است و متصل بخوربی از خورهاے دریاے عمان واقع شده عرض خور هفت کروه و طول قریب بچهل کروه تخمیناً مقرر کرده اند جهاز بدرون خور درنمی آید و در بندر گوکه که از توابع کنبایت است و نزدیک بدریا واقع گشته لنگر می کنند و از انجا اسباب را بغراب ها انداخته به بندر کهنبایت مے آرند و همین طور در وقت پر ساختن جهاز اسباب را در غراب ها کرده می برند و بجهاز در می آرند پیش از ورود موکب منصور چند غراب از بنادر فرنگ بکنبایت آمده خرید و فروخت نموده اراده مراجعت داشتند روز یکشنبه دهم غراب ها را آراسته بنظر در آوردند در خصت گرفته متوجه مقصد شدند روز دوشنبه یازدهم من خود بر غراب نشسته تخمیناً یک کروه بر روے آب سیر کردم روز سه شنبه دوازدهم بشکار یوز رفته دو آهو گیرانیده شد روز کم شنبه سیزدهم بتماشاے تال تارنگ سر سوار شده از میان راسته و بازار گذشتم و قریب به پنج هزار روپیه نثار کردم در زمان حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه کلیان راے متصدی بندر مذکور بحکم آنحضرت حصاری پخته از خشت و آهک بر دور شهر ساخته و سوداگر بسیار از اطراف آمده درین شهر توطن گزیده اند و خانها بصفا و منازل نیک اساس نهاده و مرفه الحال روزگار بسر میبرند بازارش اگرچه مختصر است غایتاً پاکیزه و پر جمعیت و کثرت است در زمان سلاطین گجرات تمغاے این بندر بمبلغے کلے بوده و الحال درین دولت حکم است که از چهل یک زیاده نگیرند در دیگر بنادر عشور گویان و ه یک و هشت یک میگیرند و انواع تکالیف و مزاحمت تجار و متردوین میرسانند و در جده که بندر مکه است چار یک می گیرند بلکه بیشتر هم و از ینجا قیاس می باید نمود که تمغاے بنادر گجرات در زمان حکام سابق چه مبلغ بوده و لله الحمد که این نیاز مند درگاه ایزدی توفیق بخشایش تمغاے کل ممالک محروسه که از حساب و شمار بیرون است یافته و نام این تمغا از قلمرو من افتاده ٭ درینولا حکم شد که تنکه طلا و نقره ده بست وزن مهر و روپیه معمول سکه کنند سکه تنکه طلا یک طرف بلفظ (جهانگیر شاهی ۱۰۲۷) و جانب دیگر (ضرب کنبایت سنه ۱۲ جلوس) مقرر شد و سکه تنکه نقره یکرو در میان تنکه لفظ (جهانگیر شاهی ۱۰۲۷) و بر دور این مصرع ۔

بزر این سکه زد شاه جهانگیر ظفر پرتو

وبروی دیگر درمیان ٹنکه (ضرب کهنبایت سنه ۱۲ جلوس) وبر دور مصرع دویم ـ

پس از فتح دکن آمد چو در گجرات از ماندو

در هیچ احدی ٹنکه غیر از من سکه نشده وٹنکه طلا ونقره اختراع منست نامش ٹنکه جهانگیری فرمودم روز مبارک شنبه چهاردهم پیشکش امانت خان متصدی بندر کهنبایت در محل بنظر گذشته بمنصب او از اصل واضافه هزار وپانصد ذات وچهارصد سوار حکم شد نورالدین قلی بمنصب سه هزار بذات وششصد سوار از اصل واضافه سرفرازی یافت روز جمعه پانزدهم بر فیل نوربخت سوار شده براسپ دوانیدم بغایت خوب دوید در وقت نگاهداشتن هم خوب استاد این مرتبه سویم است که من خود سواری شوم روز شنبه شانزدهم راماداس ولد جیسنگه بمنصب هزار وپانصد بذات وهفتصد سوار از اصل واضافه سرفراز شد روز یکشنبه هفدهم بداراب خان وامانت خان وسید بایزید بارهه فیل عنایت شد درین چند روز که ساحل دریای شور معسکر اقبال بود از سوداگر واهل حرفه وارباب استحقاق وسائر متوطنان بندر کهنبایت را بنظر در آورده فراخور حال هرکس خلعت واسپ وخرچی ومدد معاش مرحمت فرمودم دهم درین تاریخ سید محمد صاحب سجاده شاه عالم وفرزندان شیخ محمد غوث وشیخ حیدر نبیره میان وجیه الدین ودیگر مشائخ که در احمدآباد توطن دارند باستقبال آمده ملازمت نمودند وچون غرض تماشای دریا ومد وجزر آب بود ده روز مقام نموده روز سه شنبه نوزدهم رایات عزیمت بصوب احمدآباد برافراشت بهترین اقسام ماهی که درینجا هم میرسد نامش عربیت وماهی گیران مکرر بجهت من گرفته آوردند بی تکلف نسبت دیگر اقسام ماهی که درین ملک میشود لذیذتر وبهتراست اما بلذت ماهی رهو نیست ده نه بلکه ده هشت توان گفت داز غذاها که مخصوص اهل گجرات است کهچری باجره است وآنرا لذیذه نیز میگویند از اقسام ریزه غله آنست واین غله غیر از هندوستان در دیار دیگر نمی شود ونسبت بسایر بلاد هند در گجرات بیشتر است واز اکثر حبوبات ارزان تر چون هرگز نخورده بودم فرمودم که تیار ساخته آوردند خالی از لذتی نیست مرا خوش آمد حکم کردم که در ایام صوفیانه که التزام ترک حیوانی نموده ام وطعامهای بی گوشت می خورم اکثر ازین کهچری می آورده باشند روز سه شنبه مذکور شش کروه ویکپاو کوچ نموده دموضع گوساله منزل شد روز یکشنبه بستم از پرگنه بابره گذشته درکنار دریا فرود آمدم این منزل شش کروه بود روز مبارک شنبه بست ویکم مقام نموده بزم پیاله ترتیب یافت درهمین آب ماهی بسیار شکار کرده بجمعی از بندها که داخل

مجلس بودند قسمت شد روز جمعه بست و دوم چهار کروه مسافت طے نموده در موضع باریجه سعادت نزول اتفاق افتاد درین راه دیوارها بنظر در آمد از دو نیم گز تا سه گز بعد از تحقیق معلوم شد که مردم بقصد ثواب ساخته اند که چون حمالے در راه مانده شود بار خود بران دیوار نهاده نفسے راست سازد و باز بے مدد غیر بفراغت بر داشته متوجه مقصد گردد و این تصرف خاصئه اهل گجرات است بسیار مرا این دیوار ساختن خوش آمد فرمودم که در جمیع شهرهاے کلان بهمین دستور دیوارها از طرف بادشاهی بسازند روز شنبه بست و سوم پنج کروه یا دکم کوچ نموده کنار تال کاکریه محل نزول اردوے گیهان شکوه شد این تال را قطب الدین محمد نبیره سلطان احمد بانی شهر احمد آباد ساخته و بر دورش زینه پایها از سنگ و آهک بسته اند و درمیان تال باغچه مختصر و یکدست عمارت بنا نهاده و از کنار تال تا عمارت میان پل بسته اند که راه آمد و شد باشد چون مدتها برین گذشته اکثر از هم ریخته و ضایع شده و جائیکه قابل نشستن باشد نمانده بود درینولا که موکب اقبال بصوب احمد آباد توجه فرمود صفی خان بخشی گجرات از سرکار بادشاهی شکست و ریخت آنرا مرمت نموده و باغچه را صفا داده عمارتی تو مشرف بر تال و باغچه ساخت بے تکلف منزلیست بغایت مطبوع و دلنشین طرحش مرا خوش در افتاد و در ضلعے که پل واقع است نظام الدین احمد که در زمان پدرم یک چندی بخشی گجرات بود باغے ساخته بر کنار تال مذکور و درین وقت بعرض رسید که عبد الله خان بجهت نزاعے که با عابد پسر نظام الدین احمد داشته درختهاے این باغ را بریده است و نیز شنیده شد که در ایام حکومت خود در مجلس شراب مرد نامرادی را که خاے از طرفگی و مضحکی نبوده بمجرد آنکه در مستی و بے شعوری حرفے نا ملایم از روے مطایبه گفته بے طریق شده بیکے از غلامان خود اشارت کرد که در همان مجلس گردنش زده است از شنیدن این دو مقدمه خاطر عدالت آئین بغایت آشفته گشت و حکم فرمودم که دیوانیان عظام هزار سوار دو اسپه و سه اسپه او را موافق یک اسپه مقرر داشته تفاوت آنرا که هفتاد لک دام میشود از محال جاگیر او وضع نمایند چون درین منزل مزار شاه عالم بر سر راه واقع بود فاتحه خوانده گذشتم تخمیناً یک لک روپیه خرچ عمارت این مقبره شده باشد شاه عالم پسر قطب عالم است و سلسله ایشان بمخدوم جهانیان منتهی می شود و مردم این ملک را از خاص و عام غریب اعتقادی بایشان است چنانچه می گویند که شاه عالم احیاے اموات می کرد و بعد از انکه چندین مرده را زنده ساخته بود پدرش بر نمیعنے وقوف یافته مانع آمده است که دخل در کارخانهٔ الٰهی گستاخے است و شرط بندگی نیست قضا را شاه عالم خادمے داشت و او را فرزند نمی شد و بدعاے ایشان حق تعالے پسری باو کرامت فرمود چون به بست و هفت سالگی

رسید درگذشت وآنخادم گریه وزاری کنان بخدمت ایشان آمده معروض داشت که پسر من فوت شده ومرا همین یک فرزند بود چون بتوجه شما حق تعالے کرامت فرموده بود امیدوارم که بدعاے شما زنده شود شاه عالم لحظه متفکر گشته بدرون حجره رفتند وخادم مذکور بخدمت پسر ایشان که او را بسیار دوست میداشت رفته الحاح نمود که شما از شاه التماس کنید که فرزند مرا زنده سازند وپسر ایشان چون خرد سال بود بدرون حجره درآمده درین باب مبالغه میکند شاه عالم می گوید که اگر راضی باشید عوض او جان بحق تسلیم کنید شاید التماس من قبول افتد واو عرض کرد که درانچه رضاے شما وخواست خدا باشد عین رضاے منست شاه عالم دستهاے پسر خود را گرفته از زمین برداشته روے بسوے آسمان کرده گفت که بارخدایا عوض آن بزغاله این بزغاله را بگیر در ساعت پسر جان بحق تسلیم کرد وشاه او را بر بالاے پلنگ خود خوابانیده چادرے بر روے او پوشانید وخود از خانه برآمده بآن خادم گفتند که بخانه برو واز پسر خود خبر بگیر شاید سکته کرده باشد ونمرده باشد چون او بخانه مے آید پسر را زنده می بیند مجملاً در ملک گجرات این قسم حرفهاے بسیار بشاه عالم نسبت مے کنند ومن خود از سید محمد که صاحب سجاده ایشان ست وخالے از فضیلتے ومعقولیتے نیست پرسیدم که این حرف چه صورت دارد گفت من هم از پدر وجد خود همین طور شنیده ام وبتواتر رسیده والعلم عند الله اگرچه این مقدمه از آئین خرد دور است غائباً چون در مردم شهرت تمام داشت بجهت غرابت نوشته شد ورحلت ایشان ازین سراے فانے بعالم جاودانی در سنه هشت صد وهشتاد واقع شده در زمان سلطنت سلطان محمود بیکره وعمارات مقبره ایشان از آثار تاج خان تربانی است که از امراے سلطان مظفر ابن محمود بوده چون روز دوشنبه ساعت بجهت درآمدن شهر اختیار شده بود روز یکشنبه بیست وچهارم مقام فرمودم درین مقام خربزه کاریز که قصبه ایست از توابع هرات رسید ومقرر است که در خراسان هیچ جا خربزه بخوبی کاریز نمے شود وباآنکه یک هزار وچهار صد کروه مسافت داشت وقافله به پنج ماهے آمد بسیار درست وتازه آمده وآنقدر آورده اند که بجمیع بندها کفایت میکند ومقارن این کونله از بنگاله رسید وباوجود هزار کروه مسافت اکثر تر وتازه آمده چون بغایت میوه لطیف ونازک است همانقدر که بجهت خاصگی کفایت باشد پیاده هاے ڈاکچوکی دست بدست میرسانند زبان از اداے شکر الهی قاصر است ـ

شکر نعمتهاے تو چندانکه نعمتهاے تست

درین تاریخ امانت خان دو دندان فیل گذرانید بغایت کلان که یکے ازان سه درع وهشت طسوج طول وشانزده

طوطی ضخامت داشت سه من و دو سیر بوزن درآمد که بیست و چهار و نیم من عراق باشد روز دوشنبه بیست و پنجم بعد از
گذشتن شش گهڑی در ساعت مسعود و بمبارکی و فرخی متوجه شهر شدم و بر فیل صورت گنج که از فیلان دوستدار منست
و در صورت و سیرت تمام عیار با آنکه مست بود چون اعتماد بر سواری خود و خوش جلوی او داشتم سوار گشتم خلقی انبوه
از مرد و زن در کوچه و بازار و در و دیوار برآمده منتظر بودند تعریف شهر احمدآباد چنانکه شنیده شده بود بنظر درنیامد اگرچه
میان راسته بازار را عریض و وسیع گرفته اند اما دکانها را درخور وسعت بازار نساخته اند عمارتش همه از چوب است و
ستون دکانها باریک و زبون و کوچه بازار پر گرد و غبار از تال کاکریه تا درون ارک که باصطلاح این ملک بهدر گویند
نثار کنان شتافتم و بهدر یعنی مبارک است منازل سلاطین گجرات که در درون بهدر واقع بود درین پنجاه و شش سال
خراب شده و اثری ازانها نمانده اما جمعی از بندهای ما که بحکومت این ملک تعین بودند عمارات ساخته اند درینولا
که از ماندو متوجه احمدآباد شدم مقرب خان منازل قدیم را از سر نو تعمیر نموده نشیمنهای دیگر که ضروری بود مثل جهروکه عام و
خاص وغیره ترتیب داد چون امروز روز مبارک وزن فرزند شاهجهان بود برسم معهود او را بطلا و دیگر اجناس وزن فرمودم
و سال بیست و هفتم از مولود مسعود او بخرمی و نشاط آغاز شد امید که حضرت واهب العطایا او را باین نیازمند درگاه خود
ارزانی دارد و از عمر و دولت خود برخوردار کناد همدرین روز ولایت گجرات را بجاگیر آن فرزند مرحمت فرمودم از قلعه ماندو
تا بندر کهنبایت براهی که آمدیم یکصد و بیست و چهار کروه است بیست و هشت کوچ و سی مقام واقع شد و در کهنبایت
تا ده روز مقام اتفاق افتاد و ازانجا تا شهر احمدآباد بیست و یک کروه بود به پنج کوچ و دو مقام طی شد مجملاً از ماندو تا کهنبایت
و از کهنبایت تا احمدآباد بشرحی که گذارش یافت یکصد و چهل و پنج کروه مسافت بدو ماه و پانزده روز آمدیم در مدت
بهمگی سی و سه کوچ و چهل و دو مقام شد روز سه شنبه بیست و ششم بدین مسجد جامع که در میان بازار واقعست رفته
بچندی از فقرا که در آنجا حاضر بودند قریب پانصد روپیه بدست خود خیرات کردم این مسجد از آثار سلطان احمد بانی شهر احمدآباد
است مشتمل بر سه در و در هر طرف بازاری و مقابل دریکه بجانب مشرق واقع شده مقبره سلطان احمد مذکور است و در آن
گنبد سلطان احمد و محمد پسر او و قطب الدین نبیره او آسوده اند طول صحن مسجد غیر از مقصوره یکصد و سه درع است و عرض هشتاد
و نه درع و بر دور آن ایوان ساخته اند بعرض چهار درع و سه پاو فرش صحن از خشت تراشیده و ستونهای ایوان از سنگ
سرخ است و مقصوره مشتمل است بر سیصد و پنجاه و چهار ستون و بالای ستونها گنبد زده اند طول مقصوره هفتاد و پنج درع و عرض

سے و هفت ذرع است و فرش مقصوره و محراب و ممبر از سنگ مرمر ترتیب یافته است و بر دو بازوی پیشطاق دو مینار پرکار
از سنگ تراشیده مشتمل بر سه آشیانه در غایت اندام نقاشی و نگاری کرده اند و بجانب دست راست ممبر متصل بکنج مقصوره
شاه نشینی جدا کرده اند و از میان ستونها به تخته سنگ پوشیده اند و دور آن را تا سقف مقصوره به پنجره سنگ نشانیده اند غرض
آنکه چون پادشاه بنماز جمعه و عید حاضر شود با جمعی از مخصوصان و مقربان خود بران بالا رفته ادای صلوة نماید و آنرا باصطلاح
این ملک ملوکخانه گویند و همانا که این تصرف و احتیاط بجهت هجوم عام شده باشد والحق این مسجد بنائیست بغایت عالی
روز یکشنبه بیست و هفتم بخانقاه شیخ وجیه الدین که نزدیک بدولتخانه بود رفته بر سر مزار ایشان که در صحن خانقاه واقع است فاتحه
خوانده شد این خانقاه را صادق خان که از امرای عمده پدرم بود ساخته است شیخ از خلفای شیخ محمد غوث است اما خلیفه
که مرشد بخلافت او مباهات کند و ارادت ایشان برهانیست روشن بر بزرگی شیخ محمد غوث و شیخ وجیه الدین بفضائل صوری و کمالات معنوی آراستگی داشت
پیش ازین سی سال درین شهر ودیعت حیات سپرده بعد از آن شیخ عبدالله بوصیت پدر بر مسند ارشاد نشسته بغایت درویشی مرتاض بود چون
مشارالیه بجوار رحمت ایزدی پیوست فرزندش شیخ اسدالله جانشین گشت و همدران زودی بعالم بقا شتافت و بعد از برادرش شیخ حیدر صاحب سجاده شد و
الحال در قید حیات است و بر سر مزار جد و آبای خود بخدمت درویشان و تیمار حال ایشان مشغول و آثار صلاح از ناصیه روزگارش ظاهر چون عرس شیخ
وجیه الدین در میان بود یکهزار و پانصد روپیه بجهت خرج عرس بشیخ حیدر عنایت شد یکهزار و پانصد روپیه دیگر بجمعی از فقرا که در خانقاه
ایشان حاضر بودند بدست خود خیر کردم و پانصد روپیه به برادر شیخ وجیه الدین لطف نمودم همچنین هر کدام از خویشان و منسوبان ایشان
در خور استحقاق خرجی و زمین مرحمت شد و بشیخ حیدر فرمودم که جمعی از درویشان و مستحقان را که معرفتی بحال آنها داشته باشد
بحضور آورده خرجی و زمین التماس نماید روز مبارک شنبه بیست و هشتم بسیر رستم خان باڑی رفته یکهزار و پانصد روپیه در
راه نثار کردم باڑی باصطلاح اهل هند باغ را گویند و این باغیست که برادرم شاه مراد بنام پسر خود رستم ساخته بود دیک
جشن مبارک شنبه درین باغ کرده بچندی از بنده های خاص پیالها عنایت کردم و آخر روز بباغچه حویلی شیخ سکندر که در
جوار این باغ واقع است و انجیرش بغایت خوب رسیده بود رفته شد چون میوه را بدست خود چیدن لذتی دیگر دارد و من تا حال
انجیری بدست خود نچیده بودم درین ضمن سرافرازی او هم منظور بود بی تکلفانه رفتم شیخ سکندر گجراتی الاصل است و خالی از
معقولیتی نیست و بر احوال سلاطین گجرات استحضار تمام دارد و مدت هشت نه سال است که در سلک بندها منتظم است چون
فرزند شاهجهان رستم خان را که از عمده بنده های اوست بحکومت احمدآباد مقرر فرموده بود بالتماس آن فرزند رستم باڑی را

بمناسبت اسمے باو بخشیدم درین روز راجه کلیان زمیندار ولایت ایدر بسعادت آستانبوسی دریافته یک زنجیر فیل و نه اسپ پیشکش گذرانید فیل را باو بخشیدم این از زمینداران معتبر سرحد گجرات است و ملک او متصل بکوهستان رانا واقع شده و سلاطین گجرات پیوسته بر سر راجه آنجا لشکرها کشیده اند اگرچه بعضے اطاعت گونه می کرده اند و پیشکش میداده اما تا خود بدیدن هیچ کدام نرفته اند بعد از آنکه حضرت عرش آشیانی فتح گجرات فرموده اند افواج منصوره بر سر او تعیین شد چون خلاصی خود را منحصر در اطاعت و فرمان پذیرے یافت ناگزیر بندگی و دولتخواهی اختیار نموده بسعادت آستانبوس شتافت و از آن تاریخ در سلک بندها منتظم است و هر کس بحکومت احمدآباد تعیین می شود بدیدن او آمده در وقت کار و خدمت با جمعیت خود حاضر مے شود روز شنبه غره ماه دی سنه ۱۲ چند سین که از عمده زمینداران این ملک است دولت آستانبوس دریافته نه اسپ پیشکش گذرانید روز یکشنبه دوم براجه کلیان زمیندار ایدر و بسید مصطفے و میرفاضل فیل عنایت شد دوشنبه بشکار بازجره سوار شده قریب به پانصد روپیه در راه نثار کردم درین تاریخ ناشپاتی از بدخشان رسید روز مبارک شنبه ششم بسیر باغ فتح که در موضع سیرخیز واقعست شتافته یکهزار و پانصد روپیه در راه نثار کردم چون[1] مزار شیخ احمد کهتو بر سر راه واقع بود نخست بدانجا رفته فاتحه خوانده شد کهتو نام قصبه ایست از سرکار ناگور و مولد شیخ از آنجا است شیخ در عهد سلطان احمد که بانی شهر احمدآباد بوده اند و سلطان احمد بایشان ارادت و اخلاص تمام داشت و مردم این ملک را باو غریب اعتقاد است ایشان را از اولیاے کبار می دانند و در هر شب جمعه خلق انبوه از وضیع و شریف بزیارت ایشان حاضر مے شوند سلطان محمد پسر سلطان احمد مذکور عمارات عالے از مقبره، مسجد و خانقاه بر سر مزار ایشان بنا نهاده و متصل بمقبره در ضلع جنوب تالی کلان ساخته دور آن را بسنگ و آهک ریخته برآورده و با تمام این عمارات در زمان قطب الدین ولد محمود مذکور شده مقبره چندی از سلاطین گجرات بر کنار تال در طرف پاے شیخ واقع است و دران گنبد سلطان محمود بیکره و سلطان مظفر پسر او و محمود شهید نبیره سلطان مظفر که آخرین سلاطین گجرات است آسوده اند بیکره بزبان اهل گجرات بروت برگشته را گویند و سلطان محمود بروت هاے کلان برگشته داشت باین نسبت بیکره میگفته اند و متصل بمقبره ایشان گنبد خواتین آنهاست و بے تکلف مقبره شیخ بغایت عمارت عالی و جاے نفیس است و از روے قیاس تخمیناً پنج لک روپیه صرف این عمارت شده باشد والله اعلم بالصواب بعد از فراغ زیارت به باغ فتح رفته شد

[1] شیخ احمد کهتو لقب جمال الدین در دهلی سال هفتصد و سے و هفت بزاد از بزرگ زادگان آنجا است مرید خلیفه بابا اسحاق مغربی است نام او نصیر الدین از نیرنگی سپهر بیلے در طوفان باد از نگاه خود جدا شده پس از روزگار رست بخدمت بابا اسحاق مغربی سعادت اندوخت و دانش صوری و معنوی گرد آورد و در زمان سلطان احمد بگجرات رفت و خورد و بزرگ او را پذیرفتند و به نیایش گری برخاستند پس سفر عرب و عجم نمود و بسے بزرگان را دریافت خوابگاه میر گنج احمدآباد ۱۲ آئین اکبری

این باغ در زمینی واقع است که سپه سالار خانخانان آتالیق بابو که خود را مظفرخان مخاطب ساخته بود جنگ صف کرده شکست داده ازین جهت باغ فتح نام نهاده واهل گجرات فتح باڑی می گویند و تفصیل این اجمال آنکه چون بیامن اقبال حضرت عرش آشیانی ملک گجرات مفتوح گشت و بدست افتاد واعتماد خان بعرض رسانید که این پسر بهلیا نیست و چون از سلطان محمود فرزند نماند و از اولاد سلاطین گجرات نیز هیچ کس نبود که بسلطنت برداریم ناگزیر صلاح وقت را منظور داشته چنین ظاهر ساختیم که این پسر محمود است و سلطان مظفر نام کرده بسلطنت برداشتیم و مردم بنا بر ضرورت قبول این معنی کردند چون آنحضرت قول اعتماد خان را درین سواد معتبر میدانستند او را وجودی نهادند و مدتها در میان خواصان خدمت میکرد و توجه بحال او می فرمودند بنا برین از فتحپور گریخته بگجرات آمده چند سال در پناه زمینداران روزگار بسر برد تا آنکه شهاب الدین احمد خان را از حکومت گجرات معزول ساخته اعتماد خان را بجای او تعیین فرمودند جمعی از نوکران شهاب الدین خان که دل نهاده گجرات بودند از جدائی گزیده بامید نوکری اعتماد خان در احمد آباد ماندند بعد از آن که اعتماد خان بشهر در آمد بدو رجوع آورده اقبالی از جانب او نیافتند ره رفتن نزد شهاب الدین خان داشته نه رای ماندن در احمد آباد چون از همه جهت نا امیدی دست داد چاره کار منحصر بران دیدند که خود را بنو رسانیده او را دست آویز فتنه و فساد سازند و باین عزیمت ششصد هفتصد سوار ازان جماعت نزد نبو رفته او را با لوبند کاتهی که نبو در پناه او بود برداشته متوجه احمد آباد شدند و تا رسیدن بحوالی شهر بسیاری از بیدولتان واقع طلب باو پیوستند و قریب بهزار سوار از مغول و اهل گجرات جمع شدند چون اعتماد خان ازین سانحه وقوف یافت شیرخان نام پسر خود را در شهر گذاشته خود بطلب شهاب خان که متوجه درگاه شده بود شتافت تا بامداد او تسکین این شورش دهد با آنکه اکثر از مردم خوب از و جدا شده بودند از نقوش پیشانی بازماندها نیز حرف بیوفائی میخواندند ناچار برفاقت اعتماد خان عطف عنان نموده قضا را پیشتر از رسیدن اینها نبو در حصار احمد آباد در آمده بود و دولتخواهان در سواد شهر بترتیب صفوف پرداختند و مفسدان از قلعه بر آمده بعرصه کارزار شتافتند و چون فوج اهل ادبار نمودار شد نیچه از نوکران شهاب خان باز مانده بودند همه بیکبار راه بیحقیقتی سپرده بغنیم پیوستند و شهاب خان شکست خورده بصوب پتن که در تصرف بندهای بادشاهی بود شتافت حشم دستگاه او بغارت رفت و نبو باین مفسدان منصبها و خطابها داده بر سر قطب الدین محمد خان که در پرگنه برده بود رفت و نوکران مشار الیه نیز بروش نوکران شهاب خان طریق بیوفائی سپرده جدائی اختیار نمودند چنانچه شرح این وقایع در اکبرنامه بتفصیل مسطور است آخر قطب الدین محمد خان را قول داده بدرجه شهادت رسانید و مال و اموال او که در برابر

خزانه مردمی با شوکت پدرم بتاراج رفته و قریب یک لک و پنج هزار سوار در اندک مدت بر گرد او فراهم آمدند چون صورت واقعه بعرض حضرت عرش آشیانی رسید میرزا خان خانخانان ولد بیرم خان را با جمعی از بهادران رزم جوی به همراه او تعیین فرمودند در روزی که میرزا خان بحوالی شهر رسید صفوف اقبال آراسته قریب ده هزار سوار داشت و غنیم سی هزار سوار در برابر آمده عساکر را دو بار اثر نبرد ترتیب داد و بعد از قتال و جدال بسیار نسیم فتح و فیروزی بر علم دولتخواهان وزید و غنیم شکست خورده بحال تباه راه ادبار پیش گرفت پدرم بجلدوی این فتح منصب پنجهزاری و خطاب خانخانانی و حکومت ملک گجرات بمیرزا خان عنایت نمودند باغی که خانخانان در عرصه کارزار ساخته بر کنار دریای سابرمتی واقع است و عمارات عالی با صفه در خور آن مشرف بر دریا بنا نهاده و اطراف باغ را دیواری از سنگ و آهک در غایت استحکام کشیده و این باغ یکصد و بیست جریب است و بی تکلف سیرگاه خوشی است بلکن که دو لک روپیه صرف آن شده باشد مرا خوش افتاد و نیکو باغیست و توان گفت که در تمام گجرات مثل این باغی نباشد جشن مبارک شنبه کرده به بندهای خاص پیاله عنایت شد و شب در آنجا بسر برده آخرهای روز جمعه بشهر در آمدم قریب هزار روپیه در راه نثار شد درین وقت باغبانان بعرض رسانیدند که چند درخت گل چنپه را که در صفه مشرف بر دریاست نوکر مقرب خان بریده از شنیدن این حرف خاطر آزرده گشت و خود متوجه تحقیق این مقدمه شدم چون ثبوت پیوست که این فعل زشت از او سرزده حکم فرمودم که هر دو انگشت ابهام او را قطع کردند تا موجب عبرت دیگران شود و ظاهر آنست که مقرب خان را ازین معنی اطلاعی نبوده والا در همان وقت بسزا میرسانید روز سه شنبه پانزدهم کوتوال شهر دزدی را گرفته آورد که پیش ازین چند دفعه او را بدزدی گرفته هر بار عضوی از اعضایش بریده بودند مرتبه اول دست راست و بار دوم انگشت ابهام دست چپ و دفعه سوم گوش چپ و نوبت چهارم پی هر دو پا و بار آخر بینی و معهذا ترک کار خود نکرده دوش بخانه کاه فروشی بدزدیدن آمده بود قضا را صاحب خانه خبردار شده او را گرفت دزد چند زخم کارد بکاه فروش زده او را هلاک میسازد درین شور و غوغا خویشان او هجوم آورده دزد را می گیرند فرمودم که دزد را بخویشان مقتول حواله نمایند تا او را بقصاص رسانند۔

هم در سر آن روی که در سر داری

روز یکشنبه دوازدهم مبلغ سه هزار روپیه بعظمت خان معتقد خان سپرده شد که فردا بر سر مزار شیخ احمد کهتو رفته به فقرا و ارباب استحقاق که در آن بقعه توطن دارند قسمت نمایند روز مبارک شنبه سیزدهم بمنزل فرزند شاهجهان رفته جشن مبارک شنبه در آنجا ترتیب یافت و جمعی از بندهای خاص پیاله مرحمت شد و فیل سندر متهن را که در فیلان خاصه بجلدی و سبک پائی و خوش جلوی امتیاز تمام داشت به اسپ

هم خوب میدوید و از فیلان اول اول بود و حضرت عرش آشیانی بغایت این را دوست میداشتند چون فرزند شاهجهان بسیار مائل بود
و مکرر التماس نمود بیچاره شده با ساز طلا از زنجیر وغیره با یک ماده فیل درین روز بآن فرزند مرحمت فرمودم و یک لک درب
و وکلای عادل خان انعام شد درین ولا بعرض رسید که مکرم خان ولد معظم خان که صاحب صوبگی اوڈیسه سرفراز است فتح ولایت
خورده کرده و راجه آنجا گریخته براج مهندره رفته است و چون از خانه‌زادان لایق تربیت بود منصب او را از اصل و اضافه سه هزاری ذات
و دو هزار سوار حکم فرمودم و بعنایت نقاره و اسپ و خلعت سرفراز ساختم در میان سرحد ولایت اوڈیسه و گولکنده دو زمیندار
واسطه بودند یکی راجه خورده دوم راجه مهندره ولایت خورده بتصرف بندهای درگاه درآمد بعد ازین نوبت راج مهندره
است بکرم الهی امید چنان است که قدم همت پیشتر هم بگذارد درین وقت عرض داشت قطب الملک بفرزند شاهجهان رسید که چون
ملک من بسرحد بادشاهی قریب شده و مرا نسبت بندگی باین درگاه است امیدوارم که بمکرم خان فرمان شود که دست تصرف
بملک من دراز نسازد و این دلیلی است بر جرأت و جلادت او که مثل قطب الملک همسایه از و در حسابست درین تاریخ اکرام خان
پسر اسلام خان به فوجداری فتحپور و نواحی آن سرفراز ساخته خلعت و فیل مرحمت نمودم چندرسین زمیندار هلود بخلعت و اسپ و
فیل ممتاز گشت و بلاچین قاقشال فیل عنایت شد و هم درین وقت مظفر پسر میرزا باقی ترخان سعادت آستانبوس دریافت والده
او دختر باهو زمیندار کچ بود چون میرزا باقی برحمت حق پیوست در ریاست ٹهٹه بمیرزا جانی رسید از توهم میرزا جانی پناه بزمیندار مذکور
برده از طفولیت تا حال دران حدود گذرانیده درینولا که نزول موکب اقبال باحمدآباد اتفاق افتاد آمده ملازمت نمود اگرچه
درمیان مردم صحرائی نشو و نما یافته و از رسم و عادت بیگانه است غالباً چون سلسلهٔ اینها را نسبت خدمتگاری و حقوق بندگی از
زمان حضرت صاحبقران ثانی انار الله برهانه باین دودمان عالیشان ثابت است رعایت احوال او لازم شمرده بالفعل دو هزار
روپیه خرجی و خلعت عنایت فرمودم و منصبی که درخور حال او باشد مرحمت خواهد شد شاید که در سپاهگری بهی خود را خوب ظاهر سازد روز
مبارکشنبه بیست دوم بباغ فتح رفته سیر گل سرخ کرده شد یک تخته خوب شگفته بود درین ملک گل سرخ کمتر میشود دریافت اینقدر
غنیمت بود شقایق زار هم بد نبود انجیرهای رسیده هم داشت چند انجیر بدست خود چیدم آنکه از همه کلان تر بود وزن فرمودم هفت
و نیم توله بوزن درآمد درین تاریخ هزار و پانصد خربزه کاریز که خان اعظم پیشکش فرستاده بود رسید هزار خربزه به بندهای که در
رکاب بودند انعام شد و پانصد خربزه باهل محل دچار روز درین باغ بعیش و کامرانی گذرانیده شب دوشنبه بیست و چهارم بشهر آمدم
ازین خربزه چندی بمشایخ احمدآباد عطا شد و باعث تعجب آنها گشت که در ملک گجرات خربزه بغایت زبون دیده میشود

از خوردن این خربزه حیران ماندند که در عالم چنین نعمتی هم بوده است روز مبارک شنبه بست و هفتم در باغچه نگینه نام که در درون دولتخانه واقع ست و آنرا یکے از سلاطین گجرات ساخته اند بزم پیاله ترتیب یافت و بنده هاے خاص بساغر هاے لبریز عنایت سرخوش گشتند یک تخته انگور درین باغچه بکمال رسیده بود حکم فرمودم که جمعے از بندها که پیاله خورده اند خوشه هاے انگور بدست خود چیده مزه سازند روز دوشنبه غره اسفندارمذ از احمدآباد کوچ فرموده رایات مراجعت بصوب مالوه برافراشت و تا دولتخانه که در کنار تال کاکریه ترتیب یافته بود نثار کنان شتافتم سه روز درین منزل مقام واقع شد روز مبارک شنبه چهارم پیشکش مقرب خان بنظر گذشت تحفه که نفاست داشته باشد و خاطر بآن رغبت کند نبود و از همین خجالت پیشکش را بفرزندان خود داده که در درون محل گذرانند از جواهر و مرصع آلات و اقمشه موازی یک لک روپیه را قبول نموده تتمه را با و بخشیدم از اسپان کچهی هم قریب بصد راس گرفته شد اما اسپ برجسته نبود که تعریف توان کرد روز جمعه پنجم شش کروه کوچ کرده بر کنار دریاے احمدآباد نزول اجلال اتفاق افتاد چون فرزند شاهجهان رستم خان را که عمده بندهاے اوست بحکومت گجرات میگذاشت بالتماس آنفرزند علم و نقاره و خلعت و خنجر مرصع عنایت فرمودم تاحال درین دولت رسم نبود که نوکر شاهزاده با علم و نقاره مرحمت شود چنانچه حضرت عرش آشیانی با کمال شفقت و مهربانی که بمن داشتند تجویز خطاب و علم و نقاره بامراے من نفرموده بودند چون توجه و التفات من نسبت بآنفرزند به حدیست که در هیچ مرتبه از مراتب خاطر جوئی اورا از دست توانم داد و در واقع فرزندیست شایسته و بهمه عنایتے زیبنده در عنفوان عمر و دولت بهر جانب که روے همت نهاده آن مهم را خاطر خواه من صورت داده بهمدرین روز مقرب خان رخصت وطن یافت چون مزار قطب عالم پدر شاه عالم بخاری که در موضع بتوه واقعست بر سر راه بود خود بآنجا رفته پانصد روپیه بمقیمان آن مقام خیر کردم روز شنبه ششم در دریاے محمودآباد بکشتی نشسته شکار ماهی کرده شد بر کنار آب مذکور مقبره سید مبارک بخاری واقعست که از امراے عمده گجرات بوده و این عمارت را بعد از و فرزندش سید میران ساخته و بغایت گنبدیست عالے بر دور آن حصاریست از سنگ و آهک در نهایت استحکام ترتیب یافته تخمیناً از دو لک روپیه بیشتر خرج شده باشد مقبرهاے سلاطین گجرات که بنظر در آمده هیچکدام ده یک این نیست هرچند آنها صاحب ملک بوده اند و این نوکر غایتاً همت و توفیق خداداد است هزار آفرین بر فرزندی که مقبره پدر خود را چنین ساخته ـ

	کزو مانده بگیتی یادگارے ✦	

روز یکشنبه مقام فرموده شکار ماهی کرده شد چهار صد ماهی بدام افتاد از انجمله یک ماهی بے پولک بنظر درآمد که آن را سنگ ماهی گویند شکمش بغایت کلان در برآمدگی نمود فرمودم که در حضور چاک کردند از میانش ماهی پولک داری برآمد که تازه فرو برده بود و هنوز تغیرے در و در رفته

حکم کردم که هر دو را وزن کنند سنگ ماهی شش و نیم سیر بنظر درآمد و آنرا که فربه بود قریب بده سیر ظاهر شد روز دوشنبه هشتم چهار کروه
و یک پاؤ کوچ فرموده در موضع مووده منزل شد مردم اینجا تعریف برسات گجرات میکردند قضا را شب گذشته و امروز تا چاشت جهلکے باران
شد و گرد و خاک فرونشست چون این ملک ریگ بوم است یقین که در برسات گرد و خاک بنا شد و گل و لای نشود و صحراها سبز و خرم
گردد و خوب خواهد بود بهر حال نمونه از برسات هم دیده شد روز سه‌شنبه پنج و نیم کروه کوچ نموده در کنار موضع جرسیما نزول اقبال افتاد درین
منزل خبر رسید که مانسنگه سیوڑه جان بمالکان جهنم سپرده تفصیل این اجمال آنکه سیوڑه گروهی اند از ملاحده هنود و همیشه سر و پا برهنه می باشند
جمعی موی سر و ریش و بروت می کنند و بعضی می تراشند و لباس دوخته نمی پوشند و مدار اعتقاد آنها برین است که هیچ جانداری را آزرده
نباید ساخت و طایفه بانیه آنها را پیر و مرشد خود میدانند بلکه سجده و پرستش می نمایند و این سیوڑه ها دو فرقه اند یکی را تپا گویند و دیگر
کرتهل مانسنگه مذکور سردار طایفه کرتهل بود و بالچند کلان گروه تپا هر دو پیوسته در خدمت حضرت عرش آشیانی می بودند چون آنحضرت شنقار
شدند و خسرو گریخت و من از پی او ایلغار کردم رای سنگه برتیه زمیندار بیکانیر که بیمن تربیت و نوازش آنحضرت بمرتبه امارت رسیده بود
از مانسنگه مذکور مدت سلطنت و پیش آمدن احوال مرا می پرسید و آن سیاه زبان که خود را در علم نجوم و تسخیرات ماهر میگفت با او می گوید که
نهایت سلطنت ایشان تا دو سال است و آن خرف مبهوت باعتماد این سخن بیرخصت بوطن خود رفت و بعد ازان که حق جل سبحانه این
نیازمند را بکرم و لطف خود برگزیده بعنان فتح و فیروزی بمستقر خلافت متمکن گشتم شرمنده و سرافگنده بدرگاه آمد و خاتمت احوال او در
جای خود گذارش یافته القصه مانسنگه مذکور درهمان سه چهار ماه بعلت جذام مبتلا شد و اعضایش از هم ریخت تا حال بزندگانی که مرگ
ازان بمراتب بهتر است در بیکانیر روزگار بسر می برد درینولا او را بیاد آورده حکم طلب فرمودم در اثنای راه که بدرگاه می آوردند
از غایت توهم زهر خورده جان بمالکان جهنم سپرد و هرگاه نیت این نیازمند درگاه ایزدی مصروف بر عدالت و خیر باشد یقین که هر کس که در
حق من بد اندیشه در خور نیت خود خواهد یافت طایفه سیوڑه در اکثر بلاد هندی باشد غالباً در ملک گجرات چون مدار سودا و خرید و فروخت
بر بانیانست سیوڑه بیشتر می باشد و غیر از تبخانه منازل بجهت بودن و عبادت کردن آنها ساخته اند که در حقیقت دار الفساد است زن
و دختر خود را پیش سیوڑه ها می فرستند و اصلا حیا و ناموس در میان نیست و انواع فساد و بیباکی از آنها بوقوع می آید بنا برین حکم
باخراج سیوڑه ها فرمودم و فرامین باطراف فرستاده شد که هر جا سیوڑه باشد از قلمرو من برآورند روز پنجشنبه دهم بشکار رفته
دو نیله گاو یکی نر و یکی ماده به بندوق زدم درین روز پسر دلاورخان ازبین که بجاگیر پدرش تنخواه بوده آمده سعادت زمین بوس
دریافت و اسپ کچهی پیشکش گذرانیده بنهایت خوش شکل است و خوش سواری تا بملک گجرات درآمده ایم باین خوبی اسپ هیچکس پیشکش

نیاورده قیمتش هزار روپیه حکم شد روز مبارک شنبه یازدهم در کنار تال مذکور بزم پیاله ترتیب یافت و جمعی از بندهای درگاه را
که بخدمت این صوبه تعیین شده بودند مشمول عواطف و نوازش بیدریغ ساخته رخصت فرمودم از جمله شجاعت خان عرب را بمنصب
دو هزار و پانصد بذات و دو هزار سوار از اصل و اضافه سرفراز فرموده نقاره و اسپ و خلعت عنایت شد و همت خان را بمنصب هزار
و پانصدی و هشتصد سوار سرفراز ساخته خلعت و فیل لطف نمودم کفایت خان که بخدمت دیوانی صوبه مذکور اختصاص دارد بهزار و دو
صدی و سیصد سوار از اصل و اضافه ممتاز گشت صفی خان بخشی باسپ و خلعت سرفراز شد خواجه عاقل را بمنصب هزار و پانصدی
و شش صد و پنجاه سوار از اصل و اضافه اختصاص بخشیده بخدمت بخشی گری احدیان تعیین فرمودم و بخطاب عاقل خانی ممتاز
یافت و سه هزار درب بوکیل قطب الملک که پیشکش آورده بود انعام مرحمت شد درین تاریخ فرزند شاهجهان انار و به که از فراه بجهت
او آورده بودند بنظر گذرانید که تا حال باین کلانی دیده نشده بود فرمودم که وزن کنند بهی بیست و نه ماشه و انار یک و نیم تو ل
بوزن در آمد روز جمعه دوازدهم بشکار رفته دو نیله گاو یکی نر و یکی ماده شکار شد و روز شنبه سیزدهم سه نیله گاو دو نر و یکی ماده
به بندوق زدم روز یکشنبه چهاردهم بشیخ اسمعیل ولد شیخ محمد غوث خلعت و پانصد روپیه خرچ عنایت فرمودم روز دوشنبه پانزدهم
بشکار رفته دو ماده نیله گاو به بندوق زدم روز سه شنبه شانزدهم مشایخ گجرات را که بتهنیت آمده بودند مرتبه دیگر خلعت و خرچی ۱۰۲۶
با اراضی مدد معاش داده رخصت فرمودم و به هر یک از ینها کتابی از کتابخانه خاصه مثل تفسیر کشاف و تفسیر حسینی و روضة الاحباب
مرحمت شد و بر پشت آن کتب تاریخ آمدن گجرات و مرحمت نمودن کتاب مرقوم گشت درین مدت که شهر احمدآباد از نزول رایات
جلال آراستگی داشت شغل شبانروزی من این بود که ارباب استحقاق را بنظر درآورده زر و زمین عنایت فرمایم و با آنکه شیخ احمد
صدر و چندی از بندهای مزاجدان تعیین شده بودند که درویشان و مستحقان را بملازمت می آورده باشند و با فرزندان شیخ محمد غوث
و نبیره شیخ وجیه الدین و دیگر مشایخ نیز حکم فرموده بودم که از ارباب استحقاق هر جا گمان داشته باشند بخدمت حاضر سازند و همچنین در محل
چندی از عورات بهمین خدمت مقرر بودند که ضعیفه ها را بنظر بگذرانند و همگی همت مصروف آن بود که چون بعد از سالها مثل
من پادشاهی بطالع فقرای این ملک آمده باشد باید که هیچ احدی محروم نماند و حق تعالی شاهد است که درین عزیمت کوتاهی
نکرده ام و هیچ وقت ازین شغل فارغ نبوده ام اگرچه از آمدن احمدآباد اصلا محظوظ نشده ام غایتاً خاطر حقیقت شناس را باین خورسند
دارم که آمدن من موجب رفاهیت حال جمعی کثیر از درویشان شد و خلقی بنوا رسید روز سه شنبه شانزدهم کوکب پسر قمر خان را که
در برهانپور بلباس فقر درآمده سر بصحرای غربت نهاده بود گرفته آوردند و شرح این بر سبیل اجمال آنکه کوکب نبیره میر عبداللطیف قزوینی

است که از سادات سیفی بوده و نسبت خانزادی موروثی باین درگاه دارد و از تعینات لشکر دکن بود گویا روزے چند دران لشکر به تنگدستی و پریشانی میگذراینده و چون مدتے بود که باضافه منصب سرفرازی نیافته بود توهم بے عنایتے من علاوه آن میشود و از آشوب خاطر و تنگ حوصلگی بلباس تجرد درآمده سر بصحراے آوارگی می نهد و در عرض شش ماه تمام ملک دکن را از دولت آباد و بیدر و بیجاپور و کرناتک و گلکنده سیر کرده به بندر دابل میرسد و از انجا بکشتی نشسته در بندر گوکه می آید و بندر سورت و بروج و دیگر قصبات را که در سر راه واقع بود سیر نموده باحمدآباد میرسد درین وقت زاهد نام یکے از نوکران فرزند شاهجهان او را گرفته بدرگاه آورد حکم فرمودم که با بندگران بحضور آورند چون بنظر درآمد پرسیده شد که باوجود حقوق خدمت پدر و جد و نسبت خانزادگی باعث این بے سعادتے چه بود عرض کرد که در خدمت قبله و مرشد حقیقی دروغ نمی توان گفت راستی آنکه پیش ازین امیدوار مرحمت بودم و از بینکه طالع موافقت نکرد ترک تعلقات ظاهری نموده سراسیمه روبوادی غربت نهادم چون از گفتارش آثار صدق ظاهر بود در دلم اثر کرد و از ان شدت فرود آمدم و پرسیدم که درین سرگشتگی عادل خان و قطب الملک و عنبر هیچ کدام را دیده معروض داشت که هرگاه طالع من درین درگاه مدد نکرده باشد و ازین دولت که بحریست بیکران لب تشنه مراد مانده باشم حاشا که بچشمه سار آنها لب همت ترسازم و بریده باد سرے که بسجود این درگاه رسیده باشد و بدیگرے فرود آید از روزیکه قدم بوادی غربت نهاده ام تا حال وقایع خود را بطریق روزنامچه بر بیاضی ثبت نموده ام حقیقت احوال من از انجا ظاهر خواهد بود این حرف بیشتر موجب ترحم گشت و مسودات او را طلبیده خواندم معلوم شد که درین سرگشتگی و غربت محنت و ریاضت بسیار کشیده و اکثر پیاده گردیده و لقوت ناگزیر عاجز گردیده ازین جهت خاطرم باو مهربان شد و روز دیگر بحضور طلبیده بند از دست و پایش فرمودم که بردارند و خلعت و اسپ و هزار روپیه خرچی عنایت شد و منصب او انچه بوده پانزده اضافه مرحمت نمودم و چندان اظهار لطف و عنایت فرمودم که هرگز در مخیله او نگذشته بود بزبان حال این بیت میگفت ـ

اینکه می بینم به بیداریست یا رب یا بخواب
خویشتن را در چنین نعمت پس از چندین عذاب

روز کم شنبه هفتدهم شش کروه کوچ فرموده در مقام باره سیلهور نزول اقبال اتفاق افتاد پیش ازین مذکور می گشت که در کشمیر اثر وبائے ظاهر شد و درین تاریخ عرض داشت واقعه نویس آنجا رسید نوشته بود که درین ملک علت وبا اشتداد تمام یافته و کس بسیار تلف میشود باین طریق که روز اول درد سر و تپ بهم میرسد و خون بسیار از بینی می آید روز دوم جان بحق تسلیم می کند و از خانه که یک کس فوت شد تمام مردم آن خانه در معرض تلف اند و هرکه نزد بیماری یا مرده برود بهمان حال مبتلا می گردد از جمله شخصی مرده بود او را

بربالاے کاه انداخته شسته اند اتفاقاً گاوے آمده ازان کاه می خورد و می میرد و بعد ازان سگے چند از گوشت آن گاو خورده تمام مرده اند وکار تا بجاے رسیده که از توهم مرگ پدر نزدیک پسر و پسر نزدیک پدر نمی رود واز غرایب آنکه در محله که ابتداے بیماری ازانجا شده بود آتشے درگرفته قریب بسه هزار خانه دران محله مے سوزد و در اثناے طغیانی این حادثه صباحی که اهل شهر ومواضع ونواحے برمی خیزند شکل مستدیری بر درهائی خانه ظاهر شده می بینند سه دایره کلان برروے هم و دو دائره اوسط ویک دائره خرد و دیگر دوائر که میان آن بیاض ندارد واین اشکال در همه خانها بهم رسیده و در مساجد نیز ظاهر میگردد از روزیکه آتش افتاده واین اشکال نمایان گشته فی الجمله تخفیفی درو بامیگویند که شده است چون این مقدمه غرابت تمام داشت نوشته شد غایتاً بقانون خرد راست نمی آید وعقل من قبول این معنے نمی کند والعلم عندالله امید که حق جل سبحانه تعالے بر بنده هاے گناه گار خود مهربان گردد وازین بلیه بالکلیه نجات یابند روز مبارک شنبه هژدهم دو ونیم کروه کوچ نموده در کنار آب مهی منزل شد درین روز زمیندار جام دولت زمین بوس دریافته پنجاه راس اسپ پیشکش وصد مهر وصد روپیه نذر گذرانید نامش جسا است و جام لقب است هر کس که جانشین شود او را جام میگویند واین از زمینداران عمده ملک گجرات است بلکه از راجهاے نامی هندوستان است ملکش بدریاے شور متصل است پنج شش هزار سوار همیشه میدارد و در وقت کار تاده دوازده هزار سوار هم سامان میتواند داد در ولایت او اسپ بسیار بهم میرسد چنانچه تا دو هزار روپیه اسپ کچهی خرید وفروخت میشود براجه مذکور خلعت عنایت فرمودم و هم درین روز لچهمی نراین راجه ولایت کوچ که در اقصاے بلاد بنگاله واقعست سعادت آستانبوس دریافته پانصد مهر نذر گذرانید و بعنایت خلعت و خنجر مرصع سرفراز گشت نوازش خان پسر سعید خان که بحکومت ولایت جونگره تعین بود بدولت زمین بوس استسعاد یافت روز جمعه نوزدهم مقام شد روز شنبه بستم چهار کروه پاو کم کوچ نموده بر کنار تال جهنود نزول نمودم روز یکشنبه بست ویکم چهار کروه ونیم کوچ کرده در کنار تال بدروالہ فرود آمده شد درین روز خبر فوت عظمت خان گجراتی که بجهت بیماری در احمد آباد مانده بود بمسامع جلال رسید او از بندهاے مزاجدان بود وخدمات نیک ازوے می آمد واز حقیقت ملک دکن و گجرات وقوف تمام داشت خاطر حق شناس از خبر فوت او گرانی پذیرفت در تال مذکور گیاہے بنظر در آمد که بمجرد رسیدن انگشت و یا سر چوبے برگهایش نیز بهم می آورد وبعد از زمانے باز شگفته میگردد وبرگش از عالم برگ درخت تمر هندی است نامش بعربی شجرالحیا است وبهندی لجونتی میگویند ولاج بمعنے حیا است چون از رسیدن دست وانگشت سر بهم می آرد ازین جهت به حیا نسبت کرده اند بے تکلف خالی از غرایب نیست ونامش راهم نغز یافته اند ومیگویند که در خشکی هم میشود در روز دوشنبه بیست ودوم مقام شد قراولان خبر

آوردند که درین نزدیکی شیریست که بمردم راهگذری مزاحمت و آسیب میرساند در بیشه که پیدا شد کله و استخوان چندے از آدمیان که تازه خورده بود دیده شد بعد از دو پهر روز بشکاران شیر سواری نموده بیک زخم بندوق کارش ساختم اگرچه شیر کلان بود غایتا از نهیب کلان تر بار یازده شد از جمله شیرے که در قلعه ماندو زده بودم هشت و نیم من بود این هفت و نیم من بوزن در آمد یکمن ازان کمتر روز سه شنبه بیست و سویم سه و نیم کروه و کسرے کوچ نموده برلب آب بابیب نزول نمودم روز چهارشنبه بیست و چهارم قریب بشش کروه طے نموده در کنار تال همره منزل شد روز مبارک شنبه بیست و پنجم مقام فرموده بزم پیاله ترتیب یافت و بندهاے خاص بساغر عنایت خوش گشتند نوازش خان را بمنصب سه هزاری و دو هزار سوار که اضافه پانصدی ذات باشد سرفراز ساخته و خلعت و فیل مرحمت نموده رخصت جاگیر فرمودم و محمد حسین سبزک را که بجهت ابتیاع اسپان را وار به بلخ فرستاده شده بود درین تاریخ بدرگاه رسیده سعادت زمین بوس دریافت از اسپان آورده او یک اسپ ابرش بغایت خوش رنگ و خوش بست است تا حال باین رنگ ابرش دیده نشده بود و چند راه دار دیگر خوب آورده بود بنابران او را بخطاب تجارت خانی سرفراز فرمودم روز جمعه بیست و ششم پنج کروه و یک پاو طے نموده در موضع جالود منزل شد و راجه بهیم نرائن عموی راجه کوچ که الحال ملک گجرات را باد عنایت فرموده ام اسپ عنایت کردم روز شنبه بست و هفتم سه کروه کوچ کرده در مقام بوده نزول اجلال اتفاق افتاد روز یکشنبه بست و هشتم پنج کروه طے نموده کنار قصبه دوحد که این قصبه سرحد گجرات و مالوه است محل نزول رایات جلال گشت پهلوان بهاؤالدین برق انداز بچه لنگوری را با بزی به ملازمت آورده عرض نمود که در راه یکے از تفنگچیان این بنده لنگور ماده را که بچه خود را در سینه گرفته بربالاے درختی نشسته بود میبیند وآن سنگ دل رحم نکرده ماده لنگور را به بندوق میزند بمجرد رسیدن بندوق بچه را از سینه جدا کرده بر شاخے میگذارد و خود بر زمین افتاده جان می سپارد و درین اثناے من رسیدم وآن بچه را فرود آورده بجهت شیر خوردن نزدیک این بز بردم حق تعالی بز را بر وی مهربان ساخته شروع در لیسیدن و مهربانی کرد و با وجود عدم جنسیت باهم چنان الفت گرفته اند که گویا از شکم او بر آمده فرمودم که بچه را از وی جدا سازند بمجرد جدا ساختن بز آغاز فریاد و بیطاقتی کرد و بچه لنگور نیز بیتابی بسیار نمود اما الفت بچه لنگور بجهت شیر خوردن چندان تعجب ندارد و مهربانی بز بآن بچه جاے تعجب بسیار است لنگور جانوریست از عالم میمون غایتا موے میمون بزردی مائل و رویش سرخ و موے لنگور سفید و رویش سیاه و دم لنگور دو چندان از دم میمون دراز است بنابر غرابت این مقدمه نوشته شد روز دوشنبه بیست و نهم مقام نموده بشکار نیله گاو رفتم و دو نیله گاو یکے نر و یکے ماده به بندوق زدم روز سه شنبه سی ام نیز مقام واقع شد۔

تمام شد جلد اول توزک جهانگیری

حکم جہانگیر

حکم فرمودم که این دوازده ساله احوال را یک جلد ساخته نسخه هاے متعدد ترتیب نمایند که به بنده هاے خاص عنایت فرمایم و بسایر بلاد فرستاده شود که ارباب دولت و اصحاب سعادت دستور العمل روزگار خود سازند

جشن سیزدهمین نوروز از جلوس همایون

شب یکشنبه بیست و سوم ربیع الاول سنه ۱۰۲۷ هجری بعد از گذشتن چهارده نیم گهڑی تحویل آفتاب یعنی حضرت نیر اعظم عطیه بخش عالم به برج حمل اتفاق افتاد و تا این نوروز جهان افروز دوازده سال از جلوس همایون این نیازمند درگاه الٰهی بخیر و خوبی گذشته سال نو بهارے و فرخے آغاز شد روز مبارک شنبه دویم ماه فروردی ماه الٰهی جشن وزن قمری انجمن افروز گشت سال پنجاه و یکم از عمر این نیازمند درگاه ایزدی بهارے آغاز شد امید که مدت حیات در مرضیات الٰهی صرف شود و نفسی بے یاد او نگذرد بعد از فراغ وزن تازه بتازه بزم نشاط ترتیب یافت و بندها بے خاص لباغ لبریز عنایت سرخوش گشتند درین روز آصف خان که بمنصب پنج هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازی داشت بعنایت چهار هزار سوار دو اسپه و سه اسپه ممتاز شد و ثابت خان بخدمت عرض مکرر سرفرازی یافت خدمت توپخانه بمعتمد خان مرحمت نمودم و اسپ کچهی که پسر دلاور خان پیشکش آورده بود آنکه تا در ولایت گجرات نزول موکب اقبال اتفاق افتاده مثل این اسپ بسرکار نیامده چون میرزا رستم بسیار اظهار میل و خواهش نمود خاطر او را عزیز میداشتم باو عنایت نمودم بجام چهار انگشتری از الماس و یاقوت و زمرد و نیلم و دو دست باز مرحمت شد و براجه لچهمی نرائن نیز چهار انگشتری از لعل و عین الهره و زمرد و نیلم نیز عنایت شد مروت خان از بنگاله سه زنجیر فیل پیشکش فرستاده بود دو فیل داخل حلقه شد شب جمعه فرمودم که دور تال را چراغان کردند بغایت خوب شده بود در روز یکشنبه حاجی رفیق از عراق آمده سعادت آستان بوس دریافت و مکتوبے که برادرم شاه عباس مصحوب او ارسال داشته بود گذرانید مشار الیه غلام میر محمد امین خان قافله باشی است و میراو از عالم فرزندان تربیت کرده و در واقع خوب خدمتگار یست مکرر بعراق آمد و رفت نموده به برادرم شاه عباس آشنا شده درین دفعه از اسپان بچاق و اقمشه نفیسه آورده بود چنانچه از اسپها بے او چند اسپ داخل طوایل خاصه شد چون بنده کارآمدنی و خدمتگار لایق عنایت است بخطاب ملک التجار سرفراز ساختم روز دوشنبه براجه لچهمی نرائن شمشیر خاصه و تسبیح مرصع و چهار دانه مروارید بجهت حلقه گوش مرحمت نمودم روز مبارک شنبه میرزا رستم که به منصب پنجهزاری ذات و هزار سوار سرفراز بود باضافه پانصد سوار امتیاز یافت اعتقاد خان بمنصب

چهار هزاری و هزار سوار ممتاز شد سرفراز خان به منصب دو هزار و پانصدی و هزار و چهار صد سوار سرفراز گشت معتمد خان بمنصب هزاری و سه صد و پنجاه سوار سربلندی یافت به ابیراسے سنکهدلن و فدائی خان اسپ صد مهری عنایت شد چون صوبه پنجاب بحفظ و حراست اعتماد الدوله مقرر است حسب الالتماس او میر قاسم بخشی احدیان را که نسبت و سلسله ایشان دارد بحکومت صوبهٔ مذکور سرفراز فرمودم و منصب هزار بذات و چهار صد سوار و خطاب قاسم خانی مرحمت کردم پیش ازین براجه بهیم نرائن اسپ عراقی عنایت نموده بودم درین تاریخ فیل و اسپ ترکی بخشیده رخصت بنگاله فرمودم جام بانعام کمر شمشیر مرصع و تسبیح مرصع و اسپ یکی عراقی و دیگری ترکی و خلعت سرفرازی یافته رخصت وطن شد صالح برادرزاده آصف خان مرحوم را بمنصب هزاری و سیصد سوار ممتاز ساخته رخصت صوبه بنگاله فرمودم و اسپی بمشار الیه مرحمت شد درین تاریخ میر جمله از عراق آمده دولت زمین بوس دریافت مشار الیه از سادات معتبر اصفهان است و سلسله اینها در عراق همیشه عزت داشته اند و الحال برادرزاده او میر رضی در خدمت برادرم شاه عباس بمنصب صدارت اختصاص دارد و شاه صبیهٔ خود را باو نسبت کرده میر جمله پیش ازین بیازده سال از عراق برآمده نزد محمد قلی قطب الملک بگلکنده رفته بود نامش محمد امین است و قطب الملک او را میر جمله خطاب داده بود مدت ده سال مدار علیه او بوده و صاحب سامان شده بعد ازانکه قطب الملک مذکور ودیعت حیات سپرده و نوبت ریاست به برادرزاده او رسید بمیر سلوکی که خاطر خواه او باشد نکرده و میر رخصت گرفته بوطن شتافته و شاه بنابر نسبت میر رضی و عزتے که مرحوم صاحب سامان را در نظر های باشد بمیر مذکور توجه و شفقت بسیار ظاهر فرموده و او نیز پیشکشها لایق گذرانیده مدت سه چهار سال در عراق بسر برده و ملک ها بهم رسانیده چون مکرر بعرض رسید که او ارادهٔ خدمت این درگاه دارد فرمان فرستاده بدرگاه طلب فرمودم و مشار الیه بمجرد رسیدن فرمان ترک تعلقات نموده جریده روے اخلاص بدرگاه نهاده و درین تاریخ بعز بساط بوس مفتخر گشته دوازده راس اسپ و نه تقوز قماش و دو انگشتری پیشکش گذرانید چون از روے عقیدت و اخلاص آمده مشمول عواطف و مراحم ساخته بالفعل بیست هزار درب خرچی و خلعت عنایت شد و درین روز خدمت بخشیگری احدیان را از تغیر قاسم خان بعنایت خان مرحمت فرمودم و خواجه عاقل را که از بنده هاے قدیم است بخطاب عاقل خانی سرفراز فرموده اسپ عنایت نمودم روز جمعه دلاور خان از دکن آمده سعادت آستانبوس دریافت صد مهر و هزار روپیه نذر گذرانید باقر خان فوجدار صوبهٔ ملتان بمنصب هشتصدی ذات و سیصد سوار سرفراز گشت تجارت خان و با هوسے زمیندار صوبهٔ ملتان بانعام فیل ممتاز شد ندر و ز شنبه یازدهم بعزم شکار فیل از دوحد کوچ فرموده در موضع کره باره نزول اجلال اتفاق افتاده روز یکشنبه دوازدهم موضع سجاره المحل مورد موکب منصور گشت ازینجا تا دوحد هشت کروه است و تا شکارگاه یک و نیم کروه صباح روز دوشنبه سیزدهم

با جمعی از بندهای خاص بشکار فیل متوجه شدم چراگاه فیل در کوهستانی واقع است و فراز و نشیب بسیار گذار پیاده بصعوبت میسر است
پیش ازین جمعی کثیر از سوار و پیاده بطریق قمرغه دو جنگل را احاطه نموده بودند و بیرون جنگل بر فراز درختی بجهت نشستن من تختی از چوب
ترتیب داده و در اطراف آن بر چند درخت دیگر نشیمن ها بجهت امرا ساخته بودند و دو بیست فیل نر با کمندهای مستحکم و بسیاری از ماده فیلان
آماده داشته و بر هر فیل دو نفر فیلبان از قوم جرگه که شکار فیل مخصوص آنهاست نشسته و مقرر شده بود که فیلان صحرائی از اطراف
جنگل بحضور بیارند تا تماشای شکار آنها کرده شود قضارا در وقتی که مردم از اطراف به جنگل در آمدند از انبوهی درخت و پست
و بلند بسیار سلسلهٔ انتظام از هم گسیخت ترتیب قمرغه برجا نماند فیلان صحرائی سراسیمه بهر طرف روی نهادند و دوازده زنجیر فیل
از نر و ماده باین ضلع افتادند چون بیم آن بود که مبادا در روند فیلهای خانگی را پیشتر رانده هر جا یافتند ببستند اگرچه فیل بسیار
بدست نیامد غایتاً دو فیل نفیس شکار شد بغایت خوب صورت و اصیل و تمام عیار چون کوهی را که در میان جنگل واقع است
و این فیلان در آن جنگل می بودند راکس پهاڑی می گویند یعنی دیو کوه باین نسبت رادن سرو پاون سر که نام دیوهاست این هر
دو فیل را نام کردم روز سه شنبه چهاردهم و کم شنبه پانزدهم مقام فرمودم شب مبارک شنبه شانزدهم کوچ نموده بمنزل کرهه باره نزول
اجلال اتفاق افتاد حاکم بیگ که از خانزاده درگاه است بخطاب حاکم خانی سرفراز گشت و مبلغ سه هزار روپیه بسنگرام زمیندار
کوهستان پنجاب انعام شد چون گرما نهایت اشتداد داشت و سواری روز متعذر بود کوچ بشب قرار یافت روز شنبه هیجدهم در پرگنه
دو حد منزل شد روز یکشنبه نوزدهم حضرت نیر اعظم عطیه بخش عالم در شرف خانه حمل جلوه جهان افروزی فرمود درین روز جشن عالی
ترتیب یافته بر تخت مراد جلوس فرمودم شهنواز خان را که بمنصب پنج هزاری ذات سرفرازی داشت بعنایت دو هزار سوار دو اسپه و
سه اسپه ممتاز ساختم خواجه ابوالحسن میر بخشی بمنصب چهار هزاری ذات و دو هزار سوار اصل و اضافه سرفرازی یافت چون
احمد بیگ خان کابلی که بحکومت کشمیر سرفرازی داشت تعهد نموده بود که در عرض دو سال فتح ولایت تبت و کشتوار نماید و آن
وعده منقضی گشت و این خدمت از و بانصرام نرسید بنا برین او را معزول ساخته دلاور خان کاکر را به صاحب صوبگی کشمیر سربلندی
بخشیدم و خلعت و فیل مرحمت نموده رخصت فرمودم و او نیز خط تعهد سپرد که در عرض دو سال فتح تبت و کشتوار نماید بدیع الزمان
پسر شاهرخ میرزا از جاگیر خود که در سلطان پور داشت آمده بسعادت آستان بوس دریافت قاسم خان را بعنایت خنجر مرصع
و فیل سرفراز ساخته بحکومت صوبهٔ پنجاب رخصت فرمودم شب سه شنبه بیست یکم از منزل مذکور کوچ فرموده عنان موکب
اقبال بصوب احمد آباد معطوف داشتم چون از شدت گرما و عفونت هوا محنت بسیاری کشیدند و تا رسیدن بآگره مسافت

بعید یا یسے بہبود بخاطرم گذشت که ایام تابستان و ربیع بدار الخلافه توجه نفرمائم چون تعریف برشکال ملک گجرات بسیار شنیده میشد وشهرت احمد آباد را نسبتی نمانده بود قصد گجرات بخیال گذشت آخر رای بر بودن احمد آباد قرار گرفت واز انجا که حمایت و حراست ایزد حق سبحانه همه جا و همه وقت حافظ و ناصر این نیازمند است مقارن این حال خبر رسید که باز در آگره اثر وباء ظاهر شد و مردم بسیار تلف میشوند بنا برین فسخ عزیمت آگره که بالهام غیبی در خاطر پرتو افگنده بود مصمم گشت جشن مبارک شنبه بیست سوم بمنزل جالود ترتیب یافت پیش ازین ضابطه سکه چنان بود که یک روی زر اسم مرا نقش می کردند و بر روی دیگر نام مقام و ماه و سنه جلوس درینولا بخاطر رسید که بجای ماه صورت برجی را که بآن ماه منسوب باشد نقش بکنند مثلا در ماه فروردی صورت بره و در اردی بهشت شکل ثور و چون همچنین در هر ماه که سکه شود یک طرف صورت آن برج را بنوعی نقش کنند که حضرت نیر اعظم ازان طالع باشد و این تصرف خاصه من است و تا حال نشده بود

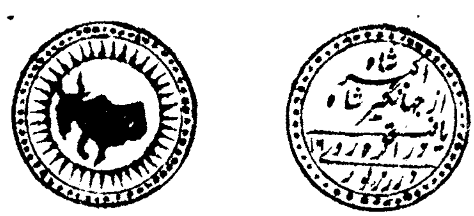
درین روز اعتقاد خان بعنایت علم سرفرازی یافت به مروت خان که از تعینات صوبه بنگاله است نیز علم مرحمت شد و شب شنبه بیست و هفتم در موضع بدروالہ از پرگنه سهرا نزول اقبال اتفاق افتاد و درین منزل آواز کوئل شنیده شد کویل مرغیست از عالم زاغ غایتا در جثه خردتر هر دو چشم زاغ سیاه می باشد و از کوئل سرخ ماده او خالهای سفید می دارد و نر سیاه یکرنگ است نر او بغایت خوش آواز می باشد بلکه آواز او را هیچ نسبتی با آواز ماده او نیست کویل در حقیقت بلبل هندی است همچنان که مستی و شورش بلبل در بهار می باشد آشوب کویل در آمد برسات که بهار هندوستان است می شود ناله اش بغایت دلنشین و موثر است و آغاز مستی او مقارن است برسیدن انبه اکثر بر درخت انبه می نشیند و از رنگ و بوی انبه محظوظ است و از غرایب آنکه کوئل خود بچه از بیضه بر نمی آرد و در وقت بیضه نهادن هر جا آشیانه زاغ را خالی می یابد بیضه آن را بمنقار شکسته بیرون می اندازد و خود بجای آن بیضه می نهد و می پرد و زاغ آن را بیضه خود تصور کرده بچه بر می آرد و در پرورش میدهد و این امر غریب را من خود در اله آباد مشاهده کرده ام شب کم شنبه بیست و نهم کنار دریای مهی منزل شد و جشن مبارک شنبه در ان محل ترتیب یافت دو چشمه در کنار دریای مهی ظاهر شد بغایت آب صاف داشت چنانچه که اگر دانه خشخاش هم درو افتد تمام ظاهر می شود تمام آن روز بهمراهی اهل محل گذرانیده شد چون سیر منزل دلکش بود فرمودم که برلب هر چشمه صفه [illegible] بروز جمعه در دریای مهی شکارهای کرده شد و ماهی های کلان پولک دار بدام افتاد نخست بفرزند شاه جهان شد که شمشیر خود بیارند بعد ازان با مرا فرمودم که شمشیرهای که در کمر بسته اند بینید از شمشیر آن فرزند بهتر نه بر بید

اینست نقش هاے سکه عهد جهانگیری که یک طرف آن بشکل بروج دوازده گانه نقش
می شد ومن بسعی بسیار اصل آن سکهاے دوازده گانه را بهم رسانیده نقل
آن ها بعینه درین مقام نقش مے کنم

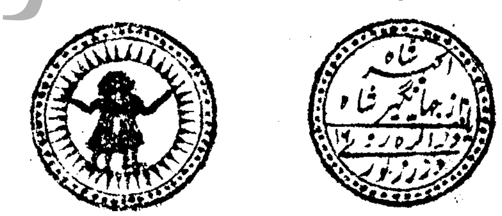
نقش سکه صورت حمل مطابق ماه فروردین

نقش سکه صورت ثور مطابق ماه اردی بهشت

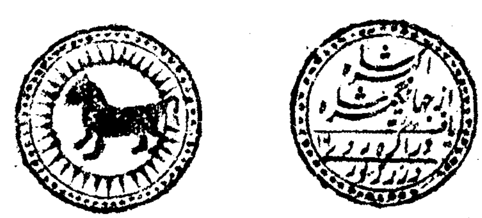
نقش سکه صورت جوزا مطابق ماه خرداد

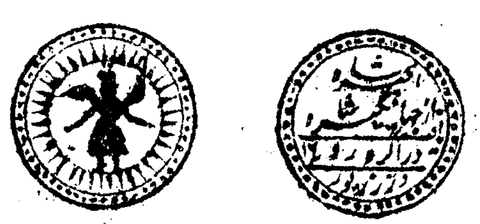
نقش سکه صورت سرطان مطابق ماه تیر

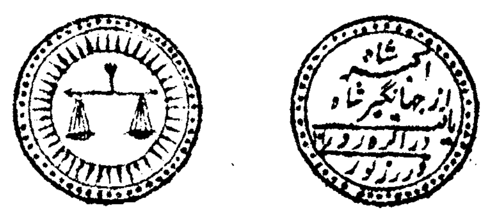
نقش سکه صورت اسد مطابق ماه مرداد

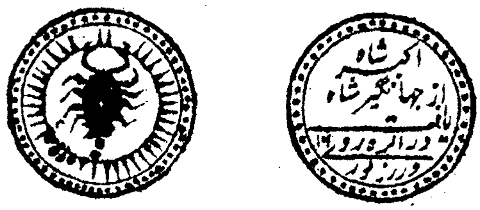
نقش سکه صورت سنبله مطابق ماه شهریور

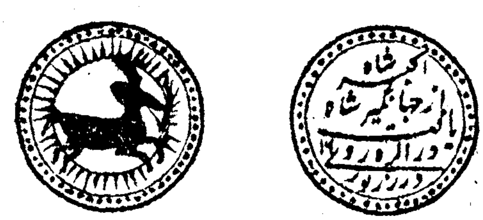
نقش سکه صورت میزان مطابق ماه مهر

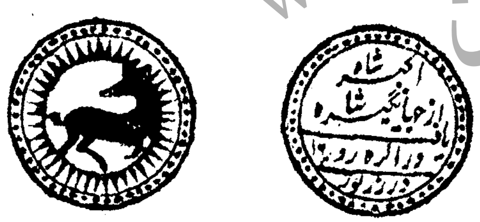
نقش سکه صورت عقرب مطابق ماه آبان

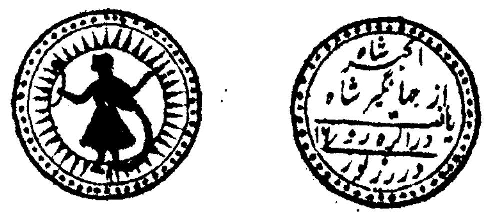
نقش سکه صورت قوس مطابق ماه آذر

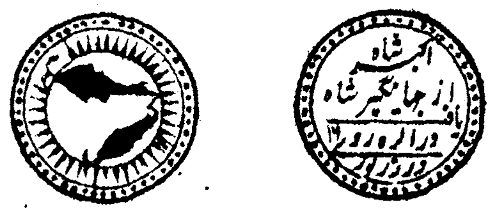
نقش سکه صورت جدی مطابق ماه دی

نقش سکه صورت دلو مطابق ماه بهمن

نقش سکه صورت حوت مطابق ماه اسفندیار

ماهی هانجمیعے از بندها که حاضر بودند قسمت نمود وشب یکشنبه غرهٔ اردی بهشت ماه از منزل مذکور کوچ فرموده به یساولان
و تواچیان حکم کردم که از مواضعے که بر سر راه و نزدیک براه واقع است بیوه و بیچاره آنجا را جمع ساخته بحضور بیارند که بدست
خود خیر کنم که هم باعث مشغولیست وهم نامرادان بفیض میرسند کدام مشغولے به ازین خواهد بود روز دوشنبه سوم شجاعت خان
عرب و همت خان و دیگر بنده هاے که از تعینات صوبه دکن و گجرات بودند دولت آستان بوس دریافتند مشایخ و ارباب معلوت
که در احمدآباد توطن دارند ملازمت نمودند روز سه شنبه چهارم کنار دریاے محمودآباد محل نزول عساکر اقبال گشت رستم خان را
که فرزند شاهجهان بحکومت گجرات گذاشته بود بسعادت زمین بوس سرفراز شد جشن مبارک شنبه ششم در کنار تال کانکریه ترتیب
یافت ناهرخان حسب الحکم از صوبه دکن آمده بسعادت کورنش فرق عزت برافراخت بفرزند شاه جهان انگشتری الماس از
بابت پیشکش قطب الملک که هزار مهر قیمت داشت مرحمت شد اتفاقاً دران الماس سه خط دربرابر یکدیگر و خط منحرف در زیر
آن واقع بود چنانچه نقش ۱۱۱ ظاهر میشد این الماس را از نوادر روزگار دانسته فرستاده بود حالانکه رگ و تراش در جوهر عیب
است لیکن بظاهر عام فریب بود و مع هذا از معدنے که معتبر است نبود چون فرزند شاه جهان می خواست که از غنایم فتح دکن
یادبودے بجهت برادرم شاه عباس فرستد این الماس را با دیگر تحفها بجهت ایشان ارسال میدارد درین روز هزار روپیه
در وجه انعام برکهراے باد فروش عنایت فرمودم مشارالیه گجراتی الاصل است و از نقل و سرگذشت احوال این ملک
استحضار تمام دارد نامش بونته بود یعنے نهال بخاطر رسید که پیرمردے را بونته گفتن بے نسبت است خصوص الحال که بسحاب مکرمت
ما سرسبز و بارور بوده باشد بنابران حکم فرمودم که بعد ازین او را برکهرای میگفته باشند برکهه بزبان هندوی درخت را میگویند روز
جمعه هفتم ماه مذکور موافق غرهٔ جمادی الاولے در ساعت مسعود مختار مبارکے و فرخے بشهر احمدآباد درآمدم وقت سواری فرزند
بلند اقبال شاه جهان بیست هزار چرن که پنج هزار روپیه باشد بجهت نثار آورده بود تا در دولتخانه نثارکنان شتافتم چون
بدولتخانه نزول اقبال فرمودم طرهٔ مرصع که بیست و پنجهزار روپیه قیمت داشت برسم پیشکش گذرانید و از بنده هاے او که دین
صوبه گذاشته بود نیز پیشکشها آوردند همه جهت قریب چهل هزار روپیه شده باشد چون بعرض رسید که خواجه بیگ میرزاے
صفوی در احمدنگر بجوار مغفرت ایزدی پیوسته خنجرخان را که بفرزندی برگزیده بود بلکه از فرزند صلبی گرامی تر میداشت و در حقیقت
جوان رشید خدمت طلب و بنده قابل تربیت است بمنصب دوهزاری ذات و سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته حراست قلعه
احمدنگر بعهدهٔ او مقرر فرمودم درین ایام از شدت گرما و عفونت هوا بیماری در میان مردم شایع شده و از اهل شهر دارد و کم کسے باشد

که دو سه روز سے باین بلا مبتلا نشده باشد تپ محرقی یا درد اعضا بهم میرسد و در عرض دو سه روز آزا تمام میرساند چنانچه بعد از صحت مدتے اثر ضعف و سستی باقی می ماند غالباً عاقبت بخیر است و حذر رعایانے بکسے کم میرسد و از مردم کهن سال که درین ملک توطن دارند شنیده شد که پیش ازین به سے سال همین قسم تپ بهم رسیده بود و بخیر گذشت بهر حال در آب و هواے گجرات زبونے ظاهر شد و ازین آمدن بغایت پشیمانم امید که حق جل و علی بفضل و کرم خویش این گرانی را که سبب نگرانی خاطر است از میان مردم بر دارد روز مبارک شنبه سیزدهم بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ بمنصب هزار و پانصدی ذات و سوار و عنایت علم سرفرازے یافته بخدمت فوجداری سرکار رتّهن تعین شد سید نظام فوجدار سرکار لکهنو بمنصب هزاری ذات و هفتصد سوار ممتاز گشت منصب علے قلے درمن که از تعینات صوبه قندهار است بالتماس بهادر خان صاحب صوبه قندهار هزاری ذات و هفتصد سوار حکم شد سید هزبر خان بارهه بمنصب هزاری ذات و چهار صد سوار سر بلندی یافت زبردست خان را بمنصب هشتصدی ذات و سے صد و پنجاه سوار سرفراز فرمودم درینولا قاسم خواجه ده بندی پنج دست باز تویغون از ماوراءالنهر مصحوب یکے از اقوام خود برسم نیاز ارسال داشته بود یک دست در راه ضایع شد چهار دست بسلامت درین ایام رسید حکم فرمودم که مبلغ پنج هزار روپیه حواله کس ایشان نمایند که از هر قسم متاع که مرضی خواجه داند ابتیاع نموده ببرد و هزار روپیه بمشار الیه انعام شد و همدرین وقت خان عالم که نزد داراے ایران بایلچی گری رفته بود یک دست باز آشیانی که بزبان پارسی اکنه مے گویند پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت بظاهر علامتے که از باز و امی تمیز توان کرد ندارد و بعد از پرانیدن تفاوت ظاهر میشود و روز مبارک شنبه بستم میر ابو الصالح خویش مرحومی میرزا یوسف خان حسب الحکم از دکن آمده سعادت آستانبوس دریافت صد مهر نذر و کلگی مرصع پیشکش گذرانید میرزا یوسف خان از سادات رضوی مشهد است و سلسله اینها در خراسان همیشه معزز و مکرم بوده اند و بالفعل برادرم شاه عباس صبیه خود را به برادر خرد میر ابو الصالح مذکور نسبت کرده پدرش مرزا تغ خادم باشے روضه رضیه امام هشتم است و میرزا یوسف خان بیامن تربیت حضرت عرش آشیانے بمرتبه امارت و منصب پنج هزاری رسیده بود بے تکلف خوب میرے بود و نوکر را بسیار بتوزک میداشت و بسیاری از خویشان او بر گرد او فراهم آمده بودند در صوبه دکن برحمت حق پیوست اگرچه فرزند بسیار ازو ماند و نظر بحقوق قدیم رعایتها یافتند خصوص در تربیت پسر کلانش نهایت توجه مبذول گشت در اندک مدت بمرتبه امارت رسانیدم غالباً ازو تا پدر فرق بسیارے است روز مبارک شنبه بست و هفتم بحکیم مسیح الزمان بیست هزار درب انعام مرحمت شد و بحکیم روح الله صد مهر و هزار روپیه عنایت فرمودم چون مزاج مرا بسیار خوب دریافته بود دید که هواے گجرات بغایت

ناسازگار است حکیم رکنا گفت همین که شما در شراب و افیون معتاد اندک کمی خواهند فرمود تمام این کوفت شما بیکبارگی برطرف خواهد شد و همین که من در یک روز هر دو از نیها کم کردم در همان روز اول بسیار فائده کرد روز مبارک شنبه سوم خورداد ماه قزلباش خان بمنصب هزار و پانصدی ذات و هزار و دویست سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت و عرض داشت گجپت خان داروغه فیلخانه و بلوچ خان قراول بیگی رسید که تا حال شصت و نه زنجیر فیل از نر و ماده شکار شده بود و بعد ازین هرچه شود عرض داشت خواهد شد حکم کردم که فیل پیر و آنچه خرد باشد زنهار نگیرند و غیر ازین دو قسم از نر و ماده هرچه بنظر در آید شکار کنند روز دوشنبه چهاردهم مبلغ دو هزار روپیه بجهت عرس شاه عالم بسید محمد صاحب سجاده ایشان عنایت نمودم و اسپ خاصگی کچهی که از اسپان سره جام بود پیشکش نموده بود براجه نرسنگهه دیو مرحمت شد هزار روپیه به بلوچ خان قراول بیگی که بخدمت شکار فیل تعیین است انعام فرمودم روز سه شنبه پانزدهم اثر گرانی و درد سر در خود یافتم آخر به تپ منجر شد شب پیاله‌های معتاد را نخوردم و بعد از نیم شب آزار خمار بر محنت تپ افزوده و تا دم صبح بر بستر می طپیدم آخر روز کم شنبه شانزدهم تپ تخفیف یافت و باستصواب حکما شب ثلثان معتاد پیاله خورده شد و بجهت نخوردن شوربای ماش و برنج هرچند تکلیف میکردند و مبالغه می نمودند نتوانستم بخود قرار داد تا بحد تمیز رسیده ام یاد ندارم که هرگز شوربای بوغان خورده باشم امید که بعد ازین هم حاجت نه افتد چون درین روز غذا آوردند طبیعت رغبت نه نمود مجملاً سه روز و دو شب بفاقه گذشت تا آنکه یک شبان روز تپ کشیده ام و ضعف و بیطاقتی بحدیست که گویا مدتها صاحب فراش بوده ام اشتها مطلق نمانده و بطعام رغبت نمی شود و در حیرتم که بانی این شهر را چه لطافت و خوبی منظور بوده که در چنین سرزمین بی فیض شهر ساخته بعد از او دیگران نیز عمر عزیز خود را درین خاکدان بر سر چیز گذرانیده اند هوایش سموم و زمینش کم آب و ریگ بوم و گرد و غبار بحدی که پیش ازین شرح داده شد آب بغایت زبون و ناگوار و رودخانه که در کنار شهر واقع است غیر از ایام برسات همیشه خشک می باشد چاهها اکثر شور و تلخ تالابها که در سواد شهر واقع است بصابون گازران دوغاب شده مردم اعیان که بقدر سامانی دارند در خانه‌های خود برکها ساخته اند و در ایام برسات از آب باران پر می سازند و تا سال دیگر از آن آب میخورند و مضرات آبی که هرگز هوا باو نرسد و راه بر آمد بخار نداشته باشد ظاهر است بیرون شهر بجای سبزه و ریاحین تمام صحرا از قوم زار است و نسیمی که از روی زقوم وزد فیض او معلوم مصرع

ای تو مجموعهٔ خوبی بچه نامت خوانم

پیش ازین احمد آباد را گرد آباد گفته بودم الحال نمی دانم که سموستان نام نهم یا بیمارستان خوانم یا زقوم زار گویم یا جهنم آباد که شامل جمیع صفات است اگر موسم برسات مانع نبودی یکروز درین محنت سرا توقف نمی فرمودم و سلیمان وار بر تخت باد نشسته بیرون میشتافتم و خلق خدا را

ازین رنج و محنت خلاص میساختم چون مردم این شهر بنهایت ضعیف دل و عاجزاند بجهت احتیاط که مبادا بعضی از اهل اردو به تعدی و ستم در خانه ملکے آنها فرود آیند و مزاحم احوال فقرا و مساکین شوند و قاضی و میر عدل بجهت رودیدگی مداهنت نمایند تا نتوانند بآن ستم پیشها بس آمد از تاریخے که درین شهر نزول سعادت اتفاق افتاد با وجود حدت و حرارت هوا هر روز بعد از فراغ عبادت دوپهر بجهروکه طرف دریا که هیچگونه حایلے و مانعے از در و دیوار و یساول و چوبدار ندارد برآمده دو سه ساعت نجومی مے نشینم و بمقتضاے عدالت بفریاد داد خواهان رسیده ستم پیشه ها را در خور جرایم و تقصیرات سیاست میفرمایم حتے در ایام ضعف با کمال درد و الم هر روز بدستور معهود بجهروکه برآمده تن آسانی بر خود حرام داشته ام ؎

هر نگهبانی خلق خدا
شب نکنم دیده بخواب آشنا
از پے آسودگی جمله تن
رنج پسندم به تن خویشتن

بکرم الهی عادت چنان شده که در میان شبانروزی پیش از دو سه ساعت نجومی نقد وقت بتاراج خواب نمیرود و درین ضمن دو فایده منظور است یکے آگاهی از ملک و دوم بیدار دلی بیاد حق و حیف باشد که این عمر چند روزه بغفلت بگذرد و چون خواب گرانی در پیش است این بیداری را که دیگر در خواب نخواهم دید غنیمت شمرده یک چشم زدن از یاد حق غافل نباید بود ع

باش بیدار که خوابے عجبے در پیش است

و همان روز که تپ کردم فرزند بجان پیوند شاه جهان تپ کرد و کوفت او با متداد انجامید و تا ده روز بکورنش نتوانست رسید روز مبارک شنبه بیست و چهارم آمده ملازمت نمود بغایت ضعیف و ناتوان بنظر درآمد چنانچه اگر کسی نگوید توان فهمید که این کس بیماری یک ماه بلکه بیشتر هم کشیده باشد شکر که عاقبت بخیر گذشت روز مبارک شنبه سے و یکم میر جمله که درینولا از ایران آمده مجملے از احوال و رقم زده کلک وقایع نگار شده بمنصب هزار و پانصدی ذات و دویست سوار فرق عزت برافراخت درین روز بجهت ضعفے که کشیده ام یک زنجیر فیل و یک راس اسپ و اقسام جواهر پایه با مقدارے از طلا و نقره و دیگر اجناس برسم تصدق بمستحقان عنایت شد اکثر از بنده ها در خور سرمایه خویش تصدقات آورده بودند فرمودم که اگر غرض اظهار اخلاص و محبت است مقبول نیست و اگر از صدق عقیدت است چه حاجت بآوردن حضور رغایبانه خود بفقرا و ارباب استحقاق قسمت نمایند روز مبارک شنبه هفتم تیر ماه الهی صادق خان بخشے بمنصب دو هزاری ذات و سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت ارادت خان میر سامان بمنصب دو هزاری و هزار سوار ممتاز گشت میرابو صالح رضوی بمنصب دو هزاری و هزار سوار بخطاب رضوی خانے و عنایت علم و فیل سرفراز شده بصوبه دکن رخصت یافت درینولا بعرض رسید که سپهسالار اتالیق خان خانان در تتبع این مصرع مشهور که ع

هر یک گل زحمت صد خار می باید کشید

غزلی گفته و میرزا رستم صفوی و میرزا مراد پسر او نیز طبع آزمائی نموده اند مطلعی در بدیهه بخاطر رسید

ساغری بر رخ گلزاری باید کشید	ابر بسیار است می بسیاری باید کشید

از ایستادهای بزم حضور هر که طبع نظمی داشت غزلی گفته گذرانید این مصرع ظاهر شد که از مولانا عبدالرحمن جامی است غزل او تمام بنظر در آمد غیر از ان مصرع که بطریق مثل زبان زد روزگار شده دیگر کاری نساخته بغایت ساده و هموار گفته درین تاریخ خبر فوت احمد بیگ خان حاکم کشمیر رسید پسران او که از خانه زادان این درگاه اند و اثر رشد و کارطلبی از ناصیه احوال آنها ظاهر بود بمناصب مناسب سرفرازی یافته بخدمت صوبه بنگش و کابل تعین شدند منصب او دو هزار و پانصدی بود پسر کلان او بمنصب سه هزاری و سه پسر دیگر بمنصب نهصدی ممتاز گشتند روز مبارک شنبه چهاردهم خواجه باقیخان که بجواهر اصالت و شرافت و نجابت و شجاعت آراستگی دارد و یکی از نهانجابت ملک براربعهد و او است بمنصب هزار و پانصدی و هزار سوار از اصل و اضافه و بخطاب باقیخانی علم عزت برافراخت رای کهنور که سابق دیوان صوبه گجرات بود بدیوانی صوبه مالوا ممتاز گشت در نیولا جفت شدن سارس که تا حال دیده نشده بود و در مردم شهرت دارد که هرگز هیچکس ندیده بنظر در آمد سارس جانوریست از عالم کلنگ غایتاً از کلنگ درازتر و کلان تر و میان سر بپر ندارد و پوستی است بر استخوان سر کشیده و از پشت چشم تا مقدار شش انگشت از گردن او سرخ می باشد اکثر در صحرا جفت جفت بسر می برد و احیاناً خیل خیل هم بنظر در می آیند و جفت آن را از صحرا آورده در خانه ها نگاه می دارند و با مردم انس می گیرند القصه جفت سارسی است در سرکار من که لیلی و مجنون نام نهاده ام روزی یکی از خواجه سرایان عرض کرد که در حضور من اینها باهم جفت شدند حکم فرمودم که هرگاه باز اراده جفت شدن داشته باشند مرا آگاه سازند و هنگام سفیده صبح آمده عرض کرد که باز می خواهند که جفت شوند در لحظه خود بجهت تماشا شتافتم ماده پاهای خود را راست گذاشته اندک خم کرد نر اول یک پای خود را از زمین برداشته بر پشت او نهاد و بعد از ان پای دوم را و لحظه بر پشت او نشسته جفت شد آنگاه فرود آمد و گردن را دراز ساخته نول را بر زمین رسانیده یک مرتبه برگرد ماده گشت یمکن که بیضه نهاده بچه هم بر آرند و از الفت و محبت سارس با جفت خود نقلها غریب و عجیب بسیار شنیده شد چون بتواتر رسیده و غرابت تمام دارد نوشته می شود از جمله قیام خان که از خانه زادان این درگاه است و در فن شکار و قراولی وقوف تمام دارد عرض کرد که روزی به شکار رفته بودم سارسی نشسته یافتم چون نزدیک تر شتافتم از جای خود برخاسته روان شد و از رفتار او اثر ضعف واضح یافته شد جای که نشسته بود رفتم استخوانی چند با مشتی پر بنظر

درآمد که در زیر خود گرفته نشسته بود بر دوران دام چیده خود را بگوشه کشیدم خواست که بجاے خود آمده بنشیند پایش بدام مضبوط شد پیش رفته گرفتم بغایت سبک به نظر درآمد چون نیک دیدم در سینه و شکم اصلا پر نمانده گوشت و پوست از هم ریخته و کرم افتاده بلکه در تمام اعضا اثری از گوشت نمانده مشت پری با استخوانے چند بدست درآمد ظاهر شد که جفتش مرده و از فراق او باین روز نشسته

بگداخت من از هجر دل افروز مرا	افروخت چو شمع آه جانسوز مرا	روز طربم سیاه شد چون شب غم	بنشاند فراق تو بدین روز مرا

همت خان که از بندہاے خوب من است و سخن او اعتمادرا می شاید عرض کرد که در پرگنه دوحد جفت سارسے برکنار تال بنظر در آمد از بندوقچیان من یکے را از دو همان جا سرش بریده پاک ساخت قضا را در ان منزل دو سه روز مقام واقع شد جفت او پیوسته دران گرد و پیش میگشت و فریاد و فغان میکرد و مرا از بیقراری او دل بدرد آمد و غیر از ندامت چاره نبود چون از ان منزل کوچ شد بحسب اتفاق بعد از بیست و پنج روز بهمان مقام عبور افتاد از متوطنان آنجا مآل و حال و خاتمت احوال آن سارس پرسیدم گفتند که در همان روز جان داد و هنوز اثرے از استخوان و پر و بال او برجاست من خود بآنجا رفته دیدم بنوعی که گفته بودند نشان یافتم ازین عالم نقلها در میان مردم بسیار است نوشتن آنها طولے دارد روز شنبه شانزدهم خبر فوت راوت شنکر که از تعینات صوبه بهار بود بعرض رسید و مانسنگه پسر کلان او بمنصب دوهزاری ذات و ششصد سوار سرفراز گشت و دیگر فرزندان و اقوام او باضافه منصب سرفراز شدند و بمتابعت او مامور گشتند روز مبارک شنبه بست و یکم فیل باون سرشکار خاصه که بجهت رام شدن در پرگنه دوحد گذاشته شده بود بدرگاه رسید حکم فرمودم که نزدیک بجهروکه طرف دریا نگاه دارند که همیشه در مد نظر باشد در فیل خانه حضرت عرش آشیانے کلان تر از فیل درجنسال که مدتها سر حلقه فیلان خاصه بود بنظر من در نیامد ارتفاع آن چهار درع و سه نیم پا گز آلهی بود که هشت درع و سه انگشت شرعی باشد و بالفعل در فیلان سرکار من از همه کلان تر پهلوان عالم گجراج است که عرش آشیانی خود بدولت شکار فرموده بودند سر حلقه فیلان خاصه مست ارتفاعش چهار درعه و نیم پا است که هفت درعه و هفت انگشت شرعے باشد گز شرعے بعرض بست و چهار انگشت آدم متساوی الخلقه قرار یافته و گز آلهی بعرض چهل انگشت است درین تاریخ مظفرخان که بخدمت صاحب صوبگی ولایت تهته سرفراز شده بود سعادت آستانبوس دریافت صد مهر و صد روپیه نذر و موازی یک لک روپیه از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید درینولا خبر رسید که حق سبحانه تعالےٰ بفرزند پرویز پسرے از صبیه مغفوری شاه مراد کرامت فرمود امید که قدمش برین دولت مبارک باشد روز یکشنبه بست و چهارم راے بهاره دولت آستانبوس دریافت در ملک گجرات کلان تر ازین زمینداری نیست ملکش

بدریای شور پیوسته است بهاره و جام از یک جد اند و بده پشت بالاتر بهم میرسند غائیتاً بجهت ملک و جمعیت اعتبار بهاره از جام
بیش است می گویند که بدین هیچ یک از سلاطین گجرات نیامده سلطان محمود فوجی بر سر او فرستاده بود جنگ صف کرده شکست
بر فوج محمود افتاد القصه در وقتی که خان اعظم به تسخیر قلعه جوناگڑھ ملک سورتھ شتافته بود که مخاطب بسلطان مظفر بود و خود را سورتھ
وارث ملک میگرفت بحال تباه در پناه زمینداران روزگار بسر می برد بعد از آن جام با افواج منصوره جنگ صف کرده شکست خورد
و نبو به پناه رای بهاره در آمد خان اعظم نبو را از رای بهاره طلب نمود مشار الیه چون تاب مقاومت با لشکر منصور نداشت
نبو را سپرده باین دولتخواهی از صدمات افواج قاهره محفوظ ماند دران وقت که احمد آباد بمورد موکب اقبال آراستگی یافت و بزودی
کوچ شد بملازمت نرسید درین او هم نیلی راه بود و فرصت نیز مقتضی تعیین افواج نبود چون حسب اتفاق بازمراجعت واقع شد درین
دفع فرزند شاهجهان راجه بکرماجیت را با فوجی از بندهای درگاه تعیین فرموده بودم نجات خود را منحصر در آمدن دانسته خود بسعادت
آستانبوس شتافت و دویست مهر و دو هزار روپیه نذر و صد اسپ پیشکش گذرانید غائیتاً از اسپان او یکی آنچنان نبود که خاطر پسند
باشد عمرش از هشتاد زیاده بنظر می در آمد و خود میگوید که نود سال دارم که در حواس و قوای ظاهر فتوری نرفته از مردم او
پسری بنظر در آمده موی ریش و بروت و ابروی او سفید شده میگوید که ایام طفولیت مرا رای بهاره یاد دارد و در پیش او
از خردی کلان شده ام درین تاریخ ابوالحسن مصور بخطاب نادر الزمانی سرفراز گشت مجلس جلوس مرا در دیباچه جهانگیرنامه کشیده
بنظر در آورد چون سزاوار تحسین و آفرین بود مورد الطاف بیکران گشت کارش بعیار کامل رسیده و تصویر او از کارنامه های
روزگار است درین عصر نظیر و عدیل خود ندارد و اگر درین روز استاد عبدالحی و استاد بهزاد در صفحه روزگار می بودند انصاف کار
او می دادند پدرش آقا رضای هروی در زمان شاهزادگی من بخدمت من پیوسته او را نسبت خانزادی باین درگاه است غائیتاً
او را هیچ آشنائی و مناسبت بکار پدرش نیست بلکه از یک عالم نمیتوان گفت و مرا نسبت با او حقوق تربیت بسیار است از صغر سن
تا حال خاطر همیشه متوجه تربیت او بوده تا کارش بدین درجه رسیده الحق نادره زمان خود بوده و همچنین استاد منصور نقاش که بخطاب
نادر العصری ممتاز است و در فن نقاشی یگانه عصر خود است و در عهد دولت پدر من و من این دو تن ثالث خود ندارند مرا ذوق
تصویر و مهارت تمیز او بجای رسید که از اوستادان گذشته و حال کار هر کس بنظر در می آید بی آنکه نامش مذکور شود بدیهه در می یابم که
کار فلان است بلکه اگر مجلسی باشد مشتمل بر چند چهره و هر چهره کار یکی از اوستادان باشد می توانم یافت که هر چهره کار کیست و اگر در یک
صورت چشم و ابرو را دیگری کشیده باشد در آن صورت می فهمم که اصل چهره کار کیست و چشم و ابرو را که ساخته شب یکشنبه سیوم

تیسر ماه باران عظیم شد تا روز سه شنبه غرهٔ امرداد ماه آلهی بشدت هرچه تمام تر بارید و تا شانزده روز پیوسته ابر و باران بود چون
این ملک ریگ بوم است و بناهاش در غایت زبونے عمارات بسیار او فتاد و آساس حیات جمعے از پا درآمد از متوطنان این شهر
شنیده شد که مثل باران امسال یاد ندارند که در هیچ سنه شده باشد رودخانه سابهرمتی اگرچه بظاهر بے آب می نماید غالباً اکثر
جا پایاب نیست فیل خود همیشه آمد و رفت میکند چنین که یکروز از اساک باران شد اسپ و آدم نیز پایاب میگذرند سرچشمه این رودخانه در
کوهستان در ملک رانا واقع است از کریوه کوکره برمی آید و یک و نیم کروه سطے نموده از ته میرپور میگذرد و در انجا این رودخانه را
دریاے واکل میگویند چون سه کروه از میرپور گذشت سابهرمتی سے نامند روز مبارک شنبه دهم راو بهاره بعنایت فیل نر و ماده
فیل و خنجر مرصع و چهار انگشتری از یاقوت سرخ و یاقوت زرد و نیلم و زمرد سرفرازے یافت پیش ازین اتالیق جان سپار خان خانان
سپه سالار حسب الحکم فوجے بسرکردگی پسر خود امر الله بجانب گونڈوانه بجهت گرفتن کان الماس که در تصرف پنجو زمیندار خاندیس است تعین
نموده بود درین تاریخ عرض داشت او رسید که زمیندار مذکور مقاومت بالشکر منصور زیاده از اندازه و مقدار خویش دانسته کان را
پیشکش نموده و داروغه بادشاهی بضبط آن مقرر گشت الماس آنجا باصالت و نفاست از سایر اقسام الماس امتیاز تمام دارد و نزد
جوهریان بغایت معتبر و همه نیک اندام و بهتر تر و برتر میشوند دودم کان گوکره که در حدود ملک بهار واقع است والماس آنجا از کان
برنمی آید رودخانه ایست که در ایام برسات سیل از فراز کوه می آید و پیش آن را می بندند و چون سیل از روے بند گذشت و آب کم
شد جمعے که درین فن مهارت دارند مخصوص این کار اند برودخانه درآمده الماس می آرند والحال سه سال ست که این ملک
بتصرف اولیاے دولت ابد قرین درآمده و زمیندار آنجا محبوس است غالباً آب آنسرزمین بغایت مسموم است و مردم بیگانه
در انجا نمی توانند بسر برد سوم در ولایت کرناٹک متصل بسرحد قطب الملک در پنجاه کروه مسافت چهار کان واقع است و در
تصرف زمینداران است والماس آنجا اکثر پخته بهم میرسد روز مبارک شنبه دهم ناهر خان بمنصب هزار و پانصدی ذات و هزار سوار
سرفراز گشت و یک زنجیر فیل باو عنایت شد مکتوب خان داروغه کتب خانه بمنصب هزار و پانصدی ذات سربلندی یافت چون حکم
فرموده بودم که شب برات بر دور تال کاکریه چراغان ترتیب نمایند آخرهاے روز دوشنبه چهاردهم ماه شعبان بقصد تماشاے
آن توجه فرمودم اطراف تال را با عمارت میان بفانوس الوان و اقسام صنایع که در چراغان مقرر است آراسته آتشبازیها ترتیب
داده بودند بغایت چراغان عالی شد و با آنکه درین مدت پیوسته ابر و باد و باران بود بعنایت آلهی از اول شب هوا صاف شد و
اثرے از ابر نماند و برحسب دلخواه تماشاے چراغان میسر گشت و بندهاے خاص بساغر نشاط خوشوقت گردیدند حکم کردم که

شب جمعه باز بهمین دستور چراغان کنند از غرایب اتفاقات آنکه آخر روز مبارک شنبه هفدهم متصل باریدگی بود و در وقت روشنی
چراغ باران استاد و تماشای چراغان خاطرخواه شد درین روز اعتماد الدوله یکقطعه نیلم قطبی در غایت نفاست و یک زنجیر فیل
بیدندان با یراق نقره پیشکش نمود چون خوبصورت و خوش ترکیب بود داخل فیلان خاصه مقرر شد در کنار تال کاکریه مناسی که از مرتاضان
طایفه هنود اند کلبه درویشانه ساخته منزوی بود چون خاطر همواره بصحبت درویشان راغب است بی تکلفانه بملاقات او شتافتم و
زمانی ممتد صحبت او را دریافتم خالی از آگاهی و معقولیت نیست و از آیین دین خود از مقدمات صوفیه وقوف تمام دارد و ظاهر
خود را بروش اهل فقر و تجرید موافق ساخته و خود را از طلب و خواهش گذرانیده توان گفت که ازین طایفه بهتر از وی به نظر
نیامده روز دوشنبه بست و یکم ساروسی که جفت شدن آنرا در اوراق سابقه ثبت کرده ام در باغچه خس و خاشاک فراهم آورده
اول یک بیضه نهاده روز سوم بیضه دوم نهاده این جفت ساروس را در یک ماهگی گرفته شده بود و پنج سال در سرکار مانده القصه
بعد ازین پنج و نیم سال جفت شدند و تا یک ماه جفت میشدند در بیست و یکم ماه امرداد که باصطلاح اهل هند ماه ساون گویند بیضه
نهادند ماده تمام شب تنها بر بیضه می نشیند و نر نزدیک ماده استاده پاس میدارد و چنان آگاه می باشد که هیچ جانداری را مجال آن
نیست که نزدیک او تواند گذشت یکمرتبه راسو کلانی نمودار شد بشدت هرچه تمامتر بجانب او دوید تا راسو خود را بسوراخ
نرسانید دست از و باز نداشت چون نیر اعظم جهان را بنور خویش نورانی ساخت نر بر سر ماده آمده بمنقار پشت او را می خارد
و بعد ازان ماده برمی خیزد و نر می نشیند و باز ماده نیز بهمین دستور آمده او را برمی خیزاند و خود می نشیند مجملاً تمام شب ماده تنها بر بیضه
نشسته پرورش می دهد و روز نر و ماده به نوبت می نشینند و در وقت نشستن و برخاستن نهایت احتیاط بجا می آرند که مبادا
آسیبی به بیضه رسد در هنگام مراجعت از شکار فیل چون موسم شکار باقی بود گهیت خان داروغه و بلوچ خان قراول بیگی را
گذاشته شده بود که تا ممکن و مقدور باشد فیل بگیرند و همچنین جمعی از قراولان فرزند شاهجهان نیز باین خدمت مامور و تعیین شده
بودند درین تاریخ آمده ملازمت نمودند همگی یکصد و هشتاد و پنج زنجیر فیل از نر و ماده شکار شده هفتاد و سه زنجیر نر و یکصد و دوازده ماده
ازین جمله چهل و هفت زنجیر نر و هفتاد و پنج ماده که یکصد و بیست و دو زنجیر باشد قراولان و فوجداران بادشاهی شکار کرده اند و بیست و
شش زنجیر نر و سی و هفت ماده که شصت و سه زنجیر باشد قراولان و فیلبانان فرزند شاهجهان گرفتند روز مبارک شنبه بیست و چهارم
بسیر باغ فتح رفته دو روز در آنجا بعیش و نشاط گذرانیده شد آخر روز شنبه بدولتخانه معاودت اتفاق افتاد چون آصف خان
بعرض رسانید که باغچه حویلی بنده بغایت سبز و خرم شده انواع گل و ریاحین شگفته حسب الالتماس مشار الیه روز مبارک شنبه یکم

بمنزل اورفتم الحق خوب سرمنزلے بہ نظر درآمده وخوش وقت گشتم از جواهر مرصع آلات واقمشه موازے سے وپنج هزار روپیه پیشکش او قبول افتاد مظفرخان بعنایت خلعت وفیل سرفرازی یافته بدستور سابق خدمت حکومت صوبه ٹھٹھه بعهده او مقرر شد خواجه عبدالکریم گیلانی که برسم تجارت از ایران آمده بود برادرم شاه عباس مکتوبے بامحقر تحفه مصحوب او ارسال داشته بودند درین تاریخ مشارالیه را خلعت وفیل عنایت نموده رخصت انعطاف ارزانی فرمودم وجواب کتاب شاه بابا بود وے مرسول گشت وخان عالم بفرمان مرحمت عنوان وخلعت خاصه سرفرازے یافت روز جمعه غرهٔ شهریور ماه شد از روز یکشنبه سویم تا شب مبارک شنبه باران بارید از غرایب آنکه روزهاے دیگر جفت سارس پنج شش مرتبه بنوبت بالاے بیضه می نشیند درین شبانروز که پیوسته باران بود وهوا بقدر برودت داشت بجهت گرم داشتن بیضه ها از اول صبح تا نصف النهار متصل نرنشست واز ین روز تا صباح روز دیگر بے فاصله ماده نشست که مبادا از برخاستن ونشستن بسیار برودت هوا تاثیر کند وتم به بیضه ها رسد وضایع شوند مجملا آنکه آدمی برهنموے عقل ادراک می کند وحیوان بمقتضاے حکمت ازلے مجبول بآن شده وغریب تر آنکه دراوایل بیضه ها را متصل بهم در زیر سینه نگاه میداشت بعدازان که چهارده پانزده روز گذشت درمیان بیضه ها بقدر فاصله گذاشت که مبادا از اتصال آنها حرارت بافراط شود از گرمی بسیار فاسد گردند روز مبارک شنبه هفتم بمبارکی وخرمی پیشخانه بجانب آگره برآورده شد پیش ازین منجمان واخترشناسان بجهت کوچ ساعت مذکور اختیار نموده بودند چون باران بافراط شد از رودخانه محمودآباد ودریاے مهی عبور لشکر منصور متعذر بود ناگزیر درین ساعت پیشخانه را برآورده روز بست ویکم شهریور ساعت کوچ مقرر گشت چون فرزند شاهجهان خدمت فتح قلعه کانگره که کمند تسخیر هیچ یک از سلاطین والاشکوه برفراز کنگره آن نرسید بر ذمت همت خویش لازم شمرده فوجی بسرکردگی راجه سورجمل پسر راجه باسو ونقی که از بندهاے روشناس اوست پیش ازین فرستاده بود درینولا ظاهر شد که فتح آن حصن متین بجمعے که پیش ازین تعین فرموده صورت پذیر نیست بنابرین راجه بکرماجیت را که از بندهای عمده اوست با دو هزار سوار موجود از ملازمان خاصه خود وجمعے از بندهاے جهانگیری مثل شاهباز خان لودی وهروی زلین هاڈا وراے پرتھی چند وپسران رام چند ودویست نفر برق انداز سوار وپانصد نفر توپچی پیاده سواے فوج که سابقاً فرستاده تعین فرمودند وچون ساعت رخصت او درین روز مقرر گشته بود مشارالیه تسبیح زمرد که ده هزار روپیه قیمت داشت برسم پیشکش گذرانیده بعنایت خلعت وشمشیر سرفرازی یافته بآنخدمت رخصت شد چون درانصوبه جاگیر نداشت فرزند شاهجهان پرگنه برهانه را که بست ودو لکه دام جمع دارد وخود بانعام التماس نمود که بجاگیر او مقرر دارد وخواجه تقی بدیوان بیوتات که بخدمت دیوانی صوبهٔ دکن مقرر گشته بود بخطاب معتمد خانے

یکی

وفیل وخلعت ممتاز شد و همت خان را به فوجداری سرکار بهرونچ و آن حدود رخصت فرموده اسپ و پرم نرم خاصه عنایت نمودم و پرگنه بهرونچ بجاگیر او مرحمت شد و راے بهیچهی چند که بخدمت کانگره مقرر گشته بمنصب هفتصدی و چهار صد و پنجاه سوار از فرق عزت بر افراخت چون عرس شیخ محمد غوث در میان بود هزار درب بجهت خرج آن بفرزندان ایشان لطف شد مظفر ولد بهادر الملک که از تعیینات صوبه دکن است بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سر بلندی یافت چون وقایع دوازده سال از جهانگیرنامه به بیاض برده شده بود بمتصدیان کتاب خانه خاصه حکم فرمودم که این دوازده ساله احوال را یک جلد ساخته نسخه هاے متعدد ترتیب نمایند که به بندهاے خاص عنایت فرمایم و بسایر بلاد فرستاده شود که ارباب دولت و اصحاب سعادت دستور العمل روزگار خود سازند روز جمعه هشتم سیکے از واقعه نویسان تمام را نوشته و جلد کرده بنظر در آورد چون اول نسخه بود که ترتیب یافته به فرزند شاهجهان که او را در همه چیز از همه فرزندان خود اول میدانم مرحمت نمودم و بر پشت کتاب بخط خاص رقم گشت که در فلان تاریخ و فلان مقام آن به فرزند عنایت شد امید که توفیق دریافت این مطالب که باعث رضا جوئی خالق و دعا گوئی خلق است نصیب وے روزے باد روز سه شنبه دوازدهم سجان قلی قراول بسیاست رسید تفصیل این اجمال آنکه او پسر حاجی جمال بلوچ است که از قراولان خوب پدرم بود و بعد از شنقار رفتن آنحضرت نوکر اسلام خان شد و همراه او به بنگاله رفته بود از اسلام خان بنابر نسبت خانه زادگے این درگاه مراعات احوال او باجے نموده و محل اعتماد دانسته پیوسته در سواری و شکار نزدیک بخود می داشت عثمان افغان که سالها به تمرد و عصیان در ان صوبه گذرانیده و خاتمت احوال او در اوراق گذشته گزارش یافته چون هراس بقیاس از اسلام خان داشت کس نزد این بے سعادت فرستاده بجهت قتل تقبلات می نماید او تعهد این کار کرده دو سه کس دیگر را با خود متفق می سازد قضا را پیش از آنکه اراده باطل این حق ناشناس از حیز قوة بفعل آید سیکے از آنها آمده او را آگاه میکند اسلام خان در لحظه آن حرام نمک را گرفته مقید و محبوس می گرداند القصه بعد از فوت مشار الیه بدرگاه آمد چون برادران و خویشان او در سلک قراولان انتظام داشتند حکم شد که او نیز در زمره قراولان منتظم باشد درین وقت پسر اسلام خان بطریق معارض کرد که لایق خدمت نزدیک من نیست بعد از شگافتن ظاهر شد که چنین مقدمه باو نسبت کرده بودند معهذا چون برادرانش بمبالغه عرض نمودند که محض تهمت بوده و بلوچ خان قراول بیگے ضامن شد از قتل و سیاست او در گذشتم و حکم فرمودم که همراه بلوچ خان خدمتی کرده باشد باین کرامت و جان بخشی بے سبب وجهت از درگاه گریخته بجانب آگره و آنحدود رفت به بلوچ خان حکم شد که چون ضامن بود اول او را حاضر سازد او کسان به تفحص فرستاده در سیکے از مواضع آگره که خانهاے از تمردی نیست وجهنده نام دارد برادر

بلوچ خان که به تفحص او رفته بود او را دریافت هرچند بملایمت خواست که بدرگاه آورد بهیچ وجه راضی نشد و مردم بحمایت برخاستند تا گریز نزد خواجه جهان بآگره رفته حقیقت را باز نمود مشارالیه فوجی بر سر آن ده تعیین فرمود که جبراً و قهراً او را گرفته بیارند مردم آن موضع چون ویرانی و خرابی خود را در آئینهٔ حال مشاهده نمودند او را بدست او دادند درین تاریخ مقید و مسلسل بدرگاه رسید حکم بقتل او فرمودم میر غضب بسرعت هرچه تمامتر او را بسیاستگاه برد بعد از زمانی بشفاعت یکی از نزدیکان جان بخشی فرموده حکم به بریدن پای او شد و بحسب سرنوشت پیش از رسیدن حکم بسیاست رسیده بود هرچند آن خون گرفته استحقاق کشتن داشت معهذا خاطر حق شناس ندامت گزیده مقرر فرمودم که بعد ازین حکم بقتل هرکس شود با وجود تاکید و مبالغه تا وقت غروب آفتاب عالمتاب نگاهدارند و نکشند و اگر تا آن وقت حکم نجات نرسد آنگاه بسیاست رسانند روز یکشنبه دریای مهی عظیم طغیان نمود و موج های کلان کلان بنظر در آمد با وجود بارانهای گذشته هرگز این شدت بلکه نصف این نیامده بود از اول روز آغاز آمدن سیل شد و آخر روز رو بکمی نهاد مردم کهن سال که درین شهر توطن دارند عرض کردند که یک مرتبه در ایام حکومت مرتضی خان چنین جلو ریز سیل آمده بود و غیر از آن بخاطر نمیرسد درین ایام یکی از قصاید معزی که مداح سلطان سنجر و ملک الشعرا او بود استماع افتاد بغایت سلیس و هموار گفته مطلعش اینست۔

ای آسمان مسخر حکم روان تو	کیوان پیر بندهٔ بخت جوان تو

سعیدا زرگرباشی که طبع نظمی داشت قصیدهٔ مذکور را تتبع نموده بعرض رسانید خوب گفته بود این چند بیت ازان قصیده است

اقبال از گیلان بیست ۱۲

ای نه فلک نمونهٔ از آستان تو	دوران پیر گشته جوان در زمان تو	بخشند دل توفیض و نجوید سبب چو مهر
جانها همه فدای دل مهربان تو	از باغ قدرت است فلک یک ترنج سبز	انداخته بروی هوا باغبان تو
یارب چه گوهری تو که افروخت در ازل	جان های قدسیان همه از نور جان تو	بادا جهان بکام تو ای پادشاه عهد
در سایهٔ تو خرم شاه جهان تو	ای سایهٔ خدا ز تو پر نور شد جهان	بادا همیشه نور خدا سایبان تو

روز مبارک شنبه چهاردهم بصلهٔ این قصیده حکم فرمودم که سعیدا را بزر وزن کنند آخر روز بسیر باغ رستم باری رفته شد بغایت سبز و خرم بنظر در آمد وقت شام بکشتی نشسته از راه دریا بدولتخانه معاودت نمودم روز جمعه پانزدهم ملا امیری نام پیرمردی از طرف ماوراءالنهر آمده سعادت آستانبوس دریافت و چنین بعرض رسانید که از قدیمان عبدالله خان اوزبک بودم و از ایام جوانی و عنفوان نشو و نما تا وقتی که خان شنقار شدند در سلک خدمتگاران قدیم و نزدیک امتیاز داشته در خلا و ملا محرم بوده و بعد از گذشتن خان تا حال دران

ملک آباد برو گذرانیده و بنیت القصد زیارت خانه مبارک از وطن مالوفه برآمده خود را بملازمت رسانیدم او را در بودن و رفتن مختار ساختم عرض نمود که روزی چند در خدمت خواهم بود هزار روپیه خرچ و خلعت مرحمت شد بغایت پیر شگفته روی پر نقل و سخن است فرزند شاهجهان نیز پانصد روپیه و سر و پا لطف کرد در میان باغچه دولتخانه خورم صفه و حوضی واقع است و یک ضلع آن صفه درخت مولسری است که پشت بران داده می توان نشست چون یک طرف تنه او مقدار سه ربع گز کاواک شده بد نما بود فرمودم که لوح سنگ مرمر تراشیده درانجا مضبوط سازند که پشت بران نهاده توان نشست درین وقت بیتی بدیهه بر زبان جاری گشت و بسنگ تراشان حکم شد که دران لوح نقش کنند تا بطریق یادگار در صفحهٔ روزگار بماند و آن بیت اینست — **بیت**

نشیمن گاه شاه هفت کشور
جهانگیر ابن شاهنشاه اکبر

شب سه شنبه نوزدهم در دولتخانه خاص بازار ترتیب یافت پیش ازین ضابطه چنان بود که هر چند گاه اهل بازار و محترفه شهر حسب الحکم در صحن دولتخانه دکان ها آراسته از جواهر مرصع آلات و انواع اقمشه و اقسام امتعه آنچه در بازار ها بفروخت میرود حاضر ساخته بنظر در آوردند بخاطر رسید که اگر در شب این بازار ترتیب یابد و فانوس بسیاری در پیش دکانها چیده شود خطور نمودی خواهد داشت بی تکلف خوب برآمد و غیر مکرر بود بجمیع دکانها سیر کرده آنچه از جواهر و مرصع آلات و هر قسم چیزی خوش آمد خریدم از هر دکان متاعی بلا امیری انعام شد و چندان جنس با ورسید که از ضبط آن عاجز آمده بود روز مبارک شنبه بیست یکم شهریور ماه الٰهی سنه ۱۳ جلوس مبارک مطابق بیست و دوم رمضان سنه هزار و بیست و هفت هجری بعد از گذشتن دو نیم ساعت نجومی بمبارکی و فرخی رایات عزیمت بصوب دار الخلافه آگره برافراشته شد و از دولتخانه تا تال کاکریه که محل نزول رایات اقبال بود بدستور معهود نثار کنان شتافتم درهمین روز جشن وزن شمسی منعقد گشت و بحساب سنه شمسی سال پنجاهم از عمر این نیازمند درگاه ایزدی بمبارکی آغاز شد و بضابطهٔ مقرر خود را بطلا و دیگر اجناس وزن نموده مروارید و گل زرین نثار کردم و شب تماشای چراغان نموده در حرم سرای دولت بعیش و عشرت گذرانیده شد روز جمعه بیست و دویم حکم کردم که جمیع مشایخ و ارباب سعادت را که درین شهر توطن دارند حاضر سازند که در ملازمت افطار نمایند و سه شب برین و تیره گذشت و هر شب تا آخر مجلس خود بر سر پا استاده بزبان حال میگفتم — ع

خداوندگارا توانگر توئی / توانا و درویش پرور توئی
نه کشورگشایم نه فرمان دهم / یکی از گدایان این درگهم
تو بر خیر و نیکی دهم دسترس / وگرنه چه خیر آید از من بکس
منم بندگان را خداوندگار / خداوند را بندهٔ حق گذار

جمعی از فقرا را که تا حال بملازمت نرسیده بودند التماس مدد معاش داشتند در خور استحقاق هر یک زمین و خرچی مرحمت شد

کامیاب خواهش گردانیدم شب مبارک شنبه بیست و یکم سارس یک بچه برآورد و شب دوشنبه بست و پنجم بچهٔ دوم مجملاً یک بچه بعد از سی و چهار روز و دوم بعد از سی و شش روز برآمد در جثه از بچه قاز ده یازده کلان تر یا برابر بچه طاؤس یک ماهه توان گفت پشتش نیله رنگ است روز اول هیچ نخورد و از روز دوم مادرش ملخهای خرد را بمنقار گرفته گاه مثل کبوتری خورانید و گاه بروش مرغ پیش بچه مے انداخت که خود بچیند اگر ملخ ریزه بود درست میگذاشت و اگر کلان تر بعضے را دو پاره و بعضے را سه پاره مے کرد تا بفراغت بجای او توانند خورد چون بسیار میل دیدن آنها داشتم حکم فرمودم که باحتیاط تمام چنانچه آزاری و آسیبے بآنها نرسد بحضور بیارند و بعد از دیدن باز فرمودم که بهمان باغچه درون دولتخانه برده بمحافظت تمام نگاه دارند هر گاه نقل و حرکت توان فرمود بملازمت خواهند آورد درین روز حکیم روح الله بانعام هزار روپیه سرفراز شد بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ از جاگیر خود آمده ملازمت نمود روز سه شنبه بست و ششم از تال کاکریه کوچ کرده و بموضع کنج منزل گزیدم روز کشنبه بست و هفتم بر کنار دریاے محمود آباد که ایرک نام دارد نزول اقبال اتفاق افتاد چون آب و هواے احمد آباد بسیار زبون بود محمود بیگره باستصواب حکما بر ساحل دریاے مذکور شهری اساس نهاده اقامت گزیده بود بعد از ان که جاپانیر را فتح کرد آن جا را دارالملک کرد و تا زمان محمود شهید حکام گجرات اکثر اوقات در انجاے بودند محمود مذکور که آخرین سلاطین گجرات است باز در محمود آباد نشیمن گاه خود قرار داد و بے تکلف آب و هواے محمود آباد را هیچ نسبتی باحمد آباد نیست بجهت امتحان فرمودم که گوسفندے را پوست کنده در کنار تال کاکریه بیاویزند همچنین گوسپندے را در محمود آباد تا تفاوت هوا ظاهر گردد اتفاقاً بعد گذشتن هفت گهڑی روز در انجا گوسفندی را آویختند چون سه گهڑی از روز ماند بمرتبه متعفن و متغیر گشت که عبور از حوالے آن دشوار بود در محمود آباد وقت صبح گوسفند را آویختند تا وقت شام اصلا متغیر نشد و بعد از گذشتن یک و نیم پهر از شب تعفن پیدا کرد مجملاً در سواد شهر احمد آباد بعد از هشت ساعت بنجومی متعفن گشت در محمود آباد بعد از چهارده ساعت روز مبارک شنبه بیست و هشتم رستم خان را که فرزند اقبال مند شاهجهان بحکومت و حراست ملک گجرات مقرر نموده لعنایت اسپ و فیل و پرم نرم خاصه سرفراز ساخته رخصت فرمودم و بنده هاے جهانگیری که از تعینات صوبه مذکور اند درخور رتبه و پایه خویش باسپ و خلعت ممتاز گشتند روز جمعه بیست و نهم شهریور مطابق غرهٔ شوال راے بهاره بخلعت و شمشیر مرصع و اسپ خاصه فرق عزت را برافراخته بوطن خود مرخص گشت و فرزندان او نیز باسپ و خلعت سرفرازی یافتند روز شنبه بسید محمد نبیرهٔ شاه عالم فرمودم که هر چه میخواسته باشد بے حجابانه التماس نماید و برطبق این سوگند مصحف دادم موے الیه عرض کرد که چون بمصحف قسم میدهند التماس مصحفے می نمایم که پیوسته با خود داشته باشم و از تلاوت ثواب بحضرت رسد بنا برین مصحفے بخط

یاقوت بقطع مطبوعه مختصر که از نفایس و نوادر روزگار بود بمیر مذکور عنایت شد و بر پشت آن بخط خاص مرقوم گشت که در فلان تاریخ و فلان مقام بسید محمد این کرامت بظهور رسید نفس الامر آنکه میر بغایت نیک نهاد و مغتنم است با نجابت ذاتی و فضائل کسبی باخلاق حمیده و اطوار پسندیده آراسته بسیار شگفته رو و کشاده پیشانی است و از مردم این ملک بخوش ذاتی میر کسے دیده نشد بمشار الیه فرمودیم که مصحف بعبارت سلیس خالے از تکلف و تصنع ترجمه نماید و اصلا بشرح و بسط و شان نزول آن مقید نشده بلغات ریخته قرآن را لفظ بلفظ فارسی ترجمه کند و یک حرف بر معنے تحت اللفظ نیفزاید و بعد از تمام آن مصحف مصحوب فرزند خویش جلال الدین سید روانه درگاه سازد و فرزند میر نیز جوانے است بفنون ظاهری و باطنی آراسته آثار صلاح و سعادتمندی از ناصیه احوالش ظاهر و میر بفرزندی او می نازد و الحق شایستگی این دارد و نغز یک جوانکے است با آنکه مکرر بمشایخ گجرات موهبتها بظهور رسیده بود مجدداً در خور استحقاق هر یک از نقد و جنس رعایتها کرده رخصت انعطاف ارزانی داشتم چون آب و هوای این ملک بمزاج من ناسازگار بود حکما چنین صلاح دیدند که قدرے از معتاد پیاله کم باید کرد بصوابدید آنها شروع در کم ساختن پیاله نموده شد و در عرض یک هفته بوزن یک پیاله کم کردم اول هر شب شش پیاله بود و هر پیاله هفت و نیم توله که مجموعه آن چهل و پنج توله باشد شراب ممزوج معتاد بود و الحال شش پیاله هر پیاله شش توله و سه ماشه که در کل سی و هفت و نیم توله باشد خورده می شود از بدایع وقایع آنکه بیش ازین بشانزده و هفده سال در اله آباد با خدای خود عهد کرده بودم که چون سنین عمرم به خمسین رسد ترک شکار تیر و بندوق نموده هیچ جانداری را بدست خود آزرده نسازم و مقرب خان که از منظوران محفل قدس بود ازین نیت آگاهی داشت القصه درین تاریخ که عمرم بسن مذکور رسیده آغاز سال پنجاه است روزے از کثرت دود و بخار نفسم تنگی کرد آزار بسیار کشیدم در آن حالت بالهام غیبی از عهدی که با خدای خود کرده بودم بیادم آمد و عزیمت سابق در خاطرم تصمیم یافت و با خود قرار دادم که چون سال پنجاه هم باخر رسیده مدت وعده بسر آید بتوفیق الله تعالی روزے که بسعادت زیارت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه مشرف گردم استمداد و همت از بواطن قدسی مواطن آنحضرت جسته دل را از ان شغل باز دارم مجرد خطور این نیت در خاطر آن کلفت و آزردگی رفع شد خود را خوش وقت و تازه یافتم و زبان را بحمد و سپاس ایزد جلشانه و شکر مواهب او چاشنی بخشیدم امید که توفیق میسر گردد

چه خوش گفت فردوسی پاک زاد	که رحمت بران تربت پاک باد	میازار مورے که دانه کش ہست	که جاندار د و جان شیرین خوش ست

روز مبارک شنبه چهارم ماه الهی سید کبیر و بختر خان وکلاے عادل خان را که پیشکش او بدرگاه والا آورده بودند رخصت انعطاف

ارزانی داشتم سید کبیر بخلعت و خنجر مرصع و اسپ سرفرازے یافت و بختر خان باسپ و خلعت و اوربسی مرصع که اهل آن ملک در گردن می آویزند ممتاز گشت و مبلغ شش هزار درب خرچے بهر دو انعام شد و چون عادل خان مکرر بوسیلهٔ فرزند اقبال مند شاهجهان التماس شبیه خاصه شریفه نموده بود شبیه خود را بایک قطعه لعل گران بها و فیل خاصه بشارالیه عنایت فرمودم و فرمان مرحمت عنوان صادر گشت که از ولایت نظام الملک و قطب الملک هرجا و هر قدر تواند تصرف نمود بانعام او مقرر باشد و هرگاه کمک و مدد میخواسته باشد شاه نواز خان فوجے آراسته بکمک او تعیین نماید در زمان سابق نظام الملک که کلان ترین حکام دکن بود و همه در ابکلانے قبول داشتند و براو رهمین میدانستند درینولا عادل خان مصدر خدمات شایسته گشت و بخطاب والاے فرزندی شرف اختصاص یافت او را بسرداری و سری تمام ملک دکن بلند مرتبه ساختم و بجهت شبیه این رباعی بخط خاص مرقوم گشت ؎

ای سوی تو دایم نظر رحمت ما — آسوده نشین بسایهٔ دولت ما
سوی تو شبیه خویش کردیم روان — تا معنی ما به بینی از صورت ما

و فرزند شاهجهان حکیم خوش حال پسر حکیم همام را که از خانه زادان خوب این درگاه است و از صغر سن در خدمت آن فرزند کلان بوده بجهت رسانیدن نوید مراحم جهانگیری بمرافقت وکلاے عادل خان نزد او فرستاد و هم درین روز میر جمله بخدمت عرض مکرر فرق عزت برافراخت چون کفایت خان دیوان صوبه گجرات را درهنگامیکه بدیوانی صوبه بنگاله اختصاص داشت بعضے حوادث روے داده بود از سامان افتاده بنا برین مبلغ پانزده هزار روپیه بانعام او مرحمت شد درینولا دو جلد جهانگیرنامه ترتیب یافته بنظر گذشت یکے را چند روز پیش ازین بمدار الملکی اعتماد الدوله لطف فرمودم و درین تاریخ دیگرے بفرزندی آصفخان عنایت نمودم روز جمعه پنجم بهرام پسر جهانگیر قلی خان از صوبه بهار آمده دولت زمین بوس دریافت و الماسے چند از حاصل کان کوکره آورده گذرانید چون دران صوبه از جهانگیر قلی خان خدمت شایسته بظهور نرسیده بود و مع ذلک بعرض مکرر رسید که چندے از برادران و خویشان او دران ملک دست تسلط و تعدی دراز ساخته بنده هاے خدا را مزاحمت و آزار میرسانند و هر یکے خود را حاکمی تراشیده جهانگیر قلیخان را تمکین نمی نهند بنابرآن مقرب خان که بندهٔ قدیم الخدمت مزاجدان است فرمان بخط خاص صادر گشت که بصاحب صوبگی بهار سرفراز و ممتاز بوده بمجرد رسیدن فرمان قضا جریان بدان صوب شتابد از الماس های که ابراهیم خان فتح جنگ بعد از فتح کان مذکور بدرگاه ارسال داشته بود چند قطعه بجهت تراشیدن حواله حکاکان سرکار شده بود درینوقت که بهرام باگره رسید بعتبه درگاه مے شد خواجه جهان چندے را که طیار شده مصحوب او بدرگاه فرستاد یکے از انها بانقش است و بظاهر از نیلم تمیز

نمیتوان کرد تا حال الماس باین رنگ دیده نشده چند سرخ بوزن در آمده جوهریان سه هزار روپیه قیمت کردند و عرض کردند که اگر
سفید و تمام عیار می بود بیست هزار روپیه می ارزید امسال تا تاریخ ششم مهرماه انبه خورده شد درین ملک لیمون فراوان است
و بالیده می شود و از باغ کاکونام هندوی چند لیمون آورده بودند بغایت لطیف و بالیده یکی را که از همه کلان تر بود فرمودم که وزن
کنند هفت توله برآمد روز شنبه ششم جشن وسهره ترتیب یافت اول اسپان خاصه را آراسته بنظر درآوردند بعد از آن فیلان خاصه
را آراسته گذرانیدند چون دریای مهی هنوز پایاب نشده بود که اردوی گیهان شکوه عبور تواند نمود و آب و هوای محمود آباد دران
هیچ نسبتی بدیگر منازل نمود یازده روز درین سرمنزل مقام واقع شد روز دوشنبه هشتم از منزل مذکور کوچ کرده در موده نزول اقبال
افتاد خواجه ابوالحسن بخشی را که با جمعی از بنده های کارگذار ملاح و خاده بسیار پیشتر فرستادم که دریای مهی را پل بندند که انتظار
پایاب نباید کشید و اردوی ظفر قرین بسهولت عبور تواند نمود روز سه شنبه نهم مقام شد روز کم شنبه دهم موضع اینه محل نزول رایات
جلال گشت در اوایل سارس نر پای بچه خود را بمنقار گرفته سرنگون آویزان میساخت و بیم آن میشد که مبادا از اثر بیمهری باشد و
ضایع سازد بنابران حکم فرموده بودم که نر را جدا نگاه دارند و پیش بچه ها نگذارند درینولا بجهت امتحان فرمودم که نزدیک بچه ها
بگذارند تا حقیقت بیمهری و محبت ظاهر گردد و بعد از گذاشتن نهایت تعلق و مهر دریافته شد و محبت او هیچ کمتر از محبت ماده نیست
و معلوم می شود که آن اوا هم از روی دوستی بوده روز مبارک شنبه یازدهم مقام شد و آخر روز بشکار یوز رفته سه آهوی سیاه
و چهار ماده آهو و چکاره بیوز گیرانیده شد روز یک شنبه چهاردهم تیر بشکار یوز رفته پانزده راس آهو از نر و ماده گیرانیده شد
بمیرزا رستم و سهراب خان پسر او حکم فرموده بودم که بشکار نیله گاو رفته هر قدر که توانند با بندوق بزنند هفت راس از نر و ماده پدر و
پسر شکار کردند چون بعرض رسید که درین نواحی شیری است مردم آزار که بگوشت آدم عادت کرده و آسیب او بخلق خدا میرسد بفرزند
شاهجهان حکم شد که شر او را از بنده های خدا کفایت کند آن فرزند حسب الحکم بندوق زده شب بنظر درآورده فرمودیم که در حضور پوست
کنند اگرچه بظاهر به کلان می نمود چون لاغر بود از شیرهای کلان که من خود انداخته ام در وزن کمتر برآمد روز دوشنبه پانزدهم و
روز سه شنبه شانزدهم بشکار نیله گاو شتافته هر روز دو نیله گاو به تفنگ زده شد روز مبارک شنبه هژدهم بر کنار تالی که مخیم بارگاه اقبال
بود بزم پیاله آراستگی یافت گلهای کنول بر روی آب نغز ک شگفته بود بنده های خاص بساغر نشاط خوشوقت گشتند جهانگیر قلیخان
بست زنجیر فیل از صوبه بهار و مروت خان هشت زنجیر از بنگاله پیشکش ارسال داشته بود بنظر گذشت یک فیل از جهانگیر قلیخان و دو فیل از
مروت خان داخل فیلان خاصه شد و تتمه بخلعها تقسیم یافت میرخان پسر میرزا ابوالقاسم تمکین که از خانزادان این درگاه است بمنصب

هشت صدی ذات و ششصد سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت قیام خان بخدمت قراول بیگی و منصب ششصدی ذات و صد و پنجاه سوار ممتاز گشت عزت خان که از سادات بارهه بمزید شجاعت و کارطلبی امتیاز دارد از تعینات صوبه بنگش است حسب الالتماس مهابت خان صاحب صوبه مذکور بمنصب هزار و پانصدی ذات خاصه و هشت صد سوار فرق عزت برافراخت کفایت خان دیوان صوبه گجرات بعنایت فیل سرفراز شده مرخص گشت لطیفی خان بخشی صوبه مذکور بشمشیر مرحمت نمودم روز جمعه نوزدهم بشکار رفته یک نیله گاو نر زدم در مدت العمر بیاد ندارم که تیر بندوق از نیله گاو نر کلان بران گذشته باشد از ماده بسیار می گذرد درین تاریخ باآنکه چهل و پنج قدم مسافت بود از دو پوست آزاد گذشت باصطلاح اهل شکار قدم عبارت از دو گام است که پیش و پس نهاده شود روز یکشنبه بست و یکم خود بشکار باز و جره خوشوقت گشته بمیرزا رستم و داراب خان و میر میران و دیگر بنده ها حکم فرمودم که بشکار نیله گاو رفته هر قدر توانند به بندوق زنند نوزده راس از نر و ماده شکار کردند و ده راس آهو هر کس از هر قسم بیوز گیرانیده شد ابراهیم خان بخشی صوبه دکن حسب الالتماس خانخانان سپه سالار بمنصب هزاری ذات و دویست سوار سرفرازی یافت روز دوشنبه بیست و دوم از منزل مذکور کوچ واقع شد روز سه شنبه بست و سویم باز کوچ فرمودم قراولان عرض کردند که درین نواحی ماده شیری با سه بچه بنظر درآمده چون نزدیک براه بود خود بقصد شکار متوجه گشته هر چهار را به تفنگ زدم و از آنجا بمنزل پیش شتافته از پلی که بر بالای مهی بسته شده بود عبور فرمودم باآنکه درین دریا کشتی نبود که پل توان بست و آب بغایت عمیق بود و تند میگذشت بحسن اهتمام خواجه ابوالحسن میر بخشی پیش از دو سه روز پلی در نهایت استحکام که طول یکصد و چهل درعه و عرض چهار درعه است مرتب گشته بجهت امتحان فرمودم که فیل گن سندر خاص را که از فیلان کلان قوی هیکل است با سه ماده فیل از روی پل گذرانیدند بنوعی مستحکم بسته شده بود که قوایم او از بار فیل کوه پیکر اصلا متزلزل نگشت از زبان معجز بیان حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه شنیده ام که میفرمودند که روزی در عنفوان جوانی دو سه پیاله خورده بودم و بر فیل مست سوار شده باآنکه هشیار بودم و فیل در غایت خوش جلوی بارادهٔ و اختیار من می گشت خود را بیهوش و فیل را بدست و سرکش وانموده بجانب مردم میدوانیدم بعد از آن فیل دیگر طلبیده هر دو را بجنگ انداختم و آنها جنگ کنان تا سر پل که بر دریای جمنا بسته شده بود شتافتند قضا را آن فیل گریخت و چون از طرف دیگر راه گریز نیافت ناگزیر بر سمت پل روان شد و فیلی که من بر و سوار بودم از پی او شتافت هر چند عنان او بدست اختیار من بود و باندک اشارتی می ایستاد بخاطر رسید که اگر فیل را از رفتن بالای پل باز دارم مردم آن اداهای مستانه را محمول بر ساختگی خواهند داشت و ظاهر خواهد شد که نه من مست بیخود بوده ام نه فیل بدست و خود سر و این اداها از بادشاهان ناپسندیده است لاجرم بتائید ایزد سبحانه استعانت جسته فیل خود را

۱۲

از تعاقب او باز نداشتم و هر دو بر روی پل روان شدند چون پل بکشتی ترتیب یافته بود هرگاه فیل دستهای خود را برکنار کشتی می‌نهاد نصف کشتی بآب فرو می‌رفت و نصف دیگر بلند می‌ایستاد در هر قدم گمان آن می‌شد که پیوند کشتی‌ها از هم گسیخته گردد مردم از مشاهده این حال غریق بحر اضطراب و شورش می‌بودند چون حمایت و حراست حق جل و علا همه جا و همه وقت حارس و حامی این نیازمند است هر دو فیل در ضمان سلامت از آن پل عبور نمودند روز مبارک شنبه بست و پنجم برکنار آب مهی بزم پیاله ترتیب یافت و چندی از بنده‌های خاص که درین قسم مجالس و محافل راه دارند بساغرهای لبریز عنایت‌های سرشار کام دل برگرفتند بی‌تکلف منزلی است بغایت دلنشین بدو وجه دران منزل چهار مقام واقع شده یکی خوبی جا دوم آنکه مردم در گذشتن اضطراب نمایند روز یکشنبه بست و ششم از کنار آب مهی کوچ فرمودم روز دوشنبه باز اتفاق کوچ افتاد درین راه غریب تماشائی مشاهده شد جفت سارس که بچه کشیده بودند روز مبارک شنبه از احمدآباد آورده بودند در صحن دولتخانه که برکنار تال ترتیب یافته بود با بچه‌های خود می‌گشتند اتفاقاً نر و ماده هر دو آواز کردند جفت سارس صحرائی آواز اینها را شنیده از آن طرف تال فریاد برآوردند و بر اثر آن پروازکنان آمده نر با نر و ماده با ماده بجنگ افتادند و با آنکه چندکس ایستاده بودند اصلاً حجاب و ملاحظه مردم نکردند و خواجه‌سرایانی که بمحافظت آنها مقرر بودند بقصد گرفتن شتافته یکی بنر درآویخت و دیگری بماده آنکه نر را گرفته بود بتلاش بسیار نگاه داشت و آنکه بماده دست انداخته نتوانست نگاه داشت و از چنگ او بدر رفت من بدست خود حلقه در بینی و پاهای او انداخته آزاد ساختم و هر دو بجا و مقام خویش رفته قرار گرفتند غایتاً هر دفعه که سارس‌های خانگی فریاد میکردند آنها نیز در برابر آواز می‌دادند و هم ازین عالم تماشای آهوی صحرائی دیده شد در پرگنه کرنال بشکار رفته بودم قریب به سی کس از اهل شکار و خدمتگار در ملازمت حاضر بودند آهوی سیاه با ماده آهوی چند بنظر درآمد یک مرتبه آهوی آهوگیر را بجنگ او سر دادیم دو سه شاخ جنگ کرده پس پا برگشته آمد دفعه دیگر خواستم که باز بر شاخ آهوی آهوگیر بسته بگذاریم تا گرفتار شود درین اثنا آهوی صحرائی از شدت غضب و غیرت هجوم مردم را در نظر نه آورده بی‌محابا دویده آمد و دو سه شاخ با آهوی خانگی جنگ در گریز کرده از میان بدر رفت درین تاریخ خبر فوت عنایت خان رسید او از خدمتگاران و بنده‌های نزدیک بود با آنکه افیون میخورد و هنگام فرصت مرتکب پیاله هم میشد رفته رفته شیفته شراب گشت چون ضعیف‌بنیه بود زیاده از حوصله و طاقت خویش ارتکاب می‌نمود بمرض اسهال مبتلا شد درین ضعف دو سه دفعه از عالم صحو غشی بر مزاجش مستولی گشت حسب الحکم حکیم [illegible] هر چند تدبیرات بکار برد نفعی بران مرتب نگشت مع ذلک غریب جوعی بهم رسانید و با آنکه حکیم مبالغه و تاکید می‌نمود که در شبانروز زیاده

فوت عنایت خان

پیش از یک نوبت مرتکب غذا نشود و ضبط احوال خود نتوانست کرد دیوانه وار خود را بر آب و آتش می زد تا آنکه بسوء القنیه و استسقا منجر شد بسیار زبون و ضعیف گشت چند روز پیش ازین التماس نمود که خود را پیشتر باگره رساند حکم فرمودم که بحضور آمده رخصت شود در پالکی انداخته آوردند بحدی نحیف و ضعیف بنظر در آمد که موجب حیرت گشت ع

کشیده پوستے بر استخوانے	

بلکه استخوان هم به تحلیل رفته با آنکه مصوران در کشیدن شبیه لاغر نهایت اغراق بکار می برند اما ازین عالم بلکه نزدیک باین هم بنظر در نیامده سبحان الله آدم زاده باین حیات و ترکیب هم میشود این دو بیت استاد درین مقام مناسب افتاده ؎

سایهٔ من گرم نگیرد پاے	تا قیامت ندارم بر جاے	ناله از بسکه ضعف دل بیند	تا لب چند جاے بنشیند

از غایت غرائب فرمودم که مصوران شبیه او را کشند القصه حال او را بسیار متغیر یافتم گفتم که زنهار درچنین وقت نفسی از یاد حق غافل نباید شد و از کرم او ناامید نباید شد اگر مرگ امان بخشد آن را دستگاه معذرت و فرصت تدارک باید شمرد و اگر مدت حیات بسر آمده هر نفس که بیاد او برآید غنیمت باید دانست از باز ماندهاے خویش دل مشغول مباش که اندک حق خدمت پیش ما بسیار است چون از پریشانی او بعرض رسیده بود دو هزار روپیه خرج راه باو داده رخصت کردم روز دوم مسافر راه عدم گشت روز سه شنبه سیم کنار آب جانب محل نزول اردوے گیهان پوے گردید جشن نوروز مبارک شنبه دویم ابان ماه الٰهی درین منزل آراستگی یافت امان الله پسر مهابت خان حسب الالتماس او بمنصب هزاری ذات و سیصد سوار سرفراز شد گردهر ولد راے سال بمنصب هزاری ذات و هشتصد سوار سربلندی یافت عبدالله پسر خان اعظم بهزاری ذات و سیصد سوار ممتاز گشت دلیر خان که از جاگیرداران صوبه گجرات است بمرحمت اسپ و فیل سرفراز نمودم رنباز خان پسر شهباز خان کنبو حسب الحکم از صوبهٔ دکن آمده بخدمت بخشیگری و واقعه نویسی لشکر بنگش سرفراز گشت و منصب او هشتصدی ذات و چهار صد سوار مقرر شد روز جمعه سوم کوچ فرمودم درین منزل شاهزاده شجاع جگرگوشه فرزند شاهجهان که در دامن عصمت نورجهان بیگم پرورش می یابد و مرا نسبت باو تعلق خاطر و دلبستگی بمرتبه ایست که از جان خود عزیز میدارم بیماری که مخصوص اطفال است و آن را ام الصبیان میگویند بهم رسانید و زمانے ممتد از هوش رفت هرچند اهل تجربه تدبیرات و معالجات بکار بردند سود نداد و بیهوشی او هوش از من ربود چون از تداوی ظاهری ناامیدی دست داد از روی خضوع و خشوع فرق نیاز بدرگاه کریم کارساز و رحیم بنده نواز سوده صحت او را مسألت نمودم درین حالت بخاطر گذشت که چون با خدای خود عهد کرده بودم که بعد از تمام سن خمسین از عمر این نیازمند ترک شکار تیر و بندوق نموده هیچ جاندارے را بدست

خود آزرده نسازم اگر به نیت سلامتی او از تاریخ حال دست از آن کار باز دارم ممکن که حیات او وسیلهٔ نجات چندین جاندار شود حق سبحانه تعالی او را ازین نیازمند ارزانی دارد القصه بعزم درست و اعتقاد صادق با خدا عهد کردم که بعد ازین هیچ جانداری را بدست نیازارم بکرم الهی کوفت او تخفیف تمام یافت و دران هنگام که این نیازمند در بطن والده بود بدستوری که دیگر اطفال در شکم حرکت می کنند ازمن اثر حرکت ظاهر نشد پرستاران مضطرب و متلاشی گشته صورت حال را بعرض حضرت عرش آشیانی رسانیدند دران ایام پدرم پیوسته شکار یوز میفرمودند چون آن روز جمعه بود به نیت سلامتی من نذر فرمودند که در مدت عمر روز جمعه شکار یوز نکنند تا انتهای حیات برین عزیمت ثابت قدم بودند و من نیز متابعت آنحضرت نموده تا حال شکار یوز روز جمعه نکرده ام مجملاً بجهت ضعف نور چشمی شاه شجاع سه روز درین منزل توقف واقع شد امید که حق تعالی او را عمر طبیعی کرامت فرماید روز سه شنبه هفتم کوچ اتفاق افتاد در روزی پسر حکیم تعریف شیر شتر میکرد بخاطر رسید که اگر روزی چند بدان مداومت نمایم ممکن که نفعی داشته باشد و بمزاج من گوارا باشد آصف خان ماده ولایتی شیردار داشت قدری ازان شیر تناول کردم بخلاف شیر دیگر شتران که خالی از شوری نیست بمذاق من شیرین و لذیذ آمد و الحال قریب یکماه است که هر روز پیاله که مقدار نیم کاسهٔ آبخوری باشد ازان شیر می خورم و نفعی ظاهر شده رافع تشنگی است غرایب آنکه دو سال پیش ازین آصف خان این ماده را خریده بود و دران وقت بچه نداشت و اصلاً اثر شیر ظاهر نبود درین ایام بحسب اتفاق از پستان او شیر بر آمد هر روز چهار سیر شیر گاو و پنج سیر گندم و یک سیر قند سیاه و یک سیر بادیان بجرد او می دهند که شیرش لذیذ و شیرین و مفید باشد بی تکلف بمذاق من خیلکی در افتاد و گوارا آمده و بجهت امتحان شیر گاو و شیر میش را طلبیده هر سه را چشیدم در شیرینی و عذوبت شیر این شتر را نسبتی نیست فرمودم که چند ماده دیگر را هم ازین قسم خوراک بدهند تا ظاهر شود که از اثر غذاهای لطیف عذوبت است یا در اصل شیر این شتر شیرین است روز یکشنبه ششم کوچ فرمودم روز مبارک شنبه نهم مقام واقع شد دولت خانه بر مقام تال کلانی ترتیب یافته بود فرزند شاه جهان کشتی طرح کشمیر که نشیمن گاه آن را از نقره ساخته بودند پیشکش نمود آخرهای آن روز بران کشتی نشسته سیر تال کرده شد عابد خان بخشی بنگش را که بدرگاه طلبداشته شده بود درین روز سعادت آستانبوس دریافته بخدمت دیوانی بیوتات سرفراز گشت سرفراز خان که از کومکیان صوبه گجرات است بعنایت علم و اسپ تپچاق خاصه و فیل فرق عزت برافراخته رخصت یافت عزت خان که از تعینات لشکر بنگش است بعنایت علم سربلند گردید روز جمعه دهم کوچ فرموده شد میر میران بمنصب دو هزاری ذات و شش صد سوار سرفرازی یافت روز شنبه یازدهم پرگنه دوحد محل ورود موکب مسعود گشت شب یکشنبه دوازدهم آبان ماه الهی سنه سیزده جلوس مطابق پانزدهم ذیقعده هزار

وبیست و هفت هجری بطالع نوزده درجهٔ میزان بخشنده بی منت بفرزند اقبالمند شاهجهان از صبیهٔ آصف خان گرامی فرزندکرامت
فرمود امیدکه قدمش برین دولت ابدقرین مبارک و فرخنده باد سه روز درمنزل مذکور مقام نموده روزیکشنبه پانزدهم در موضع
نمرنه نزول اقبال اتفاق افتاد چون التزام شده که جشن مبارک شبنه تا مقدور و ممکن باشد درکنار آب وجاے بصفا ترتیب یابد
درین نزدیکی سرزمینے که قابلیت آن داشته باشد نبود ناگزیر قریب نیمی از شب مبارک شبنه شانزدهم گذشته بازسواری فرمودم
و هنگام طلوع نیراعظم فروغ بخش عالم درکنار تال پاکهور نزول اجلال واقع شد آخر هاے روز بزم پیاله آراسته بچندی از بنده هاى
خاص پیاله عنایت نمودم روز جمعه هفدهم کوچ فرمودم کیشوداس مارو جاگیردار آن نواحی است حسب الحکم از دکن آمده بسعادت زمین
بوس سربلندی یافت روز شبنه هیزدهم حوالے رام گڈهه معسکر اقبال گشت چند شب پیش ازین سه گهڑی بطلوع مانده بود در کره هوا
ماده بخار و دخانی بشکل عمودے نمودار شد و هر شب یک گهڑی بیشتر از شب دیگر ظاهر میگشت و چون تمام نمود صورت حربه پیدا کرد دهردو
سر باریک و میان گنده خمدار مانند داس پشت بجانب جنوب و روے بسوے شمال الحال یک پهر بطلوع مانده ظاهر می گردد منجمان و
اخترشناسان قد و قامت او را باسطرلاب معلوم کردند که بست و چهار درجهٔ فلکی را باختلاف منظر سازاست و بحرکت فلک اعظم متحرک و
حرکت خاصه نیز درجهت حرکت فلک اعظم در ظاهر می شود چنانچه اول در برج عقرب بود آنرا گذاشته بمیزان رسید وحرکت عرض
درجهت جنوب بیشتر دارد و دانایان فن نجوم درکتب این قسم را حربه نامیده اند و نوشته اند که ظهور این دلالت میکند بر ضعف ملوک
عرب واستیلاء دشمنان ملوک عرب برایشان والعلم عندالله تا تاریخ مذکور بعد از شانزده شب که علامت ظاهر شده بود در همان
سمت ستاره نمودار گشت که سرش روشنے داشت و تا دو سه گز دم او درازی نمود اما در دم اصلا روشنے و درخشندگی نبود
الحال قریب هشت شب است که نمودار شده و هرگاه که منتفی گردد مرقوم خواهد نمود و از آثار او انچه بظهور رسد نوشته خواهد شد روز
یکشنبه نوزدهم مقام کرده روز دوشنبه در موضع سنبل کهیره نزول فرمودم روز سه شنبه بست و یکم باز مقام شد برشیدخان افغان
خلعت و فیل بمصحوب رنباز خان مرحمت نموده فرستادم روز کم شنبه بست و دوم پرگنه مدپور مخیم اردوی گیهان شکوه گشت روز مبارکشنبه
بست و سیوم مقام کرده بزم پیاله ترتیب یافت و داراب خان بخلعت نادری سرفراز شد روز جمعه مقام نموده روز شنبه بست و پنجم
پرگنه روناهی مخیم معسکر اقبال گشت روز یکشنبه بست و ششم درکنار آب چنبل نزول فرمودم و روز دوشنبه بست و هفتم برلب
آب کهنر منزل شد روز سه شنبه بست و هشتم سواد بلده اوجین مورد رایات فیروزی گردید از احمدآباد تا اوجین نود و هشت
کروه مسافت را به بست و هشت کوچ و چهل و یک مقام که دو ماه و نه روز باشد آمده شد روز کم شنبه بست و نهم باجدروپ

که از مرتاضان کیش هنود است و تفصیل احوال او در اوراق سابق نگاشته کلک تاریخ نگار گردید صحبت داشته بسیر و تماشاے کالیاده توجه فرمودم بے تکلف صحبت او از مغتنمات است درین تاریخ از مضمون عرض داشت بهادر خان حاکم قندهار بوضوح پیوست که در سنه هزار و بست و شش هجری که عبارت از سال پار باشد در قندهار و نواحے آن کثرت موش بحدے رسید که جمیع محصولات و غلات و مزروعی و سردرختیهاے آن ولایت را ضائع ساخته اند تا زراعت درو نشده بود خوشه ها را بریده میخوروند چون رعایا مزروعات خود را بجز بن درآوردند تا کوفتن و پاک ساختن نصف دیگر تلف شده بود چنانچه ربعی از محصولات شاید بدست در آمده باشد و همچنین از فالیزها و از باغات اثر نماند بر در چندے آواره و معدوم شدند چون فرزند شاهجهان جشن ولادت پسر خود را نکرده و راو چین که محال جاگیر او ست التماس نمود که بزم روز مبارک شنبه سی ام در منزل او آراستگی یابد لاجرم آن فرزند را کامرواے خواهش ساخته در منزل او بعیش و طرب گذرانیده شد و بنده هاے خاص که درین قسم مجالس و محافل بارمی یابند بساغرهاے لبریز عنایت سرخوش گشتند و فرزند شاهجهان آن مولود مسعود را به نظر درآورده خوانے از جواهر و مرصع آلات و پنجاه زنجیر فیل سی نر و بیست ماده برسم پیشکش گذرانیده التماس نام نمود انشاء الله بساعت نیک نهاده خواهد شد و از فیلان او هفت زنجیر فیل داخل حلقه خاصه شد تتمه به فوجداران تقسیم یافت و در کل انچه از پیشکشهاے او مقبول افتاد دو لک روپیه خواهد بود درین روز عضد الدوله از جاگیر خود رسیده سعادت آستان بوس دریافت هشتاد و یک عدد مهر بصیغه نذر و فیلے برسم پیشکش گذرانید قاسم خان که از حکومت بنگاله معزول ساخته بدرگاه طلب داشته شده بود بدولت زمین بوس مستسعد گشته هزار مهر نذر گذرانید روز جمعه غره آذر ماه بشکار باز و جره خاطر را رغبت افزود در اثناے سواری بقطع زراعتے از جوار گذر افتاد با آنکه هر تنه یک خوشه بارمی آورد تنه بنظر درآمد که دوازده خوشه داشت موجب حیرت گشت درین حال حکایت بادشاه و باغبان بخاطر گذشت ـ

حکایت بادشاه و باغبان

یکے از سلاطین در هواے گرم بدر باغی رسید پیر باغبانے دید بر در استاده پرسید که درین باغ انار هست گفت هست سلطان فرمود که قدحی آب انار بیار باغبان را دختر بود بجمال صورت و حسن سیرت آراسته با و اشارت کرد تا آب انار حاضر سازد دختر رفت و فی الحال قدحی پر آب انار بیرون آورد و برگی چند بر روے آن نهاده سلطان از دست او گرفت و در کشید انگاه از دختر پرسید که مقصود از گذاشتن این برگها بر روی آب چه بود دختر بزبان فصیح وادای ملیح معروض داشت که درچنین هوای گرم غرق از عرق قطره و سواری رسیدن آب را بیکدم درکشیدن منافی

حکمت است بنابرین احتیاط بر گماررا بر روے آب و قدح نهادم تا باهستگی و تانی نوش جان فرمایند سلطان را این حسن ادا بغایت خوش آمد و بخاطر گذارنید که این دختر را داخل خدمه محل خود سازم بعد ازان از باغبان پرسید که هرسال حاصل تو ازین باغ چیست گفت سیصد دینار گفت بدیوان چه میدهی گفت سلطان از سر درختے چیزے نمی گیرد بلکه از زراعت عشرے مے ستاند سلطان را بخاطر گذشت که در مملکت من باغ بسیار و درخت بیشمار است اگر از حاصل باغ نیز عشری دهد مبلغے کفایت مے شود و رعیت را چندان زیانے نمے رسد بعد ازین بفرمایم که خراج از محصول باغات نیز بگیرند پس گفت قدرے آب دیگر هم از انار بیار دختر رفت و بعد از دیری آمد و قدحے آب انار آورد سلطان گفت که آن نوبت که رفتے زود آمدے و بیشتر آوردے و این مرتبه انتظار بسیار دادے و کمتر آوردے دختر گفت که آن نوبت قدح را از آب یک انار مالامال ساخته بودم و درین دفعه پنج شش انار افشردم و آنقدر آب حاصل نشد سلطان را حیرت افزود و باغبان معروض داشت که برکت محصول از اثر نیت نیک بادشاه است مرا بخاطر میرسد که شما بادشاه باشید و در وقتے که حاصل باغ را از من پرسید ید نیت شما دگرگون شده باشد لاجرم برکت از میوه رفت سلطان متاثر گشت و آن اندیشه از دل برآورد پس گفت یک نوبت دیگر قدحے از آب انار بیار و دختر باز رفت و بزودی قدح را لبالب برون آورد و خندان و شادان بدست سلطان داد سلطان بر فراست باغبان آفرین کرده صورت حال ظاهر ساخت و آن دختر را از و درخواست و خواستگاری نمود این حقیقت ازان بادشاه حقیقت آگاه بر صفحهٔ روزگار یادگار ماند القصه ظهور این امور بمعنے آثار نیت نیک و ثمرات عدالت است هرگاه همگی همت و نیت سلاطین معدلت آئین مصروف و معطوف بر آسودگی خلق و رفاهیت رعایا باشد ظهور خیرات و محصول زراعت و باغات مستبعد نیست و لله الحمد که درین دولت ابد قرین بر سر درختے هرگز محصول رسم نبوده است و نیست و در تمام ممالک محروسه یکدام و یکحبه باین صیغه داخل خزانهٔ عامره و واصل دیوان اعلے نمی شود بلکه حکم است که هرکس در زمین مزروعی باغ سازد حاصل آن معاف باشد امید که حق سبحانه این نیازمند را همواره بر نیت خیر موافق دارد

چو نیت بخیر است و خیر م د ـــــهے

روز شنبه دوم بار بصحبت جدروپ خاطر شوق افزود و بعد از فراغ عبادت نیمروز بکشتی نشسته بقصد ملاقات او شتافتم که در آخر روز در گوشه انزوائی او دو دیده صحبت داشتم بسا سخنان بلند از حقایق و معارف استماع افتاد بے اغراق مقدمات تصوف منقح بیان مے کند و از صحبت او محظوظ میتوان شد شصت سال از عمرش گذشته بست و دو ساله بود که قطع تعلقات ظاهری کرده قدم همت بشاهراه تجرید نهاده و سے و هشت سال است که در لباس بے لباسی بسر میبرد در وقت رخصت گفت که سشکر

این موهبت الهی بکدام زبان ادا نمایم که در عهد دولت چنین بادشاه عادل جمعیت وقت و آرامش خاطر بعبادت معبود خود مشغولم و از هیچ رهگذر غبار تفرقه بر دامن عزیمت من نمی نشیند. روز یک شنبه سویم از کالیاده کوچ فرمودم در موضع قاسم کهیره نزول واقع شد در اثنای راه بشکار باز و جره مشغولی داشتم اتفاقاً کار روانگی بر خاست باز تویغون را که نهایت توجه بآن دارم از پی او پرانیدم کار روانک از چنگ او بدر جست و باز هوا گرفته بمرتبه بلند شد که از نظرها غائب گردید هرچند قراولان و میر شکاران از پی او باطراف تاختند اثرے ازو نیافتند و محال بود که در چنین صحرائی باز بدست آید و لشکر میر کشمیری که سردار میر شکاران کشمیر است و باز مذکور حوالهٔ او بود سراسیمه بے سراغ و نشان در اطراف صحرا مے شتافت ناگاه از دور درختے دید چون نزدیک رسید باز را بر سر شاخ نشسته یافت مرغ خانگی را نموده باز را طلبید سه گهڑی بیشتر نگذشته بود که گرفته بحضور آورد و این موهبت غیبی که در گمان و خیال هیچکس نبود مسرت افزای خاطر گشت بانعام این خدمت منصب او را افزوده اسپ و خلعت مرحمت نمودم روز دوشنبه چهارم و سه شنبه پنجم و کم شنبه ششم پے در پے کوچ واقع شد روز مبارک شنبه هفتم مقام نموده در کنار تال جشن نشاط آراستگی یافت نورجهان بیگم بیماری داشت که مدتها بران گذشته بود و اطباے که بسعادت خدمت اختصاص دارند از مسلمان و هندو هرچند تدبیرات بکار بردند سود مند نیفتاد و از تداوی آن بعجز معترف گشتند درینولا حکیم روح الله بخدمت پیوست و متصدی علاج آن شد بتائید ایزد عزاسمه در اندک مدت صحت کامل رو نمود و بصلهٔ این خدمت شائسته حکیم را بمنصب لایق سرفراز ساخته سه موضع از وطن او بطریق ملکیت عنایت فرمودم و حکم شد که مشار الیه را بنقره وزن کرده در وجه انعام او مقرر دارند روز جمعه هشتم تا روز یکشنبه سیزدهم پے در پے کوچ اتفاق افتاد و هر روز تا آخر منزل بشکار باز و جره مشغول بوده دراج بسیار گیرانده شد روز یکشنبه گذشته کنور کرن پسر رانا امرسنگه بدولت زمین بوس سرفراز گشته تسلیمات مبارکباد فتح دکن بتقدیم رسانیده صد مهر و هزار روپیه بصیغهٔ نذر و موازی بست و یکهزار روپیه از قسم مرصع آلات با چند اسپ و فیل پیشکش گذرانید انچه از قسم فیل و اسپ بود باو بخشیدم و تتمه بمعرض قبول مقرون گشت و روز دیگر با و خلعت مرحمت شد بمیر شریف وکیل قطب الملک یک زنجیر فیل و با راد تخان میر سامان نیز یک زنجیر فیل عنایت شد سید هزبر خان بفوجداری سرکار میوات سرفراز شد منصب او از اصل و اضافه هزاری ذات و پانصد سوار مقرر گشت سید مبارک را که حراست قلعه رهتاس ممتاز ساخته منصب پانصدی ذات و دو صد سوار مرحمت فرمودم روز مبارک شنبه چهاردهم در کنار تال موضع سندهارا مقام کرده بزم پیاله ترتیب یافت و بنده هاے مخصوص بساغرهای نشاط خوشوقت شدند جانوران شکاری که در آگره بکریز بسته بودند خواجه عبداللطیف قوش بیگی درین روز آورده بنظر گذرانید انچه لایق سرکار

خاصه بود انتخاب نموده تتمه را بامراد دیگر بنده ها بخشیده شد درین تاریخ خبر فوت بغی وکافر نعمتی راجه سورجمل ولد راجه باسو بمسامع جلال رسید راجه باسو چند پسر داشت مشارالیه اگرچه بسال از همه کلان تر بود غایتاً پدر بجهت بداندیشی و فتنه جوئی پیوسته او را محبوس ومضبوط میداشت همچنان از و ناراضی و آزرده خاطر گذشت بعد از فوت او چون این بی سعادت از همه کلان تر بود دیگر فرزند قابل و رشید نداشت حقوق خدمت راجه باسو ملحوظ و منظور فرموده بجهت انتظام سلسله زمینداری و محافظت ملک و وطن او این بیدولت را بخطاب راجگی و منصب دو هزاری سرفراز ساخته جا و جاگیر پدرش را که بسعی خدمت و دولتخواهی بدست آورده بود و مبلغهاے کلے از نقد و جنس که بسالهاے دراز اندوخته بود باو ارزانی داشتم و در هنگامیکه مرحومے مرتضے خان بخدمت فتح کانگره دستورے یافت چون این بیدولت زمیندار عمده آن کوهستان بود بظاهر تعهد خدمات و دولتخواهی ها نمود بکمک مشارالیه مقرر گشت و بعد ازان که بمقصد پیوست مرتضے خان محاصره را بر اهل قلعه تنگ ساخت و این بدسگال از صورت حال دریافت که عنقریب مفتوح خواهد شد در مقام ناسازی و فتنه پردازے درآمده پردهٔ آزرم از پیش رو برگرفت و با مردم مشارالیه کار را بمنازعت و مخاصمت رسانید مرتضے خان نقش بیدوسلتے واو بار از صفحه جبین آن برگشته روزگار خوانده شکایت او را بدرگاه والاعرض داشت نمود بلکه صریح نوشت که آثار بغے و نادولتخواهی از احوال او ظاهر است و چون مثل مرتضے خان سردار عمده بالشکر گران دران کوهستان بود آن بے سعادت وقت را مقتضے ترتیب اسباب شورش و آشوب نیافته بخدمت فرزند شاهجهان عرض داشت نمود که مرتضے خان تحریک ارباب غرض با من بدمزاجی بهم رسانیده در مقام خراب ساختن برانداختن من شده بعصیان و بغی متهم می سازد امید که سبب نجات و باعث حیات من گشته مرا بدرگاه طلب فرمایند هرچند که بر سخن مرتضی خان نهایت اعتماد داشتم غایتاً ازین که او التماس طلب خود بدرگاه نموده شبهه بخاطر رسید که مبادا مرتضے خان به تحریک ارباب فساد و شورش درآمده غور ناکرده او را متهم میساخته باشد مجملاً بالتماس فرزند شاهجهان از تقصیرات او گذشته بدرگاه طلب فرمودم و مقارن این حال مرتضی خان بجوار رحمت ایزدی پیوست و فتح قلعه کانگره تا فرستادن سردار دیگر در عقدهٔ توقف افتاد و چون این فتنه سرشت بدرگاه والا رسید نظر بظاهر احوال او افگنده دران زودی مشغول و مشمول عواطف بیدریغ ساخته در ملازمت شاه جهان بخدمت فتح دکن رخصت نموده شد بعد ازان که ملک دکن به تصرف اولیاے دولت ابد قرین درآمد در خدمت آن فرزند وسائل برانگیخته متصدی فتح قلعه کانگره گشت هرچند این بے حقیقت حق ناشناس را باز دران کوهستان راه دادن از آئین حزم و احتیاط دور بود لیکن چون این خدمت را آن فرزند بعهدهٔ خویش گرفته بود ناگزیر به اراده و اختیار او گذاشته شد و فرزند اقبالمند او را با تقی نام به یکے از بنده هاے خود و فوجے شایسته از

منصبداران واحدیان و برق اندازان بادشاهی تعیین فرمود چنانچه این احوال برسم اجمال در اوراق گذشته سمت ذکر یافته
چون بمقصد پیوست باتقی نیز آغاز خصومت و بهانه جوئی نموده جوهر ذاتی خود را ظاهر ساخت و مکرر شکایت او را عرضداشت
نمود حتی که صریح نوشت که صحبت من با و راست نمی آید و این خدمت از و متمشی نمی شود اگر سردار دیگر مقرر نمایند فتح این قلعه
بزودی خواهد شد ناگزیر تقی را بحضور طلب داشته راجه بکرماجیت را که از بنده‌های عمده اوست با فوجی از مردم تازه زور
باین خدمت رخصت نمود چون این بی سعادت دریافت که زیاده برین حیله و تزویر از پیش نخواهد رفت تا رسیدن بکرماجیت
جمعی از بنده‌های درگاه را به بهانه آنکه مدتها یساق کشیده بی سامان شده اند رخصت نمود که بجاگیرهای خود شتافته تا آمدن
راجه بکرماجیت بسامان خود پردازند چون بظاهر تفرقه در سلسلهٔ جمعیت دولتخواهان راه یافت و اکثری بمحال جاگیر خود رفتند
و معدودی از مردم روشناس در آنجا ماندند قابو دانسته آثار بغی و فساد ظاهر ساخت سید صفی بارهه که بمزید شجاعت و جلادت
اختصاص داشت با چندی از برادران و خویشان پای همت افشرده شربت خوشگوار شهادت چشید و بعضی را به زخمهای
کاری که پیرایه شیران کارزار است آن بدذات از عرصه نبرد برگرفته بنکبت سرای خود برد جمعی از جادهٔ دوستی به تنگ پا خود را
بگوشه سلامت کشیدند و آن بدبخت دست تعدی و تصرف به پرگنات دامن کوه که اکثر از آن بجاگیر اعتماد الدوله مقرر است دراز ساخت
و تاراج سر بوئی فرو نگذاشت امید که بهمبرین زودی بسزای اعمال و جزای افعال مبتلا گردد و نمک این دولت
کار خود بکند انشاء الله تعالی روز یکشنبه هفدهم از گهاتی چانده‌ا عبور واقع شد روز دوشنبه هیجدهم اتالیق جان سپار خانخانان سپهسالار
به سعادت آستان بوس مفتخر گشت چون مدتهای مدید از حضور دور بود و موکب منصور از نواحی سرکار خاندیس و برهانپور عبور نفرمود
الناس دریافت ملازمت نمود حکم شد که اگر خاطر او از همه جهت جمع باشد جریده آمده بزودی معاودت نماید بنابرین حسب الحکم
بسرعت تمام شتافته درین تاریخ دولت زمین بوس دریافت و با نواع نوازش خسروانه و اقسام عواطف شاهانه فرق عزت
برافراخته هزار مهر و هزار روپیه بصیغه نذر گذرانید چون اردو در گذشتن گهاتی صعوبت بسیار کشیده بود بجهت رفاهیت احوال مردم
روز سه شنبه نوزدهم مقام فرمودم روز چهارشنبه بستم کوچ کرده روز مبارک شنبه بیست و یکم باز اتفاق مقام افتاد در کنار دریایی که به سند استظهار
دارو بزم پیاله مرتب گشت اسپ سمند خاصه سمیر نام که از اسپان اول بود بخانخانان عنایت نمودم سمیر باصطلاح اهل هند کوه طلا را گویند
و بجهت مناسبت رنگ و کلانی جثه باین اسم موسوم گشته روز جمعه بیست و دوم و شنبه بیست و سوم پی در پی کوچ شد درین روز عجیب
البشارتی مشاهده افتاد آبی در غایت صفا پرجوش و خروش از جای مرتفع می ریزد و به اطراف نشیمن های خدا آفرین بی تکلف درین نزدیکی

باین خوبی آبشاری بنظر درنیامده در سیرگاهے است لحظ از تماشای آن محظوظ گشتم روز یک شنبه بیست و چهارم مقام نموده و تالابی
که پیش دولتخانه واقع شد برکشتی نشسته شکار مرغابی کرده شد روز دوشنبه بیست و پنجم و سه شنبه بیست و ششم و کشنبه بیست و هفتم پے
در پے کوچ افتاد و بخانخانان پوستین خاصه که در بر داشتم لطف نمودم و هفت راس اسپ از طویله خاصه که بر هر کدام سواری کرده
شده نیز بآن اتالیق مرحمت نمودم روز یک شنبه دوم دیماه الٰهی قلعه رن تهنبور محل رایات جلال گشت این قلعه از اعظم قلاع هندوان
است در زمان سلطان علاء الدین خلجی رای تهمبر دیو متصرف بود سلطان مدتهای مدید محاصره نموده بمحنت و تردد بسیار
مفتوح ساخت و در آغاز سلطنت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه رای سرجن هاڈا در تصرف داشت و پیوسته شش هفت
هزار سوار ملازم ادمی بودند و آنحضرت بیامن تائید ایزد سبحان در عرض یکماه و دوازده روز فتح کردند و رای سرجن برهنمونی بخت سعادت
آستانبوس دریافته در سلک دولتخواهان منتظم گشت و از امرای معتبر و بنده های معتمد شد بعد از و پسرش رای بهوج نیز در
زمره امرای عظام انتظام داشت الحال نبیره او سربلند رای داخل بنده های عمده است روز دوشنبه سوم بعزم تماشای
قلعه توجه نمودم دو کوه در برابر یکدیگر واقع است یکی را رن میگویند و دیگری را تهنبور قلعه بر فراز تهنبور اساس یافته و این هر دو
اسم را ترکیب داده رن تهنبور نام کرده اند اگرچه قلعه در غایت استحکام است و آب فراوان دارد غایتاً کوه رن حصنے است قوی و
فتح این حصار منحصر است از آن جانب چنانچه والد بزرگوارم حکم فرمودند که توپ ها را بر فراز کوه رن بر آورده و عمارات درون
حصار را مجرا گیرند اول توپے را که آتش دادند بچو کهنڈی محل رای سرجن رسید و از افتادن آن عمارت زلزله در بنای همت
او راه یافته و توهم عظیم بر باطن او مستولی گشته و نجات خود را منحصر در سپردن قلعه دانسته فرق عبودیت و خاکساری بدرگاه شهنشاه
جرم بخش عذر پذیر سوده القصه قرارداد خاطر چنان بود که شب در بالای قلعه گذرانیده روز دیگر باز مراجعت فرمایم چون منازل
و عمارات درون حصار بروش هندوان اساس یافته و خانها را بی هوا و کم فضا ساخته اند دلنشین نیفتاد و خاطر نیز بتوقف راضی نشد
حمامی بنظر در آمده که یکے از نوکران رستم خان متصل بحصار قلعه ساخته باغچه و نشیمنی مشرف بر صحرا خالی از فضائے و هوائی نیست دور
تمام قلعه به ازین جائی نه رستم خان از امرای حضرت عرش آشیانی بوده از صغر سن در بندگی آنحضرت تربیت یافته نسبت
محرمیت و قرب خدمتی داشته از غایت اعتماد این قلعه را حواله باو فرموده بودند بعد از فراغ تماشای قلعه و منازل آن حکم شد که جمعی از مجرمان
را که درین حصار محبوس اند حاضر سازند تا بجمعیت حال و حقیقت احوال هر یک وا رسیده بمقتضای عدالت حکم فرموده شود مجملاً غیر از
معامله خون یا شخصے که از [illegible] او فتنه و آشوب در ملک راه می یافت دیگر همه را آزاد ساختم و بهر کدام در خور حال او

خرچه و خلعت عنایت شد و شب سه شنبه چهارم بعد از گذشتن یک پهر و سه گهڑی بدولتخانه مراجعت فرمودم روز یکشنبه نهم قریب به پنج کروه کوچ نموده روز مبارک شنبه ششم بمقام واقع شد درین روز خانخانان پیشکش خود بنظر درآورد از قسم جواهر و مرصع آلات و اقمشه و فیل آنچه پسند افتاد برگزیده تتمه را بمشارالیه مرحمت فرمودم مجموع پیشکش و آنچه بدرجهٔ قبول رسید موازی یک لک پنجاه هزار روپیه قیمت شد روز جمعه هفتم پنج کروه کوچ نمودم پیش ازین سارس را به شاهین گیرانیده بودم لیکن شکار درنا تا حال تماشا نکرده بودم چون فرزند شاهجهان ذوق شکار شاهین بسیار دارد و شاهین های او خوب رسیده حسب التماس آن فرزند صبح بگاه سوار شدم یک درنا بدست خود گیرانیدم و درنا دیگر را شاهین که آن فرزند در دست داشت گرفت بی تکلف از شکارهای خوب خوب است بغایت الغایت محظوظ گشتم اگرچه سارس جانور کلان است غایتا سست پر کاواک واقع شده شکار درنا را هیچ نسبتی با آن نیست بنازم دل و جگر شاهین را که این قسم جانوران قوی جثه را میگیرد و بزور سرپنجه بهت زبون میسازد حسن خان قوشبیگی آن فرزند بجلدوی این شکار بعنایت فیل و اسپ و خلعت سرفرازی یافت و پسرش نیز باسپ و خلعت ممتاز گشت روز شنبه هشتم چهار کروه و یکپاو کوچ کرده روز یکشنبه نهم باز مقام نمودم درین روز خانخانان سپه سالار بخلعت خاصه و کمرشمشیر مرصع و فیل خاصه با تلایر فرق عزت برافراخته مجدداً بصاحب صوبگی ملک خاندیس و دکن سربلندی یافت منصب آن رکن السلطنت از اصل و اضافه هفت هزاری ذات و سوار مرحمت شد چون صحبت او با لشکرخان راست نیامد حسب الالتماس مشارالیه عابد خان دیوان بیوتات را بخدمت دیوانی بیوتات مقرر فرمودم و منصب هزاری ذات و چهارصد سوار عنایت شد اسپ و فیل و خلعت مرحمت نموده بدان صوب فرستادم و همدرین روز خاندوران از صوبه کابل رسیده دولت زمین بوس دریافت هزار مهر و هزار روپیه بصیغهٔ نذر گذرانید و تسبیح مروارید با پنجاه راس اسپ و دو قطار شتر نر و ماده ولایتی و چند دست جانور شکاری و چینی و خطائی وغیره برسم پیشکش معروض داشت روز دوشنبه دهم سه کروه و یکپاو روز سه شنبه یازدهم پنج کروه و سه پاو کوچ شد درین روز خاندوران مردم خود را آراسته بنظر درآورد دو هزار سوار مغل که اکثر اسپ ترکی و بعضی عراقی و مجنس داشتند بشمار داد با آنکه جمعیت او اکثر متفرق گشته بعضی ملازم مهابتخان شده در همان صوبه مانده اند و جمعی از لاهور جدائی گزیده باطراف ممالک رفته اند اینقدر سوار خوش اسپه غنیمت نمود بی تکلف خاندوران در شجاعت و دلاوری و جمعیت داری از یکتایان روزگار است اما افسوس که پیر منحنی شده و کبرسن او را دریافته و باصره اش بسیار ضعیف و زبون گشته دو پسر جوان و رشید دارد خالی از معقولیتی نیستند غایتاً خود را در برابر خاندوران نمودن کاری است مشکل و عظیم درین روز بمشارالیه و فرزندان او خلعت و شمشیر مرحمت شد روز یکشنبه دوازدهم سه و نیم کروه در نوردیده بر کنار تال ماندو نزول

سعادت اتفاق افتاد درمیان تال نشیمنے از سنگ واقع است بر یکے از ستونها این رباعی شخصے ثبت نموده بود بنظر در آمد و مرا از جا درآورد والحق از شعرهاے خوب است ـ رباعی

یاران موافق همه از دست شدند ۔ در دست اجل یگان یگان پست شدند
بودند تنک شراب در مجلس عمر ۔ یک لحظه زما پیشترک مست شدند

درین وقت رباعی دیگر هم ازین عالم شنیده شد چون بسیار خوب گفته آن را نیز نوشتم ـ رباعی

افسوس که اهل خرد و هوش شدند ۔ از خاطر همگنان فراموش شدند
آنان که بصد زبان سخن میگفتند ۔ آیا چه شنیدند که خاموش شدند

روز مبارک شنبه سیزدهم مقام کرده شد عبدالعزیز خان از صوبه بنگش رسید سعادت آستانبوس دریافت اکرام خان که بفوجداری فتحپور و اطراف آن متعین بود بدولت ملازمت سربلند گشت خواجه ابراهیم خان بخشی صوبه دکن بخطاب عقیدت خانے سرفراز شد میر حاج از کومکیان صوبه مذکور از جوانان مردانه است بخطاب شوره خانی و علم سربلندی یافت روز جمعه چهاردهم پنج کروه و یکپاو کوچ شد روز شنبه پانزدهم سه کروه طے نموده در سواد بیانه نزول اجلال اتفاق افتاد خود با اهل حرم به تماشاے بالاے قلعه شتافتم محمد بخشی حضرت جنت آشیانے که حراست قلعه بعهدهٔ او مقرر بود منزلے ساخته مشرف بر صحرا الغایت مرتفع و خوش هوا و مزار شیخ بهلول نیز در جوار آن واقع است و خالی از فیضی نیست شیخ برادر کلان شیخ محمد غوث است و در علم دعوت اسما ید طولے داشته و جنت آشیانی را بشیخ مذکور رابطهٔ محبت و حسن عقیدت بروجه کمال بوده در هنگامیکه آنحضرت تسخیر ولایت بنگاله فرموده یک چندی دران ولایت اقامت گزیدند مرزا هندال بحکم آنحضرت در آگره مانده بود جمعے از قلعچیان زر بنده که سرشت آنها به فتنه و فساد مجبول است راه بیوفائی سپرده از بنگاله نزد میرزا آمدند و سلسله جنبان خبث باطن میرزا شده به بغی و کافر نعمتے و ناحق شناسی رهنمونی کردند و میرزاے بے عاقبت خطبه بنام خود خوانده صریحًا اعلام بغی و عناد مرتفع گردانید چون صورت واقعه از عرضداشت دولتخواهان بمسامع جلال رسید آنحضرت شیخ بهلول را بجهت نصیحت فرستادند که میرزا را از ارادهٔ باطل گردانیده بشاهراه اخلاص و اتفاق ثابت قدم سازد چون آن بید ولتان فتنه سرشت چاشنی سلطنت را درکام میرزا شیرین ساخته بودند میرزا باندیشهٔ باطل خام طمع شده بموافقت و متابعت راضی نگشت و بتحریک ارباب فساد شیخ بهلول را در چار باغ که حضرت فردوس مکانی بابر بادشاه برلب آب جون ساخته اند به تیغ بیباکی شهید گردانید و چون محمد بخشی را بشیخ مذکور نسبت ارادت بود نعش او را در قلعه بیانه برده مدفون ساخت روز یک شنبه شانزدهم چهار و نیم کروه طے نموده در منزل بره رسیده شد چون باغ و باولی که بحکم مریم زمانی در پرگنه جوست اساس یافته و در سر راه واقع بود بتماشاے آن توجه فرمودم بی تکلف ۱۰۲۶

باولی عمارتی است عالی و بغایت خوب ساخته اند از کارفرمایان تحقیق شد که مبلغ بست هزار روپیه صرف این عمارت شده و چون
درین حوالی شکار نیلگاو بود روز دوشنبه هفت دهم مقام فرمودم روز سه شنبه هیژدهم سه کروه و یک نیم پاو گذشته در موضع دایره سو
ورود موکب مسعود اتفاق افتاد روز کم شنبه نوزدهم دو کروه و نیم طی نموده در کنار کول فتحپور رایات منصور برافراشت و چون هنگام
عزیمت فتح دکن از رن تهنبور تا اوجین آسامی منازل و بعد مسافت آنها نوشته شده بود درین مرتبه به تکرار نوشتن مناسب ندید
واز راه رن تهنبور تا فتحپور براهی که آمده شد دویست و سی و چهار کروه مسافت به شصت و سه کوچ و پنجاه و شش مقام که
مجموع یکصد و نوزده روز بوده باشد طی نموده شد بحساب شمسی چهار ماه و یک روز کم گذشته و قمری چهار ماه کامل واز تاریخی که موکب
اقبال بعزم فتح رانا و تسخیر ملک دکن از مستقر الخلافه نهضت فرموده تا حال که رایات جلال بعنان نصرت و اقبال بازبمرکز سلطنت
قرار گرفت پنج سال و چهار ماه شد منجمان و اخترشناسان روز مبارک شنبه بیست و هشتم دی ماه الهی سنه سیزدهم مطابق سلخ محرم
سنه یک هزار و بیست و هشت هجری ساعت در آمدن بدار الخلافه آگره اختیار فرموده بودند درین ولا مکرر از عرایض دولتخواهان معروض
گشت که علت طاعون در شهر آگره شایع است چنانچه در روزی قریب بصد کس کم و زیاده در زیر بغل و یا کش ران یا در بن گلو دانه
برآورده ضایع می شوند و این سال سیوم است که در موسم زمستان طغیان میکند و در آغاز تابستان معدوم میگردد و از غرایب آنکه
درین سه سال بجمیع قصبات و قریات نواحی آگره سرایت کرده و در فتحپور اصلا اثر این ظاهر نشده حتی در آمان آباد تا فتحپور دو و نیم
کروه مسافت است مردم آنجا از بیم وبا ترک وطن داده بدیگر مواضع پناه برده بودند تا گزیر مراعات حزم و احتیاط از ضروریات
دانسته مقرر شد که درین ساعت مسعود بمبارکی و فرخی در معموره فتحپور نزول موکب منصور اتفاق افتد و بعد از تخفیف بیماری و گرانی ساعت
دیگر اختیار نموده بدولت و سعادت ورود رایات جهان کشا بمستقر الخلافه ارزانی فرمائیم انشاء الله تعالی و تقدس جشن مبارک شنبه در
کنار کول فتحپور ترتیب یافت چون ساعت داخل شدن بمعموره بست و هشتم قرار یافته هشت روز در همین منزل توقف مقرر گشت
حکم فرمودم که دور تال را بیمه دندهفت کروه برآمد درین منزل غیر از حضرت مریم الزمانی که بقدر تکسر میداشته اند دیگر جمیع بیگمان و
خلوت نشینان سرادق عفت و سایر بندهای درگاه دولت استقبال دریافتند صبیه آصف خان مرحوم که در خانه عبد الله خان پسر
خان اعظم است نقلی عجیب و غریب گذرانیده بنهایت تاکید و تصحیح آن نمود بجهت غرابت مرقوم گشت گفت روزی در صحن خانه موشی
بنظر در آمد سراسیمه افتان و خیزان بطرز مستان هر سو میرفت و نمی دانست که بکجا میرود به یکی از کنیزان گفتم که دم آن را
گرفته پیش گربه انداخت گربه بشوق و میل از جای جسته موش را بدهن گرفت و فی الفور گذاشته نفرت ظاهر ساخت

گنج

رفته رفته آثار ملال و آزردگی از چهرهٔ او پیدا شد روز دیگر نزدیک مردن رسید بخاطر گذشت که اندک تریاق فاروق باید داد چون دهانش کشوده شد کام و زبان سیاه و منقطع برآمد تا سه روز بحال تباه گذرانیده در چهارم بهوش آمد بعد از ان کنیزکی را دانه طاعون ظاهر شد و از افراط سوزش و فزدنی درد آرام و قرار در و نمانده و رنگش متغیر گشت زردی بسیاهی مایل و تپ محرق کرد روز دیگر از پایان اطلاق شده درگذشت و بهمین روش هفت و هشت کس در انخانه ضایع گشتند و چندی بیمار بودند که از ان منزل برآمده بباغ رفتم آنهائیکه بیماری داشتند در باغ فوت شدند و در انجا دیگرے دانه بر نیاورد مجملاً در عرض هشت و نه روز هفتده کس مسافر راه عدم شدند و نیز گفت آنها که داغ بر آورده بودند اگر آب جهت خوردن یا غسل کردن از دیگرے طلبیدندے فی الفور در هم سرایت کردے و آخر چنان شد که از غایت توهم هیچکس نزدیک بآنها نمی گشت روز شنبه بست و دوم خواجه جهان که بحراست آگره مقرر بود سعادت آستانبوس دریافته پانصد مهر بصیغهٔ نذر و چهار صد روپیه برسم تصدق گذرانید روز دوشنبه بیست و چهارم بشار الیه خلعت خاصه مرحمت شد روز مبارک شنبه بست و هشتم بعد از گذشتن چهار گهری که قریب بدو ساعت نجومی باشد ع

بساعتے که تولا کند بد و تقویم

بمبارکی و فرخی رایات منصور بمعمورهٔ فتحپوره نزول سعادت ارزانی فرمود در همین ساعت جشن فرزند ارجمند اقبالمند شاهجهان ترتیب یافت واورا بطلا و دیگر اجناس وزن فرمودم و سال بست و هشتم بحساب ماه هاے شمسی بمبارکی آغاز شد امید که بعمر طبعی رسد و همدرین تاریخ حضرت مریم الزمانی از آگره تشریف گرامی ارزانی فرمودند و بدریافت دولت ملازمت ایشان سعادت جاوید اندوختم امید که ظل تربیت و شفقت ایشان بر سر این نیازمند مخلد باد و چون اکرام خان پسر اسلام خان خدمت فوجداری این حدود را چنانچه باید بقید ضبط در آورده بود منصب او را از اصل و اضافه هزار و پانصد ذات و هزار سوار مرحمت شد سهراب خان پسر میرزا رستم صفوے بمنصب هزار ذات و سیصد سوار ممتاز گشت درین روز عمارت و دولتخانه حضرت عرش آشیانی را بتفصیل سیر کرده بفرزند شاه جهان نموده شد درون آن حوض کلانی از سنگ تراشیده در غایت صفا ترتیب یافته کپور تلاؤ نام سی و شش درعه در سی و شش درعه مربع و عمقش چهار و نیم درعه بحکم آنحضرت متصدیان خزانهٔ عامره از فلوس و روپیه مملو ساخته بودند سی و چهار کرور و چهل و هشت لک و چهل و شش هزار دام که شانزده لک و هفتاد و نه هزار و چهار صد روپیه باشد که مجموع یک کرور و سه لک بحساب هندوستان و سیصد و چهل و سه هزار تومان بضابطهٔ ایران بوده باشد مدتها تشنه لبان بادیهٔ طلب را ازان چشمه سار مکرمت سیراب امید می ساختند روز یکشنبه غرهٔ بهمن ماه بحافظ یاد علی گوینده هزار درب انعام شد محب علی پسر میرزا غازی چکنی و ابوالقاسم خان گیلانی که دارا ے ایران چشم جهان بین آنها را میل کشیده سر بصحراے آوارگے داده مدتے است

که در پناه این دولت روزگار بفراغ خاطر بسر می برند و هرکدام در خور حال آنها وجه معیشت مقرر گشته درین تاریخ از آگره آمده سعادت آستانبوس دریافتند و هر یک هزار روپیه انعام شد جشن مبارک شنبه پنجم در دولتخانه بآراستگی ترتیب یافت و بنده های خاص بساغرهای نشاط خوشوقت گشتند نصرالله که فرزند سلطان پرویز بود نخل کوه دمان را مصحوب او بدرگاه فرستاده بود رخصت معاودت یافت جلد جهانگیرنامه با اسپ نچاق خاصه عنایت شد که بجهت آنفرزند به برد روز یکشنبه هشتم بکنور کرن پسر رانا امرسنگه اسپ و فیل و خلعت و کپوه مرصع با پهول کتاره مرحمت نموده شد و بجاگیرش رخصت فرمودم و مصحوب او اسپی برانا فرستاده شد و هم درین روز بعزم شکار امان آباد توجه نمودم چون حکم بود که آهوان آن سرزمین را هیچکس شکار نکند درین شش سال آهو بسیار فراهم آمده و بغایت رام شده اند تا روز مبارک شنبه دوازدهم بدولتخانه معاودت نمودم و روز مذکور بدستور معهود بزم پیاله ترتیب یافت شب جمعه سیزدهم بروضهٔ غفران پناه شیخ سلیم چشتی که شمه از محامد ذات و محاسن صفات ایشان در دیباچه این اقبالنامه ثبت افتاده رفته فاتحه خوانده شد هر چند اظهار کرامات و خوارق عادات نزد برگزیده های درگاه ایزدی پسندیده نیست بلکه دون مرتبه خود دانسته از اظهار آن اجتناب می نمایند لیکن وقتی از اوقات در غلبهٔ مستی بی اراده و اختیار یا بقصد هدایت شخصی ظاهر شده از جمله آنکه پیش از ولادت من حضرت عرش آشیانی را نوید قدوم این نیازمند و دو برادر دیگر امیدوار ساخته بودند دیگر آنکه روزی بتقریبی حضرت عرش آشیانی پرسیده اند که عمر شما چند است و زمان ارتحال بدار الملک بقا کی خواهد بود در جواب گفتند که حق جل و علی عالم السر والخفیات است و بعد از مبالغه و اغراق اشارت باین نیازمند فرموده که هرگاه شاهزاده به تعلیم معلم یا دیگر چیزی یاد گیرند و بآن تکلم می شوند نشان وصال است لاجرم آنحضرت بجمعی که در خدمت من مقرر بودند تاکید فرمودند که هیچکس بشاهزاده از نظم و نثر چیزی تعلیم نکند تا آنکه دو سال و هفت ماه گذشت و روزی یکی از عورات مستحقه که در ان محله می بود اسپند همیشه بجهت دفع عین الکمال می سوخت باین بهانه در خدمت من راه داشت و از خیرات و تصدقات بهره مند می شد مرا تنها یافته غافل از آن مقدمه این بیت را من تعلیم نمود. بیت

الهی غنچهٔ امید بگشای	گلی از روضهٔ جاوید بنمای

من بخدمت شیخ رفته این بیت را خواندم شیخ بی اختیار از جای خود برجسته بملازمت حضرت عرش آشیانی شتافتند و از ظهور این واقعه چنانچه بود آگاهی بخشیدند قضا را همان شب آثار تب ظاهر شد و روز دیگر کس بخدمت آن حضرت فرستاده تانسین کلاونت را که از گوینده های بینظیر بود طلب داشتند تانسین بملازمت ایشان رفته آغاز گویندگی نمود بعد از آن کس بطلب حضرت عرش آشیانی

فرستادند چون آنحضرت تشریف آوردند فرمودند که وعدهٔ وصال رسید واز شما وداع می شویم ودستار از سر خود برداشته بر سر من نهادند گفتند که ما سلطان سلیم را جانشین خود ساختیم داو را بخدای حافظ و ناصر سپردیم وزمان زمان ضعف ایشان استدا و میافت و اثر گذشتن بیشتر ظاهر میشد تا بوصال محبوب حقیقی پیوستند یکی از اعاظم آثار که در عهد دولت و زمان خلافت حضرت عرش آشیانی بظهور آمده این مسجد و روضه است بی اغراق عمارتی است نهایت عالی تمکین که مثل این مسجد در هیچ بلادی نیست عمارتش همه از سنگ در کمال صفا اساس نهاده پنج لک روپیه از خزانهٔ عامره صرف شده تا باتمام رسیده وآن که قطب الدین خان کوکلتاش محجر دور روضه و فرش گنبد و پیشطاق مسجد را از سنگ مرمر ساخته سوای این است این مسجد مشتمل است بر دو دروازه کلان بر سمت جنوب واقع است در غایت ارتفاع و نهایت تکلف پیشطاق دروازه ده درعه عرض وشانزده طول و پنجاه و دو درع ارتفاع دارد بسی و دو زینه بالا باید رفت تا بآنجا رسید و در دیگر خردتر ازین رو بمشرق واقع است طول مسجد از مشرق بمغرب با عرض دیوارها دو صد و دوازده درعه است ازانجمله مقصوره بیست و پنج و نیم درع پانزده درع گنبد میان است و هفت درع عرض و چهارده طول و بست و پنج درع ارتفاع پیشطاق است و بهر دو پهلوی این گنبد کلان دو گنبد دیگر خردتر هست ده درع در ده درع تتمه ایوان ستون دار ساخته اند و عرض مسجد از شمال بجنوب یک صد و هفتاد و دو درع است و بر اطراف نود ایوان و هشتاد و چهار حجره است عرض حجره چهار درعه و طول پنج درع است و ایوان بعرض هفت و نیم درع است و صحن مسجد سوای مقصوره و ایوان و در یک صد و شصت و نه درع طول و یک صد و چهل و سه درع عرض است و بالای ایوان ها و در و بالای مسجد گنبده های خرد ساخته اند که در شب های عرس و ایام متبرکه شمع دران میان نهاده دور آن را بپارچه ایوان میگیرند و ازعالم فانوس می نماید و زیر صحن مسجد را بر که ساخته اند که باب باران مملو میسازند و چون فتحپور کم آب و بد آب است و با اهل این سلسله و درویشانی که پیوسته مجاور این مسجد اند تمام سال کفایت می کند و در مقابل دروازه کلان بر سمت شمال مایل بمشرق روضهٔ شیخ است میان گنبد هفت درع و دور گنبد ایوان سنگ مرمر که پیش آنرا نیز پنجره سنگ مرمر ساخته اند در غایت تکلف و مقابل این روضه بر سمت مغرب باندک فاصله گنبد دیگر واقع است که خویشان و فرزندان شیخ در آنجا آسوده اند از عالم قطب الدین خان و اسلام خان و معظم خان وغیره که همه نسبت این سلسله و مراعات حقوق بمرتبه امارت و پایهٔ عالی رسیده اند چنانچه احوال هر یک در جای خویش مذکور گشت الحال پسر اسلام خان که بخطاب اکرام خانی سرفرازی دارد و صاحب سجاده است و آثار سعادت مندی از احوال او ظاهر و خاطر به تربیت او متوجه بسیار است روز مبارک شنبه نوزدهم عبدالعزیز خان را بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار

سرفراز ساخته بخدمت فتح قلعه کانگره و استیصال سورجمل کافر نعمت تعین فرمودم و فیل و اسپ و خلعت بمشار الیه مرحمت شد
ترسون بهادر نیز بهمان خدمت دستوری یافت و منصب او هزار و دو صدی ذات و چهار صد و پنجاه سوار مقرر گشت و اسپ
عنایت نموده رخصت فرمودم چون منزل اعتماد الدوله در کنار تال واقع بود و بغایت جاے بصفا و مقام دلنشین تعریف می نمودند
حسب الالتماس آن مشار الیه جشن روز مبارک شنبه بست و ششم درانجا ترتیب یافت و آن رکن السلطنت بلوازم پاے
انداز و پیشکش پرداخت و مجلس عالی آراست و شب بعد از خوردن طعام بدولتخانه معاودت واقع شد روز مبارک شنبه
سویم ماه اسفندارمذ الٰهی سید عبد الوهاب بارهه که در صوبهٔ گجرات خدمت و ترددات از و بظهور رسیده بود بمنصب هزاری ذات و
پانصد سوار سرفرازی یافته بخطاب دلیر خانی فرق عزت برافراخت روز شنبه دوازدهم بقصد شکار امان آباد نهضت موکب اقبال
اتفاق افتاد تا روز یکشنبه با اهل محل به نشاط شکار مشغول بوده شب مبارک شنبه بست و هفتم بدولتخانه مراجعت
واقع شد قضا را روز سه شنبه دراثناے شکار عقد مروارید و لعلی که نور جهان بیگم در گردن داشت گسیخته یک قطعهٔ لعل که بده هزار
روپیه می ارزید با یکدانه مروارید که هزار روپیه بها داشت گم شد روز یکشنبه هرچند قراولان تفحص و تجسس نمودند بدست نیفتاد
بخاطر رسید که هرگاه نام این روز یکشنبه است پیدا شدن آن درین روز از محالات است بخلاف آن چون روز مبارک شنبه همیشه
بر من خجسته و مبارک آمده است باندک تفحص قراولان هر دو را دران صحراے بے سروبن یافته بملازمت من آوردند و از اتفاقات
حسنه آنکه درهمین روز فرخنده جشن وزن قمری و بزم بسنت باری آراستگی یافت و بشارت فتح قلعهٔ مؤ و شکست سورجمل سیاه بخت
نیز رسید تفصیل این اجمال آنکه چون راجه بکرماجیت با افواج منصوره بدان حدود پیوست سورجمل برگشته روز خواست که روزے
چند به تنبال و یاوه درائی بگذراند مشار الیه که از حقیقت کار آگهی داشت بسخن او نه پرداخته قدم جرأت و جلادت پیش نهاد و آن
مخذول العاقبت سررشتهٔ تدبیر از دست داده نه بجنگ صف پای همت قایم داشت و نه بلوازم قلعداری همت گماشت باندک زد و خوردے
کس بسیار بکشتن داده راه آوارگی پیش گرفت و قلعهٔ مؤ و شهرے که اعتضاد و قوی آن برگشته بخت بود بے محنت و تعب هر دو مفتوح گشت و ملکی
که اباً عن جدٍ در تصرف داشت پامال عساکر اقبال شد و آن سرگشتهٔ بادیهٔ ضلالت و ادبار بحال تباه پناه بکریوه هاے دشوار گذار برده
خاک مذلت و خواری بر فرق روزگار خویش بیخت راجه بکرماجیت ملک او را پس سرگذاشته بافواج قاهره تعاقب و شتافت چون صورت حال
بمسامع جلال رسید بجلدوے این خدمت شایسته نقاره براجه مرحمت فرمودم و فرمان قضا جریان از قرمان جلال شرف ارتفاع یافت که
قلعه و عماراتی که ساخته و پرداختهٔ او و پدر او باشد از بیخ و بنیاد براندازند اثرے از آن بر روے زمین نگذارند و از غرایب آنکه سورجمل برگشته روزگار

برادری داشت جگت سنگه نام چون او را بخطاب راجگی و پایهٔ امارت سربلند ساختم و ملک رانا را و سامان و حشم و خدم بی شریک و سهیم بمشارالیه عنایت نمودم بجهت مراعات خاطر او جگت سنگه را که با او سرسازگاری نداشت منصب قلیلی تجویز فرموده بصوبهٔ بنگاله فرستاده بودم و آن بیچاره دور از وطن در غربت روزگار به بخواری دشمن کامی گذرانیده انتظار لطیفهٔ غیبی داشت تا آنکه بطالع او چنین منصوبه نشست و آن بی سعادت تیشه بر پای خود زد جگت سنگه را بسرعت هرچه تمامتر بدرگاه طلب داشته بخطاب راجگی و منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته بیست هزار درب مدد خرج از خزانهٔ عامره عنایت شد و کهپوه مرصع و خلعت و اسپ و فیل مرحمت فرموده نزد راجه بکرماجیت فرستادم و فرمان گیتی مطاع شرف صدور یافت که اگر مشارالیه بر هنمونی طالع مصدر خدمات شایسته گردد و دولت خواهی از و بظهور رسد دست تصرف او را در آن ملک قوی مطلق گردانند چون تعریف باغ نورمنزل و عمارتی که بتازگی احداث یافته مکرر بعرض رسیده بود روز دوشنبه به بارگی شوق سوار شده در باغ بوستان سرا منزل گزیدم و روز سه شنبه در آن گلشن دلگشا بعیش و فراغت گذرانیده شب کم شنبه باغ نورمنزل بورود موکب مسعود آراستگی یافت این باغی است مشتمل بر سیصد و سی جریب به گز الٰهی و دور آن را دیوار عریض رفیع از خشت و آهک ریخته بر آورده در غایت استحکام و در میان باغ عمارات عالی و نشیمن گاه به تکلف و حوضهای لطیف ساخته شده و در بیرون دروازه چاه کلانی ترتیب یافته که سی و دو جفت گاو متصل آب می کشند و شاه جوئی در میان باغ در آمده بحوضها میریزد و غیر ازین چندین چاه دیگر است که آب آنها بحوضها و چمن ها تقسیم می یابد بانواع و اقسام فواره و آبشار زینت افزوده و تالابی در میان حقیقی بلغ واقع است که آب باران پر میشود اگر احیاناً در شدت گرما آب آن رو بکمی نهد از آب چاه مدد میرسانند که پیوسته لبریز باشد قریب یک لک و پنجاه هزار روپیه تا حال صرف این باغ شده و هنوز ناتمام است و مبلغها بساختن خیابانها و نشانیدن نهالها صرف خواهد شد و نیز قرار یافته که میان باغ را از سر نو حصر نموده راه مداخل و مخارج آب را بنوعی استحکام بخشند که همیشه پرآب باشد و آب آن از هیچ راهی بدر نرود و نقصان نپذیرد لیکن که قریب یک لک روپیه بهمه جهت صرف شود تا باتمام رسد روز مبارک شنبه بیست و چهارم خواجه جهان پیشکش کشید از جواهر و مرصع آلات و اقمشه و فیل و اسپ موازی یک لک و پنجاه هزار روپیه انتخاب نموده تتمه بمشارالیه عنایت نمودم تا روز شنبه در آن گلزار نشاط بعشرت و انبساط گذرانیده شب یکشنبه بیست و هفتم به فتحپور عنان مراجعت معطوف داشتم و حکم شد که امرا عظام بدستور هر سال دولتخانه را آیین بندی نمایند روز دوشنبه بیست و هشتم بقدر آشوبی در چشم خود یافتم چون از غلبه خون بود فی الفور بعلی اکبر جراح فرمودم که فصد گیرد روز دیگر نفع آن ظاهر شد و هزار روپیه باو مرحمت شد روز سه شنبه بیست و نهم مقرب خان از وطن

خود آمده سعادت آستانبوس دریافت و بانواع مراحم سرفراز ساختم

جشن چهاردهمین نوروز از جلوس همایون

صبح مبارک شنبه چهارم شهر ربیع الآخر سنه هزار و بیست و هشت هجری حضرت نیر اعظم فروغ بخش عالم به بیت الشرف حمل شرف و سعادت تحویل ارزانی داشت و سال چهاردهم از مبداء جلوس این نیازمند بمبارکی و فرخی آغاز شد در روز مبارک شنبه غره نوروز گیتی فروز فرزند اقبالمند شاهجهان که غرهٔ ناصیهٔ مرادات و فروغ جبههٔ سعادات است جشن عالی ترتیب داده منتخب تحف روزگار از نفایس و نوادر هر دیار برسم پیشکش معروض بساط اخلاص گردانید از آن جمله یاقوتی است بوزن بیست و دو سرخ خوشرنگ و آبدار و باندام جوهریان چهل هزار روپیه قیمت نمودند دیگر لعلی است قطبی که وزن آن سه ثانگ بغایت نفیس قیمت آن نیز چهل هزار روپیه شد دیگر شش دانه مروارید که یکی از آنها یک ثانک و هشت سرخ وزن دارد و کلای آن فرزند در گجرات به بیست و پنج هزار روپیه ابتیاع نمودند و پنج دانه دیگر بسی و سه هزار روپیه و یک قطعهٔ الماس که هژده هزار روپیه ارزش آن شده و همچنین پردله مرصع با قبضهٔ شمشیر که در زرگرخانهٔ آن فرزند باتمام رسید و اکثر جواهر آن را تراشیده نشانده اند و آن فرزند نهایت دقت تصرف طبیعت بکار برده پنجاه هزار روپیه قیمت قرار یافته و این تصرفات خاصهٔ اوست که تا حال بخاطر هیچکس نرسیده بود و بی تکلف خوب یافته یک جفت نقارهٔ مرسل نوازرا از طلا ساخته همه کورگه و نقاره و کرنا و سرنا و غیره آنچه لازمهٔ نقارخانهٔ بادشاهان ذی شوکت است تمام را از نقره ترتیب داده در ساعت فرخنده و مسعود که بر تخت مراد جلوس نمودم به نوازش درآوردند مجموع به شصت و پنج هزار روپیه برآمده دیگر تخت سواری فیل که اهل زمان هوده گویند از طلا ساخته بسی هزار روپیه مرتب گشته دیگر دو زنجیر فیل کلان با پنج زنجیر تلایر از بابت پیشکش قطب الملک حاکم گولکنده فیل اول داد الهی نام داشت چون در نوروز داخل فیلخانهٔ خاصه شد نور نوروز نام کردم الحق فیل است بغایت عالی در کلانی و جمال و شکوه هیچ کاستی ندارد چون در نظرم خوش نمود خود سوار شده در صحن دولتخانه گردانیدم قیمت این فیل هشتاد هزار روپیه مقرر گشت و بهای شش زنجیر دیگر بیست هزار روپیه و رخوت طلا از زنجیر و غیره که بجهت فیل نور نوروز آن فرزند ترتیب داده بود دو لبسی هزار روپیه قیمت شد و فیل دوم با رخوت نقره گذشت و ده هزار روپیه دیگر از جواهر متفرقه برگزیده شد و از پارچه های نفیس گجرات که گرگرافان آن فرزند ترتیب داده فرستاده بودند اگر به تفصیل مرقوم گردد بطول می انجامد القصه مجموع پیشکش او چهار لک و پنجاه هزار روپیه شد

امیدکه از عمر و دولت برخور در روز جمعه دویم شجاعت خان عرب و نورالدین قلی کوتوال پیشکش گذرانیدند روز شنبه سیوم داراب خان
پسر خانخانان روز یکشنبه چهارم خانجهان التماس ضیافت نمود از پیشکشهاے او یک مروارید که به بست هزار روپیه خریده بود
با دیگر نفایس که مجموع آن یک لک و سے هزار روپیه قیمت شد قبول افتاد تتمه بمشار الیه بخشیده شد روز دوشنبه پنجم راجه کشنداس
و حاکم خان روز سه شنبه ششم سردار خان روز کم شنبه هفتم مصطفے خان و امانت خان پیشکش گذرانیدند از هر کدام قلیلے بجهت
سرفرازے آنها قبول نموده شد روز مبارک شنبه هشتم مدار الملکی اعتماد الدوله در منزل خویش جشن ملوکانه آراسته التماس ضیافت
نمود مقبول این ملتمس پایه قدر او افزوده شد الحق در آراستن مجلس و افزایش پیشکش نهایت اغراق و تکلف بکار برده اطراف
تال را تا جائیکه چشم کار میکرد و کوچهاے که از دور و نزدیک ی نمود باقسام چراغان و فانوس الوان زینت بخشیده بود از جمله
پیشکشهاے آن مدار السلطنت تختے است از طلا و نقره در نهایت تکلف و تصنع و پایهاے آن را بصورت شیر نموده که تخت
را برداشته اند در مدت سه سال باهتمام تمام باتمام رسیده بود و چهار لک و پنجاه هزار روپیه مرتب گشت و این تخت هنرمند نام
فرنگی ساخته که در فنون زرگری و حکاکی و انواع هنرمندی عدیل و نظیر خود ندارد و بغایت خوب ساخته و این خطاب را من
باو عنایت فرمودم و سواے آن پیشکشی که بجهت من آورده موازی لک روپیه از مرصع آلات و اقمشه به بیگمان و اهل محل گذرانید
بے اغراق از ابتداے زمان دولت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه تا حال که سال چهاردهم از عهد سلطنت این نیاز مند است
هیچکسے از امرایان عظام چنین پیشکشے نکشیده والحق او را بدیگران چه نسبت درین روز اکرام خان پسر اسلام خان منصب دو
هزاری ذات و هزار سوار از اصل و اضافه سرفرازے یافت و اسفنے راے سنگدلن بمنصب دو هزاری ذات و هزار و ششصد سوار
از اصل و اضافه سرفرازی یافت روز جمعه نهم اعتبار خان پیشکش گذرانید و هم درین تاریخ خاندوران بعنایت اسپ و فیل سرفراز
شده به ایالت ولایت پتنه رخصت یافت و منصب او بدستور سابق شش هزار ذات و پنج هزار سوار مقرر گشت روز شنبه دهم
فاضل خان روز یکشنبه یازدهم میرمیران روز دوشنبه دوازدهم اعتقاد خان روز سه شنبه سیزدهم تاتار خان و لنے راے سنگدلن روز
کم شنبه چهاردهم میرزا راجه بهاؤ سنگه پیشکش کشیدند و از هر کدام آنچه نفایس و تازگی داشت برگزیده تتمه بآنها مرحمت فرمودم روز مبارک شنبه
پانزدهم آصفخان در منزل خود که بغایت جاے بصفا و دلنشین بود مجلس عالی و جشن بادشاهانه آراسته التماس ضیافت نمود ملتمس او را پایهٔ
قبول بخشیده با اهل محل تشریف برده شد و آن رکن السلطنت این عطیه را از مواهب غیبی شمرده در افزونی پیشکش و ترتیب مجلس غایت
اغراق بکار برده بود از جواهر گران بها و زربفت هاے نفیس و اقسام تحف آنچه پسند افتاد برگزیده تتمه بمشار الیه عنایت نمودم از جملهٔ پیشکشهاے

او لعلی است بوزن دوازده و نیم ٹانک که بیک لک و بیست و پنج هزار روپیه خرید و بود قیمت مجموع پیشکش او آنچه مقبول افتاد یک لک و شصت و هفت هزار روپیه شده درین تاریخ خواجه جهان بمنصب پنج هزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار سرفراز شد لشکرخان حسب الحکم از دکن آمده بدولت ملازمت سربلندی یافت چون درخاطر قرار گرفته که بعد گذشتن ایام برسات در آغاز خوبی هاے هوا بفضل ایزد جل و علی موکب گیهان نظیر بسیر گلزار همیشه بهار کشمیر نهضت فرماید لاجرم محافظت و محارست قلعه و شهر آگره و فوجداری اطراف و نواحی بدستوریکه خواجه جهان داشت بلشکرخان مناسب دیده او را نیز بدین مرحمت ممتاز ساختم امانت خان بخدمت داروغگی داغ و گذرانیدن سواران خود محله سرفراز گشت روز جمعه شانزدهم خواجه ابوالحسن میربخشی و روز شنبه هفدهم صادق خان بخشی و روز یکشنبه هشتدهم ارادت خان میرسامان و روز دوشنبه نوزدهم که جشن روز شرف بود عضدالدوله پیشکشها گذرانیدند و از هرکدام آنچه پسند افتاد بجهت سرفرازی آنها پایهٔ قبول یافت و درین نوروز قیمت پیشکشها که بنده هاے درگاه گذرانیده اند و بمعرض قبول افتاده بست لک روپیه شده روز شرف بفرزند سعادتمند شاهزاده سلطان پرویز منصب بیست هزاری ذات و ده هزار سوار از اصل و اضافه مرحمت نمودم اعتماد الدوله بمنصب هفت هزاری ذات و سوار شرف اختصاص یافت عضدالدوله را بخدمت اتالیقی قرة العین خلافت شاه شجاع امتیاز بخشیدم امید که بعمر طبعی برسد و از اهل سعادت و اقبال باد قاسم خان منصب هزار و پانصد ذات و پانصد سوار و باقر خان بمنصب هزاری ذات و چهار صد سوار سرفراز شدند چون مهابت خان التماس کمک نموده بود پانصد سوار احدی بصوبه بنگش تعین فرمودم و عزت خان را که دران صوبه مصدر خدمات شائسته شده بود بعنایت فیل و کهپوه مرصع سرفراز ساختم درینولا عبدالستار مجموعه بخط خاص حضرت جنت آشیانی انار الله برهانه مشتمل بر بعضے از دعوات و مقدمهٔ از علم نجیم و دیگر امور غریبه که اکثری را آزموده و بحقیقت وارسیده و دران جریده ثبت فرموده اند برسم پیش کش گذرانید بعد از زیارت خط مبارک ایشان ذوقی و نشاطی در خود مشاهده نمودم که خود را کم بآن حال یاد دارم بغایت الغایت محظوظ گشتم بخدا که هیچ تحفه پیش من بآنها نمیرسد بجلدوے این خدمت منصب او از آنچه در تخیلهٔ او نگذشته بود افزوده هزار روپیه انعام فرمودم هنرمند فرنگی که تخت مرصع را ساخته بانعام سه هزار درب و اسپ و فیل سرفراز شد بخواجه خاوند محمود که سالک طریق خواجه هاست و خالی از درویشے و نامرادی نمی نماید هزار روپیه لطف فرمودم لشکرخان بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سربلندی یافت معمور خان بمنصب نه صدی ذات و چهار صد و پنجاه سوار و خواجگی طاهر بهشت صدی ذات و سے صد سوار و سید احمد قادری بهشت صدی و شصت سوار سرفراز گشتند براجه سارنگدیو منصب هفت صدی ذات و سے سوار میر خلیل الله پسر عضدالدوله بمنصب شش صدی ذات و دو صد و پنجاه سوار

فیروز خان خواجه سرا بمنصب ششصدی ویکصد و پنجاه سوار و خدمتخان بمنصب پانصد و پنجاهی ویکصد وسه سوار و محرمخان
پانصدی ویک صد وبیست سوار عزت خان بمنصب ششصدی ذات ویکصد سوار رای نیوالیداس مشرف فیل خانه بمنصب
ششصدی ذات ویکصد وبیست سوار و رای مانیداس مشرف محل بمنصب ششصدی ذات ویکصد سوار سربلندی یافتند بهل و
جگمل پسران کشن سنگه هرکدام بمنصب پانصدی و دو صد وبست وپنج سوار امتیاز یافتند اگر اضافه منصب داری آنها که از
پانصدی کمتر اند نگاشته شود بطول انجامد بخضر خان متعینه خاندیس دو هزار روپیه انعام شد روز کمشنبه بیست ویکم بقصد شکار متوجه
امان آباد گشتم پیش ازین بچند روز حسب الحکم خواجه جهان و قیام خان قراول باشی بجهت شکار قمرغه فضای وسیعی اختیار
نموده بر دور آن سراپرده کشیده آهوی بسیار از اطراف صحرا رانده بدرون سراپرده آورده بودند چون عهد کرده ام که بعد ازین
هیچ جانداری را بدست خود نیازارم بخاطر رسید که همه را زنده گرفته در میان چوگان فتحپور گذاشته شود که هم ذوق شکار دریافته
باشم وهم آسیبی بآنها نرسد بنابرین هفتصد راس در حضور گرفته به فتحپور فرستاده شد چون ساعت در آمدن بدار الخلافه نزدیک بود
براے مان خدمتیه حکم فرمودم که از شکارگاه تا میدان فتحپور دو رویه مثل کوچه سراپرده می کشیده باشند و آهوان را از آنجا رانده
بمیدان رسانند و قریب هشتصد آهو باین طریق فرستاده شد که مجموع یکهزار و پانصد راس بوده باشد شب کمشنبه بست و هشتم
از امان آباد کوچ فرموده در بوستان سرای منزل گزیده شد و از انجا شب مبارک شنبه بست و نهم بباغ نور منزل نزول
اقبال اتفاق افتاد روز جمعه سی ام والده شاهجهان بجوار رحمت ایزدی پیوست روز دیگر خود بمنزل آن فرزند گرامی رفته بانواع
واقسام دلنوازی وخاطر جوئی در رسیده همراه خود بدولت خانه آوردم روز یکشنبه غره اردی بهشت ماه الهی بساعت سعادت قرین که
منجمان واختر شناسان اختیار نموده بودند بر فیل خاصه دلیر نام سوار شده مبارک و فرخی بشهر در آمدم خلق انبوه از مرد و زن در کوچه
و بازار و در و دیوار فراهم آمده انتظار داشتند بآئین معهود تا درون دولت خانه نثار کنان شتافتم از تاریخیکه موکب مسعود باین سفر
عاقبت محمود نهضت فرموده تا حال که قرین سعادت واقبال مراجعت نموده پنج سال و هفت ماه و نه روز است در نیولا بفرزند
سلطان پرویز فرمان شد که چون مدتهای مدید گذشته که از خدمت حضور محروم است و بادراک سعادت زمین بوس مستسعد نگشته اگر
آرزومند ملازمت باشد بموجب حکم متوجه درگاه شود و بعد از ورود فرمان مرحمت عنوان آن فرزند ظهور این مکرمت را از مواهب غیبی دانسته
روی امید بدرگاه سپهر اشتباه نهاد درین سال بفقرا و ارباب استحقاق چهل و چهار هزار و هفتصد و هشتاد و شش بگهه و دو دیه در بست
و سیصد و بست خروار غله از کشمیر و هفت قلبه زمین از کابل مدد معاش لطف نمودم امید که همواره توفیق کام بخشی و خیر سگالی

نصیب و روزی باد از سوانح این ایام باغی شدن الهداد پسر جلال افغان است تفصیل این اجمال آنکه چون مهابت خان بضبط بنگش و استیصال افغانان دستوری یافت بگمان آنکه شاید این بی سعادت در برابر مراحم و نوازش ما مصدر خدمتی تواند شد التماس نموده همراه برد چون سرشت این کافرنعمتان حق ناشناس بنفاق و بداندیشی مجبول است بنابر حزم و احتیاط مقرر شد که فرزند و برادر او را بدرگاه فرستد که بطریق یرغمال در خدمت حضور باشد و بعد از آنکه پسر و برادر او بدرگاه رسید بجهت تسلی دلاسای او بانواع مراحم و نوازش سرفراز ساختم لیکن از انجا که گفته اند ـــ ع

	گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه	بآب زمزم و کوثر سفید نتوان کرد	

از تاریخی که بآن سرزمین پیوست آثار بی دولتی و حق ناشناسی از وجنات احوال او ظاهر شدن گرفت و مهابت خان بجهت نظام کار سررشته مدارا از دست نمیداد تا آنکه درینولا فوجی بسرداری پسر خود بر سر طایفه از افغانان فرستاده بود او را همراه ساخت چون بمقصد پیوستند از نفاق و بداندیشی مومی الیه آن یورش خاطرخواه بانجام نرسید و بی حصول مقصود مراجعت نمودند الهداد بدنهاد بتوهم آن که مبادا درین مرتبه مهابت خان ترک مدارا نموده در مقام تحقیق و بازپرس در آمده به پاداش کردار خود گرفتار شود پرده آزرم از میان برگرفته بغی و حرام نمکی را که درین مدت پوشیده میداشت بی اختیار ظاهر ساخت و چون حقیقت حال از عرض داشت مهابتخان بمسامع جلال رسید حکم فرمودم که پسر او را با برادرش در قلعه گوالیار محبوس دارند اتفاقاً پدر این بی دولت نیز از خدمت حضرت عرش آشیانی گریخته بود و سالها بدزدی و راهزنی روزگار بسر می برد تا بسزای کردار زشت خود گرفتار شد امید هست که این بی سعادت هم درین زودی بپاداش اعمال خویش مبتلا گردد روز مبارک شنبه نهم مانسنگه ولد راوت شنکر که از کمکیان صوبه بهار است بمنصب هزاری ذات و ششصد سوار سرفرازی یافت عاقلخان را بجهت دیدن محله و تحقیق جمعیت منصبداران که بخدمت بنگش مقرراند رخصت فرمودم و فیلی بمشار الیه عنایت شد بمهابت خان خنجر خاصه طرح مازندران مصحوب دوست بیگ مرحمت نموده فرستادم پیشکش روز دوشنبه بمحمود آبدار که از زمان شاهزادگی و ایام طفولیت بلکه از مبدء بندگی بخدمتگاری اشتغال داشت انعام مقرر شد بیژن خویش پاینده خان مغول بمنصب هفتصدی ذات و چهارصد و پنجاه سوار ممتاز گشت محمد حسین برادر خواجه جهان را که بخدمت بخشیگری کانگره اختصاص داشت بمنصب ششصدی ذات و چهارصد و پنجاه سوار مرحمت نمودم درین تاریخ تربیت خان که از خانزادان موروثی این درگاه بود و همین نسبت است در سلک امرا انتظام داشت و دیعت حیات سپرد خالی از نامرادی و سلامت نفس نبود جوانی عیاش طبیعت بود تمامی عمر خود را بعیش که بفراغت بگذراند بنغمه هندی بسیار میل داشت و بد هم نمی فهمید مرد بی بدی بود راجه سورجسنگه بمنصب دو هزار بذات و سوار سرفراز شد

بکرم اللہ ولد علی مردان خان بہادر و باقرخان فوجدار ملتان و ملک محب افغان و مکتوب خان فیل مرحمت شد سید بایزید بخاری که حراست قلعه بهکره و فوجداری آنحدود بعهدهٔ اوست نیز بعنایت فیل سرفرازی یافت امان اللہ پسر مهابت خان بانعام خنجر مرصع ممتاز گشت بشیخ احمد هانسی و شیخ عبداللطیف سنبلی و فراست خان خواجه سرای و رای کنور چند مستوفی فیل مرحمت نمودم محمد شفیع بخشی صوبهٔ پنجاب بمنصب پانصدی ذات و سیصد سوار فرق عزت برافراخت یونس پسر بهتر خان که حراست قلعه کانجر بعهدهٔ اوست منصب پانصدی ذات و یکصد و پنجاه سوار عنایت شد درین تاریخ خبر فوت شاه نواز خان پسر سپه سالار خانخانان سبب گرانی خاطر گشت در هنگامیکه آن اتالیق از ملازمت رخصت می شد بتاکید تمام فرموده شده بود که چون مکرر بمسامع جلال رسیده که شاه نواز خان شیفتهٔ شراب گشته و پیاله بافراط میخورد اگر در واقعه این سخن فروغ صدق دارد حیف باشد که درین سن خود را ضایع سازد باید که او را بطور راو نگذارد و ضبط آن احوال بواجبی نماید اگر خود از عهدهٔ او بیرون نتواند آمد صریح عرض داشت نماید که بحضور طلبداشته باصلاح حال او توجه فرمایم چون به برهانپور رسید شاه نواز خان را بغایت ضعیف و زبون دریافته بتدبیر علاج او پرداخت قضا را بعد از روزی چند صاحب فراش گشته بر بستر ناتوانی افتاد هرچند اطبا معالجات و تدبیرات بکار بردند سودمند نشد در عین جوانی و دولت در سی و سه سالگی با جهانِ جهان نگرانی و حسرت بجوار رحمت و مغفرت ایزدی پیوست از شنیدن این خبر ناخوش تاسف بسیار خوردم الحق خوب خانه زادی رشید بود و بلیاقتی درین دولت مصدر خدمات عمده شدی و اثرهای عظیم ماندی اگرچه همه را این کار در پیش است و از فرمان گیتی مطاع قضا و قدر هیچکس را چاره و گریزی نی لیکن باین روش رفتن گران می نماید امید که از اهل آمرزش باو راجه سارنگدیو را که از خدمتگاران نزدیک و بنده های مزاجدان است نزد آن اتالیق فرستاده بانواع مراحم و نوازش پرسش و دلجوئی فرمودم و منصب پنج هزاری شاه نواز خان را بر منصب برادران و فرزندان او افزوده شد داراب خان برادر خرد او را بمنصب پنج هزاری ذات و سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته بعنایت خلعت و فیل و اسپ و شمشیر مرصع امتیاز بخشیدم و تمدید رش رخصت فرمودم که او را بجای شاه نواز خان بسرداری صوبه برار و احمد نگر مقرر نماید رحمن داد برادر دیگرش بمنصب دوهزاری و هشتصد سوار سربلندی یافت منوچهر پسر شاه نواز خان بمنصب دوهزاری ذات و هزار سوار مفتخر گشت طغرل ولد شاه نواز خان بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز شد روز مبارک شنبه دوازدهم قاسم خان خویش اعتماد الدوله به عنایت علم فرق برافراخت اسد اللہ پسر سید حاجی را که باراده بندگی و خدمت آمده بود منصب پانصدی ذات و یکصد سوار عنایت شد صدر جهان خویش مرحوم مرتضی خان بمنصب هفت صدی ذات و ششصد سوار بخدمت فوجداری سنبل سرفرازی یافت و فیل مرحمت نموده رخصت ۱۰۲۹

فرمودم بهار تهو بندیله را بمنصب ششصدی ذات و چهار صد سوار امتیاز بخشیده فیل عنایت شد بسنگرام راجه جو نیز فیل مرحمت شد در احمدآباد دو بکه مارخور همراه داشت چون ماده در سرکار نبود که جفت توان کرد بخاطر رسید که اگر با بز بربری که در عربستان خصوص که از بندر شهر در خار می آرند جفت کرده شود اما نتاج آنها بچه شکل وشمایل بهم رسد القصه با هفت بربری ماده جفت فرموده شد وبعد از انقضاء مدت ششماه در فتحپور هر کدام یک بچه آوردند چهار ماده وسه نر بغایت خوش صورت وخوش ترکیب وخوشرنگ ودرین رنگها انچه بکه مشابهت ومناسبت دارد مثل سمند خطهاے سیاه در پشت داشته باشد وسرخ نیز از دیگر الوان خوشرنگ وخوشتر می نماید واصالت درو بیشتر ظاهر می شود وازشوخی و دیگر اداے مضحک وانواع جست وخیز چه نویسد اداے چند مشاهده مے شود که بے اختیار خاطر را بتماشاے آن رغبت افزاید وانیکه در مردم شهرت گرفته که مصور اداهاے جست وخیز بزغاله خوب نمی تواند کشید اینجا یقین شد اگر احیاناً اداهای بزغاله را یک طورے تواند کشید در کشیدن اداهای غریبه وانواع جست وخیز وشوخیهای این شک نیست که بعجز اعتراف خواهد نمود از جمله بچه یکماه بلکه بیست روزه بنوعی از جاهای مرتفع جسته خود را بروی زمین میگیرد که اگر غیر بزغاله بجهد یک عضوش درست نخواهد ماند از بسکه مرا خوش آمده فرمودم که همیشه نزدیک نگاهدارند وهر کدام را نامی مناسب آنها نهاده شد بغایت محظوظم ودر فراهم آوردن بکه مارخور و بز اصیل نهایت توجه دارم ومی خواهم که نتاج اینها بسیار شود ودر مردم انتشار یابد بعد از ان که نتاج اینها را با یک دیگر جفت کرده شود ظن غالب آن است که نفیس تر بهم رسد ویکے از خصوصیات وامتیاز اینها نسبت به بزغاله آنکه بزغاله بمجرد زائیدن تا پستان بدهن نگیرد وشیر نخورد فریاد واضطراب بسیار ظاهر می کند واین بخلاف آن اصلاً آواز بر نمی آرد ودر غایت استغنا وبے نیازی استاده مے باشد شاید که گوشت اینها در غایت خوش مزگی بوده باشد قبل ازین فرمان شده بود که مقرب خان بصاحب صوبگی بهار سرفراز گشته بدانصوب شتابد مشار الیه خود را بدرگاه رسانید که زمین بوس نموده متوجه مقصد گردد بنا برین روز مبارک شنبه دوم خورداد فیل با تلایر و دو اسپ وکهپوه مرصع عنایت نموده رخصت فرمودم وپنجاه هزار روپیه برسم مساعدت مرحمت شد وهمدرین تاریخ سردار خان بخلعت وفیل و اسپ سرفراز گشته بجاگیرداری سرکار منگیر که در ولایت بهار وبنگاله است رخصت یافت میر مشرف وکیل قطب الملک که در درگاه بود رخصت شد فرزند اقبال مند شاه جهان برادر افضل خان دیوان خود را برافقت او تعین نموده چون قطب الملک اظهار اخلاص وارادت نموده مکرر التماس شبیه کرده بود حسب الالتماس مشار الیه شبیه خود را با کهپوه مرصع و پهول کٹاره مرحمت فرمودم وبست وچهار هزار درب وخنجر مرصع واسپ وخلعت بمیر شریف مذکور عنایت شد فاضل خان

دیوان بیوتات بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز شد حکیم رکنا ته بمنصب ششصدی ذات و شصت سوار سرفراز شد چون درین ایام عرس حضرت عرش آشیانی بود پنج هزار روپیه حوالهٔ چندی از بنده های معتبر شد که بفقرا و ارباب استحقاق قسمت نمایند حسنعلیخان را که جاگیردار سرکار منگیر بود بمنصب دو هزار و پانصدی ذات و سوار افتخار بخشیده کمک ابراهیم خان فتح جنگ صاحب صوبه ولایت بنگاله مقرر فرمودم و شمشیری بمشار الیه عنایت شد چون میرزا شرف الدین حسن کاشغری در خدمت کنگش جان نثار گشت ابراهیم حسین پسر او را بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختم درینولا ابراهیم خان دو منزل کشتی که باصطلاح آن ملک گوشه گویند نشیمن گاه یکی را که از طلا و دوم را از نقره ساخته برسم پیشکش ارسال داشته بود از نظر گذشت بی تکلف در قسم خود از فرد اعلی است یکی را بفرزند شاهجهان لطف نمودم روز مبارک شنبه نهم سادات خان بمنصب هزاری ذات و شصت سوار سربلندی یافت درین تاریخ عضد الدوله و شجاعت خان عرب بمحال جاگیر خود رخصت شدند روز مبارک شنبه آصف خان کپهوه مرصع معه پهول کتاره عنایت فرمودم چون فرزند سعادتمند سلطان پرویز متوجه درگاه والا شده التماس خلعت نادری خاصه نموده بود که در روز ملازمت بمبارکی پوشیده سعادت زمین بوس دریابد حسب الالتماس خلعت نادری و جیغه و فوطه خاصه حوالهٔ شریف وکیل آن فرزند فرمودم که نزد او روانه سازد روز مبارک شنبه بست و سوم میرزا والی پسر عمه این نیازمند حسب الحکم از صوبهٔ دکن آمده دولت آستانبوسی دریافت پدرش خواجه حسن نالدار از خواجه زاده های نقشبندی است عم من میرزا محمد حکیم همشیرهٔ خود را بخواجه نسبت کرده بودند تعریف خواجه از مردم بسیار شنیده شد حسب و نسب باهم جمع داشت و مدتها حل و عقد سرکار میرزا محمد حکیم عموی من بقبضهٔ اختیار خواجه بود و مراعات خاطر خواجه بسیار می فرمودند پیش از شنقار شدن میرزا ودیعت حیات سپرد از و دو پسر ماند میرزا بدیع الزمان و میرزا والی میرزا بدیع الزمان بعد از فوت میرزا گریخته بما وراء النهر رفت و دران غربت مسافر راه عدم شد و بیگم با میرزا والی بدرگاه آسمان جاه پیوست و حضرت عرش آشیانی مراعات خاطر بیگم بسیار می فرمودند میرزا هم جوان سنجیده آرمیده است خالی از معقولیت و فهمیدگی نیست از علم موسیقی وقوف تمام دارد درینولا بخاطر رسید که صبیهٔ شاهزاده مرحوم دانیال را بمیرزا نسبت فرموده شود و باعث طلب میرزا بدرگاه همین بود این صبیه از دختر قلیچ محمد خان است امید که توفیق رضاجوئی و خدمتگاری که وسیلهٔ سعادتمندی و برخورداری است نصیب و روزی باد درین تاریخ سربلند رای که بخدمت صوبهٔ دکن معین است بمنصب دو هزاری و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز شد درین ایام بعرض رسید که شیخ احمد نام شیادی در سهرند دام زرق و سالوس فرو چیده بسیاری از ظاهرپرستان بی معنی را صید خود کرده و بهر شهری و دیاری یکی از مریدان

خود را که آئین دکان آرائی و معرفت فروشی و مردم فریبی را از دیگران پخته تر داشت خلیفه نام نهاده فرستاده و مزخرفاتی که بمریدان و معتقدان خود نوشته کتابی فراهم آورده مکتوبات نام کرده و در آن جنگ مهملات بسا مقدمات لاطائل مرقوم گشته که بکفر و زندقه منجر می شود از آنجمله در مکتوبی نوشته که در اثنای سلوک گذارم بمقام ذی النورین افتاد مقامی دیدم بغایت عالی و خوش بصفا از آنجا در گذشتم بمقام فاروق پیوستم و از مقام فاروق بمقام صدیق عبور کردم و هر کدام را تعریفی در خور آن نوشته و از آنجا بمقام محبوبیت واصل شده مقامی مشاهده افتاد بغایت منور و ملون خود را با نواع انوار و الوان منعکس یافتم یعنی استغفرالله از مقام خلفا درگذشته بعالی مرتبت رجوع نمودم و دیگر گستاخیها کرده که نوشتن آن طولی دارد و از ادب دور است بنا برین حکم فرمودم که بدرگاه عدالت آئین حاضر سازند حسب الحکم بملازمت پیوست و از هرچه پرسیدم جواب معقول نتوانست سامان نمود و با عدم خرد و دانش بغایت مغرور و خود پسند ظاهر شد صلاح حال او منحصر درین دیدم که روزی چند در زندان ادب محبوس باشد تا شوریدگی مزاج و آشفتگی دماغش قدری تسکین پذیرد و شورش عوام نیز فرو نشیند لاجرم بانی رای سنگدلن حواله شد که در قلعه گوالیار مقید دارد روز شنبه بست و پنجم خورداد فرزند ارجمند شاهزاده سلطان پرویز از الهآباد رسیده بسجود آستان خلافت جبین اخلاص نورانی ساخت بعد از ادای رسوم زمین بوس بنوازش بیکران مخصوص گشته حکم نشستن فرمودم دو هزار مهر و دو هزار روپیه بصیغه نذر و الماسی برسم پیشکش وقت ملازمت گذرانید چون فیلهای او هنوز نرسیده بود وقت دیگر بنظر خواهد گذشت راجه کلیان زمیندار رتنپور را که آن فرزند حسب الحکم فوجی بر سر او فرستاده هشتاد فیل و یک لک روپیه پیشکش گرفته همراه بدرگاه گیتی پناه آورده بود دولت آستان بوس دریافت وزیر خان دیوان آنفرزند که از قدیم بندهای این درگاه است بسعادت کورنش سرفراز شده بست و هشت زنجیر فیل از نر و ماده پیشکش گذرانیده از آنجمله نه زنجیر فیل مقبول افتاد و تتمه بمشارالیه عنایت شد چون بعرض رسید که مروت خان پسر افتخار خان که از خانه زادان و تربیت یافته‌های این درگاه است در اقصای بلاد بنگاله با طایفه مگه جنگ کرده جان نثار شد اله یار برادر او را بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختم برادر دیگرش بمنصب چارصدی ذات و سوار سربلندی یافت تا بازماندها پراگنده نشوند روز دوشنبه سوم تیرماه الهی در سواد شهر چهار آهوی سیاه و یک ماده و یک آهو بره شکار شد چون از پیش منزل فرزند سعادتمند سلطان پرویز عبور اتفاق افتاد دو زنجیر فیل دندان دار با تلایر برسم پیشکش گذرانید هر دو زنجیر داخل فیلان خاصه حکم شد روز مبارک شنبه سیزدهم سید حسن ایلچی برادر کامگار شاه عباس فرمان روای ایران سعادت آستانبوس دریافته مراسله آن برادر گرامی را با پیاله انگوری بلورین که لعلی بر سر پوش آن نشانیده بودند گذرانید چون از فرط محبت و وداد و خلوص مودت و اتحاد بود و بسبب ازدیاد دوستی و ارتباط گشته درین ولا فدائیخان

بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سربلندی یافت نصرالله ولد فتح الله که محافظت و نگاهبانی قلعه انبر بعهدهٔ او است بمنصب هزار و پانصدی ذات و چهارصد سوار سرفراز شد روز مبارک شنبه بستم امان الله پسر مهابت خان بمنصب هزار و پانصدی ذات و هشتصد سوار سرفراز شد وزیر خان را بخدمت دیوانی صوبه بنگاله اختصاص بخشیده اسپ و خلعت و خنجر مرصع مرحمت فرمودم بمیر حسام الدین و زبردست خان فیل عنایت شد درین تاریخ حافظ حسن ملازم خان عالم با مکتوب مرغوب گرامی برادرم شاه عباس و عرضداشت آن رکن السلطنت بدرگاه پیوست و خنجر قبضه دندان ماهی جوهردار سیاه ابلق که برادرم بخان عالم لطف نموده بودند چون نفاست تمام داشت بدرگاه فرستاده بود از نظر گذشت بغایت پسندیده افتاد والحق تحفه ایست تا در تا حال اصلا ابلق دیده نشده بود مرا بسیار خوش آمد روز مبارک شنبه بست و هفتم میرزا والی بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار سربلندی یافت بست و چهارم هزار درب در وجه انعام بسید حسن ایلچی عنایت شد بعبدالله خان بهادر فیروز جنگ فیل مرحمت نمودم روز مبارک شنبه دوم امرداد ماه الٰهی باعتبار خان اسپ عنایت شد عاقل خان بمنصب هزاری ذات و هشتصد سوار سرفرازی یافت شب شنبه چهارم امرداد ماه الٰهی مطابق پانزدهم شعبان جشن شب برات بود حسب الحکم لب دریا کشتی ها را با نواع چراغان و اقسام آتشبازی آراسته بنظر در آوردند الحق چراغانی ترتیب یافته بودند بغایت خوش می نمودند مدت ممتد از سیر و تماشای آن محظوظ شدم روز سه شنبه سیرن پسر نادعلی میدانی که از خانه زادان قابل تربیت است بمنصب هفتصدی ذات و پانصد سوار امتیاز یافت بخواجه زین الدین منصب هفت صدی ذات و سیصد سوار مرحمت فرمودم خواجه محسن بمنصب هفتصدی ذات و یکصد سوار سرفراز گشت روز مبارک شنبه نهم بشکار موضع سمونگر رفته شد تا روز دوشنبه دران صحرای دلکشا بسیر و شکار خوشوقت بوده شب سه شنبه بدولت خانه معاودت اتفاق افتاد روز مبارک شنبه شانزدهم پشوتن نبیرهٔ شیخ ابوالفضل بمنصب هفتصدی ذات و سیصد و پنجاه سوار سرفرازی یافت روز مبارک شنبه بسیر باغ گل افشان که بر لب آب جمنا واقع است رفته شد در اثنای راه باران فرو ریخت و خوب بارید چمن را بتازگی طراوت و نضارت بخشیده انناس بکمال رسیده بود سیر مستوفی کرده شد از عماراتی که مشرف بر دریا اساس یافته چندان که نظر کار می کرد غیر از سبزه و آب روان هیچ محسوس نمی شد این ابیات انوری مناسب مقام افتاد - ابیات

روز عیش و طرب بستان است	روز بازار گل و ریحان است	تودهٔ خاک عبیرآمیز است
دامن باد گلاب افشان است	از ملاقات صبا روی غدیر	راست چون آزرده سوهان است

چون باغ مذکور بعهده تربیت خواجه جهان مقرر است پارچهای زربفت طرح تازه که درینولا از عراق بجهت او آورده بودند

برسم پیشکش گذرانید انچه پسند افتاد برگزیده تتمه باو مرحمت فرمودم باغ راهم خوب ترتیب داده بود منصب او از اصل و اضافه پنج هزاری ذات و سه هزار سوار حکم شد از اتفاقات غریبه آنکه با خان عالم خنجر قبضه دندان ابلق جوهردار که از پیش برادر کامگار عالی مقدار شاه عباس یافته فرستاده خاطر بحدے راغب مایل دندان ابلق شده که چندے از مردم صاحب وقوف بجانب ایران و توران تعین فرمودم که در تفحص و تجسس کوشیده از هرجا و هرکس بهر روش و هر قیمت که بدست افتد تقصیر نکنند بسیارے از بنده هاے مزاجدان و امراء ذیشان بجهت مزاج خود پیوسته در طلب و تفحص می باشند قضا را درهمین شهر یکے از مردم اجنبی بیوقوف دندان ابلق در غایت لطافت و نفاست بقلیلے در سر بازار می خرد و اعتقادش اینکه مگر در وقتے از اوقات در آتش افتاده و سیاهی اثر سوختن است بعد از مدتے بیکے از نجاران سرکار فرزند اقبال مند شاه جهان می نماید که یکپارچه ازین دندان بجهت دستی بابد برآورد و چنان باید کرد که اثر سوختگی و سیاهی نماند غافل از ان که سیاهی قدر قیمت سفیدی را افزوده و این خال و خط است که مشاطهٔ تقدیر پیرایهٔ جمال او نموده نجار فی الفور نزد داروغه کارخانه خود شتافته این مژده را باو میرساند که چنین جنسی کمیاب و تحفه و نادر که خلقے در طلب او سرگردانند و مسافتهای بعید طے نموده و باطراف و اکناف بلاد شتافته اند مفت و رایگان بدست یکے از مردم مجهول افتاده قدر قیمتش نمی شناسد سهل و آسان از و توان گرفت مشارالیه مرافقت او رفته در ساعت بدست می آرد و روز دیگر بخدمت آن فرزند می گذراند چون فرزند شاهجهان بملازمت پیوست نخست اظهار شگفتگی بسیار نمود بعد از آنکه دماغ از نشاء باده آراستگے یافت بنظر در آورد و بعنایت مرا خوش وقت گردانید ع

	اے وقت تو خوش که وقت ما خوش کردی	

بهلم

پسندان دعا بے ضمیر در حق او کردم که اگر از صد یک آن با جابت مقرون گردد بجهت برخورداری دین و دولت او کافی است درین تاریخ بهلیم خان یکے از نوکران عمده عادل خان آمده ملازمت نمود چون از روے اخلاص اختیار بندگی نموده بود بمراحم بیدریغ اختصاص بخشیده خلعت و اسپ و شمشیر و ده هزار درب انعام شد و منصب هزاری ذات و پانصد سوار عنایت فرمودم درینولا عرض داشت خان دوران رسید نوشته بود که آنحضرت از کمال مرحمت و قدردانی پیر غلام خود را با وجود کبرسن و ضعف باصره بحکومت ملک ٹھٹه سرفراز فرموده بودند چون این ضعیف بغایت نحیف پیر و منحنے شده و در خود قوت و مدرت تردد و سواری نمی یابد التماس دارد که از سپاه گری معاف نموده در سلک لشکر دعا انتظام بخشند حسب الالتماس او حکم شد که دیوانیان عظام پرگنه خوشاب را که سے لک دام جمع اصلی اوست و مدتهاست که در وجه جاگیر مشارالیه تنخواه است و بغایت معمور و مزروع شده بجهت مدد خرج او مقرر دارند که آسوده و

مرفه الحال روزگار بسر برد و پسر کلان او شاه محمد نام بمنصب هزاری ذات و ششصد سوار سرفرازی یافت و پسر دویم یعقوب بیگ
بمنصب هفتصدی ذات سیصد و پنجاه سوار فرق عزت برافراخت سوم اسد بیگ بمنصب سیصدی ذات و پنجاه سوار ممتاز گشت روز
شنبه غره شهریور ماه آلهی بجهت اتالیقی جان سپار خانخانان سپهسالار و دیگر امرا عظام که بخدمت صوبه دکن مقرر اند خلعت بارانی
مصحوب یزدانی عنایت فرمودم چون عزیمت سیر گلزار همیشه بهار کشمیر در خاطر تصمیم یافته نورالدین قلی رخصت شد که پیشتر شتافته
نشیب و فراز راه پونچ راحتی الامکان علاج نماید و نوعی سازد که عبور چاروا های باربردار از کریوه های دشوار گذار بسهولت
میسر شود و مردم محنت و تعب نکشند و جمع کثیر از عمله و فعله اینکار مثل سنگتراش و نجار و بیلدار وغیره همراهی او رخصت یافتند و فیلی بمشارالیه
عنایت شد شب مبارک شنبه سیزدهم بباغ نورمنزل رفته تا روز یکشنبه شانزدهم دران گلشن نشاط بعیش و انبساط گذشت راجه
بکرماجیت بهگیله از قلعه ماندو پور که وطن مالوفه اوست آمده سعادت آستانبوس دریافت فیلی و کلگی مرصع برسم پیشکش گذرانید
مقصود خان بمنصب هزاری ذات و یکصد و سی سوار سرفراز گشت روز مبارک شنبه بستم فرزند شاه پرویز دو زنجیر فیل پیشکش آورده
و داخل حلقه خاصه حکم شد بتاریخ بست و چهارم ماه مذکور در دولت خانه حضرت مریم زمانی جشن وزن شمسی انجمن افروز گشت سال
پنجاه و دویم بحساب ماههای شمسی بفرخی و فیروزی آغاز شد امید که مدت حیات در مرضیات ایزد جل سبحانه مصروف باد سید جلال
خلف سید محمد نبیره شاه عالم بخاری را که مجملی از احوال او در ضمن وقایع سفر گجرات مرقوم گشته رخصت انعطاف ارزانی داشتم ماده فیلی
بجهت سواری او با خرج راه عنایت شد شب یکشنبه سی ام مطابق چهاردهم شهر شوال که قرص ماه بعیار کامل رسیده بود در عمارات
باغ که مشرف بر دریای جمنا واقع است جشن ماهتابی ترتیب یافت و بغایت مجلس آرمیده و بزم پسندیده گذشت غره ماه آلهی باز
دندان ابلق جوهر دار که فرزند سعادتمند شاهجهان پیشکش کرده بود فرمودم که بمقدار دو قبضه خنجر و یک شصت ازان بریدند
بغایت خوشرنگ و نفیس برآمد باستاد پورن و کلیان که در فن خاتم بندی عدیل و نظیر خود ندارند حکم شد که قبضه خنجر را باندامی که در نظر پسند
افتاده و بطرح جهانگیری شهرت یافته بسازند همچنین تیغه و غلاف گیری و بند و بان را باستادانی که هر کدام در فن خود از یکتایان
روزگار اند فرموده شد الحق چنانچه خاطر میخواست ترتیب یافت یک قبضه خود آنطور ابلق برآمده که از دیدنش حیرت افزود از جمله
هفت رنگ محسوس میشود و بعضی گلها چنان می نماید که گویی نقاش صنع بکلک بدایع نگار از خط سیاه بر دور آن تحریر کرده نفس الامر آنکه
بحدی نفیس است که یک نفس نمی خواهم که از خود جدا سازم و از جمیع جواهر گران بها که در خزانه است گرامی تر میدارم روز مبارک شنبه
بمبارکی و فرخی در کمر بستم و استادان نادره کار که در اتمام آن نهایت صنعت و دقت بعمل آورده کارنامه ظاهر ساخته بودند

متعلق صفحہ ۲۰۰

نقشہ کوس منارہ کہ بحکم جہانگیر بادشاہ از آگرہ تا لاہور بفاصلہ ہر کروہ ساختہ
واقع بیرون شہر دہلی

بانعامات سرفراز گشتند آستا دپورن بعنایت فیل و خلعت و حلقهٔ طلا بجهت سر دست که اهل هندان را کرطه گویند و کلیان بخطاب عجائب دست و اضافه و خلعت و پهونچی مرصع و همچنین هرکدام درخور حالت و هنرمندی خود نوازشات یافتند چون بعرض رسید که امان الله پسر مهابت خان به احداد بد نهاد جنگ کرده فوج او را شکست داده بسیارے از افغانان سیاه رو و باطن را علف تیغ خون آشام ساخته شمشیر خاصه بجهت سرفرازی او فرستاده شد روز شنبه پنجم خبر فوت راجه سورجسنگه رسید که در دکن باجل طبعی درگذشت او نبیره مالدیو است که از زمینداران عمدهٔ هندوستان بود و زمینداری که با رانا دم از تقابل و مساوات میزد این است بلکه در یکے از جنگها بر رانا غالب آمده و احوال او در اکبرنامه بشرح و بسط مذکور است راجه سورجسنگه بمیامن تربیت حضرت عرش آشیانی و این نیازمند درگاه سبحانی بمراتب بلند و مناصب ارجمند رسید ملکش از پدر و جد درگذشت پسرش گجسنگه نام دارد و پدرش در زمان حیات مهمات ملکے و مالی خود را بقبضهٔ اقتدار او سپرده بود چون قابل تربیت و نوازش دانستم او را بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار و علم و خطاب راجه و برادر خردش را بمنصب پانصدی ذات و دوصد و پنجاه سوار سرفراز ساخته جاگیر در وطن مرحمت فرمودم روز مبارک شنبه دهم مهرماه حسب الالتماس آصف خان بمنزل او که در کنار جمنا اساس یافته رفته شد حمامی ساخته در نهایت صفا و نفاست بغایت محظوظ گشتم بعد از فراغ غسل بزم پیاله ترتیب یافت و بندهاے خاص بنشاط اياغ بلے نشاط خوشوقت شدند از پیشکشهاے او آنچه پسند افتاد برگزیده تتمه بشار الیه بخشیدم قیمت مجموع پیشکش او که گرفته شد مبلغ سے هزار روپیه بوده باشد باقرخان فوجدار ملتان بعنایت علم سربلندی یافت پیش ازین حسب الحکم از دارالخلافه آگره تا دریاے اٹک دو طرفه درخت نشانیده خیابان تربیت داده اند و همچنین از آگره تا بنگاله و در ینولا حکم کردم که از آگره تا لاهور بر سر هر کروه میلے بسازند که علامت کروه باشد و بفاصلهٔ سه کروه چاه آبے تا مترددین آسوده و مرفه الحال آمد و رفت نمایند از تشنگی و تابش آفتاب محنت و صعوبت نکشند روز مبارک شنبه بیست و چهارم مهرماه جشن دسهره ترتیب یافت بآئین هندا اسپان را آراسته بنظر در آوردند و بعد از دیدن اسپان چند زنجیر فیل بنظر گذشت چون معتمد خان در نوروز گذشته پیشکش نگذرانیده بود درین جشن تخت طلا با یک انگشتری یاقوت و یک بسدد دیگر جزویات پیشکش کرد تخت نغزک ساخته شده قیمت مجموع آن شانزده هزار روپیه باشد چون از صدق عقیدت و اخلاص آورده بمعرض قبول مقرون گشت درین روز زبردست خان بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار سرفرازی یافت چون ساعت کوچ روز دسهره مقرر شده بود وقت شام بمبارکی و فرخی بر کشتی نشسته متوجه مقصد گشتم و هشت روز در منزل اول توقف افتاد تا مردم بفراغ خاطر سامان نموده برآیند مهابت خان از بنگش ڈاکچوکی سیب فرستاده بود بسیار تر و تازه آمد لطافت تمام داشت از

از خوردنش محظوظ گشتم با سیب خوب کابل که در همانجا خورده شد و سیب سمرقندی که هر سال می آرند طرفه نمی توان نهاد در شیرینی و نزاکت وراست مزگی هیچ نسبت با نها ندارد تا حال باین نفاست و لطافت سیب ندیده شده بود می گویند که در بنگش بالا متصل بلشکر دره دهی است سیوران نام دران ده سه درخت ازین سیب است و هر چند سعی نمودند جائے دیگر باین خوبی نشد بسید حسن ۹۰
ایلچی برادرم شاه عباس ازین سیب الوش عنایت کردم تا معلوم گردد که در عراق بهتر ازین می شود یا نه عرض کرد که در تمام ایران سیب اصفهان ممتاز است نهایتش همین قدر خواهد بود روز مبارک شنبه غره ماه آبان الٰهی بزیارت روضهٔ حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه رفته فرق نیاز بر آستان ملائک آشیان سوده صد مهر نذر گذرانیدم جمیع بیگمان و اهل محل بطواف آن آستان ملائک مطاف استسعاد جسته نذورات گذرانیدند شب جمعه مجلسے عالی آراسته شد از مشایخ و ارباب عمایم و حفاظ و اهل نغمه بسیارے فراهم آورده وجد و سماع کردند و هر کدام در خور استحقاق و استعداد آنها از خلعت و فرجی و شال عنایت شد عمارات این روضه متبرکه بغایت عالی اساس یافته درین مرتبه بازنجاطر رسید از انچه بود بسیار افزود شب سوم بعد از گذشتن چهار گهڑی از منزل مذکور کوچ اتفاق افتاد و پنج و نیم کروه براه دریا نوردیده چهار گهڑی از روز برآمده بود که بمنزل رسیده شد بعد از دو پهر روز از آب گذشته هفت دراج شکار کردم آخرهاے روز بسید حسن ایلچی بیست هزار روپیه انعام شد و خلعت طلا دوز با جیغه مرصع و فیل مرحمت نموده رخصت انعطاف ارزانی داشتم و بجهت برادرم صراحی مرصع که بشکل خروس ساخته بودند و مقدار معتادے من شراب در و می گنجید برسم ارمغان فرستاده شد امید که بسلامت بمنزل مراد برسد لشکر خان را که بحکومت و حراست دار الخلافه آگره اختصاص یافته خلعت و اسپ و فیل و نقاره و خنجر مرصع عنایت نموده رخصت فرمودم اکرام خان بمنصب دو هزاری ذات و یک هزار و پانصد سوار و خدمت فوجداری سرکار میوات سرفرازی یافت پسر اسلام خان است و او نبیرهٔ صاحب سجاده غفران پناه شیخ سلیم است که محامد ذات و محاسن صفات و نسبت دعاگوئی ایشان باین دودمان والا در اوراق گذشته نگاشته کلک صداقت رقم گشته در ینولا از شخصے که سخن او بفروغ صدق آراستگی داشت استماع افتاد که در زمانے که مرا بقدر تکسری و ضعفی در اجمیر دست داده پیش از انکه این خبر ناخوش بولایت بنگاله رسد روزے اسلام خان در خلوت نشسته بود ناگاه او را بیخودی دست میدهد چون بخود می آید بیکے از معتمدان خویش که بهیکن نام داشت و از محرمان او بوده می گوید که از عالم غیب مرا چنین نمودند که پیکر مقدس حضرت شاهنشاهی بقدر گرانی دارد و علاج آن منحصر در فدا ساختن چیزے است بغایت عزیز و گرامی نخست بخاطرش گذشت که فرزند هوشنگ را فداے فرق مبارک آنحضرت سازم لیکن چون خردسال بود و هنوز تمتعے از حیات نیافته و کام دل برنگرفته مرا بر حال او رحم آمد خود را فداے صاحب و مربی خود کردم امید

که چون از صمیم القلب و صدق باطن است بدرگاه الٰهی مقبول افتد فی الفور تیر دعا بهدف اجابت رسید و در همان روز دوے اثر ضعف از عارضه بیماری در خود احساس نمود آناً فآناً مرض اشتداد می یافت تا بجوار رحمت ایزدی پیوست و حکیم علی الاطلاق صحت عاجل و کامل از شفاخانهٔ غیب باین نیازمند کرامت فرمود اگرچه حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه باولاد و احفاد شیخ الاسلام توجه بسیار داشتند و هر کدام را در خور قابلیت و استعداد تربیت ها و رعایت ها فرموده بودند لیکن چون نوبت سلطنت و خلافت باین نیازمند رسید بجهت ادای حقوق آن بزرگوار رعایتهای عظیم یافتند و اکثر از الشان بعالی مرتبهٔ امارت رسیدند و بمناصب صوبگی ها ترقی و تصاعد کردند چنانچه احوال هر کدام در جای خود گذارش نمود چون درین موضع هلال خان خواجه سرا که از خدمتگاران زمان شاهزادگی است سرائے و باغی ساخته بود پیشکش گذرانید بجهت سرفرازی او قلیلی گرفته شد ازین منزل بچهار کوچ در ظاهر متهرا ورود موکب مسعود اتفاق افتاد روز مبارک شنبه هشتم بتماشای بندرابن و دیدن بتخانه های آنجا رفته شد اگرچه در عهد سلطنت حضرت عرش آشیانی امرای راجپوت عمارات بطرز خود ساخته و از بیرون به تکلفات افزوده غایتاً درون چندان شپره و ابابیل در بتخانه ها کرده که از بوے بد آنها یک نفس بند نمی تواند شد ؎

از برون چون گور کافر پر حلل	وز درون قهر خدای عز و جل

درین روز مخلص خان حسب الحکم از بنگاله آمده سعادت آستانبوس دریافت صد مهر و صد روپیه بصیغهٔ نذر و لعلی و طره مرصع برسم پیشکش گذرانید روز جمعه نهم شش لک روپیه خزانه بجهت ذخیرهٔ قلعه آسیر نزد سپهسالار خانخانان فرستاده شد در اوراق گذشته بتقریبات از کیفیات احوال گسائین جدروپ که در اوجین گوشهٔ انزوا داشت مرقوم گشته درینولا از اوجین بمتهرا که از اعاظم معابد هنود است نقل مکان نموده بر کنار دریای جمنا بعبادت معبود حقیقی اشتغال دارد چون صحبت او پیرامون خاطر می گشت بقصد ملاقات او شتافتم و زمانی ممتد در خلوت بیزحمت غیر صحبت داشته شد الحق که وجودش بغایت مغتنم است در مجلس او محظوظ و مستفید می توان شد روز شنبه دهم قراولان بعرض رسانیدند که درین نزدیکی شیرے است که آزار و آسیب از و برعایا و متردین میرسد فی الفور حکم فرمودم که فیل بسیار برده بیشه را بتنگ محاصره نمایند و آخرهای روز خود با اهل محل سوار شدم چون عهد کرده ام که هیچ جانداری را بدست خود نیازارم بنورجهان بیگم فرمودم که بندوق بیندازد با آنکه فیل از بوی شیر قرار و آرام نمیگیرد و پیوسته در حرکت است از بالای عماری تفنگ بی خطا انداختن کاریست عظیم مشکل چنانچه میرزا رستم که در فن بندوق اندازی بعد از من مثل او دوئی نیست کرر چنان شده که سه تیر و چهار تیر از بالاے فیل خطا کرده نورجهان بیگم تیر اول چنان زد که بهمان زخم تمام شد روز دوشنبه دوازدهم باز خاطر را ۱۰۲۸ھ

بملاقات گسائین جدروپ رغبت افزود و بی تکلفانه بکلبهٔ او شتافته صحبت داشته شد سخنان بلند درمیان آمد حق جل و علی غریب توفیقی کرامت فرموده فهم عالی و فطرت بلند و مدرکه تند را با دانش خداداد جمع و دل از تعلقات آزاد ساخته پشت پا بر عالم و مافیها زده در گوشهٔ تجرید مستغنی و بی نیاز نشسته از اسباب دنیوی نیم گز کهنه کرپاس که ستر عورت شود و پارچهٔ از سفالین که دم آبی توان خورد اختیار نموده در زمستان و تابستان و برسات عریان و سر و پا برهنه بسر می برد سوراخی که بصد محنت و شکنجه توان گردید و ره در آمد نموده که طفل شیرخواره را بزحمت توان در آورد بجهت بودن قرار داده این دو سه بیت حکیم ثنائی علیه الرحمه مناسب حال افتاد

داشت لقمان یکی کریچه تنگ
چون گلوگاه نای و سینهٔ چنگ
بادم گرم و چشم گریان پیر
بوالفضولی سوال کرد از وی
گفت هذا لمن یموت کثیر
چیست اینخانه یکشش بدست و پی

روز کم شنبه چهاردهم باز بملاقات گسائین رفته از و وداع شدم بی تکلف جدائی از صحبت او بر خاطر حقیقت گزین گرانی نمود روز مبارک شنبه پانزدهم کوچ فرموده دریا بر بند را این منزل گذیدم درین منزل فرزند سعادتمند سلطان پرویز رخصت شده باله آباد و محال جاگیر خود شتافت ارادهٔ خاطر چنان بود که او درین یورش بسعادت همراهی اختصاص یابد چون پیش ازین اظهار پریشانی نمود ناگزیر بجدائی او رخصت دادم و اسپ بنچاق و کمر خنجر دسته ابلق جوهردار و شمشیر خاصه و سپر خاصه مرحمت شد امید که باز بزودی و خوبی دولت حضور یابد چون مدتی حبس خسرو بطول انجامیده بود بخاطر صواب اندیش رسید که بیش ازین او را محبوس داشتن و از سعادت خدمت محروم داشتن از مرحمت دور است لاجرم بحضور طلبیده حکم کورنش کردم مجدداً نقوش جرایم او بزلال عفو شست و شو یافت و غبار خجالت و زلات از ناصیهٔ او زدوده شد امید که توفیق رضاجوئی و سعادت بندگی نصیب روزی او باد روز جمعه شانزدهم مخلص خان را که بجهت خدمت دیوانی سرکار فرزند شاه پرویز طلبیده بودم در خدمت آن فرزند رخصت یافت و منصب او بدستوری که در بنگاله داشت دو هزاری ذات و هفتصد سوار مرحمت فرمودم روز شنبه هفدهم مقام شده درین منزل سید نظام پسر میر میران صدر جهان که بفوجداری سرکار قنوج اختصاص داشت دولت ملازمت دریافت و زنجیر فیل و چند دست جانور شکاری پیشکش گذرانید یک زنجیر و دو دست باز گرفته شد روز یکشنبه هیژدهم کوچ اتفاق افتاد در نیولا دارای ایران مصحوب پری بیگ میرشکار یک دست شنقار خوشرنگ فرستاده بود و یک دست دیگر خان عالم داده مشار الیه نیز با شنقار شاهی که بدرگاه ارسال داشته خود در راه ضایع می شود و شنقار شاهی نیز از غفلت میرشکار بچنگ گربه می افتد اگرچه زنده بدرگاه رسانیدند لیکن یک هفته بیش نماند و تلف شد چه نویسم از حسن و رنگ این جانور خالهای سیاه بر هر بال و بر پشت و پهلو

بسیار خوشنما بود وچون خالی از غرابت نبود باُستاد منصور نقاش که بخطاب نادر العصر سرفراز است فرمودم که شبیه آن را کشیده نگاهدارد دوهزار روپیه بمیر شکار مذکور لطف نموده رخصت فرمودم در عهد دولت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه وزن سیر سی دام بود مقارن این حال بخاطر گذشت که خلاف ضابطه ایشان چرا باید کرد اولی آنکه بدستور سابق سی دام باشد روزی گسائین جدروپ تقریبی گفت که در کتاب بید که احکام دین ما در انجا مثبت است وزن سیر را سی وشش دام نوشته اند چون از اتفاقات غیبی حکم شما بانچه که در کتاب ما است مطابق افتاد اگر همان سی وشش دام مقرر فرمایند بهتر خواهد بود حکم شد که بعد ازین در تمام ممالک سی وشش دام معمول باشد روز دوشنبه نوزدهم کوچ شد راجه بهاو سنگه را بکمک لشکر دکن تعین فرمودم اسپ وخلعت مرحمت نموده شد از ین تاریخ تا روز یکشنبه بست وهشتم پی درپی اتفاق کوچ واقع شد روز مبارک شنبه بست ونهم دار البرکت دهلی بورود موکب اقبال آراستگی یافت نخست با فرزندان واهل محل بزیارت روضه منوره حضرت جنت آشیانی انار الله برهانه شتافته نذورات گذرانیده شد واز انجا بطواف روضه متبرکه سلطان المشایخ شیخ نظام الدین چشتی رفته استمداد همت نمودم وآخرهای روز بدولت خانه که در سلیم گڈه ترتیب یافته بود نزول سعادت اتفاق افتاد روز جمعه سی ام مقام شد چون درین مدت شکارگاه پرگنه پالم را حسب الحکم محافظت نموده بودند بعرض رسید که آهو بسیار جمع شده روز شنبه غرهٔ آذر ماه الهی بعزم شکار یوز سواری نموده شد آخرهای روز در راه تماشای شکار ژاله بافراط بارید در کلانی بمقدار سیبی بود هوا را بغایت سرد ساخت درین روز سه آهو گیرانیده شد روز یکشنبه دوم چهل وشش آهو شکار کردم روز دوشنبه سویم بست وچهار آهو بیوز گیرانیده شد ودو آهو فرزند شاهجهان به بندوق زد روز سه شنبه چهارم پنج آهو گیرانیده شد روز یکشنبه پنجم بست وهفت آهو شکار شد روز مبارک شنبه ششم سید بهوه بخاری که بحکومت وحراست دار الملک دهلی اختصاص داشت سه زنجیر فیل وسیزده راس اسپ ودیگر جزویات برسم پیشکش گذرانید یک زنجیر فیل ودیگر جزویات مقبول افتاد وتتمه باو بخشیدم هاشم خوستی فوجدار بعضی پرگنات میوات بسعادت آستان بوس سرفرازی یافت تا روز مبارک شنبه سیزدهم در حدود پالم بشکار یوز مشغول بودم ودر عرض دوازده روز چهار صد وبست وشش آهو گیرانیده بدهلی مراجعت واقع شد در خدمت حضرت عرش آشیانی شنیده بودم که آهو را که از چنگ یوز خلاص سازند باآنکه آسیبی از ناخن ودندان باو نرسیده باشد زنده ماندن آن از محالات است درین شکار بجهت مزید احتیاط آهوی چند خوشصورت تعهی جثه بیش ازان که زخمی از دندان وناخن بآنها برسد خلاص ساخته فرمودم که در حضور نگاه داشته نهایت محافظت وتیمارداری بکار برند یک شبانروز بحال خود بوده آرام وقرار داشتند روز دویم تغیر فاحش در احوال آنها مشاهده رفت از عالم مستان دست وپا بیجا و

بے قانون انداخته می افتادند و برمیخاستند هرچند تریاق فاروقی و دیگر دواهای مناسب داده شد تاثیر نکرد تا یک پاس باین کیفیت گذرانیده جان دادند درین تاریخ خبر ناخوش رسید که فرزند کلان شاه پرویز در آگره ودیعت حیات سپرد چون گلرنگ شده بود وآن فرزند نهایت تعلق ودلبستگی داشت ازین سانحه دلخراش بغایت متاثر و آزرده خاطر گشته اضطراب و بیطاقتی بسیار ظاهر ساخته است بجهت دلنوازی و خاطرجوئی او عنایت نامه ها فرستاده ناسور دردنی او را بمرهم لطف و عاطفت دوا فرمودم امید که حق جل و علا صبر و شکیب کرامت کناد که درین قسم قضایا بهتر از تحمل و بردباری غمگساری نمی باشد روز جمعه چهاردهم بالتماس آغائی آغامان بمنزل او رفته شد او را بسبب سبقت خدمت و طریقه بندگی موروثی باین دودمان رفیع الشان ثابت است و حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه در هنگامیکه مرا کتخدا ساختند آغائی آغامان را از همشیره من شاه زاده خانم گرفته بخدمت محل من مقرر فرمودند از آن تاریخ سی و سه سال است که در خدمت من می باشند و خاطر ایشان را بغایت عزیز و گرامی میدارم و ایشان باخلاص خدمت سلسله ما کرده اند در هیچ سفرے و یورشی باراده و اختیار خویش از ملازمت من محروم نمانده اند چون کبر سن ایشان را دریافت التماس نمودند که اگر حکم شود در دهلی اقامت گزیده آنچه از عمر باقی باشد بدعاگوئی صرف سازم که دیگر مرا طاقت نقل و حرکت نمانده و از آمد و شد محنت و صعوبت می کشم و از سعادت مندیهاے ایشان آنکه بحضرت عرش آشیانے همسال واقع شده اند مجملاً آسودگی ایشان را منظور داشته حکم فرمودم که در دهلی توقف نمایند و در انجا بجهت خود باغی و سراے و مقبره ساخته اند مدتے است که بتعمیر آن مشغول اند القصه مراعات خاطر آن قدیم الخدمت را مطمح نظر داشته بمنزل ایشان رسیده شد و بسید بهوه حاکم شهر تاکید فرمودم که در لوازم خدمتگاری و پاس خاطر ایشان چنان تاکید نماید که از هیچ رهگذر غبار کلفتی بر حواشی خاطر ایشان ننشیند درین تاریخ راجه کشنداس بمنصب دوهزاری ذات و سیصد سوار از اصل و اضافه سربلندی یافت چون سید بهوه خدمت فوجداری دهلی را چنانچه باید بتقدیم رسانیده بود و مردم آنجا از حسن سلوک او نهایت رضامندی داشتند بدستور سابق محافظت و محارست شهر دهلی و فوجداری اطراف آن بمشار الیه مقرر فرموده بمنصب هزاری ذات و ششصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته فیل مرحمت نموده رخصت نمودم روز شنبه پانزدهم میرزا والے را بمنصب دو هزاری و هزار سوار و عنایت علم و فیل امتیاز بخشیده بصوبه دکن تعین فرمودم شیخ عبدالحق دهلوی که از اهل فضل و ارباب سعادت است درین آمدن دولت ملازمت دریافت کتابی تصنیف نموده بود مشتمل بر احوال مشایخ هند بنظر در آمده خیلے زحمت کشیده مدتهاست که در گوشه دهلی بوضع توکل و تجرید بسر مے برد مرد گرامی است صحبتش بے ذوق نیست بانواع مراحم دلنوازے کرده رخصت فرمودم روز یک شنبه شانزدهم از دهلی کوچ کرده شد

روز جمعه بست و دوم به پرگنه کرانه نزول سعادت اتفاق افتاد پرگنه مذکور وطن مالوف مقرب خان است آب و هوایش معتدل و
زمینش قابل مقرب خان درانجا باغات و عمارات ساخته چون مکرر تعریف باغ او بعرض رسیده بود خاطر را بسیر آن رغبت افزود
روز شنبه بیست و سوم با اهل حرم از سیر آن باغ محظوظ گشتم بی تکلف باغی است بغایت عالی و دلنشین آنچه دیوار پخته
دور آن برکشیده و خیابانها را فرش بسته یکصد و چهل بیگهه است و در میان باغ حوضی ساخته است طول دویست و بیست
ذرع عرض دویست ذرع و در میان حوض صفه مهتابی بیست ذرع در بیست ذرع مربع و هیچ درخت گرم سیری و سرد سیری
نیست که دران باغ بنا شد از درختهای میوه دار که در ولایت میشود حتی نهال پسته سبز شده سروهای خوش قد باندام دیده شد
که تا حال باین خوبی و لطافت سرو بنظر در نیامده باشد فرمودم که سروها را بشمارند سیصد درخت بشمار در آمد در اطراف حوض
عمارات مناسب اساس یافته هنوز در کار بود روز دوشنبه بست و چهارم خنجر خان که حراست قلعهٔ احمدنگر بعهدهٔ اوست بمنصب دو
هزار و پانصدی ذات و هزار و ششصد سوار ممتاز گشت روز کم شنبه بست و ششم حضرت واهب العطایا فرزند شاه جهان را پسری
از صبیهٔ آصف خان کرامت فرمود هزار مهر نذر گذرانیده التماس نام نمود امید بخش نام کردم امید که قدمش برین دولت مبارک و
فرخنده باد روز مبارک شنبه بست هفتم مقام شد درین چند روز از شکار جرز و توغدری محظوظ بودم جرز بور را فرمودم که وزن
کردند دو سیر و یک پاو جهانگیری برآمد و ابلق دو سیر و نیم پاو توغدری کلان یک پاو از جرز بور کلان تر شد روز مبارک شنبه
پنجم ماه الهی در مقام اکبرپور از کشتی برآمده براه خشکی نهضت موکب اقبال اتفاق افتاد و از آگره تا منزل مذکوره که در دو کروه
پرگنه بوریه واقع است یکصد و بست و سه کروه براه دریا که نود و یک کروه براه خشکی است به بیست و چهار کوچ و هفده مقام طی منزل
شد سوای این یک هفته در برآمدن شهر و دوازده روز در پالم بجهت شکار توقف نموده بودم که همگی هفتاد روز باشد درین
تاریخ جهانگیر قلی خان از بهار آمده دولت زمین بوس دریافت صد مهر و صد روپیه برسم نذر گذرانیده از روز مبارک شنبه
گذشته تا روز کم شنبه یازدهم پی در پی کوچ واقع شد روز مبارک شنبه دوازدهم از سیر باغ سهرند خوش وقت گشتم از باغهای
قدیمی است درختهای سال رسیده دارد طراوتی که پیش ازین داشت نمانده بعهذا غنیمت است خواجه ویسی که از زراعت
و عمارت صاحب وقوف است محض بجهت مرمت این باغ او را کروری سهرند ساخته پیش از ساعت کوچ از دار الخلافه آگره رخصت
فرموده بودم که بقدر ترتیب و مرمت نموده مجدداً تاکید کرده شد که اکثر درختهای کهنه بی طراوت را دور ساخته نهالهای تازه بنشاند عراق بندی
را از سر نو نهاده عمارت های قدیم را تعمیر نماید و دیگر عمارات از حمام وغیره در جای مناسب حکم شد که اساس نهد درین تاریخ دوست بیگ

که از کمکیان عبدالله خان است بمنصب هفتصدی ذات و پنجاه سوار سرفراز گشته مظفر حسین پسر وزیر خان بمنصب ششصدی ذات و سیصد سوار ممتاز گشت شیخ قاسم بخدمت صوبهٔ دکن رخصت شد روز مبارک شنبه نوزدهم حسب الالتماس فرزند سعادتمند شاهجهان بمنزل او تشریف ارزانی فرمودم بجهت ولادت فرزندی که حق جل و اعلی کرامت فرموده جشن عالی آراسته پیشکش کشید از آن جمله شمشیر نیمچه یک آویزه کار رند بکیت و قبضه و بند باز آن از ثلم فرنگ تراش ترتیب یافته الحق پاکیزه و مطبوع ساخته شده دیگر فیلیست که راجه بکلانه و برهان پور بآن فرزند گذرانیده بود چون آن فیل خوش صورت و خوش فعل است داخل فیلان خاصه حکم شد مجموع قیمت پیشکش آنچه قبول و مقبول افتاد یک لک و سه هزار روپیه باشد و قریب بچهل هزار روپیه بوالده ها و ولی نعمت های خود گذرانید درین ایام سید بایزید بخاری فوجدار صوبهٔ بکر یکراس رنگ که در خردی از کوه آورده در خانه پرورش داده پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت لغایت خوش آمد از قسم مارخور و قوچ کوهی بسیار دیده شد که در خانه پرورش یافته اما رنگ بنظر در نیامده بود فرمودم که با بز بربری یکجا نگاه دارند تا جفت شود و نتاج بهم رسد بی تکلف نسبتی بمارخور و قچقار ندارد سید بایزید بمنصب هزاری ذات و هفتصد سوار سرفراز شد روز دوشنبه بیست و سوم مقیم خان از خلعت و اسپ و فیل و کهپوه مرصع سرفراز ساخته بصوبه بهار تعین نمودم روز یکشنبه بیست نهم برلب آب بیاه جشن فرزند اقبالمند شاهجهان ترتیب یافت و هم درین روز راجه بکرماجیت که بمحاصرهٔ قلعه کانگره اشتغال دارد بجهت عرض بعضی مدعیات حسب الحکم بدرگاه آمده سعادت آستانبوس دریافت روز دوشنبه سی ام فرزند شاهجهان بجهت دیدن عمارات دولتخانه که بتازگی احداث یافته ده روز رخصت گرفته بلاهور شتافت و راجه بکرماجیت بعنایت خنجر خاصه و خلعت و اسپ سرفراز گشته بخدمت محاصره قلعه کانگره مراجعت نموده روز کم شنبه دوم بهمن ماه الٰهی باغ کلانور بورود موکب مسعود آراستگی یافت درین زمین حضرت عرش آشیانی بر تخت خلافت جلوس فرموده اند چون خبر نزدیک رسیدن خانعالم بدرگاه رسید هر روز یکی از بندها را بجهت سرفرازی او برسم استقبال فرستاده بانواع و اقسام مراحم و نوازش پایهٔ عزت و منزلت او افزودم و عنوان فرامین را بمصرعی یا بیتی بدیهه مناسب مقام زینت بخشیده به عنایت های سرشار مخصوص ساختم از جمله یک مرتبه عطر جهانگیری فرستاده این مطلع بر زبان قلم آمد ؎

	که آرم ترا زودتر سوی خویش	بسویت فرستاده ام بوی خویش	

روز مبارک شنبه سوم در باغ کلانور خانعالم بسعادت آستانبوس سرفرازی یافت صد مهر و هزار روپیه بصیغه نذر آورده پیشکش خود را بمرور خواهد گذرانید زنبیل بیگ ایلچی برادرم شاه عباس با مراسلهٔ شاهی و نفایس آن دیار که برسم سوغات ارسال داشته اند متعاقب می رسد

شبیه شاه برادرم را بسیار بسیار خوب کشیده بود چنانچه هرکس از بندهاے ایشان نمودم عرض کردند که بسیار خوب کشیده همدرین تاریخ قاسم خان با دیوان و بخشی لاهور دولت زمین بوس دریافتند لشبنداس مصور بعنایت فیل سرفراز شد بابا خواجه که از کمکیان صوبهٔ قندهار است بمنصب هزاری ذات و پانصد و پنجاه سوار ممتاز گشت روز سه شنبه ششم مدار المهامی اعتماد الدوله لشکر خوش سامان داد با آنکه ضبط صوبهٔ پنجاب بعهدهٔ وکلاے ایشان مقرر است و در هندوستان نیز جاگیر متفرقه دارند پنج هزار سوار بنظر در آوردند چون وسعت کشمیر آنقدر نیست که محصولش بجمعی که همواره ملازم موکب اقبال اند وفا کند و از طنطنهٔ نهضت رایات جلال نرخ غلات و حبوبات به تغیر اعلی رسیده بود بجهت رفاهیت عامهٔ خلایق حکم شد که بندهاے که در رکاب اند سامان مردم خود نموده معدودی که ناگزیر اند همراه گرفته تتمه بمحال جاگیر خودها رخصت نمایند و همچنین در تخفیف دادن چارواها و شاگرد پیشه نهایت تاکید و احتیاط مرعی دارند روز مبارک شنبه دهم فرزند اقبالمند شاهجهان از لاهور آمده سعادت قدمبوس دریافت جهانگیر قلیخان را بخلعت و اسپ و فیل سرفراز ساخته با برادران و فرزندان بصوبهٔ دکن رخصت فرمودم درین تاریخ طالب آملی بخطاب ملک الشعرا خلعت امتیاز پوشید اصل او از آمل است یک چندی با اعتماد الدوله می بود چون رتبهٔ سخنش از همگنان درگذشت در سلک شعراے پای تخت منتظم گشت این چند بیت از وست۔

زغارت چمنت بر بهار منتها است	که گل بدست تو از شاخ تازه تر ماند	لب از گفتن چنان بستم که گویی	دهان بر چهره زخمی بود و به شد

عشق در اول و آخر همه ذوق است و سماع
این شرابی است که هم پخته و هم خام خوش است

گر من بجای جوهر آئینه بودمی	بی رونما ترا بتو کی می نمودمی	دو لب دارم یکی در می پرستی	یکی در عذر خواهی های مستی

روز دوشنبه چهاردهم حسینی پسر سلطان قوام رباعی گفته گذرانید ✦ ✦

گردے که ترا ز طرف دامان ریزد	آب از رخ سر سلیمان ریزد	گر خاک درت با ستخوان بفشارند	از وی عرق جبین شاهان ریزد

معتمد خان درینوقت رباعی خواند مرا بغایت خوش آمد و در بیاض خود نوشتم۔

نه هرم بفراق خود چنالی که چه شد	خون ریزی و آستین فشانی که چه شد	ای غافل از آنکه تیغ هجر تو چه کرد	خاکم بفشار تا بدانی که چه شد

طالب صفاهانی الاصل است در عنفوان شباب بلباس تجرید و قلندری گذارش بکشمیر افتاد و دانه خوبی جا و لطافت آب و هوا دل نهاد آن ملک شده توطن و تاهل اختیار کرد بعد از فتح کشمیر بجدست عرش آشیانی پیوسته در سلک بندهاے درگاه انتظام

است محل نزول موکب اجلال و اقبال گشت چون این کوهستان از شکارگاه هاے مقرر است حسب الحکم قراولان پیشتر آمده جرگه ترتیب داده بودند روز کم شنبه غرهٔ اسفندارمذ ماه الٰهی شکاری را از شش کروه مسافت رانده روز مبارک شنبه دویم بشاخبند درآوردند یکصد و یک راس از قوچ و چکاره شکار شد چون مهابت خان مدتها بود که از سعادت حضور محرومی داشت بالتماس او حکم فرموده بودم که اگر از نسق آن مهم اطمینان حاصل کرده باشد و از هیچ رهگذر دل نگرانی ندارد افواج را در تهانجات گذاشته جریده متوجه درگاه شود درین روز سعادت آستانبوس دریافته صد مهر نذر گذرانید خان عالم بمنصب پنجهزاری ذات و سه هزار سوار سرفراز گشت مقارن این حال عرض داشت نورالدین قلی از راه پونچ رسید نوشته بود که گریوها را حتی الامکان اصلاح داده هموار ساخته بودم قضا را چند شبانه روز بارندگی شد و بالای کوتل بارتفاع سه ذرع برف افتاده هنوز مے بارد اگر بیرون کوه تا یک ماه توقف نماید عبور ازین راه میسر است و الا دشواری نماید چون غرض ازین عزیمت دریافت موسم بهار و شگوفه زار بود از توقف فرصت از دست می رفت ناگزیر عطف عنان نموده براه پکلی و دمتور نهضت رایات اقبال اتفاق افتاد در روز جمعه سوم از دریاے بهت عبور واقع شد با آنکه آب تا کمر بود چون بغایت تند میرفت و مردم در گذشتن محنت می کشیدند حکم فرمودم که دویست زنجیر فیل بر سر گذرها برده اسباب مردم بگذرانند جمعے که ضعیف و زبون باشند نیز سواره عبور نمایند تا آسیب جانی و مالی به نامرادی نرسد درین تاریخ خبر فوت خواجه جهان رسید او از بنده هاے قدیم و خدمتگاران زمان شاهزادگی بود اگرچه در آخر از ملازمت من جدا شده روزے چند بخدمت عرش آشیانی پیوست چون بجاے بیگانه نرفته بود بر خاطرم چندان گران نیامد چنانچه بعد از جلوس رعایتی که در مخیلهٔ او نگذشته بود فرمودم تا آنکه بمنصب پنج هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازی یافت و شرح احوال او به تقریبات درین جریدهٔ اقبال ثبت افتاده خدمات عمده را تمشے شد و در کارها طرفه کدی داشت غائیتًا از کسب قابلیت و استعداد ذاتی او و دیگر جزئیات که پیرایهٔ جوهر انسانی است بے نصیب بود درین راه ضعف قلبی بهم رسانیده روزی چند با وجود تکسر بیماری در رکاب سعادت بسر برد چون ضعف او اشتداد یافت از کلانور رخصت گرفته بلاهور شتافت و در انجا باجل طبعی در گذشت روز شنبه چهارم ماه مذکور قلعه رهتاس مخیم اردوے ظفر قرین گشت قاسم خان را بعنایت اسپ و شمشیر و پرم نرم خاصه سرفراز ساخته رخصت لاهور فرمودم باغچه بر سر راه واقع بود سیر شگوفه کرده شد درین منزل تیهو بهم رسید گوشت تیهو از کبک لذیذتر است روز یکشنبه پنجم میرزا حسن پسر میرزا رستم بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار ممتاز

گشت بصوبه دکن تعین شد خواجه عبداللطیف قوش بیگی نیز بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار سرفرازی یافت درین سرزمین گلے بنظر درآمد درون سفید و بیرون سرخ و بعضے درون سرخ و بیرون زرد بفارسی لاله بیگانه میگویند و بهندی تهل بمعنے زمین است چون گل کنول مخصوص آب است این را تهل کنول نامیده اند یعنی کنول صحرائی روز مبارک شنبه نهم عرضداشت دلاورخان حاکم کشمیر نوید رسان فتح کشتوار گشت تفصیل این اجمال بعد از رسیدن او بپایه سریر جاه و جلال رقمزدهٔ کلک وقایع نگار خواهد شد فرمان مرحمت عنوان با خلعت خاصه و خنجر مرصع فرستاده محصول یکساله ولایت مفتوحه بجلدوی این پسندیده خدمت عنایت شد روز سه شنبه چهاردهم مقام حسن ابدال محل نزول رایات جلال گشت چون کیفیات راه و خصوصیات منازل در ضمن وقایع یورش کابل مرقوم شده به تکرار نپرداخت ازین جا تا کشمیر منزل بمنزل نوشته خواهد شد انشاءالله تعالے از تاریخے که بمنزل اکبرپور بمبارکی و خیریت از کشتی برآمده تا حسن ابدال یکصد و هفتاد و هشت کروه مسافت در عرض شصت و نه روز بچهل و هشت کوچ و یک مقام طی شد چون درین منزل چشمه پر آبے و آبشاری و حوضی در غایت لطافت واقع است دو روز مقام فرموده روز مبارک شنبه شانزدهم جشن وزن قمری ترتیب یافت سال پنجاه و سویم بحساب شهور قمری از عمر این نیازمند درگاه بمبارکی آغاز شد چون ازین منزل کوه کوتل و نشیب و فراز بسیار در پیش بوده بیک دفعه عبور اردوے گیهان پوے دشوار می نمود مقرر گشت که حضرت مریم زمانے با دیگر بیگمان روزی چند توقف فرموده بآسودگی تشریف آرند مدار الملک اعتماد الدوله الخاقانی و صادق خان بخشی و ارادت خان میرسامان با عملهٔ بیوتات و کارخانجات بمرور عبور نمایند و همچنین رستم میرزاے صفوی و خان اعظم و جمعے از بنده ها براه پونچ رخصت یافتند و موکب اقبال جریده با چندے از منظوران بساط قرب و خدمتگاران ضروری روز جمعه هفدهم سه و نیم کروه کوچ نموده در موضع سلطان پور منزل گزید درین تاریخ خبر فوت رانا امرسنگه رسید که در اودیپور باجل طبعے مسافر راه عدم شد جگت سنگه نبیره و بهیم پسر او که در ملازمت می باشند بخلعت سرفرازی یافتند و حکم شد که راجه کشنداس فرمان مرحمت آمیز با خطاب رانا و خلعت و اسپ و فیل خاصه بجهت کنور کرن برده مراسم تعزیت و تهنیت تبقدیم رساند از مردم این مرز و بوم استماع افتاد که در غیر ایام برسات که اصلا اثرے از ابر و صاعقه نباشد آوازے مانند بصداے ابر ازین کوه بگوش میرسد این کوه را گرج می نامند بعد از یک سال و دو سال البته چنین صداے ظاهر می شود و این حرف را مکرر در خدمت حضرت عرش آشیانے نیز شنیده بودم چون خالی از غرابتے نیست نوشته شد والعلم عندالله روز شنبه هیزدهم چهار کروه و نیم

گذشته در موضع سنجے نزول اجلال واقع شد ازین منزل داخل پرگنه ہزارا قارلغست روزیکشنبه نوزدهم سه کروه وسه پاؤ د ره
نوردیده موضع نوشهره منزل شد ازینجا داخل دهنتور است چند آنکه نظر کار میکرد چلک ہاے سبز در میان گل تهل
کنول و قطعه گل سرشت شگفته بود و بغایت خوش می نمود روز دوشنبه بستم سه ونیم کروه کوچ کرده در موضع سلهر ورود
موکب مسعود اتفاق افتاد و مهابت خان از قسم جواهر و مرصع آلات موازے شصت هزار روپیه پیشکش گذرانید
درین سرزمین گلی بنظر درآمد سرخ آتشین با ندام گل ختمے اما از و خردتر و چندین گل یکجا نیک بیکدیگر شگفته از دور
چنان نماید که گویا یک گل است درختش مقدار درخت زردآلو می شود و درین دامن کوه خودرو نیز بسیار بود و بغایت
خوشبوی رنگش از بنفشه کمتر روز سه شنبه بست و یکم سه کروه طے نموده در موضع ملکلے نزول اقبال واقع شد درین
روز مهابت خان را بخدمت بنگش رخصت فرموده اسپ و فیل خاصه و خلعت با پوستین مرحمت نمودم امروز تا آخر
منزل تقاطر بود و شب کم شنبه بست و دوم نیز باران شد وقت سحر برف بارید و چون اکثر راه بسته بود از باران لغزیدگی
بهم رسانید چار رواسے لاغر هر جا افتاد بر نخاست بست و پنج زنجیر فیل از سرکار خاصه شریفه تصدق شد بجهت باریدگی
دور در مقام فرمودم روز مبارک شنبه بست و سوم سلطان حسین زمیندار پکلی دولت زمین بوس دریافت اینجا داخل
ملک پکلی است از غرایب اتفاقات آنکه در وقتیکه حضرت عرش آشیانی میرفتند درین منزل برف باریده بود و در
الحال نیز باریده درین چند سال اصلا برف نبارید بلکه باران هم کم شده بود روز جمعه بست و چهارم چهار کروه
طے نموده در موضع سواد نگر محل نزول موکب منصور گشت درین راه هم اچمبه بسیار بود و درخت زردآلو و شفتالو
صحرا صحرا شگوفه کرده سراپا درگرفته بود و درختهاے صنوبر چون سرو دیده را فریب میداد روز شنبه بست و پنجم
قریب بسه ونیم کروه در نوردیده ظاهر پکلی بورود موکب مسعود آراستگی یافت روز یکشنبه بست و ششم بشکار
کبک سوار شده آخرهاے روز بالتماس سلطان حسین بمنزل او تشریف برده پایه عزتش در امثال و اقران افزودم
حضرت عرش آشیانی نیز بمنزل او تشریف برده بودند از قسم اسپ و خنجر و باز و جره پیشکش کشید اسپ و خنجر باو بخشیده
فرمودم که باز و جره را اگر بر بسته انچه بر آید بنظر خواهد گذرانید سرکار پکلی سے و پنج کروه در طول و بست و پنج در عرض
است مشرق رویه کوهستان کشمیر و بر سمت مغرب اٹک بنارس و بجانب شمال گنور و بجانب جنوب گگهر واقع است
در زمانے که صاحبقران گیتی ستان فتح هندوستان نموده بدار الملک توران عنان اقبال معطوف داشته اند میگویند

پچمبه

بیانحس

که این طایفه را که ملازم رکاب نصرت قباب بودند درین حدود مقام مرحمت گذاشته اند میگویند که ذات ما قارلغ است اما مشخص
نمیدانند که دران وقت کلان تر اینها که بود و چه نام داشته الحال خود لاهوری محض اند و بزبان چنان متکلم و حقیقت مردم دهنتور نیز برین
قیاس است و در زمان عرش آشیانی شاهرخ نامی زمیندار دهنتور بود الحال بهادر پسر اوست اگرچه باهم نسبت خویشی و پیوند دارند
لیکن نزاعی که لازمهٔ زمینداران است همیشه بسر حد و حدود میباشد آنها پیوسته دولتخواه آمده اند سلطان محمود پدر سلطان حسین و شاهرخ
هر دو در وقت شاهزادگی در ملازمت من رسیده بودند با آنکه سلطان حسین هفتاد ساله است در قوای ظاهری او اصلا فتوری راه
نیافته و تاب و طاقت سواری و تردد چنانچه باید دارد درین ملک بوزه می سازند از نان و برنج که آنرا سر میگویند غایتاً
از بوزه بسیار تند تر و مدار خوراک این مردم بر سر است و هر چند کهنه تر باشد بهتر است و این سر را در خم کرده و سر خم را
محکم بسته دو سال و سه سال در خانه نگاه می دارند و بعد ازان زلال روی خم را گرفته آنرا آچهی می نامند و آچهی ده ساله
هم می باشد و بیش آنها هر چند کهن سال تر بهتر و اقل مدت یک سال است سلطان محمود کاسه کاسه ازین سر میگرفت و لاجرعه
می کشید سلطان حسین هم ملتزم است و بجهت من از فرط اعلایش آورده یکبار برای امتحان خوردم بیش ازین هم خورده شده
بود و کیفش منتهی است اما خالی از کرختی نیست معلوم شد که اندک بنگی هم همراه می سازند در خمارش غلبه میکند اگر شراب
نباشد بالضرور بدل شراب تواند شد از میوه ها زردآلو و شفتالو و امرود می شود چون تربیت نمی کنند همه خودروست و
همه ترش و ناخوش می باشد از سر شگوفه آنها محظوظ می توان شد خانه و منازل هم از چوب است بروش اهل کشمیر میسازند
جانور شکاری هم میرسد اسپ و استر و گاو و گاومیش می دارند و بز و مرغ فراوان است استرش ریزه می شود بجهت
بارگران بکار نمی آید چون بعرض رسید که چند منزل پیشتر آبادانی که غله آنجا بار دوی ظفر قرین کفایت کند نیست حکم شد
که پیشخانه مختصر بقدر احتیاج و کارخانجات ضروری همراه گرفته فیلان را تخفیف دهند و سه چهار روز آذوقه برگیرند و از ملازمان
رکاب سعادت چندی همراهی گزیده و بقیهٔ مردم بسرکردگی خواجه ابوالحسن بخشی چند منزل عقب می آمده باشند و با کمال
احتیاط و تاکید هفتصد زنجیر فیل بجهت پیشخانه و کارخانجات ناگزیر نمود و منصب سلطان حسین چهار صدی ذات و سیصد
سوار بود درین وقت بمنصب ششصدی ذات و سیصد و پنجاه سوار سرفرازی یافت و خلعت و خنجر مرصع و فیل
مرحمت فرمودم بهادر دهنتوری بکمک لشکر بنگش تعین است منصب او را از اصل و اضافه دو صدی ذات و یک صد
سوار حکم شد روز یکشنبه بیست و نهم پنج کروه و یکپاؤ کوچ نموده از پل رود خانهٔ نین سکه گذشته منزل گزیدیم این نین سکه ۱۰۲۹

از طرف شمال بجانب جنوب سیر و درین رودخانه از میانه کوه و ارو که مابین ولایت بدخشان و تبت واقع است برآمده چون درینجا آب مذکور دو شاخ شد بجهت عبور لشکر منصور حسب الحکم دو پل از چوب مرتب ساخته بودند یکی در طول هژده ذرعه و دوم چهارده و در عرض هر کدام پنج ذرع و درین ملک طریق ساختن پل آن که درختهای شاخدار بروی آب می اندازند و هر دو سر آن را بسنگ بسته استحکام میدهند و تخته چوب های سطبر بر روی آن انداخته بمیخ و طناب توے مضبوط می سازند و باندک مرمتی سالها سال برجاست القصه فیلان را پایاب گذرانیده سوار و پیاده از روی پل گذشته سلطان محمود نام این رودخانه را نین سکه کرده یعنی راحت چشم نام نهاده روز مبارک شنبه سه ام قریب سه و نیم کروه در نوردیده برلب رودخانه کشن گنگا منزل شد درین راه کوتلی واقع است بغایت بلند ارتفاع آن یک و نیم کروه سر نشیب یک و نیم کروه و این کوتل را پیم درنگ می نامند وجه تسمیه آن که بزبان کشمیری پنبه را پیم میگویند چون حکام کشمیر داروغه گماشته بودند که از بار پنبه تمغا بگیرند و درین جا بجهت گرفتن تمغا درنگ می شد بنابرین پیم درنگ شهرت یافته و از گذشت پل آبشارے است در نهایت لطافت و صفا پیاله های معتاد را بر لب آب و سایه درخت خورده وقت شام بمنزل رسیدم برین رودخانه پلی بود از قدیم پنجاه و چهار ذرعه در طول و یک و نیم در عرض که پیاده ها می گذشتند حسب الحکم پل دیگر در محاذی آن ترتیب یافته طول پنجاه و سه ذرعه و عرض سه ذرعه چون آب عمیق و تند بود فیلان را برهنه گذرانیده سوار و پیاده و اسپ از روی پل گذشته حسب الحکم حضرت عرش آشیانی سرائی از سنگ و آهک در غایت استحکام بر فراز پشته مشرف بر آب آساس یافته یک روز به تحویل مانده معتمد خان را پیشتر فرستاده شده بود که بجهت تخت نشستن و آراستن جشن نوروز سرزمینی که ارتفاع و امتیاز داشته باشد اختیار نماید. اتفاقاً از پل گذشته مشرف بر آب پشته واقع بود سبز و خرم بر فراز آن سطحی پنجاه ذرعه گویا کارفرمایان قضا و قدر بجهت چنین روزے مهیا داشته بودند مشار الیه لوازم جشن نوروزی را بر فراز آن پشته ترتیب داده بود بغایت مستحسن افتاد معتمد خان مورد تحسین و آفرین گشت رودخانه کشن گنگا از طرف جنوب مے آید و بجانب شمال میرود و آب بهت از سمت شرق آمده برودخانه کشن گنگا پیوسته بطرف شمال جاری است ـــ

جشن پانزدهمین نوروز از جلوس همایون

تحویل نیر اعظم مراد بخش عالم بشرف خانهٔ حمل روز جمعه پانزدهم شهر ربیع الثانی سنه یکهزار و بست و نه هجری بعد انقضاے دوازده و نیم گهڑی که پنج ساعت نجومی باشد اتفاق افتاد و سال پانزدهم از جلوس این نیاز مند درگاه الٰهی بمبارکی و فرخی آغاز شد روز شنبه دوم چهار کروه و نیم با کوچ نموده در موضع بکر منزل گزیدیم درین راه کوتل نبود بقدر سنگلاخ داشت طاؤس و دراج سیاه و لنگور که در ولایت گرم سیری باشد دیده شد ظاهر در سردسیر هم می تواند بود و ازینجا تا کشمیر هر جا راه برکنار دریاے بہت است دو جانب کوه واقع شد و از ته دره آب بغایت تندی پر جوش و خروش میگذرد هر چند فیل کلان باشد نمی تواند پاے خود را قایم ساخت فی الفور می غلطد و مے بردو سگ آبی هم دارد روز یکشنبه سیوم چهار کروه و نیم طی نموده در سوسران نزول فرموده شب جمعه سوداگران که در پرگنه باره مولا توطن دارند آمده ملازمت نمودند وجه تسمیه باره موله پرسیده شد عرض کردند که باراه بزبان هندی خوک را میگویند و موله مقام را یعنے جاے باراه و از جملهٔ اوتار که در کیش هنود مقرر است یکے اوتار باراه است و باراه موله بکثرت استعمال باره موله شده روز دوشنبه چهارم دو نیم کروه گذشته در بهولباس منزل گزیدم چون این کوهها را بغایت تنگ و دشوار نشان می دادند و از هجوم مردم عبور بصعوبت و زحمت میسر میشد بمعتمد خان حکم فرمودم که غیر از آصفخان و چندی از خدمتگاران ضروری هیچ کس را نگذارند که در رکاب سعادت کوچ کنند و اردو را هم یک منزل عقب مے آورده باشند اتفاقاً مشار الیه دیره خود را پیش ازین حکم روانه ساخته بود بعد ازان بمردم خود می نویسد که درباب سن چنین حکم شده شما هر جا که رسیده باشید توقف نمائید برادران او در پاے کوتل بهولباس این خبر را شنیده همانجا دیره خود را فرود می آرند در زمانیکه موکب اقبال قریب بمنزل او رسید برف و باران باریدن آغاز کرد هنوز یک میدان راه طے نشده بود که دیره او نمایان شد ظهور این موهبت را از اتفاقات غیبی شمرده با اهل محل بمنزل مشار الیه فرود آمده از آسیب سرما و برف و باران محفوظ ماندیم برادران او حسب الحکم کس بطلب او دوانیدند

در وقتیکه این مژده باو میرسد که فیلان و پیشخانه بر فراز کوتل بر آمده راه را تنگ ساخته اند چون سوار گذشتن متعذر بنود از غایت شوق و ذوق پیاده سراز پا نشناخته در عرض دو ساعت دونیم کروه مسافت طے نموده خود را بملازمت رسانید و بزبان حال این بیت میخواند۔

آمد خیالت نیم شب جان دادم و گشتم خجل	خجلت بود درویش را تا که چو مهمان در رسد

انچه در بساط او بود از نقد و جنس و ناطق و صامت تفصیل کرده برسم پا انداز معروض داشت همه را باو بخشیدم و فرمودم که متاع دنیا در چشم همت ما چه نماید جوهر اخلاص را ببهاے گران خریداریم این اتفاق را از اصل اخلاص و تائیدات طالع او باید شمرد که شل سن بادشاهی با اهل حرم خود یک شبان روز در خانۀ او براحت و آسودگی بسر برده و او را در اشال واقران و ابناے جنس سرفرازے نصیب شود روز سه شنبه پنجم دو کروه گذشته در موضع کهائی نزول اجلال اتفاق افتاد سروپاے که در بر داشتم به معتقد خان مرحمت فرمودم و منصب او اصل و اضافه هزاری و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار حکم شد و ازین منزل داخل سرحد کشمیر است و درهمین کوتل بهولباس یعقوب پسر یوسف خان کشمیری با فواج منصوره حضرت عرش آشیانے که راجه بهگوان داس پدر راجه مان سنگه سردار بود جنگ کرده اند درین روز خبر رسید که سهراب خان پسر رستم میرزا در آب بهت غریق بحر فنا گشت تفصیل این اجمال آنکه او حسب الحکم یک منزل عقب می آید در راه بخاطرش میرسد که بدریا در آمده غسل کند با آنکه آب گرم میسر بود هر چند مردم مانع آمدند و گفتند که درین قسم هواے سرد بے ضرور در چنین دریاے زخار خونخوار که فیل مست را مے غلطاند در آمدن از آئین حزم و احتیاط دور است بحرف آنها مقید نمی شود و چون وقت ناگزیر در رسیده بود از غایت خود رائی و غرور در جهالت باعتقاد و اعتماد شناوری خود که درین فن بے نظیر بود بجدتر می شود و با یکنفر خدمتیه و یک کس دیگر که شناورے میدانستند بر فراز سنگے که بر لب آب بود بر آمده خود را بدریا می اندازد بمجرد افتادن از تلاطم امواج نمی تواند خود را جمع ساخت و بشناورے پرداخت افتادن همان بود و رفتن همان سهراب خان با خدمتیه رخت حیات بسیل فنا درداد و کشتی گیر بعد جان کندن کشتی وجود بساحل سلامت رسانید میرزا رستم را غرایب الفتی و تعلقے و محبتے باین فرزند بود در راه پونچ از شنیدن این خبر جانکاه جامۀ شکیبائی چاک زده بیتابے و اضطراب بسیار ظاهر می سازد با جمیع متعلقان خویش لباس ماتم پوشیده سروپا برهنه متوجه ملازمت می شود و از سوز و گداز مادرش چه نویسد اگرچه میرزا دیگر فرزندان هم دارد غایتش پیوند

ذل باین فرزند داشت عمر آن بیست و شش ساله بود در بندوق اندازی شاگرد رشید پدرش بود سواری فیل و اراده خوب میدانست در یورش گجرات اکثر اوقات حکم میشد که در پیش فیل خاصه سوار شود و در سپاهگری خیلی چسپان می بود روز نهم شنبه ششم سه کروه طی نموده در موضع ریوند منزل شد روز مبارک شنبه هفتم از کوتل کوارمت عبور فرموده در موضع وجهه نزول اقبال اتفاق افتاد مسافت این منزل چهار کروه و یک پاؤ است کوتل کوارمت از کوتل هاے صعب است و آخرین کوتل این راه است روز جمعه هشتم قریب بچهار کروه طے نموده در موضع بلتار منزل شد درین راه کوتل نبود و لقدر وسعتے داشت صحرا و چمن چمن شگوفه و انواع ریاحین از نرگس و بنفشه و گلهاے غریب که مخصوص این ملک است بنظر در آمد از جمله گلی دیده شد که به هیات عجیب پنج شش گل نارنجی رنگ سرنگون شگفته و از میان گلهاے برگی چند سبز بر آمده بود عالم انناس نام این گل بولانیک است و گل دیگر شکل بوئی بر دور آن گلهاے ریزه باندام یاسمن رنگ و بعضے کبود و بعضے سرخ و در میان نقطه زرد بغایت خوشنما و موزون نامش لدر پوش و پوش علی العموم را می گویند اغوان زند هم درین راه فراوان است گل کشمیر از حساب و شمار بیرون است کدام ها را نویسم و چند توان نوشت آنچه امتیازی دارد مرقوم می گردد درین راه آبشارے بر سر راه واقع است بغایت عالی و نفیس از جاے بلندی ریزد درین راه آبشارے باین خوبی دیده نشده لحظه توقف نموده چشم و دل را از جاے بلند به تماشاے آن سیراب ساختم روز شنبه نهم چهار کروه و سه پاؤ کوچ فرموده بباره موله عبور موکب منصور اتفاق افتاد باره موله از قصبه هاے مقرر کشمیر است و از آنجا تا شهر چهارده کروه مسافت است و بر لب آب بهت واقع شده جمعی از سوداگران کشمیر درین قصبه توطن گزیده بمشرف بر لب آب منازل و مساجد ساخته اند آسوده و مرفه الحال روزگار بسر مے برند حسب الحکم پیش از ورود موکب مسعود کشتی هاے آراسته درین مقام مهیا داشته بودند چون ساعت در آمدن روز دوشنبه اختیار شده بنابرین دو پهر از روز یکشنبه دهم گذشته بشهاب الدین پور در آمدم درین روز دلاور خان کاکر حاکم کشمیر از کشتوار رسیده دولت آستانبوس دریافت بفنون عواطف روزافزون بادشاهانه و گوناگون نوازش خسروانه سرفرازی یافت الحق این خدمت را چنانچه باید بتقدیم رسانیده امید که حضرت واهب العطایا جمیع بندهاے باخلاص را جبین افروز عزت گرداناد کشتوار بر سمت جنوب کشمیر واقع است از معموره کشمیر تا منزل الکه حاکم نشین کشتوار است شصت کروه مسافت پیموده آمد بتاریخ دهم شهریور ماه آلهی سنه چهاردهم دلاور خان باده هزار نفر سوار و پیاده جنگی عزیمت فتح کشتوار پیش نهاد همت ساخته حسن نام پسر خود را با گردے علے میر بحر بمحافظت شهر و حراست

سرحدها مقرر داشت و چون گوهر چک وایه چک بدعوی وراثت کشمیر در کشتوار و نواحی آن سرگشته وادی ضلالت و ادبار بودند هیبت نام یکی از برادران خود را با جمعی در مقام دیسو که متصل بکوتل پیرپنجال واقع است بجهت احتیاط گذاشت و از منزل مذکور تقسیم افواج نموده خود با فوجی براه سنگین پور شتافت و جلال نام پسر رشید خود را با نصرالله عرب و علی ملک کشمیری و جمعی از بندهای جهانگیری براه دیگر تعیین فرموده و جمال نام پسر کلان خود را با گروهی از جوانان کار طلب بهراولی فوج خود مقرر نموده همچنین دو فوج دیگر بر دست راست و چپ خود قرار داده که میرفته باشند چون راه برآمد اسپ نبود چند اسپی بجهت احتیاط همراه گرفته اسپان سپاهی را در کل بازگذرانیده بکشمیر فرستاد و جوانان کار طلب کمر همت بمیان جان بسته پیاده بر فراز کوه برآمدند و غازیان لشکر اسلام با کافران بدسرانجام منزل بمنزل جنگ کنان تا نزکوٹ که یکی از محکمهای غنیم بود شتافته در انجا فوج جلال و جمال که از راههای مختلف تعیین شده بودند با هم پیوستند و مخالفان برگشته روزگار تاب مقاومت نیاورده راه فرار پیش گرفتند و بهادران جان نثار نشیب و فراز بسیار بپا مردی همت پیموده تا دریاے مرو شتافتند و بر لب آب مذکور آتش قتال اشتعال یافت و غازیان لشکر اسلام ترددات پسندیده بظهور رسانیدند وایه چک برگشته بخت با بسیارے از اهل او بقتل رسید و از کشته شدن ایه راجه بے دست و دل شده راه فرار پیش گرفت و از پل گذشته در بهندرکوٹ که بران طرف آب واقع است توقف گزید جمعی از بهادران تیز جلو خواستند که از پل بگذرند بر سر پل جنگ عظیم واقع شد و چندے از جوانان بشهادت رسیدند و همچنین مدت بیست شبان روز بندهاے درگاه سعی در گذشتن آب داشتند و کافران تیره بخت هجوم آورده بمدافعه و مقابله تقصیر نمی کردند تا آنکه دلاور خان از استحکام تهانجات و سرانجام آذوقه خاطر جمع نموده به لشکر فیروزی اثر پیوست و راجه از حیله سازی و روباه بازی وکلاے خود را نزد دلاور خان فرستاده التماس نمود که برادر خود را با پیشکش بدرگاه میفرستم چون گناه من بعفو مقرون گردد و بیم و هراس از خاطر من زایل شود خود نیز بدرگاه گیتی پناه رفته آستانبوس نمایم دلاور خان بسخن فریب آمیز گوش ننداخته نقد فرصت را از دست نداده فرستادهاے راجه را بے حصول مقصود رخصت فرموده در گذشتن از آب اهتمام شایسته بکار برد جمال پسر کلان او با جمعی از نهنگان بحر شجاعت و جلادت بالاے آب رفته بشناوری و دلاوری از ان دریاے زخار خونخوار عبور نمودند و با مخالفان جنگ سخت در پیوست و بندهاے جابجا از ان طرف هجوم آورده کار بر اهل او بار تنگ ساختند آنها چون تاب مقاومت در خود ندیافتند تختهٔ پل را شکسته راه گریز پیش گرفتند و بندهاے نصرت قرین بازپل را استحکام داده و بقیه لشکر را گذرانیدند

دلاورخان در بهندرکوت معسکر اقبال آراست و از آب مذکور تا دریاے چناب که اقتضا قوی این سیاه بختان است و تیرانداز مسافت بوده باشد و در کنار آب چناب کوهی است مرتفع عبور ازان آب بدشواری میسر دهبت آمد و رفت پیاده ها طنابها بر سطر تعبیه نموده در میان دو طناب چوب ها بمقدار یک دست پهلوے یک دیگر مستحکم بسته یک سر طناب را بقلهٔ کوه و سر دیگر را بدانطرف آب مضبوط میسازند و دو طناب دیگر یک گز ازان بلند تر تعبیه می نمایند که پیاده ها پاے خود را بران چوب ها نهاده بهر دو دست طنابهاے بالا را گرفته از فراز کوه بنشیب میرفته باشند تا از آب بگذرند و این را باصطلاح مردم کوهستان زم پہ گویند بهر جا مظنهٔ بستن زم پہ داشتند به بندوقچی و تیرانداز و مردم کار رسے استحکام داده خاطر جمع نمودند دلاورخان جاله ها ساخته شبی هشتاد نفر از جوانان دلیر کار طلب بر جاله نشانیده میخواست که از آب بگذراند چون آب در غایت تندی و شورش میگذشت جاله بیل فنا رفت شصت هشت نفر ازان جوانان غریق بحر عدم شدند و آبروے شهادت یافتند و ده نفر بدست و بازوے شناوری خود را بساحل سلامت رسانیدند و دو کس بدانطرف آب افتاده در چنگ ارباب ضلالت اسیر شدند القصه دلاورخان تا چهار ماه و ده روز در بهندرکوت پاے همت افشرده سعی در گذشتن داشت تیر تدبیر بهدف مقصد نمیرسید تا آنکه زمینداری راه بری نمود از جاے که مخالفان راگمان گذشتن نبود زم پہ بسته در دل شب جلال پسر دلاورخان با چندے از بندهاے درگاه و جمعے از افغانان قریب بدویست نفر ازان راه بسلامت گذشته هنگام سحر بے خبر بر سر راجه رسیده کرناے فتح بلند آوازه ساختند چندی که برگرد و پیش راجه بودند در میان خواب و بیداری سراسیمه برآمده اکثری علف تیغ خون آشام گشتند بقیة السیف جان سبک پا ازان ورطهٔ بلا برآوردند دران شور و غوغا یکی از سپاهیان براجه رسیده خواست که زخم شمشیر کارش باتمام رساند راجه فریاد برآورد که من راجه ام مرا زنده نزد دلاورخان ببرید مردم بر سر او هجوم آورده دستگیر ساختند بعد از گرفتار شدن راجه از منتسبان او هر کس که بود خود را بگوشه کشید دلاورخان از شنیدن این مژدهٔ فتح و فیروزی سجدات شکر الٰهی بتقدیم رسانیده با لشکر منصور از آب عبور نموده بمندل بدر ملک که حاکم نشین آن ملک است در آمد از کنار آب تا آنجا سه کروه مسافت بوده باشد دختر سنگرام راجه جمو و دختر سورج مل مرد دو پسر راجه باسو در خانهٔ راجه است و از دختر سنگرام فرزندان دارد پیش ازان که فتح شود عیال خود را از روے احتیاط به پناه راجه جسوال و دیگر زمینداران فرستاده بود چون موکب منصور نزدیک رسید دلاورخان حسب الحکم راجه را همراه گرفته متوجه آستانبوس گشت نصرالله عرب را با جمعے از سوار و پیاده بحراست این ملک گذاشت در کشتوار گندم و جو و عدس و ماش وارزن فراوان میشود بخلاف کشمیر شالی کمتر دارد زعفرانش از زعفران کشمیر بهتر تر و قریب بصد دست از باز جره گرفته می شود نانخ و تیهو و هندوانه از فرد اعلیٰ بهم میرسد خربزه اش از عالم

خربزهٔ کشمیر است و دیگر میوه ها از انگور و شفتالو و زردآلو و امرود ترش می شود اگر تربیت کنند ممکن که خوب شود سنهسے نام زر مسکوک که از حکام کشمیر مانده یک و نیم آن را بیک روپیه میگیرند و در سواد او معامله پانژده سنهسے که ده روپیه باشد بیک مهر بادشاهی حساب کنند و دو سیر بوزن هندوستان را یکمن نامند و رسم نیست که از محصول زراعت راجه خراج بگیرد در سر هر خانه در سالے شش سنهسے که چهار روپیه باشد میگیرد زعفران را در کل بعلوفه جمعے از راجپوتان و هفتصد نفر توپچی که از قدیم نوکر اند تنخواه نموده غایتاً در وقت فروختن زعفران از خریدار بر سری که عبارت از دو سیر باشد چهار روپیه میگیرد و کلیه حاصل راجه بر جریمه است و باندک تقصیرے مبلغ کلی می ستاند و هر کس را متمول و صاحب جمعیت یافتند بهانه انگیخته انچه دارد پاک میگیرند بهمه جهت لک روپیه تخمیناً زر حاصل حصهٔ او باشد و در وقت کار شش هفت هزار پیاده جمع مے شود و اسپ در میان آنها کم است قریب پنجاه اسپ از راجه و عمده هاے او بوده باشد محصول یک ساله در وجه انعام ولاور خان مرحمت شد از روے تخمین جاگیر هزاری ذات و هزار سوار بضابطهٔ جهانگیری بوده باشد چون دیوانیان عظام و کرام نسق بسته بجاگیر وا تنخواه نمایند حقیقت بازقرار واقعی ظاهر خواهد شد که چه مقدار جاست روز دوشنبه یازدهم بعد از دو پهر و چهار گهڑی بمبارکی و فرخندگی در عمارات که بجدداً بر کنار تال احداث یافته ورود مرکب مسعود اتفاق افتاد بحکم حضرت عرش آشیانی قلعه از سنگ و آهک در غایت استحکام احداث یافته غایتاً هنوز ناتمام است یک ضلع آن مانده امید که بعد ازین باتمام رسد از مقام حسن ابدال تا کشمیر براهی که آمده شد هفتاد و پنج کروه مسافت به نوزده کوچ و شش مقام که بست و پنج روز باشد قطع شد و از دار الخلافهٔ آگره تا کشمیر در عرض صد و پنجاه و هیژده روز سه صد و هفتاد و شش کروه مسافت به یکصد و دو کوچ و شصت و سه مقام طے شده و براه خشکی که ممر عام و راه متعارف است سیصد و چهار و نیم کروه است روز سه شنبه دوازدهم ولاور خان حسب الحکم راجه کشتوار را مسلسل بحضور آورده زمین بوسی فرمود خالی از وجاهت نیست پوشش بروش اهل هند و زبان کشمیری و هندی هر دو میداند بخلاف دیگر زمینداران این حدود فی الجمله شهری ظاهر شد حکم فرمودم که با وجود تقصیر و گناه اگر فرزندان خود را بدرگاه حاضر سازد از حبس و قید نجات یافته در سایهٔ دولت ابد قرین آسوده و فارغ البال روزگار بسر خواهد برد و الا در یکے از قلاع هندوستان بحبس مخلد گرفتار خواهد بود عرض کرد که اهل و عیال و فرزندان خود را بملازمت می آرم امیدوار مرحمت آنحضرت ام بهر چه حکم شود اکنون مجملاً از احوال و اوضاع و خصوصیات ملک کشمیر مرقوم میگردد کشمیر از اقلیم چهارم است عرضش از خط استوا سی و پنج درجه است و طولش از جزایر سفید صد و پنج درجه از قدیم این ملک در تصرف

راجه‌ها بوده مدت حکومت آنها چهار هزار سال است و کیفیت احوال و اسامی آنها در تاریخ راجه ترنگ که بحکم حضرت عرش آشیانی از زبان هندی بفارسی ترجمه شده است بتفصیل مرقوم است و در تاریخ سنه هفتصد و دوازده هجری نور اسلام رونق و بها پذیرفته سی و دو نفر از اهل اسلام مدت دویست و هشتاد و دو سال حکومت این ملک داشته‌اند تا آنکه بتاریخ نهصد و نود و چهار هجری حضرت عرش آشیانی فتح فرموده‌اند از آن تاریخ تا حال سی و پنجاه سال است که در تصرف اولیاے دولت ابد قرین است ملک کشمیر در طول از کوتل بهلولباس تا قرنبو پنجاه و شش کروه جهانگیری است و در عرض از بست و هفت کروه زیاده نیست و از ده کم نه شیخ ابوالفضل در اکبرنامه بتخمین و قیاس نوشته که طول ملک کشمیر از دریاے کشن گنگا تا قرتیک صد و بست کروه است و عرض از ده کم نیست و از بست و پنج زیاده نه من بجهت احتیاط و اعتماد جمعی از مردم معتمد کاردان معتبر فرمودم که طول و عرض را طناب بکشند تا حقیقت از قرار واقع نوشته شود بالجمله آنچه شیخ یکصد و بست کروه نوشته بود شصت و هفت کروه برآمد چون قرار داد است که حد هر ملکے تا جائے است که مردم بزبان آن ملک متکلم باشند بنا برین از بهلولباس که یازده کروه ازین طرف کشن گنگا است سرحد کشمیر مقرر شد باین حساب پنجاه و شش کروه باشد و در عرض دو کروه بیش تفاوت ظاهر نگشت و کروهی که در عهد این نیازمند معمول است موافق ضابطه ایست که حضرت عرش آشیانی بسته‌اند هر کروهی پنجهزار درع و یک درع دو درع شرعے میشود که هر درعے بست و چهار انگشت باشد و هر جا کروه یا گز مذکور گردد مراد از آن کروه و گز معمول است و نام شهر سری نگر است و دریاے بهت از میان معموره میگذرد و سرچشمه آنرا ویرناک میگویند از شهر چهارده کروه بر سمت جنوب واقع است و بحکم این نیازمند بر سر آن چشمه عمارتے و باغے ترتیب یافته در میان شهر چهار پل از سنگ چوب در غایت استحکام بسته شده که مردم از روے آن تردد می‌نمایند پل را باصطلاح این ملک کدل میگویند در شهر مسجدے است بنهایت عالی از آثار سلطان سکندر در هفتصد و نود و پنج اساس یافته بعد از مدتے سوخته و باز سلطان حسین تعمیر نموده هنوز با تمام نرسیده بود که قصر حیات او از پا در افتاد و در نهصد و نه ابراهیم باکرے وزیر سلطان حسین حسن انجام و آراستگی بخشید از آن تاریخ تا حال یکصد و بست سال است که بر جا است از محراب تا دیوار شرقی یکصد و چهل و پنج درع و عرض یکصد و چهل و چهار درع است مشتمل بر چهار طاق و بر اطراف ایوان و ستونهاے عالی نقاشے و نگارے کرده الحق از حکام کشمیر اثرے بهتر ازین نمانده میر سید علی همدانی قدس سره روزے چند درین شهر بوده‌اند خانقاهے از ایشان یادگار است متصل شهر دو کول بزرگ واقع است که همه سال پر آب میباشد و طعمش متغیر نمی‌گردد و مدار آمد و رفت مردم و نقل و تحویل غله و هیمه بر کشتی است در شهر و پرگنات پنج هزار و هفتصد

کشتی است هفت هزار و چهار صد ملاح بشمار آمده ولایت کشمیر سی و هشت پرگنه است آنرا دو نصف اعتبار کرده اند بالای آب را آمراج گویند و پایان آب را کامراج نامند ضبط زمین و داد و ستد زر و سیم درین ملک رسم نیست مگر جزوی از سایر جهات و نقد و جنس را بخروار شالی حساب کنند هر خرواری سه من و هشت سیر وزن حال است کشمیریان دو سیر را یکمن اعتبار کرده اند چهار من را که هشت سیر باشد یک ترک و جمع ولایت کشمیر سی لک و شصت و سه هزار و پنجاه خروار و یازده ترک است که بحساب نقدی هفت کرور و چهل و شش لک و هفتاد هزار دام می شود و بضابطهٔ حال جای هشت هزار و پانصد سوار است راه در آمد بکشمیر متعدد بهترین راه ها بهیمبر و پکلی است اگر چه راه بهیمبر نزدیک تر است لیکن اگر کسی خواهد که بهار کشمیر را دریابد منحصر در راه پکلی است و دیگر راهها درین موسم از برف مالامال می باشد اگر به تعریف و توصیف کشمیر پردازد دفترها باید نوشت ناگزیر مجملی از اوضاع و خصوصیات آن بقلم زده کلک بیان می گیرد * کشمیر باغی است همیشه بهار یا قلعه ایست آهنین حصار بادشاهان را گلشنی است عشرت افزا و درویشان را خلوتکدهٔ دلکشا چمنهای خوش و آبشارهای دلکش از شرح و بیان افزون آبهای روان و چشمه سارها از حساب و شمار بیرون چندانکه نظر کار کند سبزه است و آب روان گل سرخ و بنفشه و نرگس خود رو صحرا صحرا انواع گلها و اقسام ریاحین از آن بیشتر است که بشمار در آید در بهار جان نگار کوه و دشت از اقسام شگوفه مالامال در و دیوار و صحن و بام خانها از مشعل لالهٔ بزم افروز چلیپاهای سطح و سه برگلهای مبروج را چه گوید

نظم

شده جلوه گر نازنینان باغ رخ آراسته هر یکی چون چراغ
شده مشکبو غنچه در زیر پوست چو تعویذ مشکین ببازوی دوست
غزلخوانی بلبل صبح خیز تمنای می خوارگان کرده تیز
بهر چشمه منقار بط آب گیر چو مقراض زرین بقطع حریر
بساط گل و سبزه گلشن شده چراغ گل از باد روشن شده
بنفشه سر زلف را خم زده گره در دل غنچه محکم زده *

بهترین اقسام شگوفه بادام و شفتالو است بیرون کوهستان ابتدای شگوفه در غرهٔ اسفندارمذ می شود و در ملک کشمیر اوایل فروردین و در باغات شهر در نهم و دهم ماه مذکور و انجام شگوفه تا آغاز یاسمن کبود پیوسته است در خدمت والد بزرگوارم مکرر سیر زعفران زار و تماشای خزان کرده شده بود بحمد الله درین مرتبه جوانیهای بهار را دریافت خوبیهای خزان در موقعش نوشته خواهد شد عمارات کشمیر همه از چوب است دو آشیانه و سه آشیانه و چهار آشیانه می سازند

و بامش را خاکپوش کرده پیاز لاله چوغاشی می نشانند و سال بسال در موسم بهار می شگفد و بغایت خوشنماست این تصرف مخصوص اهل کشمیر است امسال در باغچهٔ دولتخانه و بام مسجد جامع لاله بغایت خوب شگفته بود یاسمن کبود در باغات فراوان است و یاسمن سفید که اهل هند چنبیلی گویند خوشبوی می شود قسم دیگر صندلی رنگ است آن نیز در غایت خوشبوئی و این مخصوص کشمیر است گل سرخ چند قسم بنظر در آمده غایتاً یکی خوشبو است دیگر گلی است صندلی رنگ و بویش در غایت لطافت و نزاکت از عالم گل سرخ و تنه اش نیز به گل سرخ متشابه و گل سوسن دو قسم می باشد آنچه در باغات است بسیار بالیده و سبز رنگ و قسم دیگر صحرائی است اگرچه کم رنگ است غایتاً خوشبو است گل جعفری کلان و خوشبوی می شود تنه اش از قامت آدمی میگذرد لیکن در بعضی سالها وقتی که کلان شد و بگل رسید و گل کرد کرمی پیدا می شود و برگلش پرده از عالم عنکبوت می تند و ضایع می سازد و تنه اش را خشک میکند و امسال چنین شد و گلهائی که در ایلاقات کشمیر بنظر در آمده از حساب شمار بیرون است آنچه نادر العصری اوستاد منصور نقاش شبیه کشیده از یکصد گل متجاوز است پیش از عهد دولت حضرت عرش آشیانی شاه آلو مطلقاً نبود محمد قلی افشار از کابل آورده پیوند نموده تا حال ده پانزده درختی بار آمده زرد آلو پیوندی نیز درخت چند معدود بود مشار الیه پیوند را درین ملک شایع ساخت و الحال فراوان است الحق زرد آلوی کشمیر خوب می شود در باغ شهر آرای کابل درختی بود میرزائی نام که بهتر از آن خورده نشده بود و در کشمیر چندین درخت مثل آن در باغها است ناشپاتی فرد اعلی می شود از کابل و بدخشان بهتر نزدیک بناشپاتی سمرقند سیب کشمیر بخوبی مشهور است و امرود وسطی می شود انگورش فراوان است اکثرش ترش و زبون انارش آنقدرها نیست تربز فرد اعلی بهم میرسد خربزه بغایت شیرین و شکننده می شود لیکن اکثر آنست که چون به پختگی رسد کرمی در میانش بهم میرسد و ضایع می سازد اگر احیاناً از آسیب محفوظ ماند بغایت لطیف می شود شاه توت نمی باشد و توت سایر صحرا صحرا است و از پای هر درخت توت تاک انگوری بالا رفته غایتاً توتش قابل خوردن نیست مگر درختی چند که در باغ ها پیوند کرده باشند برگ توت بجهت کرم پیله بکار می رود و تخم پیله از گلگت و تبت می آرند شراب و سرکه فراوان است اما شرابش ترش و زبون و بزبان کشمیری مس گویند بعد از آن که کاسه ها از آن درکشند بقدری سرگرمی از آن بهم می رسد از سرکه اقسام آچار می سازند چون سیر در کشمیر خوب می شود بهترین آچارش آچار سیر است انواع غله بغیر از نخود اکثری دارد اگر نخود بکارند سال اول می شود سال دوم زبون می شود سال سوم بمشنگ متشبه می شود برنج از همه بیشتر لیکن که سه حصه برنج و یک حصه سایر حبوبات بوده باشد مدار خورش اهل کشمیر بر

برنج است اما زبون می شود و خشکه را می پزند و می گذارند که سرد شود بعد از آن می خورند و آنرا بهته می گویند طعام گرم خوردن رسم
نیست بلکه مردم کم بضاعت حصه از آن بهته شب نگاه میدارند و روز دیگر می خورند نمک از هندوستان می آرند در بهته
نمک انداختن قاعده نیست سبزی در آب می جوشانند و اندک نمکی جهت تغیر ذایقه در آن می اندازند و با بهته می خورند و
جمعی که خواهند تنعم کنند در آن سبزی اندک روغن چهارمغز می اندازند و روغن چهارمغز زود تلخ و بے مزه می شود بلکه روغن
گاو نیز مگر آنگاه که تازه بتازه از مسکه روغن گرفته در طعام بیندازند و آنرا سدا پاک نامند بزبان کشمیر چون هوا سرد و نمناک
است بجز دو سه چهار روز زیاده نماند متغیر می گردد و گاومیش نمی باشد گاو نیز خرد و زبون می باشد گندمش ریزه کم مغز است
نان خوردن رسم نیست گوسفند بے دنبه می باشد از عالم کوهی هندوستانیان آن را هندو می گویند گوشتش خالی از نزاکت
و راست مزگی نیست مرغ و قاز و مرغابی و سوسیه وغیره فراوان می باشد ماهی همه قسم پولک دار و بی پولک می باشد اما زبون
ملبوسات از پشمینه متعارف مرد و زن کرته پشمین می پوشند و آنرا پتو گویند و فرضاً اگر پتو نپوشند باعتقاد شان اینکه هوا تصرف
مے کند بلکه هضم طعام بے این ممکن نیست شال کشمیر را که حضرت عرش آشیانی پرم نرم نام فرموده اند از فرط اشتهار حاجت
به تعریف نیست قسم دیگر نهرمه است از شال جسیم تر و ملایم می باشد و دیگر درمه است از عالم جل خرسک بر روے
فرش مے افگنند غیر شال دیگر اقسام پشمینه در تبت بهتر می شود با آنکه پشم شال را از تبت مے آرند در انجا بعمل نمی توانند
آورد پشم شال از بزے بهم میرسد که مخصوص تبت است و در کشمیر از پشم شال پتو هم می بافند و دو شال را باهم رفو کرده از
عالم سقرلاط می مالند جهت لباس بارانی بد نیست مردم کشمیر سر می تراشند و دستار گرد می بندند و عورات عوام را لباس پاکیزه
و شسته پوشیدن رسم نیست یک کرته پتو سه سال و چهار سال بکار میبرند ناشسته از خانه بافنده آورده کرته میدوزند و
تا پاره شدن آب نمی رسد ازار پوشیدن عیب است کرته دراز و فراخ تا سر پا افتاده مے پوشند و کمر می بندند با آنکه اکثرے
خانه بر لب آب دارند یک قطره آب ببدن آنها نمی رسد مجملاً ظاهر آنها همچو باطن آنها چرکین است بے صفا ارباب صنایع
در زمان مرزا حیدر بسیار بهم رسیدند موسیقی را رونق افزود کمانچه و جنتر و قانون و چنگ و دف و نے شایع شده در
زمان سابق سازے از عالم کمانچه میداشتند و نقشها بزبان کشمیری در مقامات هندی می خواندند و آنهم منحصر بر دو سه مقام
بود بلکه اکثر بیک آهنگ می سرائیدند الحق مرزا حیدر را در رونق کشمیر حقوق بسیار است پیش از عهد دولت حضرت
عرش آشیانی مدار سواری مردم اینجا بر گونت بود اسپ کلان نمی داشتند مگر از خارج اسپ عراقی و ترکی برسم تحفه جهت حکام

آورونده گونه عبارت الیا بوسه ست چهارشانه بزمین نزدیک در سایر کوهستان هند نیز فراوان می باشد اکثر جگره و شیخ جلومی شود بعد از آنکه این گلشن خدا آفرین بتائید دولت و یمن تربیت خاقان سکندر آئین رونق جاوید یافت بسیاری از ایماقات را درین صوبه جاگیر مرحمت فرموده گله هاے اسپ عراقی و ترکی حواله شد که کره بگیرند و سپاهیان از خود نیز ایلچی سامان نمودند و در اندک فرصت اسپان بهم رسیده چنانچه اسپ کشمیر با دویست و سیصد روپیه بسیار خرید و فروخت شده و احیاناً تا بهزار روپیه هم رسیده مردم این ملک آنچه سوداگر و اهل حرفه اند اکثر سنی اند و سپاهیان شیعه امامیه و گروهی نوربخشی و طایفهٔ فقرا می باشند که آنها را ریشی گویند اگرچه علمی و معرفتے ندارند لیکن به بے ساختگی و ظاهرآرائی میپرهیزند و هیچکس را بد نمی گویند زبان خواهش و پاے طلب کوتاه دارند گوشت نمی خورند و زن نمی کنند و پیوسته درخت میوه دار در صحرای نشانند باین نیت که مردم ازان بهره ور شوند و خود ازان تمتع برنمی گیرند قریب دو هزار کس ازین گروه بوده باشند و جمع از برهمنان اند که از قدیم درین ملک می باشند و مانده اند و بزبان سایر کشمیریان متکلم ظاهر شان از مسلمانان تمیز نتوان کرد لیکن کتابها بزبان شنسکرت دارند و میخوانند و آنچه شرایط بت پرستی است بفعل می آرند و شنسکرت زبانے است که دانشوران هند کتابها بدان تصنیف کنند و بغایت معتبر دارند اما بتخانهاے عالی که پیش از ظهور اسلام آساس یافته برجاست و عمارت آنها همه از سنگ و از بنیاد تا سقف سنگهاے کلان سی منی چهل منی تراشیده و بر روے یک دیگر نهاده متصل بشهر کوهچه ایست که آن را کوه ماران گویند و هری پربت نیز نامند و بر سمت شرقی آن کوه ڈل واقع است و مسافت دور ش شش و نیم کروه و کسری پیموده شده حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه حکم فرموده بودند که درین مقام قلعه از سنگ و آهک در غایت استحکام اساس نهند در عهد دولت این نیازمند قریب الاختتام شده چنانچه کوهچه مذکور در میان حصار افتاده و دیوار قلعه بدور آن گشته و کول مذکور بحصار پیوسته و عمارات دولتخانه مشرف بران آب است و در دولتخانه باغچه واقع است و مختصر عمارتی در وسط آن که والد بزرگوارم اکثر اوقات در آنجا می نشستند درین مرتبه سخت بیطراوت و افسرده بنظر در آمده چون نشیمن گاه آن قبلهٔ حقیقی و خدای مجازی در حقیقت سجده گاه این نیازمند است بر خاطر حق شناس ناپسندیده افتاد بمعتمد خان که از بندهاے مزاج دانست حکم فرمودم که در ترتیب باغچه و تعمیر منازل غایت جد و جهد بتقدیم رساند در اندک فرصت بحسن اهتمام رونق دیگر یافت در باغچه صفهٔ عالی سی در سی درعه مربع مشتمل بر سه قطعه آراسته شد و عمارات را از سر نو تعمیر فرموده به تصویر استادان نادره کار رشک نگارخانهٔ چین ساخت و این باغچه را نور افزا نام کردم روز جمعه پانزدهم فرور دی ماه الٰهی دو گاو قطاس از پیشکشهاے

رسیدار تبت بنظر درآمد در صورت و ترکیب بگاو میش بیشتر مشابهت و مناسبت دارد اعضایش پر پشم است و این لازمه
حیوانات سردسیر است چنانچه بز رنگ از ولایت بکر و کوهستان گرم سیر آورده بودند بغایت خوبصورت و کم پشم بود و آنچه
درین کوهستان بهم می رسد بجهت شدت سرما و برف پرموئی و بدهیات است و کشمیریان بزنگ را کیل گویند و هم درینولا
آهوے مشکین پیشکش آورده بودند چون گوشتش خورده نشده بود فرمودم که طعام پختند سخت بے مزه و بدطعام ظاهر شد از
حیوانات چارپائی صحرائی گوشت هیچ یک بزبونی و بدطعمی این نیست نافه در تازگی بوئے نداشته بعد از آن که چند روزے
ماند و خشک شد خوشبوے شود و ماده نافه ندارد و درین دو سه روز اکثر اوقات برکشتی نشسته از سیر و تماشاے شگوفه
بهاک و شالامار محظوظ گشتم بهاک نام پرگنه ایست که براطراف کوه ڈل واقع است و همچنین شالامار نیز متصل آن و جوے
آب خوشی دارد که از کوه آمده بکول ڈل میریزد به فرزند خرم فرمودم که پیش آن را بستند آبشاری بهم رسیده که از سیر
آن محظوظ توان شد و این مقام از سیرگاهاے مقرر کشمیر است روز یکشنبه هفدهم غریب واقعه روے نمود شاه شجاع
در عمارات دولتخانه بازے می کرد اتفاقاً دریچه بود بجانب دریا پرده بر روے آن افگنده و دروازه نه بسته بودند
شاهزاده بازے کنان در جانب دریچه میرود که تماشا کند بمجرد رسیدن سرنگون بزیر افتاد و قضا را پلاسے ته کرده در
دیوار نهاده بودند و فراش متصل آن نشسته بود سر او باین پلاس میرسد پاها بر پشت و دوش فراش خورده بر زمین می افتد
با آن که ارتفاعش هفت درعه است چون حمایت ایزد جل سبحانه حافظ و ناصر بود وجود فراش و پلاس واسطهٔ حیات
او می شود عیاذاً بالله اگر چنین نبودی کار بدشواری کشیدے در آن وقت رامے مان که سردار پیاده هاے خدمتیه بود
در پاے جهروکه ایستاده فی الفور دویده او را بری دارد و در آغوش گرفته متوجه بالا می شود در آنجا در ان حالت همین قدر
می پرسد که مرا کجا می بری او میگوید که بملازمت حضرت دیگر ضعف بر و مستولے می شود و از حرف زدن باز می ماند من
در استراحت بودم که این خبر موحش بگوشم رسید سراسیمه بیرون دویدم چون او را بدین حال دیدم هوشم از سر رفت و زمان
ممتد در آغوش شفقت گرفته محو این موهبت الٰهی بودم در واقع طفل چهار ساله از جاے که ده گز شرعی ارتفاع داشته
باشد سرنگون بیفتد و اصلا غبار آسیبے بر اعضایش نه نشیند جاے حیرت است سجدات شکر این موهبت تازه بتقدیم
رسانیده تصدقات داده شد و فرمودم که ارباب استحقاق و فقراے که درین شهر توطن دارند بنظر درآرند تا در خور آنها وجه
معیشت مقرر شود از غرایب آنکه سه چهار ماه پیش ازین واقعه جوتک راے منجم که در مهارت فن نجوم از پیش قدمان

نسخه بهکر

این طائفه است سبب واسطهٔ این عرض کرده بود که از زائچهٔ طالع شاهزاده چنین استخراج شده که این سه چهار ماه بر ایشان گران است یمکن که از جاے مرتفع بزیر افتد و غبار آسیبے بر دامن حیات نه نشیند چون مکرر احکام او بصحت پیوست همواره این توهم پیرامون خاطر می گشت و درین راههاے خطرناک و کریوهاے دشوار گذار یک چشم از آن نونهال چمن اقبال غافل نبودم همیشه او را در نظر می داشتم و نهایت محافظت و غایت احتیاط بجا می آمد تا بکشمیر رسیده شد چون این سانحه ناگزیر بود انگها و دایهاے او چنین غافل می شوند الحمد که بخیر گذشت در باغ عیش آباد درختے بنظر درآمد که شگوفه صد برگ داشت بغایت بالیده و خوشنما غالباً سیب او ترش نشان میدادند چون از دلاور خان کاکر خدمت شایسته بظهور آمده بود بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار سرفراز فرمودم و پسران او را نیز بمناصب امتیاز بخشیدم شیخ فرید ولد قطب الدین خان بمنصب هزاری ذات و چهار صد سوار نوازش یافت منصب سربراه خان بهفتصدی ذات و دو صد و پنجاه سوار حکم شد نور احمد گرگیراق را بمنصب ششصدی ذات و یک صد سوار سرفراز ساختم و خطاب تشریف خانی عنایت فرمودم پیشکش روز مبارک سه شنبه بیست و یکم در وجه انعام قیام خان قراول باشی مرحمت شد چون الهداد افغان پسر باریکی بر کردار زشت خویش ندامت گزیده بدرگاه آمد حسب الالتماس اعتماد الدوله گناه او بعفو مقرون گشت آثار خجالت و شرمساری از ناصیهٔ احوالش ظاهر بود بدستور سابق منصب دو هزار و پانصدی و یک هزار و دویست سوار عنایت نمودم میرک جلایر از کمکیان صوبهٔ بنگاله بمنصب هزاری ذات و چهار صد سوار سرفرازی یافت چون بعرض رسید که لاله چوغاشی در پشت بام مسجد جامع خوب شگفته روز شنبه بیست و سوم بسیر و تماشاے آن رفته شد الحق یک ضلع آن گلزار خوشی شده بود پرگنهٔ مو مهری که پیش ازین براجه باسو عنایت بود بعد از و پسر او سورجمل مقهور داشت در تیول بجگت سنگه برادر او که ٹیکه نیافته بود لطف نمودم و پرگنهٔ جمو براجه سنگرام مرحمت شد روز دوشنبه غرهٔ اردی بهشت بمنزل خرم رفته بحمام او در آمدم بعد بر آمدن پیشکش کشید قلیلے بجهت خاطر او پذیرفتم روز مبارک شنبه چهارم میر جمله بمنصب دو هزاری ذات و سیصد سوار سرفراز شد روز یکشنبه هفتم بقصد شکار کبک بموضع چهار دره که وطن حیدر ملک است سواری شد الحق سرزمین خوشی و سیرگاه دلکشی است آبهاے روان و درختان چنار عالی دارد حسب الالتماس او نور پور نام نهادم و در سر راه درختے است مال بهل نام که چون یکی از شاخهاے آن را گرفته جنبانند مجموع درخت در حرکت می آید عوام باین اعتقاد که این حرکت مخصوص همان درخت است اتفاقاً در دیه مذکور از آن قسم درختے دیگر بنظر درآمد که همان طریق متحرک بود معلوم شد که این حرکت لازم نوع درخت

است نه مخصوص یک درخت و در موضع راولپور از شهر دو نیم کروه بسمت هندوستان درخت چناری واقع است میان سوخته پیش ازین بیست سال که من خود برا سپ سوار با پنج اسپ زین دار و دو خواجه سرا بدرون آن درآمده بودم و هرگاه بتقریبی این حرف مذکور میشد مردم استبعاد می نمودند درین مرتبه باز فرمودم که چندی بدرون آن درآیند بهمان دستور که درخاطر داشتم ظاهر شد در اکبرنامه مسطور است که حضرت عرش آشیانی سی و چهار کس را بدرون آن درآورده متصل یکدیگر نشانده بودند درین تاریخ بعرض رسید که پرتهی چند پسر راے منوهر که از کمکیان لشکر کانگره بود با مخالفان جنگ بی صرفه کرده جان نثار گشت روز مبارک شنبه یازدهم برین موجب بندهاے درگاه باضافه منصب سرفراز گشتند تاتار خان دو هزاری ذات و پانصد سوار عبدالعزیز خان دو هزاری ذات و هزار سوار و دیبی چند گوالیاری هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار میر خان پسر ابوالقاسم خان نمکین هزاری ذات و ششصد سوار مرزا محمد هفت صدی ذات و سه صد سوار لطف الله سیصد بذات و پانصد سوار نصرالله عرب پانصدی ذات و دویست و پنجاه سوار تهور خان بفوجداری سرکار میوات تعین شد روز مبارک شنبه بست پنجم سید بایزید بخاری فوجدار سرکار بهکر بصاحب صوبگی ولایت ٹھٹه فرق عزت برافراخت و منصب او اصل و اضافه دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار حکم شد و علم نیز مرحمت فرمودم شجاعت خان عرب بمنصب دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار سوار عز افتخار یافت و انی راے سنگدلن حسب الالتماس مهابت خان بصوبه بنگش تعین شد جانسپار خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز گشت درینولا از عرائض سپهسالار خان خانان و ساير دولتخواهان ظاهر شد که عنبر سیاه بخت باز قدم از حد ادب بیرون نهاده فتنه و فساد که لازمه سرشت زشت آن بد ذات است بنیاد کرده و ازان که موکب منصور بولایت دور دست نهضت فرموده فرصت مغتنم شمرده عهد و پیمانی که با بندهاے درگاه بسته بود شکسته دست تصرف بملک پادشاهی دراز ساخته امید که عنقریب بشامت اعمال خویش گرفتار گردد و چون التماس خزانه نموده بود حکم شد که مبلغ بیست لک روپیه متصدیان دارالخلافه آگره نزد سپهسالار روانه سازند و مقارن این خبر رسید که امرا تهانجات را گذاشته نزد داراب خان فراهم آمده اند و ترکیان بودو ولشکر جمعیت بسته می گردند خنجر خان در احمدنگر متحصن شده تا حال دو سه دفعه بندهاے درگاه را با مقهوران مبارزت اتفاق افتاد و هر مرتبه مخالفان شکست خورده جمعی را بکشتن دادند و در مرتبه آخر داراب خان جوانان خوش اسپه را همراه گرفته بر بنگاه مقهوران تاخت و جنگ سخت در پیوست و مخالفان شکست خورده روی ادبار بوادی فرار نهادند و بنگاه آنها بتاراج رفت و لشکر ظفر اثر

سالما و غانما بار دوسے خود مراجعت نمود چون عسرت و گرانی عظیم در لشکر منصور بهم رسید دولتخواهان کنگاش دران دیدند که از
کریوه رهنگره فرود آمده در پایان گهاٹ توقف باید نمود تا رسد غله بسهولیت میسر رسیده باشد و مردم محنت و تاب نکشند
ناگزیر در بالاپور معسکر اقبال آراستند و مقهوران سیاه بخت شوخی و شتائیگی نموده در طرف بالاپور نمایان شدند راجه نرسنگدیو
با چندی از بنده‌هاے جان نثار بمدافعه غنیم همت گماشته بسیارے را بقتل آورد و منصور نام حبشی که در سپاه مقهوران بود
زنده بدست افتاد هرچند خواستند که بزیر فیل اندازند راضی نشد پای جهالت افشرد راجه نرسنگدیو فرمود که سرش از تن جدا
سازند امید که فلک دوار سزاے کردار ناهنجار در دامن روزگار سایر حق ناشناسان نهد و سیوم اردی بهشت به تماشای
سکه ناک سواری شد بغایت ییلاق خوشی است و این آبشار در میان دره واقع است و از جاے مرتفع میریزد هنوز بر
اطراف آن برف بود جشن مبارک شنبه دران گلزمین آراسته پیاله هاے معتاد را برلب آب خورده محظوظ گشتم درین جدول
آب جانورے بنظر در آمد از عالم ساج سلج سیاه رنگ است و خالهاے سفید دارد و این همرنگ بلبل است با
خالهاے سفید و غوطه در آب مے خورد و زمان ممتد در زیر آب می باشد و از جاے دیگر سر برمے آرد فرمودم که دو
سه جانور ازان گرفته آرند تا معلوم شود که از بابت مرغابی است پوست در میان پا دارد و باهم پیوسته یا از عالم جانوران
صحرائی کشاده است دو قطعه ازان گرفته آوردند یکے فی الفور مرد و دیگر یک روز ماند پنجه اش مثل مرغابی پیوسته نبود بنادر العصر
استاد منصور نقاش فرمودم که شبیه آن را بکشند کشمیریان گلکر می نامند یعنی ساج آبی درینولا قاضی و میر عدل معروض
داشتند که عبدالوهاب پسر حکیم علی بجمعے از سادات متوطن لاهور هشتاد هزار روپیه دعوی می نماید و خطی بمهر قاضی نورالله
ظاهر ساخته که پدر من زر مذکور را برسم امانت بسید ولی پدر اینها سپرده و سادات منکر اند اگر حکم شود حکیم زاده بجهت احتیاط
سوگند بمصحف خورده حق خود را ازانها بگیرد فرمودم آنچه مطابق احکام شریعت است بعمل آورند روز دیگر معتمد خان بعرض رسانید
که سادات خضوع و خشوع بسیار ظاهر می سازند و معامله کلی است هرچند در تحقیق و تفحص این قضیه بیشتر تامل بکار رود بهتر خواهد
بود بنابران فرمودم که آصف خان در تحقیق این قضیه نهایت دقت و دور اندیشی بکار برده نوعی نماید که اصلا مظنه و شبهه و شک
نماند با وجود این اگر خوب واشگافته نشود در حضور خود بازپرس نموده خواهد شد بمجرد شنیدن این حرف حکیم زاده را دل
و دست از کار رفته و جمعے از آشنایان شفیع ساخته حرف آشتی به میان آورد غرض آنکه اگر سادات بازپرس این قضیه
را با آصف خان به اندازند خط ابرامی سپارم که مرا با ایشان سر بعد حقی و دعوے نباشد هرگاه آصف خان کس بطلب

او هی فرستاد از آن جا که خاین خایف می باشد به بهانه وقت می گذرانید و حاضر نمی شد تا آنکه خط ابراهیم یکی از دوستان خود سپرده در حقیقت با آصف خان رسید همراه او را حاضر ساختند در مقام پرسش در آمد ناگزیر اعتراف نمود که این خط را یکی از ملازمان من ساخته و خود گواه شده مرا از راه برده بود بهمین مضمون نوشته داد و چون آصف خان حقیقت را بعرض رسانید منصب و جاگیر او را تغیر ساخته از نظر انداختم و سادات را العزت و آبرو رخصت لاهور ارزانی داشتم روز مبارک شنبه هشتم خورداد اعتقاد خان بمنصب چهار هزاری ذات و هزار و پانصد سوار سرفرازی یافت و صادق خان بمنصب دو هزاری و پانصدی ذات و هزار و چهار صد سوار ممتاز گشت زین العابدین پسر آصف خان مرحوم بخدمت بخشیگری احدیان سرفراز گشت راجه نرسنگدیو بندیله بوالا پایه پنج هزاری ذات و سوار فرق عزت برافراخت در کشمیر پشیرین ترین میوه ها اشکن است می خوش می باشد از آلو بالو خرد تر غایتاً در چاشنی و نزاکت بسیار بهتر و در کیفیت شراب سه چهار آلو بالو پیشتر نمی توان خورد و از این در شبان روزی تا صدهم بمزه می توان گزک کرد خصوصاً از قسم پیوندیش حکم فرمودم که بعد از این اشکن را خوش سی گفته باشند ظاهرا در کوهستان بدخشان و خراسان می شود و مردم آنجا یمچی گویند آنچه از همه کلان تر است یکم مثقال بوزن در آمد شاه آلو در چهارم اردی بهشت مقدار نخودی نمایان شد و بیست و هفتم رنگ گردانید در یازدهم خورداد بکمال رسید و نوبر کرده شد شاه آلو بذایقه من از اکثر میوه ها خوشتر می آمد چهار درخت در باغ نورافزا بار آورده بود یکی را شیرین بار نام کردم و دوم را خوشگوار و سوم را که از همه بیشتر بار آورده بود پر بار و چهارم که کمتر بار داشت کم بار دیگر درخت در باغچه خرم بار آورده بود و آن را شاه وار نام نهادم نونهالی در باغچه عشرت افزا بود آن را نوبار خواندم هر روز بهمان قدر که بجهت مزه پیاله کفایت کند بدست خود می چیدم اگرچه از کابل هم بڈاک چوکی می رسانیدند لیکن از باغچه خانه تازه بتازه چیدن بدست خود لطف دیگر دارد شاه آلوی کشمیر از کابل کمتر نمی شود بلکه بالیده تر است آنچه از همه کلان تر بود یک ٹانک و پنج سرخ بوزن در آمد روز سه شنبه بیست و یکم بادشاه بانو بیگم حجله نشین ملک بقا شد والم این واقعه دلخراش بارگران بر خاطرم نهاد امید که الله تعالی او را در جوار مغفرت خویش جای دهاد از غرایب آنکه جوتک رای منجم پیش از این بدو ماه به بعضی از بندهای نزدیک را آگاه ساخته بود که یکی از صدر نشینان حرم سرای عفت بنهانخانه عدم خواهد شتافت و این را از زائچه طالع من دریافته بود و مطابق افتاد و از سوانح شهادت یافتن سید عزت خان و جلال خان گکهر در لشکر بنگش و تفصیل این اجمال آنکه چون هنگام رفع محصول شد مهابت خان لشکر تعین نمود که به کوهستان

درآمده زراعت افغان را نجورانند و از تاخت و تاراج و کشتن و بستن دقیقه مهمل نگذارند قضا را چون بنده‌ها به درگاه
بپای کوتل می رسند افغانان برگشته روزگار از اطراف هجوم آورده سر کوتل را می گیرند و استحکام میدهند جلال خان که
مرد کاردیده و پیر محنت کشیده بود صلاح وقت در آن می بیند که دو سه روزی توقف کرده شود تا مقهوران آذوقه
چند روزه که بر پشت بار کرده آورده اند صرف نموده لاچار خود بخود ویران شوند آنگاه بسهولیت مردم ما ازین کریوه
دشوار خواهند گذشت چون ازین کوتل بگذریم دیگر کاری نمی توانند ساخت و مالش بسزا خواهند یافت عزت خان
که شعله بود در رزم افروز و برق دشمن سوز لصواب دید جلال خان نپرداخته برهنه با چندی از سادات بارهه توسن همت برانگیخت
و افغانان مانند مور و ملخ از اطراف هجوم آورده او را در میان گرفته با آنکه زمین معرکه اسپ تاز نبود بهر طرف که چین
غضبی افروخت خرمن هستی بسیاری به آتش تیغ می سوخت در اثنای زد و خورد اسپش را پی کردند پیاده
تا رمقی داشت تقصیر نکرده عاقبت با رفقای خویش مردانه فرو شد و در هنگامیکه عزت خان می تاخت جلال خان گکهر و
مسعود پسر احمد بیگ خان و بیژن پسر نادعلی میدانی و دیگر بنده‌ها عنان شتاب از دست داده بی اختیار از هر
طرف کوتل می جنبند و مقهوران سر کوهها گرفته بسنگ و تیر کارزار می نمایند جوانان جانسپار چه از بنده‌های
درگاه چه از تابینان مهابت خان داد جرأت و جلادت داده بسیاری از افغانان را بقتل می رسانند درین دار و گیر
جلال خان و مسعود با بسیاری از جوانان جان نثار رهی گردند بیگ تند خوئی و تیز جلوئی عزت خان چنین چشم زخمی بلشکر
منصور رسید و مهابت خان از شنیدن این خبر وحشت اثر فوجی از مردم تازه زور بکمک فرستاده تهانجات را از سر نو
استحکام میدهد و هر جا اثری از آن سیاه بختان می یابند در کشتن و بستن تقصیر نمی نمایند چون این واقعه بعرض رسید اکبر قلی
پسر جلال خان را که بخدمت فتح قلعه کانگره مقرر بود بحضور طلب داشته منصب هزاری ذات و هزار سوار لطف فرمودم و ملک
موروثی او را بدستور قدیم در وجه جاگیر او مقرر داشته اسپ و خلعت داده بکمک لشکر بنگش فرستادم با آنکه از عزت خان فرزند
مانده بود بغایت خرد سال جانفشانی او را در پیش نظر حقیقت بین داشته منصب و جاگیر عنایت شد تا بازماندهای او
از هم نپاشند و دیگران را امیدواری افزاید درین تاریخ شیخ احمد سرهندی را که بجهت دکان آرائی و خودفروشی و بی صرفه گوئی
روزی چند در زندان ادب محبوس بود بحضور طلب داشته خلاص ساختم خلعت و هزار روپیه خرچی عنایت نموده در رفتن
و بودن مختار گردانیدم او از روی انصاف معروض داشت که این تنبیه و تادیب در حقیقت هدایتی و کفایتی بود نقش مراد

در ملازمت خواهد بود بست وهفتم خورداد زرد آلو رسید خانه تصویری که در باغ واقع است وحکم به تعمیر آن شده بود درینولا بتصویر استادان نادره کار آراستگی یافت در مرتبهٔ بالا شبیه جنت آشیانی و عرش آشیانی و در مقابل شبیه مرا و برادرم شاه عباس را کشیده اند بعد از ان شبیه میرزا کامران و میرزا محمد حکیم و شاه مراد و سلطان دانیال و در مرتبهٔ دوم شبیه امرا و بندهای خاص را تصویر کرده اند و در اطراف بیرون خانه سواد منازل راه کشمیر به ترتیبی که آمده شده نگاشته اند یکی از شعرا این مصرع را تاریخ یافته — ع

مجلس شاهان سلیمان حشم

روز مبارک شنبه چهارم تیر ماه الٰهی جشن نور یا کوبی شده درین روز شاه آلوی کشمیر بآخر رسید از چهار درخت بلخی نورافزا یک هزار و پانصد عدد و از سایر درختها پانصد عدد دیگر چیده شد بمتصدیان کشمیر تاکید فرمودم که درخت شاه آلو در اکثر باغات پیوند کنند و فراوان سازند درینولا بهیم پسر رانا امر سنگه بخطاب راجگی سرفرازی یافت و دلیرخان برادر رشید عزت خان بمنصب هزاری ذات و هشتصد سوار عزت امتیاز گشت و محمد سعید پسر احمد بیگ خان بمنصب ششصدی ذات و چهار صد سوار و مخلص الله برادر او بپانصدی ذات و دویست و پنجاه سوار نوازش یافتند سید احمد صدر منصب هزاری عنایت شد بمیرزا حسین پسر میرزا رستم صفوی منصب هزاری ذات و پانصد سوار مرحمت فرموده بخدمت دکن رخصت کردم روز یک شنبه چهاردهم تیر ماه الٰهی حسن علی خان ترکمان بصاحب صوبگی اوڈیسه فرق عزت برافراخت و منصب ذات و سوار سه هزاری حکم شد درین تاریخ بهادرخان حاکم قندهار نه راس اسپ عراقی و چند تغور قماش زربفت و مخمل زربفت و دانه‌های کیش وغیره برسم پیشکش ارسال داشته بود به نظر گذشت روز دو شنبه پانزدهم بسیر ایلاق توسی مرگ سواری شد بعد کوچ در پای کوتل رسید روز سه شنبه هفدهم بفراز کریوه برآمده دو کروه مسافت در غایت ارتفاع بصعوبت تمام قطع شد از فراز کوتل تا ایلاق یک کروه دیگر زمین پست و بلند بود اگر چه قطعه قطعه گلهای الوان شگفته بود لیکن آن قدر که تعریف می کردند در خاطر نقش بسته بود به نظر در نیامد شنیده شد که درین نزدیکی دره ایست که بنهایت خوب شگفته روز مبارک شنبه هیژدهم بتماشای آن رفتم بی تکلف هر گونه اغراقی که در تعریف آن گل زمین کرده شود گنجایش دارد چندانکه نظر کار می کرد گلهای الوان شگفته بود و پنجاه قسم گل در حضور خود چیده شد یقین که چند قسم دیگر هم بوده باشد که بنظر در نیامده آخرهای روز عنان مراجعت معطوف داشتم امشب در حضور به تقریب حرف محاصره احمد نگر مذکوری شد خانجهان غریب نقلی گذرانید پیش ازین

هم مکرر بگوش رسیده بود بنا بر غرابت مرقوم میگردد در هنگامی که برادرم شاهزاده دانیال قلعه احمد نگر را محاصره کرده بود روزی اهل قلعه توپ ملک میدان را بجانب آن رومی شاهزاده مجرا گرفته آتش دادند گوله قریب دایره شاهزاده رسید از آنجا بازگذشته در خانه قاضی بایزید که از مصاحبان شاهزاده بود رفته افتاد اسپ قاضی بفاصله سه چهار گز بسته بودند بمجرد رسیدن گوله بر زمین ران اسپ از بیخ برکنده بر زمین افتاد و غلوله از سنگ بود بوزن ده من متعارف هند که هشتاد من خراسان باشد توپ مذکور بمثابه کلان است که آدم درمیان درست می تواند نشست درین تاریخ خواجه ابوالحسن میر بخشی را بمنصب پنج هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز ساختم مبارز خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار و هفتصد سوار سربلندی یافت بیژن پسر نادعلی بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز گشت آمانت خان بمنصب دو هزاری ذات و چهارصد سوار سرفراز شد روز مبارک شنبه بست و پنجم نوازش خان پسر سعید خان را بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار و همت خان را بمنصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار و سید یعقوب خان پسر سید کمال بخاری را به منصب هشت صدی ذات و پانصد سوار امتیاز بخشیدم میر علی عسکر پسر میر علی اکبر موسوی بخطاب موسوی خانی نوازش یافت چون تعریف ایلاق کوری مرگ مکرر شنیده شده بود درین ولا خاطر به تماشای آن بسیار رغبت افزود روز شنبه هشتم امرداد بران صوب سواری شد از تعریف آن چه نویسد چندانکه نظر کار می کرد گلهای الوان شگفته و درمیان سبزه و گل جدولهای آب روان در غایت لطافت و صفا گوئی صفحه ایست از تصویر که نقاش قضا بقلم صنع نگاشته غنچه دلها از تماشای آن می شگفت بی تکلف آن ایلاق را نسبت بدیگر ایلاقات نیست و بهترین سیرگاههای کشمیر می توان گفت در هندوستان پپیها نام جانوری است خوش آواز که در موسم برسات نالههای جانسوز می کشد چنانچه کوئل بیضه خود را در آشیان زاغ می نهد و زاغ بچه او را می کشد و می پرورد در کشمیر دیده شد که بیضه خود را در آشیان غوغائی نهاده بود غوغائی بچه آن را پرورش میداد روز مبارک شنبه هفتدهم فدائیخان بمنصب هزار و پانصدی ذات و هفتصد سوار سرفراز گشت درین تاریخ محمد زاهد نام ایلچی عزت خان حاکم اورگنج بدرگاه رسید عریضه با محقر تحفه ارسال داشته سلسله جنبان نسبت های موروثی شده بود بنظر عاطفت مخصوص داشته عجالة الوقت ده هزار درب بانعام ایلچی مقرر شد بمتصدیان بیوتات حکم فرمودم که از اقسام اجناس آنچه او التماس نماید بجهت فرستادن ترتیب دهند درین ولا فرزند خان جهان را غریب توفیقی نصیب شده از شیفتگی باده بنهایت زار و نزار گشته بود از استیلای این نشاء مردافگن نزدیک بآن رسیده که جان گرامی در

سراین کار کنند ناگاه بخود و به داعیهٔ حق سبحانه او را موفق ساخت و عهد کرد که بعد ازین دامن لب بشراب نیالاید و آلوده نسازد هرچند نصیحت کردم
که بیکبار ترک کردن خوب نیست از روی حکمت و تدبیر بمرور باید گذاشت راضی نشد و مردانه گذاشت بتاریخ بیست و پنجم امرداد بهادرخان
صاحب صوبهٔ قندهار بمنصب پنج هزاری ذات و چهار هزار سوار سرفراز گشت و در دوم شهریور ماه الهی مان سنگه پسر راوت شنکر بمنصب هزاری و
پانصدی و هشت صد سوار و میرحسام الدین بهزاری و پانصدی و پانصد سوار و کرم الله پسر علی مردانخان بهادر بشش صدی و سیصد سوار نوازش
یافتند چون درینولا توجه خاطر بدندان ابلق جوهردار بسیار است امرای عظام در تفحص و تجسس غایت سعی و اهتمام بتقدیم
رسانیدند از آن جمله عبدالعزیز خان نقشبندی عبدالله نام ملازم خود را نزد خواجه حسن و خواجه عبدالرحیم پسران خواجه کلان
جویباری که امروز مقتدای ولایت ماوراءالنهر اند فرستاده مکتوبی مشتمل بر اظهار این خواهش ارسال داشته بود اتفاقاً خواجه حسن
دندانی درست در کمال لطافت داشته فی الفور مصحوب مومی الیه روانهٔ درگاه ساخت و درین تاریخ بحضور رسید موجب انبساط
خاطر گشت فرمودم که موازی سه هزار روپیه را از نفایس امتعه بصحبت خواجه ها روانه سازند و میر ترکه بخاری بدین خدمت
مامور گشت روز مبارک شنبه دوازدهم شهریور میر میران بفوجداری سرکار میوات دستوری یافت و منصب او از اصل و
اضافه دو هزاری و یکهزار و پانصد سوار حکم شد و اسپ خاصه با خلعت و شمشیر عنایت فرمودم درینولا از عرض داشت بندها
بوضوح پیوست که جوهرمل متهور جان بمالکان جهنم سپرد و نیز بعرض رسید که فوجی بر سر یکی از زمینداران فرستاده طریق
احتیاط از دست داده است بی آنکه راه درآمد را استحکام دهند و سر کوهها را بگیرند در تنگنائی کوه درآمده جنگ
بی صرفه کرده اند چون روز بآخر رسیده بود دکارنا ساخته و عطف عنان نموده اند و در برگشتن جلوریزان شده کس بسیار
بکشتن داده اند خصوصاً جمعی که عار گریختن بخود نه پسندیده اند شهادت را بجان خریده اند از جمله شهباز خان دلوانی که
طایفه است از گروه افغانان لودی با جمعی از نوکران و اقوام جان نثار گشت الحق خوب بندهٔ بود شجاعت با خود و آزرم
جمع داشت دیگر جمال خان افغان و رستم برادر او و سید نصیب بارهه و چندی دیگر زخمی برآمدند و نیز نوشته رسید که
محاصره تنگ شده و کار بر متحصنان بدشواری کشیده و مردم را در میان انداخته زنهار خواسته اند امید که درین زودی بیمن
اقبال روزافزون قلعه مفتوح گردد روز کم شنبه سیزدهم ماه مذکور دلاورخان کاکر باجل طبیعی ودیعت حیات سپرد از امرای
صاحب الوس شجاعت با سرداری و کاردانی داشت از زمان شاهزادگی بخدمت من پیوسته و بحسن اخلاص و جوهر رشد
از همگنان گوی سبقت ربوده بود بالا پایهٔ امارت رسیده بود و در آخر عمر حق تعالی توفیق حق گذاری نصیب کرد و فتح کشتوار

کہ خدمتے بود نمایان بہت او میسر شد امید کہ از اہل آمرزش باد فرزندان و باز ماندہ ہاے او را با نواع مراحم و نوازش
سرفراز ساختم و از مردم او چندے کہ لایق منصب بودند در سلک بندہ ہاے درگاہ انتظام بخشیدہ دیگران را حکم فرمودم
کہ بدستور سابق با فرزندان او بودہ باشند تا جمعیت او از ہم نپاشد درین تاریخ توریساول با قطعہ الماس کہ ابراہیم خان
فتح جنگ از حاصل کان بنگالہ فرستادہ بود آمدہ ملازمت نمود وزیر خان دیوان بنگالہ کہ از قدیمان این درگاہ بود باجل طبیعی
درگذشت شب مبارک شنبہ ۱۴ ہم کشمیریان کنار دریاے بہت را دو رویہ چراغان کردہ بودند و این رسمی است
باستانی کہ ہر سال درین تاریخ از غنی و فقیر ہر کس کہ خانہ در کنار دریا دارد مثل شب برات چراغان روشن می کند از برہمنان
سبب آن را پرسیدہ شد گفتند کہ درین تاریخ سرچشمہ دریاے بہت ظاہر شدہ و از قدیم این رسم آمدہ کہ دران روز جشن
دہتہ تروداہ است دہتہ بمعنے بہت است و ترواہ سیزدہ را می گویند چون درین تاریخ سیزدہم شوال چراغان مے کنند
باین اعتبار دہتہ ترواہ نامیدہ اند بے تکلف خوب چراغانے شدہ بود بر کشتی نشستہ سیر و تماشا کردہ شد درین تاریخ جشن
وزن شمسی آراستگی یافت و بضابطہ معہود خود را بطلا و اجناس دیگر وزن کردہ در وجہ ارباب استحقاق مقرر فرمودم سال پنجاہ
و یکم از عمر این نیازمند درگاہ الٰہی بانجام رسید و سیر آغاز سال پنجاہ و دوم چہرہ مراد افروخت امید کہ مدت حیات در
مرضیات ایزدی مصروف باد جشن روز مبارک شنبہ بست و ششم در منزل آصف خان ترتیب یافت و آن
عمدۃ السلطنت بلوازم نیاز و پیشکش پرداختہ سعادت جاوید اندوخت در غرہ شہریور مرغابی در تال الرہ نمایان شد
دو روز بیست و چہارم ماہ مذکور در کول ول نمو دار گشت جانوران پرندہ کہ در کشمیر مے باشند بدین تفصیل است کلنگ سارس
طاوس چرز لگلگ تغدری تغداغ کروانگ زردملک نقرہ باچرم لیلورہ حواصل مکشہ لقلقہ قاز کونکلہ دراج شارک نوسرج
دسیچہ ہریل دھیک کویل شکرخوارہ مہوکہ مہرلات ہنس کلچڑی ٹٹیری کہ من او را بدآواز نام کردہ ام چون اسامی بعضی از نہا بفارسی
معلوم نبود بلکہ در ولایت نمی باشد بہندی نوشتہ شد و اسامی جانوران کہ در کشمیر نمی باشند از درندہ و چرندہ بدین تفصیل شیر زرد
یوزگرگ گاومیش صحرائی آہوے سیاہ چکارہ کوتہ پاچہ نیلہ گاؤ گورخر خرگوش سیاہ گوش گربہ صحرائی موشک کربلائی سوسمار خارپشت
درین تاریخ شفتالو از کابل بڈاکچوکی رسید آنچہ از ہمہ کلان تر بود بیست و شش تولہ بوزن در آمد کہ شصت و پنج مثقال بود
باشد تا موسم شفتالو بود آنقدر رسید کہ باکثر امرا و بندہ ہاے خاص الوش عنایت می شد روز جمعہ بیست و ہفتم بقصد سیر و
تماشاے ویرناک کہ سرچشمہ دریاے بہت است سواری شد پنج کردہ بالاے آب بکشتی رفتہ در ظاہر موضع پانپور نزول (پانپور)

فرمودم درین روز خبر ناخوش از کشتوار رسید تفصیل این اجمال آنکه چون دلاور خان فتح کرده متوجه درگاه شد نصر الله عرب را با چندی از منصبداران بمحافظت آنجا گذاشت او را در راسے دو خطا افتاد یکے آنکه زمینداران و مردم آنجا را تنگ گرفت و سلوک نا ملایم در پیش داشت دوم آنکه جمعے که بکمک مقرر بودند به طمع اضافه منصب از و رخصت خواستند که بدرگاه رفته مهمسازی خود کنند و آن تجویز این معنی نموده اکثرے را بمرور رخصت داد چون پیش او جمعیت کم ماند زمینداران آنجا که زخمها از و در دل داشتند و در کمین شورش بودند فرصت یافته از اطراف هجوم آوردند پل را که عبور لشکر و کمک منحصر در ان بود سوخته آتش فتنه و فساد افروختند و نصر الله متحصن گشته دو سه روزے خود را بهزار جان کندن نگاه داشت چون آذوقه نبود و راه را نیز بسته بودند ناگزیر بشهادت قرار داده مردانه با چندی که همراه بودند داد شجاعت و جلادت داد تا آنکه اکثرے ازان مردم بشهادت رسیدند و بعضے خود را اسیر سر پنجه تقدیر کردند چون این خبر بمسامع جلال رسید جلال پسر دلاور خان که آثار رشد و کار طلبی از ناصیه احوال او ظاهر بود و در فتح کشتوار ترددات پسندیده از و بظهور آمده بود بمنصب هزاری ذات و ششصد سوار سرفراز ساخته و ملازمان پدر او را که در سلک بندهاے درگاه انتظام یافته بودند و فوجی از سپاه صوبه کشمیر با بسیارے از زمینداران و پیادهاے برقنداز بکمک او مقرر داشته باستیصال ان گروه عاقبت مخذول تعین فرمودم و نیز حکم شد که راجه سنگرام زمیندار جمو با مردم خود از راه کوه جمو درآید امید که درین زودے بسزاے کردار خویش گرفتار آیند روز شنبه بست هشتم چهار و نیم کروه کوچ شد از موضع کاکاپور یک کروه گذشته برلب آب فرود آمدم بنگ کاکاپور مشهور است بر کنار دریا صحرا صحرا خود روا افتاده روز یکشنبه بیست و نهم موضع پنج هزاره منزل شد این موضع بفرزند اقبالمند شاه پرویز عنایت شده است و کلاے او مشرف بر آب باغچه و مختصر عمارتی ترتیب داده بودند در حوالی پنج هزاره چلکه واقع است در غایت صفا و نزهت ده هفت درخت چنار عالی در وسط چلکه و جوی آبے بر دور گشته کشمیریان ستها بهولی مے گویند یکے از سیرگاهاے مقرر کشمیر است درین تاریخ خبر فوت خاندوران رسید که در لاهور باجل طبعی درگذشت عمرش قریب به نود رسیده بود از بهادران مقرر روزگار و دلیران عرصه کارزار بود شجاعت را با سرداری جمع داشت درین دولت حقوق بسیار دارد امید که از اهل آمرزش باد چهار پسر از و ماند لیکن هیچ کدام لیاقت فرزندی او ندارد قریب چهار لک دیه نقد و جنس از ترکه او بر آمد بفرزندانش عنایت شد روز دوشنبه سے ام نخست تماشاے سرچشمه اچ نموده شد این موضع را حضرت عرش آشیانی به رامداس کچهواهه مرحمت نموده بودند او در دامن کوه و فراز چشمه عمارات و حوضها ساخته بے تکلف سر منزلی است در غایت لطافت و نفاست آبش در کمال صفا و عذوبت ماهی بسیار در و شنا در شعر

در ته آبش ز صفا ریگ خرد ٭ کور تواند بدل شب شمرد

چون این موضع بفرزند خانجهان عنایت فرمودم مشارالیه ترتیب ضیافت نموده پیشکش کشید قلیلی بجهت خاطر او گرفته شد از این چشمه نیم کروه بچهی بهون نام سرچشمه ایست که رای بهاری چند از بندهای عرش آشیانی بتخانه برفراز آن ساخته آب این چشمه ازان بیشتر است که توان گفت و درختهای کلان کهن سال از چنار و سفیدار و سیاه بید بر دور آن رسته شب درین مقام گذرانیده روز سه شنبه سی ویکم بسرچشمه اچهول منزل شد و آب این چشمه ازان فزونتر است آبشار خوشی دارد براطراف درختهای چنار عالی و سفیدارهای موزون سرهم آورده نشیمن های دلکش بموقع ترتیب داده بودند در مد نظر باغچه با صفا گلهای جعفری شگفته گویی قطعه ایست از بهشت روز پنجشنبه غره مهر ماه از اچهول کوچ فرموده قریب به چشمه ویرناک منزل شد روز مبارک شنبه دویم بر چشمه مذکور بزم پیاله ترتیب یافت بندهای خاص را حکم نشستن نمودم پیاله سرشار پیموده از شفتالوی کابل الوش گزک عنایت فرمودم و هنگام شام مستان بخانه خود ها بازگشتند این چشمه منبع دریای بهت است و در دامن کوهی واقع است که از تراکم اشجار و انبوهی سبزه و گیاه بومش محسوس نمی شود در زمان شاهزادگی حکم فرموده بودم که بر سر این چشمه عمارتی که موافق آن مقام باشد اساس نهند درین ولا بانجام رسید حوض مثمن چهل در چهل ذرع و چهارده گز عمق و آبش از عکس سبزه و ریاحین که بر کوه رسته زنگاری رنگ و ماهی بسیار شناور و بر دور حوض ایوانهای طاق زده و باغی در پیش این عمارت و از لب حوض تا در باغ جویی چهار گز در عرض و یک صد و هشتاد گز در طول و دو گز در عمق و براطراف جوی خیابان سنگ بست و آب حوض بمثابه صاف و لطیف که با وجود چهار گز در عمق اگر نخودی در زیر آب افتاده باشد بنظر در می آید و از صفای جوی و سبزه و گیاه که در زیر آن چشمه رسته چه نویسد اقسام سبزه و ریاحین در هم رسته از جمله بته بنظر می آمد بعینه مانند دم طاوس نقاشانه و از موج آب متحرک و یکه گل جابجا شگفته و نفس الامر آنکه در تمام کشمیر باین خوبی و دلفریبی سیرگاهی نیست معلوم شد که بالای آب کشمیر را هیچ نسبت بپایان آب نیست و بایستی روزی چند درین حدود سیر مستوفی کرده داد عیش و کامرانی میدادم چون ساعت کوچ نزدیک رسیده بود و در سر کتل برف شروع در باریدن کرده فرصت توقف بیشتر نیافت تا گزیر عنان معاودت بجانب شهر معطوف داشتم و حکم شد که بر کنار جوی مذکور رو در روی درخت بنشانند روز شنبه چهارم بچشمه لوکابهون منزل شد این سرچشمه هم قابل جایی هست اگرچه الحال در برابر آنها نیست لیکن اگر مرمت کنند جایی خوب خواهد شد فرمودم که مناسب این مقام عمارتی بسازند و حوض پیش چشمه را مرمت نمایند در اثنای راه بر چشمه عبور واقع شد که انده ناک نامند مشهور است که

ماهی این چشمه نابینا می باشد بلحظه بر چشمه مذکور توقف نموده دام انداختم و دوازده ماهی بدام افتاد ازانجمله سه ماهی نابینا بود و نه ماهی چشم داشت ظاهرا آب این چشمه را تاثیر است که ماهی را کور می سازد بهر حال خالی از غرابت نیست روز یکشنبه پنجم باز بچشمه مچهی بهون و اینج عبور نموده متوجه شهر شدم روز کم شنبه هشتم خبر فوت هاشم پسر قاسم خان رسید روز مبارک شنبه نهم ارادت خان بصاحب صوبگی کشمیر سرفراز شد میر جمله از تغیر او بخدمت خانسامانی امتیاز یافت و معتمد خان بخدمت عرض مکرر فرق عزت برافراخت و منصب میر جمله دو هزاری ذات و پانصد سوار حکم شد شب شنبه یازدهم بشهر نزول اجلال اتفاق افتاد آصف خان بخدمت دیوانی صوبه گجرات ممتاز شد سنگرام راجه جمو بمنصب هزار و پانصد ذات و هزار سوار سربلندی یافت درین روز غیر مکرر شکارے از ماهیگیران کشمیر مشاهده افتاد در جائیکه آب تا سینه آدمی باشد دو کشتی پهلوے یک دیگری برند بدستور یکه یکسر باهم پیوسته باشد و سر دیگر از هم در فاصله چهارده پانزده درعه ودو ملاح بر کنار طرف بیرون کشتی ها چوب دراز در دست گرفته می نشینند تا فاصله زیاده و کم نشود و در برابر میرفته باشند و ده دوازده ملاح در ته آب درآمده سرهاے کشتی را باهم پیوسته بدست گرفته پاها بزمین کوفته مے روند ماهی که در میان هر دو کشتی درآمده خواهد که از تنگی بگذرد بپاهاے ملاحان میرسد و ملاح فی الفور غوطه خورده خود را بقعر آب میرساند و ملاح دیگر به پشت او حمل انداخته بدو دست پشت او را زیر می کند تا آب او را ببالا نیارد و او ماهی را بدست گرفته مے آرد و بعضی که درین فن مهارت تمام دارند دو ماهی بدو دست گرفته برمے آرند از جمله پیر ملاحے بود که در هر غوطه زدن اکثر دو ماهی میگرفت و این شکار در پنج هزاره مے شود و مخصوص دریای بهت است در گولابها و دیگر رودخانه نمی شود و منحصر در موسم بهار است که آب سرد و گزنده نباشد روز دوشنبه سیزدهم جشن دسهره ترتیب یافت بدستور هر سال اسپان را از طوایل خاصه و انچه حواله امرا شده آراسته بنظر درآوردند درین ولا اکثر کوتاهی دم و تنگی نفس در خود احساس کردم امید که عاقبت بخیر مقرون باد انشاء الله تعالے روز کم شنبه پانزدهم بقصد سیر خزان بجانب صفاپور و دره لار که پایان آب کشمیر واقع است متوجه گشتم در صفاپور تالاب بے خوش است در سمت شمالی آن کوهے افتاده پر درخت با آنکه آغاز خزان بود عجب نمودی داشت عکس درختهاے الوان از چنار و زرد آلو و غیر آن در میان تالاب بے خوش می نمود بے تکلف خوبیهاے خزان از بهار هیچ کمی ندارد

بیت

ذوق فنا نیافته ور نه در نظر | رنگین تر از بهار بود جلوهٔ خزان

چون وقت تنگ بود و ساعت کوچ قریب شد سیر اجمالی کرده مراجعت نموده شد درین چند روز پیوسته بشکار مرغابی خوش وقت بودم روزے در اثناے شکار ملاحے بچه قرقره گرفته آورد در غایت لاغرے و زبونی بود یک شب بیشتر زنده

نماند قرقره در کشمیر نمی باشد طاهر برادر در هنگام گذشتن و رفتن بهندوستان از لاغری و بیماری افتاده باشد در نیولا روز جمعه خبر فوت میرزا رحمن داد
پسر خان خانان رسید که در بالاپور باجل طبعی درگذشت طاهر از روزی چند تپ کرده بود در ایام نقاهت روزی دکهنیان فوج بسته
نمایان مے شوند برادر کلانش داراب خان بقصد جنگ سواری همی نماید چون خبر برحمن داد میرسد از غایت جرأت و جلادت باوجود
ضعف و تکسر سوار شده خود را به برادری رساند بعد از ان که غنیم را زیر کرده مراجعت مے نماید در برآوردن جبه بشرط احتیاط بجانی آرد
فی الفور هوا تصرف می کند و تشنج مے شود و زبان از گویائی می ماند دو سه روزے باین حال گذرانیده و ودیعت حیات مے سپارد خوب
جوانے رشید بود ذوق شمشیر زدن و کارطلبی بسیار داشت و همه جا قصدش این بود که جوهر خود را در شمشیر نماید اگرچه آتش تر و خشک
را یکسان مے سوزد لیکن بر من گران و سخت مے نماید تا بر پدر پیر دل شکسته او چه رسیده باشد هنوز زخم مصیبت شاه نواز خان
التیام نیافته بود که این جراحت تازه نصیب او شد امید که الله تعالے در خور آن صبرے و حوصله کرامت کناد روز مبارک شنبه
شانزدهم خنجر خان بمنصب سه هزاری ذات و سوار سرفراز شد قاسم خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار ممتاز گشت محمد حسین
برادر خواجه جهان را که بخدمت بخشیگری لشکر کانگره مقرر است منصب هشتصدی ذات و سوار عنایت فرمودم شب دوشنبه
بست و هفتم مهر ماه آلهی بعد گذشتن یک پهر و هفت گهڑی بمبارکی و فرخی رایات اقبال بصوب هندوستان ارتفاع یافت چون
زعفران گل کرده بود از سواد شهر کوچ فرموده بموضع پنپر شتافت در تمام ملک کشمیر زعفران بغیر از ین ده جائی دیگر نمی شود روز
مبارک شنبه سے ام در زعفران زار بزم پیاله ترتیب یافت چمن چمن و صحرا صحرا چندانکه نظر کار کند شگفته بود نسیمش در انجا دماغها
را معطر ساخت تنه اش بزمین پیوسته مے باشد گلش چهار برگ دارد و بنفشه رنگ است بکلانے گل چنبه و از میانش سه
شاخ زعفران رسته پیازش را مے نشانند و در سالی که خوب مے شود چهار صد من بوزن حال مے آید که سه هزار و دو من
بوزن خراسان بوده باشد نصف حصه خالصه و نصف حصه رعایا معمول است و سیری بده روپیه خرید و فروخت مے شود
احیاناً نرخ کم و زیاده هم می شود و رسم مقرر است که گل زعفران را چیده مے آرند و موافق ربعے که از قدیم بسته اند نیم وزن
نمک در وجه اجوره مے گیرند و نمک در کشمیر نمے باشد از هندوستان مے برند دیگر از تحفه هاے کشمیر پر کلگی است و جانور
شکاری در سالے تا ده هزار و هفصد پر بهم میرسد و باز جره تا دویست و شصت بدام مے افتد و آشیان باشه هم دارد
و باشه آشیانی بدنمی شود روز جمعه غره آبان ماه آلهی از پنپر کوچ فرموده در مقام خان پور منزل شد چون بعرض رسید که
زنبیل بیگ ایلچی برادرم شاه عباس بحوالے لاهور رسیده مصحوب میر حسام الدین پسر عضد الدوله انجو خلعت و سے

هزار روپیه خرچی عنایت شد حکم کردم که آنچه او بمشار الیه تکلیف نماید وجه قیمت آن را تا پنج هزار روپیه دیگر از خود بطریق ضیافت بفرستد پیش ازین فرموده بودم که از کشمیر تا انتهای کوهستان در هر منزل عمارتی بجهت نشیمن خاصه و اهل محل آساس نهند که در سرما و برف در خیمه نباید گذرانید اگرچه عمارات این منزل با تمام پیوسته بود چون هنوز نم داشت و بوی آهک می آمد در خیمه استراحت نموده شد روز شنبه دوم در کلمپور منزل شد چون مکرر بعرض رسیده بود که در حوالی هیراپور آبشاری واقع است بغایت عالی و نادر با آنکه سه چهار کروه از راه بجانب دست چپ بود جریده بقصد تماشای آن شتافتم از تعریف و توصیف آن چه نوشته آید سه چهار مرتبه آب بر روی هم میریزد تا حال باین خوبی و لطافت آبشاری بنظر در نیامده بی تکلف نظرگاهی است بغایت عجیب و غریب تا سه پهر روز آنجا بعیش و کامرانی گذرانیده چشم و دل را از تماشای آن سیراب ساختم لیکن در وقت ابر و باران خالی از وحشتی نیست بعد از سه پهر روز سوار شده هنگام شام بهیراپور رسیده شب در منزل مذکور گذرانیده شد روز دوشنبه چهارم از کوتل بادی برآری عبور نموده بر فراز کوتل پیرپنجال منزل گزیدم از صعوبت این گریوه و دشواری این راه چه نویسد که اندیشه را مجال گذر نیست درین چند روز مکرر برف باریده بود و کوهها سفید شده در میان جاده نیز بعضی جاها یخ بسته بود چنانچه سم اسپ گیرائی نداشت و سوار بسختی می گذشت الله تعالی کرم خویش ارزانی داشت که درین روز نبارید طرفه آنکه پیشتر گذشته بودند و آنها که متعاقب آمدند همه باریدن برف را دریافتند روز سه شنبه پنجم از کریوه پیرپنجال گذشته در پوشانه منزل شد با آنکه ازین طرف نیز نشیب است لیکن از بسکه بلند است اکثر مردم پیاده گذشتند روز کم شنبه ششم بیرم کله محل نزول اجلال گشت قریب موضع مذکور آبشاری واقع است و چشمه بغایت نفیس است حسب الحکم صفه را بجهت نشیمن ترتیب داده بودند الحق نظرگاه خوشی است فرمودم که تاریخ عبور مرا بر لوح سنگ کنده بر فراز صفه نصب کنند و بی بدل خان بیتی چند گفته و بر سبیل نظم این نقش دولت بر لوح روزگار یادگار است دو زمیندار درین راه میباشند که آمد و رفت و بند و بست بقبضه اختیار آنهاست و در حقیقت کلید ملک کشمیر اند یکی را مهدی نایک نام و دیگری را حسین نایک گویند از هیراپور تا بیرم کله ضبط راه بعهده انهاست پدر مهدی نایک بهرام نایک در ایام حکومت کشمیریان عمده بود چون نوبت حکومت به بندهای درگاه رسید میرزا یوسف خان در ایام حکومت خویش بهرام نایک را مسافر ملک نیستی گردانید الحال در تصرف و دخل هر دو برادر هم اند اگرچه بظاهر با هم مدارائی دارند لیکن بباطن در نهایت عداوت اند درین روز شیخ ابن یمین که از خدمتگاران قدیم اعتمادی عمده بود بجوار رحمت ایزدی پیوست چون نیک ذات بی بدل بود از غایت

اغماء افیون خاصه و آب حیات حواله او بود شبے که بر بالاے کوتل پیرپنجال منزل شد چون خیمه و اسباب نرسیده بود بقدر ضعف بهم داشت سرما تصرف نمود و تشنج کرد و زبان از گویائی ماند دو روز تا بحال زنده بود و در گذشت افیون خاصه بخواصخان سپردم و خدمت آبدارخانه بموسویخان حواله شد روز مبارک شنبه هفتم موضع ٹھٹه معسکر اقبال شد اکثر در بیرم کلهٔ میمون بسیار بنظر در آمده بود اما ازین منزل در هوا و زبان و لباس و حیوانات و آنچه مخصوص ولایت گرم سیر است تفاوت فاحش ظاهر شد مردم این جا بزبان فارسی و هندی هر دو متکلم اند ظاهر از زبان اصل اینها هندی است زبان کشمیری بجهت قرب و جوار یاد گرفته اند مجملاً ازینجا داخل هنداست عورات لباس پشمینه نمے پوشند و بدستور زنان هند حلقه در بینی می کنند روز جمعه هشتم راجور محل نزول رایات عالیات گردید مردم آنجا در زمان قدیم هندو بوده اند و زمینداران اینجا را راجه مے گفتند سلطان فیروز مسلمان کرده و مع ذالک خود را راجه مے گویانند و هنوز بدعتهاے ایام جهالت در میان آنها مستمر است از جمله چنانچه بعضے از زنان هندو با شوهر خود مے سوزند اینها را زنده با شوهر در گور مے آرند شنیده شد که درین ایام دختر ده دوازده ساله با شوهر خود که همسال او بود زنده بقبر در آورده اند دیگر آنکه بعضے از مردم بے بضاعت را که دختر بوجود می آید خفه کرده می کشند با هنود پیوند خویشی می کنند هم دختر میدهند و می گیرند گرفتن خود خوب اما دادن نعوذ بالله فرمان شد که بعد ازین پیرامون این امور نگردند و هر کس که مرتکب این بدعتها شود او را سیاست کنند در راجور رودخانه ایست آبش در برسات بغایت مسموم می شود اکثر مردمش را در زیر گلو غمه بر مے آید و زرد و ضعیف می باشند برنج راجور بهتر از برنج کشمیر است بنفشه خودرو خوشبو درین دامن کوه می باشد روز یکشنبه دهم در نوشهره منزل اتفاق افتاد درین مقام بحکم حضرت عرش آشیانی قلعه از سنگ ساخته اند و پیوسته جمعے از حاکم کشمیر درین جا بطریق تهانه می باشند روز دوشنبه چوکی هتی محل نزول موکب اقبال گشت عمارات این منزل را مراد نام چیله اهتمام نموده حسن انجام بخشیده بود در میان دولت خانه صفه بصفا آراسته نسبت بدیگر منازل امتیاز داشت منصب او را افزودم روز سه شنبه دوازدهم در مقام تهته منزل واقع شد امروز از کوتل و کوه گذشته بوسعت آباد هندوستان در آمدیم پیشتر قراولان بجهت قمرغه دستوری یافته بودند که در تهته و کرچاک ڈنکتهال جرگه ترتیب دهند روز کم شنبه و مبارک شنبه شکارے را زنده آوردند روز جمعه به نشاط شکار خوش وقت شدیم قچقار کوهے و غیره پنجاه و شش راس شکار شد درین تاریخ راجه سارنگ دیو که از خدمتگاران نزدیک است بمنصب هشت صدی ذات و چهار صد سوار سرفرازے یافت روز شنبه شانزدهم بجانب کرچاک متوجه شدم و بسه کوچ کنار دریاے بهت معسکر اقبال گردید روز مبارک شنبه بست و یکم در جرگه کرچاک شکار کردم نسبت بدیگر ۱۰۲۹

بارها شکار کرده آمده چنانچه دل می‌خواست محظوظ نشدم روز دوشنبه بیست و پنجم در پرگنهٔ نکهاله به نشاط شکار گردم و از آنجا بده منزل شکارگاه جهانگیرآباد مخیم بارگاه دولت گردید در زمان شاهزادگی این سرمنزل زمین شکارگاه من بود و بنام خود دهی آباد ساخته و مختصر عمارتی بنا نهاده بسکندر معین که از قراولان نزدیک بود حواله نمودم و بعد از جلوس پرگنه ساخته بجاگیر مومی الیه لطف فرمودم و حکم کردم که عمارتی بجهت دولت خانه و تالابی و مناره اساس نهند و بعد از فوت او این پرگنه بجاگیر ارادت خان مقرر شد و سربراهی عمارت بمشار الیه بازگشت و رنیو[؟] احسن انجام پذیرفته بی تکلف تالابی شده بغایت وسیع و در میان تال عمارت دلنشین بهمه جهت یک لک و پنجاه هزار روپیه صرف عمارات این جا شده باشد الحق بادشاهانه شکارگاهیست روز مبارک شنبه و جمعه مقام کرده از انواع شکار محظوظ شدم قاسم خان که بحراست لاهور سرفراز است دولت زمین بوس دریافته پنجاه مهر نذر گذرانید در ازین جا یک منزل در میان باغ مومن عشق باز که در کنار رود راوی لاهور است نزول اقبال اتفاق افتاد و درختهای چنار عالی و سروهای خوش قد دارد بی تکلف نغزک باغچه ایست روز دوشنبه نهم آذر ماه الٰهی مطابق پنجم محرم سنه یکهزار و سی و یک از باغ مومن بر فیل اندر نام سوار شده نثار کنان متوجه شهر گردیدم و بعد از گذشتن سه پهر و دو گهڑی از روز در ساعت مسعود و مختار بدولت خانه درآمده در عماراتی که مجدداً باهتمام معمورخان حسن انجام پذیرفته بمبارکی و فرخی نزول فرمودم بی تکلف منازل دلکشا و نشیمن های روح افزا در غایت لطافت و نزاهت همه منقش و مصور بعمل اوستادان نادره کار آراستگی یافته باغهای سبز خرم بانواع و اقسام گل و ریاحین نظر فریب گشته۔

ز فرق تا بقدم هر کجا که می‌نگرم		کرشمه دامن دل می‌کشد که جا این جاست	

بالجمله مبلغ هفت لک روپیه که بیست و سه هزار تومان رایج ایران باشد صرف این عمارت شده ✤ درین روز بهجت افروز مژدهٔ فتح قلعه کانگڑه مسرت بخش خاطر اولیای دولت گشت و بشکر این موهبت عظمیٰ و فتح بزرگ که از عطایات مجدده واهب العطیات است سر نیاز بدرگاه کریم کارساز فرود آورده کوس نشاط و شادمانی بلند آوازه گردید کانگڑه قلعه ایست قدیم بشمال رویه لاهور در میان کوهستان واقع شده باستحکام و دشوار کشائی و متانت و محکمی معروف و مشهور از تاریخ اساس این قلعه جز خدای جهان آگاه نیست اعتقاد زمینداران ولایت پنجاب آنست که درین مدت قلعه مذکور بقومی دیگر انتقال ننموده و دیگر بیگانه بر و دست تسلط نیافته العلم عندالله بالجمله از آن هنگام که صیت اسلام و آوازه دین مستقیم محمدی بهندوستان رسید هیچ یک از سلاطین والا شکوه را فتح میسر نشده است سلطان فیروز شاه با این همه شوکت و استعداد خود رفته به تسخیر قلعه پرداخت و

مدتها محاصره داشت چون دانست که استحکام و متانت قلعه بحدیست که تا سامان قلعداری و آذوقه با متحصنان بوده باشد ظفر بر تسخیر آن نتوان یافت کام و ناکام بآمدن راجه و ملازمت نمودن خرسندی نموده دست ازان باز داشت گویند راجه ترتیب پیشکش و ضیافت نموده سلطان را بالتماس اندرون قلعه برد سلطان بعد از سیر و تماشای قلعه براجه گفت که مثل من بادشاهی را باندرون قلعه آوردن از شرایط حزم و احتیاط دور بود و جمعی که در ملازمت اند اگر قصد تو کنند و قلعه را به تصرف درآورند چه میتوانی کرد راجه بجانب مردم خود اشارت نمود در لحظه فوجی از دلاوران مسلح و مکمل از نهانخانه برآمدند و سلطان را کورنش نمودند سلطان از دیدن هجوم آن مردم متوهم و متفکر گشته از غدر اندیشید راجه پیش آمده زمین خدمت را بوسه داده گفت ما را جز اطاعت و بندگی در سر نیست لیکن چنانچه بر زبان مبارک گذشته احتیاط و دوربینی را پاس میدارم که همه وقت یکسان نیست سلطان آفرین گفت راجه منزلی چند در رکاب بوده رخصت معاودت یافت بعد ازان هرکه بر تخت دهلی نشست لشکری بتسخیر کانگره فرستاد و کاری از پیش نرفت پدر بزرگوار من هم یک مرتبه لشکری عظیم بسرداری حسین قلیخان که بعد از خدمات پسندیده بخطاب خانجهانی شرف اختصاص پذیرفته بوده تعین فرموده بودند در اثنای محاصره شورش ابراهیم حسین میرزا شد و آن حق ناشناس از گجرات گریخته بصوب پنجاب علم فتنه و آشوب برافراشت و خانجهان ناگزیر از گرد قلعه برخاسته متوجه اطفای نایره فتنه و فساد او گشت و تسخیر قلعه در عقده توقف افتاد و پیوسته این اندیشه ملازم خاطر اشرف بود تا شاهد مقصود از نهانخانه تقدیر چهره کشائی شد چون بکرم ایزد جل جلال حق سبحانه تخت دولت بوجود این نیازمند آراستگی یافت از جمله غزاهای که بر ذمت همت لازم شمردم یکی این بود نخست مرتضی خان را که ایالت صوبه پنجاب داشت با فوجی از بهادران نبردوست به تسخیر قلعه مذکور رخصت فرمودم و هنوز آن مهم بانصرام نرسیده بود که مرتضی خان برحمت ایزدی پیوست بعد ازان سورجمل پسر راجه باسو تعهد این خدمت نمود او را سردار لشکر ساخته فرستادم آن بدسرشت در مقام بدی و بغی و کافر نعمتی درآمده عصیان ورزیده و تفرقه عظیم دران لشکر راه یافت و تسخیر قلعه در عقده تعویق و توقف افتاد دیری بر نیامد که آن ناحق شناس بسزای عمل خویش گرفتار گشته بجهنم رفت چنانچه تفصیل آن در مقام خویش گذارش یافته بالجمله درینولا خرم تعهد خدمت مذکور نموده سندر ملازم خود را باستعداد تمام فرستاده بسیاری از امرای بادشاهی بکومک او دستوری یافتند و بتاریخ شانزدهم شهر شوال سنه یک هزار و بیست و نهم هجری لشکرها بدور قلعه پیوسته مورچلها قسمت شد مداخل و مخارج قلعه را بنظر احتیاط ملاحظه نموده راه آمد و شد آذوقه را مسدود ساختند و رفته رفته کار بدشواری کشید و بعد از آنکه از قسم غله آنچه غذا توان شد در قلعه نمانده چهار ماه دیگر غله های

خشک را نمک جوشانیده خوردند چون کار بهلاکت رسید و از هر راه امید نجات نماند ناگزیر امان خواسته قلعه را سپردند و روز مبارک
شنبه غره شهر محرم سنه یک هزار و سی و یک هجری فتحی که هیچ یک از سلاطین والاشکوه را میسر نشده بود و در نظر کوته بینان
ظاهر از پیش دور می نمود الله تعالی بمحض لطف و کرم خود باین نیازمند کرامت فرمود و جمعی که درین خدمت ترددات
پسندیده نموده بودند در خور استعداد و شایستگی خویش باضافه منصب و مراتب سرفرازی یافتند روز مبارک شنبه یازدهم
حسب الالتماس خرم بمنزل او که نو ساخته بود رفته شد از پیشکشهای او آنچه خوش آمد برداشتم سه زنجیر فیل داخل حلقه خاصه شد و درین
روز عبدالعزیز خان نقشبندی را بفوجداری نواحی قلعه کانگره مقرر فرمودم و منصب او دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار حکم
شد فیل خاصه باعتقاد خان عنایت نمودم الف خان قیام خانی بحراست قلعه کانگڑا دستوری یافت و منصب او از اصل و اضافه
هزار و پانصدی ذات و هزار سوار حکم شد شیخ فیض الله خویش مرتضی خان نیز بموافقت او مقرر شد که بالای قلعه بوده باشد شب
شنبه سیزدهم ماه مذکور خسوف شد شرائط نیازمندی بدرگاه ایزد متعال و قادر بیکمال ظاهر ساخته مناسب وقت از نقد و جنس
برسم خیرات و تصدقات بفقرا و مساکین و ارباب استحقاق قسمت شد درینولا زنبیل بیگ ایلچی دارای ایران سعادت آستان بوس
دریافت پس از ادای کورنش و زمین بوس رقیمه کریمه آن برادر والاقدر که مشتمل بر اظهار مراتب یکجهتی و کمال محبت بود گذرانید و
دوازده عباسی نذر و چهار راس اسپ با یراق و سه دست باز توایغون و پنج سر استر و پنج نفر شتر و ده قبضه کمان و ده قبضه
شمشیر پیشکش گذرانید او را برفاقت خانعالم رخصت فرموده بودند جهت بعضی ضروریات همراهی نتوانست کرد درین
تاریخ بدرگاه رسید خلعت فاخره با جیغه و طره مرصع کاری و خنجر مرصع باو مرحمت شد و صالح بیگ و حاجی نعمت که همراه او
آمده بودند ملازمت نموده سرفرازی یافتند امان الله پسر مهابت خان بمنصب دو هزاری و هزار و سیصد سوار مع اصل
و اضافه سربلند گردید حسب التماس مهابت خان سیصد سوار از منصب مبارز خان افغان افزوده اصل و اضافه دو هزاری
ذات و هزار و هفتصد سوار مقرر گشت صد سوار دیگر بمنصب کبک نیز اضافه فرموده شد خلعت زمستانی بعبدالله خان
و لشکر خان مرحمت نموده فرستادم بالتماس قاسم بباغ او رفته شد که در سواد شهر واقع است در سر سواری ده هزار چرن نثار
کردم از پیشکشهای او یک قطعه لعل و یک قطعه الماس و برخی از اقمشه آنچه خوش آمد برداشتم شب یکشنبه بیست و یکم
بمبارکی و فیروزی پیش خانه بصوب دارالخلافه آگره بر آمد برقنداز خان بداروغگی توپ خانه لشکر دکن مقرر گردید شیخ اسحق بخدمت
کانگڑا سرفراز شد برادر الهداد افغان را از حبس بر آورده ده هزار روپیه انعام شد و یک دست باز توبغون بخرم التفات فرمودم

روز مبارک شنبه بست و ششم بعنا لطه متقرر جشن ترتیب یافت سوغاتهای دارای ایران که مصحوب زنبل بیگ ارسال داشته بودند از نظر گذشت بسلطان حسین فیل عنایت نمودم بملا محمد کشمیری هزار روپیه انعام شد منصب سردار افغان بالتماس مهابتخان هزاری ذات و چهارصد سوار مقرر گشت چون راجه روپچند گوالیری در خدمت کانگره ترددات پسندیده نموده بود بدیوانیان عظام حکم شد که نیمه وطن او را در وجه انعام اعتبار نمایند نیمه دیگر به جاگیر او تنخواه دهند بتاریخ سیوم نواسه مدار المکلی اعتماد الدوله را بجهت فرزند شهریار خواستگاری نموده یک لک روپیه از نقد و جنس برسم ساچق فرستاده شد امرای عظام و بندهای عمده اکثری همراه ساچق بمنزل مشار الیه رفته بودند ایشان مجلس عالی آراسته درین جشن تکلفات فراوان ظاهر ساخت امید که مبارک باشد چون آن عمدة السلطنت عمارات عالی و نشیمن های بس تکلف در منزل خود اساس نهاده بود التماس ضیافت نمود با اهل محل بمنزل او رفته شد بغایت جشن عالی ترتیب داده پیشکشهای لائق از هر قسم بنظر در آورد برعایت خاطر او نموده انچه پسند افتاد برگرفتم درین روز پنجاه هزار روپیه بزنبل بیگ ایلچی مرحمت شد منصب زبردست خان از اصل و اضافه هزاری ذات و پانصد سوار مقرر گشت مقصود برادر قاسم خان بمنصب پانصدی و سیصد سوار و مرزا دکنی پسر میرزا رستم بپانصدی و دویست سوار سرفرازی یافت درین ایام سعادت فرجام که رایات فتح و فیروزی در ولایت همیشه بهار کشمیر بدولت و بهروزی بسیر و شکار خوش وقت بود عرائض متصدیان ممالک جنوبی بتواتر رسید مشتمل بر آنکه چون رایات ظفر آیات از مرکز خلافت دور تر شتافته دنیاداران دکن از بی دولتی دکم فرصتی نقض عهد نموده سر بفتنه و فساد برداشته اند و پائی از حد خویش برتر نهاده بسیاری از مضافات احمد نگر و برار را متصرف گشته اند چنانچه مکرر عرائض رسیده که سر دار کار آن شوربختان بر تاخت و تاراج و آتش زدن و ضایع ساختن کشتها و علف زارها است چون در مرتبه اول که رایات جهانگشا به تسخیر ممالک جنوبی و استیصال آن گروه مخذول العاقبت نهضت فرمود و خرم بهراولی لشکر منصور سرفراز گشته به برهان پور رسید از گریزت و حیله سازی که لازمه ذات فتنه سرشت آنهاست او را شفیع ساخته ولایت بادشاهی را واگذاشتند و بلطفها پیشکش از نقد و جنس بدرگاه ارسال داشته تعهد نمودند که بعد ازین سررشته بندگی از دست ندهند و پائی از حد ادب بیرون ننهند چنانچه در اوراق گذشته نگاشته کلک سوانح نگار گشته بالتماس خرم در قلعه شادی آباد ماندو روزی چند توقف اتفاق افتاد باستشفاع او بر تضرع و زاری آنها بخشوده آمد الحال که از بد ذاتی و شوره پشتی نقض عهد نموده از شیوه اطاعت و بندگی انحراف ورزیده اند باز عساکر اقبال بسرکردگی او تعیین نمودم که تا سزای ناسپاسی و بدکرداری خود

بنشینند

دریافته موجب عبرت سایر تیره بختان خیره سر شود لیکن چون مهم کانگره بعهدهٔ او بود اکثر مردم کارآمدنی خود را با آن خدمت فرستاده بود روزے چند در انصرام این اندیشه کوشش نرفت با آنکه در نیولا عرایض پے در پے رسید که غنیم قوت گرفته قریب شصت هزار سوار او باش گرد آورده اکثر ملک بادشاهی را متصرف شده اند و هر جا که تهانه بود برداشته در قصبه مهکر پیوستند مدت سه ماه در آن جا با مخالفان سیه روزگار در رزم و پیکار بودند و درین مدت سه جنگ حساب بے شد و هر بار بندهاے جان نثار بر مقهوران تیره روزگار آثار غلبه و تسلط ظاهر ساختند چون از هیچ راه غله و آذوقه بار دو نمیرسید و آنها بر اطراف معسکر اقبال بتاخت و تاراج مشغول بودند عسرت غله به نهایت انجامید و چارپایها زبون شدنا گزیر از بالاگهات فرود آمده در بالاپور توقف گزیدند آن مقهوران به تعاقب دلیر شده در حوالے بالاپور آمده بقزاقی و ترکے گری پرداختند بندهاے درگاه شش هفت هزار سوار از مردم گزیده و خوش اسپه انتخاب نموده بر سر بنگاه مخالفان تاختند آنها قریب شصت هزار سوار بودند مجملاً جنگ عظیم شد و بنگاه آنها بتاراج رفت و بسیارے را کشته و بسته سالما و غانما مراجعت نمودند در وقت برگشتن باز آن بیدولتان از اطراف هجوم آورده جنگ کنان تا اردو آمدند از جانبین قریب هزار کس کشته شده باشند برین حمله مدت چهار ماه در بالاپور توقف نمودند چون عسرت غله به نهایت انجامید بسیارے از قلقچیان از بنده گریخته بمخالفان پیوستند و پیوسته جمعے راه بے حقیقتی سپرده در زمرهٔ مقهوران منتظم مے گشتند بنابرین صلاح در توقف ندیده به برهانپور آمدند باز آن سیه بختان از پے در آمده برهانپور را محاصره نمودند تا مدت شش ماه در گرد برهانپور بودند اکثر پرگنات ولایت برار و خاندیس متصرف گشتند و دست تطاول و تعدی بر رعایا دراز ساخته به تحصیل پرداختند چون لشکر محنت و تاب بسیار کشیده بود و چارپایها زبون گشته نمی توانستند از شهر برآمده تنبیه بر اصل نمایند و این سبب افزونی غرور و نخوت و زیادتی پندار و جرأت کوته اندیشان کم فرصت گشت مقارن این حال نهضت رایات اقبال بمستقر سریر خلافت اتفاق افتاد و نیز بعنایت ایزد سبحانه کانگره مفتوح گشت بنابرین روز جمعه چهارم دیماه خسرم را بدان صوب رخصت نمودم و خلعت و شمشیر مرصع و فیل مرحمت شد نور جهان بیگم نیز فیلے مرحمت نمودند حکم فرمودم که دو کرور دام بعد از تسخیر ملک دکن از ولایت مفتوحه در وجه انعام خود متصرف گردد ششصد و پنجاه منصب دار و یک هزار احدی و یک هزار برق انداز رومی و یک هزار توپچی پیاده سواے سے و یک هزار سوار که در الصوب بوده و هست با توپخانه عظیم و فیل بسیارے همراهی او مقرر گشت و یک کرور روپیه بجهت مدد خرچ لشکر منصور لطف فرمودم بندهاے که بخدمت مذکور مقرر شده اند در خور پایهٔ خویش هرکدام بانعام اسپ و فیل و سروپا سرفرازے یافتند درهمین ساعت مسعود

زمان محمود رایات عزیمت بصوب دار الخلافه آگره انعطاف یافت و در نوشهره نزول اقبال اتفاق افتاد محمد رضای جابری بدیوانی صوبه بنگاله و خواجه ملکی به بخشیگری صوبه مذکور ممتاز گشته باضافه منصب سرفراز شدند جگت سنگه ولد راناکرن از وطن آمده سعادت آستان بوس دریافت در ششم ماه مذکور فضای کنار تال راجه تودرمل محل نزول بارگاه دولت گردید چهار روز درین منزل مقام شد در نیولا چندی از منصبداران که بخدمت فتح دکن دستوری یافته بودند برین موجب باضافه منصب سرفراز شدند زاهد خان هزاری و چهارصد سوار بود هزاری و پانصد سوار شد هردی نرائن هاڈه را از اصل و اضافه نهصدی و ششصد سوار سرفراز ساختم یعقوب پسر خاندوران هشتصدی و چهارصد سوار شد و همچنین جمعی کثیر از بندها درخور شایستگی خویش باضافه منصب سرفرازی یافتند معتمد خان بخدمت بخشیگری و واقعه نویسی لشکر فیروزی اثر سربلند گشته بعنایت توغ ممتاز گردید پیشکش لچهمی چند راجه کماؤن از باز و جره و دیگر جانوران شکاری بنظر گذشت جگت سنگه ولد راناکرن بکمک لشکر دکن رخصت یافت اسپ خاصه معه زین با و مرحمت شد راجه روپ چند بعنایت فیل و اسپ سرفراز گشته بجاگیر خود رخصت یافت بتاریخ دوازدهم فرزند خانجهان را به صاحب صوبگی ملتان سرفراز گردانیده رخصت فرمودم سروپا با نادری و خنجر مرصع و فیل خاصه با یراق و یک ماده فیل و اسپ خاصه خدنگ نام و دو دست باز عنایت شد سید هزبر خان هزاری و چهارصد سوار منصب داشت پانصدی و دویست سوار افزوده همراه خانجهان رخصت فرمودم محمد شفیع بخدمت بخشیگری و واقعه نویسی صوبه ملتان سرفراز گشت هوال که از بندهای قدیم بود باشراف توپخانه و خطاب رائی امتیاز یافت در سیزدهم کنار دریای گوبندوال معسکر اقبال گشت چهار روز درین منزل مقام شد فیل خاصه جے سنگه نام با ماده بمهابت خان عنایت شده مصحوب صفیا ملازم او فرستادم و بامرای صوبه بنگش خلعتها مصحوب عیسی بیگ فرستاده شد و در هفتم جشن وزن قمری آراستگی یافت چون معتمد خان بخدمت بخشیگری لشکر دکن دستوری یافت خدمت عرض مکرر بخواجه قاسم فرمودم میر شرف بخشیگری احدیان و فاضل بیگ به بخشیگری صوبه پنجاب سرفراز گشتند چون بهادر خان حاکم قندهار از بیماری درد چشم خود عرض داشت کرده التماس آستان بوسی کرده بود در نیولا حکومت و حراست قندهار بعبد العزیز خان مفوض داشته به بهادر خان فرمان صادر شد که چون مشار الیه برسد قلعه را باو سپرده خود روانه درگاه شود بیست و یکم ماه مذکور نورسرا محل ورود سعادت گشت درین سرزمین وکلای نورجهان بیگم سرای عالی و باغی بادشاهانه اساس نهاده بودند درنیولا باتمام رسید بنابرین بیگم التماس ضیافت نموده مجلس عالی ترتیب داده و در تکلفات افزوده از انواع و اقسام نفایس و نوادر برسم پیشکش گذرانید بجهت دلجوئی ایشان آنچه پسند افتاد گرفته شد دو روز درین منزل مقام شد و مقرر گردید

که متصدیان صوبه پنجاب دو لک روپیه دیگر سوای شصت هزار روپیه که سابق حکم شده بود بجهت آذوقه قلعه قندهار روانه سازند
میر قوام الدین دیوان صوبه پنجاب رخصت لاهور شد و خلعت یافت و قاسم خان را بجهت تنبیه و تادیب سرکشان حوالی
کانگرا و ضبط آنجا رخصت فرمودم نادری خاصه و اسپ و خنجر و فیل مرحمت نمودم منصب او از اصل و اضافه دو هزاری ذات و هزار
و پانصد سوار مقرر گشت راجه سنگرام را بالتماس مشار الیه رخصت آنجا دادم و سرو پا و اسپ و فیل عنایت شد در نیولا بازخان از
ملتان آمده سعادت آستان بوس دریافت غره بهمن ماه آلهی روز مبارک شنبه ظاهر بلده سهرند منزل اقبال گشت یک روز
مقام کرده بسیر باغ خوش وقت شدم روز یکشنبه چهارم خواجه ابوالحسن بخدمت فتح دکن رخصت یافت خلعت با نادری
و شال خاصه و صبحدم نام فیل و توغ و نقاره بمشار الیه عنایت نموده معتمد خان خلعت و اسپ خاصه صبح صادق نام مرحمت
فرموده رخصت کردیم هفتم ماه مذکور کناره آب سرستی نواحی قصبه مصطفی آباد منزل دولت گردید روز دیگر با کبرپور نزول فرمودم
از انجا در آب جون بکشتی نشسته متوجه مقصد گشتیم درین روز عزت خان جاچی با فوجدار آنجا دولت آستان بوس دریافت
محمد شفیع را بملتان رخصت فرموده اسپ و خلعت و مهر نور شاهی عنایت فرمودم و چیره خاصه مصحوب او بفرزند خانجهان فرستاده
شد از انجا به پنج کوچ حوالی پرگنه کرانه که وطن مقرب خان است محل نزول بارگاه دولت گشت وکلای او نود و یک قطعه یاقوت
و الماس چهار قطعه برسم پیشکش و هزار گز مخمل بصیغه پا انداز بعرض داشت آنجا گذرانیدند و صد نفر شتر برسم تصدق معروض داشتند حکم
فرمودم که به مستحقان تقسیم فرمایند از انجا به پنج کوچ دار الملک دهلی مورد رایات اقبال گشت اعتماد رای را نزد فرزند اقبالمند
شاه پرویز فرستاده فرجی خاصه بجهت آنفرزند ارسال داشتم و مقرر شد که در عرض یکماه برگشته خود را بملازمت رساند دو روز در
سلیم گڈه مقام فرموده روز مبارک شنبه بیست و سیوم بعزم شکار پرگنه پالم از میانه معموره دهلی گذشته بر کنار حوض شمسی محل نزول
دولت گشت در اثنای راه چهار هزار چرن بدست خود شکار کردم بیست و دو زنجیر فیل از نر و ماده پیشکش اله یار ولد افتخار خان
از بنگاله رسیده بود بنظر درآمد ذو القرنین بفوجداری سانبهر و سنوری یافت او پسر اسکندر ارمنی است پدرش در خدمت
عرش آشیانی سعادت پذیر بود آنحضرت صبیه عبدالحی ارمنی را که در شبستان اقبال خدمت می نمود باو نسبت فرمودند از و
دو پسر بوجود آمد یکی ذو القرنین که بقدر رشد آگاهی و خدمت طلبی داشت و در عهد دولت من دیوانیان عظام خدمت
خالصه نمکسار را بعهده او مقرر نمودند و آنخدمت را بخوبی سر و سامان می کرد درینولا بفوجداری آن حدود سرفراز گشت به نغمه
هندی سری دارد و سلیقه اش درین فن درست رفته و تصنیفات او مکرر بعرض رسیده و پسند افتاد و لعل بیگ بخدمت

داروغگی دفتر از تغیر نورالدین قلی ممتاز گشت چهار روز بنواحی پالم بشکار خوش وقت گشته به سلیم گڈھ مراجعت نمودم در بست و نهم نوزده زنجیر فیل دو دو نفر خواجه سرا و یک نفر غلام و جهل و یک قطعه خروش جنگی و دوازده راس گاو و هفت شاخ گاو میش پیشکش ابراهیم خان فتح جنگ بنظر گذشت روز مبارک شنبه سی ام مطابق بست و پنجم ربیع الاول مجلس وزن قمری منعقد گشت کوکه خان را نزد خانخانان فرستاده بعضی پیغام بتقریبی او حواله فرموده بودم درین ولا عرض داشت او رسیده ملازمت نمود میر میران را که بفوجداری صوبه میوات فرستاده بودم درین تاریخ آمده ملازمت کرد از تغیر سید بهوه بحکومت دارالملک دهلی سرفراز گشت در این تاریخ آقا بیگ و محب علی فرستادهای دارای ایران آستان بوس دریافتند و مکتوب محبت اسلوب آن برادر عالی قدر گذرانیدند و کلگی الماس که فرستاده بودند بنظر در آمد جوهریان پنجاه هزار روپیه قیمت کردند لعلی بوزن دوازده ٹانک از جواهرخانه میرزا الغ بیگ خلف میرزا شاهرخ بمرور روزگار و گردش ادوار بسلسله صفویه منتقل شده بود و در آن لعل بخط نسخ ثبت شده الغ بیگ بن میرزا شاهرخ بهادر بن میر تیمور گورکان و برادرم شاه عباس فرموده که در گوشه دیگر بخط نستعلیق —

	بندهٔ شاه ولایت عباس	

کنده‌اند و این لعل را برجیغه نشانده بطریق یادبود بمن فرستاده بودند چون نام اجداد من در آن ثبت بود تیمناً و تبرکاً برخود مبارک گرفته بسعیدای داروغه زرگرخانه فرموده که در گوشه دیگر جهانگیر شاه بن اکبر شاه و تاریخ حال رقم گردد بعد از روزی چند که خبر فتح دکن رسید آن لعل را بخرم عنایت نمودم و فرستادم روز شنبه غره اسفندارمذ از سلیم گڈھ کوچ شد نخست بروضه منوره حضرت جنت آشیانی انار الله برهانه رسیده آداب نیازمندی بتقدیم رسانیده دو هزار روپیه بزاویه نشینان آن روضه مقدسه لطف فرمودم دو منزل برکنار آب جون در سواد شهر اتفاق افتاد سید بهوه بخاری که بنگاهبانی دهلی مقرر گشته بود بخلعت و اسپ و شمشیر و خنجر و عنایت علم سرفرازی یافته رخصت شد سید عالم و سید عبدالهادی برادران او نیز باسپ و خلعت سرفراز گشتند میر برکه بخاری بماوراءالنهر رخصت شده ده هزار روپیه باو حواله فرمودم که پنج هزار روپیه بخواجه صالح ده بیدی که اباً عن جدٍ از دعاگویان این دولت ابد پیوند است رسانیده و پنج هزار روپیه دیگر بمنصوبان و مجاوران روضه مقدسه حضرت صاحب قرانی انار الله برهانه تقسیم نماید چیره خاصه مصحوب او بمهابت خان عنایت نموده فرستادم و فرمودم که در بهم رسانیدن دندان ماهی ابلق نهایت سعی و اهتمام بتقدیم رساند و از هر جا و بهر جا که میسر شود بدست آورد از کنار شهر دهلی

در کشتی نشسته بشش کوچ فضای بندرابن سور و اردوی گیهان پوی گردید میر میران فیل عنایت فرموده رخصت دهلی
نمودم زبردست خان بخدمت میر توزکی از تغیر هدایت خان ممتاز گشت پرم نرم خاصه با و لطف نمودم روز دیگر حوالی گوکل
محل نزول رایات عالیات گردید درین منزل لشکرخان حاکم دارالخلافه آگره و میر عبدالوهاب دیوان و راجه بتهل خضر خان
فاروقی حاکم اسیر و برهانپور و احمد خان برادر او و قلیچ خان و مفتی و دیگر اعیان شهر سعادت ملازمت دریافتند و بتاریخ یازدهم
ماه مذکور در باغ نورافشان که آن روی آب جون واقع است بمبارکی نزول فرمودم چون ساعت درآمدن شهر چهاردهم
ماه مذکور شده بود سه روز درین منزل مقام نموده در ساعت مسعود و مختار متوجه قلعه شده بفرخی و فیروزی بدولتخانه
درآمدم این سفر مبارک اثر از دارالسلطنت لاهور تا دارالخلافه آگره در مدت دو ماه و دو روز بتحمیل و نه کوچ و بیست و یک مقام
بانجام رسید هیچ روزی در کوچ و مقام در خشکی و تری بی شکار نگذشت یکصد و چهار راس آهو و پنجاه و یک نیلگاو
مرغابی چهار قطعه کلنگ و کروانک ده دراج دویست قطعه بود درین راه شکار شد چون لشکرخان خدمت آگره را حسب المدعی
سامان نموده بود بهزاری ذات و پانصد سوار بر منصب او فزوده از اصل و اضافه بچهار هزاری دو هزار و پانصد سوار سرفراز
ساخته بخدمت کمک لشکر دکن تعین فرمودم سعیدای داروغه زرگرخانه بخطاب بی بدل خانی سرفراز گشت چهار راس
اسپ و پاره از نقره آلات و اقمشه که دارای ایران مصحوب آقا بیگ و محمد محب علی فرستاده بود در نیولا از نظر اشرف
گذشت جشن روز مبارک شنبه بستم در باغ نور منزل منعقد گشت یک لک روپیه بفرزند شهریار انعام شد مظفر خان
بموجب حکم از ٹھٹه رسیده سعادت ملازمت دریافت یکصد مهر صد روپیه نذر گذرانید لشکرخان یکقطعه لعل پیشکش آورد
چهار هزار روپیه قیمت شد اسپ خاصه صاحب نام بعبدالله خان عنایت نمودم عبدالسلام ولد معظم خان از اوڈیسه آمده
دولت ملازمت دریافت یکصد مهر و صد روپیه نذر او نظر گذشت منصب دوست بیگ ولد تولک خان از اصل و اضافه
نهصدی ذات و چهار صد سوار مقرر شد جشن روز مبارک شنبه بست و هفتم در باغ نورافشان ترتیب یافت خلعت خاصه
بمیرزا رستم و اسپ به پسر او دکهنی نام و اسپ خاصه و یک زنجیر فیل بلشکرخان مرحمت شد روز جمعه بست و هشتم بعزیمت
شکار بطرف موضع سمونگر توجه نموده شب مراجعت نمودم هفت راس اسپ عراقی با یراق پیشکش آقا بیگ و محب علی
بنظر درآمد یک عدد مهر نورجهانی بوزن صد توله بزنبل بیگ ایلچی عنایت کردم قلمدان مرصع بصادق خان میربخشی لطف
نمودم یک موضع از دارالخلافه آگره در وجه انعام خضر خان فاروقی مرحمت فرمودم درین سال هشتاد و پنج هزار بیگه زمین

وسه هزار وسے صد وبیست وپنج خروار وچهار دیهه ودو قلبه ویک قطعه باغ ودو هزار وسے صد وبیست وهفت عدد روپیه ویک مهر وشش هزار ودویست ورب وهفت هزار وهشت صد وهشتاد حرن ویک هزار وپانصد ودوازده توله طلا ونقره وده هزار دام از خزانه وزن تصدق در حضور اشرف بفقرا وارباب استحقاق عنایت شد سے وهشت زنجیر فیل که دو لک وچهل ویک هزار روپیه قیمت آنها شده اند وجه پیشکش داخل فیل خانه خاصه شریف گشته پنجاه ویک زنجیر فیل بامرائے عظام وبنده هائے درگاه بخشیدم۔

جشن شانزدهمین نوروز از جلوس همایون

روز دوشنبه بیست وهفتم ربیع الآخر سنه هزار وسی هجری نیر اعظم عطیه بخش عالم دولت سرائے حمل را بنور جهان افروز خویش منور ساخته عالم وعالمیان را شادکام وبهره ور گردانید سال شانزدهم از جلوس این نیازمند درگاه الٰهی بفرخی وفیروزی آغاز شد در ساعت مسعود وزمان محمود در دار الخلافه آگره بر تخت مراد جلوس فرمودم درین روز بهجت افروز فرزند سعادتمند شهریار بمنصب هشت هزاری وچهار هزار سوار فرق عزت برافراخت پدر بزرگوارم نیز مرتبه اول همین منصب به برادران من لطف فرموده بودند امید که در سایه تربیت ورضا جوئی من به منتهائے عمر ودولت برسد درین تاریخ باقرخان جمعیت خود را آراسته بتوزک از نظر گذرانید هزار سوار ودو هزار پیاده بخشیان عظام بقلم در آورده معروض داشتند بمنصب دو هزاری ذات وهزار سوار سرفراز ساخته خدمت فوجداری آگره بعهده او فرمودم روز چهارشنبه با اهل محل بر کشتی نشسته بباغ نورافشان رفته شد وشب درانجا استراحت کردم چون باغ مذکور بسرکار نورجهان بیگم متعلق است روز مبارک شنبه چهارم جشن پادشاهانه آراسته پیشکش عالی کشید از جواهر ومرصع آلات واقسام آلات وامتعه نفیس انچه پسند افتاد انتخاب کردم بموازی یک لک روپیه قیمت آنها شد درین ایام هر روز بعد از دو پهر بر کشتی نشسته بجهت شکار بسمونگر که از شهر تا آنجا چهار کروه مسافت داشت رفته شب بدولتخانه می آیم راجه سارنگدیو را نزد فرزند اقبالمند شاه پرویز فرستاده خلعت خاصه با کمر مرصع مشتمل بر یکقطعه یاقوت کبود وچند قطعه یاقوت سرخ نفیس ارسال داشتم چون صوبه بهار از تغیر مقربخان بآن فرزند مرحمت شده بود سزاولی نموده از صوبه الٰه آباس به بهار راهی سازد میرزا بدیع الزمان خویش مظفرخان از ٹھٹھه آمده ملازمت نمود میر عبد الله چون بسیار پیر ومسن شده از عهده سامان لشکر وجاگیرنمی تواند برآمد ورا از

تکلیف خدمت و تردد معاف داشته حکم فرمودم که هر که هر ماه چهار هزار روپیه نقد از خزانهٔ عامره گرفته باشد و در آگره و لاهور
هر جا مرضی او بوده باشد اقامت گزیده آسوده و مرفه الحال بسر برده بدعای ازدیاد عمر و دولت اشتغال نماید در نهم
فروردی ماه پیشکش اعتبار خان بنظر در آمد از قسم جواهر و اقمشه وغیره موازی هفتاد هزار روپیه بمعرض قبول افتاد تتمه را باو
بخشیدم محب علی و آقا بیگ فرستادهای دارای ایران بیست و چهار راس اسپ و دو استر و سه قطار شتر و هفت
قلاده سگ تازی و بیست و هفت طاق زربفت و یک شمامهٔ عنبر اشهب و دو زوج قالی و دو نمد تکیه برسم پیشکش گذرانیدند
و دو راس مادیان معه کره که برادرم مصحوب آنها فرستاده بود نیز بنظر در آوردند روز مبارک شنبه التماس آصف خان با اهل محل
به منزل او رفته شد جشن عالی ترتیب داده بسیاری از نفایس جواهر و نوادر اقمشه و غرایب تحف بنظر در آورد موازی یک
لک و سی هزار روپیه از هر قسم برگزیده تتمه را باو بخشیدم سی و دو زنجیر فیل از نر و ماده مکرم خان حاکم اوڈیسه برسم پیشکش
فرستاده بود پایهٔ قبول یافت ❊ در نیولا گورخری بنظر در آمد بغایت غریب و عجیب بعینه مانند ببر سیاه و زرد است این سیاه
و سفید از سر بینی تا انتهای دم و از نوک گوش تا سر سم خطهای سیاه مناسب جا و مقام کلان و خرد بقرینه افتاده و برگرد چشم خطی
سیاه در غایت لطافت کشیده گوئی نقاش تقدیر بقلم بدایع نگار کارنامه در صحیفهٔ روزگار گذاشته از بسکه عجیب بود بعضی را گمان آن
بود که شاید رنگ کرده باشند بعد از تحقیقات به یقین پیوست که از خداوند جهان آفرین است چون نادر بود داخل سوغات
های برادرم شاه عباس نموده شد بهادر خان اوزبک از اسپان تپچاق و اقمشهٔ عراق برسم پیشکش فرستاده بود بنظر در آمد خلعت
زمستانی بجهت ابراهیم خان فتح جنگ و امرای بنگاله مصحوب مومن شیرازی فرستاده شد در پانزدهم پیشکش صادق خان
گذشت از هر قسم موازی پانزده هزار روپیه گرفته تتمه باو بخشیدم فاضل خان نیز درین روز پیشکشی فراخور حالت خویش گذرانید
قلیلی گرفته شد روز مبارک شنبه که این جشن شرف آراستگی یافت دو پهر و یک گهڑی از روز گذشته بر تخت مراد جلوس نمودم
حسب الالتماس مدار الملکی اعتماد الدوله جشن شرف در منزل او منعقد گشت پیشکش نمایان از نوادر و نفایس هر دیار ترتیب
داده در تکلفات افزوده بود همه جهت موازی یک لک و سی و هشت هزار روپیه برداشته شد درین روز یک عدد مهر
بوزن دویست توله بزنبل بیگ ایلچی عنایت نمودم درینولا ابراهیم خان خواجه سرای چند از بنگاله برسم پیشکش فرستاده بود یکی
از آنها خنثی ظاهر شد هم آلت مردی و هم محل مخصوص زنان دارد اما خصیه ظاهر نیست از جمله پیشکش مشار الیه دو منزل کشتی است
ساخت بنگاله نهایت لطیف اندام موازی ده هزار روپیه صرف زینت آنها نموده بود بی تکلف بادشاهانه

کشتی ہاست شیخ قاسم را صاحب صوبہ آلہ آباس ساختہ بخطاب محتشم خانے و منصب پنج ہزارے امتیاز بخشیدم و حکم کردم کہ دیوانیان جاگیر اضافہ او را از محال غیر عملے تنخواہ نمایند راجہ شیام سنگھ زمیندار سرے نگر بعنایت اسپ و فیل سرفرازی یافت درینولا بعرض رسید کہ یوسف خان ولد حسین خان در لشکر ظفر اثر دکن بمرگ مفاجات ودیعت حیات سپرد چنین شنیدہ شد کہ درین مدت کہ در جاگیر بود چنان فربہ شدہ بود کہ باندک حرکتے و تردد نفسش کوتاہے مے کرد روزے کہ خرم را ملازمت مینمود در آمد و رفت نفسش می سوزد چنانچہ در وقتے کہ سر و پا دادہ بود در پوشیدن و تسلیم کردن عاجز شدہ بود در تمام اعضایش رعشہ افتادہ بصد محنت و جان کندن تسلیم کردہ خود را بیرون انداخت و در پناہ سراپردہ افتادہ از ہوش رفتہ نوکرانش بر پالکی [illegible] پیک اجل در رسید و فرمان یافت و این خاک تودہ گران بار را نجاکدان خالی گذشت در [illegible] ایلچی خنجر خاصہ عنایت نمودم بتاریخ چہارم ماہ مذکور جشن کار خیر فرزند شہریار نشاط افزاے خاطر گردید مجلس حنابندی در دولت خانہ مریم الزمانی آراستگی یافت جشن نکاح در منزل اعتماد الدولہ منعقد گشت و من خود با اہل محل بدانجا رفتہ بزم نشاط آراستم بعد از گذشتن ہفت گھڑی از شب جمعہ بمبارکے نکاح شد امید کہ برین دولت روز افزون فرخندہ و میمون باد روز سہ شنبہ نوزدھم در باغ نور افشان بفرزند شہریار چارقب مرصع با دستار و کمر بند و دو راس اسپ یکے عراقی با زین طلا و دیگرے ترکی با زین نقاشی عنایت شد درین ایام شاہ شجاع آبلہ بر آوردہ و بجدی شدت کردہ کہ آب از گلویش فرو نمے رفت و امید از حیاتش منقطع گشت چون در زایچہ طالع پدرش ثبت افتادہ بود کہ درین سال پسر او فوت شود ہمہ منجمان اتفاق داشتند بر اینکہ او نخواہد ماند جوتک راے بخلاف مے گفت کہ غبار آسیبے بر دامن حیاتش نخواہد نشست پرسیدم کہ بچہ دلیل گفت کہ در زایچہ طالع حضرت نوشتہ شدہ کہ درین سال از ہیچ رہگذر کلفتے و گرانی بخاطر مبارک راہ نیابد و توجہ خاطر اشرف بسیار است درین صورت مے باید کہ آسیبے باو نرسد و فرزندے دیگر از و فوت شود قضا را چنانچہ گفتہ بود بظہور آمد و این از چنان مہلکہ جان برد و پسرے کہ از صبیہ شہنواز خان داشت در برہان پور فوت شد غیر ازین بسیارے از احکام او مطابق افتادہ کہ خالے از غرابت نیست و درین واقعات بتقریبات ثبت شدہ۔ بنابرین فرمودم کہ او را بزر کشیدند شش ہزار و پانصد روپیہ بر آمد بانعام او مقرر گشت محمد حسین جابری بخدمت بخشیگری و واقع نویسی صوبہ اوڈیسہ سرفرازے یافت منصب لاچین منجم قاقشال بالتماس مہابت خان از اصل و اضافہ ہزاری ذات و پانصد سوار مقرر شد محمد حسین برادر خواجہ از کانگڑہ آمدہ ملازمت نمود بہ بہادر خان اوزبک فیل عنایت نمودہ مصحوب وکیل او فرستادم

هر فرزند هوشنگ بنابر غفران پناه میرزا محمد حکیم بنابر حزم و احتیاط که از لوازم پاس سلطنت و جهانداری است در قلعه گوالیار محبوس بودند درینولا هردو را بحضور طلب داشته حکم فرمودم که در دار الخلافه آگره مے بوده باشند روزینه که باخراجات ضروری کفایت کند مقرر گشت درین ایام رود ربهٹاچارج نام برہمنی که از دانشوران این گروه است در بنارس بافاده و استفاده اشتغال داشت دولت ملازمت دریافت الحق مطالب عقلی و نقلی را خوب ورزیده در فن خود تمام است از غرایب سوانح که درینولا بظهور پیوست آنکه در سی ام فروردی ماه سنه حال در یکے از مواضع پرگنه جالندهر هنگام صبح از جانب مشرق غوغائے عظیم مہیب برخاست چنانچه نزدیک بود که ساکنان آن از هول آن صدائے وحشت افزا قالب تهی کنند در اثنای این شور و شغب روشنے از بالا بر زمین افتاده و مردم را مظنه آن شد که مگر از آسمان آتش میبارد بعد از لحظه که آن شورش تسکین یافت و دلهائے آشفته از سراسیمگی و هول باز آمد قاصد تیز رو نزد محمد سعید عامل پرگنه مذکور فرستاده این سانحه اعلام نموده او بلحظه سوار شده خود را بمقصد میرساند و بر سر آن قطعه زمین رفته بنظر درمے آرد مقدار ده دوازده گز زمین در عرض و طول بنوعی سوخته بود که اثرے از سبزه و گیاه نماند هنوز اثر حرارت و تفسیدگی داشت فرمود که آن قدر زمین را بکنند هر چند بیشتر مے کندند حرارت و تپش بیشتر ظاهر می گشت تا بجائے رسید که پارچه آهن تفته نمودار شد بمرتبه گرم بود که گویا از کوره آتش برآورده اند بعد از زمانے سرد شد و آن را برگرفته بمنزل خود آورده در خریطه نهاده و مهر کرده بدرگاه فرستاد فرمودم که در حضور وزن کنند یک صد و شصت توله برآمد باستاد داؤد حکم کردم که شمشیرے و خنجرے و کاردے ترتیب داده بنظر در آورد عرض کرد که در زیر تپک نمے ایستد و از هم میریزد فرمودم که درین صورت با آهن دیگر ممزوج ساخته بعمل آورد چنانچه فرموده بودم سه حصه آهن برق و یک حصه دیگر آمیخته دو قبضه شمشیر و یک قبضه کارد و یک قبضه خنجر ساخته بنظر در آورد از آمیزش آهن دیگر جوهر برآورده بود بدستور شمشیر یمانی و جنوبی اصیل خم مے شد و اثر خم نمے ماند فرمودم که در حضور آزمودند بغایت خوب برید برابر شمشیرهائے اصیل اول یکے را شمشیر قاطع دیگرے را برق سرشت نام کردم بے بدل خان رباعی که افاده این مضمون نماید گفته معروض داشت۔

از شاه جهانگیر جهان یافت نظام
افتاده بعهد او ز برق آهن خام

زان آهن شد بحکم عالمگیرش
یک خنجر و کارد و با دو شمشیر تمام

و شعله برق بادشاهی تاریخ یافته درینولا راجه سارنگدیو که نزد فرزند اقبالمند شاه پرویز رفته بود آمده ملازمت نمود

عرض داشت کرده بود که این مرید حسب الحکم از آله آباد متوجه صوبه بهار گردید امید که از عمر خود برخوردار باشد قاسم خان بعنایت نقاره سربلندی یافت درین تاریخ علیم الدین نام ملازم خرم عرض داشت او را مشتمل بر نوید فتح با شصت مرصع که بطریق نذر فرستاده بود آورده گذرانید خلعت بجهت او ارسال داشته رخصت فرمودم امیر بیگ برادر فاضل بیگ خان بدیوانی سرکار فرزند شهریار و محمد حسین برادر خواجه جهان به بخشیگری و معصوم بخدمت میر سامانی او مقرر گشتند سید حاجی بکمک لشکر ظفر اثر دکن دستوری یافت و اسپ باو عنایت کردم و مظفر خان بخدمت بخشیگری سرفرازی یافت + چون درینولا والده امام قلی خان والی توران مکتوبی مشتمل بر اظهار نسبت اخلاص و مراسم آشنائی به نورجهان بیگم فرستاده و از تحفه های آن دیار برسم سوغات ارسال داشته بود بنابرین خواجه نصیر را که از بندهای قدیم و خدمتگاران زمان شاهزادگی من است از جانب نورجهان بیگم برسم رسالت و مکتوبی بالفایس این ملک مصحوب او ارسال داشته شد درین ایام که باغ نورافشان محل نزول بارگاه اقبال بود بچه رنگ هشت روزه از بالای بام دولت خانه که هشت گز ارتفاع داشت جستی زده خود را بر زمین گرفت و بجست و خیز در آمد و اصلا اثر آسیب و رنج در وی پدید نیامد + در چهارم خرداد ماه الهی افضلخان دیوان خرم عرض داشت او را مشتمل بر نوید فتح و فیروزی آورده آستان بوس نمود تفصیل این اجمال آنکه چون لشکر منصور بحوالی اوجین رسید جمعی از بندهای درگاه که در قلعه مانڈو بودند نوشته فرستادند که فوجی از مقهوران قدم جرأت و بیباکی پیش نهاده از آب نربده گذشتند و دهی چند که در زیر قلعه واقع است سوخته بتاخت و تاراج آن مشغول اند مدار المهامی خواجه ابوالحسن با پنج هزار سوار برسم منقلای تعین شد که گرم و چسپان شتافته سزای آن گروه باطل ستیز بدهد خواجه شبگیر زده هنگام طلوع صبح برلب آب نربده رسیده بود که آنها آگهی یافتند لحظه پیشتر از آب در زده خود را بساحل سلامت رسانیده بودند که بهادران تیز جلو به تعاقب شتافته قریب چهار کروه دیگر آنها را راندند و بسیاری را به شمشیر انتقام مسافر راه عدم گردانیدند مقهوران برگشته روزگار تا به برهان پور عنان مسارعت باز نکشیدند نوشته خرم بخواجه ابوالحسن رسید که تا آمدن ما دران طرف آب توقف نماید و مقارن این عساکر اقبال بفوج منقلا پیوست و کوچ به کوچ تا برهان پور شتافت و هنوز آن مخذولان بی عاقبت پای ادبار برقرار داشته بدور شهر نشسته بودند چون مدت دو سال بندهای درگاه با آن مقهوران در زد و خورد بودند بانواع و اقسام رنج و تعب از بیجاگیری و عسرت غله کشیده بودند از سواری دایمی اسپان زبون شده بنابران نه روز در سرانجام لشکر توقف افتاد و درین نه روز سی لک روپیه و جنس بسیار به سپاه منصور قسمت

نموده و سزاولان گماشته مردم را از شهر برآورده اند و هنوز بهادران رزم دوست دست بکار نبرده بودند که آن سیه بختان تاب
مقاومت نیاورده مانند بنات النعش از هم پاشیدند و جوانان تیز جلو از عقب درآمده بسیاری را به تیغ انتقام بر خاک هلاک
انداختند و همین دستور فرصت نداده زده و کشته تا کهرکی که جای اقامت نظام الملک وغیره مقهوران بود بردند یک روز پیشتر آن بداختران از رسیدن
افواج قاهره آگاهی یافته نظام الملک را با اهل و عیال و احمال و اثقال بقلعه دولت آباد برده بود جائی که در پیش چهله و خیمه داشت پشت بقلعه
داده نشست و بیشتر از مردم او بر اطراف ملک پراگنده شدند سران لشکر ظفر اثر با سپاه کینه خواه سه روز در بلده کهرکی توقف نموده شهری را
که در مدت بیست سال تعمیر یافته بود بنوعی خراب ساختند که در بیست سال دیگر معلوم نیست که برونق اصلی باز آید مجملاً بعد از انهدام آن
بناها رای ها بران قرار یافت که چون هنوز فوجی از مقهوران قلعه احمد نگر را محاصره دارند یک مرتبه تا آنجا رفته ارباب
فتنه را تنبیه بر اصل نموده از سر نو سامان آذوقه کرده کمک گذاشته باید برگشت و باین عزیمت روانه شده تا قصبه پتن شتافتند
و عنبر مقهور مزور حیله ساز وکلا و امرا فرستاده شروع در عجز و زاری نمود که بعد ازین سر رشته بندگی و دولتخواهی از دست
ندهم و از حکم قدم بیرون ننهم و آنچه فرمان شود از پیشکش و جریمه منت داشته بسرکار می رسانم اتفاقاً درین چند روز عسرت
تمام از گرانی غله در اردو راه یافته بود و نیز خبر رسید که جمعی از مقهوران که قلعه احمد نگر را محاصره داشتند از طنطنه نهضت
لشکر ظفر اثر ترک محاصره نموده و از دور قلعه برخاستند بنابرین فوجی کمک خنجرخان فرستاده مبلغی برسم مدد خرج ارسال
داشتند و خاطر از همه جهت پرداخته دولتخواهان مظفر و منصور باز مراجعت نمودند و بعد از عجز و زاری بسیار مقرر گشت که
سوای ملکی که از قدیم در تصرف بندهای درگاه بود موازی چهارده کروه دیگر از محالی که متصل بسرحدهای بادشاهی
است واگذارند و پنجاه لک روپیه برسم پیشکش بخزانه عامره رسانند افضل خان را رخصت نموده کلگی لعلی که دارای
ایران فرستاده بود و تعریف آن در جای خود نوشته شده بجهت خرم عنایت نموده فرستادم بمشار الیه خلعت و فیل و
دوات و قلم مرصع مرحمت شد خنجرخان که در محارست قلعه احمد نگر مصدر خدمات پسندیده و ترددات شایسته شده بود
بمنصب چهار هزاری ذات و هزار سوار سرفرازی یافت مکرم خان حسب الحکم از صوبه اوڈیسه آمده با برادران بدولت
ملازمت مستسعد گشت عقد مروارید برسم پیشکش گذرانید مظفر الملک ولد بهادر الملک بخطاب نصرت خانی سرفراز
گردید بابو دیرام دکهنی علم عنایت شد و عزیز الله ولد یوسف خان بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز گشت روز
مبارک شنبه بیست و یکم مقرب خان از صوبه بهار رسیده دولت ملازمت دریافت درینولا آقا علی و محب علی بیگ حاجی بیگ

دفاضل بیگ فرستادهاے داراے ایران راکه بسوغات آمده بودند رخصت فرمودم بآقا بیگ سروپا وخنجر وجیغهٔ مرصع وچهل هزار روپیه نقد انعام شد ومحب علی بیگ بخلعت وسی هزار روپیه سرفراز گشت وبهمین دستور بدیگران نیز درخور شایستگی خود انعامها شد ویاد بودی مناسب وقت بجهت برادر والا قدر مصحوب نام بردها فرستاده شد درین تاریخ مکرم خان بصاحب صوبگی دار الخلافه دهلی وخدمت فوجداری میوات سرفراز شد شجاعت خان عرب بمنصب سه هزاری ذات ودو هزار وپانصد سوار اصل واضافه عز افتخار یافت شرزه خان بمنصب دو هزاری وهزار سوار وگردهر ولد رای سال کچهواهه بهزار و دوصدی ونهصد سوار ممتاز گشتند در بیست ونهم قاسم بیگ نام فرستاده داراے ایران آمده ملازمت نمود ومکتوب آن برادر عالی قدر مشتمل بر مراتب محبت ویکجهتی گذرانیده آنچه برسم سوغات فرستاده بود بنظر درآورد در غرهٔ تیرماه الهی فیل خاصه گج رتن نام بجهت فرزند خان جهان فرستادم نظر بیگ ملازم خرم عرض داشت او آورده گذرانیده التماس اسپ بخششی نموده بود براجه کشن داس مشرف فرمودم که هزار راس اسپ از طویله سرکار در پانزده روز سامان نموده همراه روانه سازد واسپ توپ رتن نام که داراے ایران از غنایم لشکر روم ارسال داشته بود بخرم عنایت نموده فرستادم درین روز غیاث الدین نام ملازم ارادت خان عرض داشت او را مشتمل بر نوید فتح آورده بود گذرانیده در اوراق گذشته از شورش وفتنه انگیزی زمینداران کشتوار وفرستادن جلال پسر دلاور خان نگاشته کلک بیان گشته بود چون این مهم از وسروسامان پسندیده نیافت بارادت خان حکم شده بود که خود بآن خدمت شتافته مفسدان بد سرانجام را تنبیه وتادیب براهل دهد وبنوعی ضبط آن کوهستان نماید که غبار تفرقه وآشوب بر حواشی آن ملک ننشیند مومی الیه بموجب فرموده شتافته خدمت شایسته ظاهر ساخت واهل فتنه وفساد بصحراے آوارگی سر نهاده نیم جانی بدر رفتند ومجدداً غبار شورش وآشوب از آن ملک برکنده شد ومردم کاری استحکام داده وضبط تهانجات نموده بکشمیر مراجعت کرد بجلدوی این خدمت پانصد سوار بر منصب ارادت خان افزودم چون خواجه ابو الحسن در مهم دکن مصدر ترددات شایسته وخدمات پسندیده شده بود هزار سوار بر منصب مشار الیه اضافه فرمودم احمد بیگ برادر زادهٔ ابراهیم خان فتح جنگ بصاحب صوبگی اوڈیسه سرفراز گشته بخطاب خانی وعلم ونقاره بلند مرتبه شد ومنصب او از اصل واضافه دو هزاری وپانصد سوار حکم فرمودم چون مکرر از فضایل وکمالات قاضی نصیر برهانپوری استماع افتاده بود خاطر حقیقت جوی را بصحبت مشار الیه رغبت افزود درینولا حسب الطلب بدرگاه آمد عزت دانش او را پاس داشته باکرام واحترام دریافتم

تمامی در علوم عقلی و نقلی از یکتایان عصر است و کم کتابی باشد که بمطالعه او نرسیده ، لیکن ظاهرش را با باطن آشنائی کمتر است ، از صحبت او محظوظ نمی توان شد چون بدرویشی و زاویه گزینی بغایت راغب و مائل یافتم پیروی خاطر او نموده تکلیف ملازمت نکردم و پنج هزار روپیه عنایت فرموده رخصت دادم که بوطن خود شتافته آسوده خاطر روزگار بسر برد ، در غره امرداد ماه آلهی باقرخان بمنصب دوهزاری ذات و هزار و دویست سوار سرفراز گشت و از امرا و بندهای بادشاهی که در فتح دکن ترددات شایسته بتقدیم رسانیده بودند سی و دو نفر باضافه‌های لایق عز اختصاص یافتند ، عبدالعزیز خان نقشبندی که بحکومت قندهار تعیین شده حسب الالتماس فرزند خانجهان بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز شد ، در غره شهریور شمشیر مرصع بزنبل بیگ ایلچی عنایت نمودم و یک دهیه از اعمال دارالخلافه که مبلغ شانزده هزار روپیه جمع داشت تیر باو لطف شد ✦ درینولا حکیم رکنا را بجهت شورش مزاج و بدخوئی و عدم وقوف لایق خدمت ندانسته رخصت فرمودم که هر جا خواهد برود ، چون بعرض رسید که هوشنگ برادر زاده خانعالم خون ناحق کرده ، در حضور طلب داشته بازپرس کردم و بعد از ثبوت حکم بقصاص او شد حاشا که درین امور رعایت خاطر شاهزاده نکرده تا بامرا و سایر بندها چه رسد امید که توفیق رفیق باد غره شهریور ماه حسب الالتماس آصف خان بمنزل او رفته در حمامی که بتازگی ساخته بود غسل کرده شد ، بی تکلف بسیار نفیس و مکلف حمامی است ، بعد از فراغ غسل پیشکش لایق بنظر درآورد ، آنچه پسند افتاد برگزیده تتمه باو بخشیدم ، وظیفه خضرخان خاندیسی از اصل و اضافه هزار روپیه مقرر شد ✦ درین ایام بعرض رسید که کلیان نام آهنگری بر زنی هم از صنف خود عاشق زار است و پیوسته سر در پی او دارد و اظهار شیفتگی می نماید ، آن ضعیفه با وجودیکه بیوه است اصلا بآشنائی او تن نمی دهد و محبت این بیچاره دل داده در باطنش سرایت نمی کند ، هر دو را بحضور طلب داشته بازپرس نمودم و هر چند آن عورت را به پیوند او ترغیب و تکلیف داده شد اختیار نکرد ، درین وقت آهنگر مذکور گفت که اگر یقین دانم که او را بمن عنایت فرمایند خود را از بالای شاه برج قلعه می اندازم ، من از روی مطایبه گفتم که شاه برج موقوف اگر دعوی محبت تو از صدق فروغی دارد خود را از بام این خانه اندازی من او را حکمی بتو می دهم ، هنوز سخن تمام نشده بود که برق آسا دویده خود را بزیر انداخت بمجرد افتادن از چشم و دهانش خون جاری شد ، من از آن هزل و مطایبه ندامت بسیار کشیدم و آزرده خاطر گردیدم بآصف خان فرمودم که او را بخانه برده تیمارداری نماید چون پیمانه حیاتش لبریز شده بود بهمان آسیب درگذشت ✦ —

عاشق که جان نثار بران آستانه ساخت	از شوق جان سپرد و اجل را بهانه ساخت

حسب الالتماس مهابت خان منصب لاچین قاقشال از اصل و اضافه هزاری ذات و پانصد سوار مقرر شد در سوانح گذشته ایمائی بران رفته که روز جشن دسهره در کشمیر اثر گرفتگی نفس و کوتاهی دم در خود احساس نمودم مجملاً از کثرت باریدگی و رطوبت هوا و رمجراے نفس بجانب چپ نزدیک بدل گرانی و گرفتگی ظاهر شد رفته رفته بامتداد و اشتداد انجامید از اطباے که در ملازمت بودند نخست حکیم روح الله متصدی علاج گشت و یک چندے بدواهاے گرم ملایم تدبیرات بکار برد بظاهر اندک تخفیفی شد چون از ان گریوه برآمدم باز شدت ظاهر ساخت درین مرتبه روزے چند بشیر بز و باز بشیر شتر پرداخت از هیچ کدام فائده بر محل نیافتم مقارن این حال حکیم رکنا که از سفر کشمیر معاف داشته در آگره گذاشته بودم بخدمت پیوست و از روے دلیری و اظهار قدرت مترکب معالجه شد و مدار بر ادویه گرم و خشک نهاد از تدبیرات او نیز فائده مرتب نگشت بلکه بسبب افزونی حرارت و خشکی دماغ و مزاج شد و بغایت ضعیف گشتم و مرض رو با شتداد نهاد و محنت بامتداد انجامید درین قسم وقتے و چنین حالتے که دل سنگ بر من می سوخت صدرا پسر حکیم مرزا محمد که از اطباء عمده عراق بود در عهد دولت پدر بزرگوارم از ولایت آمده بود بعد از انکه تخت سلطنت بوجود این نیازمند آراستگی یافت چون بجوهر استعداد و تصرف طبیعت از همگنان امتیاز داشت در مقام تربیت او شده بخطاب مسیح الزمانی امتیاز بخشیدم و پایه اعتبار او از دیگر اطبا که در ملازمت بودند برافزودم بگمان آنکه شاید وقتے از اوقات مصدر خدمتے تواند شد آن حق ناشناس باوجود چندین حقوق و منت در رعایت مرا این روز دیده و چنین حال پسندیده اصلا بدوا و علاج خود را آشنا نمی ساخت با آنکه از جمیع اطبا که در ملازمت حاضر بودند بقدر امتیازی داشت متصدی علاج نمی شد هر چند عنایت و التفات ظاهر ساخته بمدارا و مواسات تکلیف مے نمودم بیشتر متصلب شده در جواب مے گفت که بر دانش و حذاقت خود این قدر اعتماد ندارم که متصدی علاج توانم گشت و همچنین حکیم ابوالقاسم پسر حکیم الملک باوجود نسبت خانه زادگی و حقوق تربیت متوهم و متوحش خود را ظاهر می ساخت که از رویت خاطر مستنفر و متاذی مے شد تا بمعالجه چه رسد ناگزیر دست از همه باز داشته از تدبیرات ظاهری دل برکنده خود را بحکیم علی الاطلاق سپردم چون در نشاء پیاله تخفیفی می شد بر و زهم بخلاف ضابطه و معتاد ارتکاب مے نمودم رفته رفته بافراط کشید و مقارن گرم شدن هوا ضرر آن محسوس گشت ضعف و محنت رو بفزونی نهاد نورجهان بیگم که تدبیر و تجربه او از ین اطبا بیشتر است خصوص که از روے مهربانی و دلسوزی باشد در ۴۰

مقام کم کردن پیاله و تدبیراتی که مناسب وقت و ملایم حال باشد شد اگرچه پیش ازین هم علاجے که اطبا میکردند بصلاح و صوابدید او بود لیکن درین وقت مدار بر مهربانی او نهادم و شراب را بتدریج کم کرد و از چیزهاے نامناسب و غذاهاے ناموافق محافظت نمود امید که حکیم حقیقی از شفاخانهٔ غیب صحت کامل نصیب کناد روز دوشنبه دوازدهم ماه مذکور مطابق بیست و پنجم شهر شوال سنه یک هزار و سی هجری جشن وزن شمسی بمبارکی و فرخی آراستگی یافت چون در سال گذشته بیماری صعب کشیده پیوسته در محنت و آزار گذرانیده بودم بشکر آنکه چنین سالی بخیریت و سلامت بانجام رسید و در سر آغاز سال بحال اثر صحت بر چهرهٔ مراد پدید آمد نورجهان بیگم التماس نمود که وکلاے او متصدی این جشن عالی باشند الحق مجلسے ترتیب نمود که حیرت افزاے نظارگیان گشت از تاریخی که نورجهان بیگم در عقد ازدواج این نیازمند درآمده اگرچه در همه جشن های وزن شمسی و قمری لوازم آن را چنانچه لایق این دولت بوده باشد ترتیب نموده سرمایه اسباب سعادت و نیک بختی دانسته است لیکن درین جشن بیش از بیش در تکلفات افزوده در آراستن مجلس و ترتیب بزم نهایت توجه بکار برد و جمعی از بندهاے پسندیده خدمت و خواصان مزاجدان که درین ضعف از روے اخلاص و جانفشانی پیوسته حاضر بوده پروانه صفت بر گرد سرم می گشتند بنوازشات لائق از خلعت و کمر شمشیر مرصع و خنجر مرصع و اسپ و فیل و خوانها پر از زر هر کدام در خور پایه خویش سرفرازے یافتند با آنکه از اطبا خدمت شایسته بظهور نیامده بود باندک خفتی که دو سه روز دست میداد و تقریبات برانگیخته انواع و اقسام مراحم بظهور آمده درین جشن همایون نیز بانعامات لایق از نقد و جنس کام دل برگرفتند بعد از فراغ جشن مبارک خوانهاے جواهر و زر بطریق نثار در دامن امید اهل نشاط و ارباب استحقاق ریخته شد و جوتکراے منجم که نوید بخش صحت و تندرستی بود بمهر و روپیه وزن نموده مبلغ پانصد مهر و هفت هزار روپیه باین صیغه در وجه انعام او مقرر شد در آخر مجلس پیشکشهاے که بجهت من ترتیب داده بودند بنظر در آوردند از جواهر مرصع آلات و اقمشه و اقسام نفایس آنچه خاطر پسند افتاد برگزیدم بالجمله موازی دو لک روپیه صرف این جشن عالی بابت انعاماتی که نورجهان بیگم کرده بقلم در آمد سواے آنچه برسم پیشکش گذرانید در سنوات گذشته که من صحت داشتم سه من و یک دو سیر بیشتر یا کمتر بوزن در می آمدم امسال بنا بر ضعف و لاغری دو من و بیست و هفت سیر شدم روز مبارک شنبه غره ماه الهی اعتقادخان حاکم کشمیر بمنصب چهار هزاری و دو هزار و پانصد سوار سرفرازی یافت راجه گجسنگه بمنصب چهار هزاری و سه هزار سوار ممتاز گشت چون خبر بیماری من بفرزند شاه پرویز رسید بفرمان طلب مقید ناشده بے تابانه متوجه ملازمت میگردد

بتاریخ چهاردهم ماه مذکور در ساعت مسعود و زمان محمود آن فرزند سعادت مند بدولت آستان بوس مستسعد گشته سه بار بر دور تخت گردید هرچند مبالغه نموده سوگند میدادم و منع میفرمودم او در نمیداد و تضرع افزوده بیشتر اغراق بکار میبرد دست او را گرفته جانب خود کشیدم و از روی شفقت و عاطفت در آغوش عزت تنگ در آورده التفات و توجه بسیار ظاهر ساختم امید که از عمر و دولت برخوردار باشد درینولا بیست لک روپیه خزانه مصحوب الهداد خان بجهت صرف ضروریات لشکر دکن نزد خرم فرستاده شده مشار الیه بعنایت فیل و علم سرفرازی یافت در بیست و هشتم قیام خان قراول بیگی بمرض طبعی ودیعت حیات سپرد از خدمتگاران مزاجدان بود و قطع نظر از فنون شکار و مهارتی که درین فن داشت از اکثر جزویات خبردار بود و پیروی مزاج من بسیار کرده بود بالجمله ازین سانحه خاطرم سخت گرانی پذیرفت امید که ایزد تعالی او را بیامرزاد* بتاریخ بیست و نهم والده نورجهان بیگم بجوار رحمت الهی پیوست از صفات حمیده این کدبانوی خاندان عفت چه نویسم بی اغراق در پاکی طینت و دانائی بسایر خوبیهای که زیور عورات است مادر دهر همتای او نزاده و مادر او را از مادر حقیقی خود کمتر نمی دانستم نسبت تعلق و رابطهٔ محبت که اعتماد الدوله را با او بود یقین که هیچ شوهری را با همسر خود نبوده ازین جا باید قیاس کرد که بران پیر غمزده چه گذشته باشد و همچنین از نسبت تعلق نورجهان بیگم با چنین والده چه توان نوشت فرزندی شل آصف خان با نهایت خردمندی و دانائی جامه شکیبائی چاک کرده از لباس اهل تعلق برآمده بود مجروح خاطر را از مشاهده حال گرامی فرزند غم بر غم و درد بر درد افزود هرچند به نصیحت پرداخت سودمند نیامد روزی که من به پرسش رفتم چون ابتدای شورش مزاج و آزردگی خاطر او بوده از روی شفقت و مرحمت حرفی چند نصیحت آمیز فرموده بجد نگرفتم و واگذاشتم تا آن آشوب فرو نشیند بعد از روزی چند جراحت درونی او را بمرهم التفات علاج کرده باز بلباس اهل تعلق می آوردم اگرچه اعتماد الدوله بجهت رضاجوئی و پیروی خاطر من بظاهر خود را ضبط می کرد و اظهار حوصله می نمود لیکن با این نسبت الفتی که او را بود حوصله چه همراهی تواند کرد* غرهٔ آبان ماه الهی سربلند خان و جانسپار خان و باقی خان بعنایت نقاره سربلندی یافتند عبدالله خان بی رخصت صاحب صوبه دکن بمحال جاگیر خود آمده بدیوانیان عظام فرمودم که جاگیر او را تغیر نمایند باعتماد رای حکم شد که مشارالیه را مقید نموده او را بصوبه مذکور رساند* پیش ازین مجملی از احوال مسیح الزمان ثبت افتاد که با وجود چندین حقوق تربیت و نوازش درین قسم بیماری توفیق خدمتگاری نیافت غریب تر آنکه بیکبار پرده آزرم از پیش برگرفته التماس سفر حجاز و زیارت خانه مبارک نمود از انجا که در همه وقت در همه کارها توکل این نیازمند بذات خداوند بی نیاز و کریم کارساز

است گشاده پیشانی رخصت فرمودم باآنکه از همه قسم سامان داشت بست هزار روپیه بجهت مدد خرج انعام شد امید که حکیم علی الاطلاق سببی وسیله اطبا وسبب دوا این نیازمند را از شفاخانه کرم خود صحت عاجل وشفای کامل کرامت کناد چون هوای آگره از مرشدت حرارت وافراط گرما بمزاج من سازگار نبود بتاریخ سیزدهم روز دوشنبه آبان ماه الهی سنه شانزده رایات عظمت بر سمت کوهستان شمالی برافراشته شد که اگر هوای ناحیت باعتدال قریب باشد برکنار آب گنگ سرزمین خوشی اختیار نموده شهری بنا نهاده شود که در موسم تابستان محل اقامت باشد والا بجانب کشمیر عنان عزیمت معطوف گردد ومظفرخان را بحفظ وحراست دارالخلافه آگره گذاشته بنقاره واسپ وفیل سرفراز فرمودم میرزا محمد برادرزاده او را بفوجداری نواحی شهر مقرر داشته بخطاب اسدخانی واضافه منصب ممتاز گردانیدم * وباقرخان را بخدمت صوبه داری صوبه اوده سرفراز ساخته رخصت فرمودم * بست وششم ماه مذکور از نواحی متهرا فرزند اقبالمند شاه پرویز بصوبه بهار ومحال جاگیر خود دستوری یافت سرپای خاصه با نادری وخنجر مرصع واسپ وفیل لطف فرموده رخصت نمودم امید که از عمر برخوردار باشد مکرم خان حاکم دهلی بدولت زمین بوس سرفراز شد در ششم ماه بدار الملک دهلی نزول اتفاق افتاد ودو روز در سلیم گڈھ مقام فرموده بنشاط شکار مشغول گشتم درینولا بعرض رسید که جادوراے کهاتهه که از سرداران عمده دکن است برهنمونی سعادت وبدرقه توفیق دولتخواهی اختیار نموده در سلک دولتخواهان دربند انتظام گردید فرمان مرحمت عنوان باخلعت وخنجر مرصع مصحوب نراین داس راتهور عنایت نموده بجهت او فرستادم غره دی ماه الهی مطابق هفتم شهر صفر سنه ۱۰۳۰ هجری مقصود برادر قاسم خان بخطاب هاشم خانی وهاشم بیگ خوشی بخطاب جان نثارخانی سرفراز گشتند هفتم ماه مذکور در مقام هردوار که برکنار گنگ واقع است نزول سعادت اتفاق افتاد هردوار از معتمد معابد مقرر هنود است وبسیاری از برهمنان وتجرد گزینان درین مقام گوشه انزوا اختیار نموده بآئین دین خویش یزدان پرستی مینمایند بهر کدام در خور استحقاق از نقد وجنس تصدق لطف فرمودم چون آب وهوای این دامن کوه پسند خاطر نیفتاد وسرزمینی که اقامت دران توان کرد منظور نیامد بر سمت دامن کوه جمو وکانگرا نهضت فرمودم درینولا بعرض رسید که راجه بهاؤسنگه در صوبه دکن مسافر ملک عدم گشت از افراط شراب بغایت ضعیف وزبون شده بود ناگاه غشی برو مستولی میگردد هرچند اطبا تدبیرات بکار برده داغها بر فرق سرش میسوزند هوش نمی آید یک شبانروز بیشعور افتاده روز دیگر میگذرد دو زن وهشت کنیز خود را بآتش وفای او سوختند جگت سنگه برادر کلانش ومهاسنگه برادرزاده

او هر دو نقد حیات در کار شراب کرده بودند مشارالیه از انها عبرت نگرفته جان شیرین بآب تلخ فروخت بعنایت وجیه و نیکذات وسنجیده بود از ایام شاهزادگی بخدمت من پیوسته بیامن تربیت من بوالا پایه پنج هزاری رسیده بود چون از و فرزندی نمانده نبیره برادر کلانش را با وجود صغر سن بخطاب راجگی سرفراز ساخته منصب دو هزاری ذات و هزار سوار عنایت فرمودم پرگنه امبر که وطن آنهاست بدستور سابق بجاگیر او مقرر شد تا جمعیت او متفرق نشود اصالتخان پسر خانجهان بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز شد بهشتم ماه مذکور در سرای آلوته منزل شد چون پیوسته به نشاط شکار مشغولم و طبیعت بخوردن گوشت جانورانی که بدست خود شکار میکنم بیشتر راغب است بنابر وسواس و احتیاطاً که درین امور است در حضور سفر مایم که پاک سازند و خود مقید شده چینه دانه آنها را ملاحظه میکنم که چه خورده و خوراک این جانور چیست اگر احیاناً چیزے که کراهیت داشته باشد بنظر درمی آید ترک خوردن آن می کنم پیش ازین اقسام مرغابی بغیر از سونه میل نمی فرمودم در هنگامیکه دارالبرکت اجمیر محل نزول رایات اقبال بود سونه مرغابی خانگی را دیدم که کوهاے مکروه می خورد از مشاهده آن طبیعت را نفرت بهم رسید از خوردن سونه مرغابی خانگی ترک دادم تا آنکه درین تاریخ مرغابی شکار شد فرمودم که در حضور پاک کردند از چینه دان اول پا هنگے خورده برآمد بعد ازان بقه کلانے ظاهر شد بمرتبه کلان بود که تا بچشم خود دیده نشود قبول نتوان کرد که باین کلانی تواند فرو برد مجملاً از امروز بخود قرار دادم که در اکل مرتکب مرغابی نشوم خان عالم معروض داشت که گوشت عقاب سفید بغایت لذیذ و نازک می باشد بنا برآن عقاب سفید را طلب داشته فرمودم که در حضور پاک ساختند اتفاقاً از چینه دان آن دو بقه برآمد بنوعے مکروه طبیعت افتاده که از یاد آن خاطر متاذی و متنفر می گردد در ربیت و نیم باغ سهرند مسرت افزاے خاطر گشت دو روز مقام نموده از سیر و تماشاے آن محظوظ گشتم در پنولا خواجه ابوالحسن از صوبه دکن آمده سعادت ملازمت دریافت و مورد عنایات روز افزون گردید غره بهمن ماه الٰهی در نور سرا منزل اتفاق افتاد منصب معتمدخان از اصل و اضافه دو هزاری ذات و شش صد سوار حکم شد خان عالم بصاحب صوبگی الٰه اباس سرفرازے یافت اسپ و سر و پا و شمشیر مرصع عنایت نموده رخصت فرموده مقرب خان بمنصب پنج هزاری ذات و سوار ممتاز گشت روز مبارک شنبه که کنار آب بیاه منزل شد قاسم خان از لاهور آمده دولت ملازمت دریافت هاشم خان برادر او با زمینداران دامن کوه بسعادت آستان بوس سرفراز شد باسوے زمیندار بلواره جانورے بنظر درآورد که مردم کوهستان آن را جان بهن خوانند مانند قرقاول است که تدرو نیز گویند رنگش بعینه برنگ ماده قرقاول است لیکن در جثه قرقاول

سفید با سوے مذکور معروض داشت که این جانور بر کوه برف می باشد و خوراکش علف و سبزه است تذرو در خانه نگاه داشته بچه از و گرفته شد و گوشت اقسام آن را از جوانه و کلان مکرر خورده شد توان گفت که گوشت تذرو را با گوشت جانور مذکور نسبتی نیست گوشت این جانور بمراتب لذیذتر است از جانورانی که درین کوهستان بنظر درآمد یکے پھول پکار است کشمیریان سوتلو می گویند از طاؤس ماده نیم سوائی خرده ترمی باشد پشت ودم و هر دو بازو بسیاهی مائل از عالم بالهاے چیز و خالهاے سفید سے دارد شکم تا پیش سینه سیاه با خالهاے سفید و بعضے خالهاے سرخ نیز دارد و پرهاے بازو سرخ آتشین در نهایت براقی و خوبی و از سر نول تا پس گردن نیز سیاه براق و بالاے سر دو شاخ دگوشتش فیروزه رنگ و بردور چشم و دهنه پوست سرخ و در زیر حلقوم پوستے گرد مقدار دو کف دست و در میان آن پوست مقدار یک دست بنفشه رنگ است و در میان آن خالهاے فیروزه رنگ افتاده بر دور آن هر خط فیروزه رنگ کشیده مشتمل بر هشت کنگره و بردور آن خط فیروزه بعرض دو انگشت سرخ گل شفتالو و باز بر گردن آن خط فیروزه رنگ و پا یهایش نیز سرخ برنگ زنده را که وزن فرموده شد یک صد و پنجاه و دو توله برآمد بعد از کشتن و پاک ساختن یک صد و سے و نه توله شد دیگر مرغ زرین است که ساکنان لاهور شن گویند و کشمیریان پوط نامند رنگش از عالم سینه طاؤس و بالاے سر کاکل دوش مقدار چهار پنج انگشت زرد مانند شهپر طاؤس و جثه برابر قاز غایتاً گردن قاز دراز و بی اندام است و ازین کوتاه و باندام برادرم شاه عباس مرغ زرین خواسته بود چند قطعه مصحوب ایلچی او فرستاده شد روز دوشنبه جشن وزن قمری آراستگی یافت درین جشن نورجهان بیگم چهل و پنج کس از امراے عظام و بندهاے نزدیک خلعت داد چهار دهم ماه مذکور موضع بهلون از مضافات سیبا محل نزول اُردوے کیهان پوی گردید چون هواے سیر کانگره و کوهستان مذکور پیوسته مرکوز خاطر بود اُردوے کلان را درین مقام گذاشته با جمعے از بندهاے مخصوص و اهل خدمت متوجه تماشاے قلعه مذکور شدم چون اعتمادالدوله بیمار بود در اُردو گذاشتم و صادق خان میر بخشی را بجهت محافظت احوال مشارالیه و محارست اُردو نگاه داشتم روز دیگر خبر رسید که حال اعتمادالدوله متغیر گشته و علامت یاس از چهرهٔ احوالش ظاهر است از اضطراب نورجهان بیگم و نسبت التفاتے که مرا باو بود تاب نیاورده بار دو مراجعت نمودم آخرهاے روز بدیدن او رفتم وقت سکرات بود گاه از هوش می رفت و گاه بهوش می آمد نورجهان بیگم بجانب من اشارت کرد و گفت می شناسید درچنین وقتے این بیت انوری را خواند —

آنکه نابینای مادرزاد اگر حاضر شود | در چنین آرایش عالم به بیند بهتری

دو ساعت بر بالین او بودم هرگاه بهوش می آمد هرچه می گفت از روی آگاهی و فهمیدگی بود القصه شب هفدهم ماه مذکور بعد انقضای سه گهڑی برحمت جاوید پیوست چه گویم که ازین واقعه وحشت افزا برمن چه گذشته هم وزیر عاقل کامل بود وهم مصاحب دانای مهربان ۔

از شمار دو چشم یک تن کم | در حساب خرد هزاران بیش

باآنکه بار چنین سلطنتی بر دوش اختیار او بود و این ممکن و مقدور بشر نیست که در دخل و تصرف همه را از خود راضی توان داشت هیچکس بجهت عرض مطلب و مهم سازی خود نزد اعتماد الدوله نرفت که از پیش او آزرده برگشته باشد هم دولت خواهی و کفایت صاحب را مراعات نموده وهم ارباب حاجت را خرسند و امیدوار می داشت الحق این شیوه مخصوص او بود از روزیکه مصاحب او بجوار رحمت ایزدی پیوست دیگر بخود نه پرداخت روز بروز می گداخت اگرچه در ظاهر بجهت سرانجام مهام سلطنت و تمشیت امور دیوانی خفت بخود قرار داده دست از کار نمی داشت لیکن در باطن بآتش جدائی او می سوخت تا آنکه بعد از سه ماه و بست روز درگذشت روز دیگر به پرسش فرزندان و خویشان او رفته چهل و یک تن از فرزندان و اقوام و دوازده نفر از منتسبان او را سروپا عنایت نموده از لباس ماتم برآوردم روز دیگر بهمان عزیمت کوچ نموده متوجه تماشای قلعه کانگڑه شدیم چهار منزل دریای مان گنگا مورد اردوی معلی گشت الف خان و شیخ فیض الله محارسان قلعه مذکور بسعادت زمین بوس دریافتند درین منزل پیشکش راجه چیتا به نظر درآمد ملک او بست و پنج کروه از کانگڑه دورتر است درین کوهستان از و عمده تر زمینداری نیست گریزگاه همه زمینداران ملک ملک او ست و عقبهای دشوار گذار دارد تاحال اطاعت هیچ بادشاهی نکرده و پیشکش نفرستاده بود برادر او نیز بملازمت سرفراز گشته از جانب او مراسم بندگی و دولت خواهی ظاهر ساخت خیلک شهری و معقول بنظر درآمد بانواع مراحم و نوازش سرفرازی یافت * بتاریخ بست و چهارم ماه مذکور متوجه سیر قلعه کانگڑه شدم و حکم کردم که قاضی و میر عدل و دیگر علمای اسلام در رکاب بوده آنچه شعار اسلام و شرائط دین محمدی است در قلعه مذکور بعمل آورند باجمله قریب یک کروه طی نموده بر فراز قلعه برآمده شد بتوفیق ایزد سبحان بانگ نماز و خواندن خطبه و کشتن گاو وغیره که از ابتدای بنای این قلعه تاحال نشده بود همه را در حضور خود بعمل آوردم سجدات شکر این موهبت عظمی که هیچ بادشاهی توفیق بران

نیافته بود بتقدیم رسانیده حکم فرمودم که مسجد عالی درون قلعه بنا نهند قلعه کانگره بر کوه بلند واقع است و در استحکام و متانت بحدے است که اگر آزوقه و لوازم قلعه داری بر جا باشد دست زور بدامن آن نمی رسد و کمند تدبیر از تسخیر آن کوتاه است اگرچه بعضے جا سرکوبها دارد و توپ و تفنگ سے رسد اما حصاریان را زیان ندارد سے توانند که بجاے دیگر نقل مکان نموده از آسیب آن محفوظ مانند قلعه مذکور بیست و سه برج و هفت دروازه دارد و دور درون آن یک کروه و پانزده طناب است طول پاؤ کروه و دو طناب و عرض از بست و دو طناب زیاده سے و از پانزده کم سے و ارتفاع یک صد و چهار ده درعه دو حوض درون قلعه دارد یکے در طول دو طناب و در عرض یک و نیم طناب و دوم نیز برابر آن بعد از فراغ سیر قلعه بتماشاے بت خانه درگاکه به بهون مشهور است توجه فرمودم عالمے سرگشته بادیه ضلالت شده قطع نظر از کفار که بت پرستی آئین آنها ست گروه گروه از اهل اسلام مسافت بعید طے نموده نذورات سے آرند و پرستش این سنگ سیاه می نمایند نزدیک بتخانه مذکور در دامن کوه ظاهر اکان گوگرد است و از اثر حرارت و تابش پیوسته آتشے شعله سے کشد آنرا جوالامکهی نام نهاده اند و یکے از کرامات بت قرار داده و فی الواقع هنود اعتقاد درست و راست داشته عوام الناس را فریفته اند هنود می گویند که چون زن مهادیو را عمر بسر آمد و شربت مرگ چشید مهادیو از غایت محبت و تعلق که باو داشت مرده او را بدوش کرده سر در جهان نهاد و لاشه او را با خود می گردانید چون مدتے برین گذشت ترکیب او متلاشے گشت و از هم فرو ریخت هر عضوے در جائے افتاد و در خور شرافت و کرامت هر عضو آنجا را عزت و حرمت داشتند چون سینه که نسبت باعضاے دیگر شریف تراست درین مقام افتاد این جا را نسبت بجاهاے دیگر گرامی تر داشتند و بعضے برانند که این سنگ که الحال معبود و منصوب کفار شقاوت آثار است آن سنگ نیست که در قدیم بوده بلکه سنگی که در قدیم بود لشکرے از اهل اسلام آمده سنگ مذکور را برداشته در قعر دریا انداختند بدستورے که هیچکس پے بدان نیارست برد مدتها این غوغاے کفر و شرک از عالم بر افتاده بود تا آنکه برهمنے مزور بجهت دکان آرائی خویش سنگے را در جائے نهان ساخته نزد راجه وقت آمده گفت که من درگا را بخواب دیدم که بمن می گفت که در فلان مقام مرا انداخته اند زود مرا دریابید راجه از ساده لوحے و طمع زرکه درنذورات خواهد آمد سخن برهمن را معتبر داشته جمعے را بهمراهی فرستاد و آن سنگ را آورده درین مقام بعزت تمام نگاهداشته اند و از سر نو دکان ضلالت و گمراهی فرو چیده اند والعلم عند الله از بت خانه مذکور بسیر دره که بکوه مدار شهرت یافته عبور اتفاق افتاد جائے نفیس است از روے آب و هوا طراوت سبزه و لطافت مقام نظرگاه خوشی است دآستاره

دران مقام واقع شده که از فراز کوه آب فرومی ریزد حکم فرمودم که عمارات موزونی درخور این مقام اساس نهند در بیست دوم ماه مذکور رایات مراجعت معطوف داشته الف خان و شیخ فیض الله را بعنایت اسپ و فیل سرفراز ساخته بمحافظت قلعه رخصت فرمودم روز دویم قلعه نورپور محل نزول اردوی معلی گردید بعرض رسید که درین نواحی مرغ جنگلی بسیار است چون تا حال شکار مرغ مذکور نکرده بودم روز دیگر مقام فرموده به نشاط شکار خوش وقت گشتم چهار قطعه شکار شده در جثه و رنگ و صورت از مرغ خانگی تمیز نمی توان کرد و از خصوصیات مرغ مذکور آن است که از پا گرفته سرنگون سازند تا هرجا که برند آواز برنمی آرد و خاموش می باشد بخلاف مرغ خانگی که فریاد می کند مرغ خانگی را تا در آب گرم غوطه ندهند پرهای آن بسهولت کنده نمی شود جنگلی از عالم دراج و پودنه خشک کنده می شود از اقسام آن فرمودم که طعام بپزند و کباب کردند بدطعام ظاهر شد هرچه کلان است گوشتش در نهایت بی مزگی و خشکی است جوانه اش فی الجمله رطوبتی دارد اما بدطعام است زیاده از یک تیرانداز پرواز نمی تواند کرد خروسش اکثر سرخ می باشد و ماکیان سیاه و زرد در این جنگل نورپور بسیار است نام قدیم نورپور دهمری است بعد از آنکه راجه باسو قلعه از سنگ و منازل و بساتین طرح افگند بمناسبت نام من نورپور گویند تخمیناً سی هزار روپیه صرف این عمارت شده باشد فاما عمارتی که هندوان بسلیقه خود بسازند هرچند تکلفات بکار برند دلنشین نیست چون جای قابل دسر منزل و دلکشا بود حکم فرمودم که یک لک روپیه از خزانه عامره جهت عمارات آنجا تنخواه نمایند و منازل عالی درخور آن سرزمین اساس نهند درین ولا بعرض رسید که سناسی موتی درین نواحی می باشد که مطلق اختیار از خود دور کرده حکم فرمودم که بحضور بیارند که بحقیقت او وا رسیده شود عابدان و مرتاضان هنود را سرب باسی گویند و معنی سرب باسی همگی تا ترک همه چیز و بکثرت استعمال سناسی شد و تفصیل مراتب اینها بسیار است و در طایفه سرب باسی چند گروه اند و از آنجمله یکی موتی است که از خود سلب اختیار می کنند و خود را تسلیم می سازند چنانچه مطلق زبان را بگویائی آشنا نمی سازند اگر ده شبان روز یک جا ایستاده باشند قدم پیش و پس نمی نهند مجملاً حرکت باختیار از آنها سر نمی زند بحکم جماد دارند چون بحضور آوردند تفحص احوالش نموده شد استقامت عجیبی در حالش مشاهده افتاد بخاطر رسید که در حالت مستی و بی خبری و بی خودی ادای خارجی از و سرزند بنابران چند پیاله عرق دو آتشه باو خورانیده شد بنوعی ملکهٔ این کار بهم رسانیده بود که سرموی تغییر نیافت و بهمان استقامت بود تا از هوش رفت مثل مرده او را برداشته بردند حق تعالی رحمی کرد که ضرر جانی باو نرسید القصه در مرتبه خود غریب استقامت داشت درین ولا ببدل خان تاریخ فتح کانگره و تاریخ بنا مسجد که در قلعه مذکور ۱۰۳۰

فرموده شده معروض داشت چون خوب یافته بود نوشته شد -

شهنشاه زمان شاه جهانگیر ابن شاه اکبر — که شد بر هفت کشور بادشاه از حکم تقدیری
جهانگیر و جهان‌بخش و جهان‌دار و جهان‌دارا — که از بخت جوان او جهان ایمن شد از پیری
بشمشیر غزا این قلعه را بکشود تاریخش + — خرد گفتا گشود این قلعه اقبال جهانگیری

تاریخ بناے مسجد را چنین گفته

نوردین شاه جهانگیر بن شاه اکبر — بادشاهے است که در دهر ندارد ثانی
ابر تیغش که کند قطرهٔ او طوفانی — قلعه کانگڑا بگرفت بتائید اله
شد چو از حکم وے این مسجد پر نور بنا — که منور شود از سجدهٔ او پیشانی +
هاتف از غیب بگفت از پے تاریخ بناش — مسجد شاه جهانگیر بود نورانے +

در غرهٔ اسفندارمذ ماه الٰهی جاگیر و حشم و اسباب ریاست و امارت اعتماد الدوله بنور جهان بیگم ارزانی داشتم و حکم فرمودم که نقاره و نوبت او را بعد از نوبت بادشاہے می‌نواخته باشند چهارم ماه مذکور حوالے پرگنه کشهونه محل نزول مواکب والا گشت + درین روز خواجه ابوالحسن بعالی منصب دیوانی کل سرفراز گردید بسے و دو نفر از امراء دکن خلعت عنایت شد ابو سعید نبیرهٔ اعتماد الدوله بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سربلندی یافت + درینولا عرضداشت خرم رسید مشتمل بر آنکه خسرو در هشتم ماه بعارضه درد قولنج ودیعت حیات سپرده بجوار رحمت رب العالمین پیوست نوزدهم ماه مذکور در کنار بهت نزول دولت اتفاق افتاد قاسم خان بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز شد راجه کشنداس بخدمت فوجداری دهلی ممتاز گشت و منصب او اصل و اضافه دو هزار ذات و پانصد سوار مقرر شد پیش ازین قراولان و یساولان تعین شده بودند که در شکارگاه کرچاک جرگه ترتیب نمایند چون بعرض رسید که شکارے بشاخبند در آمده بیست و چهارم ماه مذکور با چندے از بندهاے خاص بعزم شکار توجه فرمودم و از قچقار کوهے و چکاره یک صد و بیست و چهار راس شکار شد درین روز بعرض رسید که ظفر خان پسر زین خان برحمت حق پیوست سعادت امید پسر او را بمنصب هشت صدی ذات و چهار صد سوار سرفراز ساختم -

جشن هفتدهمین نوروز از جلوس همایون

شب دوشنبه شهر جمادی الاول سنه هزار و سی و یک هجری بعد از گذشتن یک پهر و پنج گهڑی و کسری نیر اعظم فروغ بخش عالم دولت سرای حمل را بنور جهان افروز خویش منور گردانید و سال هفتدهم از جلوس این نیازمند بفرخی و فیروزی آغاز شد درین روز بهجت افروز آصف خان بمنصب شش هزاری ذات و سوار سرفراز گردید قاسم خان را بحکومت صوبه پنجاب رخصت فرموده اسپ و فیل و سروپا عنایت نمودم هشتاد هزار درب بزنبل بیگ ایلچی دارای ایران انعام شد در ششم ماه مذکور بمقام راول پنڈی مورد عساکر منصور گردید فاضل خان بخدمت بخشیگری سرفرازی یافت بزنبل بیگ حکم شد که تا هنگام مراجعت موکب منصور از سیر کشمیر در دار السلطنت لاهور آسوده بسر برد و باکرقلی خان لنگهر فیل عنایت شد چون در نیولا مکرر استماع یافت که دارای ایران از خراسان بعزم تسخیر قندهار شتافته اگرچه این حرف نظر بنسبتهای سابق و حال بغایت بعید می نمود و از حساب دور بود که این قسم پادشاه بزرگ خیالات سبکی و بی حوصلگی بکار برد و بر سر ادنی بنده از بندهای من که با سی صد چهارصد نوکر در قندهار باشد خود بیاید اما از آنجا که حزم و احتیاط از شرائط جهانداری و لوازم سلطنت است زین العابدین بخشی احدیان را با فرمان مرحمت عنوان نزد خرم فرستاده ام که با عساکر فیروزی اثر و فیلان کوه شکوه و توپ خانه عظیم که دران صوبه بکمک او متقرر بود بسرعت هرچه تمام تر خود را بملازمت رساند که اگر این حرف مقرون تصدیق شد او را با لشکری از حساب و شمار بیرون و خزانه از حد و اندازه افزون فرستاده شود تا نتیجه عهد شکنی و حق ناشناسی را دریابد هشتم ماه مذکور در سرچشمه حسن ابدال منزل شد فدائی خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار سرفراز گردید بدیع الزمان بخدمت بخشیگری احدیان مقرر گشت در روز دهم ماه مذکور روز جمعه مهابت خان از کابل آمده ملازمت نموده سعادت زمین بوس دریافت و مورد الطاف روز افزون گردید صد مهر بصیغه نذر و ده هزار روپیه برسم تصدق گذرانید خواجه ابو الحسن تابینان خود را آراسته به نظر گذرانید دو هزار و پنجاه سوار خوش اسپه بقلم درآمد که از آن جمله چهارصد سوار برق انداز بودند در منزل مذکور شکار قمرغه طرح افگنده سی و سه راس از قچقار کوهی وغیره به تیر و تفنگ انداختم درینولا حکیم مومنا بوسیله رکن السلطنت مهابت خان دولت ملازمت دریافت از روی قدرت و دلیری متصدی علاج شد امید که قدم

او مبارک باشد منصب امان الله پسر مهابت خان دو هزاری ذات و هزار و هشتصد سوار مقرر شد نوزدهم ظاهر بنگلی مکهی مورد بارگاه اقبال گردید و جشن شرف در انجا آراستگی یافت مهابت خان را رخصت کابل فرموده اسب و فیل و خلعت مرحمت فرمودم منصب اعتبار خان پنج هزاری ذات و چهار هزار سوار حکم شد چون بنده قدیم الخدمت و بسیار پیر ضعیف شده بود بصاحب صوبگی آگره سر فراز ساختم و حراست قلعه و خزاین بعهده او مقرر داشتم بعنایت فیل و اسپ و خلعت ممتاز ساخته رخصت فرمودم بیست و نهم در کهالی کنوار ارادت خان از کشمیر آمده سعادت آستان بوس دریافت دویم اردی بهشت ماه الٰهی درخطه دلکشای کشمیر نزول اجلال اتفاق افتاد میر میران بمنصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار و چهار صد سوار سر فراز گردید درینولا بجهت رفاهیت احوال رعایا و سپاهی مرسوم فوجداری را برطرف ساخته فرمان شد که در کل ممالک محروسه بعلت فوجداری مزاحمت نرسانند زبردست خان میر توزک بمنصب دو هزاری ذات و هفتصد سوار ممتاز گشت در تاریخ سیزدهم بصواب دید اطبا خصوص حکیم مومنا از بازوی چپ فصد نموده سبک شدم بمقرب خان سروپا بحکیم مومنا ده هزار درب انعام شد حسب الالتماس خرم منصب عبدالله خان شش هزاری مقرر گشت سر فراز خان بعنایت نقاره سرفراز گردید بهادر خان اوزبک از قندهار آمده دولت زمین بوس دریافت صد مهر بطیفه نذر و چهار هزار روپیه برسم تصدق گذرانید مصطفی حاکم ٹهٹه شاه نامه و خمسه شیخ نظامی مصور بعمل استادان با دیگر تحفه ها برسم پیشکش فرستاده بود منظور در آمد غره خرداد ماه الٰهی لشکر خان بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار سربلندی یافت بمیر جمله منصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار سوار عنایت شد از امرای صوبه دکن برین موجب باضافه منصب سرفراز گردیدند سردار خان سه هزاری و دو هزار و پانصد سوار سربلند خان دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار و دویست سوار باقی خان دو هزار و پانصدی و دو هزار سوار شرزه خان دو هزار و پانصدی و هزار و دویست سوار جان سپار خان دو هزاری ذات و دو هزار سوار مرزا والی دو هزار و پانصدی و هزار سوار مرزا بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ هزار و پانصدی ذات و سوار زاهد خان هزار و پانصدی و هفتصد سوار عقیدت خان هزار و دو صدی و سه صد سوار ابراهیم حسین کاشغری هزار و دو صدی و شش صد سوار ذوالفقار خان هزاری ذات و پانصد سوار راجه گجسنگه و همت خان بعنایت نقاره ممتاز گردیدند دویم تیر ماه الٰهی سید بایزید بخطاب مصطفی خانی سرفراز گردید و نقاره نیز مرحمت شد درینولا تهور خان که از خدمتگاران نزدیک است با فرمان مرحمت عنوان بطلب فرزند اقبال مند شاه پرویز رخصت شد پیش ازین بچند روز عرایض متصدیان صوبه قندهار مشتمل بر عزیمت دارای

ایران به تسخیر قندهار رسیده بود و خاطر صداقت آئین نظر بر نسبت هاے گذشته و حال تصدیق این معنی نمی نمود تا آنکه عرض داشت
فرزند خان جهان رسید که شاه عباس با لشکر هاے عراق و خراسان آمده قلعه قندهار را محاصره نمود حکم فرمودم که ساعت بجهت
برآمدن از کشمیر مقرر نمایند خواجه ابوالحسن دیوان و صادق خان بخشی پیشتر از موکب منصور بلاهور شتافته تا رسیدن شاهزادهاے
عالی مقدار با لشکر دکن و گجرات و بنگاله و بهار و جمعے از امراے که در رکاب ظفر قرین حاضر اند وانچه پے در پے از محال جاگیر
خود برسند نزد فرزند خان جهان بملتان روانه سازند همچنین توپ خانه و حلقه هاے مست فیلان خزانه و سلاح خانه سامان نموده
فرستند چون مابین ملتان و قندهار آبادانی کمتر است بے تهیه آذوقه فرستادن لشکر گران صورت پذیر نه بنا برین مقرر شد که
غله فروشان را که باصطلاح هند بنجاره گویند دلاسا نموده زر داده مقرر فرمایند که همراه لشکر ظفر اثر باشند تا از کم آذوقه تنگی نکشند
اینجا بنجاره طایفه الیست مقرر بعضی هزار گاو و بعضے بیشتر یا کمتر به تفاوت می دارند غله از بلوکات بشهرها آورده می فروشند و در
لشکرها همراه می باشند و در چنین لشکرے اقلاً صد هزار گاو بلکه بیشتر همراه خواهد بود امید که بتوفیق کریم کارساز لشکر بعدت و آلات
سامان شود که تا اصفهان که پاے تخت اوست هیچ جا تامل و توقف روا نه دارند بخان جهان فرمان شد که زنهار تا رسیدن عساکر
منصور از ملتان قصد آن جانب نماید و اضطراب نکند و گوش بر حکم دارد بهادر خان اوزبک بعنایت اسپ و سر و پا سرفراز
گشته بکمک لشکر قندهار مقرر شد فاضل خان بمنصب دو هزاری ذات و هفت صد و پنجاه سوار ممتاز گردید چون بعرض رسید که
فقراے کشمیر در زمستان از شدت سرما محنت می کشند و بسختے و دشواری می گذرانند حکم فرمودم که قریه از اعمال کشمیر که سه چهار
هزار روپیه حاصل آن بوده باشد حواله ملا طالب اصفهانی نمایند که در وجه لباس فقرا و گرم کردن آب بجهت وضو ساختن در
مساجد باید که صرف نماید چون بعرض رسید که زمینداران کشتوار باز سر تمرد و عصیان بر داشته به فتنه و فساد پرداخته اند به
ارادت خان حکم شد که گرم و چسپان شتافته پیش از آنکه خود را قائم سازند تنبیه بر اصل نموده بیخ فساد آنها برکند و درین تاریخ
زین العابدین که بطلب خرم رفته بود آمده ملازمت نمود و معروض داشت که قرار داد او این است که ایام برشکال را در قلعه
ماندو گذرانیده متوجه درگاه شود عرض داشت او خوانده شد از فحواے مضمون و ملتمساتی که کرده بود بوے خیر نمی آید بلکه
آثار بیدولتے ظاهر می شد لاجرم فرمان شد که چون او اراده آن دارد که بعد از برسات متوجه درگاه شود باید که امراے
عظام و بندهاے درگاه که بکمک او مقرر اند خصوص از سادات بارهه و بخاری و شیخ زاده و افغان و راجپوتان تمام را بدرگاه
روانه سازد و بمیرزا رستم و اعتقاد خان حکم شد که پیشتر به لاهور رفته استعداد لشکر قندهار نمایند بمشار الیه یک لک روپیه

برسم مساعدت عنایت شد و به عنایت خان و اعتقاد خان نقاره مرحمت فرمودم * ارادت خان که به تنبیه و تادیب مفسدان
کشتوار شتافته بود و بسیاری را بقتل رسانیده از سر نو ضبط نموده و استحکام داده بخدمت پرداخت معتمد خان که بخدمت بخشیگری
لشکر دکن اختصاص داشت چون آن مهم بانجام رسید حسب الالتماس مشار الیه طلب شده بود درین تاریخ آمده آستانبوس
نمود * از غرائب آنکه چون در حرم سرای عصمت دانه مروارید که چهارده پانزده هزار روپیه قیمت داشت گم
شده جوتکرای منجم بعرض رسانید که درین دو سه روز پیدا می شود و صادق خان رمال معروض داشت که درهمین دو
سه روز از جائی بهم می رسد که بصفا و پاکیزگی متصف باشد مثل عبادت خانه و جائی که مخصوص نماز و تسبیح و اشغال
باشد عورت رمالی عرض کرد که درین زودی پیدا خواهد شد و عورت سفید پوستی از روی شگفتگی آورده بدست حضرت
خواجه داد قضا را روز سیوم یکی از کنیزان ترک در عبادت خانه یافته بخوشحالی تمام تبسم کنان بدست من داد چون سخن
هر سه یکی نشست هر کدام بانعام خاطر خواه سرفراز گردید چون خالی از غرابت نبود نوشته شد درینولا کوکب و خدمتگار خان
وغیره دوازده نفر از بندهای نزدیک را بسزاولی امراء صوبه دکن تعیین فرمودم که اهتمام شایسته نموده بسرعت هر چه
تمامتر بدرگاه حاضر سازند که بلشکر فیروزی اثر قندهار فرستاده شود چون درین ایام مکرر بعرض رسید که خرم به بعضی از محال جاگیر
نورجهان بیگم و شهریار بی حکم دست تصرف دراز ساخته از جمله پرگنه دهولپور که در جاگیر فرزند شهریار از دیوان اعلی
تنخواه شده بود دریا نام افغان را از نوکران خود با جمعی فرستاده و او با شریف الملک ملازم شهریار که بفوجداری آن حدود مقرر بود
جنگ کرده و کس بسیاری از طرفین بقتل رسیده اند اگر چه از توقف او در قلعه ماندو ملتمسات دور از حساب و نامعقول که در
عرض داشت خود باظهار آن جرأت نموده بود ظاهر می شد که عقل او برگشته است لیکن از استماع این اخبار متیقن گشت که
حوصله او را گنجائش این همه عنایت و تربیت که در حق او شده نیست و دماغش خلل پذیرفته بنا بران راجه روز افزون را که
از خدمتگاران قدیم است و نزدیک بود نزد او فرستاده از این جرأت و بی باکی بازپرس فرمودم و فرمان شد که بعد ازین ضبط احوال
خود نموده قدم از جاده معقول و شاهراه ادب بیرون ننهد و بمحال جاگیر خود که از دیوان اعلی تنخواه یافته خرسند باشد و زنهار
اراده آمدن بملازمت ننماید و جمعی از بندها که بجهت یورش قندهار طلب شده زود روانه درگاه والا سازد اگر خلاف حکم بظهور
رسید ندامت خواهد کشید درینولا میر ظهیر الدین نبیره میر میران پسر شاه نعمت الله مشهور از ایران آمده ملازمت نمود خلعت و هشت
هزار درب انعام شد * آجاله دکنی با فرمان عنایت عنوان نزد راجه نرسنگدیو رخصت یافت که بسزاولی نموده حاضر سازد فیل

ازین بنا بر رعایت بسیار و مرحمت سرشار که به خرم و فرزندان او داشتم در ہنگامے که پسرش را بیماری صعب دست داده بود بخود قرار داده بودم که اگر خدائے تعالےٰ او را به بخشد دیگر شکار بندوق نه کنم و ہیچ جانداری را بدست خود آزرده نسازم با این میل و ہوس که مرا با شکار است خصوص به شکار بندوق مدت پنج سال پیرامون آن نگشتم در نیولا که خاطر از کردار نا ملایم او گرانی پذیرفت باز بشکار بندوق توجه فرمودم و حکم کردم که ہیچ کس را بے بندوق و ولت خانه نگذارند در اندک مدت اکثری از بندہا را ذوق بندوق اندازے شد و ترکش بندان بجہت مجرائے خود بر پشت اسپ ورزش رسانیدند در بست و پنجم ماه مذکور مطابق ہفتم شوال در ساعت مسعود و مختار از کشمیر متوجه لاہور شدم بہاری داس برہمن را با فرمان مرحمت عنوان نزد ران امرسنگ فرستادم که پسر او را با جمعیت بملازمت بیاورد میر ظہیر الدین بمنصب ہزاری ذات و چہار صد سوار سرفراز شد چون بعرض رسید که قرض دار است ده ہزار روپیه انعام فرمودم غره شہریور ماه الٰہی سر چشمه اچھول منزل نشاط گردید روز مبارک شنبه در سر تالاب بزم پیاله ترتیب یافت درین روز ہمایون فرزند سعادتمند شہریار بتسلیم خدمت قندہار و تسخیر آن دیار نمود بمنصب دوازده ہزاری و ہشت ہزار سوار سرفرازے یافت خلعت خاصه با نادری تکمه مروارید عنایت شد درینولا سوداگری دو دانه مروارید کلان از انگروم آورده بود یکے از ان یک مثقال و ربع و دویم یک سرخ از و کمتر ہر دو به شصت ہزار روپیه نور جہان بیگم خریده درین روز پیشکش کرد در روز جمعه دہم بصلاح و دید حکیم مومنا از دست فصد نموده سبک شدم مقرب خان که درین فن ید طولے دارد ہمیشه او فصد من کرده لیکن که ہرگز خطا نکرده باشد دو بار خطا کرد و بعد از ان قاسم برادر زاده او فصد کرد خلعت و دو ہزار روپیه بمشار الیه داده ہزار درب بحکیم مومنا انعام شد میر خان حسب الالتماس خان جہان بمنصب ہزار و پانصدی و ہفتصد سوار سرفراز گشت در بست و یکم ماه مذکور جشن وزن شمسی آراستگی یافت سال پنجاه و چہارم از عمر این نیازمند درگاه الٰہی بمبارکی و فرخی آغاز شد امید که مدت عمر در رضیات ایزدی مصروف باد در بست و ہشتم بسیر آبشار او ہر رفته شد چون چشمه مذکور بخوبی و گوارائی مشہور بود با آب گنگ و آب دره لار در حضور وزن فرمودم آب او ہر از آب گنگ سه ماشه گران آمده آب گنگ از آب دره لار نیم ماشه سبک تر شد در سیوم مقام ہیره پور نزول بارگاه اقبال گشت با آنکه ارادت خان خدمت کشتوار را خوب کرده چون رعایا و سکنه کشمیر از طرز سلوک او شکوه مینمودند اعتقاد خان را بصاحب صوبگی کشمیر سرفراز ساخته اسپ و خلعت و شمشیر خاصه دشمن گذار با و عنایت فرمودم و ارادت خان را بخدمت لشکر قندہار تعیین نمودم کنور سنگھ راجه کشتوار را که در قلعه گوالیار مقید بود از حبس برآورده کشتوار با و عنایت کردم

واسپ وخلعت وخطاب راجه باو عنایت شد حیدر ملک را بکشمیر فرستادم که از دره لار جوی آب بباغ نور افزا بیارد سی هزار روپیه بجهت مصالح واجوره آن حواله شد دوازدهم ماه مذکور از کوهستان جمو برآمده در بهنبر نزول اتفاده روز دیگر شکار قمرغه کردم داوربخش پسر خسرو را منصب پنج هزاری ذات و دو هزار سوار عنایت شد در بیست و چهارم از آب چناب عبور فرمودم میرزا رستم از لاهور آمده ملازمت نمود همدرین تاریخ افضل خان دیوان خرم عرض داشت او را آورده ملازمت نمود بے اعتدالیهاے خود را لباس معذرت پوشانیده او را فرستاده که شاید به تیتال و چرب زبانیها کاری از پیش تواند برد و اصلاح ناهمواری او تواند نمود من خود اصلا توجه نفرمودم و رو ندادم خواجه ابوالحسن دیوان و صادق خان بخشی که بجهت سامان لشکر قندهار پیشتر بلاهور شتافته بود سعادت آستان بوس دریافتند غره آبان ماه الهی امان الله پسر مهابت خان بمنصب سه هزاری ذات و هزار و هفتصد سوار سرفراز گردید فرمان مرحمت عنوان بطلب مهابت خان فرستاده شد درینولا عبدالله خان را که بجهت خدمت قندهار طلب فرموده بودم از محال جاگیر خود آمده زمین بوس نمود چهارم ماه مذکور بمبارکی و فرخی داخل شهر لاهور شدم الف خان بمنصب دو هزاری و هزار و پانصد سوار سربلندی یافت ، بدیوانیان عظام حکم فرمودم که جاگیرهاے خرم را که در سرکار حصار و میان دو آب و این حدود تنخواه دارند در طلب جمعی از بندها که بخدمت قندهار مقرر شده اند تنخواه نمایند و از عوض این محال از صوبه مالوه و دکن و گجرات هرجا که خواسته باشد متصرف گردد و افضل خان را خلعت داده رخصت نمودم و فرمان شد که صوبه گجرات و مالوه و دکن و خاندیس باو عنایت شده از ینجا هر جا خواهد محل اقامت قرار داده بضبط آنحدود بپردازد جمعی از بندها که بحضور بجهت یورش قندهار طلب شده سزاولان به آوردن آنها تعیین شده رفته اند زود بدرگاه فرستد و بعد ازین ضبط احوال خود نموده از فرموده در نگذرد والا ندامت خواهد کشید درین روز اسپ پنچاق اول که در طویله خاصه امتیاز داشت بعبدالله خان عنایت شد ، در بیست و ششم ماه مذکور حیدر بیگ و ولی بیگ فرستادهاے دارای ایران و دولت بار یافتند بعد از اداے مراسم کورنش و تسلیم نوشته شاه را بنظر در آوردند فرزند خانجهان حسب الحکم جریده از ملتان رسیده ملازمت نمود هزار مهر و هزار روپیه و سیزده اسپ پیشکش گذرانید مهابت خان بمنصب شش هزاری ذات و پنج هزار سوار سرفراز شد بمیرزا رستم فیل عنایت نمودم راجه سارنگدیو بسزاولی راجه نرسنگدیو تعیین فرمودم که او را بسرعت هرچه تمامتر بدرگاه حاضر سازد هفتم آذر ماه الهی ایلچیان شاه عباس را که بدفعات آمده بودند خلعت و خرجی داده رخصت فرمودم کتابتی که در معذرت قندهار مصحوب حیدر بیگ ارسال داشته بود

باجوابے کہ نوشتہ شدہ درین اقبال نامہ ثبت افتاد۔

نقل نامہ داراے ایران

نسایم دعواتے کہ از نفحات اجابت آن غنچہ مراد شگفتہ نکہت افزاے مشام یگانگی باشد و لوامع مدحاتے کہ از لمعات خلوص ش انجمن اتحاد منور گشتہ ظلمت زداے غالیہ بیگانگی گرد عطر بزم خلعت و والاے اعلیٰ حضرت ظل الٰہی و شمع جمع صدق و صفای آن نور پرور آلہی گردانیدہ مشہود راسے انور و مکشوف ضمیر منیر ضیا گستری گرداند کہ بر دل دانش پسند و خاطر آسمان پیوند آن برادر بجان برابر کہ آئینہ چہرہ دانش و بینش و مرآت جمال خلایق آفرینش است عکس پذیر خواہد بود کہ بعد سنوح قضیہ ناگزیر نواب شاہ جنت مکان علیین آشیانی انار اللہ برہانہ چہ قسم قضایا در ایران روداد و بعضی ممالک از تصرف منسوبان این دودمان ولایت مکان بیرون رفتہ چون این نیازمند درگاہ بے نیاز متقلد امور سلطنت شد بیمن توفیقات ربانی و حسن توجہ دوستان انتزاع جمیع ممالک موروثی کہ در تصرف مخالفان بود نمود چون قندھار در تصرف گماشتگان والا دودمان بود ایشان را از خود دانستہ متعرض آن نشدہ از عالم اتحاد و برادری مترصد بودیم کہ ایشان نیز بطریق آبا و اجداد عظام جنت مقام خود در تفویض آن توجہ مبذول فرمایند چون بتغافل گذرانیدند مکرر بنامہ و پیغام و کنایت و صریح تصریح طلب آن نمودم شاید کہ در نظر ہمت ایشان این محقر ملک قابل مضایقہ نبود مقرر فرمایند کہ در تصرف اولیاے این خاندان دادہ رفع ظن دشمنان و بدگویان و قطع زبان درازی حاسدان عیب جویان گردد و جمعے بیشتر این امر را در عقدہ تعویق انداختند چون حقیقت این مقدمہ در میان دوست و دشمن اشتہار یافت و از آنجانب جوابے مشعر برد قبول نرسیدہ بخاطر عاطر رسید کہ طرح سیر و شکار قندھار اندازیم کہ شاید بدین وسیلہ گماشتہاے آن برادر نامدار کامگار از روے روابط الفت و خصوصیتے کہ در میان سلوک است موکب اقبال را استقبال نمودہ بخدمت اشرف فایز گردند و مجدداً بر عالمیان رسوخ قواعد یگانگی طرفین ظاہر گردیدہ باعث زبان کوتہی حاسدان و بدگویان شود بدین عزیمت بے یراق قلعہ گیری متوجہ شدہ چون بالوکاے فراہ رسیدیم منشور عاطفت مبنی بر اظہار سیر و شکار قندھار بحاکم آنجا فرستادیم کہ مہمان پذیر باشد عزت آثار خواجہ باقی کرکراق را طلب فرمودہ بحاکم و امرا کہ در قلعہ بودند پیغام دادیم کہ میان عالی حضرت بادشاہ ظل اللہ و نواب ہمایون ما جدائی نیست و آگاہی کہ ہست از ہمدیگر می دانیم و ما بطریق سیر متوجہ آن صوبہ ایم

نوعی نکنند که کلفت خاطر بهم رسد ایشان مضمون حکم و پیغام مصلحت انجام را بگوش حقیقت نیوش نشنیده مراسم الفت و اتحاد جانبین را منظور نداشته اظهار تمرد و عصیان نمودند تا بحوالی قلعه رسیده با زعزت آثار مشار الیه را طلب فرمودم و آنچه لوازمهٔ نصیحت بود با و گفته فرستادیم تا ده روز دیگر عساکر منصور را قدغن فرمودیم که پیرامون حصار نگردد نصایح سودمند نیامد و در مخالفت اصرار نمودند چون بیش ازین مصالح گنجایش نداشت لشکر قزلباش با وجود عدم اسباب قلعه گیری به تسخیر قلعه مشغول شد در اندک مدت برج و باره را با زمین یکسان ساخته کار بر اهل قلعه تنگ شد امان خواستند ما نیز رابطهٔ محبت که از قدیم الایام فی ما بین این دو سلسلهٔ رفیعه مسلوک بوده طریقهٔ برادری که مجدداً از زمان میرزائی آن اورنگ نشین بارگاه جاه و جلال میان ایشان و نواب همایون ما نبوعی استقرار یافته که رشک افزای سلاطین روی زمین شده است منظور داشته بمقتضای مروت جبلی تقصیرات و زلات ایشان را به عفو مقرون فرموده و مشمول عنایت ساخته سالماً و غانماً باتفاق حیدر بیگ قورباشی که از صوفیان صادق این خاندان است روانه درگاه معلی گردانیدم حقا که بنیاد وداد و اتحاد موروثی و مکتسبی از جانب این دولتخواهی نه بمرتبهٔ مشید و مستحکم است که بجهت صدور بعضی امور که بحسب تقدیر از مکمن امکان بمنصهٔ ظهور آمده باشد خلل پذیر گردد *

میان ما و تو رسم جفا نخواهد بود
بجز طریقهٔ مهر و وفا نخواهد بود

مرجو آنکه از آن جانب نیز همین شیوهٔ مرضیه مسلوک بوده بعضی امور غریبه را منظور انظار خجسته آثار نفرموده اگر غبار خدشه بر عارض الفت ظاهر شده باشد بحسن عطوفت ذاتی و محبت ازلی در ازالهٔ آن کوشیده گل همیشه بهار یکدلی و یگانگی را سرسبز و خرم داشته همگی همت گردون اساس بتاکید مبانی وفاق و تصفیهٔ مناهل اتفاق که نظام بخش انفس و آفاق است مصروف فرمایند و کل ممالک محروسهٔ ما را بخود متعلق دانسته بهر کس خواهند شفقت فرموده اعلام بخشند که بلامضایقه باو سپرده میشود این جزئیات را خود چه اعتبار باشد امرا و حکامیکه در قلعه بودند اگرچه مرتکب امری چند که منافی مراسم دوستی باشد شدند اما آنچه واقع شده از جانب ماست و ایشان آنچه لازمهٔ نوکری و شرط جانسپاری بود به تقدیم رسانیدند یقین که آن حضرت نیز شفقت شاهانه و مرحمت بادشاهانه شامل حال آنها فرموده ما را از ایشان شرمنده نخواهند ساخت زیاده چه اطناب نماید همواره لوای فرقدسای هم آغوش تائیدات غیبی باد +

جواب نامہ شاہ عباس

سپاس معرا از ملابس حد و قیاس و ستایش مبرا از آلایش تشبیه و التباس یگانه معبودی را در خور و سزاست که استحکام عهود و مواثیق بادشاهان عظیم الشان را موجب انتظام سلسله آفرینش و التیام و فرمان روایان جهان را باعث رفاهیت و آسایش و سبب امنیت و آرامش خلایق و عباد که ودایع بدایع حضرت آفریننده اند گردانیده مصداق این بیان دمویه این برهان موافقت و اتحاد و مرابطت و وداد است که فیما بین این والا دودمان رفیع الشان تحقیق پذیرفته و در زمان دولت روز افزون ما تجدید بنا به مؤکد و مشید گشته که محسود سلاطین زمان و خواقین دوران است آن شاه جم جاه ستاره سپاه فلک بارگاه دارا گروه گردون شکوه زینبده افسر کیانی شایسته تخت خسروانی شجره برومند ریاض سلطنت و ابهت نهال بوستان نبوت و ولایت نقاده دودمان علوی خلاصه خاندان صفوی بی سبب و باعثی در صدد افسردگی گلزار محبت و دوستی و اخوت و یکتا دلی که تا انقراض زمان و اختلاف ادوار و دوران امکان نشستن غبار خلل بر ساحت بیاض آن نبوده شد ندظاهر ارسم اتحاد و یگانگی فرمان روایان این جهان بوده باشد که در عین استحکام و اخوت و دوستیکه قسم بسر یک دیگر میخورده باشند و باکمال موافقت روحانی و مصادقت جسمانی که فیما بین بجان مضایقه نباید تا بملک و مال چه رسد بایزش بسیر و شکار آیند۔

صحیفه پر محبت بیش از قیاس ما

از ورود مکتوب محبت طراز که در معذرت سیر و شکار قندهار مصحوب سعادت نصابان حیدر بیگ و ولی بیگ ارسال داشته بودند شعر بر صحت ذات ملایک صفات بود گلهای نشاط بر روی روزگار خجسته آثار شگفت بر رای گیتی آرای آن برادر کامگار عالی مقدار مخفی و محتجب نماند که تا رسیدن رسول فرخنده پیام زنبل بیگ بدرگاه آسمان جاه اظهاری بر سلسله و پیغام در باب خواهش قندهار نشده بود در حینیکه ما بسیر و شکار خطه دلکشای کشمیر مشغول بودیم دنیا داران دکن از کوته اندیشی قدم از جاده اطاعت و بندگی بیرون نهاده طریق عصیان پیمودند لهذا بر ذمت همت بادشاهانه تنبیه و تادیب کوته اندیشان لازم شد و رایات نصرت آیات بدار السلطنت لاهور نزول اجلال فرموده فرزند برخوردار شاهجهان را با لشکر ظفر اثر بر سر آن بی سعادتان تعین فرمودیم و خود متوجه دار الخلافه آگره بودیم که زنبل بیگ رسید و مراسله محبت افزای زینت بخش اورنگ شاہی

رسانیده آن تعویذ دوستی را بر نمود شگون گرفته بقصد دفع شر دشمنان و مفسدان متوجه دارالخلافه آگره گشتم در رقیمه گهربار درر نثار اظهار خواهش قندهار نشده بود زنبل بیگ زبانی ظاهر نموده در جواب او فرمودیم که ما را آن برادر کامگار بهیچ چیز مضایقه نیست انشاء الله تعالی بعد از سرانجام مهم دکن بنوعی که مناسب دولت باشد شما را رخصت خواهیم ساخت و فرمودیم که چون طی مسافت دور و دراز کرده آمده و چند روز در دار السلطنت لاهور از کوفت راه آسوده شود که ترا طلب خواهیم فرمود بعد از رسیدن به آگره که مستقر الخلافت است مشار الیه را طلبیدیم که رخصت فرمائیم چون عنایت ایزدی قرین حال این نیازمند درگاه الهی است خاطر از فتح دکن پرداخته متوجه پنجاب گشتیم و در صدد آن شدیم که مشار الیه را روانه گردانیم بعد از سرانجام بعضی مهمات ضروری بجهت گرمی هوا متوجه خطه کشمیر جنت نظیر که در لطافت و نزاهت آب و هوا مسلم الثبوت سیاحان ربع مسکون است شدیم بعد از رسیدن بآن خطه دلگشا زنبل بیگ را بواسطه رخصت طلبیدیم که خود بسعادت متوجه شده سیرگاه‌های نزهت بخش فرح افزای آنجا را یک بار و نمائیم درین اثنا خبر رسیدن آن برادر کامگار بعزم تسخیر قندهار که هرگز در خاطر خطور نکرده بود رسید حیرت تمام دست داد که کوره دهی چه خواهد بود که خود بسعادت بتسخیر آن متوجه شوند و چشم از چنان دوستی و برادری و اتحاد پوشیده دارند با وجود آنکه مستخبران راست قول درست گفتار خبری رسانیدند باور نمی کردیم بعد از آنکه این خبر محقق شد در ساعت بعبد العزیز خان حکم فرمودیم که از رضای آن برادر کامگار تجاوز ننماید تا حال سر رشته برادری مستحکم است مرتبه و درجه این الفت و یک جهتی را برابر بعالم نمی کردیم و هیچ عطیه را با آن نمی سنجیدیم نا ملائق و مناسب برادری آن بود که تا آمدن ایلچی صبری فرمودند شاید بمطلب و مدعای که آمده بود کامیاب بخدمت می رسید قبل از رسیدن ایلچی مرتکب چنین خدشه شدن آیا اهل روزگار تقصیر پیرایه عهد و صداقت و سرمایه مروت و فتوت را کدام طرف راجع خواهند ساخت الله تعالی در جمیع آوان حافظ و ناصر و معین باد بعد از رخصت فرمودن ایلچیان همگی همت به تنبیه لشکر قندهار مصروف داشته فرزند خانجهان را که بجهت بعضی مصلحتها طلب شده بود فیل و اسب خاصه با شمشیر و خنجر مرصع و خلعت عنایت نمود و بطریق منقلای رخصت فرمودم که تا رسیدن شاهزاده شهریار با عساکر ظفر آثار در ملتان توقف نموده منتظر حکم باشد. و باقر خان را که فوجدار ملتان بود بدرگاه والا طلب نموده شد علی قلی بیگ درمن را به منصب هزار و پانصدی سرفراز ساخته بکمک مشار الیه مقرر داشتم و همچنین میرزا رستم را بمنصب پنج هزاری بلند مرتبه گردانیده در خدمت آن فرزند بلشکر مذکور تعیین فرمودم لشکر خان از صوبه دکن آمده ملازمت نمود از تعینات لشکر مذکور گشت الهداد خان افغان و میرزا عیسی ترخان و مکرم خان و اکرام خان و دیگر

امرا که از صوبه دکن و محال جاگیر خود آمده بودند اسپ و خلعت لطف نموده بهمراهی خان جهان رخصت فرمودم عمدة السلطنت آصف خان را بدار الخلافه آگره فرستادم که کل خزانه مهر و روپیه را که از آغاز سلطنت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه تا حال فراهم آمده بدرگاه بیارد اصالت خان پسر خان جهان به منصب دو هزاری و هزار سوار سرفرازی یافت محمد شفیع بخشی صوبه ملتان بخطاب خانی سرفراز گشت * شریف وکیل فرزند اقبالمند شاه پرویز را رخصت فرمودم که بسرعت هر چه تمام تر رفته آن فرزند را با لشکر صوبه بهار بملازمت بیارد و دو فرمان مرحمت عنوان به خط خاص نوشته تاکید بسیار در آمدن او نموده شد درین تاریخ میر میران نبیره شاه نعمت الله بمرگ مفاجات ودیعت حیات سپرد امید که از اهل آمرزش باد مرزا بیگ قراول را فیل مست زیر کرد و کشت خدمت او را با مام وردی فرمودم چون از کم ضعیفی که دو سال پیش ازین عارض شده بود و هنوز هست دل و دماغ همراهی نمی نمود که بمسودات سوانح و وقایع توانم پرداخت درین ولا که معتمد خان از خدمت دکن آمده سعادت آستانبوس دریافت چون از بندهای مزاجدان و شاگردان سخن فهم بود و سابق نیز سر رشته این خدمت و ضبط وقایع بعهده او بود حکم فرمودم که از تاریخی که نوشته ام آینده مشار الیه بخط خود نویسد و در ذیل مسودات من داخل سازد و آنچه بعد ازین سوانح شود بطریق روزنامچه مسوده نموده به تصحیح من رسانیده به بیاض می سپرده باشد *

ازینجا مسودات نوشته معتمد خان است

درین ایام که همگی همت جهانگشای به تهیه لشکر قندهار و تدارک آن کار مصروف بود خبرهای ناخوش از تغیر حال و بی اعتدالیهای خرم بعرض می رسید موجب توحش و توزع خاطر می گشت * بنابرین موسوی خان را که از بندهای باخلاص مزاجدان بود به گذاردن پیغامهای تهدید و ترغیب و بیان نصایح هوش افزا نزد آن بی دولت فرستادم که رهنمونی سعادت او را از گران خواب غفلت و غرور بیدار سازد و نیز بر ارادهای باطل و مقاصد فاسد او وقوف حاصل نموده بخدمت شتابد تا هر چه بمقتضای وقت باشد بعمل آید غره بهمن ماه الهی جشن وزن قمری آراسته گردید درین جشن همایون مهابت خان از صوبه کابل رسیده سعادت ملازمت دریافت و مورد عنایات خاص گشت یعقوب خان بدخشی را به عنایت نقاره بلند پایگی بخشیده بصوبه کابل تعین فرمودم * مقارن این حال عرضداشت اعتبار خان از آگره رسید که خرم با لشکر نکبت اثر از ماندو روانه این صوب شده ظاهرا خبر طلب خزانه را شنیده آتش در نهادش افتاد و عنان جها

برتافته

از دست داده بیتابانه روانه شده که شاید دراثنای راه خود را بخزانه رسانده دست اندازے تواند کرد بنا برین اسب صواب‌نما چنین اقتضا فرمود که برسم سیر و شکار تا کنار آب سلطان پور نهضت اتفاق افتد اگر آن بی سعادت برهنمونی بدرگه ضلالت قدم ببادیه جلادت نهاده باشد پیشتر شتافته سزاے کردار ناهنجار در دامن روزگار او نهاده شود و اگر طور دیگر صورت بندد در خور آن بعمل آید به این عزیمت بهفدهم ماه مذکور بساعت مسعود و زمان محمود کوچ واقعه شد مهابت خان بعنایت خلعت خاص سرفرازے یافت، یک لک روپیه بمیرزا رستم و دو لک روپیه به عبدالله خان بصیغه مساعدت حکم شد مرزا خان پسر زین خان را با فرمان مرحمت عنوان نزد فرزند اقبالمند شاه پرویز فرستاده تاکید بیش از بیش در طلب او نموده شد راجه سارنگدیو جهت طلب راجه نرسنگدیو رفته بود آمده ملازمت نمود معروض داشت که راجه با جمعیت شایسته و فوج آراسته در بلده تهانیسر بسعادت رکاب مفتخر خواهد گشت و درین چند روز مکرر عرایض اعتبار خان و دیگر بندها از دارالخلافه آگره رسید که خرم از برگشتگی و بیدولتی حقوق تربیت را بالعقوق مبدل ساخته پاے ادبار در وادی جهالت و ضلالت نهاده روانه این حدود داست و ازین جهت بر آوردن خزانه را صلاح دولت ندانسته باستحکام برج و باره و لوازم قلعداری پرداختیم و همچنین عرض داشت آصف خان رسید که آن بیدولت پرده آزرم دریده روے بوادی ادبار نهاده از روش آمدن او بوے خیر نمی آید چون صلاح دولت در آوردن خزانه نبود بجاست ایزدی سپرده خود متوجه ملازمت است بنا برین از آب سلطان پور عبور فرموده به کوچ متواتر متوجه تنبیه و تادیب آن سیاه بخت گردیدم و حکم فرمودم که بعد ازین او را بیدولت می گفته باشند درین اقبالنامه هر جا بیدولت مذکور شود کنایه ازو خواهد بود از تربیتها و مرحمتها که در حق او بظهور آمده می توانم گفت که تا حال هیچ بادشاهی بفرزند خود این قدر عنایت نکرده باشد آنچه پدر بزرگوارم به برادران لطف نموده بودند من بنوکران او مرحمت فرمودم و صاحب خطاب و علم و نقاره ساختم چون در اوراق گذشته بتقریبات ثبت افتاده بر مطالعه کنندگان این اقبالنامه پوشیده نخواهد بود که چه پایه توجه و تربیت در حق او مبذول گشته زبان قلم را از شرح آن کوتاه داشتم از کدام الم خود نویسم از کوفت و ضعف درچنین هواے گرم که بمزاج من نهایت ناسازگاری دارد سواری و تردد باید کرد و باین حال برسر چنین ناخلفی باید رفت بسیارے از بنده ها را که سالهاے دراز تربیت کرده به مرتبه امارت رسانیده که امروز بالیستی بجنگ اوزبک یا قزلباش بکار آیند به شومی او سیاست فرموده بدست خود ضایع ساخت الحمد لله که ایزد جل سبحانه آن قدر حوصله و بردباری کرامت فرموده که این همه را تاب می توان آورد و بیک طوری می توان گذرانید

دبرخود آسان کرد اما آنچه بر دل گرانی می کند و مزاج غیرت را درآشوب دارد این است که درچنین وقتی بایستی که فرزندان سعادت گزین وامرای اخلاص آئین بتعصیب یک دیگر تلاش خدمت قندهار و خراسان که ناموس سلطنت است نمایند این بی سعادت تیشه برپای دولت خود زده سنگ راه این عزیمت شد و مهم قندهار درعقده تعویق و توقف افتاد امید که حق تعالی این گرانی ها را ازپیش خاطر بردارد ٭ درین وقت بعرض رسید که محترم خان خواجه سرا و خلیل بیگ ذوالقدر و فدائی خان میرتوزک بآن بی دولت رابطۀ اخلاص درست ساخته ابواب مراسلات مفتوح دارند چون وقت مقتضی مدارا واغماض نبود هرسه را مقید فرمودم و بعد از تحقیق و تفحص احوال چون درحرام نمکی بداندیشی و بدسگالی خلیل و محترم شک و شبهه نماند و مثل میرزا رستم امرا بربی اخلاصی و بدسگالی خلیل سوگند خورده ناگزیر آنها را بسیاست رسانیدم و فدائی خان را که غبار اخلاص او از آلایش تهمت و نقصان پاک بود از قید برآورده سرفراز ساختم راجه روزافزون را برسم ڈاکچوکی نزد فرزند اقبالمند شاه پرویز فرستادم که سزاولی نموده آن فرزند را با لشکر ظفراثر بسرعت هرچه تمامتر بملازمت رساند تا آن بی دولت چنانچه باید بسزای کردار ناپسندیده خود برسد جواهرخان خواجه سرا بخدمت اهتمام دربار محل سرفراز شد غره اسفندارمذ ماه الٰهی نورسرای مورد عساکر منصور گشت ٭ درین روز عرض داشت اعتبارخان رسید که بی دولت بسرعت هرچه تمامتر خود را بنواحی دارالخلافه آگره رسانیده بود که شاید پیشتر از استحکام قلعه ابواب فتنه و فساد مفتوح گرداینده کاری توان ساخت چون به فتح پوری رسد در دولت را بر روی خود مسدود دید با بدخجلت زده او بازگشته توقف می نماید خانخانان و پسر او و بسیاری از امرای بادشاهی که درتعینات صوبه دکن و گجرات بودند همراه او آمده رفیق راه بغی و کافرنعمتی شده اند موسیخان او را از فتح پور دیده تبلیغ احکام بادشاهی نمود و مقرر شد که قاضی عبدالعزیز ملازم خود را برفاقت او بدرگاه والا فرستد که مطالب او را بعرض رساند سندرنام نوکر خود را که سرحلقه ارباب ضلالت و سرگروه اهل فساد است باگره فرستاده که خزائن و دفاین بندهارا که در آگره دارند متصرف گردد از جمله بخانه لشکرخان درآمده نه لک روپیه را متصرف گشت همچنین بمنزل دیگر بندها هرجا گمان سامانی داشت دست تطاول دراز ساخته آنچه یافت بتصرف درآورد هرگاه مثل خان خانان امرای که بمنصب عالی اتالیقی اختصاص داشت در هفتاد سالگی روی خود را به بغی و کافرنعمتی سیاه زد از دیگران خود چه گله گویا سرشت او به بغی و کافرنعمتی مجبول بود پدرش درآخر عمر با پدر بزرگوارم همین شیوه ناپسندیده سلوک داشت او پیروی پدر نموده درین سن خود را مطعون و مردود ازل و ابد ساخت ٭

	عاقبت گرگ زاده گرگ شود	گرچه با آدمی بزرگ شود ✤	

درین تاریخ موسوی خان با عبدالعزیز فرستاده بی دولت رسید چون ملتمسات او معقول نبود راه سخن نداده حواله
مهابت خان نمودم که مقید دارد پنجم ماه مذکور کنار آب لودهیانه مقر معسکر اقبال گردید خان اعظم بمنصب هفت هزاری و پنج
هزار سوار سر بلندی یافت راجه بهارت بوندیله از دکن و دیانت خان از آگره رسیده ملازمت نموده گناه دیانت خان را
بخشیده بهمان منصب که سابق داشت سرفراز ساختم راجه بهارت بمنصب هزار و پانصدی هزار سوار و موسوی خان
بهزاری و سه صد سوار ممتاز گشتند روز مبارک شنبه دوازدهم در ظاهر پرگنه تهانیسر راجه نرسنگدیو ملازمت نموده فوج
آراسته بتوزک عرض داده مورد تحسین و آفرین گردید راجه سارنگدیو بمنصب هزاری و پانصدی و شش سوار سرفراز شد
در حوالی کرنال آصف خان از آگره آمده بسعادت رکاب بوس فرق عزت برافراخت درین وقت آمدن او عنوان فتوحات
بود نوازش خان پسر سعید خان از صوبه گجرات رسیده زمین بوس نمود در هنگامیکه بی دولت در برهانپور بود حسب التماس
او باقی خان را بصوبه جوناگڈهه تعین فرموده بودم بمشار الیه فرمان شده بود که بدرگاه آید درینولا خود را رسانید و شریک خدمت
گشت چون از دار السلطنت لاهور بی سابقه خبر کوچ آن ناسپاس افتاد و فرصت مقتضی توقف و تامل نبود با معدودی از
امرا که در رکاب منصور بودند و بخدمت حضور اختصاص داشتند بر آمده شد تا رسیدن بسهرند اندک مایه مردم بسعادت همراهی
سرفراز بودند بعد از گذشتن از سهرند فوج فوج و فشون فشون لشکر از اطراف و جوانب آمدند تا دهلی آن قدر جمعیت فراهم آمد
که بهر جانب که نظر می انداختم تمام روی صحرا را لشکر فرا گرفته بود چون بعرض رسید که بی دولت از فتح پور بر آمده روانه
اینصوب گشته بکوچ متواتر متوجه دهلی شد بعساکر ظفر طراز حکم جلیته پوشیدن فرمودم درین یورش مدار تدبیر امور و ترتیب
افواج منصور بصوابدید مهابت خان مفوض بود و سرداری فوج هراول بعبد الله خان مقرر داشته از جوانان چیده و گزیده و
سپاهیان کار دیده هر کس را که مشار الیه التماس نمود در فوج او نوشته حکم فرمودم که یک گروه پیشتر از دیگر افواج می رفته باشند
خدمت رسانیدن اخبار و ضبط راهها را نیز او متعهد شد و ما غافل ازین که او با بی دولت همداستان است و غرض اصلی
آن بد اصل آنست که اخبار لشکر ما را باو رساند بیش ازین هم خبر راست و دروغ بر طومارهای طولانی نوشته
می آورد که جاسوسان من از آنجا فرستاده اند بعضی از بندهای فدوی را متهم می داشت که با بی دولت اتفاق دارند و اخبار
دربار باو می نویسند اگر بفتنه سازی و دراندازی او از جا رفته اضطراب و بیتابی می نمودم درین طور شورشی که تند باد فتنه و طوفان

بلا در آشوب و تلاطم بود بسیارے از بندهاے فدوی را به تهمت او ضایع بایستے ساخت با آنکه بعضی از دولت خواهان در خلا و ملا یکنایه و صریح از بد اندیشی و ناراستی او حرفها راست بعرض می رسانیدند وقت مقتضی آن نبود که واشگافته پرده از روے کار او بر گرفته آید چشم و زبان را از ادائے که وحشت خاطر شوم او باشد نگاه داشته بیشتر از بیشتر در عنایت و التفات اغراق و افراط بکار می رفت که شاید خجلت زده از کردار ناهنجار خود گشته از بد ذاتی و فتنه پردازی باز آید آن مردود ازل وا بد که سرشت زشت او بخبث و نفاق مجبول بود بخود بس نیامده کرد انچه در خور او بود چنانچه در جاے خود گزارش خواهد یافت ـ

درختیکه تلخ است او را سرشت
گرش در نشانی بباغ بهشت
دراز جوے خلدش به هنگام آب
به بیخ انگبین ریزی و شهد ناب
سرانجام گوهر به کار آورد
همان میوهٔ تلخ بار آورد

بالجمله در حوالے دهلی سید بهوه بخاری و صدر خان و راجه کشنداس از شهر آمده بسعادت رکاب بوس سرفراز شدند با قرخان فوجدار سرکار او وه تیر درین تاریخ خود را بار دوے ظفر قرین رسانید بست و پنجم ماه مذکور بمعمورهٔ دهلی گذشته در کنار آب جمنا معسکر اقبال آراستم گردهر ولد راے سال درباری از صوبه دکن آمده بدولت زمین بوس ممتاز گردید به منصب دو هزاری و هزار و پانصد سوار سرفراز گشته بخطاب راجه خلعت امتیاز پوشید زبردست خان میر توزک بعنایت علم فرق عزت برافراخت ـ

جشن هیژدهمین نوروز از جلوس همایون

شب سه شنبه بستم ماه جمادی الاول سنه هزار و سے و دو هجری نیر اعظم فروغ بخش عالم به بیت الشرف حمل سعادت تحویل ارزانی فرمود و سال هیژدهم از مبدا جلوس مبارک و فرخ آغاز شد ٭ درین روز استماع افتاد که بے دولت بحوالے متهرا رسیده در پرگنه شاه پور لشکر او بار انداز و فرود آمده بست و هفت هزار سوار دیدا امید که عنقریب مقهور و منکوب گردد راجه جیسنگه نبیره راجه مانسنگه از وطن خود آمده سعادت رکاب بوس دریافت راجه نرسنگه دیو را که در طائفه راجپوت از وجوه تراعیاسے نسبت بخطاب مهاراجه بلند مرتبه گردانیده راجه جوگراج پسر او را بمنصب دو هزاری و هزار سوار سرفراز

ساختم سید بهوه بعنایت فیل ممتاز شد چون بعرض رسید که بیدولت کنار آب جمنه را گرفته می آید نهضت موکب منصور نیز
بهمان سمت مقرر گشت ترتیب افواج بحر امواج از هراول و چرنغار و برنغار و التمش و طرح و چنداول وغیره و آنچه که لایق حال و
مناسب مقام بود قرار یافت مقارن این خبر رسید که بیدولت با خانخانان بی سعادت از راه راست عنان تافته
به پرگنه کولکه که بیست کروه جانب چپ است شتافته و سندر برهمن را که رهنمای بادیه ضلالت و گمراهی است با داراب
پسر خانخانان و بسیاری از امرای بادشاهی که رفیق راه بغی و حرام نمکی شده اند مثل بهمتخان و سربلندخان و شرزه خان و عابدخان و جادو رای
و اودی رام و آتش خان و منصور خان و دیگر منصبداران که از تعیینات صوبه دکن و گجرات و مالوه بودند تفصیل آن طولی دارد و تمام نوکران خود مثل راجه بهیم پسر
رانا و رستم خان و بیرم بیگ و دریا افغان و تقی وغیره در برابر لشکر منصور گذاشته پنج فوج قرار داده اگرچه بظاهر سمت سرداری به داراب
برگشته روزگار است لیکن در حقیقت و معنی سرداری و مدار کار بر سندر زشت کردار است و تیره بختان سبب عاقبت در
نواحی بلوچ پور نزول ادبار نموده اند هشتم ماه مذکور قبول پور معسکر ظفر گردید درین تاریخ نوبت چنداولی با قرخان بود مشارالیه
را از همه عقب تر گذاشته بودیم جمعی از مقهوران در اثنای راه خود را باعراق لشکر منصور رسانیده دست تطاول دراز
ساختند باقرخان پای همت برجا داشته بمدافعه آنها پرداخت و خواجه ابوالحسن خبر یافته و بکمک عنان تافت تا رسیدن
خواجه مردودان تاب نیاورده راه گریز سپرده بودند روز چهارشنبه نهم ماه مذکور بیست و پنج هزار سوار به سرداری آصفخان
و خواجه ابوالحسن و عبدالله خان جدا ساخته بر سر مقهوران سبب عاقبت تعیین فرمودم قاسم خان و لشکرخان و ارادت خان
و فدائی خان و دیگر بندها موازی هشت هزار سوار در فوج آصف خان مقرر گشت باقرخان و نورالدین قلی و ابراهیم حسین
کاشغری وغیره مقدار هشت هزار سوار بکمک خواجه ابوالحسن قرار یافت نوازش خان و عبدالعزیز خان و عزیزالله و بسیاری
از سادات باره و امروهه به همراهی عبدالله نوشته شد درین فوج ده هزار سوار بقلم آمد مقدمه متهور لشکر را دوبار اثر
ترتیب داده قدم بی آزرمی پیش نهاد درین وقت من ترکش خاصه خود را مصحوب زبردست خان میر توزک بجهت
عبدالله خان فرستادم که موجب دلگرمی او شود چون تلاقی فریقین اتفاق افتاد آن روسیاه ازل و ابد که سرشت
زشتش به بغی و کفران نعمت مجبول بود راه گریز سپرده به مقهوران پیوست عبدالعزیز خان پسر خانه زوران والله
اعلم دانسته یا نادانسته بهمراهی او شتافت نوازش خان و زبردستخان و شیر حمله که در فوج آن بی حمیت بودند پای
همت افشرده از رفتن او دیگران نشدند از انجا که تائید ایزد جل و علا همه جا و همه وقت قرین حال این نیازمند

است در چنین هنگامیکه شل عبدالله خان سرداری فوج ده هزار سوار را برهم زده و ویران ساخته بتعلیم پیوست و نزدیک
بود که چشم زخم عظیم به لشکر منصور رسد تیر تفنگ از شست غیب بمقابل سندر رسید از افتادن او ارکان همت مقهوران
تزلزل پذیرفت خواجه ابوالحسن نیز فوج مقابل خود را از پیش برداشته درهم شکست و آصفهان بوقت رسیدن بافوج خان
تردد نمایان کرده کار را اتمام ساخت و فتحی که طغرای فتوحات روزگار تواند شد از کمین غیب چهره پرداز مراد گشت زبردست خان و شیر حمله
و شیر بچه پسر او و پسر اسد خان معموری و محمد حسین برادر خواجه جهان و جمعی از سادات بارهه که در فوج عبدالله روسیاه بودند
شربت خوشگوار شهادت چشیده حیات جاوید یافتند عزیزالله نبیره حسین خان زخم بندوق برداشته بسلامت ماند اگرچه
درین وقت رفتن آن منافق مردود هم از تائیدات غیبی بود لیکن اگر در عین جنگ این حرکت شنیع از و بظهور رسیدی
ظن غالب آنکه اکثر سرداران لشکر عاصی گشته شدندی یا گرفتار شدندی بحسب اتفاق در السنه عوام بلعنت الله اشتهار یافت
چون نامی از غیب نامزد او شده بود من هم او را بهمین نام خواندم بعد ازین هرجا لعنت الله مذکور شود کنایه از و خواهد بود بالجمله
مقهوران به انجام که از عرصه کارزار راه گریز سپرده بودند روی بوادی ادبار نهادند و دیگر خود را جمع نیارستند ساخت
و لعنت الله با سایر مقهوران تا پیش بیدولت که بیست کروه مسافت بود عنان باز نه کشید چون خبر فتح اولیای دولت باین نیازمند درگاه رسید
سجدات شکر این موهبت که از عنایات مجدده الهی بود بتقدیم رسانیده دولتخواهان شایسته خدمت را بحضور طلب فرمودم روز دیگر سر سندر
را بحضور آوردند چنان ظاهر شد که چون بندوق باو رسیده جان بمالکان جهنم سپرده راشه او را بجهت سوختن بدهی که در آن حوالی بوده
برده اند دستی که خواسته اند که آتش برافروزند فوجی از دور نمایان شد از بیم آنکه مبادا گرفتار شوند هر کدام بطرفی گریخته
اند مقدم آن موضع سرش را بریده برای مجرای خود نزد خان اعظم که در جاگیر او مقرر بود برده مشارالیه بملازمت
آورد چهره شومش درست نمایان بود هنوز تغییر نشده گوشهایش را بجهت مرواریدهایی که داشته بریده برده بودند
اما هیچ معلوم نشد که از دستی که بندوق خورده از معدوم شدن او بی دولت دیگر کمر نه بست گویا دولت و همت و
عقل او آن سگ هندو بوده هرگاه مثل من پدری که در حقیقت آفریدگار مجازی اویم و در حیات خود او را بوالا پایه
سلطنت رسانیده به هیچ چیز از و دریغ نداشته باشم چنین کند جاشا از عدالت الهی که دیگر روی بهبود نه بیند جمعی از
بندها که درین یورش مصدر خدمات شایسته شده در خور پایه خویش بمراحم بیش سرفراز یافتند خواجه ابوالحسن بمنصب
پنج هزاری از اصل و اضافه ممتاز شد نوازش خان بمنصب چهار هزاری و سه هزار سوار ازباقر خان سه هزاری و پانصد سوار

و نقاره ممتاز گردید ابراهیم حسین کاشغری دو هزاری و هزار سوار عزیز الله دو هزاری و هزار سوار نور الدین قلی دو هزاری و
هفتصد سوار راجه رام داس دو هزاری و هزار سوار لطف الله هزاری و پانصدی و پانصد سوار پرورش خان هزاری و
پانصد سوار و اگر جمیع بندها مفصلاً نوشته آید بطول می انجامد بالجمله یک روز در منزل مذکور مقام فرموده روز دیگر کوچ کردم
دولت خان عالم از اله آباد کوچ کرده دولت آستان بوس دریافت دوازدهم ماه مذکور در حوالی موضع جهانسه منزل
شد درین روز سربلند رای از دکن آمده ملازمت نمود و بعنایت خنجر مرصع خاصه با پهول کتاره سرفراز گردید عبد العزیز
خان و چندی که همراه لعنت الله رفته بودند خود را از چنگ بی دولت خلاص کرده بملازمت پیوستند و چنان نمودند
که در وقتیکه لعنت الله تاخت ما را گمان آن شد که بقصد مبارزت اسپ برانگیخته چون میان مقهوران در آمدیم بجز رضا و تسلیم
ندیدیم الحال قابو یافته خود را بسعادت آستان بوس رسانیدیم با آنکه دو هزار مهر بر سم مدد خرج از بی دولت گرفته بودند
چون وقت تقاضای باز پرس نمی نمود عذر آنها را براستی خریداری شد نوزدهم جشن شرف آراستگی یافت و بسیاری
از بندها باضافه منصب و عنایات لایق سرفراز گردیدند میر عضد الدوله از آگره آمده ملازمت نمود فرهنگی که در لغت ترتیب
داده بنظر در آورد و الحق محنت بسیار کشیده و خوب پیروی ساخته و جمیع لغات را از اشعار علمای قدما استشهاد آورده درین
فن کتابی بمثل این نمی باشد راجه جیسنگه بمنصب سه هزاری و هزار و چهارصد سوار سرفراز شده بفرزند شهریار فیل خاصه
عنایت نمودم خدمت عرض مکرر بموسویخان مقرر گشت امان الله پسر مهابت خان بخطاب خانه زاد خانی و منصب چهار
هزاری ذات و سوار نوازش یافته بعنایت علم و نقاره بلند مرتبه گردید غره اردی بهشت ماه الهی بر کنار کول فتح پور نزول
اقبال اتفاق افتاد اعتبار خان از آگره آمده ملازمت نمود و بنظر عاطفت مخصوص گشت ظفر خان و مکرم خان و برادر مکرم خان
نیز از آگره آمده سعادت ملازمت دریافتند چون اعتبار خان بمحافظت و محارست قلعه آگره چنانچه از حلال نمکی مصدر
مساعی جمیله و ترددات پسندیده گردیده بود بخطاب ممتاز خانی سربلند گردانیده منصب شش هزاری ذات و پنج هزار
سوار عنایت نمودم خلعت با شمشیر مرصع و اسپ و فیل خاصه مرحمت فرموده بخدمت مذکور رخصت انعطاف ارزانی
داشتم سید بهوه بمنصب دو هزاری و هزار و پانصد سوار سرفراز شد مکرم خان بمنصب هزاری دو و هزار سوار و خواجه قاسم
بهزار و چهارصد سوار نوازش یافتند چهارم ماه مذکور منصور خان فرنگی که در اوراق گذشته احوال او بشرح مرقوم گشته با
برادرش و نوبت خان دکنی برهنمونی دولت از بی دولت جدا شده بخدمت پیوستند خواص خان را نزد فرزند اقبالمند

شاه پرویز فرستادم میرزا عیسی ترخان از ملتان رسیده سعادت آستان بوس دریافت بمهابت خان شمشیر خاصه عنایت
شد دهم ماه مذکور نواحی پرگنه هندون معسکر اقبال گردید منصور خان بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار و نوبت خان
بمنصب دو هزاری و هزار سوار امتیاز یافتند یازدهم مقام شد چون درین روز سعادت ملازمت فرزند اقبالمند شاه پرویز
مقرر گشته بود حکم فرمودم که شاهزادهای کامگار و امرای نامدار و سایر بندهای جان سپار جوق جوق و قشون قشون
باستقبال شتافته آن فرزند اقبالمند را بآئین لایق بملازمت آورند و بعد از گذشتن نیم روز که ساعت مسعود و
مختار بود بسعادت زمین بوس جبین اخلاص نورانی ساخت و بعد از تقدیم لوازم کورنش و تسلیم و ادای مراتب توره و
ترتیب فرزند اقبالمند را بالشوق و شفقت تمام در آغوش عزت گرفته نوازش و مهربانی بیش از بیش ظاهر ساختم درینولا خبر رسید
که بی دولت در وقت عبور از حوالی پرگنه امبیر که وطن مالوفه راجه مانسنگه است جمعی از اوباش را فرستاده آن معموره را
تاخت و تاراج نموده دوازدهم ماه مذکور ظاهر موضع صار حوالی معسکر اقبال گشت حبش خان را جهت تعمیر منازل اجمیر
پیشتر رخصت فرمودم فرزند سعادتمند شاه پرویز را بمنصب والای چهل هزاری و سی هزار سوار بلند مرتبه گردانیدم
چون بعرض رسید که بی دولت جگت سنگه پسر راجه باسو را تعین فرموده که بوطن خویش رفته در کوهستان صوبه پنجاب ابواب
فتنه و فساد مفتوح گرداند صادق خان میر بخشی را بحکومت صوبه پنجاب سرفراز ساخته بتنبیه و تادیب او رخصت فرمودم
خلعت با شمشیر و فیل عنایت کردم و منصب او از اصل و اضافه چهار هزاری ذات و سه هزار سوار مقرر داشته بعنایت توغ و
نقاره سرفراز گردانیدم درینولا بعرض رسید که میرزا بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ را که به فتح پوری اشتهار دارد برادران
نمود او بجبر بر سر او ریخته او را بقتل میرسانند متعاقب این حال برادرانش بدرگاه آمده زمین بوس نمودند و مادر حقیقی او نیز
بخدمت پیوست لیکن چنانچه باید مدعی خون فرزند نشد و به ثبوت شرعی نتوانست رسانید اگرچه زشت خوئی او بمرتبه
بود که کشته شدن آن بی سعادت افسوس نداشت بلکه صلاح وقت و مناسب دولت باشد لیکن چو ازین بی دولتان نسبت
به برادر کلان که بمنزله پدر است چنین بی باکی بظهور رسیده عدالت مقتضی اغماض نگشت حکم فرمودم که بالفعل در زندان
محبوس باشند بعد ازین آنچه سزاوار باشد بعمل آید بیست و یکم ماه مذکور راجه گجسنگه و رای سورجسنگه از محال جاگیر خود رسیده دولت
رکاب بوس دریافتند معزالملک که بطلب فرزند خان جهان بملتان فرستاده بودم درین تاریخ آمده ملازمت نمود و از
صعوبت ضعف و بیماری او معروض داشت اصالت خان پسر خود را با هزار سوار بخدمت فرستاده اظهار تاسف و آزردگی

بسیار از حرمان ملازمت نموده بود چون عذر بفروغ صدق آراستگی داشت مقبول افتاد بست و پنجم ماه مذکور فرزند اقبال مند شاهزاده پرویز با عساکر منصور بتعاقب واستیصال سپه دولت و مخذول العاقبت تعیین شد عنان اختیار شاهزاده کامگار و مدار انتظام عساکر منصور ظفر آثار بید موتمن الدولة القاهره مهابت خان حواله شد از امرای نامدار و بهادران جان نثار که در خدمت شاهزاده بلند اقبال مقرر گشتند باین تفصیل است خانعالم مهاراجه گجسنگه فاضل خان رشید خان راجه گردهر راجه رام داس کچهواهه خواجه میر عزیز الله اسد خان پرورش خان اکرام خان سید هزبر خان لطف الله رای نراین داس وغیرهم موازی چهل هزار سوار موجود و توپخانه عالی با بیست لک روپیه خزانه همراه نموده شد بساعت سعادت قرین آن فرزند اخلاص گزین را بعنان فتح و فیروزی رخصت نموده شد فاضل خان بخدمت بخشیگری و وقعه نویسی لشکر منصور مقرر گشت خلعت خاصه با نادری زربفت و در گریبان و دامان مروارید کشیده که بمبلغ چهل و یک هزار روپیه در سرکار ترتیب یافته بود و فیل خاصه رتن گج نام با ماده فیل و اسپ خاصه و شمشیر مرصع که قیمت جمله هفتاد و هفت هزار روپیه باشد بشاهزاده مرحمت فرمودم و همچنین نورجهان بیگم خلعت واسپ و فیل چنانچه رسم است به آن فرزند لطف نمود و بمهابت خان و دیگر امرا در خور شایستگی اسپ و فیل و سروپا عنایت شد از ملازمان روشناس آن فرزند نیز بعنایات لائق سرفرازی یافتند درین تاریخ مظفر خان بخدمت میر بخشی خلعت امتیاز یافت غره خورداد ماه الٰهی شاهزاده داور بخش پسر خسرو را بصاحب صوبگی ملک گجرات سربلند ساخته خان اعظم را بوالا منصب اتالیقی او امتیاز بخشیدم به شاهزاده اسپ فیل و خلعت و خنجر خاصه مرصع و توغ و نقاره مرحمت شد خان اعظم و نوازش خان و دیگر بندها بنوازشات در خورد خود سرفرازی یافتند ارادت خان از تغیر فاضل خان بخدمت بخشیگری ممتاز شد ٭ رکن السلطنت آصفخان بصاحبصوبگی ولایت بنگاله و اودیسه فرق عزت برافراخت خلعت خاصه با شمشیر مرصع بشار الیه عنایت شد ابو طالب پسر او بهمراهی پدر مقرر گشت و بمنصب دوهزاری و هزار سوار سرفرازی یافت ٭ روز شنبه نهم ماه مذکور مطابق نوزدهم شهر رجب سنه هزار و سی و دو هجری در ظاهر اجمیر بر کنار تال آناساگر نزول سعادت اتفاق افتاد شاهزاده داور بخش بمنصب هشت هزاری و سه هزار سوار سرفراز گردیده دو لک روپیه خزانه بجهت مدد خرچ لشکر همراهی او مقرر گشت و یک لک روپیه مساعدة بخان اعظم حکم فرمودم الهیار پسر افتخار بیگ که در خدمت فرزند اقبال مند شاه پرویز می باشد حسب الالتماس آن فرزند بعنایت علم سرفراز گردید تاتار خان بحراست قلعه گوالیار دستوری یافت راجه گجسنگه بمنصب پنج هزار و چهار هزار سوار سربلند گشت

در نیولا از آگره خبر رسید که حضرت مریم الزمانی بقضاے ایزد سبحانه بخلوت سراے جاودانی شتافتند امید که الله تعالی ایشان را غریق بحر رحمت خویش گرداناد و جگت سنگه پسر رانا کرن از وطن آمده دولت زمین بوس دریافت ابراهیم خان فتح جنگ حاکم بنگاله سے و چهار زنجیر فیل برسم پیشکش فرستاده بود بنظر درآمد باقرخان بفوجداری سرکار اوده و سادات خان بفوجداری میان دوآب مقرر گردیدند میر مشرف بخدمت دیوانی بیوتات سرفراز شد * دوازدهم تیر ماه الٰهی عرض داشت متصدیان صوبه گجرات نوید بخش فتح و فیروزی گردید تفصیل این اجمال آنکه صوبه گجرات را که جاے یکے از سلاطین والاشکوه است در جلدوی فتح رانا به بیدولت عنایت فرموده بودم چنانچه در سوانح گذشته مشروحًا ثبت افتاد و سندر برهمن بوکالت او حکومت و حراست آن ملک می نمود درهنگامیکه این اراده فاسد در خاطر حق ناشناس او رسید آن سگ هندو را که پیوسته محرک سلسله نفاق و عناد و مرتب اسباب فتنه و فساد بود با همت خان و شرزه خان و سرفراز خان و بسیارے از بندهاے بادشاهی که جاگیردار آن صوبه بودند بحضور خود طلب نموده کهتر برادر او را بجاے او مقرر داشت بعد ازان که سندر بقتل رسید و بے دولت هزیمت یافته عنان ادبار بصوب ماندو تافته ملک گجرات را به قول لعنت الله مقرر نموده کهتر مذکور را به آصف خان دیوان آنصوبه و خزانه و تخت مرصع که پنج لک روپیه صرف آن شده و پرده که بدو لک روپیه برآمده و انهار الصبیغه پیشکش من ترتیب داده بود طلب نمود صفیخان برادر جعفر بیگ است که در خدمت پدر من بخطاب آصفخانی اختصاص داشت یک صبیه برادر نورجهان بیگم که به یمن تربیت من بخطاب آصفخانی سرفراز است در خانه اوست و صبیه دیگر از وبه سال کلان تر بخانه بیدولت است و هر دو از یک والده اند به این نسبت بیدولت از و توقع همراهی و موافقت داشت لیکن چون در ازل قلم تقدیر بسعادت مندی او جاری شده بود و مقرر گشته که بدولت و امارت برسد حق سبحانه تعالی او را موافق گردانید. و مصدر خدمات نمایان شده چنانچه نوشته می آید بالجمله لعنت الله بیوفا دار نام خواجه سرای خود را بحکومت آن ملک فرستاده او باسعدودی بے سروپا باحمدآباد درآمده شهر گجرات را متصرف گشت چون صفی خان اراده دولتخواهی پیش نهاد خاطر اخلاص مآثر داشت در نگاهداشتن نوکر و فراهم آوردن جمعیت وصید و لهذا همت گماشت روزی چند پیشتر از کهتر از شهر برآمده در کنار تال کانکریه منزل گزید و ازانجا به محمودآباد شتافت و بظاهر چنان نمود که نزد بیدولت میروم و در باطن با ناهرخان و سید دلیرخان و نانوخان افغان و دیگر بندهاے جان سپار و فدویان ثابت قدم با اخلاص که در محال جاگیر خود توقف داشتند مراسلات و مراعات ترتیب مقدمات دولتخواهی نموده در انتظار فرصت نشسته صالح نام ملازم بے دولت که فوجدار سرکار پهلاد بود و جمعیت نیک همراه داشت از فحواهی کار دریافت که

صفیخان

صفی خان را اندیشه دیگر پیش نهاد خاطر است بلکه کمتر هم این معنی را دریافته بود لیکن چون صفی خان جمعی را دلاسا نموده شرائط حزم و احتیاط مرعی و مسلوک می داشت نتوانستند دست و پا زده و صلاح از توهم آنکه مبادا صفی خان ترک محابا و مدارا نموده دست بخزانه و راز ساز و پیش بینی بکار برده با خزانه پیشتر شتافت قریب ده لک روپیه با ندوه بے دولت رسانید و کمتر نیز پردله مرصع را گرفته از پے او روانه شد اما تخت را بجهت گرانی نتوانست همراه برد صفی خان قابو دانسته از محمود آباد بپرگنه کریج که از راه متعارف برسمت چپ واقع است و نانو خان در انجا بود نقل مکان نموده با ناهر خان و دیگر دولت خواهان بمکاتبت و پیغام قرار داد که هر کدام از محال جاگیر خود با جمعے که دارند سوار شده هنگام طلوع نیر اعظم که صبح اقبال اهل سعادت است و شام ادبار ارباب شقاوت از دروازه که برسمت آنها است بشهر در آیند و نساے خود را در پرگنه مذکور گذاشته خود با نانو خان وقت سحر بسواد شهر رسیده در باغ شعبان خلد توقف می نماید تا خوب روشن شود و دوست و دشمن تمیز توان کرد و بعد از جهان افروزی صبح سعادت چون در دولت را کشاده یافت با آنکه اثری از ناهر خان و دیگر دولت خواهان ظاهر نه نمود به توهم آنکه مبادا مخالفان آگاهے یافته درهاے قلعه را هم مستحکم سازند توکل بتائید ایزد نصرت بخش نموده از دروازه سارنگ پور بشهر در آمده و مقارن این حال ناهر خان نیز رسیده از دروازه آمده داخل شهر شد خواجه سراے لعنت الله از نیرنگی اقبال بیزوال وقوف یافته بخانه شیخ حیدر نبیره میان وجیه الدین پناه برد بندهاے شایسته خدمت شادیانه فتح و نصرت بلند آوازه ساخته باستحکام برج و باره پرداختند و چندے را بر سر خانه محمد تقی دیوان بے دولت و حسن بیگ بخشی او فرستاده آنها را بدست آوردند و شیخ حیدر خود آمده صفی خان را آگاه ساخت که خواجه سراے لعنت الله در خانه من است او را هم دست بگردن بسته آوردند و جمیع ملازمان و منتسبان بے دولت را محبوس و مقید ساخته خاطر از ضبط و نسق شهر پرداختند و تخت مرصع با دو لک روپیه نقد و اسباب و اشیا کیکه از بے دولت و مردم او در شهر بود بتصرف دولت خواهان در آمد چون این خبر به بے دولت رسید لعنت الله را با همت خان و شرزه خان و سرفراز خان و قابل بیگ و رستم بهادر و صالح بدخشی و دیگر عاصیان بتعاقب چه از بندهاے بادشاهے و چه از مردم خود قریب پنج و شش هزار سوار موجود بر سر احمد آباد تعین نمود صفی خان و ناهر خان از آگاهی این یاے بهمت افشرده بدلاسا و سپاهی و فراهم آوردن جمعیت پرداختند و از نقد و جنس هر چه بدست آمده بود حتی تخت را شکسته بعلوفه مردم قدیم و جدید قسمت نمودند راجه کلیان زمیندار اندر و پسر لال گوپی و سایر زمینداران اطراف را بشهر طلبیده جمعیت نیک فراهم آورد لعنت الله بیگ مقید نشده در عرض هشت

روز خود را از مانده به رودره رسانید و دولتخواهان برهنمونی همت و بدرقه توفیق از شهر برآمده در کنار تال کانکریه معسکر اقبال آراستند لعنت الله را بخاطر میرسد که شاید از تیز جلوئی سررشتهٔ انتظام دولتخواهان از هم تواند گسیخت چون از برآمدن بندهای خدمتگذار آگاهی یافت در برودره عنان ادبار بار کشیده تا رسیدن کمک توقف گزید بعد از آن که عاصیان بد سرانجام بآن سر فتنهٔ ایام ملحق گشتند قدم ضلالت و گمراهی پیش نهاد و بندهای دولتخواه از کانکریه کوچ کرده در ظاهر موضع بیوه نزدیک بمرزا قطب عالم فرود آمدند لعنت الله سه روزه راه را بدو روز پیموده از برودره به محمود آباد پیوست چون سید دلیر خان نسائی شیرزه خان را از برودره گرفته بشهر آورده بود و نسائی سرفراز خان نیز در شهر بود صفی خان بهر دو مخفی کس فرستاده پیغام داد که اگر برهنمونی سعادت داغ عصیان از لوحهٔ پیشانی عبودیت خود زدوده خود را در سلک سایر بندهای دولتخواه منتظم سازید عاقبت شما در دنیا و در عقبی مقرون بصلاح و سداد خواهد بود و الا عیال و اطفال شما را متعرض ساخته انواع خواری سیاست خواهم کرد لعنت الله ازین معنی آگاهی یافته سرفراز خان را به بهانه از خانه طلب داشته مقید گردانید و چون شیرزه خان و همتخان و صالح بدخشی باهم اتفاق داشتند و بکجا فرود می آمدند شیرزه خان را نتوانست بدست آورد بالجمله بیست و یکم ماه شعبان سنه ۱۰۳۲ لعنت الله از جائیکه بود سوار شده عساکر نکبت مآثر را ترتیب داده و دولتخواهان نیز افواج اقبال آراستند و مستعد جدال و قتال گردیدند لعنت الله را بخاطر میرسد که از درآمدن من پای همت آنها از جا خواهد رفت و کار بجنگ نارسیده پریشان و متفرق خواهند گشت چون ثبات قدم دولتخواهان را مشاهده کرد تاب نیاورده بجانب دست چپ عنان ادبار تافت و بظاهر چنان نمود که درین میدان ماروی تفنگ زیر خاک پنهان ساخته اند مردم ما ضایع خواهند شد بهتر آنست که در عرصه سرکنج رفته جنگ اندازیم و این اندیشهٔ فاسد و تدبیرات باطل از تائیدات اقبال بود چه از انحراف عنان او آوازهٔ هزیمت بر زبانها افتاد و بهادران عرصهٔ فیروزی گرم و گیرا از پهلو درآمدند و آن بی سعادت بسرکنج نتوانست رسید در موضع بازیچه دائره کرد و دولتخواهان در ده مالوده که قریب سه کروه فاصله بود معسکر اقبال آراستند صباح روز دیگر افواج ترتیب داده بآئین پسندیده متوجه کارزار گشتند و ترتیب افواج بدین نمط قرار یافت در هراول ناهر خان و راجه کلیان و میداس اندور و دیگر بهادران جلادت آثار کار طلب گردیدند و در جرنغار سید دلیر خان و سیدید و جمعی از بندهای اخلاص شعار مقرر شدند و در برنغار نانو خان و سید یعقوب و سید غلام محمد و دیگر فدائیان جان نثار قرار گرفتند و در قول صفی خان و کفایت خان بخشی و بعضی از بندهای شایسته خدمت پای همت افشردند از اتفاقات حسنه جائی که لعنت الله فرود آمده بود زمین

پست و بلند بود زقوم زار انبوه و کوچهای تنگ داشت بنابرین سلسلهٔ افواج او در انتظام شایسته نیافت اکثر مردم کاری خود را همراه رستم بهادر پیش کرده بود و همت خان و صالح بیگ نیز از پیش قدمان ضلالت بودند سپاه نکبت آثار او را برانگیخت جنگ با ناهرخان و همت خان افتاد و چپقلش نمایان شد قضارا همت خان بزخم تفنگ برخاک هلاک افتاد و صالح بیگ را با ناهرخان و سید یعقوب و سید غلام محمد و دیگر بندها مبارزت دست داد در عین زد و خورد فیل سید غلام محمد رسیده او را از اسپ جدا ساخت و بزخمهای کاری برخاک افتاد و قریب صد کس او جان نثار گردیدند درین وقت فیلی که در پیش فوج عاصیان بود از آواز بان و صدمهٔ تفنگ رو گردان شده بکوچه تنگ که از دو طرف زقوم زار داشت درآمده بسیاری از مقهوران را پامال نیستی ساخت و از برگشتن فیل سر رشتهٔ انتظام مخالفان از هم گسیخت درین اثنا سید دلیرخان از دست راست درآمده کار زار کرد و لعنت الله از کشته شدن همت خان و صالح آگاهی نداشت بقصد کمک آنها جلو تیز گرفته بارگی ادبار برانگیخت چون بهادران فوج هراول ترددات کرده اکثر زخمی شده بودند از رسیدن لعنت الله تاب نیاورده انحراف عنان نمودند و نزدیک بود که چشم زخم عظیمی رسد درین حال تائید ایزدی بجلوه درآمد و صفی خان از قول بکمک فوج هراول شتافت مقارن این خبر کشته شدن همت خان و صالح به لعنت الله رسید و از نمایان شدن فوج قول و آمدن صفی خان پای همت افشرده او از جای رفته آوارهٔ دشت هزیمت و ناکامی شد سید دلیرخان تا یک کروه تعاقب نموده بسیاری از هزیمتیان را طعمهٔ تیغ انتقام ساخت قابل بیگ حرام نمک با جمعی از مقهوران بدفرجام اسیر سرپنجهٔ مکافات گردید چون لعنت الله از سرفراز خان جمعیت خاطر نداشت در روز جنگ او را مسلسل بر فیل نشانده و یکی از غلامان خود را موکل ساخته بود که اگر شکست افتد او را بقتل رساند همچنین بهادر پسر سلطان احمد را نیز پا بزنجیر بر یکی از فیلان سوار کرده اجازت قتل داده بود در وقت گریختن موکل پسر سلطان احمد او را بجمدهر می کشد و سرفراز خان خود را از بالای فیل بزیر می اندازد موکل او دران سراسیمگی از روی اضطراب زخمی بادمی زند اما کارگر نمی افتد صفی خان او را به کار زار دیده با مهٔ بفهمی فرستد و لعنت الله تا برودهٔ عنان ادبار باز نکشید و چون نسای شهزاده خان در قید دولت خواهان بود ناچار آمده صفی خان را دید با لجمله لعنت الله از برده به طرف برودخ شتافت فرزندان همت خان در قلعهٔ مذکور بودند اگرچه او را در قلعه راه ندادند اما پنج هزار محمودی برسم اقامت فرستادند و او سه روز در بیرون قلعهٔ برودخ بحال تباه گذرانیده روز چهارم از راه دریا به بندر سورت رخت ادبار کشید قریب دو ماه در بندر مذکور بسر برده مردم پریشان خود را جمع ساخت چون سورت در جاگیر بیدولت بود قریب چهار لک محمودی از متصدیان او گرفته آنچه بظلم و بیداد از هر جهت بدست آمد

متصرف شد و باز بخت برگشته هاے ستاره سوخته فراهم آورده در برهان پور خود را به بید دولت رسانید القصه چون از صفی خان و دیگر بندهاے حق شناس که در صوبه گجرات بودند چنین خدمت شایسته بظهور پیوست هرکدام بانواع نوازش و مراحم سربلندی یافت ۰ صفی خان هفت صدی ذات و سے صد سوار منصب داشت سه هزاری و دو هزار سوار ساخته بخطاب سیف خان جهانگیر شاهی و علم و نقاره سرفرازے بخشیدم ناهر خان هزاری و دویست سوار داشت بمنصب سه هزاری و دو هزار سوار عز امتیاز یافته بخطاب شیر خان و عنایت اسپ و فیل و شمشیر مرصع فرق عزت برافراخت و او نبیره نرسنگدیو برادر پورن مل لولو است که حاکم رایسین و چندیری بود چون شیر خان افغان قلعه رایسین را محاصره نمود مشهور است که او را قول داده بقتل رسانید و اهل حرم او باصطلاح هنود جوهر کرده خود را در آتش غیرت و ناموس سوختند تا دست نامحرم بدامن عصمت آنها نرسد فرزندان و اقوام او هرکدام بطرفی افتادند پدر ناهر خان که خان جهان نام داشت نزد محمد خان فاروقی حاکم اسیر و برهان پور رفته مسلمان شد و چون محمد خان ودیعت حیات سپرد حسن پسر او در صغر سن بجاے پدر نشست راجه علیخان برادر محمد خان آن خرد سال را در قید کرده خود متقلد امور حکومت گشت بعد از چندگاه براجه علی خان خبر رسید که خان جهان و جمعے از نوکران محمد خان اتفاق نموده اند و قرار داده که قصد تو کنند و حسن خان را از قلعه برآورده بحکومت بردارند راجه علی خان پیش دستی نموده حیات خان حبشی را با بسیاری از ابطال رجال بر سر خانه خان جهان فرستاد که یا او را زنده بدست آرند یا بقتل رسانند مشار الیه بر ناموس خود قدم غیرت افشرده بجنگ استاد و چون کار بر او تنگ شد جوهر کرده از حیات مستعار در گذشت دران وقت ناهر خان بغایت خرد سال بود حیات خان حبشی از راجه علی خان التماس نموده او را بفرزندی بر داشت و مسلمان ساخت بعد از فوت او راجه علی خان در مقام تربیت ناهر خان در آمده رعایت احوال او بواجبے سے نمودند چون پدر بزرگوارم انار الله برهانه قلعه اسیر را فتح کردند مشار الیه بخدمت آنحضرت پیوست آثار رشد از ناصیه احوال او دریافتند بمنصب لائق سرفراز فرمودند و پرگنه محمد پور را از صوبه مالوه بجاگیر او عنایت نمودند و در خدمت من بیشتر از بیشتر ترقی کرد الحال که توفیق حق گذاری نصیب او شد نتیجه آن چنانچه لائق بود دریافت ۰ سید دلیر خان از سادات بارهه است سابق نامش سید عبد الوهاب بود منصب هزاری و هشت صد سوار داشت بدو هزاری و هزار و دویست سوار و علم سرفراز گشت باره بزبان هندی دوازده را گویند چون در میان دوآب دوازده دیه نزدیک هم واقع است که وطن این سادات است بنا برین بسادات بارهه اشتهار یافته اند بعضے مردم در صحت نسب اینها سخن ها دارند لیکن شجاعت ایشان برهانی است قاطع بر سیادت چنانچه درین دولت هیچ معرکه نبوده که اینها خود را نمایان نساخته

باشند و چندے بکار نیامده باشند مرزا عزیز کوکه همیشه می گفت که سادات بارهه بلاگردان این دولت اند الحق چنین است نوازش خان
افغان هشتصدی ذات و سوار منصب داشت هزار و پانصدی ذات و هزار و دویست سوار حکم شد همچنین دیگر بندهاے دولتخواه
درخور خدمت و جانفشانی بمراتب بلند و مناصب ارجمند کام دل برگرفتند درینولا اصالت خان پسر خان جهان را بکمک فرزند
داور بخش بصوبه گجرات تعیین فرمودیم و نورالدین قلی را بصوبه مذکور فرستادیم که شیرزه خان و سرفراز خان و دیگر اعیان لشکر بادی که
اسیر سرپنجه مکافات شده اند محبوس و سلسل بدرگاه بیارد ۞ درین تاریخ بعرض رسید که منوچهر پسر شاه نواز خان برهنمونی سعادت از بید دولت جدا شده
بخدمت فرزند اقبالمند شاه پرویز پیوست اعتقاد خان حاکم کشمیر بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازے یافت چون قراولان
خبر آوردند که درین نزدیکی شیری نمایان شده خاطر راغبه شکار آن رغبت شد بعد از در آمدن به بیشه سه شیر دلیر نمایان گردیدند هر چهار را
شکار کرده بدولتخانه مراجعت نمودم همچنان طبیعت بشکار شیر مائل است که تا شکار آن میسر باشد به شکار دیگر دستوری
نمی دهد سلطان مسعود پسر سلطان محمود انار الله برهانه نیز بشکار شیر رغبت مفرط داشته و از شیر کشتن او آثار غریبه در تواریخ مذکور و
مسطور است خصوص در تاریخ بیهقی که مصنف او آنچه برأی العین مشاهده نموده بطریق روزنامچه ثبت نموده از جمله آن می نویسد
که روزے در حدود هندوستان بشکار شیر رفت و فیل سوار بود شیر سخت بزرگ از بیشه برآمده رو بفیل نهاد خشتے بینداخت
و بر سینه شیر زد شیر از درد و خشم خیز زده بقفاے فیل برآمده امیر بزانو استاده چنان شمشیرے زد که هر دو دست شیر قلم کرد
و شیر باز پس افتاده جان داد و مرا هم در ایام شاهزادگی چنین اتفاق افتاده بود که در حدود پنجاب بشکار شیر رفتم شیرے قوی
جثه از بیشه برآمده نمایان شد از بالاے فیل بندوقی بران زدم شیر از شدت غضب از جا برخاسته بقفاے فیل برآمد فرصت
مقتضے آن نشد که بندوق را گذاشته شمشیر را کار فرمایم سر بندوق را گردانیده بزانو در آمدم و بدو دست سر بندوق را چنان بر سر و روے او زدم که از
آسیب آن بر زمین افتاده جان داد و از غرائب آنکه در کوه کول من روزی بشکار گرگ رفته بودم بر فیل سوار بودم گرگے از پیش برآمد تیری نزدیک
به بناگوش زدم که تقریب به یک وجب فرو نشست و همان تیر افتاده جان داد و بسیار بوده که پیش من جوانان سخت کمان بیست تیر و سے تیر زده
اند و نمرده چون از خود نوشتن خوشنما نیست زبان قلم را از عرض این وقائع کوتاه می دارم در بیست و نهم ماه مذکور رعد رای جگت سنگه
پسر رانا کرن عنایت شد درینولا بعرض رسید که سلطان حسین زمیندار پگلی ودیعت حیات سپرده منصب و جاگیر او را به شادمان پسر
کلان او لطف نمودم هفتم ماه امرداد ابراهیم حسین ملازم فرزند اقبالمند شاه پرویز از لشکر ظفر اثر رسیده نوید فتح سامعه
افروز اولیاے دولت ابدی اتصال گردید عرض داشت آن فرزند مشتمل بکیفیت جنگ و ترددات بهادران بانام و ننگ

گذرانیدم شکر این موهبت که از عنایات الٰهی بود بتقدیم رسیده و شرح آن مجمل آنکه چون عساکر منصور در موکب شاهزاده والاقدر
از گریوه چاندا عبور نموده به ولایت مالوه درآمد بی دولت با بیست هزار سوار و سه صد فیل جنگی و توپخانه عظیم از ماندو بعزم رزم
درآمد جمعی از ترکیان و ... با جادو رای و اودی رام و آتش خان و دیگر مقهوران سیاه بخت پیش از خود گسیل نمود که باردوی
ظفر قرین بقزاقی برآیند مهابت خان ترتیب بترک شایسته نموده شاهزاده والاقدر را در قول جای داده خود با سر فوج
وا رسیده در سوار شدن و فرود آمدن شرائط حزم و احتیاط بکار برد ترکیان از دور خود را نمودار می گردانند و قدم جرأت و جلادت
پیش نمی نهادند روزی نوبت چنداول منصور خان فرنگی بود در وقت فرود آمدن اردو سے مهابت خان بجهت احتیاط
بیرون لشکر فوج بسته ایستادند تا مردم بفراغ خاطر دائره کنند چون منصور خان در اثنای راه پیاله خورده سرمست باده غرور به
منزل می رسد بحسب اتفاق فوجی از دور نمودار می شود و خیال شراب او را برین می دارد که باید تاخت بی آنکه برادران و مردم
خود را خبر کند سوار شده می تازد و دو سه ترکی را پیش انداخته تا جایی که جادو رای و اودی رام با دو سه هزار سوار صف بسته ایستاده
اند زده می برد چنانچه ضابطه اینهاست از اطراف هجوم آورده او را در میان می گیرند تا رمقی داشته دست و پا زده در راه اخلاص
جان سپار می گردد درین ایام مهابت خان پیوسته برسل و رسائل صید دلهای رمیده جمعی که از روی احتیاط و اضطرار همراه
بی دولت بودند می نمود چون مردم آیت یاس از صفحه احوال او می خواندند از آن جانب نیز نوشتها فرستاده قول خواسته بودند بعد
از آن که بی دولت از قلعه ماندو برآمد نخستین جماعتی ترکیان را پیش فرستاد و از پس آنها رستم خان و تقی و برقنداز خان را با گروه توپچیان
روانه ساخت انگاه داراب خان و بهیم و بیرم بیگ و دیگر مردم کاری خود را روانه گردانید و چون بخود قرار جنگ صف نمی
توانست داد همیشه نظر بر قفا داشت فیلان مست جنگی را با ارابه های توپخانه از آب نربده گذرانیده جریده از پی داراب
و بهیم خود هم روی ادبار بعرصه کارزار نهاده روزی که حوالی کالیاده معسکر اقبال گردید بی دولت تمام لشکر نکبت اثر خود را به
تقابل فوج منصور فرستاده خود با خان خانان و معدودی یک کروه عقب ایستاده برق انداز خان که از مهابت خان قول گرفته و کمین
بود وقتی که لشکرها در برابر هم صف کشیده اند قابو یافته با جماعتی برق انداز تاخته بلشکر منصور رسانید و جهانگیر بادشاه سلامت گفته می آید تا بمهابت خان
رسید مشارالیه بملازمت فرزند اقبالمند پرویز برده بمراحم بادشاهی مستمال و امیدوار گردانید و سابق بهاء الدین نام داشت و نوکر زین خان
بود بعد از فوت او در سلک توپچیان رومی منتظم گردید چون خدمت خود را گرم و چسپان می کرد جمعی با خود همراه داشت لائق
تربیت دانسته بخطاب برقنداز خانی سرفراز ساختم در وقتی که بی دولت را بدکن می فرستادم مشارالیه را امیر آتش لشکر ساخته همراه او تعین

ساختم اگرچه در ابتدای داغ لعنت بر ناصیه عبودیت نهاد لیکن عاقبت بخیر ظاهر شد و بوقت آمد همان روز رستم که از نوکران عمده او بود و اعتماد تمام بر و داشت چون یافت که دولت از و برگشته است از مهابت خان قول گرفته برهنمونی سعادت و بدرقهٔ توفیق با محمد مراد بخشی و دیگر منصبداران که همراه او بودند از لشکر نکبت اثر او بیرون تاخته بموکب اقبال شاهزاده والاقدر پیوست بیدولت را از شنیدن این اخبار دست و دل از کار رفت و بر تمام نوکران خود چه جای بندهای بادشاهی که همراه او بودند بے اعتقاد و بے اعتماد شده از غایت توهم شبا شب کس فرستاده مردم پیش را نزد خود طلبیده فرار بر قرار اختیار نموده سراسیمه از آب نربده عبور کرد و درین وقت باز چندی از ملازمان او فرصت یافته جدا شدند و بخدمت فرزند سعادتمند پیوسته درخور حالت خویش نوازش یافتند و هم درین روز که از آب نربده می گذشت نوشته بدست مردم او افتاد که مهابت خان در جواب کتابت زاهد خان نوشته بعواطف و مراحم بادشاهی مستمال و امیدوار گردانیده در آمدن ترغیب و تحریص بسیار نموده بود و آن را بجنس نزد بیدولت بردند او از زاهد خان بدگمان و بے اعتماد شده او را به سه پسر محبوس گردانید زاهد خان پسر شجاعت خان است که از امرا و بندهای معتمد پدر بزرگوارم بود و من این بے سعادت را نظر بر حقوق خدمت و نسبت خانه زادگی تربیت فرموده بخطاب خانی و منصب هزار و پانصدی سرفراز ساخته همراه بیدولت بخدمت فتح دکن رخصت فرمودم و در هنگامی که امرای آن صوبه را بجهت مصلحت قندهار طلب فرمودم با آنکه فرمان از روی تاکید خصوص باو صادر شد این بے سعادت بدرگاه نیامده خود را از فدویان و هواخواهان بیدولت ظاهر ساخت و بعد از آنکه از حویلی دهلی شکست خورده برگشت با آنکه عیال بهندی نداشت توفیق نیافت که خود را بملازمت رساند و غبار خجالت و داغ عصیان از لوح پیشانی پاک ساخته عذر تقصیر گذشته درخواهد تا آنکه منتقم حقیقی او را باین روز مبتلا ساخت و مبلغ یک لک و سی هزار روپیه نقد از اموال او بیدولت متصرف گشت۔

چو بد کردی مباش ایمن ز آفات | که واجب شد طبیعت را مکافات

بالجمله بے دولت بسرعت از آب نربده گذشته تمام کشتیها را بآنطرف کشید و گذرها را باعتقاد خود استحکام داده بیرم بیگ بخشی خود را با فوجے از مردم معتمد خود و جمعی از ترکیان دکن در کنار آب گذاشته ارابه های توپخانه در برابر نهاده خود بجانب قلعه اسیر و برهانپور عنان او بار معطوف داشته درین وقت ملازم او قاصدی که خان خانان نزد مهابت خان فرستاده بود گرفته پیش بیدولت برد و در عنوان مکتوب این بیت مرقوم بود۔

صد کس بنظر نگاه میدارندم | ورنه بپریدمی ز بے آرامی

بیدولت او را با ولاد از خانہ طلب داشتہ نوشتہ را باو نمود اگرچہ عذر با گفت لیکن جوابی کہ مسموع افتد نتوانست سامان نمود القصہ او را با داراب و دیگر فرزندان متصل منزل خود نظربند نگاہ داشت و آنچہ خود فال زدہ بود کہ صدکس بنظر نگاہ می دارند پیش او آمد درینولا ابراہیم حسین ملازم فرزند اقبال مند را کہ عرض داشت فتح آوردہ بود بخطاب خوش خبر خانی سرفراز ساختہ خلعت و فیل عنایت شد و فرمان مرحمت عنوان بشاہزادہ و مہابت خان مصحوب خواص خان فرستادہ پہونچی گران بہا بجہت فرزند اقبال مند و شمشیر مرصع بہ مہابت خان عنایت شد چون از مہابت خان خدمات شائستہ بظہور پیوستہ بود بمنصب ہفت ہزاری ذات و سوار سرفرازی بخشیدم سید صلابت خان از دکن آمدہ دولت زمین بوس دریافت مورد عنایات خاص گردید مشار الیہ از تعینات صوبہ دکن بود چون بیدولت از حوالی دہلی شکست خوردہ بماندو رفت او فرزندان خود را در حدود متعلقہ غیر تعیناتی ایزدی سپردہ از راہ نامتعارف خود را بملازمت رسانید میرزا حسن پسر میرزا رستم صفوی بخدمت فوجداری سرکار بہرایچ دستوری یافتہ بمنصب ہزار و پانصدی ذات و پانصد سوار از اصل و اضافہ سرفراز گشت لعل بیگ داروغہ دفترخانہ را نزد فرزند اقبال مند شاہ پرویز فرستادہ خلعت خاصہ با نادری بہ آن فرزند و دستار بمہابت خان مصحوب او عنایت شد خواص خان کہ سابق نزد آن فرزند رفتہ آمدہ بود ملازمت نمود مشتمل بر اخبار خوش آمد خانہ زاد خان پسر مہابت خان را بمنصب پنج ہزاری ذات و سوار سرفراز ساختم درینولا روزی بشکار نیلگاو خوش وقت شدم در اثنای شکار ماری بنظر در آمد کہ طولش دو نیم درعہ و جثہ او بمقدار سہ دست بود و نصف خرگوشی را فرو بردہ و نصف دیگر را در فرو بردن بود چون قراولان برداشتہ نزدیک آوردند خرگوش از دہانش افتاد فرمودم کہ باز بدہانش در آوردند ہر چند زور کردند نیارستند در آورد چنانچہ از زور بسیار کنج دہانش پارہ شد بعد ازان فرمودم کہ شکمش را چاک کردند اتفاقاً خرگوش دیگر درست از شکمش بر آمد این قسم مار را در ہندوستان چیتل می گویند و بمرتبہ کلان می شود کہ آہو بچہ را درست فرو می برد ولیکن زہر و گزیدگی ندارد روزے درہمین شکار یک مادہ نیلہ گاو را بہ بندوق زدم از شکمش دو بچہ رسیدہ بر آمد چون شنیدہ شدہ بود کہ گوشت برہ نیلہ گاو لذیذ و لطیف می باشد بہ باورچیان سرکار فرمودم کہ دو پیازہ ترتیب دادہ آوردہ بی تکلف خالی از لذت و نزاکت نبود در پانزدہم شہریور ماہ الٰہی رستم خان و محمد مراد و چندی دیگر از نوکران بیدولت کہ رہنمونی سعادت از وجدا شدہ خود را بملازمت فرزند اقبال مند شاہ پرویز رسانیدہ بود و بحسب الحکم بدرگاہ آمدہ دولت آستان بوس دریافتند رستم خان را بمنصب پنج ہزاری ذات و چہار ہزار سوار و محمد مراد را بمنصب ہزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختہ بعواطف روز افزون ۱۰۳۴

امیست، و ارسطا ختصم و رستم خان بدخشی الاصل است نامش یوسف بیگ بود نسبت قرابت بمحمد قلی صفاهانی دارد که وکیل و مدار علیه مرزا سلیمان بوده است اول در سلک بندهای درگاه انتظام داشت و اکثر در صوبه ها بسر برده داخل منصبداران خرد بود به تقریبی جاگیر او تغیر شده نزد بیدولت آمده ملازم گشت از شیرشکاری وقوف تمام دارد در پیش او هم ترددات کرده خصوص در رهم رانا و بیدولت او را از سائر نوکران خود برگزیده و بمرتبه امارت رسانیده بود چون من عنایات بسیار باو کردم حسب الالتماس او خطاب خانی و علم و نقاره بمشار الیه مرحمت فرمودم و یک چند بوکالت او حکومت گجرات داشت و بدهم نکرده بود محمد مراد پسر مقصود میرآب است که از قدیمان و بابریان مرزا سلیمان و مرزا شاهرخ بود درین تاریخ سید بهوه از صوبه گجرات آمده ملازمت نمود نورالدین قلی چیل و یک نفر از مخذولان بی عاقبت را که در احمد آباد گرفتار شده بودند مقید و مسلسل بدرگاه آورده شیرزه خان و قابل بیگ را که سرکرده ارباب فساد بودند در پای فیل مست انداخته بپاداش رسانیدم بستم ماه مذکور مطابق هیژدهم شهر ذیقعده فرزند شهریار را از نواسه اعتماد الدوله حق سبحانه صبیه کرامت فرمود امید که قدمش برین دولت فرخنده و همایون باد و بیست و دوم ماه مذکور جشن وزن شمسی آراستگی یافت سال پنجاه و پنجم از عمر این نیازمند به مبارکی و فرخندگی آغاز شد بدستور هر سال خود را بطلا و اجناس وزن فرموده وروجه مستحقان مقرر فرمودم از انجمله بشیخ احمد سهرندی دو هزار روپیه عنایت شد غره مهر ماه آلهی میرجمله بمنصب سه هزاری ذات و سیصد سوار ممتاز گشت تقیم بخشی گجرات بخطاب کفایت خانی سربلندی یافت چون بی گناهی سرفراز خان خاطرنشین گردید او را از بند برآورده مرتبه کورنش دادم حسب الالتماس فرزند شهریار به منزل او رفته رشد جشن عالی آراسته پیشکشهای لائق کشیده و باکثری از بندها سروپا داده در نیولاعرض داشت فرزند اقبالمند شاه پرویز رسید که بیدولت از آب برهان پور گذشته سرگشته بادیه ضلالت گشته تفصیل این اجمال آنکه چون از آب نربده عبور نمود تمام کشتیها را بآن طرف برده کنار دریا و گذرها را به توپ و تفنگ استحکام داد بیرم بیگ را با بسیاری از مخذولان برگشته های ستاره سوخته برکنار آب گذاشته بجانب اسیر و برهان پور رخت ادبار کشید و خانخانان و داراب را نظربند با خود همراه برد اکنون مجمل حقیقت قلعه اسیر بجهت شادابی سخن ناگزیر است * قلعه مذکور در ارتفاع و استحکام و متانت از غایت اشتهار محتاج تعریف و توصیف نیست پیش از رفتن بیدولت بدکن حواله خواجه نصرالله ولد خواجه فتح الله بود که از غلامان و خانه زادان قدیم الخدمت است ثانی الحال به التماس بیدولت حواله میر حسام الدین پسر میر جمال الدین حسین شد چون دختر تغائی نورجهان بیگم در خانه اوست وقتیکه بیدولت از حوالی دهلی شکست خورده بجانب مالوه و ماندو عطف عنان نمود

نور جہان بیگم بمیر مذکور نشانہا فرستادہ تاکید فرمودند کہ زنہار الف زنہار بیدولت و مردم او را پیرامون قلعہ نگذارند برج
و بارہ را استحکام دادہ اداے حقوق لازم شناسد و تو ے نکند کہ داغ لعنت و کفران نعمت بر ناصیہ سیادت و عزت او نشیند
الحق خوب استحکام دادہ و سامان قلعہ مذکور نہ بمرتبہ ایست کہ مرغ اندیشہ بیدولت بر حواشی آن تواند پرواز کرد و تسخیر آن بزودی
ممکن و میسر باشد بالجملہ چون بیدولت شریفا نام ملازم خود را نزد مشار الیہ فرستادہ بہ ترتیب مقدمات بیم و امید از راہ بردہ
مقرر نمود کہ چون بگرفتن نشان و خلعت فرستادہ بودہ است از قلعہ بزیر آید دیگر او را بالاے قلعہ نگذارد آن بے سعادت بمجرد
رسیدن شریفا حقوق تربیت و رعایت را بر طاق نسیان نہادہ بی مضایقہ و مبالغہ قلعہ را بشریفا سپردہ خود با فرزندان بر آمدہ
نزد بیدولت رفت بیدولت او را بمنصب چہار ہزاری ذات و علم و نقارہ و خطاب مرتضی خانی بدنام ازل و ابد مطعون دین
و دنیا ساخت القصہ چون آن بخت برگشتہ بپایہ قلعہ اسیر رسیدہ خان خانان و داراب و سائر اولاد بد نہاد او را با خود بالاے قلعہ بردہ
و سہ چہار روز در انجا بسر بردہ از آذوقہ و سائر مصالح قلعہداری خاطر وا پرداخت قلعہ را بگوپال داس نام راجپوت کہ سابق
نوکر سر بلند راے بودہ و در ہنگام رفتن دکن ملازم او شدہ بود سپردہ عورات و اسباب زیادتی را کہ با خود گردانیدن متعذر
بود در انجا گذاشت و ہر سہ منکوحہ خود را با اطفال و کنیز چند ضروری ہمراہ گرفت اول قصدش این بود کہ خان خانان و داراب را در
بالاے قلعہ محبوس دارد آخر راے او برگشت و با خود فرود آوردہ بہ برہان پور شتافت و در نیولا لعنت اللہ گمراہ با جہان جہان
ادبار و نحوست از سورت آمدہ باو پیوست از غایت اضطرار سر بلند راے پسر راے بہوج ہاڈہ را کہ از بندہا و راجپوتان
مردانہ صاحب الوش است درمیان دادہ برسل و رسائل حرف صلح مذکور ساخت مہابت خان گفت کہ تا خان خانان نیاید
صلح صورت پذیر نیست ہمگی مقصدش آنکہ باین وسیلہ آن سرگردہ محتال را کہ سر حلقہ ارباب فساد و عناد است از و جدا سازد
بیدولت ناچار او را از قید بر آوردہ بسوگند مصحف اطمینان خاطر خود نمودہ بجہت دلجوئی و استحکام عہد و سوگند بدرون محل بردہ محرم
ساخت و زن و فرزند خود را پیش او آوردہ انواع و اقسام الحاح و زاری بکار برد خلاصہ مقصودش آنکہ وقت ما تنگ شدہ و کار
بدشواری کشیدہ خود را بشما سپردم حفظ عزت و ناموس ما بر شماست کاری باید کرد کہ زیادہ برین خواری و سرگردانی نکشم خانخانان
بعزیمت صلح از بیدولت جدا شدہ متوجہ لشکر ظفر اثر گردید قرار یافت کہ مشار الیہ دران طرف آب بودہ بمراسلات ترتیب مقدمات
صلح نماید قضا را پیش از رسیدن خان خانان بکنار آب چندی از بہادران جلادت قرین و جوانان نصرت آئین سے شبے قابو یافتہ
از جائیکہ مقہوران غافل بودند عبور نمودند از شنیدن این خبر ارکان جمعیت تزلزل پذیرفت و بیرم بیگ نتوانست پاے ضلالت

وجهالت برجا داشته بمدافعه و مقابله پرداخت تا بر خود بجنبد کس از آب بسیار گذشت و در همان شب مفسدان سیاه بخت مانند
بنات النعش از هم پاشیده راه گریز سپردند خان خانان از نیرنگی اقبال بی زوال در ششدر حیرت افتاد نه روی رفتن
نه رای آمدن * درین وقت مکرر نوشته های فرزند اقبالمند مبنی بر تنبیه و رهنمونی سعادت مشتمل بر دلاسا و استمالت پی در پی
رسید خان خانان از صفحه احوال بیدولت صورت یاس و نقش ادبار دریافته بتوسط مهابت خان بخدمت فرزند اقبالمند
شتافت و بیدولت از رفتن خان خانان و عبور لشکر منصور از آب نربده و گریختن بیرم بیگ و توقف یافته دل پای داده
با وجود طغیان آب و شدت باران بحال تباه از راه بهت گذشته بجانب دکن روانه شد درین هرج مرج اکثری از
بندهای بادشاهی و ملازمان او کام ناکام جدائی اختیار نموده از همراهی او باز ماندند چون وطن جادو رای و اودی
رام و آتش خان در سر راه بود بجهت مصلحت خویش چند منزل رفاقت نمودند اما جادو رای باز دو روی او نیامده و بفاصله یک
منزل از پی میرفت و اسباب بیکه مردم درین اضطراب و هول جان می گذاشتند او خاوندی می کرد روزی که از آن طرف آب
روان می شد ذوالفقار خان نام ترکمان را که از خدمتگاران نزدیک او بود بطلب سربلند خان افغان فرستاده پیغام گذارد
که از نیک مردی در راست عهدی تو دور می نماید که تا حال از آب نگذشته آبروی مردان و خاست مرا از بی وفائی
هیچ کس چنان گران نمی آید که از تو مشارالیه در کنار آب سوار استاده بود که ذوالفقار خان رسیده تبلیغ رسالت می نماید سربلند خان
جواب مشخص نداده در رفتن و بودن متردد و متفکر بود دران وقت از روی اعراض می گوید که جلوی اسپ مرا بگذار ذوالفقار شمشیر
کشیده بر کمر او حواله میکند در نیحال یکی از افغانان نیزه کوتاه دسته را که اهل هند برچه میگویند در میان حائل میسازد ضرب تیغ بر چوب برچه خورده نوک شمشیر
بر کمر سربلند خان گذاره می رسد و بعد از برهنه شدن شمشیر افغانان هجوم آورده ذوالفقار را پاره پاره میسازند پسر سلطان محمد خزانچی که خواص بیدولت بود بنابر
آشنائی و دوستی بی اجازت بیدولت همراه او آمده نیز بقتل می رسد بالجمله چون خبر آمدن او از برهانپور و در آمدن عساکر منصور بشهر
مذکور استماع افتاد خواص خان را بر جناح استعجال نزد فرزند اخلاص کیش فرستاده تاکید بیش از بیش فرمودم که زینهار بچهره کشائی
این مرادات تسلی نگشته همت بران مصروف دارد که یا او را زنده بدست آرد یا از قلمرو بادشاهی آواره سازد چون
مذکور می شد که اگر ازین طرف کار بر او تنگ شده غالب ظن آنست که از راه الکه قطب الملک خود را بولایت اودیسه و بنگاله
اندازد و بحساب سپاه گری نیز معقول می نمود بنابر حزم و احتیاط که از شرائط جهانداری است میرزا رستم را بصاحب صوبگی الله آباد
اختصاص بخشیده رخصت آنصوب فرمودم که اگر بحسب اتفاق نقش چنین نشیند از مصالح آنکار باشد * و رنیوالا فرزند خان جهان

از ملتان آمده دولت زمین بوس دریافت هزار مهر بصیغهٔ نذر و یک قطعه لعلی که یک لک روپیه قیمت داشت با یک عدد مروارید
و دیگر اجناس برسم پیشکش گذرانید برستم خان فیل مرحمت نمودم نهم آبان ماه الٰهی خواص خان عرض داشت شاهزاده و مهابتخان
را آورده معروض داشت که چون آن فرزند به برهانپور رسید با آنکه بسیاری از مردم بنابر شدت باران و برآمدن او عقب مانده
بودند بموجب حکم بی تامل و توقف از آب گذشته به تعاقب بیدولت علم اقبال برافراخت و بیدولت از شنیدن این خبر جانکاه
سراسیمه طی مسافت می نمود و از شدت باران و افراط لای و گل و کوچ پی در پی چار وائی و باربردار از کار رفته بود از هر کس
هرچه در راه می ماند باز پس نمی گردید و او با فرزندان و متعلقان نقد جان غنیمت شمرده با اجناس نمی پرداختند عساکر اقبال از
گریوهٔ هنگام گذشته تا پرگنهٔ رنکوت که از برهانپور قریب چهل کروه مسافت است به تعاقب او شتافتند او باین حال تا قلعهٔ ماهور
رفت و چون دانست که جادو رای و اودی رام و سائر کهنیان بیش ازین با و رفاقت نخواهند کرد پرده آزرم نگاه داشته
آنها را رخصت نمود و فیلان گران بار با دیگر احمال و اثقال در قلعهٔ مذکور با اودی رام سپرده بجانب ولایت قطب الملک
روانه شد چون برآمدن او از قلمرو پادشاهی بتحقیق پیوست فرزند سعادتمند بصوابدید مهابت خان و سائر دولتخواهان
از پرگنهٔ مذکور عنان مراجعت معطوف داشته در غرهٔ آبان ماه الٰهی داخل برهانپور گشت راجه سارنگدیو با فرمان مرحمت عنوان
نزد آن فرزند رخصت شد قاسم خان بمنصب چهار هزاری ذات و دو هزار سوار سرفرازی یافت میرک معین بخشی کابل را
حسب الالتماس مهابت خان بخطاب خانی سرفرازی بخشیدم الف خان و قیام خان از صوبهٔ پتنه آمده ملازمت نموده بحراست
قلعهٔ کانگره مقرر فرموده علم عنایت فرمودم غرهٔ آذر ماه الٰهی باقی خان از جوناگده آمده ملازمت نمود چون خاطر از مهم بیدولت
و دیپ داغت دگرمای هندوستان بمزاج من سازگار نبود دویم ماه مذکور موافق غرهٔ شهر صفر مقرون بخیر و ظفر از دار البرکت
اجمیر بعزم سیر و شکار خطهٔ دل پذیر کشمیر نهضت موکب اقبال اتفاق افتاد قبل ازین عمدة السلطنت آصف خان را بصاحب صوبگی
بنگاله اختصاص بخشیده بدان صوب رخصت فرموده بودم چون خاطر بصحبت او الفت و موانست گرفته و او در قابلیت و استعداد
و مزاجدانی از دیگر بندها امتیاز تمام دارد بلکه در اقسام شائستگی بیهمتاست و جدائی او برمن گرانی می کرد لاچار فسخ آن عزیمت
نموده بملازمت طلبیده بودم درین تاریخ بدرگاه رسیده سعادت آستان بوس دریافت جگت سنگه ولد رانا کرن رخصت
وطن شده بعنایت خلعت و خنجر مرصع سرفراز گشت راجه سارنگدیو عرض داشت فرزند سعادتمند شاه پرویز و مدار السلطنت
مهابت خان آورده آستان بوس نمود مرقوم بود که خاطر از مهم بیدولت جمع شده و دنیاداران دکن کام و ناکام شرائط اطاعت

وفرمان برداری بتقدیم می رسانند آنحضرت قطع نگرانی خاطر ازین جانب فرموده بسیر و شکار خوش وقت باشند داز ممالک محروسه هرجا
پسند افتد وبمزاج اشرف سازگار باشد تشریف برده به نشاط دل وکام بخشی روزگار مسعود بسر برند بستم ماه مذکور میرزا والی از سیوبخ
آمده ملازمت نمود حکیم مومنا بمنصب هزاری سرفراز گردید اصالت خان پسر خان جهان حسب الحکم از گجرات آمده دولت
زمین بوس دریافت درینولا عرض داشت عقیدت خان بخشی صوبه دکن مشتمل بر کشته شدن راجه گردهر رسید و شرح این سانحه
آنکه یکے از برادران سید کبیر بارهه که ملازم فرزند اقبال مند شاه پرویز بود شمشیر خود را بجهت روشن ساختن و چرخ زدن
به صیقلگری که متصل بخانه راجه گردهر دکان داشته می دهد روز دیگر که به طلب شمشیر می آید بر سر اجوره گفتگو می شود و نفران سید
چند چوب به صیقلگر می زنند مردم راجه بحمایت او آن نفر را شلاق می زنند اتفاقاً دو سه جوانی از سادات بارهه در ان حوالی
منزل داشته اند ازین غوغا وقوف یافته بکمک سید مذکور می رسند آتش فتنه در می گیرد و در میان سادات و راجپوتان جنگ
می شود و کار به تیر و شمشیر می کشد سید کبیر آگاهی یافته با سی چهل سوار خود را بکمک می رساند و درین وقت راجه گردهر با جمعی
از راجپوتان و اقوام خود چنانچه رسم هنود است برهنه نشسته طعام می خوردند از آمدن سید کبیر و شدت سادات وقوف یافته
مردم خود را بدرون حویلی در آورده در را مضبوط می سازد و سادات دروازه حویلی را آتش زده خود را بدرون می اندازند
و جنگ بجائی می رسد که راجه گردهر با بیست و شش نفر از ملازمان خود کشته می شود و چهل کس دیگر زخم بر میدارند و چهار کس از
سادات نیز بقتل می رسند و بعد از کشته شدن راجه گردهر سید کبیر اسپان طویله او را گرفته بخانه خود مراجعت می نماید امرای
راجپوت بر قتل راجه گردهر وقوف یافته فوج فوج از منازل خود سوار می شوند و تمام سادات بارهه بکمک سید کبیر شتافته
در میدان پیش ارک مجتمع می گردند و آتش فتنه و فساد و آشوب ترقی می کند و نزدیک بآن می رسد که شورش عظیم شود مهابت خان
ازین آگهی یافته فی الفور سوار گشته خود را می رساند و سادات را ببیرون ارک آورده راجپوتان را بروشی که مناسب وقت
بود دلاسا نموده چندی از عمده ها را همراه گرفته بمنزل خانعالم که در ان نزدیکی بوده می برد چنانچه باید دلاسا می نماید و متعهد و متکفل
تدارک این می گردد چون این خبر بشاهزاده می رسد آن فرزند نیز بمنازل خانعالم رفته بزبانی که لائق حال بوده تسلی می نماید
و راجپوتان را بمنزل می فرستد روز دیگر مهابت خان بخانه راجه گردهر رفته فرزندان او را پرسش و دلجوئی می کند و از روی
تدبیر و سنجیدگی سید کبیر را بدست آورده مقید می سازد چون راجپوتان بغیر از کشتن او تسلی نمی شدند بعد از روزے چند او را
بپاداش می رسانند و بیست و سوم محمد مراد را بخدمت فوجداری سرکار اجمیر مقرر داشته رخصت فرمودم درین راه پیوسته

به نشاط شکار خوش وقت بودم روزے در اثنائے شکار دراج تویغون که تا حال بنظر در نیامده بود به باز گیرانیدم اتفاقا بازی که او را گرفت نیز تویغون بود بتجربه معلوم شد که گوشت دراج سیاه از سفید لذیذتر است و گوشت پودنه کلان که اهل هند گهاگهر گویند از قسم پودنه خرد که جنگلی باشد بهتر همچنین گوشت حلوان فربه را با گوشت بره سنجیدم گوشت حلوان فربه لذیذتر است و محض بجهت امتحان مکرر فرموده بودم که هر دو یک قسم طعام پخته آید که از قرار واقع تمیز و تشخیص کرده شود بنا برین مرقوم می گردد دهم دی ماه در حوالے پرگنه رحیم آباد قراولان خبر شیری آوردند بارادت خان و فدائی خان حکم شد که اهل بیشه را که در رکاب حاضراند همراه برده بیشه را محاصره نمایند و از پے آنها سوار شده متوجه شکار گشتم از انبوهی درخت و بسیاری جنگل خوب نمایان نبود فیل را پیشتر رانده پهلوے آن را بنظر در آوردم و بیک زخم بندوق افتاد و جان داد از ایام شاهزادگی تا حال این همه شیر که شکار کردم در بزرگی و شکوه و تناسب اعضا مثل این شیرے بنظر در نیامده بمصوران فرمودم که شبیه آن را موافق ترکیب و جثه بکشند بیست و نیم من جهانگیری وزن شد طولش از فرق تا سر دم سه و نیم درعه و دو طسو برآمد در شانزدهم بعرض رسید که حاکم آگره بجوار رحمت ایزدی پیوست اول در پیش بهادر خان برادر خان زمان بوده بعد از کشته شدن آنها بخدمت والد بزرگوارم پیوست چون من قدم بعالم وجود نهادم آن حضرت بمن لطف نموده ناظر سرکار من ساختند مدت پنجاه و شش سال پیوسته از روے اخلاص و دلسوزی و رضاجوئی خدمت من کردی و هرگز از و غباری بر حواشی خاطرم ننشسته حقوق خدمت و سبقت بندگی او زیاده برانست که متصدی نوشتن آن توان شد ایزد تعالے او را غریق بحر مغفرت خویش گرداناد مقرب خان را که از قدیمان و باریان این دولت است بحکومت و حراست آگره ملند پایگی بخشیده رخصت فرمودم در حوالے فتح پور مکرم خان و عبدالسلام برادر او سعادت زمین بوس دریافتند بیست دوم در قصبه متهرا جشن وزن قمری آراستگی یافت و سال پنجاه و هفتم از عمر این نیازمند درگاه بے نیاز بمبارکے و فرخے آغاز شد در حوالے متهرا بکشتی از راه دریا سیر کنان و شکار افگنان متوجه گشتم در اثنائے راه قراولان بعرض رسانیدند که ماده شیری با سه بچه نمایان شد از کشتی برآمده به نشاط شکار پرداختم چون بچه هاش خرد بود فرمودم که بدست گرفتند و مادر آنها را به بندوق زدم درین ولا بعرض رسید که گنواران و مزارعان آن روے آب جمنه از دزدی و راهزنی دست برنمی دارند و در پناه جنگلهاے انبوه و محکمهاے دشوارگذار در تمرد و بیباکے روزگار بسر برده مال واجبے بجاگیرداران نمی دهند بخان جهان حکم فرمودم که جمعے از منصبداران پیش را همراه گرفته تنبیه و تادیب بلیغ نماید و قتل و بند و تاراج نموده محکمه و حصار

آنها انجاک برابر سازد و خاربن فتنه و فساد آنها از بیخ برکند روز دیگر فوج از آب گذشته گرم و چسپان تاختند چون فرصت گریختن نشد پاے جهالت افشرده جنگ در برابر کردند و کس بسیاری بقتل رسید زن و فرزند آنها باسیری رفت و غنیمت فراوان بتصرف سپاه منصور افتاد غره بهمن ماه رستم خان را بفوجداری سرکار قنوج سرفراز ساخته بدان صوب فرستادم دویم ماه مذکور عبدالله پسر حکیم نورالدین طهرانی را درحضور فرمودم که سیاست کردند و شرح این اجمال آنکه چون دارا ے ایران پدرش را گمان زر و سامان در شکنجه و تعذیب کشید مشار الیه از ایران گریخته بصد فلاکت و پریشانی خود را به هندوستان انداخت و بوسیله اعتماد الدوله در سلک بندهاے درگاه منتظم گردید و از مساعدت بخت باندک زمانی روشناس گشته داخل خدمتگاران نزدیک شد و منصب پانصدی و جاگیر معموره یافت لیکن از انجا که حوصله اش تنگ بود تاب این دولت نداشت کفران نعمت و ناسپاسی پیشهٔ خود ساخته و پیوسته زبان را به شکر و شکوه خداوند خویش آلوده می داشت درینولا مکرر بعرض رسید که هرچند عنایت و رعایت در حق او بیشتر شود آن ناحق شناس در شکایت و آزردگی می افزاید مع ذالک نظر مرحمت هاے که در حق او بظهور آمده بود مرا باور نمی افتاد تا آنکه از مردم بے غرض که در محافل و مجالس حرفهاے بے ادبانه از و نسبت بمن شنیده بودند استماع می افتاد و به ثبوت پیوست بنا بران بحضور طلبداشته سیاست فرمودم ؛

زبان سرخ سر سبز میدهد بر باد

چون قراولان بعرض رسانیدند که درین نواحی ماده شیرے می باشد که متوطنان این حدود از آسیب او در محنت و آزار اند به فدائی خان حکم شد که حلقهاے فیل همراه برده آن شیر را محاصره نماید و از پے او خود سوار شده به بیشه درآمدم بغایت جلد و چسپان بنظر درآمد بیک زخم بندوق کارش تمام شد روزے به تماشا شکار خوش وقت بودم دراج سیاه به بازگیر انیم فرمودم که درحضور حوصله اش را چاک نمایند از چینه دان او موش برآمد که درست فرو برده بود و هنوز تحلیل نرفته حیرت افزاے خاطر گشت که ناے گلوے او باین باریکے موش درست را بچه طریق فرو برده بے اغراق اگر دیگری نقل می کرد تصدیق آن ممکن نبود چون خود دیده شد بنا بر غرابت مرقوم گشت ششم ماه مذکور دار الملک دهلی معسکر اقبال گشت چون جگت سنگه پسر راجه باسو باشارت سبے دولت به کوهستان شمالی پنجاب که وطن او ست رفته شورش انداخت خان صادق خان را به تنبیه و تادیب او تعیین فرمودم چنانچه در اوراق گذشته ثبت افتاد درینولا مادهوسنگه برادر خرد او را بخطاب راجه سرفراز ساخته اسپ و خلعت مرحمت فرمودم حکم شد که نزد صادق خان رفته برهم زن هنگامه مفسدان بے عاقبت

گردد روز دیگر از سواد شهر کوچ فرموده بسلیم گڈه نزول اقبال اتفاق افتاد چون خانه راجه کشنداس برسر راه واقع بود و
مبالغه و الحاح بسیار نمود حسب الالتماس او سایه دولت بر منازل او انداخته آن قدیم الخدمت را کامیاب این آرزو
گردانیدم از پیشکشهاے او قلیلی بجهت سرفرازے او پایه قبول یافت بیستم از سلیم گڈه کوچ شده سید بهوه بخاری را
بحکومت دهلی که وطن مالوفه اوست والحق این خدمت را پیش ازین هم خوب سرکرده بلند پایگی بخشیدم درینوقت علی محمد پسر علی راے
حاکم تبت بفرموده پدر بدرگاه آمده دولت زمین بوس دریافت و ظاهر شد که علی راے باین پسر خود نسبت محبت و تعلق مفرط داشت
و از دیگر اولاد گرامی تر میدید می خواست که او را جانشین خود گرداند بنا بر آن محسود برادران گشت و آزردگیها در میان آمد ابدال پسر علی راے
که رشید ترین اولاد اوست از غیرت و آزردگی بعجان کاشغر متوسل شده آنها را حامی خود ساخت که چون علی راے بغایت پیر و منحنی شده
هرگاه زمان موعود در رسد بحمایت والی کاشغر حاکم ملک تبت شود علی راے ازین توهم که مبادا برادران قصد او کنند و در ملک او شورش افتد
مشار الیه را روانه درگاه نمود و همگی مقصدش آنکه از منصوبان این درگاه شود که بحمایت و رعایت اولیاے دولت کارش رونق
و نظام پذیرد و غره اسفندارمذ ماه الهی در نواحی پرگنه انباله منزل شد لشکری پسر امام وردی که از بیدولت گریخته خود را
بخدمت فرزند سعادتمند شاه پرویز رسانیده بود درین تاریخ بدرگاه آمده آستان بوس نمود عرض داشت آن فرزند و
مهابت خان مشتمل بر سفارش و مجرای خدمت عادل خان با نوشته که مشار الیه نزد مهابت خان فرستاده بود اظهار بندگی و دولتخواهی
نموده به نظر در آورد و باز لشکری را نزد آن فرزند فرستاده خلعت با نادری تکمه مروارید بجهت شاهزاده و خلعت بجهت خان عالم
و مهابت خان فرستاده بالتماس آن فرزند فرمان استمالت مبنی بر عنایت بیغایت باسم عادل خان قلمی فرموده خلعت با نادری
خاصه مرحمت شد و حکم فرمودم که اگر صلاح دانند مشار الیه را نزد عادل خان فرستند پنجم ماه مذکور باغ سهرند محل نزول بارگاه
اجلال گشت در کنار آب بیاه صادق خان و مختار خان و اسفندیار و راجه روپچند گوالیاری و دیگر امرا که بکمک او مقرر بودند خاطر از ضبط
و ربط کوهستان شمالی وا پرداخته سعادت آستان بوس دریافتند بالجمله جگت سنگه با دشاه بیدولت خود را بکوهستان مذکور
رسانیده به ترتیب اسباب فتنه و فساد پرداخت و چون عرصه خالی بود روزے چند در شعاب جبال و کریوه هاے دشوار
بسر برده بتاخت و تاراج رعایا و زیردستان وبال اندوخت تا آنکه صادق خان بآن حدود پیوست و بمقدمات بیم و
امید جمیع زمینداران را القید ضبط در آورده استیصال آن بے سعادت را وجهه همت خود ساخت و مشار الیه قلعه مورا را استحکام
داده متحصن شد هرگاه قابو یافتے از آن محکمه بر آمده با فوجے از بندهاے بادشاهے جنگ درگریز کردے تا آنکه آذوقه کمی کرد

وازنلنگ و ندرو دیگر زمینداران مایوس گشت و سرفراز ساختن برادر خرد موجب اضطرار و دلتنگی او شد ناگزیر وسائل برانگیخته بخدمت نورجهان بیگم التجا آورد و اظهار ندامت و خجالت نموده به استشفاع ایشان توسل جست و بجهت دلجوئی و خاطر داری ایشان رقم عفو بر جراید عصیان او کشیده آمد درین تاریخ عرایض متصدیان دکن رسید که بیدولت با لعنت الله و داراب و دیگر پر و بال شکسته چند بحال تباه و روسیاه و خرابی از سرحد قطب الملک بجانب اڈلیسه و بنگاله رفت و درین سفر خرابی بسیار بحال او و همراهیان او راه یافت و کس بسیار بهنگام فرصت سر و پا برهنه از جان دست شسته راه فرار پیش گرفتند از جمله روزی میرزا محمد پسر افضل خان دیوان او با والده و عیال خود بوقت کوچ گریخت و چون خبر به بیدولت رسید جعفر و خانقلی اوزبک و چندی دیگر از مردم اعتمادی خود را بتعاقب او فرستاد که اگر زنده توانند بدست آورد و رفعها و الا سراو را بریده بحضور بیارند نامبرده با سرعت هرچه تمام تر طی مسافت نموده در اثنای راه باو رسیدند او ازین حادثه آگاهی یافته والده و عیال خود را بجانب جنگل برده پنهان کرد و خود با معدودی از جوانان که اعتماد و همراهی آنها داشت مردانه پای همت افشرده بکمان داری ایستاد و ظاهرا جوی آبی و چاه هم در میان او بود و سید جعفر خان خواست که نزدیک آمده تبیتال و فریب او را همراه برد هرچند بترتیب مقدمات بیم و امید سخن پردازی کرد در او اثر نکرد و جوابش به تیر جان ستان حواله ساخت و بغایت جنگ مردانه کرد و خانقلی و چندی دیگر از مردم بیدولت را بجهنم واصل ساخت و سید جعفر نیز زخمی شد و خود بزخمهای کاری لقد هستی در باخت لیکن تا رمقی داشت بسیاری را بی رمق ساخت بعد از کشته شدن سر او را بریده پیش بیدولت بردند چون بیدولت از حوالی دهلی شکست خورده بماند و رفت افضل خان را بجهت طلب دلمک و مدد نزد عادل خان وغیره فرستاده بازو بند بجهت عادل خان و اسپ و فیل و شمشیر مرصع برای عنبر مصحوب او ارسال داشته بود اول نزد عنبر می رسد بعد از تبلیغ رسالت آنچه بیدولت بجهت او فرستاده بود پیش می آورد و عنبر قبول نمی کند و میگوید که ما تابع عادل خان نیم و امروز عمده دنیاداران دکن او است شما را اول پیش او باید رفت و اظهار مطلب خود نمود اگر او قبول این معنی نمود بنده موافقت و متابعت می کند و درانصورت هرچه فرستاده آید می گیرد و الا نه افضل خان نزد عادل خان می رود و او بغایت بدپیش می آید و مدتها در بیرون شهر نگاه میدارد و بحال او نمی پردازد و انواع خواری می فرماید و آنچه بیدولت بجهت او و عنبر فرستاده بود همه را غایبانه از وطلب نموده متصرف می شود مشارالیه درینجا بود که خبر کشته شدن پسر و خرابی خانه را شنیده بروز سیاه می نشیند القصه بیدولت با این سامان دولت و اتفاقات طالع و شکستهای متواتر

درست راه دور و دراز طی نموده خود را به بندر مچهلی پاتن که به قطب الملک متعلق است رسانید و پیش از رسیدن خود بآن حوالی کس خود را نزد قطب الملک فرستاده بانواع و اقسام امداد و همراهی تکلیف نمود قطب الملک جزوی از نقد و جنس بهم اقامت فرستاده بمیر سرحد خود نوشت که بدرقه شده از سرحد خویش بسلامت بگذراند و جمله غله فروشان و زمینداران را دلاسا نموده مقرر دارد که باردوی او غله و سایر ضروریات می رسانیده باشند * بیست و هفتم ماه مذکور غریب سانحه روی نمود شب از شکارگاه مراجعت نموده باردوی می آمدم اتفاقاً از جوئی که سنگ لاخ بسیار داشت و آبش تندی گذشت عبور واقع شد یکی از سبزبختان سرکار گزک خوان طلائی که مشتمل بر خوانچه و پنج پیاله با سرپوش در خریطه کرپاسی نهاده و سر آن را بسته در دست داشت در وقت گذشتن پایش لغزشی می خورد و از دستش می افتد چون آب عمیق بود و سخت تند رفت هرچه تفحص کردند و دست و پا زدند اثری از آن ظاهر نشد روز دیگر حقیقت بعرض رسانیدند جمعی از ملاحان و قراولان را فرمودم که همانجا رفته باز از روی احتیاط تفحص نمایند شاید پیدا شود اتفاقاً در جائیکه افتاده بود بدست آمد و غریب تر آنکه اصلاً زیر و بالا نشده و یک قطره آب در پیالهای او در نیامده بود این مقدمه نزدیک است بآن که چون هادی بر مسند خلافت نشست انگشتری یاقوتی از میراث پدر بدست هارون افتاده بود خادمی را نزد هارون فرستاده و آن انگشتری را طلب داشت قضا را در آن وقت هارون بر لب دجله نشسته بود چون خادم ادای رسالت نمود هارون بخشم رفته گفت که من خلافت را بتو روا داشتم تو یک انگشتری را بمن روا نمیداری از شدت غضب انگشتری را در دجله انداخت بعد از چند ماه که بحسب تقدیر هادی درگذشت و نوبت خلافت بهارون رسید بغواصان فرموده که در دجله در آمده انگشتری را در جائیکه انداخته ام تفحص نمایند از اتفاقات طالع بدستیاری اقبال در غوطهٔ اول انگشتری را یافته آورده بدست هارون دادند * درینولا روزی در شکارگاه امام وردی قراول باشی دراجی بنظر در آورده که یک پای او خار داشت و پای دیگر خار نداشت چون در ماده ما به الامتیاز همین خار است بطریق امتحان از من پرسید که این نر است یا ماده بداهةً گفتم که ماده است بعد از آن شکمش را پاره کردند بیضه پیشینه از شکمش برآمد جمعی که در ملازمت حاضر بودند از روی استبعاد پرسیدند که بچه علامت دریافتند گفتم که سر و نول ماده نسبت به نر خرد می باشد به تتبع و دیدن آن بسیار ملکه بهم رسیده و از غرایب آنکه نای گلوی جمیع حیوانات که ترکان آن را حلق گویند از سر گردن تا چینه دان یکی می باشد و از جرز بخلاف همه از سر گلو تا چهار انگشت یک حلق است باز دو شاخ شده بچینه دان پیوسته و از جائیکه دو شاخ می شود سر بلند است گره طوری بدست محسوس می گردد و از هنگ

تراست حق او عطرایق ماریچ از میان استخوان سینه گذشته تا دم غازه رفته وازانجا باز برگشته بگلو پیوسته است چون زر دو قسم می باشد یکی سیاه ابلق دویم بور ودرین ایام معلوم شد که دو قسم نیست آنچه سیاه ابلق است نراست وهرچه بور است ماده ودلیل برین اینکه از ابلق خصیه ظاهر شد واز بور بیضه ومکرر امتحان نموده شد چون طبیعت من رغبت تمام دارد واقسام ماهی خوب بجهت من می آرند بهترین ماهی هاے هندوستان روهواست واز پس آن برین وهردو پولک دار می باشند ودر شکل وشمایل نزدیک به یک دیگر وهمه کس زود تفرق نمی توانند کرد وهمچنین در گوشت آنها نیز تفاوت بغایت کم است مگر صاحب ذائقه عالی در یابد که لذت گوشت روهو اندک بهتر است ٭

جشن نوزدهمین نوروز از جلوس همایون

روز چهار شنبه بیست ونهم جمادی الاول سنه هزار وسی وسه هجری بعد از گذشتن یک پهر ودو گهڑی از روز مذکور نیر اعظم عطیه بخش عالم به بیت الشرف حمل سعادت تحویل ارزانی داشت وبندهاے شایسته باضافه منصب وازدیاد مراتب سربلندی یافتند احسن الله پسر خواجه ابوالحسن از اصل واضافه بمنصب هزاری وسیصد سوار ممتاز گشت محمد سعید پسر احمد بیگ خان کابلی به هزاری وسے صد سوار سرفراز شد پیر شرف دیوان بیوتات وخواص خان هر یک بمنصب هزاری سربلند گردیدند سردار خان از کانگڑه آمده دولت زمین بوس دریافت درینولا به یساولان واهل یساق حکم فرمودم که بعد ازین در وقت سواری وبرآمدن از دولت خانه آدم معیوب را از قسم کور وگوش وبینی بریده وپیس ومجذوم وانواع بیمار نگذارند که بنظر درآید نوزدهم جشن شرف آراستگی یافت الله وردی برادر امام وردی از پیش بیدولت گریخته بدرگاه آمد وبعنایت بغایت سرفرازے یافت چون خبر آمدن بیدولت بسرحد اوڈیسه بتواتر رسید فرمان باسم شاهزاده ومهابت خان وامرای که بکمک آن فرزند مقرر اند بتاکید صادر شد که خاطر از ضبط ونسق آن صوبه پرداخته بزودی متوجه صوبه اله آباد وبهار گردند واگر بحسب اتفاق صوبه دار بنگاله پیش راه اورا نتواند گرفت وقدم جرأت وجلادت پیش نهد بعد بعد ازآنکه افواج قاهره که در ظل رایت آن فرزند مقرر اند آواره دشت ناکامی گردد وبنا بر احتیاط در دوم اردی بهشت ماه فرزند خان جهان را بصوبه دار الخلافه آگره رخصت فرمودم که دران نواحی بوده منتظر اشارت باشد اگر بجدستی حاجت افتد وحکم فرمایند مقتضاے وقت بعمل آورد

بمشار الیه خلعت خاصه با نادری تکمه مروارید و شمشیر خاصه مرصع و با صالت خان پسر او اسپ و خلعت عنایت شد درین تاریخ
عرض داشت عقیدت خان بخشی صوبه دکن رسید نوشته بود که حسب الحکم فرزند اقبالمند شاه پرویز همشیره راجه گجسنگه را در عقد
ازدواج خود درآورد امید که قدمش باین دولت مبارک و فرخنده باد و نیز مرقوم بود که ترکمان خان را از پتن طلبید عزیز الله را
بجای او مقرر فرمودند و جانسپار خان نیز حسب الحکم آمده ملازمت نمود و وقتیکه بیدولت از برهانپور راه ادبار پیش گرفت میر
حسام الدین نظر بر کردار زشت خود انداخته در برهانپور نیارست بود و فرزندها را همراه گرفته بجانب دکن رخت ادبار کشید که
در پناه عادل خان روزگار بسر برد قضا را از حوالی پیشتر عبور واقع می شود که جانسپار خان وقوف یافته جمع را بر سر راه
مے فرستد و او را با متعلقان گرفته پیش مهابت خان می آورد مهابت خان مقید و محبوس داشته یک لک روپیه از نقد و
جنس از و گرفته تحصیل نموده و جادو رای و اودی رام فیلان بیدولت را که در قلعه برهانپور گذاشته بود همراه گرفته آورده
شاهزاده را ملازمت نمودند قاضی عبدالعزیز که در حوالی دهلی از نزد بیدولت بجهت عرض مقاصد او آمده بود او را راه سخن
نداده حواله مهابت خان نموده بودم و بعد از شکست و خرابی او مهابت خان ملازم خود ساخته بود چون رابطه آشنائی قدیم
بعادل خان داشت و چند سال بوکالت خان جهان در بیجاپور بود درین ولا مهابت خان باز او را نزد عادل خان برسم حجابت
فرستاده و دنیا داران دکن تقاضای وقت و برآمد کار منظور و ملحوظ داشته اظهار بندگی و دولتخواهی نمودند عنبر مشهور علی شیر
نامی از مردم معتبر خود فرستاده نهایت عجز و فروتنی ظاهر ساخت چنانچه مهابت خان از عالم نوکری عرض داشت نوشته
قرار داده بود که در دیولگام آمده مهابت خان را به بیند و پسر کلان خود را ملازم سرکار ساخته در خدمت فرزند اقبالمند باز
دارد و مقارن این حال نوشته قاضی عبدالعزیز رسید که عادل خان از صمیم قلب اختیار بندگی و دولتخواهی نموده قرار
داده که ملا محمد لاری را که وکیل مطلق و نفس ناطقه اوست و در محاورات و مراسلات او را ملا بابا گویند و می نویسند با پنج هزار
سوار بفرستد که پیوسته در خدمت بسر برد و متعاقب رسیده دانند چون مکرر فرامین بتاکید صادر شده بود که آن فرزند بعزم
استیصال بیدولت متوجه الهآباد و بهار گردد درینولا خبر رسید که باوجود ایام برسات و شدت باران بتاریخ ششم خوردی ماه
آن فرزند بعساکر اقبال از برهانپور کوچ فرموده در لال باغ منزل گزید و مهابت خان تا آمدن ملا محمد لاری در برهانپور
توقف نمود که چون مشار الیه برسد خاطر از نسق و ضبط آن حدود پرداخته باتفاق او بخدمت فرزند اقبالمند شتابد لشکرخان و
جادو رای و اوده رام و دیگر بندها را مقرر نموده که ببالاگهات رفته در ظفرنگر باشند جان سپار خان را بدستور سابق خدمت

فرموده اسدخان معموری را بایلچ پور باز داشت منوچهر پسر شاهنواز خان را بجان پور تعیین نمود و رضوی خان را به تهانیسر فرستاد که صوبه خاندیس را صیانت نماید درین تاریخ خبر رسید که لشکری فرمان را بعادل خان رسانید و او شهر را آئین بسته چهار کروه استقبال نموده جهت فرمان و خلعت برآمده تسلیمات و تعظیمات بجا آورده دربیست و کم سروپا بجهت فرزند داوربخش و خان اعظم و صفی خان مرحمت نموده فرستادم صادق خان را بحکومت و حراست لاهور سرفراز ساخته خلعت و فیل عنایت نموده رخصت نمودم و منصب او چهار صدی ذات و چهار صد سوار حکم شد ملتفت خان پسر مرزا رستم خان بمنصب هزار و پانصدی و سیصد سوار فرق عزت برافراخت روزی در تهنکار بعرض رسید که مار سیاه کفچه مار دیگر را فرو برده بسوراخ درآمد فرمودم که آنجا را کنده مار را برآورند بی اغراق ماری باین کلانی تا حال بنظر در نیامده چون شکمش را چاک کردند کفچه ماری که فرو برده بود درست برآمد اگرچه این قسم دیگر بود اما در ضخامت و درازی اندک تفاوتی محسوس شد درینولا از عرضداشت واقعه نویس صوبه دکن معروض گردید که مهابت خان عارف پسر زاهد را سیاست فرموده او را با دو پسر دیگر محبوس و مقید دارد ظاهرا آن بی سعادت خون گرفته عرض داشتی بخط خود بجنس به بی دولت نوشته از جانب پدر خود اظهار اخلاص و دولت خواهی و ندامت و خجالت نموده بود قضا را آن نوشته بدست مهابت خان می افتد عارف را بحضور طلب داشته نوشته را باو می نماید چون خود سجل بجون خود نوشته بود عذری که مقبول و مسموع افتد سامان نیارست کرد لاجرم او را سیاست فرموده پدر و برادرانش را محبوس گردانید غره خورداد بعرض رسید که شجاعت خان عرب در صوبه دکن باجل طبعی درگذشت درینولا عرضداشت ابراهیم خان فتح جنگ رسید نوشته بود که بی دولت داخل اودیسه گردید تفصیل این اجمال آنکه مابین سرحد اودیسه و دکن دربندی واقع است که از یک طرف کوه بلند دارد و از جانب دیگر چله و دریاست و حاکم گولکنده دربندی و حصاری ساخته بتوپ و تفنگ استحکام داده و عبور مردم بی اجازت و اشارت قطب الملک ازان دربند متصور و میسر نیست بی دولت برهنمونی و بدرقه قطب الملک ازانجا گذشته بولایت اودیسه درآمد قضا را درینوقت احمد بیگ خان برادرزاده ابراهیم خان بر سر زمینداران گڈھ رفته بود از سوانح این حادثه غریب که بی ساخته دخبر و آگاهی اتفاق افتاده متردد و متحیر گشت و ناگزیر دست ازان مهم باز داشته بموضع پپلی که حاکم نشین آن صوبه است آمده نسائی خود را همراه گرفته بمقام کتک که از پپلی دوازده کروه بجانب بنگاله است شتافت و چون وقت تنگ بود فرصت فراهم آوردن و انتظام احوال نشد استعداد جنگ بی دولت در خود نیافت و از همراهان چنانچه باید

بنود از کتک گذشته ببردوان که صالح برادرزاده آصف خان مرحوم جاگیردار آنجا بود رفت در ابتدا صالح استعداد و نمود تصدیق آمدن بیدولت نمی کند تا آنکه کتابت لعنت الله براستمالت او می رسد صالح بردوان را مستحکم ساخته بنشست و ابراهیم خان از استماع این خبر وحشت اثر حیرت زده گشت ناچار با وجود آنکه اکثرے از کمکیان و سپاه او در اطراف بلاد متفرق و متلاشی بودند در اکبرنگر پاے همت استوار نموده باستحکام حصار و جمع آوردن سپاه و دلاساے رؤساے خیل و حشم پرداخته و اسباب و آلات طعن و ضرب و حرب و نبرد مهیا ساخت درینولا نشانی از بیدولت باو رسید مضمون آنکه بحسب تقدیر ربانی و سرنوشت آسمانی انچه لائق بحال این بے دولت بنود از کتم عدم بعالم ظهور جلوه گر شد از گردش روزگار رفتار و اختلاف لیل و نهار گذار برین سمت اتفاق افتاد اگرچه در نظر همت مردانه فسحت و وسعت این ملک جولانگاهے بل پرکاهے بیش نیست مدعا ازین رفیع تر و مطلب ازین عالی تر است لیکن چون برین زمین گذار افتاده سرسری نمی توان گذشت اگر او را عزم رفتن درگاه پادشاه باشد دست تعرض از دامان ناموس و خانمان او کوتاه است بفراغ خاطر روانه درگاه گردد و اگر توقف را مصلحت خود میداند هر گوشه که ازین ملک التماس نماید عطا فرمائیم۔

تکمله نوشته میرزا محمد هادی مؤلف دیباچه

ابراهیم خان در جواب نوشت که حضرت شاهنشاهی این دیار را به بنده سپرده اند امانت بسر و جان همراه است چون شاهجهان در بردوان رسید صالح حصار را استحکام داده مستعد جنگ و جدال گردید عبدالله خان بپایه حصار رسیده محاصره نمود چون کار بصعوبت و دشواری کشید و هیچ طرف توقع مدد و طریق نجات ندید ناگزیر از قلعه برآمده عبدالله خان را دید مشارالیه خاطر از قلعه جمع ساخته او را بنظر شاهجهان آورد و بعد از تسخیر بردوان متوجه اکبرنگر شدند ابراهیم خان اول را ی نمود که قلعه اکبرنگر را استحکام داده بشرائط تحصن و قلعداری پردازد چون حصار اکبرنگر وسیع بود و آن قدر جمعیت که محافظت آن تواند نمود نداشت، در مقبره پسر خود که حصارش بغایت استوار بود متحصن گشت درین وقت جمعے از امرا که در اطراف بودند باو پیوستند سپاه شاهجهان محاصره حصار مقبره پرداختند و خود در قلعه اکبرنگر فرود آمدند از درون و برون نایره حرب مشتعل گردید درینوقت احمد بیگ خان رسیده ملاقی گشت و دلها را قوتی و استقامتی پدید آمد چون اهل و عیال اکثر آن روے

آسب بود عبداللہ خان و دریا خان را از آب گذرانیده بدان سمت فرستاد ابراهیم خان باستماع این خبر احمد بیگ خان را همراه گرفته
آن طرف شتافت و مردم معتبر را اجراست و محافظت قلعه باز داشت و سفائن جنگی را که باصطلاح اهل هند نواڑه می گویند پیش
از خود بدان سمت فرستاد تا سر راه آن فوج گرفته بگذرانند که از آب عبور نمایند اتفاقاً پیش از رسیدن نواڑه دریا خان از دریا
گذشته بود و ابراهیم خان احمد بیگ خان را بجنگ او روانه نمود و کنار دریا بین العسکرین اتفاق جنگ افتاد و جمعی کثیر از
طرفین بقتل رسیدند احمد بیگ خان عطف عنان نموده با براهیم خان پیوست و از تسلط و غلبه غنیم آگاه ساخت ابراهیم خان
کس بطلب بعضی مردم کار آمدنی بقلعه فرستاد که وقت کمک است گروهی از جوانان خود را با براهیم خان رسانیدند دریا خان
آگهی و اطلاع یافته چند کروه پس تر و عقب تر حرکت کرد و چون نواڑه در تصرف ابراهیم خان بود عبور لشکر شاهجهان از دریای
گنگ بے کشتی میسر نمی گشت درین اثنا بلیه راجه نام زمینداری آمده اظهار کرد که اگر فوجی همراه من تعیین کنید در طرف
بالای آب قریب بحدود متعلقه خود چند منزل کشتی را بدست آورده افواج را از آب بگذرانم شاهجهان عبداللہ خان
را با هزار و پانصد سوار نامزد کرد تا از گذری که زور نمائی کند عبور نموده بر سر ابراهیم خان تاخت برد و آن افواج
برهبری بلیه راجه بسرعت باد از آب گذشته بدریا خان پیوست چون این خبر با براهیم خان رسید سراسیمه بعزم رزم شتافت
نور اللہ نام سید زاده را که از منصبداران تجویزی او بود با هزار سوار هراول قرار داد و احمد بیگ خان را با هزار سوار طرح کرده
خود با هزار سوار در قول ایستاد و بعد از تلاقی طرفین جنگ عظیم در پیوست عبداللہ خان بر فوج هراول تاخته نور اللہ را
منهزم ساخت و جنگ به احمد بیگ خان پیوست او مردانه ایستاده زخمهای منکر برداشت ابراهیم خان از مشاهده این
حال طاقت نیاورده جلو انداخت و عبداللہ خان نیز بر فوج ابراهیم خان حمله آورده ... قدم ثبات از دست
داده طریقه هزیمت سپردند و سررشته انتظام افواج از هم گسیخت و ابراهیم خان با معدودی پای ... اشتند هرچند
مردم او را جلو گرفته خواستند که ازان معرکه بے مهلکه بر آید راضی نشده که مقتضای همت و مردانگی این کار نیست چه دولت
بهتر ازینکه در خدمت بادشاهی جان نثار کنم هنوز سخن تمام نگشته بود که از اطراف هجوم آورده بزخمهای کاری کارش تمام
ساختند و نظر بیگ نامی از نوکران عبداللہ خان مباشر قتل او گردید بالجمله سر او را بریده پیش شاهجهان فرستاد و جمعی که در
حصار مقبره متحصن بودند از مردن ابراهیم خان فتح جنگ وقوف یافته دلها از دست دادند درین وقت رومی خان نقبی را
که بپای حصار رسانیده بود آتش داده چهل درعه از دیوار حصار منهدم گشت و حصار مسخر گردید و گرنجگان خود را در دریا

می افگندند و اگر کشتی بدست می آمد هجوم آورده غرق می گشتند و گروهی که گرفتاری عیال سلسله پاے آنها بود رفته ملاقی می شدند و میرک جلایر که از عمده هاے آن صوبه بود دستگیر شد و از همراهان شاهجهان عابد خان دیوان و شریف خان بخشی و سید عبدالسلام بارهه و حسن بیگ بدخشی و چندی دیگر جان نثار گشتند و چون احمد بیگ خان با جمعے از منصبداران آن صوبه از میدان نبرد بر آمده بصوب ڈهاکه که دار الملک بنگاله است و اهل و عیال و اندوختهاے میرزا ابراهیم خان نیز در آن جا بود رو نهاده بود و لشکر شاه جهان نیز بدان صوب حرکت نمود چون بڈهاکه رسید احمد بیگ خان کام و ناکام با دیگر مردم بملازمت می رسند و مبلغ چهل لک روپیه از اموال ابراهیم خان و پنج لک روپیه از اموال میرک جلایر وغیره متصرف گشتند و پانصد زنجیر فیل و چهار صد راس اسپ گوٹ که دران ولایت بهم می رسد از ضمائم غنائم گشت و اقمشه و امتعه اکثر و اوفر بقید ضبط در آورده نواره و توپ خانه چندان که در خور بادشاهان ذی شوکت بود بدست افتاد و سه لک روپیه بعبدالله خان و دو لک روپیه براجه بهیم و یک لک روپیه بداراب خان و یک لک روپیه بدریا خان و پنجاه هزار روپیه بوزیر خان و پنجاه هزار روپیه به شجاعت خان و پنجاه هزار روپیه بمحمد تقی و پنجاه هزار روپیه به بیرم بیگ بخشیدند و همچنین بمردم دیگر در خور پایه و مراتب کم و بیش رسید و چون از ضبط آن ملک وا پرداخت داراب خان پسر خان خانان را که تا حال مقید بود از قید بر آورده و سوگند داده حکومت ملک بنگاله را با و تفویض فرمودند و زن او را بایک دختر و یک پسر شاهنواز خان همراه گرفتند و بعزم تسخیر ملک بهار متوجه شدند و راجه بهیم پسر رانا را که درین هرج و مرج از خدمت اوشان جدائی اختیار نکرده بود بر سم منقلا با فوجی پیشتر از خود بصوب پٹنه روانه گردانیدند خود با عبدالله خان و دیگر بندها از پی او شتافت صوبه پٹنه که در جاگیر شاهزاده پرویز مقرر بود و ایشان مخلص خان دیوان خود را بحکومت و حراست آن ملک مقرر داشته آله یار پسر افتخار خان و بیرم خان افغان را بفوجداری گذاشته بودند پیش از رسیدن راجه بهیم پاے همت آنها از جا رفت و توفیق یاوری نکرد که حصار پٹنه استحکام داده روزی چند تا رسیدن لشکر متفعل دارند تا اله آباد عنان مسارعت باز نکشیدند و بهیم بشهر پٹنه در آمده آن ملک را متصرف گشت و بعد از چند روز شاهجهان با بسیارے از لمکیان به بنگاله رسید و جمعی کثیر از متعینان بهار و جاگیرداران آنجا اقرار همراهی دادند و از اطراف و نواحے نیز پنج شش هزار سوار آمده نوکر شدند و سید مبارک که حارس قلعه رهتاس بود با وجود استحکام قلعه و استعداد قلعداری حصار را حواله نمود زمیندار او جینیه و دیگر زمینداران آن حدود که بارادهٔ رفاقت پیوستند و عبدالله خان و راجه بهیم با الطریق منقلا بصوب

آله آباد و دریا خان را با فوجی بجانب مانک پور فرستاده خود نیز متعاقب حرکت نمود چون عبدالله خان بگذر جوسیه پیوست جهانگیر قلی خان پسر خان اعظم که حکومت جون پور داشت نزد میرزا رستم بآله آباد رفته و عبدالله خان از عقب شتافته در قصبه جهوسی که بر لب آب گنگ در مقابل آله آباد واقع است فرود آمد بهیم بفاصله پنج کروه از آله آباد اقامت نمود و شاهجهان بجون پور رسیده توقف ورزید عبدالله خان بضرب توپ و تفنگ و نوارهٔ عظیم که همراه داشت از آب عبور نموده در ظاهر آله آباد فرود آمده بکار محاصره پرداخت و میرزا رستم در قلعه متحصن گشته رایات جنگ و جدال افراخت و از درون و برون سفیر تیر و تفنگ پیام مرگ و شور اجل در گوش دلیران می انداخت فتنه و آشوب عظیم دران سرزمین پدید آمد اکنون عنان اسپ خوشخرام خامه را بجانب تحریر احوال دکن منعطف می گرداند سابقاً تحریر یافته که عنبر حبشی علی شیر نامی وکیل خود را نزد مهابت خان فرستاده نهایت عجز و فروتنی ظاهر ساخت بامید آنکه مدار مهمات صوبه دکن بعهده او مفوض باشد و چون او را با عادل خان ابواب منازعت و مخاصمت مفتوح گشته بود امید آن داشت که بامداد بندهای درگاه سلاطین سجده گاه آثار تسلط بر و ظاهر سازد و همچنین عادل خان نیز بجهت دفع شر او تلاش می کرد که مدار اختیار آن صوبه بقبضه اعتبار او شود آخر فنون عادل خان کارگر افتاد و مهابت خان جانب عنبر را از دست داده بکامروائی عادل خان پرداخت و چون عنبر بر سر راه بود ملا محمد لاری وکیل عادل خان از جانب او نگرانی خاطر داشت مهابت خان فوجی از لشکر منصور بالاگهاٹ تعین فرمود که بدرقه شده ملا محمد را به برهان پور رساند عنبر از شنیدن این خبر متردد و متوهم گشته با نظام الملک از شهر کهرکی برآمده بقندهار که بر سر ولایت گولکنده واقع است شتافت و فرزندان را با جمال و اثقال بر فراز قلعه دولت آباد گذاشته کهرکی را خالی ساخت و شهرت انداخت که بسر حد قطب الملک میروم که زر مقرر خود را از و بازیافت نمایم بالجمله چون ملا محمد لاری به برهان پور پیوست مهابت خان تا شاه پور استقبال نموده نهایت گرمی و دلجوئی ظاهر ساخت و از انجا باتفاق متوجه ملازمت شاهزاده پرویز گردیدند و سربلند رای را بحکومت و حراست شهر برهان پور گذاشت و جادو رای و اودی رام را بکمک مقرر داشت و پسر اودی لین و برادر دی را بجهت احتیاط همراه گرفت و چون ملا محمد بخدمت شاهزاده پیوست مقرر گشت که او با پنج هزار سوار در برهانپور بوده باتفاق سربلند رای تمشیت احکام و انتظام مهام نماید و امین الدین پسر او با هزار سوار در خدمت شاهزاده باشد باین قرار داد مشار الیه را رخصت فرموده خلعت با شمشیر مرصع و اسپ و فیل لطف نمودند و محمد امین ولد او نیز خلعت و اسپ و فیل با پنجاه هزار روپیه مدد خرج عنایت گردید و محمد امین را همراه خود گرفتند مهابتخان از جانب خود یک صد

ده راس اسپ و دو زنجیر فیل و هفتاد هزار روپیه نقد و یک صد و ده خوان اقمشه بملا محمد و پسر او و داماد ش تکلیف نمود نوزدهم
خورداد بنزول حضرت شاهنشاهی در خطهٔ کشمیر اتفاق افتاد اعتقاد خان از نفائس کشمیر که درین مدت ترتیب داده بود بر
سبیل پیشکش معروض داشت درین ولا بمسامع جلال رسید که یلنگتوش اوزبک سپه سالار نذر محمد خان اراده نمود که حوالی
کابل و غزنین را بتازد خانزاد خان پسر مهابت خان با امرای که بکمک او مقرر اند از شهر برآمده بمدافعه و مقابله همت
مصروف داشته بنا بران غازی بیگ که از خدمتگاران نزدیک بود بڈاکچوکی رخصت شد که از حقیقت کار اطلاع حاصل نموده
خبر مشخص بیارد و از قضایا آنکه چون عبدالعزیز خان قلعه قندهار را بجهت نه رسیدن کمک بشاه عباس حواله نمود و این معنی
به مزاج شاهنشاهی گرانی داشت درینولا او را حواله سید و نام منصبداری فرمودند که از بندر سورت بر کشتی نشانیده بمکهٔ معظمه
روانه سازد و متعاقب فرمان شد که مشار الیه را از هم گذرانند آن بیچاره در اثنای راه بقتل رسید خواجه مذکور را ز گشاده روئی و
خوشخوئی و بی‌تکلفی بهره مند بود امید که از اهل آمرزش باشد در بیست و هفتم ماه تیر آرام بانو بیگم همشیر قدسیه آنحضرت بمرض اسهال
ودیعت حیات سپرد حضرت عرش آشیانی آن عفت سرشت را بغایت دوست می داشتند در چهل سالگی چنانچه بدنیا آمده
بود رفت درین تاریخ از عرض داشت غازی بیگ بوضوح پیوست که یلنگتوش بجهت ضبط الوس هزارجات که توزک آنها در
حدود غزنین واقع است و از قدیم بجاگیر غزنین خان مال گذاری می نمودند و قلعه در موضع مزار از مضافات غزنین ساخته
همشیره زاده خود را با فوجی آنجا گذاشته بود آماده گشته است سران الوس هزاره نزد خانزاد خان آمده استغاثه نمودند که ما از
قدیم رعیت و مالگذار حاکم کابل ایم یلنگتوش می خواهد که ما را بتعدی ایل و فرمان بردار خود سازد اگر شر او را از ما کفایت کنند
و دست تعدی او را از ما باز دارند بدستور سابق رعیت و فرمان پذیر ایم و الا ناگزیر با و ملتجی گشته خود را از آسیب بیداد و ظلم
اوزبکان محافظت نمائیم خانزاد خان فوجی بکمک هزاره فرستاد و خواهر زاده یلنگتوش بمدافعه و مقابله پیش آمده در اثنای
زد و خورد جمعی از اوزبکان بقتل رسید و سپاه منصور قلعه او را با خاک برابر ساخته بظفر و فیروزی عنان معاودت معطوف داشته
یلنگتوش از استماع این خبر خجلت زده کردار خویش گشته از نذر محمد خان برادر امام قلیخان دارای توران التماس نمود که بتاخت
سرحد کابل شتافته خود را از ان انفعال برآرد و در ابتدا نذر محمد خان و اتالیق و عمده های لشکر او تجویز این جرأت و
بی باکی نمی نمودند بعد از مبالغه و اغراق بسیار رخصت حاصل نموده با ده هزار سوار از اوزبک و المانچی روی او بار
بدین حدود نهاد خانزاد خان از استماع این خبر مردمی را که در تهانجات بودند طلبیده به ترتیب اسباب قتال و جدال پرداخت

دبند هاے جانسپار و بهادران عرصۂ کارزار از همه یکدل و یکرو بجنگ قرار دادند بالجمله چون بهادران عرصه شهامت بموضع شیرگڈھ که در ده کروهے غزنین واقع است معسکر آراستند و از انجا افواج را ترتیب داده و جلیقه پوشیده متوجه پیش شدند و خانزاد خان باجمعے از منصبداران پدر خود در قول پاے ثبات افشرد و مبارزخان افغان و انیراے سنگدلن و سید حاجی و دیگر بهادران را در فوج هراول مقرر داشت و همچنین فوج جرانغار و برانغار بآئین شائسته ترتیب داده از ایزد جل سبحانه تعالےٰ نصرت و فیروزی درخواست نمود چون مذکور می شد که سپاه اوزبک در سه کروهے غزنین لشکرگاه ساخت دولتخواهان را بخاطر می رسد که شاید روز دیگر تلاقی فریقین اتفاق افتد قضا را همین که سه کروه از موضع شیرگڈھ گذشته قراولان اوزبک نمایان شدند قراولان منصور قدم جلادت پیش گذاشته جنگ انداختند و عساکر اقبال با توپخانه و فیلان کوه شکوه آهسته و آرمیده بآن انداخته اتفاقاً یلنگپوس در پس پشته به توغچے شده ایستاده بود و قصدش آنکه چون لشکر منصور کوفته و مانده از راه می رسد از کمینگاه بر آمده کارزار نماید مبارزخان که سرداران فوج هراول بود غنیم را دیده جمعے را بکمک قراولان می فرستد و آنهم نیز کس نزد یلنگپوس فرستاده از رسیدن افواج قاهره آگاه می سازد یک گروه بلشکر مانده سپاه غنیم نمایان می شود آن مقهور مردم خود را افواج ساخته بود یک فوج او با لشکر هراول منصور مقابل می گردد و خود با فوج دیگر بفاصله یک تفنگ ایستاده عنان ادبار می کشد چون فوج مخالفت بحسب کمیت از بهادران فوج هراول افزونی داشت بهادران قول گرم و گیرا شتافته خود را بکمک هراول رسانیده نخست بآن وز نبورک و توپ و تفنگ بسیاری زنند و از پس فیلان جنگی را دوانیده کارزاری نمایند و جنگ با متداد و اشتداد می کشد درچنین وقت یلنگپوس خود را بکمک می رساند و سعهذا کاری نمی سازد و پاے همت از جای نلغزد و بهادران عرصۂ شهامت در برداشتن و بستن و تاختن و انداختن کارنامه جلادت و جانسپاری به تقدیم رسانیدند مخالفان تاب نیاورده جلو ریز برمی گردانند و هژبران بیشه شهامت آن بخت برگشته را تا قلعه جماد که شش کروه از میدان جنگ دور بود زده و کشته تعاقب نمودند و قریب سیصد اوزبک علف تیغ بید بریغ ساختند و موازی هزار راس اسپ و اسلحه بسیار که مخالفان در راه از گرانی انداخته بودند بدست سپاه منصور افتاد و فتحی عظیم که عنوان فتوحات تواند بود بتائید ایزد جل سبحانه چهره کشای مراد گشت چون این خبر بهجت اثر بمسامع جلال رسید بندهاے شائسته خدمت که درین جنگ مصدر خدمات و ترددات پسندیده گردیده بودند هرکدام درخور استعداد و حالت خویش باضافه منصب و اقسام مراحم خسروانی و نوازش خاقانی سربلندی یافتند یلنگپوس اوزبک است نامش

چنین بوده پلنگ برهنه را گویند و پوس سینه را گویا و جنگی سینه را تاخته بود و از آن روز پلنگپوس اشتهار یافته اکثر اوقات
در میان قندهار و غزنین بسر می برد و چون مکرر بخراسان شتافته دست برد سپاهیانه نموده توان گفت که شاه عباس از و در
حساب بود مقارن این حال از عرض داشت فاضل خان واقعه نگار دکن بمسامع جلال رسید که چون ملا محمد لاری به برهانپور
رفت و خاطر اولیای دولت از ضبط و نسق صوبه دکن اطمینان پذیرفت و شاهزاده پرویز با مهابت خان و دیگر امرا بصوب
ملک بهار و بنگاله نهضت فرمودند چون خاطر از فتنه سازی و نیرنگ پردازی خان خانان نگرانی داشت و داراب پسر او در
خدمت شاهجهان بود بصلاح و صوابدید دولت خواهان او را نظربندگاه می داشتند و مقرر شد که متصل بدولتخانه شاهزاده
خیمه بجهت او برپا کنند و جانا بیگم صبیه او که در عقد ازدواج شاهزاده دانیال و شاگرد رشید پدر خود است با پدر بیک جا
بسر برد و جمعی از مردم معتبر بر در خانه او پاس دارند بعد از آنکه جمعی را بجهت ضبط اموال بر دایره او فرستادند و خواستند که فهیم
نام غلام او را که از عمدهای دولت او بود و شجاعت را با کاردانی جمع داشت مقید سازند او رایگان خود را بدست دیگری
نداد و پای همت افشرده با پسر و چندی از نوکران داد مردی داده جان فدای آبرو نمود در خلال این احوال افضل خان
دیوان شاهجهان که در بیجاپور مانده بود بدرگاه والا شتافته دولت زمین بوس دریافت و مشمول عواطف خسروانه گردید و
مقارن این خبر نبرد آرائی شاهزادگان با همدگر رسید شرح این داستان آنکه چون سلطان پرویز و مهابت خان بحوالی
اله آباد رسیدند عبدالله خان دست از محاصره قلعه باز داشته بجهوسی مراجعت نمود چون دریاخان با فوج کنار آب را
استحکام داده بود و کشتیها را بجانب خود کشیده روزی چند عبور لشکر بادشاهی در توقف افتاد و شاهزاده پرویز و مهابتخان
در کنار آب مذکور معسکر آراستند و دریاخان ضبط گذرها نمود تا آنکه زمینداران بیس که دران حدود اعتباری دارند سی منزل
کشتی از اطراف بدست آورده چند کروه بالای آب گذاری بهم رسانیده راهبری کردند تا دریاخان آگاهی یافته بمدافعه
و مقابله پردازد لشکر بادشاهی از آب گذشت لاعلاج دریاخان صلاح در توقف ندیده بجانب جونپور شتافت و عبدالله خان
و راجه بهیم نیز با شاهزاده بطرف جونپور روان شدند والتماس نهضت بصوب بنارس کردند شاهجهان پردگیان حرم
را بقلعه فلک اساس رهتاس فرستاده خود بطرف بنارس حرکت نمود و عبدالله خان و راجه بهیم و دریاخان بلشکر پیوستند
شاهجهان به بنارس رسیده از آب گنگ گذشت و برکنار آب لونس اقامت نمود شاهزاده پرویز و مهابت خان بدمدمه رسیدند
و آقا محمد زمان طهرانی را با طایفه آنجا گذاشته از آب گنگ گذشتند و خواستند که از آب لونس عبور نمایند بیرم بیگ مخاطب

بخان

بخان دوران نفرموده شاه جهان از آب گنگ بگذشت و روے بآقا محمد زمان آورد و محمد زمان بجوسی شتافت بعد از چهار روز خاندوران با غرور موفور در رسید آقا محمد زمان باستقبال شتافت و در آن معرکه دستبردی عظیم و کاری شگرف کرد خاندوران بعد از هزیمت سپاه خود در رزمگاه توقف نموده تنها بهر طرف می تاخت و می کوشید تا بقتل رسید سر او را بدرگاه شاهزاده پرویز فرستادند و از انجا بر نیزه کردند رستم خان که سابقاً نوکر شاهجهان بود و گریخته بشاهزاده پرویز پیوسته بود گفت خوب شد که حرام خور بقتل رسید جهانگیر قلیخان پسر اعظم خان حاضر بود گفت او را حرام خور و باغی نتوان گفت از جهت حلال نمک تر مرد نباشد که در راه صاحب خود جان داده و ازین بیشتر چه توان کرد بنگرید که اکنون نیز سرش از همه سرها بلند تر است بالجمله بعد از واقعه خاندوران شاهزاده پرویز عظیم شادمان شد و آقا محمد زمان را نوازش فرمود بعد ازین واقعه شاهجهان با سرداران سپاه کنگاش نمود اکثر دولتخواهان خصوصاً راجه بهیم صلاح در جنگ صف دیدند مگر عبدالله خان که اصلا راضی باین نمی شد و بعرض می رسانید که چون لشکر بادشاهی بحسب کمیت بر سپاه ما افزونی دارد چنانچه لشکر بادشاهی قریب چهل هزار سوار موجود است و لشکر شاهی از نوکران قدیم و جدید تا هفت هزار سوار نمی کشد مناسب حال آن و صلاح دران است که لشکر جهانگیری را در همین سرزمین گذاشته خود را از راه اوده و لکهنؤ بنواحی دهلی رسانیم چون این گروه انبوه بدان صوب شتافته نزدیک رسند بطرف دکن متوجه شویم ناگزیر لشکر بادشاهی از بسیاری گرانی و حرکت اسباب حشمت عاجز شده آشتی خواهند کرد و اگر صلح صورت نه بندد و دران زمان بمقتضای وقت عمل باید فرمود شاهجهان از کمال غیرت و جلادت این سخن را بسمع قبول اصغا نه نموده قرار بر جنگ صف داده باین عزیمت پا در رکاب آورده ترتیب افواج فرمود و در قول خود ایستاده و در برنغار عبدالله خان و جرنغار نصرت خان و در هراول راجه بهیم و بر دست راست راجه دریا خان با طایفه افغانان و بر دست چپ بهار سنگه و غیره پسران نرسنگدیو و در التمش شجاعت خان و شیر بهادر مخاطب بشیر خواجه و رومی خان میر آتش توپ خانه را روانه ساخت مقارن این حال شاهزاده پرویز و مهابت خان صفوف نبرد آراسته بعرصه کارزار شتافتند و کثرت سپاه بادشاهی بشایه بود که سه طرف لشکر شاهجهان را فرو گرفته حلقه سان در میان داشت و رومی خان میر آتش توپ خانه را پیش برد لیکن که برابر گوله توپ انداخته باشد از غرایب اتفاقات آنکه یک گوله بر کسی نخورد و توپهای گرم شده از کار باز ماند و چون فاصله میان توپخانه و هراول فوج شاهجهان بسیار شد هراول لشکر بادشاهی بجانب توپ خانه بمطمئن خاطر شتافت مردم توپ خانه تاب نیاورده راه هزیمت سپردند و توپ خانه بتصرف مردم بادشاهی در آمد از مشاهده این حال دریا خان افغان که در دست

راست ہراول بود بے جنگ راہ فرار سپردو از برگشتن او فوج دست چپ ہراول نیز پریشان گردید ناگزیر راجہ بھیم کثرت مخالفت خود را بنظر اعتبار در نیاوردہ با معدودے از راجپوتان قدیمی خویش توسن ہمت برانگیختہ بر قلب لشکر بادشاہے رسیدہ بہ شمشیر آبدار کارزار نمود و جتا جوت نامی فیلی کہ در پیش بود بزخم تیر و تفنگ از پا افتاد و آن شیر بیشہ جرات و جلادت با راجپوتان جان نثار پاے مردانگی قایم کردہ آثار شجاعت از تہور ظاہر ساخت جوانان چیدہ و سپاہیان جنگیدہ کہ بر گرد و پیش سلطان پرویز و مہابت خان ایستادہ بودند از اطراف و جوانب ہجوم آوردہ آن یکہ تاز را بہ تیغ بیدریغ برخاک ہلاک می انداختند او تا رمقی داشت کارزار کرد و جان نثار شد و بھیم راتھور و پرتھی راج و اکھراج راتھور با چندے از متھوران روم و دست در عرصہ کارزار زخمی افتادند و از کشتہ شدن راجہ بھیم و برہم خوردن فوج ہراول شجاعت خان کہ برفیق فوج التمش بود نیز منہزم شد و شیر خواجہ کہ سردار این فوج بود قدم برجا داشتہ مقتول گردید چون ہراول و التمش از پیش برخاست و جنگ بقول رسید فوج جرنغار کہ سرکردہ آن نصرت خان بود تاب نیاوردہ طرح داد و شاہجہان بعبداللہ خان کہ در برنغار بود و جمعے از سپاہ کہ مجموع بہ پانصد سپاہی کشیدہ پاے تحمل استوار کردہ دلاوران را ترغیب و تحریص می نمود تا آنکہ اکثرے کشتہ و زخمی شدند غیر از فیلان علم و توغ و قورخانہ خاصہ و عبداللہ خان کہ بجانب دست راست باندک فاصلہ ایستادہ بود چیزے بنظر در نمی آمد درین وقت تیرے بجلتہ خاصہ رسید و ایزد جل اسمہ ذات مقدس را بجہت مصلحتی محافظت نمود و شیخ تاج الدین را کہ از خلفاے خواجہ باقی است قدس سرہ کہ دران معرکہ ہمعنان شاہجہان بود تیرے بر رخسارہ خوردہ از بناگوش سر برآوردہ درین وقت شاہجہان یوسف خان را نزد عبداللہ خان فرستاد و پیغام کرد کہ کار بجاے نازک رسیدہ مناسب حال و ملایم شان ما این ست کہ با معدودے کہ ہمراہ ماندہ اند توکل بکرم الٰہی نمودہ بر قلب لشکر بادشاہی بتازیم تا انچہ رقم زدہ کلک تقدیر است بظہور رسد عبداللہ خان خود نزدیک رفتہ گفت کار از ان گذشتہ کہ بہ تاخت و تردد اثرے مترتب گردد و این دست و پا زدن محض بیہودہ و بیفائدہ است سلاطین سلف چون امیر تیمور صاحب قران و حضرت بابر بادشاہ و ہمچنین اکثر صاحبان داعیہ را در مبادی سعی و تلاش مکرر چنین وقایع اتفاق افتادہ و دران حالت صعب ضبط احوال فرمودہ عنان از عرصہ کارزار منعطف ساختہ اند و بدشمن کامی قرار دادہ لہذا بدولتی رسیدہ اند و جمعی از فدویان کہ در رکاب سعادت حاضر بودند گستاخانہ دست بر جلو انداختہ سام اسپے از عرصہ کارزار برآوردند و لشکر بادشاہے بہ اردوے شاہی درآمدہ بغارت و ضبط اموال و اسباب پرداختند و این قدر را غنیمت شمردہ بتعاقب

نشتافتند شاهجهان بچهار کوچ بر فراز قلعه رهتاس نزول نمود و سه روز در قلعه توقف نموده از لوازم قلعداری خاطر جمع ساخت
و سلطان مرادبخش را که در همان ایام قدم بعالم وجود نهاده بود با دایه ها و انکها در انجا گذاشته با دیگر شاهزاده ها و اهل حرم بجانب
پتنه و بهار نهضت فرمود چون این اخبار بمسامع قدسیه رسید مهابت خان را بخطاب خان خانان سپه سالار مأمور ساخته
بمنصب هفت هزاری ذات و هفت هزار سوار از قرار دو اسپه و سه اسپه شرف امتیاز بخشیدند و تمن و توغ علاوه مواطف
گشت اکنون مجملی از سوانح دکن رقمزده کلک وقائع نگاری گردد چون ملک عنبر بسرحد ولایت قطب الملک شتافته مبلغ
مقرری که هر سال بجهت خرچ سپاه از وی گرفت و درین دو سال موقوف مانده بود باز خواست نموده مجدداً بعهد و
سوگند خاطر ازان جانب پرداخت و بجد و د ولایت بندر رسید و مردم عادل خان را که بحراست آن ملک مقرر بودند زبون
و بی استعداد یافته غافل بر سر آنها تاخت و بندر تاراج نموده ازانجا با جمعیت و استعداد فراوان شتافت و چون عادلخان
اکثر از مردم کار دیده و سرداران پسندیده خود را همراه ملا لاری بر برهانپور فرستاده بود و جمعی که بدفع شر او کفایت کنند حاضر
نداشت صلاح وقت در پاس عزت و محارست خود دانسته در قلعه بیجاپور متحصن گشت و باستحکام برج و باره و لوازم قلعداری
پرداخته کس بطلب ملا محمد لاری و لشکر که همراه او به برهانپور بود فرستاد و بمتصدیان صوبه مذکور بتاکید و مبالغه نوشت که حقیقت
اخلاص و دولت خواهی من بر همه دولتخواهان ظاهر و هویداست و خود را از متعلقان آن درگاه می دانم درین وقت که عنبر ناحق شناس
با من چنین گستاخی نموده چشم آن دارم که جمیع دولت خواهان پادشاهی که در صوبه موجود اند بکمک من متوجه گردند تا این غلام
فضول را از میان برداشته سزای کردار در دامن روزگار او گذاشته آید در هنگامی که مهابت خان با بادشاهزاده پرویز متوجه
اله آباد شد سربلند رای را بحکومت و حراست برهانپور باز داشته مقرر نموده بود که در مهمات کلی و جزوی بصوابدید ملا محمد لاری
کارکند و در انتظام مهام دکن از صلاح او انحراف نورزد چون ملا محمد بسیار رنجیده شد و مبلغ سه لک هون که قریب دوازده لک
روپیه باشد بصیغه مدد خرچ لشکر بمتصدیان آنجا داد و نوشته های عادل خان در باب کمک بمهابت خان رسید و او نیز تجویز
این معنی نموده بمتصدیان دکن نوشت که بی تامل و توقف همراه ملا محمد لاری بکمک عادل خان شتابند ناگزیر سربلند رای
با معدودی در برهانپور توقف گزید و لشکر خان و میرزا منوچهر و خنجر خان حاکم احمدنگر و جان سپار خان حاکم بیر و رضوی خان
و ترکمان خان و عقیدت خان بخشی و اسد خان و عزیزالله خان و جادو رای و اوداجی رام و سائر امرا و منصبداران که از
تعینات صوبه دکن بودند با ملا محمد لاری بکمک عادل خان بقصد استیصال عنبر شتافتند و چون عنبر ازین معنی وقوف یافت او نیز

نوشتها به بندهاے درگاه فرستاد که از غلامان درگاه ام نسبت بسگان آنجناب دارم وبے ادبی از من بظهور نیامده بچه تقصیر وکدام
گناه در مقام خرابی واستیصال من درآمده اند وبه تکلیف عادل خان وبه تحریک ملا محمد بر سر من می آیند میان من وعادلخان
بر سر ملکی که در زمان سابق به نظام الملک تعلق بود والحال او متصرف گشته نزاع است اگر او از بندها ست من نیز از غلامانم
مرا با او واو را با من واگذارند تا هرچه در مشیت حق است بظهور آید آنها باین حرف او التفات نفرموده کوچ بر کوچ متوجه
آن صوب گردیدند هرچه عنبر بالحاح وزاری افزود ایشان بیشتر شدت ظاهر ساختند ناگزیر از ظاهر بیجاپور برخاسته بحدود
ملک خود پیوست وبعد از نزدیک رسیدن افواج عنبر دفع الوقت ومدارا نموده روز می گذرانید وسعی در آن داشت که کار
بجنگ رسد وملا محمد با امراے بادشاهی سر در دنبال داده فرصت نمی داد هرچند سر اندازے ومدارا می نمود حمل بر عجز و
زبونی او کرده در شدت می افزودند وچون کار بر او تنگ آمد واضطرار دامن گیر گشت ناگزیر در روزے که مردم بادشاهی
غافل بودند وسے دانستند که جنگ نمی کند ترکها از دور نمایان ایشان گردیدند که ترک جنگ نموده برآمده اند ومی خواهند
که گریخته بروند درین وقت بر مردم عادل خان ریختند ومیان مردم او وعنبر جنگ سخت در پیوست وحسب تقدیر ملا محمد که
سردار لشکر بود کشته شد ازین جهت سپاه عادل خان را سر رشته انتظام گسیخته گشت دجادو راے واوداجی رام دست
بکار نبردند وراه فرار پیمودند عنبر ناگاهی کار خود کرد وشکست عظیم بر لشکر عادل خان واقع شد واخلاص خان وغیره
بیست وپنج نفر از سران سپاه عادل خان که مدار دولت او بر آنها بود گرفتار شدند واز آن گروه فرهاد خان را که تشنه خون او بود
از سرچشمه تیغ سیراب ساخت ودیگران را محبوس گردانید واز امراے بادشاهی لشکر خان ومیرزا منوچهر وعقیدت خان گرفتار
شدند وخنجر خان گرم وگیرا خود را باحمد نگر رسانیده باستحکام قلعه پرداخت وجان سپار خان نیز برگشته به بیر که در جاگیر او بود درفته
حصار بیر را مضبوط ساخت وجمعے دیگر که از آن ورطه هلاک برآمدند بعضے خود را باحمد نگر رسانیدند وگروهے به برهانپور
شتافتند وچون عنبر بمراد خویش کامیاب گردید وآنچه در مخیله او نگذشته بود بر عرصه ظهور جلوه گری نمود اسیران سر پنجه تقدیر را
مسلسل ومحبوس بدولت آباد فرستاد وخود باحمد نگر رفته بمحاصره پرداخت لیکن هرچند سعی نمود کارے از پیش نرفت
ناکام جمعے را بر دور قلعه گذاشته بجانب بیجاپور عنان عزیمت معطوف داشت عادل خان باز متحصن شد وعنبر تمام ملک
او را تا حدود متعلقه بادشاهے که در بالاگهاٹ بود متصرف گشته جمعیت نیک فراهم آورده قلعه شولاپور را که پیوسته میان
نظام الملک وعادل خان بر سر آن نزاع می بود محاصره کرد ویاقوت خان را با فوجے عظیم بر سر برهانپور فرستاده توپخانه

میان

میدان را از دولت آباد آورده قلعه شولاپور را بضرب دست و زور بازوے قدرت مفتوح گردانید از استماع این اخبار وحشت آثار خاطر اقدس شاهنشاهی بآشوب گرائید درخلال این احوال مکتوب نذر محمد خان والی بلخ بنظر مقدس درآمد خلاصه مضمون آنکه این نیازمند آنحضرت را بجاے پدر و والی نعمت خود میداند بلنگتوش بے رخصت این خیراندیش مصدر چنان گستاخی شد والحمد لله که تادیب شایسته یافت چون نیز غبار نقار درمیان لشکر کابل و سپاه بلخ حادث شده امیدوار است که خانزاد خان را از حکومت کابل تغیر فرموده بجاے او دیگرے را تعین فرمایند از انجا که کام بخشی شیوه پسندیده است آنصوبه بمدار المهام خواجه ابوالحسن تفویض یافت احسن الله پسر خواجه بوکالت پدر بحکومت و حراست کابل تعین گشت و فرمان شد که پنج هزار سوار خواجه را بضابطه دو اسپه و سه اسپه تنخواه نمایند و احسن الله بمنصب هزار و پانصدی و هفتصد سوار و خطاب ظفرخانی و عنایت علم فرق عزت برافراخت و خلعت با شمشیر و خنجر مرصع و فیل ضمیمه مراحم بیکران گردید و فرمان شد که خانزاد خان روانه درگاه شود چون زمستان درآمد و خوبیهاے کشمیر آخر شد بنابران بتاریخ بیست و پنجم شهریور رایات اقبال بصوب دارالسلطنت لاهور ارتفاع یافت و در ساعت سعید دران شهر میمنت بهر نزول دست داد متعاقب آن صوبه داری پنجاب از تغیر صادق خان برکن السلطنت آصف خان مقرر شد و درخلال این احوال بطرف هرن مناره که از شکارگاه هاے خاص بود توجه فرمودند درین تاریخ خانزاد خان از کابل آمده شرف آستانبوس دریافت و چون خاطر اقدس مظاهر از نشاط شکار پرداخت عنان معاودت بدارالسلطنت انعطاف یافت درین وقت عرض داشت مهابت خان رسید مرقوم بود که شاهجهان از پتنه و بهار گذشته بولایت بنگاله درآمد و شاه پرویز با عساکر منصوره بملک بهار پیوست در اوراق گذشته نگاشته کلک سوانح نگار گشته که شاهجهان بداراب خان پسر خان خانان را سوگند داده بحکومت و حراست ملک بنگاله باز داشته بجهت احتیاط زن او را با یک پسر و یک برادرزاده او همراه گرفته بود و بعد از جنگ لونس و انعطاف عنان او را در قلعه رهتاس گذاشتند بداراب خان نوشتند که درگڑهی خود را بملازمت رسانند داراب خان از ناراستی و زشت خوئی صورت حال را طور دیگر در خاطر نقش بسته عرض داشت نمود که زمینداران باهم اتفاق کرده مرا در محاصره می دارند ازین جهت نتوانم خود را بخدمت رسانید چون شاهجهان از آمدن داراب مایوس شد همراه جمعے که مصدر کاری و ترددے توانند شد نمانده بود ناگزیر از آشوب علت خاطر پسر داراب را بعبدالله خان حواله فرمودند و کارخانجات و بیوتات همراه گرفته بهمان راه که از دکن آمده بودند رایت عزیمت برافراشتند و چون داراب چنین اداے ناپسندیده بظهور آورده خود

مطرود ازل و ابد ساخته عبدالله خان پسر جوان او را بقتل رسانید و شاهزاده پرویز صوبه بنگاله را بجاگیر مهابت خان و پسرش تنخواه فرموده عنان معاودت معطوف داشت و حکم بزمینداران بنگاله شد که داراب را که در قبل داشتند دست تعرض ازو کوتاه داشته روانه ملازمت سازند و او آمده مهابت خان را دید و چون خبر آمدن داراب بعرض اشرف اقدس رسید بمهابت خان فرمان شد که در زنده داشتن آن بی سعادت چه مصلحت باید که برسیدن فرمان گیتی مطاع سر آن سرگشته بادیه ضلالت و گمراهی را بدرگاه عدالت پناه روانه سازد بالجمله مهابت خان بموجب حکم عمل نموده سرش را از تن جدا ساخته بدرگاه فرستاد و درین هنگام خانزاد خان را خلعت خاصه و خنجر مرصع با پهول کتاره و اسپ خاصه مرحمت فرموده بصاحب صوبگی بنگاله فرستادند و مقارن آن فرمان جهان مطاع بطلب عبدالرحیم که پیش ازین خطاب خانخانانی داشت صادر گشت و چون در صوبه دکن شورش عظیم دست داد و جمعی از اعیان لشکر سپهر بسر تجه تقد برگشته در قلعه دولت آباد محبوس ماندند و شاهجهان از ملک بنگاله بصوب ملک دکن جهان انعطاف تافت ناگزیر مخلص خان برجناح استعجال نزد شاهزاده پرویز دستوری یافت که سزاولی نموده ایشان را با امرای عظام روانه دکن سازد و درینولا قاسم خان را از تغیر مقرب خان بحکومت و حراست آگره خلعت افتخار بخشیدند و درین تاریخ بعرض داشت اسد خان بخشی دکن از برهانپور رسید نوشته بود که یاقوت خان حبشی با ده هزار سوار موجود بملکاپور که از شهر بیست کروه مسافت است رسید و مهر بلند رای از شهر برآمده قصد آن دارد که جنگ اندازد فرمان بتاکید تمام صادر شد که زنهار تا رسیدن کمک و مدد حوصله بکار برده تیز جلوئی نکند و باستحکام برج و باره پرداخته در شهر تحصن گزینند در اواسط اسفندارمذ سنه هزار و سی هجری ارتفاع رایت اقبال آهنگ بدستور معهود بجانب کشمیر اتفاق افتاد و از وقایعی که در ابتدای این سال بظهور آمد آنکه شاهجهان بولایت دکن رسید و عنبر شروع در خدمتگاری نموده بجهت هواخواهی ایشان فوجی بسرکردگی یاقوت خان بحوالی برهانپور فرستاده که بتاخت و تاراج بپردازند و بشاهجهان نوشت که بزودی بدان صوب حرکت نمایند شاهجهان بدان سمت توجه نموده دیولگانو را مخیم ساخت و عبدالله خان و محمد تقی مخاطب بشاه قلی خان را بفوجی تعین نمود که باتفاق یاقوت خان برهانپور را محاصره نموده بلوازم قلعه گیری بپردازند و متعاقب آنها خود نیز متوجه شده لال باغ که در سواد شهر واقع است فرود آمد راو رتن و دیگر بندهای بادشاهی که در قلعه بودند در استحکام شهر و حصار بشرائط اهتمام و لوازم کارآگهی بتقدیم رسانیده متحصن گشتند و شاهجهان فرمود که از یکطرف عبدالله خان و از جانب دیگر شاه قلی خان بقلعه بچسپند قضا را در طرفی که عبدالله خان بود غنیم هجوم آورده جنگ صعب پیوست و شاه قلی خان با فدائی خان جان نثاران

دیوار قلعه را شکسته غنیم مقابل خود ابر واشته بحصار در آمد و سربلند رای جمعی از مردم کارکرده خود را برابر عبدالله خان گذاشته خود بر سر شاه قلی خان تاخت و چون اکثری از نوکران زر بنده در کوچه و بازار متفرق شده بودند شاه قلیخان با معدودی در میدان پیش ارگ پای همت افشرده بمدافعه و مقابله پرداخت تا آنکه چندی از بندهای بادشاهی که با او بودند بقتل رسیدند ناگزیر به ارگ در آمده در قلعه را بست و سربلند رای محاصره نموده کار بر و تنگ ساخت شاه قلیخان از روی اضطرار قول گرفته او را دید چون این خبر به شاهجهان رسید مرتبه دیگر افواج ترتیب داده حکم یورش فرمودند و هر چند مبارز خان و جان سپاران و دلیران عرصهٔ کارزار شرائط سعی و کوشش بجا آوردند اثری بران مترتب نگشت و از مردم روشناس شاه بیگ خان و سرانداز خان و سید شاه محمد نقد حیات در باختند و بار سیوم خود سوار شده حکم یورش نمود و از اطراف بهادران رزم آرا و دلیران قلعه کشا قدم جرأت و جلادت پیش نهاده کارنامهای شجاعت ظاهر ساختند و از اعیان اهل قلعه بودنخان با جمعی از برادران و با بابیک داماد دکنیخان و بسیاری از راجپوتان و راو رتن علف تیغ انتقام شدند درین وقت که کار بر متحصنان بدشواری کشیده بود قضا را تیر تفنگی بگردن سید جعفر رسیده پوست مال گذشت و اضطراب کرده برگشت و از همان تافتن او تمام دکنیان سراسیمه راه فرار سپردند بسیاری از بیدلان را با خود بردند و مقارن این حال خبر آمد که شاهزاده پرویز و مهابت خان خان خانان سپه سالار لشکر بادشاهی از بنگاله معاودت نموده بدریای نربدا رسیده اند ناگزیر شاهجهان بوسعت آباد بالاگهات مراجعت نمود درین وقت عبدالله خان از شاهجهان جدائی اختیار نموده در موضع اندور نشست و مقارن آن نصرت خان جدائی گزیده نزد نظام الملک شتافته نوکر او شد از سوانح سپری شدن روزگار خان اعظم میرزا کوکلتاش است پدر او از آدمی زادگان غزنین است و مادرش حضرت عرش آشیانی را شیر داده بود و آنحضرت پاس نسبت ایشان داشته میرزا عزیز را بزرگترین امرا ساخته بودند و از دو فرزندانش بارهای عجیب می کشیدند و در علم سیر و فن تاریخ استحضار تمام داشت و در تحریر و تقریر بی نظیر بود نستعلیق خوب می نوشت شاگرد میرزا باقر پسر ملا میر علیست باتفاق ارباب استعداد در ریختهٔ علم او از دست اوستادان مشهور هیچ کمی نداشت و در مدعا نویسی ید طولی داشت لیکن از عربیت ساده بود و در لطیفه گوئی بی مثل و شعر هموار می گفت این رباعی از واردات اوست ـ

رباعی

عشق آمد و از جنون برومندم کرد — وارسته ز صحبت خردمندم کرد
آزاد ز بند دین و دانش گشتم — تا سلسلهٔ زلف کسی بندم کرد

وفات خان اعظم در شهر احمد آباد گجرات اتفاق افتاد و لاش او را در دهلی برده بجوار روضهٔ سلطان المشایخ نظام الدین قدس سره نزدیک بقبر پدرش بخاک سپردند چون خان اعظم مسافر دار الملک بقا گشت داور بخش را بحضور طلب داشته خان جهان را بصاحب صوبگی گجرات سرفرازی بخشیده حکم شد که از آگره باحمد آباد شتافته محافظت آن ملک نماید ***

جشن بستمین نوروز از جلوس همایون

مطابق سنه ۱۰۳۴ هجری روز مبارک شنبه دهم جمادی الثانیه سنه هزار و سی و چهار آفتاب جهان تاب برج حمل را نور آگین ساخت و سال بیستم از جلوس اشرف آغاز شد و در دامن کوه بهنبر نشاط شکار پرداخته یک صد و پنجاه و یک راس توج کوهی به تفنگ و تیر شکار کردند و در منزل جنگز هتی جشن شرف آراستگی یافت از بهنبر تا این منزل ارغوان زارها سیر فرمودند و چون درین موسم کوتل پیرپنجال از برف مالامال می باشد و عبور سوار از فراز آن بغایت دشوار بلکه محال لاجرم نهضت موکب گیهان شکوه از راه کرپوه پونچ اتفاق افتاد درین کوهستان نارنج هم می رسد و دو سال و سه سال بر درخت می ماند و از زمینداران آنجا شنیده شد که قریب بهزار نارنج در یک درخت می باشد درین اثنا ابوطالب پسر آصف خان بحکومت لاهور بنیابت پدر رخص گردید و درینولا اسد عاشق پسر سردار خان بکوهستان شمالی پنجاب که ضبط و ربط آن بعهده پدرش بود دستوری یافت و او را بکامگار نامور گردانیده منصب چهارصدی و صد و پنجاه سوار عنایت فرمودند روز جمعه بیست و نهم در منزل نور آباد که برلب دریاے بهت واقع ست نزول اتفاق افتاد از گهاٹ بهت تا کشمیر بدستوریکه تا پیرپنجال در راه منزل بمنزل خانها و نشیمنها ساخته اند درین راه نیز اساس یافته و اصلا بخیمه و سائر رخوت فراشخانه احتیاج نیست درین چند منزل اردوے گیهان پوی بجهت برف و باران و شدت سرما از گریوه هاے دشوار گذار بصعوبت گذشت و در اثناے راه آبشاری خوش بنظر درآمد که از اکثر آبشارهاے کشمیر بهتر توان گفت ارتفاعش پنجاه ذرع باشد و عرض آبریز چهار ذرع متصدیان منازل صفه عالی محاذی آن بسته بودند ساعتی نشسته پیاله چند نوش فرموده چشم و دل را از تماشاے آن بهره دادند حکم شد که تاریخ عبور لشکر منصور بر لوح سنگی ثبت نمایند تا این نقش دولت بر صفحهٔ روزگار یادگار ماند

عرض داشتے مشتمل بر ندامت و انفعال از جرائم ماضی و حال نوشته ارسال داشتند و حضرت شاهنشاهی فرمانی بخط مبارک خویش قلمی فرموده روانه ساختند مضمون آنکه اگر داراشکوه و اورنگ زیب را بملازمت بفرستد و قلعه رهتاس و اسیر را که در تصرف کسان اوست به بندهاے بادشاهی بسپارد در قم عفو بر جرائد تقصیرات او کشیده شود و ملک بالاگهاٹ با و مرحمت گردد و بعد از ورود منشور عاطفت شاهجهان آداب استقبال و تعظیم بجا آورده با وجود کمال تعلق و دلبستگی که بشاهزاده ها داشت رضاجوئی والد ماجد را مقدم شمرده آن جگرگوشه ها را با نفائس پیشکش از جواهر و مرصع آلات و فیلان کوه پیکر که موازی ده لک روپیه قیمت داشت روانه درگاه والا ساخت و بسید مظفر خان و رضا بها در که بحراست قلعه رهتاس مقرر بودند حکم نمود که بهر کس که فرمان بادشاهی ظاهر سازد قلعه را با و سپرده همراه سلطان مرادبخش بملازمت آیند و همچنین بحیات خان نوشت که قلعه اسیر را به بندهاے بادشاهی حواله نموده روانه حضور او گردد و خود بعد از ان بصوب ناسک حرکت نموده درین ایام عرب دست غیب که بجهت آوردن سلطان هوشنگ پسر شاهزاده دانیال و عبدالرحیم خانخانان نزد شاهزاده پرویز رفته بود آمده دولت زمین بوس دریافت هوشنگ را بعواطف روزافزون اختصاص بخشیده بمظفر خان بخشی فرمودند که از احوال او خبردار بوده انچه بجهت ضروریات او در کار باشد از سرکار بادشاهے سرانجام نماید و بنوعے سامان سرکار او کند که از هیچ طرف نگرانی خاطر نداشته باشد درخلال این حال عبدالرحیم خانخانان بسعادت آستان بوس جبین خدمت نورانی ساخت و زمانے مدتها صیه خجالت از زمین برنگرفت آنحضرت بجهت دلنوازی و تسلی او فرمودند که درین مدت انچه بظهور رسید از آثار قضا و قدر است نه مختار ما و شما این رهگذر خجالت و ملالت راه ندهند و بعد از تقدیم مراسم زمین بوس اشارت رفت که بخشیان او را آورده درجای مناسب باز دارند قبل ازین حضرت شاهنشاهی باغواے نورجهان بیگم آصف خان و فدائی خان را نزد شاهزاده پرویز فرستاده بودند که مهابت خان را از خدمت ایشان جدا ساخته بجانب بنگاله روانه سازد و خان جهان از گجرات آمده بخدمت وکالت شاهزاده پردازد و درینولا عرض داشت فدائی خان رسید مرقوم بود که در سارنگپور بخدمت شاهزاده پیوسته ابلاغ احکام شاهنشاهی نمودم شاهزاده بجدائی مهابت خان و همراهی خان جهان راضی نیستند و هرچند درین باب بمبالغه و تاکید معروض داشتم نتیجه بران مترتب نگشت چون بودن من در لشکر سود نداشت در سارنگپور توقف گزیده قاصدان تیز رو بطلب خانجهان فرستاده ام که بسرعت هرچه تمام تر متوجه این حدود گردد بالجمله چون حقیقت حال از عرض داشت فدائی خان بعرض مقدس رسید باز فرمان بتاکید تمام بشاهزاده صادر گشت که زنهار خلاف انچه حکم شده بخاطر راه ندهد و اگر مهابت خان برفتن بنگاله راضی نشود

جریده متوجه حضور پرنور گردد و شما با سائر امرا در برهانپور توقف نمایند چون خاطر فیض مظاهر از سیر و شکار عرصه دلپذیر کشمیر پرداخت بنابران بتاریخ نوزدهم محرم الحرام سنه هزار و سی و پنج هجری رایات عالیات بصوب لاهور ارتفاع یافت پیش ازین مکرر بعرض رسیده بود که در کوه پیرپنجال جانورے می باشد مشهور بهماے و مردم آن سرزمین می گویند که طعمه اش استخوان ریزه است و پیوسته بر روے هوا پروازکنان مشاهده می افتد و نشسته کم و بیش می باشد چون خاطر اشرف اقدس بتحقیق این مقدمات توجه مفرط دارد حکم شد که از قراولان هر کس تفنگ زده بحضور بیارد هزار روپیه انعام بیابد بقضاء اجمال جسان قراول به بندوق زده بحضور اشرف آورده چون زخم بپایش رسیده بود زنده و تندرست بنظر اشرف درآمد فرمودند چینه دان آن را ملاحظه نمایند تا خورش او معلوم شود چینه دان را شگافتند از حوصله اش استخوان ریزه برآمد و مردم کوهستان معروض داشتند که مدار خوراک این بر استخوان ریزه هاست و همیشه بر روے هوا پروازکنان چشم بر زمین دارد هر جا که استخوانی بنظرش درآید به نول خود گرفته بلند می شود و از انجا بر زمین به سنگ می اندازد تا بشکند و ریزه شود آنگاه می چیند و میخورد درین صورت غالب ظن آنکه هماے مشهور همین است ❊

همای بر همه مرغان از ان شرف دارد
که استخوان خورد و طائری نیازارد

سر نولش بگل می ماند لیکن سر گل مرغ پر ندارد و این پرهاے سیاه دارد در حضور وزن فرمودند چهار صد و پانزده توله که یک هزار و سی و هفت و نیم مثقال می باشد بوزن برآمد و نواحی لاهور ابوطالب پسر آصف خان بدولت زمین بوس افتخار اندوخت و شب مبارک شنبه سلخ ماه مذکور در ساعت مسعود به لاهور نزول اقبال اتفاق افتاد و یک لک روپیه بعبد الرحیم خان خانان انعام مرحمت شد و درین تاریخ آقا محمد ایلچی شاه عباس شرف سجود حاصل نموده مکتوب محبت اسلوب شاه را با تحف و هدایا که یکدست شاهین سفید از انجمله بود بنظر مقدس گذرانید و از غرائب آنکه شاهزاده داور بخش شیر نر پیشکش کرد که با بز الفت گرفته در یک قفس می باشد و به آن بز نهایت محبت و الفت ظاهری سازد بدستورے که حیوانات جفت می شوند بز را در آغوش گرفته حرکت می کند حکم کردند که آن بز را مخفی داشتند فریاد و اضطراب بسیار ظاهر ساخت آنگاه فرمودند که بز دیگر بهمان رنگ و ترکیب دران قفس درآوردند اول آن را بوی کرد و بعد ازان کمرش بدهان گرفته شکست فرمودند که میشی درآوردند فی الفور از هم دریده خورد باز همان بز را نزدیک آوردند الفت و مهربانی بدستور سابق ظاهر ساخته بر پشت افتاد و بز را بر روے سینه خود گرفته دهانش را می لیسید از هیچ حیوانے اهلی و وحشی تا حال

مشاهده نشده که دهان جفت غور را بوسد درینولا فاضل خان را بخدمت دیوانی صوبه دکن سرفراز ساخته منصب هزار و پانصدی و هزار و پانصد سوار عنایت نموده خلعت و اسپ و فیل مرحمت فرمودند و به سه و دو نفر از امرایان آن صوبه خلعت مصحوب او فرستادند و چون مهابت خان فیلانیکه در صوبه بنگاله وغیره بدست آورده بود تا حال بدرگاه والا نفرستاده بود و مبلغهای کلی از مطالبه سرکار بر ذمه او بود و نیز از محال جاگیر بندهای درگاه در وقت تغیر و تبدیل مبلغها متصرف گشته بود بنا بران حکم شد که عرب دست غیب نزد مشار الیه رفته فیلانی که پیش او فراهم آمده بدرگاه بیارد و مطالبات حساب را از و بازیافت نموده بخدمت شتابد و اگر او را جواب و حسابی خرد پسند باشد بدرگاه آمده بدیوانیان عظام مفروغ سازد مقارن این حال عرض داشت فدائی خان رسید که مهابت خان از خدمت شاهزاده پرویز دستوری یافته بصوب بنگاله شتافت و خانجهان از گجرات آمده شاهزاده پرویز را ملازمت نمود و هم درینولا عرض داشت خان جهان رسیده نوشته بود که عبدالله خان از خدمت شاهجهان جدا شده این فدوی را شفیع جرائم خویش ساخته کتابتی مبنی بر اظهار ندامت و خجالت ارسال داشته با عتبا و کرم بخشایش آنحضرت نوشته او را بجنس بدرگاه فرستاده ام امید از مراحم بیکران خلافت که رقم عفو بر جرائد جرائم او کشیده این موهبت عظمی در امثال و اقران سرفراز و ممتاز گردانند در جواب او فرمان شد که

این درگه ما درگه نومیدی نیست

ملتمس او بعز اجابت مقرون گشت درین تاریخ طهمورث پسر کلان شاهزاده دانیال از خدمت شاهجهان جدا شده بملازمت شتافت قبل ازین هوشنگ برادر خسرو او بزمین بوس سعادت پذیر گشته بود درینولا او نیز برهنمونی بخت خود را بقبهٔ آستان رسانید و بانواع مراحم و نوازش مخصوص گردید و بجهت سرفرازی آنها تسلیم نسبت خویش که باصطلاح سلاطین جغتای گورکان گویند فرموده بهار بانو بیگم صبیه خود را به طهمورث و هوشمند بانو بیگم صبیه سلطان خسرو را به هوشنگ نسبت کردند درین وقت معتمد خان بخدمت بخشیگری عز اختصاص یافت چون از مدتهای مدید هوای کابل در خاطر قدسی مظاهر سیر می کرد و بتاریخ هفتدهم اسفندارمذ سنه هزار و سی و پنج بعزم سیر و شکار نهضت موکب اقبال بدان صوب اتفاق افتاد چند روز در ظاهر لاهور مقام فرموده روز جمعه بیست و سوم ماه مذکور کوچ فرمودند افتخار خان پسر احمد بیگ خان کابلی سر احداد را پیشکش آورده جبین اخلاص بر زمین سوده حضرت ظل اللهی شاهنشاهی سر نیاز بیدی بدرگاه بی نیاز فرود آورده سجدات شکر این موهبت عظمی که از مواهب مجددهٔ الهی بود بتقدیم رسانیده حکم نواختن شادیانه فرمودند فرمان شد که سر آن آشفته دماغ

تباه اندیش را به لاهور برده از دروازه قلعه بیاویزند تفصیل این اجمال آنکه چون ظفرخان پسر خواجه ابوالحسن بکابل رسید شنید که پلنگپوس اوزبک بقصد شورش افزائی و فتنه انگیزی بنواحی غزنین آمده مشارالیه باتفاق دیگر بندها تعینات صوبه مذکور آمده لشکرها فراهم آورده بود درین اثنا احداد بدنهاد تا بو یافته باشارت آن تباه اندیشش به تیراه آمده راه زنی و دست اندازی کا شیوه شنیعه آن مفسد سیاه بخت است پیش می گیرد و پلنگپوس ازان اراده باطل ندامت گزیده سیکے از خویشان خود را نزد ظفرخان فرستاده اظهار ملایمت و چاپلوسی نموده اولیاے دولت قاهره خاطر ازانجانب پرداخته دفع فساد احداد بدنهاد را پیش نهاد همت ساختند و به همان استعداد و جمعیت از راه گردیده برسر آن مقهور روان شدند چون خبر برگشتن پلنگپوس و آمدن لشکر ظفر اثر بآن بدفرجام می رسد تاب مقاومت نیاورده خود را بکوه اوا غر که محکمه او بود می کشید و آن بیعاقبت آن کوه را پناه روز بد اندیشیده دیواری در پیش دره برآورده و استحکام تمام نموده ذخیره و سائر اسباب قلعداری آماده و مهیا داشت اولیاے دولت ابد قرین استیصال او را پیشنهاد همت ساخته بقدم سعی فراز و نشیب بسیار طے نموده بدره مذکور پیوستند و همه یکدل و یک جهت از اطراف هجوم آورده همت به تسخیر آنجا گماشتند هفتم جمادی الاولی نقاره فتح بلند آوازه ساخته داد شجاعت و جلادت دادند از هنگام صبح تا سه پهر آتش قتال و جدال اشتعال داشت بعد از سه پهر بانواع عواطف و مراحم الٰهی ابواب فتح و فیروزی بر چهره مراد دولت خواهان مفتوح گردید و آن محکم تصرف بها دران لشکر منصور درآمد درین وقت سیکے از احدیان شمشیر و کارد و انگشتری که یافته بود نزد ظفرخان برده سے نماید و یقین می شود که اینها ازان عاصی است ظفرخان خود با چندے برسر آن بدگهر میرود و ظاهر می گردد که بند وقے باو رسیده و بجهنم واصل شد هرچند منادی کردند بشخص نگشت که این تفنگ از دست کدام کس باو رسید بالجمله سر آن مفسد مصحوب سردارخان روانه درگاه آسمان جاه گردید ظفرخان و دیگر بندهاے شایسته خدمت که مصدر ترددات پسندیده گردیده بودند هر کدام درخور استعداد خویش باضافه منصب و اقسام مراحم اختصاص یافتند درین تاریخ خبر رسید که رقیه سلطان بیگم صبیه مرزا هندال منکوحه حضرت عرش آشیانی در دارالخلافه اکبرآباد بجوار رحمت ایزدی پیوستند زن کلان آنحضرت ایشان بودند و چون فرزند نداشتند در زمانے که شاهجهان بعالم وجود آمدند حضرت عرش آشیانی آن گوهر یکتاے خلافت را به بیگم سپردند و این سر برآراے خلافت سراے قدس متکفل تربیت شاهزاده والاگهر شد القصه در هشتاد و چهار سالگی به نهانخانه عدم شتافتند در خلال این احوال عبدالرحیم ولد بیرم خان مشمول انواع مراحم و اقسام نوازش گردیده تازگی بخطاب مستطاب

خان خانان فرق عزت برافراخت و خلعت و اسپ مرحمت نموده بایالت سرکار قنوج رخصت فرمودند و مقارن این حال تمامی فیلان مهابت خان که قبل ازین فرمان طلب شده بود بدرگاه رسیده داخل فیلخانه بادشاهی شدند درین روزها معروض گردید که مهابت خان صبیه خود را بخواجه برخوردار نام بزرگزاده نقشبندی نسبت کرده و چون این وصلت بی اذن و رخصت آن حضرت شده بود بر خاطر اشرف گران آمد او را بحضور اقدس طلبیده فرمودند که چرا بی دستوری ما بختر چنین عمده دولت را گرفته جواب پسندیده سامان نتوانست نمود و بحکم اشرف شلاق بپشت و برسا خورده محبوس گردید و درین روزها میرزا دکهنی پسر میرزا رستم صفوی بخطاب شاهنواز خان اختصاص یافت بست و نهم اسفندارمذ ساحل دریای چناب بورود موکب مسعود آراستگی یافت ❊

جشن بست و یکمین نوروز از جلوس همایون

روز سه شنبه بست و دوم جمادی الثانی سنه هزار و سی و پنج هجری نیر جهان افروز ببرج حمل تحویل نمود و سال بست و یکم از جلوس مبارک آغاز شد بر ساحل دریاے چناب یک روز بلوازم جشن نوروزی پرداخته روز دیگر ازان منزل کوچ فرمودند درینولا آقا محمد ایلچی شاه فلک بارگاه شاه عباس را رخصت انعطاف ارزانی داشته خلعت با خنجر مرصع و سی هزار روپیه باو مرحمت فرمودند و مکتوبے که در جواب محبت نامه شاهی نگارش یافته بود با گریز مرصع تمام الماس که یک لک روپیه قیمت داشت و کمر خنجر مرصع نفیس نادر برسم ارمغان حواله او شد و راوراق سابق فرستادن عرب دست غیب نزد مهابت خان بجهت آوردن فیلان رقمزده کلک سوانح نگار گشته داشاهسته تطلب او نیز رفته درینولا بجوالی اردو پیوست بالجمله طلب او بتحریک و کارپردازی آصف خان شده بود و پیشنهاد خاطر ایشان آنکه او را خوار و بے عزت ساخته دست تعرض بناموس و جان و مال او در زنند و این مطلب گران را بغایت سکدست پیش گرفتند و او بر خلاف ایشان با چهار پنج هزار راجپوت خونخوار یک رنگ یک جهت آمده و اعیان اکثرے را همراه آورد که هرگاه کار بجان و کارد باستخوان رسد و از همه راه و از همه جهت مایوس گردد برلے پاس عزت و ناموس خود بقدر امکان دست و پا زده با اهل و عیال جان نثار شوند ❊

وقت ضرورت چو نماند گریز   دست بگیرد سر شمشیر تیز

باآنکه از روش آمدن او در مردم حرفهاے ناملائم مذکور می شد آصف خان در نهایت غفلت و بے پروائی بسر میبرد
چون خبر آمدن او بعرض اقدس رسید نخست پیغام شد که تا مطالبات سرکار بادشاهی را بدیوان اعلیٰ مفروغ نسازد و مدعیان را
بمقتضاے عدالت تسلی ننماید راه کورنش و ملازمت مسدود است و در باب خواجه برخوردار پسر خواجه عمر نقشبندی
که مهابت خان دختر خود را با او نسبت نموده و سابقاً مذکور شد که او را نیز چنگ زده بزندان سپردند حکم شد که انچه
مهابت خان باو داده فدائی خان تحصیل نموده بخزانهٔ عامره رساند و چون منزل بکنار بهت واقع بود نواب آصف خان
باوجود چنین دشمن قوی بازوے از سر و جان گذشته در نهایت غفلت و عدم احتیاط صاحب و قبلهٔ خود یعنی حضرت شاهنشاهی را
دران طرف دریا گذاشته خود با عیال و احمال و اثقال و خدم و حشم از راه پل عبور نموده درین روے آب منزل گزیده
هم چنین کارخانجات از خزانه و قورخانه وغیره حتیٰ که خدمتگاران و بندهاے نزدیک در کل از دریا عبور نمودند
معتمد خان بخشی و میر توزک از آب گذشته شب در پیش خانه بود علی الصباح چون مهابت خان دریافت که کار بناموس
و جان او رسیده لاعلاج درین وقت که هیچ کس در گرد و پیش حضرت نمانده بود با چهار پنج هزار سوار راجپوت که با آنها
قول و عهد نموده بود از منزل خود بر آمده نخست بر سر پل رسیده قریب دو هزار سوار بر پل می گذارد که پل را آتش زده
اگر کسی اراده آمدن داشته باشد بمدافعه و مقابله قدم برجا دارند و خود متوجه دولتخانه می گردد و از دو حرم گذشته به پیشخانه
معتمد خان رسیده بازپرس احوال نمود معتمد خان شمشیر بسته از خیمه بر آمد و چون چشمش بر او افتاد از احوال شاهنشاهی
استفسار نمود و قریب بصد راجپوت پیاده برچه و شمشیر در دست همراه داشت و از گرد و غبار چهره آدم خوب محسوس
نمی شد بر سمت دروازه کلان شتافت و دران وقت در فضاے دولت خانه معدودے از اهل یتاق وغیره و سه
چهار خواجه سراے پیش دروازه ایستاده بودند مهابت خان سواره تا دولت خانه رفته از اسپ فرود آمد دران وقت
که پیاده شده بجانب غسل خانه شتافت قریب دو صد راجپوت همراه داشت معتمد خان پیش رفته گفت که این همه
گستاخی و بیباکی از ادب دور است لمحهٔ توقف نمائید تا من رفته عرض کورنش و زمین بوس نمایم اصلا بجواب نه پرداخت
و چون بدر غسل خانه رسید ملازمان او تختهاے دروازه را که دربانان بجهت احتیاط بسته بودند درهم شکسته بفضاے
دولتخانه در آمدند جمعے از خواصان که بر گرد و پیش آنحضرت بسعادت حضور اختصاص داشتند از گستاخی او بعرض همایون رسانیدند

آن حضرت از درون خرگاه برآمده بر پالکی نشستند درین وقت مهابت خان مراسم کورنش تقدیم رسانیده آنگاه بر دور
پالکی گردیده معروض داشت که چون یقین کردم که از آسیب عداوت و دشمنی آصف خان خلاصی و رهائی ممکن نیست و
بانواع و اقسام خواری و رسوائی کشته خواهم شد از روی اضطرار جرأت و دلیری نموده خود را در پناه حضرت انداختم اکنون اگر
مستوجب قتل و سیاست ام در حضور اشرف سیاست فرمایند درین وقت راجپوتان او فوج فوج مسلح آمده در سراپرده
بادشاهی را فرا گرفتند و در خدمت آنحضرت بجز عرب دست غیب که دستیار او بود و میر منصور بدخشی و جواهر خان خواجه سرای
و بلند خان و خدمت پرست خان و فیروز خان و خدمتخان خواجه سرای و فصیح خان مجلسی و سه چهار نفری از خواصان دیگری حاضر نبود چون آن
بی ادب خاطر اقدس را شورانیده بود مزاج اعتدال سرشت را غیرت در شور داشت دو مرتبه دست بر قبضه شمشیر رسانیده خواستند که جهان را
از لوث وجود آن پلید پاک سازند هر بار میر منصور بدخشی به ترکی عرض میکرد که وقت مقتضی آن نیست صلاح حال منظور باید داشت و
سزای کردار نابهنجار این تیره بخت بدکردار را بایزد دادگر حواله فرمایند تا وقت استیصال او در رسد چون حرف او بفروغ
دولت خواهی آراستگی داشت ضبط خود فرمودند در اندک فرصت راجپوتان او درون و برون دولتخانه فرو گرفتند چنانچه
بغیر او و نوکران او کسی دیگر بنظر در نمی آمد درین وقت آن بی عاقبت عرض کرد که هنگام سواری ست بضابطه معهود سواری
فرمایند تا این غلام فدوی در خدمت باشد و بر مردم ظاهر شود که این جرأت و گستاخی حسب الحکم از من بوقوع آمده و
اسپ خود را پیش آورده مبالغه و الحاح بسیار نمود که بر همین اسپ سوار شوید غیرت سلطنت رخصت نداد که بر اسپ او
سواری فرمایند حکم شد که اسپ سواری خاصه را حاضر سازند و بجهت لباس پوشیدن و استعداد سواری خواستند که
بدرون محل تشریف برند آن ستیزه کار راضی نشد القصه آن قدر توقف روی داد که اسپ خاصه را حاضر ساختند و
آنحضرت سوار شده دو تیر انداز بیرون دولتخانه تشریف بردند بعد از ان فیل خود را آورده التماس نمود که چون وقت شورش
و اژدحام است صلاح دولت درین میداند که بر فیل نشسته متوجه شکارگاه شوند و آنحضرت بی مبالغه و مضایقه بر همان
فیل سوار شدند یکی از راجپوتان معتمد خود را در پیش فیل و دو راجپوت دیگر را در پس حوضه نشانیده بود درین اثنا
مقرب خان خود را رسانیده باسترضای او در درون حوضه نزدیک بآنحضرت رفته نشست ظاهرا درین آشوب گاه
بی تمیزی زخمی بر پیشانی مقرب خان رسید و خدمت پرست خان خواص که معتاد شراب و پیاله خاصه در دست داشت خود را
بفیل رسانید و هر چند راجپوتان بسنان برچه و زور دست و بازو مانع آمدند و خواستند که او را جای ندهند دو کناره حوضه را

محکم گرفته خود را نگاه می داشت و چون در بیرون جای نشستن نبود خود را میان حوضه گنجانید و چون قریب نیم کروه مسافت سطے شد گجهت خان داروغه فیلخانه ماده فیل سواری خاصه را حاضر آورد و خود در پیش فیل و پسرش در عقب نشسته بود مهابت خان اشاره کرد تا آن بی گناه را با پسرش شهید کردند بالجمله در لباس سیر و شکار بسمت منزل خویش راهبری نمود و آنحضرت بیرون خانه او در آمده زمانی توقف فرمودند فرزندان خود را بر دور آنحضرت گردانید و چون از نورجهان بیگم غافل افتاده بود درین وقت بخاطرش رسید که باز حضرت شاهنشاهی را بدولتخانه برده از آنجا همراه نورجهان بیگم باز بخانه خود آرد باین قصد بار دیگر آنحضرت را بدولتخانه آورد قضارا در هنگامی که حضرت شاهنشاه بقصد سیر و شکار سوار شدند نورجهان بیگم فرصت غنیمت شمرده با جواهر خان خواجه سرا که ناظر محلات بادشاهی بود از آب گذشته بمنزل برادر خود آصف خان رفته بود و آن کم فرصت تیز رفتن بیگم یافته از سهوی که در محارست بیگم کرده ندامت کشیده متردد خاطر گشت آنگاه در فکر شهریار شد و دانست که جدا داشتن او از خدمت حضرت خطائی است عظیم لاجرم رای فاسد او براین معنی قرار گرفت و آنحضرت را باز سوار ساخته بمنزل شهریار برد و آنحضرت از وسعت حوصله و گرانباری هرچه او می گفت می کردند درین وقت هیچو نبیرهٔ شجاعت خان همراه شد و چون بخانهٔ شهریار در می آید براچوتان اشاره کرد تا او را بقتل رسانیدند بالجمله چون نورجهان بیگم از آب گذشته بمنزل برادر خود رفت عمدهای دولت را طلبداشته مخاطب معاتب ساخت که از غفلت و خامکاری شما کار تا باینجا کشید و آنچه در مخیلهٔ هیچکس نگذشته بود بظهور آمد و در پیش خدا و خلق خجلت زده کردار خویش گشتید اکنون تدارک آن باید کرد و در آنچه صلاح دولت و برآمد کار باشد باتفاق معروض باید داشت همه یکدل و یک زبان بعرض رسانیدند که تدبیر درست و رای صائب آنست که فردا فوجها ترتیب داده در رکاب سعادت از آب گذشته آن مفسدان را مقهور و منکوب ساخته بدولت زمین بوس بندگان حضرت سرفراز شویم چون کنکاش ناصواب بمسامع جلال رسید از ضابطه معقول دور نمود همان شب مقرب خان و صادق خان بخشی و میر منصور و خدمت خان را پی در پی نزد آصف خان و عمدهای دولت فرستادند که از آب گذشتن و جنگ انداختن محض خطا است زنهار که این تدبیر نادرست را نتیجه خامکاری و ناسازگاری دانسته پیرامون خاطر راه ندهند که بجز ندامت و پشیمانی اثر بران مرتب نخواهد شد هرگاه درین طرف باشم بکدام دلگرمی و بچه امید جنگ می کنید و بجهت اعتماد و احتیاط انگشتری مبارک خود را مصحوب میر منصور فرستادند اما آصف خان بگمان آنکه این حرفها زاده طبیعت مهابت خان بی عاقبت باشد حضرت به تکلیف او

حکم فرموده مهر افرستاده اند بهمان قرار داد پاے عزیمت افشرده درین وقت فدائی خان چون از فتنه پردازی زمانه وقوف یافت سوار شده بکنار آب آمده واز آنکه پل راآتش داده بودند وامکان عبور متصور نبود بیتاب شده در تیر باران بلا و تلاطم فتنه با چندین نوکران خویش روبروی دولتخانه اسپ بدریا زده خواست که بشناوری عبور نماید شش کس از همراهان او بموج فنا رفتند وچندی از تندی آب پایان رویه افتادند ونیم جانی بساحل سلامت رسانیدند و خود با اسپ سوار برآمده چپقلش نمایان کرد و دست اکثری از رفقای او بکار رسید وچهار کس از همراهان او جان نثار شدند وچون دید که کاری از پیش نمی رود وغنیم زور آور راست وبملازمت اشرف نمی تواند رسید عطف عنان نموده از آب گذشت وحضرت شاهنشاهی آن روز وآن شب در منزل شهریار بسر بردند روز یکشنبه هشتم فروردی مطابق بیست ونهم جمادی الثانی آصفخان باتفاق خواجه ابوالحسن ودیگر عمدهاے دولت قرار جنگ داده در خدمت مهد علیا نورجهان بیگم از گذری که غازی بیگ مشرف نواره پایاب دیده بود قرار گذشتن داد اتفاقا بدترین گذرها همان بود سه چهار جا از آب عمیق عریض گذشتند ودر وقت گذشتن انتظام افواج بر جا نماند هر فوجے بطرفی افتاد وآصفخان وخواجه ابوالحسن وارادت خان با عماری بیگم روبروی فوج کلان غنیم که فیلان کاری خود را پیش داده کنار آب را مضبوط ساخته بودند درآمدند وفدائی خان بفاصله یک تیر انداز پایان تر مقابل فوج دیگر از آب گذشت وابوطالب پسر آصف خان وشیر خواجه والله یار وبسیاری مردم پایان بر فدائی خان عبور نمودند وهنوز جمعے بکنار رسیده وبعضی میان آب بودند که افواج غنیم فیلان را پیش رانده حمله آوردند وهنوز آصفخان وخواجه ابوالحسن درمیان آب بودند ومعتمد خان از آب نیمی گذشته برلب آب دویم الیستاده تماشای نیرنگی تقدیر میکرد که سوار وپیاده واسپ وشتر درمیان دریا درآمده پهلو بریکدیگر برزده سعی در گذشتن داشتند درینوقت ندیم خواجه سراے بیگم آمده مخاطب ساخت که مهد علیائی فرمایند که اینچه جاے توقف وتامل است پاے همت پیش نهید که بمجرد درآمدن شما غنیم منهزم گشته راه آوارگی پیش خواهد گرفت از استماع این خطاب وعتاب خواجه ابوالحسن ومعتمد خان اسپان خود را در آب زدند وفوج غنیم وراجپوتان مردم این جانب را پیش انداخته بدریا درآمدند در عماری بیگم دختر شهریار وصبیه شاهنواز خان بودند تیرے بر بازوے دختر شهریار رسید وبیگم بدست خود برآورده بیرون انداخت ولباسها بخون رنگین شد وجواهر خان خواجه سرا ناظر محل وندیم خواجه سرای بیگم وخواجه سراے دیگر در پیش فیل جان نثار گردیدند ودو زخم شمشیر بر خرطوم فیل بیگم رسید وبعد از آنکه روے فیل برگشت دو سه زخم برچها بر عقب فیل زدند تا آنکه شمشیرها از پے هم می رسند فیلبان سعی در راندن فیل داشت تا جاے رسید که آب عمیق آمد واسپان

به شناوری افتادند و بیم غرق شدن بود ناگزیر عطف عنان نمودند و فیل بیگم بشناوری از آب گذشت و به دولتخانه بادشاهی رفته فرود آمدند و چون راجپوتان قصد تمام باین جانب کردند درین وقت آصف خان پیدا شد و از نیرنگی زمانه و بیراه رفتن رفیقان و نشستن نقش بدگله آغاز کرده روانه شد و هرچند حاضران از ایشان نشان خواستند اثرے ظاهر نشد که بکدام جانب شتافت و خواجه ابوالحسن گرم راند و از هول اضطراب اسپ بدریا زد چون آب عمیق بود و تندی رفت در وقت شناوری از اسپ جدا شد تا قاش زین را بدو دست محکم گرفته بود تا آنکه غوطه خورد و نفس گیر شد قاش زین نگذاشت درین حالت مخمصه ملاح کشمیرے خود را رسانیده خواجه را برآورد و فدائی خان با جمعے از نوکران خود و چندی از بندهاے بادشاهی که دوستی و آشنائی با وے داشتند از آب گذشته با فوجی که در مقابل او بود چپقلش کرده غنیم خود را برداشته تا خانه شهریار که حضرت شاهنشاهی دران جا تشریف داشتند خود را رسانید و چون درون سراپرده از سوار و پیاده مالامال بود بر سر در ایستاده به تیراندازی پرداخت چنانچه تیرهاے او اکثر در صحن دولتخانه نزدیک بآن حضرت می رسید و مخلص خان در پیش تخت ایستاده بود بالجمله فدائی خان زمانے ممتد ایستاده تلاش می کرد و از همراهان او سید مظفر که از جوانان کارطلب کاردیده فدوی بود و عطاءالله نام خویش فدائی خان بدریافت سعادت شهادت حیات جاوید یافتند و سید عبدالغفور بخاری که از جوانان شجاع است زخم کاری برداشت و چهار زخم باسپ سواری فدائی خان رسید و چون دریافت که کاری از پیش نمی رود و بخدمت نمی تواند رسید عطف عنان نموده از اُردو برآمد و بطرف بالای آب شتافت و روز دیگر از آب گذشته به رهتاس نزد فرزندان خود رفت و از انجا عیال را برداشته بگرچاک تنڈیه رخت سلامت کشید بدربخش نام زمیندار پرگنه مذکور را با و رابطه قدیم داشت فرزندان را در انجا گذاشته و خاطر از انجانب واپرداخته جریده بجانب هندوستان شتافت و شیرخواجه و الله وردی خان قراول باشی و آله یار پسر افتخار خان هرکدام بطرفی رفتند و آصف خان چون دانست که از دست مهابت خان خلاصی ممکن نیست با پسر خود ابوطالب و دو صد و سه صد سوار مفلوک از بارگیر و اهل خدمت بجانب قلعه اٹک که در تیول او بود رفت و چون به رهتاس رسید از ارادت خان خبر یافت که در گوشه فرود آمده کسان خود را فرستاده بمبالغه بسیار نزد خود طلبید لیکن هرچند سعی کرد او بهمراهی آصف خان راضی نشد و آصف خان بقلعه اٹک رفته متحصن گشت و ارادت خان برگشته باردو آمد و بعد ازان خواجه ابوالحسن بعهد و سوگند اطمینان خاطر بخشیده مهابت خان را دیده و نوشته بنام ارادت خان و معتمد خان مشتمل بر سوگند غلیظ شدید بخط او گرفت که هرگز ندجانی و نقصانی بعزت و ناموس نرساند تا آنگاه ایشان

را همراه برده ملاقات داد درین روز عبدالصمد نواسه شیخ چاند منجم را که با آصف خان رابطه قوی داشت والحق جوان مستعد بود بشامت آشنائی او در حضور خود بقتل رسانید مقارن این حال شاه خواجه ایلچی نذر محمد خان والی بلخ بدرگاه والا رسیده ملازمت نمود و بعد از ادای کورنش و تسلیم و آدابی که درین دولت معمول است کتابت نذر محمد خان که مشتمل بر اظهار اخلاص و نیازمندی بود با تحف و هدایای آن ملک گذرانیده آنگاه پیشکش خود را بنظر در آوردند و سوغاتهای نذر محمد خان از اسپ و غلام ترکی وغیره موافق پنجاه هزار روپیه قیمت شد و بعجالة الوقت سی هزار روپیه انعام یافت پیش ازین نگاشته کلک وقایع نگار گشته که چون آصف خان بهیچ وجه از مهابت خان ایمن نبود به قلعه اتک که در جاگیر او بود رفته تحصن جست و همگی دوصد و پنجاه کس از سوار و پیاده با او همراه بودند مهابت خان چندی از احدیان بادشاهی و ملازمان خود و زمینداران آن نواحی را بسرکردگی بهروز نام پسر خود و شاه قلی فرستاد که گرم وگیرا شتافته بمحاصره قلعه بپردازند نا سپرده‌ها در آنجا رسیده قلعه را بدست آوردند و آصف خان عنان به قضا سپرده و فرستاده‌های مهابت خان به عهد و سوگند آرام بخش خاطر متوحش او گشته حقیقت را بمهابت خان نوشتند و چون موکب گیهان شکوه از دریای اتک عبور نمود مهابت خان از حضرت رخصت حاصل نموده بقلعه اتک رفت و آصف خان را با ابوطالب پسرش و خلیل الله ولد میرمیران مقید و محبوس ساخت و قلعه را بملازمان خود سپرد و درهمین اثنای عبدالخالق برادرزاده خواجه شمس الدین محمد خوافی را که از مصاحبان و مخصوصان آصف خان بود با محمد تقی بخشی شاهجهان که در محاصره برهانپور بدست افتاده بود به تیغ بیباکی آواره صحرای عدم گردانید و ملا میر محمد تتوی را که بسبب اخوندی نزد آصف خان بود وقتیکه او را زنجیر کردند بحسب اتفاق زنجیر حلقه دار در پای او کردند چنانچه باید استحکام نداد و ندانسته حرکت از پای او بر آمد این مقدمه حمل بر افسونگری و ساحری او کرد او حافظ قرآن مجید بود و پیوسته بتلاوت اشتغال داشت و لبهای او بتلاوت متحرک بود ازین حرکت لب یقین کرد که مراو علی مدعی کند و از غلبه وسواس و فرط توهم آن مظلوم را به تیغ ستم شهید ساخت ملا محمد با فضائل صوری و کسب و کمالات بزیور صلاح و پرهیزگاری آراستگی داشت افسوس که نسفاک بیباک قدر چنین مردی نشناخته بیهوده ضایع ساخت و چون بنواحی جلال آباد نزول اردوی گیهان پوی اتفاق افتاد جمعی از کافران آمده ملازمت نمودند اکنون شمه‌ای از معتقدات و رسومی که میان ایشان شایع است بجهت غرابت مرقوم می گردد طریق آنها به آیین کافران تبت نزدیک است بتی صورت آدمی از طلا یا از سنگ ساخته پرستش می نمایند و بیش از یک زن نمی کنند. گر زن اول نازادگاه باشد

یا با شوهر ناسازگار داگر خواهند که بخانهٔ دوستی یا خویشی بروند از بالاے بام یک دیگر تردد می کنند و حصار شهر را جز یک در نمی باشد و غیر از خوک و ماهی و مرغ دیگر همه گوشت می خورند و حلال دارند می گویند که از قوم ما هر کس که ماهی خورد البته کور شده و گوشت را یخنی کرده می خورند و لباس سرخ را دوست می دارند و مرده خود را لباس پوشانیده و سلح ساخته با صراحی و پیاله و شراب در گور می گذارند و سوگند ایشان این است که کلهٔ آهو را یا بز را در آتش می نهند و باز آنرا از انجا برداشته بر درخت می گذارند و می گویند که هر کس از ما این سوگند را بدروغ خورده البته ببلاے مبتلا شده و اگر پدر زن پسر خود را خوش کند بگیرد و پسر دران باب مضایقه نمی نماید حضرت شاهنشاهی فرمودند که هر چه دل شما از چیزهاے هندوستان خواهش داشته باشد درخواست نمایند اسپ و شمشیر و نقد و سر و پاے سرخ التماس کردند و کامیاب مراد گشتند درین اثنا جگت سنگه پسر راجه باسو از اردوے گیهان شکوه فرار نموده بکوهستان شمالی لاهور که وطن اوست شتافت و مقارن این حال صادق خان بایالت صوبه پنجاب رخصت یافت و حکم شد که تنبیه و تادیب جگت سنگه نماید و حضرت شاهنشاهی منزل بمنزل به نشاط شکار پرداخته روز یکشنبه بستم اردی بهشت در ساعت مسعود داخل شهر کابل شدند و درین روز بر فیل نشسته نثار کنان از میان بازار گذشته بباغ شهرآرا که نزدیک بقلعه کابل واقع است نزول اجلال فرمودند روز جمعه غرهٔ خورداد بروضهٔ منورهٔ حضرت فردوس مکانی تشریف برده لوازم نیازمندی بتقدیم رسانیده از باطن قدسی مواطن آن حضرت استمداد همت نمودند و همچنین به زیارت میرزا هندال و عم بزرگوار خود میرزا محمد حکیم تبرک جسته از حضرت حق سبحانه تعالیٰ التماس آمرزش ایشان فرمودند از غرائب اتفاقات که از نهانخانهٔ تقدیر بر منصهٔ ظهور پرتو افگند پاداش کردار زشت مهابت خان است تفصیل این اجمال آنکه چون آن جرأت و گستاخی در کنار آب بهت از و بظهور آمد و امراے بیحوصله با سپاه از غفلت خویش خجلت زده خاوند خویش گشتند و امرے که در مخیلهٔ هیچکس خطور نکرده بود چهره پرداز ظهور گشت راجپوتان او بنا بر تسلط و اقتدارے که بحسب اتفاق روے نموده بود خودسر و مغرور گشته دست تعدے و تطاول بر رعایا و زیردستان دراز کرده هیچکس را موجود نمی شمردند تا آنکه روزگار برگشت و دست فتنه آتش بخرمن هستی آن خودسران زد و بالجمله جمعی از راجپوتان در جلگه که از شکارگاهاے مقرری کابل است رفته اسپان خود چرا گذاشته بودند چون جلگه راجهت شکار پادشاهی قرق ساخته بجمعے از احدیان حواله نموده بودند یکے از انها مانع آمده کار بدرشتی گذرانید و راجپوتان بیجا با آن بیچاره را بزخم تیغ پاره پاره کردند چندے از خویشان و برادران او و احدیان دیگر

بدرگاه رفته استغاثه و داد خواهی نمودند حکم شد که اگر او را شناخته می باشند نام و نشان او معروض دارند تا بحضور اشرف طلبیده
باز پرس فرمائیم و بعد از اثبات خون بسزا رسد احدیان را باین حکم تسلی نگشته برگشتند راجپوتان نیز قریب بآنها فرود
آمده بودند روز دیگر احدیان مستعد رزم و پیکار شده همه یک جهت و یک رو بر سر دائره راجپوتان آمدند و چون احدیان
تیرانداز و توپچی بودند باندک زد و خوردی راجپوت بسیار کشته شد و چندے را که مهابت خان از فرزندان حقیقی گرامی تر
می دید علف تیغ انتقام گردیدند تخمیناً هشتصد و نهصد راجپوت بقتل رسیده باشند و احشام کابل و هزارجات هرجا
راجپوتے را در اطراف و نواحی یافتند از کوتل هندوکش گذرانیده فروختند و باین طریق قریب بپانصد راجپوت
که بیشترے از آنها سردار قوم بودند و بشجاعت و مردانگی اشتهار داشتند بفروخت رفتند و مهابت خان از شنیدن این
خبر سراسیمه و مضطرب سوار شده بکمک نوکران خود شتافت و در اثنائے راه نقش را طور دیگر دیده از بیم و هراس که مبادا
درین آشوب کشته شود برگشته خود را در پناه دولت خانه انداخت و بالتماس او حبشیان و کوتوال خان و جمال خان خواص را
حکم شد تا این فتنه را فرونشانند و دیگر بعرض رسید که باعث خبث و مادهٔ فساد بدیع الزمان خویش خواجه ابوالحسن و
خواجه قاسم برادر اوست هر دو را بحضور طلبیده باز پرس فرمودند جوابے که تسلی او شود سامان نیارستند کرد چون
کس بسیارے از تیر و تفنگ بقتل رسیده بودند ناگزیر مراعات خاطر او از لوازم شمرده نامبرده ها را بوے حواله کردند و
او در نهایت خواری و رسوائی سر و پا برهنه بخانه خود برده مقید ساخت و آنچه در بساط آنها بود تمام متصرف شد درینولا
بعرض رسید که عنبر حبشی در سن هشتاد سالگی باجل طبعی درگذشت عنبر در فن سپاهگری و سرداری و ضوابط تدبیر عدیل
و نظیر نداشت اوباش آن ملک را چنانچه باید ضبط کرده بود تا آخر عمر روزگار بعزت بسر برد و در هیچ تاریخی بنظر در نیامده
که غلام حبشی بمرتبه او رسیده باشد و درین ایام سید بهوه حاکم دهلی بموجب نوشتهٔ مهابت خان عبدالرحیم خانخانان را که
متوجه جاگیر خود بود برگردانیده بلاهور فرستاد درینولا خبر رسید که شاهزاده هاے والانژاد سلطان دارا شکوه و سلطان
اورنگ زیب پسران شاهجهان بحوالے اکبرآباد رسیدند خاطر قدسی مظاهر از مژده وصول نبائر کامگار گل گل شگفت
لیکن مهابت خان بمظفر خان حارس دار الخلافه نوشت که نظر بند نگاهدارد و بدرگاه بیارد چون توجه خاطر اشرف بشکار
بسیار بود و شیفتگی آنحضرت درین شغل بحدی رسیده بود که در حضر و سفر یکروز بے شکار ممکن نیست که بسر آید لاجرم درینولا
آکه درو بخان قراول بیگی بجهت شکار قمرغه نور کلانی که اهل هند آنرا ناور گویند از ریسمان تابیده ترتیب داده پیشکش نمود

مبلغ بیست و پنج هزار روپیه بران صرف شده بنا بران در موضع ازغنده که از شکارگاهها مقرر این ملک است بمتصدیان سرکار حکم شد که لوز مذکور را شکار پروه استاده نمودند و شکاری را از هر جانب بنورور آوردند و حضرت با پرستاران حرم سرای عزت بتماشا شکار توجه فرمودند شاه اسمٰعیل هزاره که جماعه هزارها او را ببزرگی و مرشدی قبول می داشتند و با توابع و لواحق خویش در ظاهر دیهه سیر مانوس فرود آمده بود حضرت شاهنشاهی با نورجهان بیگم و اهل حرم بمنزل شاه اسمٰعیل تشریف فرمودند و بیگم بفرزندان شاه از اقسام و جواهر در واری مرصع الات تلطف فرمودند و از انجا بتماشا شکار پرداخته قریب سیصد راس از رنگ و قوچ کوهی و خرس و کفتار که درین نوردر آمده بود شکار شد و یکی از همه کلان تر بود وزن فرمودند سه من و سه سیر بوزن جهانگیری بر آمد و از سوانح آنکه چون خبر گستاخی مهابت خان بسمع شاهجهان رسید مزاج بشورش گرائید و با وجود قلت جمعیت و عدم سامان داعیه مصمم شد که بخدمت پدر والا قدر شتافته سزای کردار ناهنجار در دامن روزگار او نهاد باین عزیمت شتافته بتاریخ بیست و سوم رمضان سال هزار و سی و پنج با هزار سوار از مقام ناسک بر تنگ رایات بر افراشتند بگمان آنکه شاید درین مسافت بقدر جمعیتی فراهم آید چون اجمیر مخیم گشت راجه کشن سنگه پسر راجه بهیم که با پانصد سوار در موکب منصور بود باجل طبعی در گذشت و جمعیت او متفرق گشت و همگی پانصد سوار در غایت پریشانی و تنگدستی همراه ماند و اراده سابق سامان پذیر نشد ناگزیر رای عقده کشای چنین تقاضا فرمود که بولایت ٹھٹھ شتافته روزی چند در ان تنگنای خمول باید گذرانید باین داعیه از اجمیر بناگور و از ناگور بجدود جودهپور و از ان راه بجیسلمیر نهضت اتفاق افتاد و حضرت جنت آشیانی در ایام هرج و مرج از همین راه بولایت سند و ملک ٹھٹھ تشریف برده بودند و این موافقت با جد بزرگوار از بدایع روزگار است چون خاطر فیض مظاهر از سیر و شکار گلزار همیشه بهار کابل وا پرداخت روز دو شنبه غره شهریور از کابل بصوب مستقر الخلافه کوس مراجعت بلند آوازه گشت درین تاریخ خبر بیماری شاهزاده پرویز بعرض رسید که درد قلنج قوی بهم رسیده ایشان را از زمانی ممتد بیشعور داشت و بعد از تدبیرات بقدر خفتی حاصل شد و مقارن این حال عرض داشت خانجهان رسید نوشته بود که شاهزاده باز از هوش رفته و درین مرتبه پنج گهری که دو ساعت نجومی باشد بیشعور بودند ناگزیر اطبا بداغ قرار دادند و پنج داغ در سر و پیشانی و شقیقه ایشان سوختند معهذا بهوش نیامدند و بعد از ساعت دیگر افاقت بهم رسید و سخن کردند و باز از هوش رفتند اطبا بیماری ایشان را صرع تشخیص نموده اند و این ثمره افراط شراب است چنانچه هر دو عم ایشان شاهزاده شاه مراد و شاهزاده دانیال بهمین بیماری مبتلا گشته کاسه سر در کاسه شراب کردند و در نیولا شاهزادگان

والاگهر سلطان داراشکوه وشاهزاده اورنگ زیب از خدمت پدر بملازمت جد بزرگوار آمده بدولت زمین بوس فرق نیاز نورانی ساختند از فیلان وجواهر مرصع آلات قریب ده لک روپیه پیشکش ایشان بنظر درآمد درینولا از نوشته فاضلخان بعرض رسید که بایسنغر پسر سلطان دانیال مرحوم در رامکوٹ از شاهجهان جدائی گزیده بملک راجه گجسنگ خود را رسانیده عنقریب بشاهزاده پرویز خواهد رسید واز سوانح بهجت افزا که درین راه بظهور آمد آوارگی مهابت خان از درگاه است تفصیل این داستان برسم اجمال آنکه از تاریخیکه آن بداندیش مصدر چنین گستاخی گردید مزاجش بشورش گرائید وظرف حوصله اش تنگی کرد و با عیان دولت سلوک ملائم پیش گرفته دلها را از خود آزرده وخاطر را متنفر گردانید حضرت شاهنشاهی باوجود چنین گستاخی و سوء ادب از کمال حوصله وبردباری التفات وعنایت ظاهری می ساختند وهرچه نور جهان بیگم در خلوت می گفت بے کم وکاست نزد او بیان مے فرمودند چنانچه مکرر بزبان آوردند که بیگم قصد تو دارد خبردار باش وصبیه شاهنواز خان نبیره عبدالرحیم خانخانان که در عقد ازدواج شایسته خان پسر آصف خان است می گوید که هرگاه قابو یابم مهابت خان را به بندوق خواهم زد وباظهار این مقدمات خاطر او را مطمئن می ساختند تا آنکه رفته رفته توهمی که در ابتدا داشت واز آن رهگذر هوشیار و بیدار می بود وجماعتی کثیر از راجپوتان با خود بدرگاه می آورد وبرگرد وپیش دولتخانه بازمی داشت کم شد وآن ضبط وانتظام برجا نماند ومعهذا نوکران خوب او در جنگ احدیان کابل بقتل رسیدند ونور جهان بیگم بخلاف او پیوسته در انتهاز فرصت بوده وسپاه نگاه می داشت ومردم دلیر جنگ آزما را دلاسا می کرد ومستمال وامیدوار می ساخت تا آنکه هوشیار خان خواجه سرای بیگم بموجب نوشته ایشان قریب بدو هزار سوار از لاهور نوکر کرده بخدمت شتافت ودر رکاب سعادت هم جمعیت نیک فراهم آمده بود یک منزل پیش از رهتاس دیدن محله سواران را تقریب ساخته فرمودند که تمام سپاه قدیم وجدید جبه پوشیده در راه بایستد آنگاه بلند خان خواص را حکم شد که از جانب حضرت نزد مهابت خان رفته پیغام گذارد که امروز مردم بیگم خود را بنظر اشرف می گذرانند بهتر آنست که مجرای اول را موقوف دارید مبادا باهم گفتگو شده بجنگ ونزاع کشد ودر عقب بلند خان خواجه انور را فرستادند که این سخن پسندیده معقول او ساز دو او حسب الحکم عمل نموده درین وقت بکورنش نیامد روز دیگر بسیاری از بندهاے بادشاهی در درگاه فراهم آمدند وآنحضرت بمهابت خان حکم فرمودند که یک منزل از اردو پیش می رفته باشد اگرچه او از حقیقت کار آگاه گشت لیکن چون حشمش از جنگ احدیان ترسیده بود کام وناکام روانه پیش شده وآنحضرت بتعاقب او سوار شده گرم وگیرا شتافتند ومهابت خان دیگر خود را

جمع نتوانست ساخت و از منزل پیش نیز کوچ کرده از دریاے بهت گذشته فرود آمد و حضرت شاهنشاهی درین طرف معسکر آراستند و افضل خان را از آن آشفته دماغ فرستاده چهار حکم بتقریر او حواله فرمودند نخست آنکه چون شاهجهان بصوب پتنه رفته او نیز از پے رفته آنمهم را بانجام رساند دویم آصف خان را بملازمت حضور فرستد سویم طهمورث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال را روانه حضور نماید چهارم لشکری پسر مخلص خان را که ضامن اوست و تا حال بملازمت نیامده حاضر سازد واگر در فرستادن آصف خان استادگی کند یقین شناسد که فوج بر سر او تعین خواهد شد افضل خان پسران شاهزاده دانیال را همراه آورده معروض داشت که در باب آصف خان عرض می کند که چون از جانب بیگم ایمن نیستم بیم آن دارم که اگر آصف خان را از دست دهم مبادا لشکر بر سر من تعین فرمایند درین صورت بنده را بهر خدمتے که تعین فرمایند بدان سرفراز شده چون از لاهور بگذرم منت برچشم و دل گذاشته آصف خان را روانه درگاه خواهم ساخت چون افضل خان عذر فرستادن آصف خان معروض داشت بیگم از حرفهاے لغو او بشورش در آمد افضل خان باز رفته انچه دیده و شنیده بود پوست کنده ظاهر ساخت و گفت در فرستادن آصف خان توقف مصلحت نیست زنهار طور دیگر بخاطر نرساند که ندامت خواهد کشید چون مهابت خان از حقیقت کار آگاه گشت فی الفور آصف خان را خود آورده معذرت خواست و بعد د سوگند خاطر او پرداخته و ملایمت فراوان ظاهر ساخته روانه درگاه نمود لیکن ابوطالب پسر او را بجهت مصلحتی که رقم پذیر گردیده رفیق خود نگاهداشت بظاهر عزیمت پتنه وانموده کوچ بکوچ روانه شد و بست و سویم ماه مذکور عبور موکب منصور از آب بهت واقع شد از غرائب آنکه یورش مهابت خان و هرج و مرج او بر ساحل همین آب اتفاق افتاده و باز انحطاط و آخر بخت و زمان او باز او بر کنار همان دریا روی نمود و پس از روزی چندی ابوطالب پسر آصف خان و بدیع الزمان داماد و خواجه ابوالحسن و خواجه قاسم برادر او را نیز عذر خواسته بدرگاه فرستاد و چون در جهانگیرآباد نزول سعادت اتفاق افتاد داور بخش پسر خسرو خان خانان و مقرب خان و میر جمله و اعیان شهر لاهور بدولت زمین بوس جبین اخلاص را نورانی ساختند هفتم ماه آبان سلطنت مسعود نزول موکب اقبال بدار السلطنت لاهور چهره افروز مراد گردید و درین روز مسعود آصف خان بصاحب صوبگی پنجاب اختصاص یافت و منصب وکالت ضمیمه مراحم گردید و حکم شد که سر دیوان نشسته از روے استقلال تمشیت مهمات مالی و ملکی پردازد و خدمت دیوانی بخواجه ابوالحسن ارزانے شد و افضل خان از تغیر میر جمله بخدمت میر سامانی سرفرازے یافت و میر مذکور بخدمت بخشیگری سربلند گردید و سید جلال ولد سید محمد نبیره شاه عالم بخاری را که در گجرات آسوده اند احوال

ایشان بتقریبات درین اقبال نامه ثبت افتاده رخصت وطن فرموده فیل جهت سواری ایشان لطف نمودند درینولا العرض رسید
که مهابت خان از سمت راه پتنه عنان تافته بجانب هندوستان روانه شد و نیز بمسامع جلال رسید که بیست و دو لک روپیه
نقد و کالای او از بنگاله فرستاده اند بحویلی دهلی رسیده بنا بران صفدر خان و سپهدار خان و علی قلی درمن و نورالدین قلی
و انیرای سنگدلن با هزار احدی تعین شدند که بر جناح استعجال شتافته زرها بدست آرند نامبرده ها متوجه خدمت شده
در حوالی شاه آباد بمردم او که خزانه می آوردند رسیدند و آنها زرها در سرا برده متحصن شده تا ممکن و متصور بود بمدافعه
و مقابله پای ضلالت افشردند و بندهای درگاه بعد از زد و خورد بسیار سرا را آتش زده بدرون درآمده مبلغ ها را
متصرف شدند و مردم او قرار بر فرار داده راه ادبار سپردند و فرمان شد که زرها بدرگاه فرستاده خود بتعاقب مهابت خان
شتابند و مقارن این حال خان خانان را بمنصب هفت هزاری ذات و سوار از قرار دو اسپه و سه اسپه سرفراز نموده خلعت
و شمشیر و اسپ پنچاق بازین مرصع و فیل خاصه مرحمت نموده با جمعی از بندهای درگاه باستیصال مهابت خان دستوری
فرمودند و صوبه اجمیر به تیول او مقرر شد و چون مهم جگت سنگه از صادق خان سرانجام نشده بود و او را از دوستان مهابتخان
می دانستند حکم شد که از سعادت کورنش محروم باشد و درین روز مخلص خان و جگت سنگه از کوهستان کانگره رسیده ملازمت
نمودند و درین روزها بکرم خان که خدمت ملک کوچ داشت فرمان صادر شد که او را صاحب صوبه بنگاله ساختیم بد النصوبه
شتافته بضبط و نسق آن ولایت پردازد و خانزاد خان را روانه حضور نماید شاهزاده پرویز از فرط باده پیمائی بمرض صرع مبتلا
شده رفته رفته از غذا نفرت بهم رسانید و قوی به تحلیل رفت و هرچند اطبا بمعالجات و تدبیرات پرداختند چون زمان ناگزیر
رسیده بود اثری بران مترتب نگشت و شب چهارشنبه بتاریخ هفتم شهر صفر سنه هزار سی و شش هجری پیمانه حیاتش لبریز
گردید و کالبد آن مرحوم را نخست دران شهر امانت فرمودند و آخر باکبرآباد نقل کردند و در باغی که سبز کرده آن سرو جویبار
سلطنت بود مدفون کردند و چون اینخبر بمسامع علیه رسید رضا بقضای ایزد تعالی داده زخم درونی بمرهم صبر و شکیبائی
چاره فرمودند در سن سی و هشت سالگی وفات یافت تاریخ فوت او بعضی از فضلا چنین یافته اند وفات شاهزاده پرویز
بعد از استماع این خبر وحشت اثر حکم جهان مطاع شد که فرزندان و بازماندهای ایشان را روانه درگاه والا سازد و در خلال این احوال
شاه خواجه ایلچی نذر محمد خان رخصت معاودت یافت و سوای آنچه بدفعات باو عنایت شده بود چهل هزار روپیه دیگر
مرحمت گردید و انموذجی از نفائس هندوستان بخان فرستادند درینولا ابوطالب خلف اعتضاد الخلافت آصف خان بخطاب

شائسته خان نامور شد درین ایام موسوی خان از دکن مراجعت نموده سعادت زمین بوس دریافت و درینولا میرزا رستم صفوی بصوبه داری بهار فرق عزت برافراخت درین هنگام از عرض داشت متصدیان صوبه دکن بعرض رسید که یاقوت خان حبشی که در آن ملک بعد از عنبر سرداری عمده تر از و نبود و در حیات عنبر نیز سپه سالاری لشکر و انتظام افواج بعهده او متقرر بود اختیار بندگی و دولت خواهی را سرمایه سعادت خود دانسته با پانصد سوار بحوالے جالناپور آمده بسربلند راے نوشته که من با فتح خان پسر ملک عنبر و دیگر سرداران نظام الملک قرار دولت خواهی داده از پیش قدمان این سعادت شده ام نامبرده ها بر یکدیگر سبقت کرده پے در پے خواهند آمد چون خان جهان از نوشته سربلند راے بر حقیقت کار اطلاع یافت کتابتے مشتمل بر استمالتے و دولت خواهے بسیار بیاقوت خان نوشته سرگرم عزیمت گردانید و بسربلند راے نیز مکتوبے قلمی نمود که در لوازم ضیافت و مراسم مهمانداری کوشیده بزودیے روانه برهانپور سازد در اوراق سابق مرقوم گردیده که شاهجهان با معدودے از بنده ها بجانب پتنه نهضت فرمود چون در ایام شاهزادگی بابادشاه والاجاه شاه عباس طریقه دوستی و مصادقت مسلوک و ابواب مراسلات مفتوح داشتند درین هرج و مرج شاه نیز متفحص احوال ایشان بودند بخاطر صواب اندیش رسید که بدان سمت شتافته بایشان نزدیک باید شد یکن که آبیاری مهربانی و اشفاق ایشان غبار شورش و فسادی که مرتفع شده فرونشیند بالجمله چون بحوالے پتنه پیوستند شریف الملک که حارس آنملک بود نه هزار سوار و دوازده هزار پیاده فراهم آورده حصار شهر را استحکام داده قدم جرأت پیش گذاشت و بالجمله همگی سیصد چهارصد سوار از بنده هاے وفادار همراه بودند تاب صدمه آنها نیاورده بحصار شهر در آمده متحصن گشت و چون از پیشتر مرمت قلعه نموده توپ و تفنگ بسیار در برج و باره آماده ساخته بود درینولا بدرون حصار در آمده بمدافعه و مقابله پاے ضلالت افشرد و شاهجهان مردم خود را منع فرمود که بر قلعه نتازند و رعیت خود را به توپ و تفنگ ضائع نسازند با وجود این معنی جمعی از جوانان کار طلب بر حصار بند شهر یورش نمودند و از استحکام برج و باره و کثرت توپ خانه کاری نساختند و ناگزیر عطف عنان نموده دائره کردند و پس از روزے چند باز بهادران شیردل زنجیرگسل مانند برق لامع بقلعه تاختند و چون بر دور قلعه همه جا میدان مسطح بود و اصلا پستی و بلندی و دیوار و درخت نداشت سپرها بر روکشیده دویدند قضا را دران ضلع خندق عمیق و عریض مملو از آب بود و پیش رفتن محال و پس گشتن ازان محال تر شد در میان میدان نشسته توکل را حصار خود ساختند درین وقت شاهجهان تکسرے بهم رسانید و بنا بر بعضے موانع که نوشتن آن طولی دارد سفر عراق در عقده توقف افتاد و نیز خبر بیماری شاهزاده پرویز پیوست و یقین شد

که ازین مرض جان برنیست وهم درین ضمن مکتوب نورجهان بیگم رسید مرقوم بود که مهابت خان از صیت نهضت موکب بادشاهی سراسیمه گشته مبادا از غایت شورش مزاج در راه غبار آسیبی بدامن پسران شما رساند صلاح دولت درانست که بازبصوب دکن عطف عنان نموده روزے چند بار روزگار باید ساخت۔

تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون

بنا برآن با وجود ضعف قوی و بیماری صعب پالکی سواره از راه گجرات و ملک بهار متوجه دکن شدند درین ضمن خبر فوت شاهزاده پرویز رسید بر جناح استعجال نهضت موکب منصور افتاد واین راهیست که سلطان محمود ازهمین راه آمده فتح بتخانه سومنات کرده چنانچه مشهور است وشاهجهان بملک گجرات درآمده از بیست کروهے احمدآباد گذشته جانجا نیز دریاے نربدا را عبور فرمودند واز کریوه چهپرائی که براجه بگلانه تعلق دارد برآمده بناسک ترنبک از مضافات دکن که مردم خود را درانجا گذاشته بودند نزول نمودند وچون درین ملک عمارتے نبود در رهان نزدیکی بجنیر شتافته درآن سرزمین رحل اقامت انداختند درینولا آصف خان بمنصب هفت هزاری ذات وسوار دواسپه وسه اسپه فرق عزت برافراخت تا از قید مهابت خان وآسیب جان نجات یافته بود منصب وجاگیر نداشت احوالش نا منتظم بود درینولا از عرض داشت متصدیان دکن بعرض رسید که نظام الملک از کوتاه اندیشی وفتنه انگیزی فتح خان پسر عنبر ودیگر تربیت یافتهاے نو دولت را بحدود ملک بادشاهی فرستاده غبار شورش وفساد برانگیخته لاجرم عمدة الملک خانجهان بجهت محافظت ومحارست لشکرخان را که از ابنداے اهلے کهن سال است وکاردان بجراست برهان پور مقرر داشته خود با عساکر ظفرلوا متوجه بالاگهات شد وتا کهڑکی که محل اقامت او بود عنان منازعت باز نه کشید، نظام الملک از قلعه دولت آباد سر بیرون نکشید از سوانح این ایام کشته شدن محمد مومن است داو از سادات سیفی بوده بسلسله نقیب خان قرابت قریب داشت چون از عراق آمد حضرت عرش آشیانی صبیه سادات خان نبیره عم نقیب خان را بوی نسبت فرمودند درهنگامیکه عبور شاهجهان در ممالک شرقیه افتاد وشار الیه دران حدود جاگیر داشت بخدمت ایشان پیوست ویک چندے درین هرج مرج همراهی گزید سادات خان که در خدمت شاهزاده پرویز بود نوشتها به مبالغه وتاکید فرستاده نزد خود طلب داشت وآن خون گرفته از خدمت شاه جهان جدا شده نزد سلطان پرویز آمد چون خبر آمدن او به حضرت شاهنشاهے رسید بحضور طلب فرمودند هرچند شاه پرویز التماس عفو گناه او نمود مهربان نشدند وآن سید زاده را در پاے فیل مست انداخته بعقوبت تمام سیاست فرمودند

درین

درین وقت نظام الملک در قلعهٔ دولت آباد حمید خان نام غلام حبشی را پیشوای خود ساخته مدار و اعتبار ملک و مال به قبضهٔ اقتدار او سپرد از برون او و از اندرون زنش نظام الملک را مثل مرغی در قفس داشتند و خبر آمدن خانجهان یقین شد حمید خان با سه لکه هون که دوازده لک روپیه باشد نزد او رفته بافسون و افسانه او را از راه برده قرار داد که مبلغ مذکور را بگیرد و تمام ملک بالاگهات را با قلعهٔ احمد نگر به تصرف نظام الملک باز گذارد و فغان ازین افغان ناحق شناس که حقوق تربیت حضرت شاهنشاهی را فراموش کرده چنان ملکی را به سه لک هون از دست داد و بنام امرای بادشاهی که در تهانجات بودند نوشتها فرستاد که آن محال را حواله وکلای نظام الملک نموده خود را بحضور رسانند و همچنین نوشته بنام سپهدار خان حاکم احمد نگر ارسال داشت چون مردم نظام الملک جهت اخذ قلعه شتافتند مشار الیه گفت که ملک تعلق به شما دارد متصرف باشید اما قلعه ممکن نیست که من از دست بدهم هرگاه که فرمان بنمائید قلعه را خواهم داد مجملاً هر چند وکلای نظام الملک دست و پا زدند اثری بران مترتب نگشت و سپهدار خان ذخیره و آذوقهٔ فراوان بدرون برده باستحکام برج و باره پرداخت و مردانه قدم همت برجا داشت و دیگر نامردان بنوشتهٔ خانجهان ملک بالاگهات را در کل بوکلای نظام الملک سپردند و به برهانپور آمدند الحال حقیقت احوال حمید خان حبشی و منکوحهٔ او بنا بر غرابت مرقوم می گردد که این غلام را زنی بود از غریب زادهای این ملک و در ابتدای که نظام الملک مفتون شراب و شیفتهٔ زنان شد این عورت بدرون حرم راه یافته شراب مخفی که مردم بیرون را ازان آگاهی نبود می رسانید و زن و دختر مردم را به فریب و فسون بدراه ساخته نزد او می برد و به لباسهای مناسب و زینتهای فاخر آراسته بنظر او جلوه می داد و او را بمباشرت و معاطفت پری پیکران سیم بر مبتلا ساخته محظوظ و مسرور می داشت رفته رفته مدار و اختیار بیرون بقبضهٔ اختیار شوهرش قرار یافت و از درون مدار زندگانی نظام الملک بدست آن عورت افتاد و هرگاه آن زن سوار میشد سپاه و عمدهای دولت پیاده در رکاب او می رفتند و عرض مطالب خود می نمودند تا آنکه عادلخان فوجی بر سر نظام الملک فرستاد و ازین جانب نیز خواستند که لشکری تعین نمایند و این عورت بطوع و رغبت خود خواهش تمام استدعای سپاه از نظام الملک کرده دلنشین ساخت که اگر فوج عادل خان را شکست دادم زنی مصدر چنین کاری شگرف شده باشد و اگر نقش برعکس نشست شکست زنی چه اعتبار و افتخار خواهد افزود القصه این ماده گرگ محتاج مرتکب این امر خطیر گشته پیوسته در ساق این یساق نقاب بر قامت رعنا افگنده بر اسپ سوار می شد و خنجر و شمشیر مرصع بر کمر می بست و حلقهای طلا و مرصع که باصطلاح هندوستان کڑه گویند در دست می انداخت و با دیگر اسباب سپاهیانه و تحائف مردانه

با خود همراه می داشت و داد و دهش و انعام و بخشش و اسپ می جست و بهانه می خواست هیچ روزی نمی گذشت که باستراری
رعایت نمی کرد و مبلغی بمردم نمی داد و بعد از آنکه تلاقی صفین و محاذات فئتین اتفاق افتاد از علو همت و علو جرأت دیراله ساکر
عادل خان مصاف داد و سپاه و سرداران را بقتل و حرب و طعن و ضرب ترغیب و تحریص نموده قدم مردانگی را در آن نبرد نهاد
و بجا چون کوه استوار پا برجا داشت و آن غنیم و دشمن عظیم را شکست فاحش داده جمیع فیلان و توپخانه را بدست آورده
سالماً و غانماً رایت مراجعت برافراخت درین ولا بعرض رسید که چون امام قلی خان فرمانروای توران چند سال می رسید که
ایلچی حضرت شاهنشاهی را در ما وراء النهر نگاهداشته آدمیانه سلوک نمود و چون خبر بی عنایتی به شاهجهان و مخالفت آن بلند
الشان بوالد والا قدر شایع شد لاجرم قدوه ممالک اسلام عبدالرحیم خواجه و ارکان خواجه را با شرائف تحف و نفائس هدایا همراه
میرمذکور رخصت فرمود و مکتوبی نیز نوشته مصحوب خواجه ارسال داشت خواجه از اعاظم سادات و از اجله مشائخ ماوراء النهر
است نسبت شریفش بامام جعفر صادق علیه السلام منتهی می شود و پادشاه توران عبدالله خان بخواجه جد بزرگوار آن
جناب دست امانت داده بود و ارادت صادق داشت حضرت شاهنشاهی آمدن خواجه را گرامی داشته در تعظیم افزودند
و امرا و اعیان دولت را باستقبال فرستادند و چون بکابل رسید ظفرخان استقبال نموده بشهر آورد و مجلس عالی آراسته لوازم
مهمانداری بتقدیم رسانید و حضرت شاهنشاهی در سه منزلی لاهور موسوی خان را با خلعت خاصه و خنجر مرصع پیشوا فرستاده
مسرت بخش خاطر آن سید عزیز شدند و بعد از آن بهادرخان اوزبک که در زمان عبدالمومن خان حاکم مشهد بود و درین درگاه
منصب پنج هزاری داشت باستقبال شتافت و چون خواجه بحوالی شهر رسید بحکم اشرف خواجه ابوالحسن دیوان و
ارادت خان بخشی باستقبال او رفته ملاقات نمودند و همان روز بشرف دست بوس آنحضرت مشرف گردید کورنش و تسلیم
را معاف فرموده شرائط بزرگی بجا آوردند و قریب باورنگ خلافت حکم نشستن فرمودند و پنجاه هزار روپیه برسم انعام
تکلیف فرمودند و روز دیگر چهار ده قاب طعام الوش خاصه با ظروف طلا و نقره بجهت خواجه فرستادند و تمام ظروف
بلوازم آن بایشان ارزانی داشتند درین ایام صوبه داری بنگاله از تغیر خانزاد خان بمکرم خان ولد معظم خان مقرر
گشت چون مکرم خان بحکومت آن ولایت کامیاب مراد گردید بحسب اتفاق فرمانی بنام او عز اصدار یافت و او بر کشتی
نشسته باستقبال فرمان شتافت قضا را غیر ازین دریای مقرر مشهور که در بنگاله است ناله آبی بود که کشتی را از آنجا می
بایست گذشت چون کشتی مکرم خان بآنجا می رسید بلا خان اشاره می کند کشتی را ز ما سنی ور کنار آب باز دارند تا نماز عصر گذاردم

متوجه مقصد گردد در وقتی که ملاحان می خواهند کشتی را بکنار آب رسانند بادی هم رسید و کشتی را برگردانید و از شورش تلاطم بحرکت بی موقع کشتی در آب فرو می رود و کرمخان با چند کس که دران کشتی بودند غریق بحر فنا می گردد و یک متنفس سر از ان گرداب بلا برنمی آرد در خلال این حال خان خانان ولد بیرم خان در سن هفتاد و دو سالگی باجل طبعی درگذشت تفصیل این اجمال آنکه چون بدهلی رسید ضعفی قوی بر مزاجش استیلا یافت ناگزیر دران مصر سعادت توقف نمود و در اواسط سال هزار و سی و شش هجری ودیعت حیات سپرده در مقبره که برای منکوحه خود ساخته بود مدفون گردید از اعظم امرای این دولت بود و در عهد سلطنت حضرت عرش آشیانی مصدر خدمات شایسته و فتوحات عظیمه گردید از انجمله کارنمایان که کرده نخست فتح گجرات و شکست مظفر که بهان فتح گجرات از دست رفته باز بتصرف اولیای دولت قاهره درآمد دویم فتح جنگ سهیل که لشکر دکن را با فیلان مست جنگی و توپ خانه عظیم همراه داشت و مشهور است که هفتاد هزار سوار فراهم آورده بود و خان خانان با بیست هزار بمقابل او شتافت و دو روز و یک شب جنگ عظیم کرده لوای فتح و فیروزی برافراشت و دران معرکه مرد آزما مثل راجی علی خان سرداری بقتل رسید سوم فتح ٹھٹھه و ملک سند و در زمان دولت حضرت جنت مکانی پسر کلانش شاهنواز خان با اندک مایه مردم عنبر را شکست داد چنانچه بموقع خود ثبت افتاد و بی اغراق خانزاد رشید بود که اگر اجل امان دادی آثار نیک ازو بر صفحه روزگار یادگار ماندی خان خانان در قابلیت و استعداد یکتای روزگار بود و زبان عربی و ترکی و فارسی و هندی می دانست و از اقسام دانش عقلی و نقلی حتی علوم هندی بهره وافی داشت و در شجاعت و شهامت و سرداری بر آستیی بل آیتی بود و بزبان فارسی و هندی شعر نیکو گفتی و واقعات بابری را بحکم حضرت عرش آشیانی بفارسی ترجمه کرده و گاهی بیتی و احیاناً رباعی و غزلی می گفت این چند بیت از وست۔

شمار شوق ندانسته ام که تا چند است ✿ جز این قدر که دلم سخت آرزومند است
بکیش صدق و صفا حرف عهد بیکار است ✿ نگاه اهل محبت تمام سوگند است
نه دام دانم و نه دانه این قدر دانم ✿ که پای تا بسرم هرچه هست در بند است
مرا فروخت محبت ولی نمی دانم ✿ که مشتری چه کس است و بهای من چند است
ادای حق محبت عنایتی است ز دوست ✿ وگرنه خاطر عاشق بهیچ خورسند است
ازان خوشم بسخنهای دلکش تو رحیم ✿ که اندکی بادای عشق تا چند است

رباعی

زنهار رحیم از پے دل نروے		بیهوده به آرزوے دل در گروے	
گفتم سخنے وباز هم مے گویم		خواهشکاری همیشه کاهش در وے	

چون راجه امرسنگه زمیندار ملک ماند و بندگی و دولت خواهی اختیار نموده عرض داشت کرده که پدران من بسعادت آستان بوس مستسعد گشتند من نیز امیدوارم که باین شرف فرق عزت برافرازم بنابران تهور خان که از خدمتگاران زبان فهم بود دستوری یافت که رهنمونی سعادت نموده اورا بقدسی آستان بیارد و بجهت سرفرازے او فرمان استمالت با خلعت و اسپ مرحمت شد چون بمسامع رسید که مهابت خان بخدمت شاهجهان رفت علی الرغم او خان جهان را بخطاب سپه سالارے امتیاز بخشیدند اکنون مجملی از ماجراے احوال مهابت خان نگاشته سلک بیان می گردد که چون اورا از درگاه برآوردند او از راه ٹھٹھه عطف عنان نمود لشکر بادشاهے بتعاقب او تعین شد و اورا از هیچ طرف راه اخلاص بامید مناص نیامد ناگزیر نجات خود را منحصر در توسل شاهجهان دانسته عریضه مصحوب یکے از معتمدان خود بخدمت آن حضرت فرستاد مضمون آنکه اگر رقم عفو بر جرائد جرائم این بندۂ گناهگار کشد روے امید بآن آستان آرد شاهجهان بمقتضاے وقت از تقصیرات او گذشته فرمان مرحمت عنوان با پنجه مبارک بجهت استمالت و تسلی او فرستادند و آن سرگشته بادیه ناکامی با قریب دو هزار سوار از راه راجپیپله و ملک بهرجے متوجه شده در جنیر پیوست و هزار اشرفی نذر و یک الماس کلان که هفت هزار روپیه ۱۰۳۶
قیمت داشت با دیگر نفائس پیشکش گذرانید و بانعام خنجر مرصع و شمشیر مرصع و اسپ خاصه و فیل خاصه سرفرازے یافت درین ایام خان جهان نوشتهاے پے درپے فرستاده عبدالله خان را که دران دور بود بآمدن برهانپور ترغیب و تحریص نمود و خان بعهد و پیمان بدانجا شتافته او را دید چون روزے چند در برهانپور گذرانید خان جهان باغواے اهل فساد از خان فیروز جنگ بدگمان شده در روزیکه با یک خدمتگار بخانه او آمده بود گرفته مقید ساخت و حقیقت حال را بدرگاه عرض نمود فرمان شد که بقلعه اسیر برده نگاهدارند و چون عهد شکنی در جمیع ادیان ممنوع است خان جهان در اندک مدتے نتیجه آن یافت و شرح این داستان بر سبیل ایجاز آنکه چون دماغ او از عنایات سرشار حضرت شاهنشاهے آشفته بود بعد ازان که اورنگ خلافت بجلوس جهان افروز حضرت جهانبانی ارتفاع آسمانی یافت پیوسته خود را باندیشهای ناصواب بخیالات فاسد آزرده می داشت تا آنکه واهمه بر مزاج او استیلا یافته قرار بر فرار داد و شب یکشنبه بست و نهم

ماه صفر سنه هزار و سی و نه با فرزندان و جمعی از افغانان از دار الخلافه اکبرآباد برآمده راه ادبار پیش گرفت و آنحضرت همان شب خواجه ابوالحسن و سید مظفر خان و آله وردیخان و رضا بهادر و برتهی راج راتهور را با فوجے از بندهاے درگاه بتعاقب او تعیین فرمودند و نامبردگان در حوالے دهولپور با و رسیده جنگ سخت در پیوست و در اثناے دار و گیر رضا بهادر شربت خوشگوار شهادت چشید و برتهی راج زخمی شده در میدان افتاد خان جهان دو پسر خود را بکشتن داده خود نیم جانی ازان مهلکه برآورده بجانب دکن شتافت و بنظام الملک پیوسته محرک سلسله شورش و فساد شد و مقارن این حال نهضت موکب جهانگشا بجانب دکن اتفاق افتاد و در ساعت مسعود دولت خانه برهانپور بذات جهان آرا رونق و بها پذیرفت اعظم خان که در دولت جهانگیری خطاب ارادت خان داشت باعساکر ظفر اثر بجهت استیصال او ببالاگهات تعیین شد و افواج قاهره بادشاهی را مکرر با خان جهان اتفاق مبارزت افتاد و هر بار آثار تسلط و غلبه از بندهاے درگاه بظهور رسید لیکن دفع آن مقهور میسر نگشت تا آنکه عنان ادبار بجانب ممالک شرقی که مساکن افاغنه است معطوف ساخت خاقان گیتی ستان عبد الله خان بهادر فیروز جنگ را سردار کرده و سید مظفر و معتمد خان کوکه و رشید خان و چندے دیگر از امرا همراه نموده به تعاقب آن مقهور فرستادند و لشکر فیروزی اثر در حوالے پرگنه سنده که بست کروهی آله آباد واقع است به آن بے سعادت رسید و او از حیات و نجات نا امید گشته با جمعے از پسران و خویشان و نوکران قدیم پاے جهالت افشرده بجنگ پرداخت و با دو پسر و چندے از منتسبان بقتل رسید و خان بهادر فیروز جنگ سر بے مغز او را بدرگاه والا فرستاد و بتاریخ بست و یکم اسفندارمذ در ساعت مسعود نهضت رایات اقبال بعزم سیر و شکار خطه دلپذیر کشمیر اتفاق افتاد و این سفر اضطراری است نه باختیاری چون هواے گرم در مزاج اقدس در غایت ناسازگارے بود لاجرم هر سال در آغاز موسم بهار صعوبت راه به خاطر اشرف و مزاج مقدس آسان شمرده خود را بگلزار همیشه بهار کشمیر فردوس نظیر مے رسانیدند و خوبیهاے کشمیر را دریافته و استیفاے لذات آن رشک بهشت نموده باز عنان عزیمت به صوب هندوستان معطوف مے داشتند پیش ازین بچند روز به عبد الرحیم خواجه سے هزار روپیه انعام فرموده بودند درین وقت ماده فیل با حوضه نقره شفقت فرمودند ❊

جشن بست و دویمین نوروز از جلوس همایون

روز یکشنبه سویم رجب سنه هزار وسی وشش هجری آفتاب جهانتاب به برج حمل شرف تحویل فرمود و سال بست و دویم از جلوس والا آغاز شد و برلب آب چناب جشن نوروز جهان افروز آراستگی یافت و یک روز بلوازم آن پرداخته کوچ فرمودند و منزل بمنزل سیرکنان و شکار افگنان طی راه فرموده در ساعت فیض اشاعت به نزهت سرای کشمیر نزول اقبال اتفاق افتاد و چون بعرض رسیده بود که مکرم خان حاکم بنگاله غریق بحر فنا گشته چنانچه در اوراق سابق بدان ایما رفته درینولا فدائی خان را بحکومت صوبه بنگاله شرف امتیاز بخشیده و منصب پنج هزاری ذات و سوار و خلعت فاخره و اسپ عراقی ابلق فرستادهٔ فرمانروای ایران عنایت فرموده بدان صوب رخصت نمودند و مقرر گشت که هر سال پنج لک روپیه برسم پیشکش شاهنشاهی و پنج لک روپیه بصیغه پیشکش بیگم که مجموع ده لک روپیه باشد بخزانه عامره داخل سازد و درین هنگام ابوسعید نبیرهٔ اعتمادالدوله بحکومت پتنه فرق عزت برافراخت و بهادر خان اوزبک بحکومت اله آباد از تغیر جهانگیر قلی خان خلعت خاص پوشیده بدان صوب شتافت و سرکار کالپی بجاگیر محتشم خان مقرر شد ذکر این واقعه دلدوز و شرح این حادثه جگرسوز را زبان سخن آفرین و گوش دانش گزین برنتابد آن را که دیدهٔ جهان بین بر حسن صورت و قبول سیرت آن خاقان والا شوکت افتاده واند که سپهر شعبده باز چه باخته و روزگار جهان گداز چه پرداخته۔

نشستی چو برگاه شاهنشهی	گرفتی جهان فر ظل اللهی
فروزندهٔ افسر و تخت بود	کریم و رحیم و جوان تخت بود

بالجمله درین مدت که آن حضرت در کشمیر تشریف داشتند مرض استیلا پذیرفت و از غایت ضعف و زبونی پیوسته بر نالکی نشسته بسیر و سواری خود را مشغول می داشتند روزی درد وجع بشدت کشید و آثار یاس و ارتحال بر وجنات احوال پرتو افگند و حرفهای که بوی ناامیدی ازان می آمد بی اختیار بر زبان جاری شد شورشی عظیم در مردم افتاده پرستاران بساط قرب را بغایت مضطرب ساخت لیکن چون رونی چند از حیات مستعار باقی بود

دران مرتبه بخیر گذشت و بعد از چند روز اشتها مفقود گشت و طبیعت از افیون که مصاحب چهل ساله بود نفرت گزید بغیر از چند پیاله شراب انگوری بچیزے دیگر هرگز توجه خاطر نمی شد درین وقت شهریار را شتداد مرض داء الثعلب ابروے خود ریخت و موی بروت و ابرو و مژه تمام افتاد هرچند اطبا بمداوا و علاج پرداختند اثری بران مترتب نگشت بنا بران خجلت زده التماس نمود که بیشتر بلاهور رفته روزی چند بمعالجه و مداوا پردازد و بحکم اشرف روانه لاهور شد و داور بخش پسر خسرو که نظر بند داشت و نور جهان بیگم بجهت نظام کار آن برگشته روزگار و شرائط حزم و احتیاط با و حواله نموده بود که مقید دارد التماس نمود که بدیگرے حواله شود از و گرفته حواله ارادت خان نمودند و مقارن آن حضرت شاهنشاهی تماشاے چهچی بهون و اچول و ویرناک نهضت فرمودند در اثناے سیر خانزاد خان پسر مهابتخان از بنگاله آمده دولت بساط بوس دریافت و یک زنجیر فیل خوش نسب پیشکش کرد و سید جعفر که از خدمت شاهجهان تخلف نموده بود بملازمت اشرف پیوست و مقارن این حال رایات عزیمت بصوب دار السلطنت لاهور ارتفاع یافت و در مقام بیرم کله بتماشا شکار پرداختند کیفیت این شکار مکرر در اوراق گذشته نگاشته کلک بدائع رقم گشته کوهیست بنهایت بلند و ورته کوه نشیمن گاه بجهت بندوق اندازی ترتیب یافته چون زمینداران آهو آنرا رانده بر تیغه کوه برمی آورند و بنظر اشرف درمی آید بندوق را سر راست ساخته مے اندازند و همینکه بآهو رسید از فراز کوه جدا شده معلق زنان آمده بردی زمین می افتد و بے تکلف عجیب نمودی می کند و غریب شکاری است درین وقت یکے از پیادهاے آنمرز و بوم آهو را رانده آورد و آهو بر پرچه سنگی جا گرفت و چنانچه باید خوب محسوس نمی شد پیاده خواست که پیشتر آمده آهو را ازان مکان براند بمجرد قدم پیش گذاشتن پاے خود را نتوانست مضبوط ساخت در پیش بسته بود دست بران انداخت که خود را تواند نگاهداشت قضا را بوته کنده شد و ازانجا معلق زنان بحال تباه بر زمین افتاد افتادن همان و جان دادن همان از مشاهده این حال مزاج اشرف بشورش و آشوب گرائید و خاطر قدسی مظاهر بنهایت مکدر گشت و ترک شکار کرده بدولتخانه تشریف آوردند مادر آن پیاده آمده جزع و فزع بسیار ظاهر ساخت اگرچه او را بنقد تسلی فرمودند لیکن خاطر اشرف تسلی نمی یافت گویا ملک الموت باین صورت متجلی شده بنظر آنحضرت درآمده بود و ازان ساعت آرام و قرار از دل پرداخت و حال متغیر گشت و از بیرم کله بتهنه و از تهنه براجور تشریف آوردند و بدستور معهود یک پهر از روز مانده کوچ فرمودند و در اثناے راه پیاله خواستند و همینکه بر لب نهادند گوارا نشد و طبیعت برگشت و تا رسیدن بدولتخانه حال برهمین منوال بود و آخر ای

شب که درحقیقت آخر روز حیات بود کار بدشواری کشید و هنگام صبح که زمان واپسین بود ایستاده‌های بساط قرب را روز امید سیاه شد نفسی چند بسختی برآمد و هنگام چاشت روز یکشنبه بیست و هشتم شهر صفر سنه هزار و سی و هفت هجری مطابق یازدهم آبان ماه الٰهی سال بست و دویم از جلوس اشرف همای روح آنحضرت از آشیانه خاک پرواز نموده سایه بر فرق ساکنان خطه افلاک افگند و در سن شصت سالگی جان بجان آفرین سپردند از سنوح این واقعه دلخراش و وقوع این حادثه جگر تراش جهان بشورش و آشوب گرائید جهانیان سررشته تدبیر از دست داده سراسیمه شدند۔

جلوس داور بخش بر اورنگ سلطنت

درین وقت آصف خان که از فدائیان و داعیان دولت شاهجهان بود با ارادت خان همداستان شده داور بخش پسر خسرو را از قید و حبس برآورده بنوید سلطنت موهوم شیرین کام ساخت لیکن او این حرف را باور نمی داشت تا آنکه بسوگند مغلظ تسلی بخش خاطر آشفته او شدند انگاه آصف خان و ارادت خان سوار ساخته و چتر بر سرش گرفته روانه منزل پیش شدند و نورجهان بیگم هرچند کسان بطلب برادر فرستاد عذرها گرفته نزد ایشان نرفت ناگزیر نعش جنت مکانی را پیش انداخته با شاهزادها عالی مقدار بر فیل نشسته از پے شتافت و آصف خان بنارسی نام هندوی را بدلچوکی بخدمت شاهزاده بلند اقبال شاهجهان فرستاده خبر واقعه آنحضرت را بتقدیم او حواله نمود و چون وقت مقتضی عرض داشت نوشتن نبود انگشتری مهر خود را باو سپرد تا دلیل باشد بر اعتماد القصه آنشب در نوشهره توقف گزیده روز دیگر از کوه برآمده در بهنبر نزول فرمودند و از آنجا به تجهیز و تکفین پرداخته نعش آنحضرت را مصحوب مقصود خان و دیگر بندها روانه لاهور ساختند پروزجمعه در آن طرف آب لاهور در باغیکه نورجهان بیگم اساس نهاده بود بجوار رحمت الٰهی سپردند بالجمله امرای عظام و سائر بندها که در موکب مسعود بادشاه مرحوم مغفور بودند چون می دانستند که آصف خان بجهت استقامت و استدامت دولت شاهجهان این توطیه برانگیخته داور بخش را بسلطنت برداشته و در حقیقت او را گوسفند قربانی کرده همه با آصف خان موافقت و متابعت نموده آنچه مے گفت مے کردند و تا رایج رضاجوئی او بودند و در حوالی بهنبر خطبه بنام داور بخش خوانده روانه لاهور شدند و چون پیوسته از صادق خان با آصف خان اثر بے اخلاص و اتفاق نسبت بحضرت شاهجهان ظاهر می شد درین وقت خوف و هراس عظیم بخاطر حق شناس او راه یافت بخدمت آصف خان ملتجی گشته

در اصلاح اینکار استعانت جست و تشفیع جهت تقصیر خود درخواست نمود آن مدار السلطنت شاهزاده های عالی مقدار را که از نورمحل گرفته بود باو حواله نمود که بخدمت ایشان سعادت اندوخته ادراک این دولت را تشفیع جرائم خویش سازد و همشیرهٔ آصف خان که در عقد ازدواج صادق خان بود پرستاری شاهزاده ها را سعادت جاوید دانسته پروانه صفت برگرد فرق مبارک ایشان می گشت و آصف خان چون از همشیره خود نورجهان بیگم مطمئن خاطر نبود نظربند داشته احتیاط می نمود که هیچکس نزد ایشان آمد و رفت ننماید بیگم درین اندیشه و تدبیر که شهریار سریر آرای سلطنت گردد و آن برگشته روزگار در لاهور خبر واقعه حضرت جنت آشیانی را شنیده بتحریک زن و فتنه پردازی آن کوته اندیش خود باسم همسای سلطنت ناسور ساخته دست تصرف بخزائن و سائر کارخانجات بادشاهی دراز کرده هرکس را هرچه خواست داده بفراهم آوردن لشکر و جمعیت پرداخت و جمیع کارخانجات بیوتات را از خزانه و فیل خانه و تورخانه وغیره که در لاهور بود متصرف گشته در عرض یک هفته هفتاد و سه لک روپیه نقد بمنصبداران قدیم و جدید داده بخیال محال همت مصروف داشت و مرزا بایسنغر پسر شاهزاده دانیال را که بعد از واقعه آنحضرت فرار نموده بلاهور نزد شهریار آمده بود بجای خود سردار ساخته لشکر را از آب گذرانید غافل از آنکه کارفرمایان قضا و قدر در سینه دولت صاحب دولتی خدمت گذارند که سلاطین والاشکوه غاشیه اطاعت و فرمان برداری او را پیرایه دوش مفاخرت و مباهات خواهند ساخت و فلک شاهبازی برسر دست دارد که با وجود او صعوه و گنجشک را چه حد و یارای که در هوای همت بال هوس توانند کشود قطره را بدریا نسبت دادن آب خود بردن است و از آن طرف آصف خان داور بخش را بر فیل سوار کرده و خود بر فیلی دیگر نشسته رو بعرصه کارزار آورده در قول قرار گرفت و خواجه ابوالحسن و مخلص خان و آکه وردیخان و سادات بارهه در هراول کارطلب گشتند و شیر خواجه با پسران دانیال در التمش مقرر شد و ارادت خان با بسیاری از امرا در برنغار پای همت افشرده صادق خان و شاه نواز خان و معتمد خان در جرنغار مقرر گشتند و در سه کروهی شهر تلاقی فریقین اتفاق افتاد و در حمله اول انتظام افواج او از هم گسیخت و نوکرانی که بتازگی فراهم آورده در برابر امرای قدیمی این دولت ابد پیوند ایستاده بود هرکدام براهی شتافتند درین وقت شهریار برگشته روزگار با دو سه هزار سوار قدیم در ظاهر شهر لاهور ایستاده انتظار نیرنگی تقدیر داشت۔

تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون

ناگاه غلام ترکی از جنگ گاه تافته می‌رسد و این خبر دلکوب بوی می‌رساند و آن برگشته روزگار به آمد کار خود را نسنجیده و برآمد کار خویش نفهمیده به رهنمونی او با رعطف عنان نموده بقلعه در آمد روز دیگر امرا آمده متصل بحصار شهر بر سمت باغ مهندی قاسم خان لشکرگاه ساختند و اکثرے از نوکران او قول گرفته آصف خان را دیدند و شب ارادت خان بقلعه در آمده بمحن دولت خانه بادشاهی توقف گزید دصباح آن امراے عظام بدرون ارک رفته داور بخش را اسیر آرائی او یار ساختند و شهریار در سراے حضرت جنت مکانی رفته در کنج خمول خزیده بود فیروز خان خواجه سراکه از محرمان و معتمدان حرم سراے اقبال بود او را بیرون آورده باله وردیخان سپرد و فوطه از کمرش کشوده بهرد و دستش بآن بسته پیش داور بخش حاضر ساخت و پس از تقدیم مراسم کورنش و تسلیم در جا هائیکه قرار یافته بود محبوس داشتند و بعد از دو روز مکحول ساخته در زوایه ادبار بحال تباه و روز سیاه نشانیدند و پس از روزی طهمورث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال را نیز گرفته مقید ساختند و آصف خان عرض داشت مشتمل بر نوید فتح و فیروزے بدرگاه شاهجهان ارسال نموده التماس نمود که موکب گیهان شکوه بر جناح استعجال شتافته جهان را از آشوب و اختلال خلاص سازند اکنون مجملی از رسیدن بنارسی بدرگاه شاهجهان و نهضت رایات جهان کشا به مستقر سریر خلافت رقمزده کلک بیان می‌گردد بالجمله بنارسی در عرض بست روز از مقام چکه‌هتی که منزلیست در وسط کشمیر روز یکشنبه نوزدهم شهر ربیع الاول سنه هزار و سی و هفت هجری بجنیر که در انتهاے سرحد نظام الملک واقع شده رسانیده از راه بمنزل مهابت خان که در همان چند روز بشرف تقبیل بساط بوس اقبال سر بلندی یافته بود رفته صورت حال معروض داشت و او چون برق و باد خود را بحرم سرای اقبال رسانیده و خبر بدرون فرستاد آنحضرت از محل برآمدند بنارسی زمین بوس نموده حقیقت را معروض داشت و نامه آصف خان را بنظر همایون در آورد و حدوث این حادثه دلخراش بر خاطر حق شناس گرانی ظاهر ساخت و آثار حزن و ملال از جبهه همایون هویدا گشت چون وقت مقتضے اقامت مراسم تعزیت و ترتیب لوازم آن نبود فرصت و توقف را مجال دادن دور از کار بود ناگزیر بالتماس مهابت خان و دیگر دولت خواهان که درآن وقت در رکاب سعادت بودند روز پنجشنبه بیست و سوم ربیع الاول سنه هزار و سی و هفت هجری که منجمان انجم شناسان رصد بند بود نهضت موکب اقبال بر جناح استعجال از راه گجرات بمستقر سریر خلافت اتفاق افتاد و فرمان مرحمت عنوان مشتمل بر رسیدن بنارسی و رسانیدن اخبار و نهضت موکب سعادت بصوب دارالخلافه اکبرآباد مصحوب امان الله و بایزید که از گرمجوشان شاهراه اخلاص بودند

به آصف خان ارسال داشتند و جان نثار خان را که از بندهاے مزاجدان بود با فرمان عالیشان محتوی بر انواع مراحم و نوازش نزد خان جهان افغان که دران وقت صاحب صوبه دکن بود فرستادند تا او را بنوید عواطف گوناگون مستمال ساخته به ذخائر ضمائر او وقوف حاصل نماید چون هنگام زوال و ایام نکال او نزدیک رسیده بود راه صواب از دست داده باندیشهاے باطل خود را سرگشته بادیه ضلالت ساخت با نظام الملک موافق مطلب خویش عهود و مواثیق درمیان آورده بسوگند مغلظ موکد گردانیده مقرر کرد چنانچه سبق رقم پذیر گشته که ملک بالاگهاٹ را با قلعه احمدنگر به تصرف او بازگذارد و درین کار سعی بلیغ نمود چنانچه تمام ملک بالاگهاٹ سواے قلعه احمدنگر بتصرف نظام الملک رفت بالجمله چون خانجهان قصد فساد داشت و اراده باطل با خود مخمر ساخته بود نخست چنین ملکی را مفت رایگان بغنیم واگذاشت که شاید در وقت بدبغر یاد برسد مقارن این حال دریاے ره وهیله که پیش از واقعه حضرت جنت مکانی از خدمت حضرت شاهجهانی حرمان سعادت اختیار نموده بچاندور که داخل ولایت نظام الملک است رفته بناکام روزگار بسر می برد آمده بخان جهان ملحق گشت و محرک سلسله فتنه و فساد شد و آقا افضل دیوان صوبه دکن که برادرش دیوان شهریار بود و نیز بشاهجهان اخلاص درست نداشت حرفهاے پوچ آن افغان برگشته بخت خاطر نشان نمود بالجمله جان نثار خان که فرمان گیتی مطاع بجهت استمالت خانجهان آورده بی آنکه عرض داشت در جواب فرمان قلمی نماید بے نیل مقصود رخصت معاودت ارزانی فرمود القصه خان جهان فرزندان خود را با سکندر دولتانی و جمعی از افغانان که از صمیم قلب با او موافقت داشتند در برهانپور گذاشته خود با جمعی از بندهاے بادشاهی که بظاهر دم از موافقت او مے زدند و خود را از شر او محافظت می نمودند مثل راجه گجسنگه و راجه جیسنگه وغیره بماندو آمده اکثر محال ولایت مالوا را متصرف شد و منسوبات باطنی و فتنه پردازی خود را بر عالمیان ظاهر ساخت و هم بزودی برگشته به برهانپور رفت چون موکب گیهان شکوه بسرحد ملک گجرات رایات اقبال برافراشت عرض داشت ناهر خان که بخطاب شیرخانی سرفراز بود داشت مبنی بر اظهار اخلاص و دولتخواهی خویش و اراده هاے باطل سیف خان که دران وقت صوبه دار احمدآباد بود رسید و چون سیف خان در ایام حیات حضرت جنت مکانی نسبت به بندهاے شاهجهان مصدر گستاخیها شده بود از کردارهاے خویش خوف و هراسی عظیم داشت رسیدن عرض داشت شیرخان مصداق این معنی گشت لهذا شیرخان را بمراحم خسروانه مستمال و امیدوار ساخته بصاحب صوبگی گجرات سرگرم خدمت گردانیده فرمان شد که شهر احمدآباد را متصرف شده بحواله معتمدان خود

نماید و سیف خان را نظربند بدرگاه والا حاضر سازد و درین وقت سیف خان بیماری صعب داشت و چون همشیره کلان نواب قدسی القاب فلک احتجاب ممتاز الزمانی در حبالهٔ نکاح سیف خان بود و آن ملکه جهان بهمشیرهٔ خویش نهایت محبت و دل نگرانی ظاهری ساخت مراعات خاطر ایشان بر ذمت همت و مروت شاهجهان لازم و متحتم بود لاجرم خدمت پرستخان دستوری یافت که باحمدآباد شتافته سیف خان را نظربند بحضور بیارد و نگاه دارد که آسیب جانی به سیف خان نرسد و موکب منصور از گذر دریای نربده بآبیاری عبور فرموده در ظاهر قصبهٔ سنبور که برکنار آب مذکور واقع است نزول سعادت ارزانی داشتند و درآن مقام دلکشا جشن وزن قمری از عمر ابد پیوند آراستگی یافت و سید دلیرخان بارهه که از یکتایان و جوانان چیده رزم آزما بود بادراک سعادت زمین بوس فرق عزت برافراخت و منصب او چهار هزاری و سه هزار سوار مقرر گشت و درین جشن از عرض داشت شیرخان معروض گردید که از نوشته ساهوکاران گجرات و بعضی از انها در لاهور اند معلوم شد که آصف خان و دیگر دولت خواهان که داور بخش را دست نشان ساخته بمقابله شهریار شتافته بودند در حوالی لاهور با فواج او درجنگ رایت نصرت برافراختند و شهریار در قلعه لاهور متحصن گشته در معنی بزندان درآمد خدمت پرستخان که بجهت محافظت سیف خان شتافته بود چون بحوالی احمدآباد پیوست شیرخان باستقبال فرمان مرحمت عنوان و خلعت خاصه برآمده جبین اخلاص را به سعادت زمین بوس نورانی ساخت و سیف خان لاعلاج همراه خدمت پرست خان روانه درگاه گشت و حضرت شاهجهان بشفاعت نواب فلک احتجاب جرائم او را بالعفو مقرون داشته از قید آزاد ساختند و شیرخان از ضبط و نسق شهر خاطر پرداخته با دیگر امرا مثل میرزا عیسی ترخان و میرزا والی و غیرهم در محمودآباد بسعادت زمین بوس کام رواسی مراد گردیدند و چون تالاب کانکریه که در ظاهر شهر احمدآباد واقع است محل نزول رایات اقبال گشت هفت روز دران مقام دلکش بجهت تنظیم و تنسیق ملک اقامت فرموده شیرخان را بمنصب پنج هزاری ذات و سوار و صوبه داری ملک گجرات بلند پایگی بخشیدند و میرزا عیسی ترخان را بمنصب چهار هزاری و دو هزار سوار و ایالت ملک تهته سرفراز ساختند و بجهت نظام کارخانه سلطنت و انتظام مصالح دولت خدمت پرست خان را که از معتمدان محرمان جان نثار بود نزد آصف خان به لاهور فرستادند و فرمان عالیشان بخط خاص صدور یافت که درین هنگام که آسمان آشوب طلب و زمین فتنه جوست اگر داور بخش پسر خسرو و برادر او و شهریار و پسران شاهزاده دانیال را آوارهٔ صحرائی عدم ساخته دولت خواهان را از تردد

خاطر و شورش دل فارغ سازند بصلاح و صواب دید قرین تر خواهد بود روز یکشنبه بیست و دویم شهر جمادی الاولی سنه هزار سی و هفت هجری باتفاق دولت خواهان در ایوان دولت خانه خاص و عام لاهور خطبه بنام نامی و القاب گرامی بادشاه بلند اقبال مسند آرای تخت سلطنت و اجلال رونق و بها پذیرفت و داور بخش را که دولت خواهان روزی چند بجهت مصلحت وقت و تسکین شورش به سلطنت برداشته بودند دستگیر ساخته در گوشه او بار محبوس گردانیدند و شب چهارشنبه بست و پنجم ماه مذکور او را با گرشاسپ برادرش و شهریار و طهمورث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال آواره صحرای فنا ساختند و گلشن هستی را از خس و خاشاک وجود شان پرداختند درین وقت موکب اقبال بحدود ملک رانا پیوست و رانا کرن در مقام گوگنده که سابق در ایام شاهزادگی با پدرش رانا امر سنگه با دراک سعادت آستان بوس مفتخر و مباهی گشته بود بتبارک اخلاص شتافته دولت زمین بوس دریافت و پیشکش در خور خویش گذرانیده سعادت جاوید اندوخت و شهنشاه دریا دل آن برگزیده خویش را بانواع و اقسام مراحم و نوازش سرفرازی بخشیده خلعت با دهکدکی لعل قطبی که سه هزار روپیه قیمت داشت و شمشیر مرصع و خنجر مرصع و فیل خاصه با زخوت نقره و اسپ خاصه با زین طلا عنایت فرمودند و محال جاگیر او را بدستور سابق مقرر داشتند و بر کنار کول اندل جشن وزن مبارک شمسی سال سی و هفتم از عمر ابد پیوند آراستگی یافت و بتاریخ هفدهم جمادی الاولی ساحت دار البرکت اجمیر از غبار موکب منصور محسود بهشت برین گردید و بآیین جد بزرگوار خویش پیاده بزیارت روضه منوره متبرکه شتافته آداب زیارت تقدیم رسانیدند و باقسام خیرات مبرات پرداختند و مسجد عالی از سنگ مرمر طرح افگنده به بانیان جابکدست مقرر فرمودند که در اندک ایام حسن انجام بخشند و بخواهش سپه سالار مهابت خان خانخانان صوبه اجمیر و پرگنات آن نواحی بجاگیر او مرحمت فرموده عازم دار الخلافه گردیدند و در اثنای راه خان عالم و مظفر خان معموری و بهادر خان اوزبک و راجه جی سنگه و انی رای سنگدلن و راجه بهارت بندیله و سید بهوه کاری و بسیاری از بنده های بقدم شوق و اخلاص شتافته سعادت زمین بوس دریافتند و شب پنجشنبه بست و ششم جمادی الاولی موکب فلک شکوه در ظاهر دار الخلافه اکبرآباد به باغ نور جهان منزل اقبال ارزانی فرمود و قاسم خان حاکم شهر بسعادت زمین بوس جبین اخلاص نورانی ساخت صبح آن که پنجشنبه بود بهمعنان بخت و دولت فیل سوار داخل شده خرمن خرمن زر بریمین ویسار ریخته دامان اهل طمع را مالامال مراد ساختند •

جلوس شاہجہان بر اورنگ سلطنت

چون ساعت جلوس میمنت مانوس بر اورنگ خلافت و جہانبانی روز دوشنبہ بست و ہفتم جمادی الآخرے بود در دولت خانہ ایام شاہزادگی نزول سعادت فرمودند مدت دہ روز دران سر منزل کامرانی مقام فرمودند و بتاریخ مذکور سوار سمند دولت و اقبال داخل قلعہ مبارک شدہ در دولت خانۂ خاص و عام سریر سلطنت بجلوس اشرف آسمان پایہ گردانیدند و خطبہ و سکہ را بنام نامی و لقب گرامی خویش زیب و زینت بخشیدند و طغراے غراے ابوالمظفر شہاب الدین محمد صاحب قران ثانی شاہجہان بادشاہ غازی بر منشیر دولت ثبت شد و جہان پیر از سر نو جوان گردید و جہانیان را سرمایہ امن و امان بدست افتاد*

بالخیر تمت